

Sv. Jan Nepomucký,

mučéník a hlavní patron království českého.

Ku 150.-leté památce svatořečení život a úctu jeho

vypisuje

Dr. Klement Borový,

professor theologie na universitě Pražské.

PODÍL ÚDŮ NA ROK 1878. — ČÍSLO 64.

S titulním obrázkem sv. Jana Nepom.

V PRAZE 1878.

Kněhtiskárna Cyrillo-Methodějská (J. Zeman).

Nákladem Dědictví sv. Jana Nep.

• SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ

sv. Jan Nepomucký

Tisk B. Štybla v Praze

Předmluva.

Rok 1879 jest přede dvěřmi a hlásí se jako host vítaný, aby mile přijat byl ode všech ctitelů Svatojanských. A již také tu i tam na oslavu památného roku toho přípravy pilné se konají. Tuť ovšem Dědictví naše, které pod praporem sv. Jana Nepomuckého bojuje, netoliko nečinným zůstati nemůže, alebrž ono vstupuje touto knihou v řadu prvních oslavovatelů svatého ochránce svého a vroucí díky za to Bohu vzdává, že jménem sv. Jana co hvězdou jasnou na obzoru se třpytící proslavil zemi českou; Dědictví naše chválí z toho Boha a velebí sv. Jana, pod jehož záštitou vydáno jest tolikero prospěšných kněh, kteréž obsahem svým značně přispěly k utvrzení sv. víry a ku konání skutků bohumilých mezi lidem českoslovanským.

Vímeť ovšem, že každá dobrá věc má své nepřítelce, a že také proti úctě sv. Jana Nepomuckého různí hlasové se ozývali. My o těchto sporech u vypravování svém žádným slovem jsme se nezmínili, za zbytečno pokládajíce, ostrým kordem šermovati proti mýdlovým bublinkám, anyt samy sebou zanikají. Neodvázili jsme se zajisté klidnou mysl laskavého čtenáře vyrušovati lichými domněnkami, kteréž pronášejí někdy lidé lehkovážní, kusa důvodu pro své zdání nemajíce, někdy dokonce podvodníci zlomyslní, jimž jen o to běží, aby podvrátili kořen víry katolické v lidu českoslovanském.

My jsme přesvědčeni, že byl v Čechách ve 14. století jediný Jan Nepomucký, že utrpěl smrt mučnickou, že ji utrpěl pro obhájení tajemství zpovědního a že ten samý Jan Nepomucký byl prohlášen za blahoslaveného

a svatého, jelikož Bůh sám zázraky svatost jeho potvrdil a jej oslavil. Tent jest, jehož ctí netoliko národ český, ale katolíci ze všech dílů světa a ze všelikých národův a jazykův. Žádný z nejstarších, ve 14. století sepsaných pramenův nezná dva jany z Pomuku neb Nepomuku; mezi notáři veřejnými, mezi jenerálními vikáři, v řadě kanovníků Vyšehradských i Pražských, všady jediný Jan z Pomuku, náš Jan toliko se naskytuje. Druhý Jan jest plodem obrazotvornosti Hájka kronikáře.

Podáváme životopis stručný, neboť nám na tom záleželo, historicky zjištěné jádro oddělit od neodůvodněných domyslův neb takových legend, kteréž sice u některých životopisců shledáváme, jež ale z pramenův historicky přesných na jisto postaviti nelze.

Mnohem obšírněji promluvili jsme o úctě sv. Janu Nepomuckému prokazované od 14. věku až po naše časy; stávat v tom ohledu dosti četných a spolehlivých pramenův historických, zejména pokud se 18. století týká. Jestliže však laskavý čtenář shledá, že úcta Svatojanská v 19. věku není dolíčena s onou všestrannou obšírností, jaké by si přáti bylo, buďiž nám dovoleno poukázati k obtížím, s jakýmiž spojeno jest shledávání pramenův o takovéto zcela zvláštní stránce náboženského života.

Prameny, jichž jsme použili, všechny vyčísti tuto nelze. Jsouť dílem velké folianty, dílem spisy menší, brožůrky o 2—3 arších, noviny z 18. století a t. p. Budtež jmenována jenom důležitější díla, z nichž jsme čerpali:

- 1) Novák Tomáš, Sv. Jan Nepomucký. Příspěvky k vědeckému životopisu. Z Blahověsta 1862. V Praze u K. Bellmanna. 1862.
- 2) Frind Anton, Der geschichtliche heilige Johannes von Nepomuk. Prag, 1871. Kath. Pressverein.
- 3) Frind Anton, Die Kirchengeschichte Böhmens. Prag, Tempsky, III. Band. 1872.
- 4) Palacký František, Dějiny národu českého. V Praze, Kalve, 1848—1867.
- 5) Liber I. Erectionum archidioecesis Pragensis saeculo

- XIV. et XV. Nákladem sboru doktorů theologie v Praze vydal Dr. Klement Borový; v Praze, u Kalve 1875. 6) Liber II. Erectionum; týmž nákladem u Kalve 1878. 7) Visitatio archidiaconatus Pragensis 1379—1382. Rukopis v archivu metropolitní kapitoly u sv. Víta. 8) Tomek V. V., Dějiny university Pražské. V Praze 1849. 9) Tomek V. V., Dějepis města Prahy. V Praze 1855—1875. 10) Acta judiciaria Archiepiscopatus Pragensis. Opera et sumtibus Francisci Tingl. Pragae 1865. 11) Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica per archidioecesin Pragenam. Opera et sumtibus Franc. Tingl. Pragae 1865 a 1866 (obzvláště kniha pátá). 12) Berghauer Joan. Thomas, Protomartyr poenitentiae ejusque sigilli custos fidelis divus Joannes Nepomucenus. Aug. Vindel. et Graecii 1736. 1761. 2 díly. 13) Johanneischer Ehren-Triumph. S' approbací kn. arcib. ordinariatu Pražského vytištěn r. 1729 v Praze. 14) Štulc Václav, Blahověst; od r. 1847—1860. 15) Srdínko Frant., Blahověst, hlasy katolické; od roku 1862—1878. Vychází v Praze; expedice u B. Stýbla. 16) Hammerschmid Joan. Florian., Prodromus gloriae Pragenae. V Praze 1717. 17) Časopis pro katolické duchovenstvo. V Praze ročník 1828—1830, 1847—1851. 18) Procházka Matěj, Život blah. Jana Sarkandra mučeniška. V Brně 1861. 19) Neumann Václav Fr., Stoletá památka blah. Jana Nepomuckého. V Praze 1829. 20) Höfler Const., Geschichtschreiber der hussitischen Bewegung in Böhmen. Ve Vídni 1857. 2 svazky. 21) Zimmermann J., Vorbote einer Lebensgeschichte des h. Johann von Nepomuk; v Praze 1828. 22) Pešina Václ. Mich. rytíř z Čechorodu, kanovník, Stručné popsání Pražského hlavního chrámu sv. Víta. V Praze 1865. 23) Pešina Václ. M., kanovník, Loučení redaktorovo. V Praze 1857, u Rohlfčka. 24) Würfel Adolf, dr., probošt, Legende des hl. Johannes von Nepomuk. Prag, Credner 1862. 25) Schottky Jul. Max, Prag wie es war und wie es ist; 2 svazky, a téhož dílo: 26) Schottky J. M., Die Karolinische Zeit. Prag 1830. 27) Celerini, Denkmal der

IV

Verehrung des hl. Jonann von Nepomuk. V Praze 1829.
28) Pubitschka Franz, Ehrenrettung des h. Johann von
Pomuk oder Nepomuk. Prag 1791.

Účel přítomné knihy jest dvojí: jednou, aby členům Dědictví podala spolehlivé, zcela hodnověrné zprávy o životu a úctě hlavního patrona českého království; pak aby mysl jejich příhodně upravila k důstojnému slavení 150leté památky onoho roku a dne, kdež apoštolská Stolica vepsala jméno Jana z Nepomuku do seznamu svatých mučovníků. Vřele si přejeme, aby u všech čtenářů bez výminky účel ten obojí byl dosažen.

V Praze v pondělí den blah. Jana Sarkandra 1878.

Spisovatel.

Obsah.

I.

Život Jana z Nepomuku.

	Stránka
§ 1. Jan stal se knězem a veřejným notářem	1
§ 2. Jenerální vikáři Pražští	3
§ 3. Veřejní notáři císařští	4
§ 4. Jan tajemníkem a notářem arcibiskupa	5
§ 5. Jan farářem u sv. Havla a doktorem práv	6
§ 6. Kanovnictví Vyšehradské a kazatelství v Týně	9
§ 7. Úřad jenerálního vikáře	10
§ 8. Arcijáhensství Zatecké a kanovnictví u sv. Víta	13
§ 9. Zpovědník královny Žofie	14
§ 10. Václav IV. vypyťává se na zpověď královny	16
§ 11. Král český a Pražský arcibiskup	20
§ 12. Jan z Pomuku mučen a utopen (1393)	23
§ 13. Jan utrpěl smrt pro obhájení tajemství zpovědního	27
§ 14. Arcibiskup Jan II. v Římě	30
§ 15. Suchota v Čechách. Osudy krále Václava IV.	32

II.

Úcta k sv. Janu Nepomuckému od 14. do 17. století.

§ 16. Jan Nepom. nazýván svatým a mučenkem	34
§ 17. Hrob sv. Jana Nepom. v obzvláštní úctě chován	37
§ 18. Obrazy a sochy sv. Jana Nepomuckého	39
§ 19. Svato-Janské chrámy a oltáře	42
§ 20. Světla, lampy, mešní roucha, kalichy a jiné dary	43
§ 21. Poutě a mše svaté	50

III.

Prohlášení Jana z Nepomuku za blahoslaveného.

§ 22. Jakým způsobem se vůbec děje prohlášení za blahoslaveného neb svatého	53
§ 23. První pokusy o schválení úcty Jana z Nepomuku	56
§ 24. Soudní vyšetřování o pověsti svatého života, smrti a zázraků (1715)	59
§ 25. Vyšetřování soudní o úctě od nepamětných dob prokazované (1719)	62
§ 26. Otevření hrobu. Neporušený jazyk Jana z Nepomuku (1719)	63
§ 27. Přímluvné listy do Říma poslané	68
§ 28. Innocenc XIII. vyhlásil Jana Nep. za blahoslaveného (1721)	76
§ 29. Oslavování blahosl. Jana Nepomuckého v Praze r. 1721	77

IV.

Jan z Nepomuku za svatého prohlášen.

§ 30. Nové vyšetřování v Praze r. 1725 započaté	81
§ 31. Nabíhání svatého jazyka a proměna barvy jeho (1725)	82
§ 32. Zázračné uzdravení Terezie Krebsové	88
§ 33. Vysvobození Rosalie Hodánkové z nebezpečí utopení	93
§ 34. Mocná ochrana a přímluva blahosl. Jana Nepomuckého	96
§ 35. Opatření výloh ku slavnosti svatořečení potřebných	108
§ 36. Vyšetřování mučnické smrti a zázraků v Římě	111
§ 37. Benedikt XIII. prohlásil Jana z Nepomuku za svatého v Římě (1729)	116
§ 38. Slavnost ke cti sv. Jana Nepomuckého v Praze konaná (1729)	122
§ 39. Oslavování sv. Jana Nep. v diec. Kralohradecké a Litoměřické (1730)	135

V.

Úcta k sv. Janu Nepomuckému v 18. století.

	Stránka
§ 40. Stříbrný hrob sv. Jana Nepomuckého	136
§ 41. Dary ku sv. hrobu obětované	138
§ 42. Odměna úcty svato-Janské	147
§ 43. Nebezpečí sv. hrobu v letech 1741, 1744 a 1757	162

VI.

Padesátiletá slavnost svatořečení konaná r. 1779.

§ 44. Arcibiskup Antonín Petr Přichovský	166
§ 45. Den 16. května stal se svátkem zasvěceným	168
§ 46. Jubilejní slavnost roku 1779	170
§ 47. Poutníci v Praze r. 1797	178

VII.

Stoletá slavnost vyhlášení Jana Nepomuckého za svatého
konaná r. 1829.

§ 48. Nové nebezpečí sv. hrobu v r. 1810	174
§ 49. Císař František I. v Praze r. 1824	178
§ 50. Arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský	179
§ 51. Pastýřské listy k duchovenstvu a ku Pražanům	181
§ 52. Přípravy k jubilejní slavnosti	186
§ 53. Stoletá jubilejní slavnost v Praze	189
§ 54. Slavnost jubilejní na venkově v arcidiecési Pražské	200
§ 55. Vzácné upomínky na stoleté jubileum	202

VIII.

Úcta k sv. Janu Nepom. v 19. století.

§ 56. Dědictví Svatojanské v Praze	205
§ 57. Jednota pro dostavení hlavního chrámu sv. Vítkého	213
§ 58. Náhrobní oltář sv. Jana Nepom. obdařen privilejem	219
§ 59. Povýšení slavnosti sv. Jana Nepomuckého	220
§ 60. Útěk s tělem a hrobem sv. Jana Nepomuckého	222
§ 61. Svatý Jan Nepomucký ku svým milým Čechům opět se vrací:	
I. Svaté tělo na cestě	227
II. Svaté tělo na Vyšehradě a v Praze	238
§ 62. Radost papeže Pia IX a metropolitů českého z úcty Svatojanské	242
§ 63. Relikviář do Říma zasláný	246
§ 64. Bratrstva Svatojanská	247
§ 65. Úcta sv. Jana Nepom. v Praze a v Čechách	250
§ 66. Úcta sv. Jana Nep. na Moravě a ve Slezsku, v Tyrolsku, Rakousku a Solnohradsku	262
§ 67. Úcta sv. Jana Nep. v Polsku, Uhrách a Slovensku	266
§ 68. Úcta sv. Jana Nep. v Bavorsku, Wirttembersku a Badensku	269
§ 69. Úcta sv. Jana Nepom. v Římě a v Itálii	271
§ 70. Úcta sv. Jana Nepomuckého v Číně	274
§ 71. Úcta sv. Jana Nepomuckého v Americe	279
§ 72. Sv. Jan Nepomucký a blah. Jan Sarkander	285
§ 73. Oprava chrámu v městě Nepomuku	291
§ 74. Závěrek	293

Život Jana z Nepomuku.

§ 1. Jan stal se knězem a veřejným notářem.

V jižních Čechách nalézá se v bývalém kraji Klatovském město Nepomuk ¹⁾. Tam žili zbožní manželé Welfínovi ²⁾, jimž se okolo roku 1340 narodil synáček, jemuž na křtu sv. dáno jméno Jan (bezpochyby Jan Křtitel).

Starobylá pověst vypravuje, že rodičové již sestárlí vyprosili sobě syna před obrazem blahosl. Marie Panny v klášteře Nepomuckém. Při narození Janově bylo prý nad domem viděti neobyčejnou záři, kteráž na příští svatý život toho dítko ukazovala. Brzy potom dítko nebezpečně onemocnělo, tak že rodičové již již se obávali, že jim smrtí bude vyrváno. V úzkostech svých vzali s všelikou důvěrou útočiště své k nepoškrvněné Bohorodičce; před obrazem jejím v klášteře Nepomuckém úpěnlivě prosili za ozdravení milého dítko svého. A Bůh vyslyšel na přímlovu Marie Panny prosbu rodičů Janových; zdraví jeho se navrátilo a dítko záhy prospívalo netoliko věkem, ale i neobyčejnými schopnostmi a pravou nábožností.

¹⁾ Nepomuk a Pomuk jest totéž město, jak svědčí Palacký (Popis království Českého, v Praze 1848 str. 366). V některých listinách 12. a 13. století, i ve 14. a 15. věku nazývá se město ono „Pomuk“, v jiných pak listinách „Nepomuk“. Náš světec píše se v nejstarších památkách „Jan z Pomuku“, později (asi v 15. století) začalo se psáti: „Jan z Nepomuku“, a jméno to pak zobecnělo.

²⁾ Otec Welfín zemřel před rokem 1372; neboť Jan se v nadačních knihách (libri Erectionum) podpisuje: „Jan, syn někdy Welfínův z Pomuku“. Rod Welfínův byl v Praze jeden z nejznamenitějších; dost možná, že náš sv. Jan byl příbuzným těchto Welfínů Pražských. — Nadační knihy (libri Erectionum) založeny jsou od arcibiskupa Arnošta I. z Pardubic r. 1358 a obsažena jsou v nich zřízení farních chrámů, klášterů, kaplí, oltářův, obdarování učiněná kostelům a kaplím neb k výživě duchovních a fundace mešní. Listiny ty chovají se při kapitole sv. Víta v Praze.

Nalézal se v Nepomuku tehdaž klášter řádu Cisterciáckého. Řád ten, sv. Robertem založený a sv. Bernardem velice zvelebený, vyznamenával se přísnou kázní jakož i péčí o vzorné vychování mládeže. V městě Nepomuku usadili se Cisterciáčtí mnichové již r. 1143; zařídili si zde školu klášterní, v kteréžto jinochové k vyššímu vzdělání na vysokých školách se připravovali. Sem do kláštera každodenně spěchal mládeneček Jan; nejdříve v chrámu Páně přísluhoval kněžím u oltáře při nejsv. oběti mše sv., načež se ve škole učil prospěšným vědomostem.

Otec vlasti, císař a král Karel IV. tou dobou na oslavu země České založil v Praze vysoké školy čili universitu (r. 1348). Tudíž i Jan Welfinův odebral se z Nepomuku do hlavního města českého, aby zde věnoval se vyšším studiím filosofie a theologie. Podobá se, že asi r. 1370 byl Jan z Nepomuku na kněžství vysvěcen a sice udělil mu svěcení to arcibiskup Jan I., příjímám Očko z Vlašími.

V r. 1372 zastával Jan úřad veřejného notáře císařského v království českém. Úřad takový měl v oné době velikou důležitost. Karel IV. totiž v r. 1358 propůjčil tehdejšímu arcibiskupovi Pražskému Arnoštovi z Pardubic jakož i všem nástupcům jeho zvláštní výsadu, aby mohli jmenovati a ustanovovati veřejné notáře císařské. Jelikož pak za tehdejších dob přemnoží kněží vzdělaností a učeností svou nad jiné vynikali a také v právech světských byli obeznalí, obyčejně kněží na takový úřad notářský povolávání bývali. Tu pak jim příslušelo právo, zhotovovati veřejné listiny jakéhokoli druhu, smlouvy, závěti, zbožná nadání; měli je psáti na pergameně (aby tak hned nezvetšely a zkázy neutrpěly). Výslovně jim bylo nařízeno a museli se i přísahou k tomu zavázati, že písemnosti týkající se kostelů, špitálů, vdov a sirotků zdarma sepisovati budou, jakož také že úřad svůj nestranně a spravedlivě zastávati hodlají, žádnému nejmenší křivdy nečiníce ¹⁾.

Jedním z takových notářů, jichž v Praze vždy několik bývalo, stal se také náš Jan, a sice shledáváme ponejprv jeho jmeno při listině zhotovené dne 22. prosince 1372 ²⁾; odtud pak častěji se

¹⁾ Viz celou výsadu tu čili privilegium Karla IV. v knize nadační I. (Liber I. Erectionum), kterou tiskem vydal Dr. Borový. V Praze, u Calve. 1875. Str. 20. 21.

²⁾ Stojí tam sice slovo „Clericus“, t. j. duchovní vůbec. Avšak z četných listin v knihách nadačních patrně vysvitá, že se názvu toho přecasto užívá o kněžích, tak jak i v zákonodárství církevním slovo to týmž významem nezřídka přichází. (Srovn. Liber I. Erect. str. 89. 104. a liber II. Erect. str. 127. 137. V Praze, 1878.)

jmeno Jana z Pomuku jakožto notáře vyskytuje, na př. v červnu a prosinci 1375, v prosinci 1376. Spolu však těšil se Jan z Pomuku osobní přízni arcibiskupa Jana I. Očka, an byl od r. 1375 příslušníkem dvoru jeho a při jednom stole s arcibiskupem jidal ¹⁾).

Úřad notářský působil Janovi hojnou práci, což seznáváme odtud, že někdy sám listiny úřední celé psával, jindy však stačiti nemoha všem požadavkům, byl sice úřednímu jednání jakožto notář přítomen, listinu však jednání toho se týkající dal písařem některým napsati, a sám ji na konci vlastnoručně podepsal ²⁾).

§ 2. Jenerální vikáři Pražští.

V povolání svém byl náš Jan podřízen vedle arcibiskupa zástupcům čili náměstkům jeho, a těmi byli jenerální vikáři. V onom věku bylo obyčejem, že arcibiskup Pražský míval vždy několik vikářův jenerálních, kteříž ve správě rozsáhlé arcidiecése ³⁾ jemu nápomocní byli a jeho místo zastupovali. Jelikož notářové úřad svůj pod dozorstvím a řízením jenerálních vikářů konali, byl, ať tak díme, Jan z Pomuku od těchto vikářů k tomu vychován, aby se někdy nástupcem jejich státi mohl. A proto pokládáme za vhodné, položiti zde pro budoucí pamět jména oněch jenerálních vikářů, jichž působnost spadá v dobu, kde náš Jan byl veřejným notářem.

Za vlády arcibiskupa Pražského Jana I., přijímá Očko z Vlašimi, zastupovali jej v úřadě nejméně dva, obyčejně však tři, ano někdy i čtyři jenerální vikáři stejnou dobou.

Nejdéle byl jenerálním vikářem Jenec (Jan) de Reste, kanovník u sv. Víta a spolu probošt kapitoly sv. Kříže ve Vratislavi ⁴⁾); byl vikářem od r. 1367—1380. Vedle něho byl r. 1371 druhým jenerálním vikářem Bušek (Bohuslav), arcijáhen Kouřimský; třetím pak Jan, řečený Kantor, kanovník Vratislavský, později děkan u sv. Apolináře; čtvrtým posléze vikářem byl Boreš (Bořivoj), arcijáhen Bechyňský. V r. 1372 a 1373 zůstali

¹⁾ Viz II. knihu nadační str. 127.

²⁾ Z toho ještě nelze odvozovati, že by Jan mezi ostatními notáři první místo byl zaujímal. Neboť také jiní notářové v návalu svého zaměstnání některé písemné práce přenechávali nižším písařům, sami toliko podpisem svým listinu pověřující; tak na př. Petr ze Žlutic (1382), Mikuláš syn Útěchy z Mašfova (1383).

³⁾ Arcidiecése Pražská zahrnovala v sobě tehdež celé Čechy mimo biskupství Litomyšlské.

⁴⁾ Otec jeho, Vratislavský peněžník Gisco de Reste, králi Janu Lucemburskému i císaři Karlu IV. o chotně sloužil v peněžních záležitostech.

v důstojenství jenerálního vikáře Jeněk čili Jenec ¹⁾, Jan a Boreš, od r. 1374—1376 Jenec a Jan.

Od r. 1378 nastoupili vedle Jence dva noví jenerální vikáři a sice: Kuneš (Kunrát) z Třebovle, doktor církevního práva a kanovník strážce u sv. Víta, zároveň arcijáhen Boleslavský; pak Jan Prusnic čili z Brusnice ²⁾, kanovník Pražský u sv. Víta.

Za arcibiskupa Jana II. z Jenštýna byli po smrti probošta Jence vikáři jenerálními od srpna r. 1380 Kuneš z Třebovle a Přibislav, arcijáhen Horšovotýnský a kanovník ³⁾ u sv. Víta. V r. 1381 byli jenerální vikáři: Kuneš z Třebovle a Jan, doktor církevního práva, probošt kláštera Zderazského. Od r. 1382 byli do r. 1384 jenerálními vikáři: mistr Matěj ze Škramník, doktor církevního práva a správce kaple sv. Kříže na Vyšehradě; pak Jan, probošt Zderazský. Vedle nich byl pouze v roce 1382 třetím vikářem jenerálním Jakub z Paběnic, kanovník s poloviční praebendou u sv. Víta. Posléze od r. 1385—1388 úřadovali společně jakožto jenerální vikáři: Kuneš z Třebovle a Mikuláš Puchník z Černic (u Horažďovic), licenciát církevního práva, kanovník u sv. Víta.

§ 3. Veřejní notářové císařští.

Uvedli jsme představené, jež měl Jan z Pomuku v úřadování svém, jenerální vikáře. Není zajisté od místa, připomenouti také jména některých soudruhův jeho čili Notářů císařských, kteřížto stejnou dobou s Janem Nepomuckým úřadovali při Pražské kanceláři arcibiskupské ⁴⁾. V létech 1372—1386 nalzáme vedle Jana našeho ještě 10 notářů, jichž jména jsou:

1. Boreš ze Kbel; 2. Jan Freulínův z Dubé; 3. Jan Vechlínův z Líšova; 4. Martin Slavík z Mladé Boleslavi; 5. Mikuláš Bílý (Albus) ze Slaného; 6. Mikuláš, syn Matěje z Prahy; 7. Mikuláš, syn Útěchův z Maštova; 8. Mikuláš ze Svídnice; 9. Ondřej Mníšek z Prahy; 10. Petr, syn Jindřichův ze Žlutic. Téhož Petra shledáváme od r. 1373—1386, tudíž plných 14 let v úřadě notářském. Z toho patrně se jeví, že mezi notáři těmito byli mužové zkušení, kteříž v dlouholetém úřadování svém i znalosti práva světského a církevního, i praktické spůsobivosti v hojné míře nabyli.

¹⁾ V latinských listinách vesměs se píše: „Jenczo“.

²⁾ V nadačních knihách psáno: „Prussnicz“.

³⁾ A sice měl u sv. Víta praebendu čili příjmy skutečného kanovníka. (Viz II. knihu nadačnf.)

⁴⁾ Uvádíme jména těch notářů, jichž se dočísti lze v 1. a 2. knize nadační (Erectionum), tiskem vydané.

Avšak uvážíme-li spolu, že mezi tak značným počtem notářův jediný Jan z Pomuku k vyšším hodnotám byl povznesen, seznáváme z toho s úplnou jistotou, že on mezi všemi soudruhy svými jak učeností tak příkladným životem nejvíce vynikal.

Dle podání hodnověrného zabýval se náš Jan už v tomto čase vedle notářského zaměstnání svého též kazatelstvím, ač nelze s jistotou naznačiti chrámů, v nichž by slovo Boží byl hlásal.

§ 4. Jan tajemníkem a notářem arcibiskupa.

Arcibiskupem Pražským stal se r. 1379 Jan II. z Jenštýna. Týž konal studia svá v Praze, Bononii, Padově a Paříži a byl z počátku jinou rozkošem světským oddaný. V 26. roce věku svého stal se biskupem v Míšni (v Lužici), ale on měl více záliby v hodbě a hrách rytířských než ve skutečných nábožnosti. Když pak povýšen byl na arcibiskupství Pražské a stal se spolu nejvyšším kancléřem královským, uměl se z počátku jakožto muž zcela světského smýšlení dobře zalíbiti mladému králi Václavu IV. Avšak brzy nastala s arcibiskupem podstatná změna. Od května až do konce září 1380 zuřila v Čechách a zejména také v Praze morová rána¹⁾. Také arcibiskup Jan byl nemocí tou zachvácen a teprv po velkém utrpení proti vši naději lékařů z ní vyvázнул; tu pak začal poprvé mysliti na pokání ze svého posavadního lehkomyšlného života.

Právě tou dobou zvolil arcibiskup Jana z Pomuku za svého tajemníka čili sekretáře²⁾. Jindy by se byl náš světec asi zdráhal převzítí důležitý úřad ten; avšak nyní, když arcibiskup k novému, biskupa katolického důstojnému životu se klonil, bylo to zajisté pro něho štěstím, že si muže tak dokonalého za tajemníka vyvolil. Nelzeť ani v nejmenším o tom pochybovati, že Jan Nepomucký svým mírným jednáním, neličenou pokorou a vroucí nábožností svou si arcibiskupa velice naklonil, tak že Jan z Jenštýna na radu svého tajemníka bedlivě dbal a jeho příkladem vždy více v ctnostném životě se utvrzoval.

Mimo to ustanoven jest Jan z Pomuku touž dobou také Notářem samého arcibiskupa; mocí tohoto úřadu měl právo a povinnost, zhotovovati listiny takové s veřejnou platností, které se přímo osoby arcibiskupovy týkaly. Podobá se, že od těch dob přestal náš Jan vykonávati úřad veřejného notáře císařského,

¹⁾ Pouze na hřbitově u sv. Štěpána v Praze bylo v čas moru pochováno 3500 mrtvých.

²⁾ Viz II. knihu nadační str. 169.

jelikož mu pro mnohonásobné jeho zaměstnání nyní času k tomu nezbývalo.

§ 5. Jan farářem u sv. Havla a doktorem práv.

V říjnu 1380 nalézáme Jana z Pomuku ještě v jiném úřadě, než posud bylo naznačeno; byl v ten čas farářem u sv. Havla v Praze.

Kostel sv. Havla byl vystaven za krále Václava I., bratra blahoslovené Anežky České, v první polovici 13. století. Chrám ten náleží ku Starému Městu Pražskému. Podací právo fary sv. Havelské měl ve 14. století probošt kapitoly u sv. Víta. Tehdáž byl proboštem Petr z Janovic, rodu panského, kterýž od r. 1379—1398 hodnost onu držel; on Jana z Pomuku za faráře u sv. Havla ponavrhl, arcibiskup Jan II. pak jej v úřadě tom potvrdil a správu osady Svato-Havelské jemu svěřil.

Nemůže nám býti s podivením, kterak mohl náš Jan zastávati pospolu faru sv. Havelskou a sekretářství u arcibiskupa. Nenalézala se tenkrát residence arcibiskupa Pražského na Hradčanech, nýbrž dole na Malé Straně blíž sv. Tomáše stál dvůr arcibiskupův, jedno z největších a nejpamátnejších stavení staré Prahy. Tam se nalézaly také kanceláře konsistoře arcibiskupské. Za dvorem pak byla zahrada arcibiskupská, kteráž zaujímala nyní velkou zahradu Anglických panen a mimo to ještě další prostranství, na kterém později domy byly vystavěny, v nyní ulici Lužické a Senovážné blíž řeky Vltavy. Mohl tudíž farář sv. Havelský snadno do residence arcibiskupské docházeti, zvláště podotkneme-li, že při chrámě sv. Havla byl 1 vikář (čili kaplan), 1 kazatel německý a 9 oltářníkův, kteříž mohli v případě potřeby faráře zastupovati.

Předchůdcem Jana z Pomuku byl kněz Václav Tausentmark, kterýžto od r. 1346—1380, tedy bezmála celých 34 let faru u sv. Havla spravoval, a na jaře r. 1380 zemřel. Jan Nepomucký zůstal farářem od podzimku 1380 až do r. 1390.

Mámeť toho důkazy, že náš Jan svědomitě plnil své povinnosti jakožto správce duchovní. Onť neunavným byl hlasatelem slova Božího a sice, jak se pravdě podobá, jazykem českým. Pražané hojným davem spěchali do chrámu sv. Havelského, aby slyšeli výmluvného řečníka, kterýž tajemství svaté víry lahodným způsobem vysvětloval a posluchačů svých neustával nabádati ku ctnostnému životu křesťanskému.

Některé povinnosti faráře sv. Havelského, zejména co se týká fundálních mší svatých, nebyly za předchůdcův Janových na jisto

určeny a tudíž nastávalo nebezpečí, že by v příštích časech se mohlo úplně na ty povinnosti zapomenouti a vůle zbožných zakladatelův že by se zmařila. Jan v úřadě svém notářském byl přivyknul pořádku v takových věcech, an přečasto rozličná zbožná nadání mu bylo vepisovati do knih nadačních. Protož i nyní jsa farářem nemeškal zavésti pořádek. Dal totiž hned v roce 1381 do knih nadačních při kanceláři konsistoře arcibiskupské v Praze vložiti mešní fundace, které se při kostele sv. Havla nacházely. Některé z fundací těch byly zřízeny už r. 1326, jiné r. 1346, 1357, 1362 až do roku 1373. Arcibiskup Jan II. ku prosbám faráře Jana z Pomuku nyní fundace ty znovu potvrdil a s povinnostmi i platy k tomu náležitými je farářům sv. Havelským na všecky časy budoucí prikázal ¹⁾.

Ku chrámu sv. Havla příslušela vesnice Dalov v Kouřimsku jakožto vlastnictví²⁾; neboť farář Tausentmark r. 1374 vesnici řečenou s polnostmi, lukami, lesy a jiným příslušenstvím koupil za 196 kop grošův od Matěje řečeného od Věže a Jana Rotona, měšťanů Pražských. Jan z Pomuku došel dne 9. října 1380 k vrchnímu písaři desk zemských Štěpánovi a se svolením jeho dal sobě zhotoviti opis smlouvy kupní, týkající se zmíněné vesnice Dalova. Opis vyhotovil veřejný notář, a přítomni byli svědkové: Gunram z Řičan, Leopold z Oseku a Příznak z Ledče, úředníci zemští království českého, jakož i Prokop a Václav, písařové desk zemských. Náš Jan dal opis pověřený zanésti do knih nadačních, načež Jan II. arcibiskup Pražský mocí práva církevního k tomu přivolil, aby ves Dalov zůstala vlastnictvím kostela sv. Havelského.

Za časův Jana z Pomuku nalézaly se ve chrámě sv. Havla tyto oltáře: 1. Sv. Jana Evangelisty a Šimona i Judy apoštolův; vystavěli jej bratři Matěj a kněz Jan od Věže r. 1346 dle odkazu bratra svého Jeklina (Jakuba). Před oltářem tím hořela dle fundace dnem i nocí lampa. 2. Sv. Víta, Václava a jiných sv. Patronů

¹⁾ Uvádíme několik příkladů těchto nadací. Měšťan Pražský Elblín Wacinger věnoval faráři sv. Havelskému roční důchod 4 kop a 82 grošů; za to byl farář povinen sloužiti 4 mše sv. o čtveru suchých dnech a mimo to po slavnosti Všech Svatých jednu mši sv. Farář pak byl povinen ku sloužení těchto mší sv. opatřiti svíčky, a dáti vikářům (kaplanům) 3 groše, učitelovi 5 grošů, zvoníkům 2 groše a jiným sluhům kostelním 2 groše. — Z fundace zřízené měšťanem Pražským Oldřichem Kezerem plynulo faráři sv. Havelskému čtvrt kopy, kterou dostával každoročně po sv. Martině. (Liber I. Erectionum str. 112 až 115.) Zanešeny jsou fundace ty do knih nadačních 5. dubna 1381.

²⁾ Srovnej II. knihu nadační (Erectionum), na str. 169. Listina nese datum 23. října 1380; opis ze zemských desk byl zhotoven císařským notářem veřejným, Janem z Lišova.

českých; důchody oltáře toho byly pojištěny na jistých usedlostech v Zápech. 3. Sv. Anny oltář, v kapli té svěťice; roční příjmy tohoto oltáře plynuly z domů Pražských a z města Kolína. 4. Blahoslavené Marie Panny; k oltáři tomu náležely důchody ze vsi Tuhanic. 5. Sv. panen Kateřiny a Doroty, kteréhožto oltáře příjmy pojištěny byly na vsi Malešicích. Tyto oltáře byly zřízeny už dříve, nežli Jan z Pomuku nastoupil faru sv. Havelskou. Za jeho farařování pak znovu založen 6. oltář Božího Těla r. 1386; zbožná vdova Kristína Payerová z Prahy věnovala k oltáři tomu, na její útraty zřízenému, 10 kop ročních důchodů, kteréž na jejím domě Pražském byly pojištěny.

Oltářníci čili kaplani těchto oltářů byli povinni o větších slavnostech v obřadním rouchu přísluhovati faráři sv. Havelskému mezi slavnými službami Božími, jakož také při slavných průvodech čili processích se účastniti. Farář přihlížel k tomu, aby oltářníci povinnosti své náležitě plnili, mše sv. dle fundace sobě uložené sloužili a počestným životem se vyznamenávali.

Osada sv. Havelská náležela tehdáž k těm osadám farním, kteréž věrně zachovávaly víru po otcích zděděnou a plnily povinnosti od Církve jim uložené. Archidiakon (arcijáhen) Pražský, Pavel z Janovic, konal r. 1380 visitaci v městech Pražských, a tudíž i na faře sv. Havelské. Tenkrátě dosvědčil farář Tausentmark, že osadníci jeho jsou zbožní a že nemá příciny si na ně stěžovati. Chvála ta zasluhuje tím více víry, jelikož Tausentmark byl 34 let farářem a tedy znal své osadníky dobře. Tudíž také nového faráře svého, Jana z Pomuku, osadníci sv. Havelští vysoce si vážili, raďy a napomenutí jeho bedlivě si všímali a ve ctnostech křesťanských víc a více prospívali.

Ačkoli pak Jan z Pomuku dosavadní záslužnou činností svou sobě získal bohatou zkušenost v úradě duchovním, nebyla tím touha snaživé mysli jeho nikterak ještě ukojena. Chtěje tudíž hlouběji v posvátnou vědu vniknouti, dal se r. 1381 zapsati mezi studující na vysokých školách Pražských; a sice obzvláště sobě obľbil studium církevního práva.

Za tehdejší doby byl vůbec obyčej, že nejen jinochové vědy chtívi navštěvovali přednášky mistrův kolleje Karlovy a jiných slovutných učitelův, nýbrž velmi často také dospělí a věkem svým pokročilí mužové rádi do poslucháren university Pražské spěchali a tam mezi mládeží zasedali, obohacující se prospěšnými vědomostmi a o to se snažíce, aby vyšších stupňův, především pak hodnosti doktorské na vysokém učení dosáhli. Tak na př. mezi rokem 1372—1408 studovali na fakultě právnické v Praze 1 biskup,

1 opat, 23 proboštů, 4 děkanové kapitولní, 209 kanovníků, 187 farářův, a jiných kněží světských i řeholních 103. Byliť mnozí z nich Čechové, jiní z Moravy, Polska, Uher, Německa, někteří až i z dalekého Švédska a Norvéžska.

Také z kněží oltářníků farního chrámu sv. Havelského studoval jeden současně s farářem Janem na právnické fakultě. Byl to kněz Jan z Milešova, který též právu církevnímu veškerou přlí svou věnoval.

Po šestiletých pilných studiích odbyl Jan z Pomuku s výtečným prospěchem předepsané zkoušky, načež povýšen jest za doktora práva církevního na universitě Pražské r. 1387. Od té doby nazývalí jej „doktor Johánek“.

Asi téhož roku 1387 stal se Jan kanovníkem kollegiátní kapitoly u sv. Jiljí¹⁾ na Starém Městě Pražském.

§ 6. Kanovníctví Vyšehradské a kazatelství v Týně.

V roce 1388 zvolen jest Jan z Pomuku za kanovníka starobylé královské kollegiátní kapitoly na Vyšehradě, a vzdal se tudíž kanovníctví u sv. Jiljí. Kapitola Vyšehradská byla již v 11. století založena; neboť Vratislav II., vévoda, později král český, r. 1070 dal na Vyšehradě vystavěti chrám sv. apoštolů Petra a Pavla, ku kterému stavbě sám na svých plecích 12 košů kamení a hlíny přinesl. S přivolením papeže Alexandra II. ustanovil Vratislav při tomto chrámě kapitolu kollegiátní, kteráž měla záležeti z probošta, děkana a 12 kanovníků. Kapitola obdržela od papežův římských znamenité výsady čili privileje, a byla již ku konci 11. století vyjmuta z poslušnosti Pražského biskupa, a bezprostředně pod právomocnosť a zvláštní ochranu Stolice papežské postavena.

Na Starém Městě stojí staroslavný chrám Panny Marie před Týněm. Vedle kostela toho nalézal se již ve 12. století špitál pro cizí kupce a pro chudé. Při kostele Týnském vykonávala kapitola Vyšehradská ve 12. a 13. století právo podací čili patronátní a k vedení správy duchovní ustanovovala svého vikáře. Avšak ku konci 14. věku dosazovali faráře ku kostelu Týnskému Welfovici (měšťanský rod Pražský) společně s děkanem kapitoly Vyšehradské; Welfovici navrhli totiž dva čekance, z nichž jednoho děkan Vyšehradský zvolil za faráře. Mimo to byli však při kostele

¹⁾ Kapitola ta byla na začátku rozbójův husitských zrušena r. 1419; zůstal jen chrám sv. Jiljí a při něm farář pod obojí. V r. 1625 však císař Ferdinand II. daroval chrám ten řádu Dominikánů, kteříž až podnes v klášteře svém při témž chrámě přebývají.

Týnském ještě zvláštní kazatelové, a mezi nimi nejčastěji bývali jmenovitě kanovníci kapitoly Vyšehradské. A dle hodnověrného podání také náš Jan z Pomuku jakožto kanovník Vyšehradský hlásal slovo Boží v kostele Týnském¹⁾.

Bylať za těch časův mezi lidem velká prostopášnost a náказа mravů, ku které lid zlým příkladem velmožův a četných cizinců po Čechách se potulujících svěsti se dával; což tím bylo žalostnější, jelikož i mezi kněžími a řeholníky se nalézali někteří, kdož spíše pro časný zisk, nežli pro čest a slávu Boží do stavu toho vstoupili a tudíž povinností svých plniti zanedbávali.

Avšak v druhé polovici 14. století se věc poněkud zlepšila. Vystoupil v Praze slovníký kazatel Konrad Waldhauser, řeholník Augustiniánský (od r. 1358), a brzy potom Jan Milič, kanovník z Kroměříže (od r. 1364); oba vedle jiných kostelů také v chrámě Týnském začasté kázání svá konávali; obyvatelstvo Pražské velkým davem se hrnulo na kázání jejich; slovo pak od nich hláсанé bez účinku spasitelného nezůstalo. Mnozí hříšníci šli do sebe; lehkomyslní hejskové oddali se životu ctnostnému; mnozí lichvářové zlopověstní jmění nespravedlivě nabyté navrátili; měštky Pražské, které dosud nosily nádherné závoje a přeskvostné šatstvo, počaly choditi ve slušném oděvu jednoduchém. Také na mladší kněžstvo Milič velmi prospěšně působil.

Na kazatelně Týnské stal se tedy Jan z Nepomuku nástupcem Waldhausrovým a Miličovým. I nebudeme se diviti, že katolíci Pražských měst s velkou toužebností spěchali do chrámu jim z předešlých let milého. Stáli na kazatelně té nyní opět muž mravů bezúhonných, jazyka výmluvného, srdce andělského. Slovy unášejícími povzbuzoval posluchačů svých k horoucímu milování Boha jakož i k plnění svaté vůle jeho; onť káral hříšníky slovy přísnými, avšak ujímal se kajících s otcovskou laskavostí, na ruku jim dáváje prostředky spasitelné, jimiž by se napraviti a na dráhu ctnosti vstoupiti mohli. K jeho slovu mnozí lidé obojího pohlaví odřeknuvše se nádhery a přepychu věnovali bohatství své ku podpoře nuzných spolubratří; ze zatvrzelých hříšníků stali se lidé bohobojní; z lidí vlažných stali se horliví křesťané.

§ 7. Úřad jenerálního vikáře.

Arcibiskup Jan II. z Jenštýna od té doby, kde sobě Jana z Pomuku zvolil za sekretáře, neustával s apoštolskou horlivostí plniti povinnosti katolického biskupa. Tu se přihodila zvláštní

¹⁾ Jestliže Welflovi také na osazení těchto míst kazatelských nějaký vliv měli, dá se snadno předpokládati, že oni s radostnou ochotou Jana

událost, kteráž na mysl arcibiskupa Pražského hluboký dojem učinila. V městě německém Magdeburku byl arcibiskup tamější Ludvík živ zcela dle světského způsobu. V masopustě r. 1382 tancoval v úzkém rytířském oděvu, jak jej tehdáž nosili hejskové; když pak z nenadání nastal pokřik, že stavení hoří, tu arcibiskup Ludvík v překotném útěku skočil s okna a vaz zlomil. Příběhu toho velmi se zhrozil arcibiskup Pražský Jan II., an uvažoval na mysl, že také jemu něco podobného by se přihoditi mohlo, kdyby na dřívější dráze lehkovážného života byl pokračoval. I počal od té doby vzdalovati se světa a oddávati se skutkům kajícím. Na těle nosil drátěný pás s ostrými špičkami; ložem byla mu lavice neb kamenná podlaha; místo polštáře míval pod hlavou biblí neb jinou knihu pobožnou nebo kámen. Začasté trávil čas o samotě v modlitbě a nábožném rozjímání. Na hradech svých v Roudnici, na Helfenburce i v Praze ve věži dvoru arcibiskupského dal si zříditi úzké komůrky na způsob těžkých žalárův a tam pilně konával skutky kající. Sám si ukládal časté a přísné posty a mrskával se metlami neb proutím trněným. I na cestách ve voze pořád se modlil; když na Roudnici dlel, často v noci od-tamtud putoval na Říp do kostela sv. Jiří a tam se modlíval. Obzvláště pak byl velkým dobrodincem chudých, jimž štědré almužny uděloval.

V takovém rozpoložení myslí své arcibiskup rád svěřoval četné starosti úřední svým zástupcům ve vládě diecése, aby tím spíše v ústraní oddati se mohl skutkům pobožnosti. K Janovi z Nepomuku míval zvláštní důvěru již tenkrát, když byl tajemníkem jeho. I přilnul k němu otcovskou láskou v té míře, že jej v září 1389 povznesl k nejvyšší hodnosti církevní v celé diecési, an Jana z Nepomuku ustanovil generálním vikářem arcibiskupství Pražského.

Nebyloť zajisté nad Jana způsobilejšího muže k před důležitému úřadu tomuto. Hluboká učenost jeho činila jej úplně schopným ku všelikým byt sebe obtížnějším pracem nového povolání. Všeobecně známa byla důvěra a láska, s jakouž osadníci sv. Havelští a navštěvovatelé kostela Týnského k Janovi lnuli; ano úcta, kteréž jak pro výmluvnost tak i vlídnou laskavost svou požíval, neomezovala se pouze na Prahu, onať byla známa celé zemi České; jako jasná hvězda skvělo se před zraky všech lidí jeho ctnostné, bohumilé obcování. Protož také radost nad povýšením jeho byla všeobecná.

z Pomuku jakožto příbuzence svého (jak za to máme) na místo kazatele v Týně ponavrhli.

První listina, kterou Jan z Pomuku jakožto jenerální vikář podepsal, nese datum 23. září 1389. Od té doby zůstal v úřadě jenerálního vikáře až do své smrti. V roce 1390 nalezáme vedle něho jakožto druhého vikáře jenerálního a spolu officiala ¹⁾ arcibiskupova kanovníka Mikuláše Puchníka.

Činnost Jana Nepomuckého v úřadě mu svěřeném byla neunavená a velmi rozsáhlá. Čím více arcibiskup se veřejného života vzdaloval, tím větší nastávala nutnost, aby na místě jeho jenerální vikářové vyřizovali četné záležitosti úřadu biskupského. A skutečně dochovaly se až na naši dobu přehojné důkazy písemné o tom, jak horlivě sobě náš Jan vedl v důležitém úřadě svém. Pod jeho bedlivým dohledem pokračovali notářové u sepisování kněh nadáčních ²⁾. Jakožto náměstek arcibiskupův udělal Jan církevní potvrzení praelátům, farářům, kaplanům a oltářníkům nově ustanoveným, což se zapisovalo do kněh konfirmačních čili stvrzovacích ³⁾. Také v úřadě soudcovském nenechal Jan uvaliti všelikeré práce na officiala Puchníka, nýbrž bratrsky mu byl nápomocen, an se staral o urovnání sporů mezi duchovenstvem; rozepře mezi manžely vzniklé on laskavou domluvou se snažil odstraniti, aneb kde toho docíliti lze nebylo, vynesl ortel takový, jak zákony církevní přikazovaly a jak se Janovi ku spáse obou manželů nejvhodnější býti vidělo. S řídkou znalostí zákonův církevních, jakož i s určitou rozhodností hájil práva jednotlivých chrámů, jich záduší, právo patronátní naproti každému, kdo se odvážil Církví křivditi aneb sluhům oltáře ubližovati. Kdykoli kázala potřeba, některého kněze pro přestupek jeho pokárati neb dokonce trestati, činival to Jan z Pomuku s otcovskou laskavostí a nestrannou spravedlností. Souduy takové, někdy ovšem velmi nesnadné a dlouho trvající, nemíval Jan pouze jednou za delší dobu, ale obyčejně třikráte až čtyřikráte v každém týdnu po celý rok; a tu bylo mu nezřídká za jediný den 5, 6 až i 10 a více sporů rovnati neb tolikéž záležitostí církevních rozhodnouti, jak se o tom spisy „soudů

¹⁾ Kdežto officialovi dle církevního práva přísluší konati obzvláště soudcovskou moc na místě biskupa, jest jenerálnímu vikáři svěřena správa čili administrace diecése, neb jinými slovy moc výkonná. Puchník přichází často v listinách jakožto official, avšak od r. 1385—88 a opět v r. 1390 také on se podepisuje jako jenerální vikář. Máme za to, že název „jenerální vikář“ měli oba, Jan Nepomucký i Mikuláš Puchník, avšak že Janovi byla svěřena hlavně moc administrativní, Mikulášovi úřad soudcovský.

²⁾ „Libri Erectionum“, o nichž výše str. 1. násl.

³⁾ „Libri confirmationum“; některé z nich vydal tiskem kněz Fr. Tingl, jiné nákladem historického spolku v Praze Dr. Emler.

jednání¹⁾ nazvané až na naše časy zachovaly. Tuť se patrně zrcadlí moudrá rozvážlivost, s jakou náš Jan k vynesení rozsudku přikročoval; neméně pak vysvítá z celého jednání příkladná jeho mírnost a poklid duševní, jenž každého soudce velice zdobí. Tudíž také brzy chvalná pověst o výtečných ctnostech jenerálního vikáře vsady se rozhlásila, kterážto byla příčinou, že mnohdy sporné strany Jana Nepomuckého za rozhodce sobě zvolily a jemu dobrovolně vyřízení rozepře své svěřovaly, přesvědčeny jsouce, že spolehlivějším rukoum záležitost svou odevzdati nemohou.

§ 8. Arcijáhenství Žatecké a kanovníctví u sv. Víta.

Jenerálním vikářem stal se Jan, nejsa tehdáž ještě kanovníkem kapitoly sv. Vítské, nýbrž zůstávaje i dále kanovníkem kollegiální kapitoly Vyšehradské. Arcibiskup Pražský nebyl nikterak vázán, aby z kapitoly sv. Vítské vybíral své jenerální vikáře; mohl on dle zákonů církevních zvoliti sobě, koho dle vlastního svého uznání za způsobilého k tomu úřadu považoval, třebaš i kanovníka některé kollegiální kapitoly aneb řeholníka²⁾. Teprv dne 26. srpna 1390 stal se náš Jan členem neboli kanovníkem metropolitní kapitoly u sv. Víta na Hradčanech a sice následujícím způsobem.

Země česká byla ve 14. století v ohledu církevním rozdělena na fary; jistý počet far dohromady činil děkanství (jinak to nyní nazýváme jeden vikariat); takových děkanstvích okrsků bylo v Pražské arcidieceši 53³⁾. Několik děkanstvích okrsků činilo dohromady jeden archidiakonát čili arciděkanství neb arcijáhenství; byloť celkem 10 arciděkanství a sice: 1. Pražské; 2. Kouřimské; 3. Bechyňské; 4. Žatecké⁴⁾; 5. Litoměřické; 6. Bilínské; 7. Mlado-Boleslavské; 8. Plzeňské; 9. Horšovo-Týnské; 10. Kralohradecké.

¹⁾ „Acta judiciaria“, jichž část vydal kněz Fr. Tingl tiskem, obzvláště jeduání soudní z roku 1392. Velký počet žalob a sporů snadno se vysvětluje, připomeneme-li, že na př. kněží pro neplacení dluhů bývali vždy jen u jenerálního vikáře žalováni (nikoli u soudu světského), a poukážeme-li k velké rozsáhlosti arcidieceše Pražské.

²⁾ Tak na př. byli jenerálními vikáři v Praze kanovníci kapitoly Vyšehradské, kapitoly u sv. Apolináriaše, kapitoly u sv. Jiljí, probošt Augustinianského kláštera z Roudnice, probošt kláštera Zderazského v Praze. Nejčastěji však byli jenerální vikářové spolu kanovníky kapitoly sv. Vítské.

³⁾ Mimo to bylo v Litomyšlském biskupství čtvero děkanství v Čechách a dvojce na Moravě.

⁴⁾ K arcijáhenství Žateckému náležela tato děkanství: 1. Kadaňské; 2. Loketské; 3. Teplské; 4. Žatecké; 5. Žlutické. — Arcijáhnou Žateckému příslušelo patronátní či podací právo ve Smolnici.

Každé arciděkanství spravoval zvláštní představený, jenž slul arcijáhen (archidiakon) čili arcipřít. Úřad arcijáhnů byl velice důležitý. Skrze arcijáhny ohlašoval arcibiskup všeliké rozkazy a zákony církevní celé diecési¹⁾; oni konali dohled na veškeré duchovenstvo celého arciděkanství a požívali rozsáhlé pravomoci jak v záležitostech manželských, tak co do kázně duchovenstva. Častěji svolávali duchovenstvo svého okrsku ke schůzím (konvokacím), na kterých se ohlašovaly církevní zákony a děly se rozličné porady o věcech duchovních. Taktéž konali arcijáhnové visitací, objíždějíce svá arcijáhenství od fary k faře, aby se přesvědčili o stavu každého kostela i správy duchovní, aby vyskoumali vady tu a tam se naskytující a jim prostředky příslušnými odpomohli. Arcijáhna Pražského volila kapitola. Jiné arcijáhny jmenoval arcibiskup dle vlastního uznání svého. Všickni arcijáhnové tito byli spolu kanovníky metropolitního chrámu sv. Víta, avšak nepožívali vždy kanovníckých příjmů (praebend), nýbrž mívali při svých sídlech arciděkanských svá nadání zemskými statky neb jinými důchody.

Jan z Pomuku byl dne 26. srpna 1390 od arcibiskupa jmenován arcijáhnem Žateckým a stal se tudíž kanovníkem kapitoly sv. Vítké. Téhož dne vzdal se fary u sv. Havla, kterouž po něm ujal kanovník Linhart, jenž doposud arciděkanství Žatecké byl spravoval. Po 3 leta byl Jan první ozdobou a přední chloubou kapitoly metropolitní. Jsa prost povinností farářských mohl nyní veškery síly své obětovati výhradně pracem jenerálního vikářství nad celou arcidiecézí, jakož také obzvláštní dohlídce ve svěření sobě arciděkanství Žateckém²⁾.

§ 9. Zpovědník královny Žofie.

Roku 1378 zemřel šlechtný otec vlasti Karel IV. a po něm vstoupil na trůn český syn jeho Václav IV., jsa teprv 17 let

¹⁾ V čase velikonočním rozesílali arciděkanové každého roku svaté oleje arcibiskupem svěcené děkanům sobě podřízeným, kteříž opět každému kostelu farnímu z nich částku udělovali.

²⁾ Některé životopisy udávají, že byl Jan z Pomuku světícím biskupem Pražským; zprávu tu za bezpodstatnou považujeme; snad povstala odtud, že dle podání nabízel prý král Václav IV. našemu Janovi biskupství Litomyšlské, jehož on ale nepřijal. — Taktéž se domníváme, že Jan Nepomucký nebyl ani kanovníkem ani děkanem kollegiální kapitoly u Všech Svatých na hradě Pražském, a že zpráva některých dějepisců v tom ohledu na omylu spočívá. Ve 2. knize kněh nadačních čteme zprávy skoro o všech kanovnících kapitoly u Všech Svatých z té doby, ale mezi nimi jméno Jana z Pomuku marně hledáme.

stár. Byltě jinoch tělesně zdravý a silný, ve vědách vzdělaný; i ukazoval z počátku dobrou vůli k následování otce svého v péči o blaho národův i církve katolické. Když tenkrátě proti pravému papeži římskému, Urbanovi VI. (1378—89) zvolen jest vzdoropapež, jenž se nazval Klementem VII., přidržel se král Václav s celými Čechy papeže pravého.

Bohužel však už po několika letech ukazovala se povaha Václavova způsobem méně chvalitebným, zejména 'od té doby, kde zemřeli tři oblíbení rádcové otce jeho: arcibiskup Jan Očko z Vlašimi, Litomyšlský biskup Albrecht ze Šternberka a biskup Oломúcký Jan ze Středy (1380). Tuť počal Václav znenáhla uzdu pouštěti svým náklonnostem a oddávati se rozkošem všeho druhu. Největší zalíbení míval v honbě; obzvláště meškával za tou příčinou často v lesích Křivoklátských a Zvíkovských. Dle tehdejšího zvyku choval k honbám těm mnoho chrtů; za drahé peníze dal je kupovati po všech krajích světa; čím byl pes větší, tím byl králi milejší; největší pes líhal vždy v pokoji králově a v noci spal u nohou jeho. Rádcům a dvořanům svým dával král často sprosté přezdívky. V noci začasté s některými dvořeníny toulával se po ulicích Pražských, věcí neslušných páchaje.

Vedle toho ozývala se přece častěji v mysli Václavově péče o blaho lidu obecného, kterouž zvláštním způsobem na jevo dával. V přestrojení chodíval častěji po městech Pražských, aby se přesvědčil, jak se lidem vede. Šel na př. mezi řezníky anebo pekaře, smlouval se s prodavači o cenu, a jestli se přesvědčil o nějakém podvodu a šidbě, dal se jakožto král znáti, pobral maso a chléb a rozdál mezi chudé.

Později začal se král Václav oddávati přílišnému pití. Jakožto příčinu té vášně udávají dějepiscové, že prý dvakráte byl od zlo-synův učiněn pokus krále otrávití; pomocí lékařskou podařilo se sice krále při životě zachovati, avšak předce prý následkem jedu zůstala králi jakási vnitřní horkost a suchota, pro kterou ustavičně trpěl velkou žízeň. Když pak se opil, tu býval vzteklý a nebezpečný, tak že se dopouštěl ohavných ukrutností.

První manželkou krále Václava byla Johanna, dcera Alberta, vévody Bavorsko-Straubinského. O vánocích r. 1386 přebyvali manželé královští na Karlštejně. Dne 31. prosince o třetí hodině v noci zemřela královna Johanna. Dějepisci vypravují, že královna se v noci probudila a povstala z lože; v tom však skočil na ni veliký pes, který spával v ložnici u krále, popadl ji za krk a královnu zardousil.

Několik let zůstal Václav vdovcem, načež v srpnu r. 1389 oženil se podruhé, pojav za manželku Žofii, dceru Jana I., vévody Bavorsko-Mnichovského.¹⁾ Bylať kněžna sličného vzezření a srdce zbožného, čítajíc věku svého teprv 19 let. Tato královna zvolila si za duchovního vůdce a svého zpovědníka Jana z Pomuku, o jehož ctnostném životě i nevšední učenosti pověst nejchvalitebnější se jí byla donesla. Bezpochyby byl Jan za tou příčinou jmenován spolu dvorním kaplanem královským; neboť se zpovědníkům, almužníkům a jiným kněžím při králi neb královně zaměstnaným název ten povšechně dával²⁾. Kaplani dvorští bývali začasté stolu královského účastni. A tu můžeme téměř s jistotou za to míti, že slovo Janovo nejen u královny, ale též u krále Václava mnoho vážilo, tak že král v dobách klidné rozvahy nejednou dle rady Janovy se řídil a k ponuknutí jeho mnohý skutek chvalitebný vykonal.

§ 10. Václav IV. vyptává se na zpověď královny.

Jaký byl poměr Václava IV. ke druhé jeho choti, královně Žofii, o tom nemáme sice mnoho zpráv historických, avšak přece z toho, co se nám od dějepiscův hodnověrných sděluje, snadno lze pravdy se dopátrati. Především jest nápadné, že král už r. 1389 vyžádal si od stavů českých obyčejnou daň ku korunování nové královny a vydal 23. prosince nařízení o vybírání té daně, a předce tehdaž ke skutečnému korunování nedošlo. Teprv po uplynutí jedenácti let byla královna Žofie dne 15. března 1400 ve chrámě sv. Víta slavně korunována arcibiskupem Olbrazem ze Škvorce. Jestliže již ta okolnost každého překvapuje, utvrzuje nás jiná ještě událost v tom domnění, že se král k manželce své přespříliš laskavě nechoval. Král totiž zdědil po bratranci svém Joštovi, markrabí moravském, veliký dům na rynku staroměstském v Praze, a daroval tento dům r. 1413 manželce své královně Žofii. Od té doby přebývala královna v domě onom, zcela oddělena jsouc ode dvoru krále Václava. Toť zajisté nový důkaz neshody, jakáž mezi oběma manželky královskými panovala.

Historie však mimo to zcela určitě dotvrzuje, že král Václav ctnostné choti své Žofii nezachovával svědomitě věrnost manželskou, ač to bylo svatou jeho povinností. Král často navštěvoval lázně v Praze, v nichž se tenkrát zdržovaly podezřelé ženštiny; a to

¹⁾ Žofie byla pravnučkou císaře Ludvíka Bavorského, kterýž r. 1347 zemřel. Po něm stal se králem Římským a císařem Karel IV.

²⁾ Taktéž za hodnověrné pokládáme ústní podání, že byl Jan z Nepomuku almužníkem královny Žofie, kteráž byla paní velmi dobročinná.

už samo krále ve zlou pověst uvádělo. Obzvláště pak bylo známo, že měl Václav oblíbenou jakousi lazebnici Susannu a že hříšný poměr k ní udržoval ještě i tehdy, když byl Žofii za manželku pojal.

I kdož by mohl za zlé pokládati šlechtné královně, že nemohouc utajiti tak veliké rány srdce svého, připomínala a představovala králi častěji nechvalné jednání jeho? Kdož by se na ni mohl horšiti proto, že králi činívala někdy trpké výčitky, že mu připomínala přísahu věrnosti, kterouž se jí před oltářem Hospodinovým byl zavázal?

Rádi arci přiznáváme, že o tom nemáme jasných a určitých svědectví historických. Ale to nemůže divno být nikomu, kdo uváží, že při takovýchto sporech mezi manžely málo kdy bývají svědkové přítomni. Obzvláště pak mezi vznešenějšími stavy se takováto neshoda všemi spůsoby ukrývá; a tak zajisté i oběma manželům královským velice na tom záleželo, aby zpráva o jich nesvornosti se předčasně mezi lid nerozšířila. Ovšem se domysliti můžeme, že při všeliké obezřetnosti krále Václava i královny Žofie přece milcové královi záhy všeho se dozvěděli a že pak prostřednictvím hovorné čeledi dvorní to, co tajemstvím zůstati mělo, již i lidem jiným se doneslo. Než tu právem tázati se můžeme, zdaž některý ze souvěkých spisovatelův tehdejších byl by se mohl na to odvážiti, aby o nesvornosti královských manželův a příčině její ještě za živobytí krále Václava IV. se široce rozepsal? Nemusel-liž se při známé prchlivosti králově obávati, že by za takovou odvážlivost mohl jej stihnouti trest nejkrutější?

Chybující rád chyby své všelijak omlouvá a nemůže-li jinak, pomáhá si tím, že také na spolublžním ty samé chyby vyhledává. Tak se přechoasto děje mezi manžely; nevěrný manžel hledí svůj vlastní skutek cizoložný zmenšiti a omluviti, an sám k sobě dří: Snad manželka moje není o nic lepší než já? Snad ona též se špatného skutku dopustila? A do té myšlénky se mnohdy manžel tou měrou vžije, že planému výmyslu svému sám bezmála věří a takto sebe oklamává.

Nejinak bylo s Václavem králem. Jsa vůbec velmi nedověřivý pojal jakési podezření i naproti vlastní choti své, jakoby ona byla porušila věrnost manželskou. Nemoha však od ní samé ničeho se dozvědět, jelikož přečinu podobného si vědoma nebyla, připadl Václav IV. na zvláštní spůsob, jímžto viny manželčiny se chtěl dopátrati.

Královna Žofie častěji přijímala sv. svátosti, zpovídajíc se Janovi z Pomuku. Vedla ji k tomu vlastní nábožná mysl její, a mimo to hledala u Spasitele svého, Ježíše Krista, útěchy a po-

sily nebeské ve strastech, kteréž jí působil lehkovážným životem svým vlastní manžel její. Ale právě tuto nábožnost považoval král za bezpečný důkaz viny své manželky; domníval se, že královna proto spěchá ku sv. zpovědi, aby poklesek svůj se sebe smyla.

I dal tudíž Václav předvolati kanovníka Jana z Pomuku a tázal se jej, z čeho se mu královna zpovídala? Král zajisté jakožto panovník ve víře katolické vychovaný dobře znal povinnosti kněze ohledně tajemství sv. zpovědi. Avšak dílem zaslepila žárlivost oko jeho, dílem také v nerozvážné nadutosti své se domníval, že on jakožto král smí všechno přikázati, byť i nedovolené bylo, a že každý člověk jest povinen jeho rozkazům poslušností slepou bez výminky prokazovati. Očekával tedy, že Jan beze všeho rozmýšlení a odporu jemu sdělí, čeho si věděti žádal.

Avšak Václav IV. sklamal se v tomto svém očekávání. Celé hejno dvořeninů bylo uvyklo, všelikým libůstkám vrtkavého a prchlivého vladaře okamžitě vyhovovati; neboť věděli, že každého, kdoby vzdoroval, stihne přísný trest a krutá pomsta králova. Věděli to i Jan Nepomucký; předvídal, že jest se mu obávati věcí nejhorsích, nebude-li král odpovědi jeho uspokojen. Ale věrný kněz Hospodinův jednal tak, jak mu velel Bůh, jak mu přikazovalo svědomí. Jan připomenul králi, že vždy ochoten jest, v jiných věcech dovolených uposlechnouti rozkazův jeho; co však se týká svátosti pokání, jest každý kněz zavázán, mlčelivost zpovědní zachovávat, poněvadž Bůh tak přikazuje; a tudíž nesmí žádný zpovědník dopustiti se hanebné zrady na svém svatém úřadě, nesmí projevit to, co jemu bylo sděleno, an zasedal na místě Božím v soudné stoličce zpovědní.

V ten rozum slovy mírnými, ale zcela rozhodnými a bez bázně odpovídal Jan k otázkám krále Václava. Zdá se, že touto první rozmluvou nebyla věc odbyta. Král jinak prchlivý poněkud se přemáhal, domnívaje se, že slovy laskavými se mu podaří, dosáhnouti toho, po čem toužil. Dalt ještě po druhé a snad i po třetí zpovědníka královna k sobě předvolati, sliboval mu skvělou odměnu, ujišťoval jej obzvláštní své milosti a přízně, a opakoval svou žádost, aby mu Jan Nepomucký sdělil hříchy královny Žofie obzvláště pak aby mu pověděl, kdo jest ten muž, k němuž prý královna chová hříšnou náklonnost v srdci svém. Avšak Jan nedal se ničím obломiti. Svatá povinnost jeho, láska Boží a dobré, pokojné svědomí byly jemu štěstím o mnoho více žádoucím, nežli milost královská. I ačkoliv Václav posléze mu vyhrožoval největší svou nemilostí, ano přísnými tresty, skalopevný Jan Nepomucký

ani hrozbami těmito nedal se zviklati ve svém přesvědčení, ačkoli předvídal, že prchlivý král čím hrozil také vyplní, ať dříve nebo později.

Při tomto prvním vyšetřování nedošlo ještě k trýznění aneb k mukám. Václav bezpochyby nevzdával se ještě všeliké naděje, že by kněze zpovědníka přece nějak obломiti se mu podařilo. Spolu však musel při své, ač jinak dosti prudké povaze nahlížeti, že by to byl skutek nad míru křiklavý, ano velice nebezpečný, kdyžby Jana Nepomuckého nyní dal mučiti aneb dokonce usmrtiti jenom proto, že věrně plnil svou kněžskou povinnost, že se zdráhal tajemství sv. zpovědi vyzraditi. Zajisté že by nejenom lid český, ryze katolický, byl se snadno proti tak bezbožnému králi vzbouřiti mohl, ale domníváme se, že by také jiná knížata křesťanská se byla pro takovou příčinu proti Václavovi zdvihla. Vždyť nesmíme zapomenouti, že byl Václav IV. nejen králem českým, nýbrž také králem Římským, a že toužil, aby mu na hlavu vsazena byla koruna císařská. Římský král a císař však podle práva tehdejšího byl první obhájce a ochránce katolické církve. Když by se ale o tomto králi bylo rozneslo poselství, že tak prapodivně svatou církev hájí, an proti nejsvětějším zájmům jejím vystupuje, an kněží trýzní a pronásleduje z té příčiny, že se zdráhají porušiti tajemství sv. zpovědi: tu by dozajista knížata říše německé se byla spojila proti Václavovi, aby jej s království Římského svrhla. Vždyť pak bez toho předhazovali častěji Václavovi, že ustavičně v Čechách se zdržuje, malou péči chovaje o záležitosti říše německé. A kdyby snad knížata německá si nebyla věci té povšimnula, zajisté by papež Bonifác IX. mocí úřadu svého byl musel v tom zakročiti, aby někdo jiný a úřadu toho důstojnější byl na království Římské povýšen.

V takovém uvažování uznal král Václav za dobré, nepodnikati nyní ještě násilných krokův proti zpovědníkovi své manželky. Podle osvědčeného přísloví: „Co se vleče, neutěče“ potlačil na chvíli svůj hněv a nenávisť proti neposlušnému knězi; neb se kojil nadějí, že snad v brzku se naskytne vítaná příležitost, aby mohl na Janovi z Nepomuku vykonati trest, kterýž v mysli své bezpochyby už nyní na něho byl uchystal¹⁾.

¹⁾ Pověst starobylá praví, že Jan Nepomucký smrt svou předpovídal, což jest dosti pravdě podobno, an znal prudkost hněvu krále a nic dobrého od něho pro sebe očekávati nemohl. — Také praví pověst, že Jan putoval několik dní před smrtí svou do Staré Boleslavi, aby se do přímluvy a ochrany Rodičky Boží, Marie Panny, odporučil. Jisto jest, že Jan byl vřelým ctitelem nepoškvrněné Panny; ale že by tehdež do Boleslavi byl putoval, o tom historických dokladův nemáme.

§. 11. Král český a Pražský arcibiskup.

Od té doby, kde arcibiskup Jan II. z Jenštýna životu ctnostnému zcela se oddav jen zřídka přicházel ku dvoru královskému, nastala mezi ním a králem jakási napnutost. Dvořenínové nepřáli sobě, aby arcibiskup zase předešlé vážnosti u dvora nabyt, a z té příčiny snažili se jiskru nesvornosti mezi nejvyšší světskou a duchovní hlavou království českého vždy více rozdmýchovati. Jelikož pak arcibiskup při každé příležitosti neohroženě hájil pravomocnost církevní a všelikým křivdám od krále neb úředníkův jeho církvi činěným rázně se opíral, uměli někteří lichometní milcové královi jednání arcibiskupovo pokaždé Václavu IV. vylíčiti barvami nejkřiklavějšími v té míře, že král v Janovi z Jenštýna spatřoval zbujného, tvrdošijného biskupa, který zeměpánu samé vzdory dělá a proti němuž prostředků nejpřísnějších užití dlužno. Byloť snadno krále popuditi proti arcibiskupovi, jelikož byl Václav svěhlavý a na svá práva skutečná neb domnělá velmi choulostivý.

První rozepře prudká mezi králem a arcibiskupem strhla se už r. 1384. Jan Čúch ze Zásady, podmaršálec krále Václava, měl statek svůj v Lobkovicích pod Kostelcem na Labi a sice v sousedství arcibiskupského statku v Neratovicích. Čúch začal sobě stavěti jez na Labi za příčinou lovení ryb. Arcibiskup spatřoval v tom škodu pro své rybářství, ježto řeka v těch místech jemu náležela, i dal úředníky svými jez rozbořiti. Čúch stěžoval si na to u krále Václava, který už tenkrát byl proti arcibiskupovi podrážděn. Král dal arcibiskupa povolati k sobě na Karlštejn a několik dní ho tam zadržel, mezi tím však rozkázal loupiti na statech arcibiskupských. Byloť pobráno mnoho dobytka, obilí, ryb a jiných věcí, tak že škoda arcibiskupovi a poddaným jeho učiněná obnášela 6000 kop grošů. Čúch vystavěl jez svůj znovu a užíval ho pak bez překážky. Král byl tak velice proti arcibiskupovi rozlícen, že brzy potom jednal s papežem Urbanem VI., žádaje, aby Janovi z Jenštýna odňato bylo arcibiskupství; papež ale žádosti té nevyhověl.

Jinou rozepři měl nedlouho potom arcibiskup Pražský s Litoměřicemi. Měšťané Roudničtí, poddaní arcibiskupovi, od nepaměti svobodně vozili obilí na lodích ze země české do Německa. Nyní však Litoměřičtí v tom zbraňovali Roudnickým; odvolávali se na privilegium, císařem Karlem IV. stvrzené, dle něhož všeliké zboží plavené po Labi až k Litoměřicům mělo v městě jejich býti složeno. Arcibiskup ujal se města Roudnice, Václav IV. však

potvrdil výsadu Litoměřicům od otce svého udělenou novým majetatem r. 1391. Z toho vzešla arcibiskupovi a městu jeho Roudnici škoda na 30.000 zlatých.

V r. 1385 měl arcibiskup rozepři s jistým panošem krále Václava, jehož jméno bylo Dětrich Hes z Makova; Dětrich škody znamenité činil arcibiskupovi na statcích jeho, k čemuž král sám branného lidu hojnost Dětrichovi poskytl. Konečně byl arcibiskup donucen, témuž Hesovi 50 kop zaplatiti a za utrpené škody neobdržel pražádné náhrady.

Král Václav IV. měl za podkomořho Sigmunda Hulera, jehožto vlivu se ve mnohých věcech úplně poddával. Huler však snažil se kdekoli mohl příkoří činiti duchovenstvu. Na začátku r. 1392 byl jistý student stavu duchovního na Novém městě Pražském pro nějaký přečin právem světským do vězení vsazen. Právo církevní tehdyž platně vyžadovalo, aby každý duchovní byl v takovémto případě postaven před soud arcibiskupa Pražského a tam aby se z přečinu svého zodpovídal. Leč Huler nečekaje na rozsudek arcibiskupův, aniž jemu co ohlásiv dal onomu duchovnímu hlavu stíti. Zase pak na začátku r. 1393 byl jiný duchovní na Novém Městě zatčen. Arcibiskup žádal, aby duchovní ten byl vydán jemu a vsazen do vězení arcibiskupského; avšak podkomoří Huler nejen žádosti arcibiskupově nevyhověl, nýbrž onoho duchovního dal upáliti. Mimo to vyjádřil prý se Huler veřejně, že víra židovská jest lepší než křesťanská; ano on prý některé nedávno pokřtěné Židy v Praze ¹⁾ k tomu přiměl, že se k obřadům židovským opět navrátili. Také i jiné žaloby proti Hulerově pravověrnosti byly u soudu arcibiskupského předneseny.

¹⁾ Událost ta sběhla se r. 1389. Domy židovské na Starém Městě Pražském byly tehdyž se všech stran obklopeny domy křesťanskými. I nemohlo jináč býti, nežli že kněží z blízkých far, zejména od sv. Valentina a sv. Kříže většího, museli někdy s vel. Svátostí k nemocným jíti okolo domů židovských. Tu pak se častěji stalo, že židé činili kněžím na cestě všelijaká příkoří. Tak se přihodilo v týden před velikonočí r. 1389, že když šel kněz okolo s Tělem Božím, židé se sběhli a naň pokřikovali, ano i Ježíši Kristu se rouhali říkouce: „Kamenujeme toho, jenž se vydával za Syna Božího!“ i házeli na kněze kamením, až mu vel. Svátost z rukou vyrazili. Z toho ovšem strhla se veliká bouře a vinnici i bned jsou zatčeni. Avšak v neděli velikonoční někteří kazatelé v nepravé horlivosti své vybízeli shromážděný lid ku pomstě slovy: „Jestli nepomstíte pohanění, které se stalo našemu Pánu Ježíši, budete museti všichni snášeti hanbu a potupu, prvé než jeden rok mine.“ Tu se lid začal sbíhati, ozbrojen ostěpy, kopími, šípy a kamením. Ač konšel se snažil ukrotiti lid, nedali si říci přemnozí a davem hrnuli se u večer do ulic židovských, zapálili mnohé domy a povraždili židů na tři tisíce. Z nařízení krále Václava, který tehdyž mimo Prahu meškal, zabaveno jest movité i nemovité jmění židův

Pro takové příčiny dal arcibiskup skrze jenerálního vikáře Jana z Pomuku a oficiála Mikuláše Puchnska vydati obřadu na Sigmunda Hulera, aby se osobně před soudem arcibiskupským postavil a ze svých skutků, proti víře katolické a proti právům církve směřujících, se zodpovídal. Než smělý podkomoří a miláček králův posměšně vzkázal, že se postaví před arcibiskupa, avšak jenom v průvodu 200 ozbrojených kopinníků. Tu vydal arcibiskup skrze jenerální vikáře své klatbu na Hulera jakožto zatvrzelého. Jednal v tom zcela dle práva církevního; nebo již na obecném církevním sněmu Lateránském II. r. 1139 vydán zákon, podle kterého klatba stihnouti měla každého, kdo by jakéhokoli skutku násilného proti osobě duchovní zlomyslně se dopustil. Byl tudíž právem Huler pro vraždy na duchovních osobách spáchané a pro nedostavení se k soudu arcibiskupovu z církve vyobcován. To se stalo v měsíci lednu r. 1393.

Král Václav se za příčinou klatby na Hulera vydané velice rozhněval na arcibiskupa i jeho jenerálního vikáře Jana z Pomuku a oficiála Puchnska, jimž obzvláštní vinu v té věci přičítal.

Na nějakou chvíli ovšem podobalo se, že příznivější poměr mezi arcibiskupem a králem nastane. Byloť r. 1390 konáno v Římě slavné občasně jubileum s plnomocnými odpustky pro celé křesťanstvo, ku kterémuž vedle jiných statisíců poutníků také arcibiskup Pražský Jan z Jenštýna se do Říma vypravil. Jelikož ale převelkému počtu katolických křesťanů nebylo možno, dalekou pouť do Říma podniknouti, vyžádala si některá města od papeže Bonifacia IX. přivolení, aby také u nich podobné jubileum se konati mohlo. Tak byly na jeden rok odpustky jubilejní propůjčeny městu Kolínu nad Rýnem, jakož i městu Magdeburku (Děvínu).¹⁾ I zažádal také král Václav IV. o povolení milostivého léta pro Čechy a papež Bonifác vyhověl žádosti jeho. Papežským listem ze dne 15. ledna 1393 udělil plnomocné odpustky jubilejního roku všem, kdož by svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní nábožně přijali a mimo to některé jiné nábožné skutky vykonali. Pražané totiž měli patnáctkrát, odjinud příchozí sedmkrát v rozličné dni navštívit čtyry k tomu ustanovené kostely a sice: Sv. Víta na hradě Pražském, sv. Petra a Pavla na a připadlo králi, jenž tudy 5 tun stříbra obdržel. Při všeobecné seči podařilo se přece některým židům, jich ženám a dítkám, uniknouti na radnice měst Pražských a tam ihned byli pokřtěni, aby jim rozkácený lid spíše odpustil a životův jejich ušetřil. A právě některé z těch pokřtěných navedl prý Huler k tomu, aby odpadše od víry křesťanské zase k židovstvu se přihlásili.

¹⁾ Městům řečeným plynul z toho nemalý prospěch, jelikož po celý rok četní tisícové lidu pro získání odpustkův sem spěchali a živnosti městské při takovém návalu cizincův nemálo prospívaly.

Vyšehradě, Božího Těla v prostřed náměstí Novoměstského a klášterní kostel v Břevnově; také byl každý kajicník povinen jiné dobré skutky vykonati, zvláště pak almužnu darovati, jížto polovice jedna připadla kostelu Vyšehradskému, druhá chrámům města Říma. Milostivé léto začalo ve čtvrtou neděli postní, t. j. 16. března a trvalo až do slavnosti Povýšení sv. Kříže čili do 14. září 1393. Král Václav to považoval za zvláštní vyznamenání, že papež právě českému království milostivé leto propůjčil; i lze se domýšleti, že by radost králova z této události poznenáhla byla proklestila cestu k utěšenějším poměrům mezi církevní a světskou vládou v Čechách. Tu však sběhly se věci, kteréž nejen tuto naději úplně ztroskotaly, nýbrž i králi Václavovi poskytlý vítanou příležitost k vykonání strašné pomsty na zpovědníkovi své manželky Janovi z Nepomuku.

§. 12. Jan z Pomuku mučen a utopen

(r. 1393).

Mezi přední miláčky krále Václava náležel Hynek Pluh z Rabštejna na Orlíce a Šternštejně. Již v r. 1379, když Jan Očko složil s sebe břímě úřadu arcibiskupského, chtěl Václav IV., aby Hynek, tehdáž děkan kapitoly sv. Vítské, se stal arcibiskupem Pražským. Avšak kapitola metropolitní protivila se v tom vůli králové, a nejen Hynka na arcibiskupství nezvolila, ale nad to zadala žalobu u Stolice papežské, aby Hynek byl sesazen s děkanství, mimo jiné i z té příčiny, že se přidržel nezákonně zvoleného protipapeže Aviňonského, Klementa VII. Na jeho místo zvolen děkanem Přibislav, po němž následoval děkan doktor Bohuslav. Z toho král velmi na kapitolu se rozhněval a umínil sobě, že arcibiskupovi od kapitoly zvolenému uznání svého odepře. Nicméně dal později přece přivolení své k tomu, aby Jan z Jenštýna byl za arcibiskupa Pražského ustanoven. Při tom však podržel i pro budoucnost král jakousi zášť v mysli své proti kanovníkům Mikuláši Puchníkovi a doktoru Bohuslavovi, kteříž byli hlavní příčinou svržení jeho miláčka Hynka s děkanství. Václav jmenoval Hynka svým dvorním kaplanem a kancléřem.¹⁾ Když pak se uprázdnilo biskupství Kaminské v Pomořanech, jmenoval král Rynka biskupem Kaminským; kapitola tamější, oprávněná sama k volbě, Hynka sice zamítla; on však od těch dob přece podepi-

¹⁾ Ač Václav IV. nenáviděl arcibiskupa a rádce jeho, liboval si přece v tom, msti u dvora svého duchovní hodnostáře; proto choval u sebe nejen jednoho titulárního (čestného) patriarchu a tři titulární biskupy, ale i jiné duchovní s názvem tajemníkův a kaplanův dvorních.

soval se: „Jmenovaný biskup Kaminský.“ Jelikož pak se Hynkovi jednalo nejen o titul, nýbrž také o skutečný úřad a důchody biskupské, poradil králi, aby jedno opatství na biskupství povýšil a jej Hynka biskupem ustanovil. Na ten účel měl král Václav vyhládnuté opatství řehole Benediktinské v Kladrubech (v Plzeňsku). Čekalť bezpochyby jenom na úmrtí tamějšího opata Racka, jehož místo dle úmyslu králova nemělo již více býti osazeno. Jako s přivolením papežským někdy Karel IV. opatství Praemonstrátské v Litomyšli proměnil a povýšil na biskupství, podobným způsobem zamýšlel Václav IV. také z opatství Kladrubského nové biskupství učiniti.

Opat Racek zemřel na začátku r. 1393 a králi Václavovi naskytovala se tudíž příležitost, aby se s papežem o zřízení nového prestolu biskupského pro jihozápadní Čechy se sídlem v Kladrubech dorozuměl. Avšak král nespěchal s vyjednáváním v té věci, a proto neměl také arcibiskup příčinu, zdržovati volbu nového opata Kladrubského. Mnichové Benediktinští jednomyslně zvolili ze středu svého kněze Olenu, muže nad míru zkušeného a moudrého, za opata. Volbu tu dle církevních předpisův oznámili arcibiskupovi Pražskému, kterýž dal skrze jenerálního vikáře dle obyčeje ohlásiti veřejně lhůtu k námitkám proti této volbě. Když pak se nedostavil žádný odpůrce, udělil jenerální vikář Jan z Pomuku novému opatu Olenovi dne 10. března 1393 arcibiskupské stvrzení.

Jak mile král Václav o tom zvěděl, zmocnil se ho krutý hněv jak proti arcibiskupovi samému, tak proti rádcům jeho. Přebýváje tou dobou právě na Žebráce ihned se chystal na cestu ku Praze, aby dšlo pomsty nejkrutější vykonal. Jelikož arcibiskup tehdyž na hradě svém Roudnici bydlel, uznali Jan z Pomuku a Mikuláš Puchník za dobré, vyhnouti se prvnému nárazu hněvu královského a z té příčiny uchýlili se z Prahy k arcibiskupovi do Roudnice, což se stalo 15. března.

Hnedle po jejich příchodu obdržel arcibiskup dopisy od některých rad královských, kteřížto jej vybízeli, aby se do Prahy navrátil. Opatrný arcibiskup nejprv zdráhal se z Roudnice odjetí; potom však na radu jenerálního vikáře Jana z Pomuku a officiala Puchníka jakož i hofnistra svého, Něpra z Roupova odebral se spolu s nimi do jistého místa asi míli od Prahy vzdáleného (snad do Kyj). Sem přijeli také dva důvěrníci královi a sice Mikuláš biskup Lavantský, zpovědník králův a Jan Čúch ze Zásady, podmaršálčí; oba přimlouvali arcibiskupovi, aby se jen do Prahy navrátil; pravili, že sice král jest velmi na arcibiskupa rozhněván,

že však přece se podaří jej udobřiti; pro větší upokojení slibovali arcibiskupovi osobní bezpečnost jak ve jménu svém tak i nejvyššího hofmistra královského, Jindřicha Škopka z Dubé. Při tom odevzdali arcibiskupovi také psaní krále Václava, kteréž německy bylo psáno a obsahovalo tato slova: „Ty arcibiskupe, dej mi nazpět hrad Roudnický a jiné zámky mé, a klid se mi z mé země české. Pakliže se oč pokusíš proti mně neb mým lidem, utopím tě a rozepři uklidím. Do Prahy přijed.“ Ačkoli tento list nebyl pro arcibiskupa tuze lichotivý ani mnohoslibný, domlouvali přece královští radové arcibiskupovi tak dlouho, až jim uvěřil, že král to tak zle nemyslí a že se podaří pokoj mezi ním a arcibiskupem zjednat. Tu konečně arcibiskup přivolil a vrátil se do Prahy 18. března se svými důvěrníky.

Na zejtrí, dne 19. března sešli se radové královští i arcibiskupští, aby ujednali pokoj mezi arcibiskupem a králem, jakož aby také záležitost podkomořího Sigmunda Hulera k narovnání přivedli. Mezi oběma stranami byla smlouva šťastně ujednána a měla následujícího dne, 20. března, slavně býti stvrzena na osobném sjezdu krále i arcibiskupa. K tomu cíli odebral se král se svým dvorem do kláštera sv. Maří Magdaleny rytířů Maltezkých blíž mostu jakožto na blízko domu arcibiskupova na Malé Straně; před krále předstoupil arcibiskup s radami svými a jiným průvodem.

Arcibiskup kladl na srdce králi, aby nevěřil špatným a nepravdivým řečem, jež mu mnozí proti němu namluvili. Tu však náruživý král pohleděv zlostně na arcibiskupa a rady jeho roztrhl napsanou úmluvu. Možná, že byl král již také vínem rozpálen, i dokládal nyní slovy hněvivými s proklínáním a vyhrožováním, že nechce vyjednávat o mír. Pak se na arcibiskupa s celou zufiřivostí svou obořil řka: „Ty arcibiskupe, vynášíš klatby na mé úředníky bez mého vědomí! ty jsi stvrdil opata Kladrubského! na podkomořího mého strkáš kacífství a bludařství! Nepotázal jsi se, a o své újmě to činíš. Věz, že toho budeš želeť.“

V tom spatřil král hofmistra arcibiskupova, rytíře Něpra z Roupova, i zvolal naň: „Ty mi hned jdi odtud, sic ti dám sraziti hlavu.“

Na to hned rozkázal král lidem svým: „Tyto čtyry zajměte mi, totiž arcibiskupa, Mikuláše Puchníka, Jana z Pomuku a Václava probošta Míšeňského (týž byl kanovníkem sv. Víťským) a pozorně je vedte.“ Jiným pak průvodcím arcibiskupovým hrozil: „Tebe a tebe utopím.“ Arcibiskup uleknuv se velice této řeči královny, chtěl pokorením ukrotiti hněv krále Václava a několikrát před ním poklekl. Avšak Václav neznal žádných mezi slepého

hněvu svého a zapomněl zcela na důstojnost osoby arcibiskupa, jehož aspoň veřejně pro úřad a stav jeho jakožto vladař katolický byl povinen ušetřiti; Václav jen se na arcibiskupa ušklíbl a jemu na posměch také sám nahýbal kolena ku kleknutí. I byl by zajisté král také arcibiskupa odvésti dal; avšak zbrojenci arcibiskupovi chránili pána svého a odvedli jej v bezpečí do blízkého domu jeho.

Ostatní dal král uvéstí do místa kapitolního při metropolitním chrámu sv. Víta na Hradčanech. Tam přišel král rozvzteklý brzy za nimi a počal tu zle řídit. Staříčkého děkana kapitolního, doktora Bohuslava z Krnova, udeřil král několikrát do hlavy jilcem meče svého, až mu krev přes obličej tekla, načež jej dal s rukama na zad svázanýma odvésti do domu purkrabského na hradě. Když pak výslechy králem podniknuté k cíli nevedly, rozkázal, aby ostatní, t. j. Jan Nepomucký, Mikuláš Puchník, probošt Míšeňský Václav a hofmistr Něpr z Roupova, muž staříčký, s rukama na zad svázanýma z Hradčan byli vedeni dolů přes most na radnici Staroměstskou a odtamtud na Staroměstskou rychtu, kdež se i mučirna nalézala. Několikráte ptal se král po arcibiskupovi, zdaž i jeho do rychty dovedli, an také na něm toužil zlost svou vylíti.

K večeru téhož dne šel král sám na rychtu Staroměstskou a při záři pochodní poručil katovi, aby všechny čtyry vězné na rukou i nohou svázal a je mučil. Zanechav pak probošta Míšeňského a hofmistra Něpra poručil král katovi, aby pochodněmi a svíčkami rozžatými páčil Jana z Pomuku a Mikuláše Puchníka do boku i jinam; ano rozvzteklý král posléze sám uchopiv pochodně do rukou Jana z Pomuku i Puchníka páčil v bok svýma rukama, konaje takto službu katovskou. Nejukrutněji páčil bohaprázdný král nenáviděného zpovědníka manželky své, Jana Nepomuckého; obzvláště na jednom boku tak ukrutně jej popálil, že tělo jeho bylo přehrozným způsobem od ohně škvařeno a rozedráno.

Když už krvežíznivost svou byl nasytil, a jižjiž nařizoval, aby všickni čtyři byli utopeni, zpatatoval se poněkud král; bezpochyby sám na chvíli se zhrozil ukrutného zločinu, ježž byl spáchal; i obával se snad, že dvůr papežský by proti němu přísně zakročil, jestližeby zpráva o skutku tom se do Říma dostala. Dal tedy zavolati veřejného notáře a žádal na ubohých strýzněných, aby mu slíbili přísahou, že nikomu o svém zajetí a mučení nebudou nic povídati; ano král vynucoval na nich i přísahu takovou, že hodlají budoucně proti arcibiskupovi státi při straně králově. Pod tou výminkou sliboval král, že jim chce darovati život. Václav probošt Míšeňský a staříčký rytíř Něpr, aby dalším bolestem ušli,

slíbili vše, co na nich žádal nemilosrdný trýznitel; ano i Mikuláš Puchník podrobil se vůli králově. Všickni tři podepsali o tom listinu od veřejného notáře zhotovenou, načež jsou propuštěni na svobodu.

Jediný Jan Nepomucký i v největších mukách trpěl tise, zůstal nezvratný; on nechtěl přísahu od krále vyžadovanou složit, a proto jej král ještě déle v mučírně ponechal. Nezachoval se nám o tom sice jistá paměť, co král mluvil s Janem Nepomuckým, když jej samotného v mučírně zanechal. Jen tolik víme, že zuřivý Václav nemaje dosti na hrozných mukách, jež doposud byl Janovi způsobil, ještě polomrtvého jej k zemi strhl a nohama po něm šlapal. Konečně rozkázal král, aby Jan z Pomuku byl utopen. I vstrčili mu pochopové roub čili dřevo do úst, bezpochyby proto, aby na cestě nemohl nikomu pověditi, co se s ním dělo; ruce jeho nechali svázané na zad, nohy však mu přivázali vzhůru k hlavě a tak jej do kozlíku svázaše z rychty Staroměstské po ulicích vlekli až na most a shodili jej do řeky Vltavy. To se stalo ve čtvrtek dne 20. března 1393 v 9 hodin večír.

Skutek v temnu nočním spáchaný nezůstal obyvatelstva Pražského tajný; neboť dle pověsti starobylé oslavil Bůh tělo mučnickovo ve vlnách ponořené světly, jako hvězdami, po vrchu Vltavy plovoucími. Tělo Jana Nepomuckého našli rybáři na Františku v Praze, kamž vlny je byly vynesly; nejprv bylo uloženo v kostele bratří Cyriaků (jinak nazývali se „křížovníci s červeným srdcem“) u sv. Kříže většího¹⁾; odtud pak donešeno jest v slavném průvodu do metropolitního chrámu u sv. Víta na hradě Pražském; sami kanovníci kapitoly Svatovítské nesli tělo umučeného spolu-bratra svého a pochovali je blízko oltáře sv. Víta naproti kapli Navštívení Panny Marie; pohřeb vykonán v den Svátosti²⁾ v pátek 18. dubna. Hrob jeho přikryt kamenem mramorovým, na němž vytesán kříž a připojen nápis latinský: „Jan z Pomuku.“

§ 13. Jan utrpěl smrt pro obhájení tajemství zpovědního.

Mezi dějepisci, kteřížto o mučnické smrti Jana z Pomuku zprávu podávají, někteří vypravují, že král byl rozhořčen proti Janovi za tou příčinou, jelikož stvrdil volbu opata Kladrubského, an král zamýšlel opatství to na biskupství povýšiti.

¹⁾ Kostel u sv. Kříže většího stál nedaleko nynějšího farního chrámu u sv. Ducha na Starém Městě Pražském.

²⁾ Den Svátosti byl velký svátek v Praze; v ten den poklady říšské a královské veřejně se ukazovaly ve věži Svatých Ostatků na náměstí Karlově.

Stůjtež zde některé výroky těchto dějepisců. Jeden z nich píše: „V roce 1393 utopen jest slavný doktor kněz Johánek, vikář arcibiskupství Pražského, pod mostem Pražským, z rozkazu krále Václava z té příčiny, že proti jeho vůli byl stvrdil opata Kladrubského, a pochován jest na hradě Pražském“¹⁾. Těmitéž skoro slovy jiní dva kronikáři o věci té se zmiňují, říkáce jeden, že byl Jan usmrčen „pro stvrzení opata Kladrubského bez vědomí králova“²⁾; druhý pak rovněž dří, „že Jan proti vůli králově potvrdil opata Kladrubského“³⁾.

Jiní dějepiscové vypisují pouze mučnickou smrt Jana z Pomuku, a zmiňují se též o jeho svatém životě a zázracích, kteréž na jeho přímluvu se sběhly. Jeden z nich píše:

„Ctihodný kněz Jan, jenerální vikář, milostí Boží stal se mučenkem; neboť byl pálen, nohama šlapán a posléz utopen; i oslaven jest stkvělými zázraky; což poněvadž se nedávno stalo a beztoho celé zemi české známo jest, šřeji nevypisují“⁴⁾. Jiný dává toto svědectví:

„Mimo jiné rozkázal král Václav, aby ctihodný muž, milý Bohu i lidem, Čechům i Němcům, Jan kněz, arcibiskupa Pražského jenerální vikář, doktor církevního práva, ukrutně mučen, pálen, rozdrápán a utopen byl“⁵⁾. Opět jiný dří:

„V r. 1393 utopen jest Johánek z Nepomuku, doktor církevního práva, na den sv. Benedikta v noci“⁶⁾.

Zase pak jiní historikové a to velezávažní vypravujíce o Janovi Nepomuckém jasně a zřejmě dokládají, že mučnickou smrt vlastně z té příčiny utrpěl, ješto nechtěl zraditi tajemství sv. z povědi, an se zdráhal králi Václavovi sděliti, z jakých hříchů manželka jeho Žofie se mu byla vyznala.

První a nejstarší letopisec takto o tom zvěštuje:

„Zpovědníka také manželky své Jana, mistra v bohosloví,

1) Pokračovatel kroniky Pulkavovy na konci 14. století.

2) Ben.š minorita.

3) Starožitný rukopis Děčinský.

4) Tak píše souvěký kněz, kaplan tehdejšího arcibiskupa Jana z Jenštýna; kněz ten sepsal r. 1401, tedy v osmém roce po utopení Jana z Pomuku, životopis arcibiskupa Jana z Jenštýna a tu v 15 kapitole o Janovi z Pomuku vypravuje

5) Slova ta vzata jsou z obsírné historie křesťanské Círky z let 1378 až 1422, kterouž Fr. Palacký nalezl v knihovně sv. Marka ve Vlašských Benátkách. Zdá se býti sepsána od nějakého kněze českého, který už r. 1372 byl údem university Pražské a tudíž snad sám sv. Jana Nepomuckého osobně znal.

6) Kronika Lipská z let 1398—1411; u Höflera, Geschichtschreiber der hussitischen Bewegung. — Noc na den sv. Benedikta byl 20. března; bylť tehdež v Čechách obyčej, počátek nového dne počítati už od západu slunce.

král Václav rozkázal ve Vltavě utopiti, jak z té příčiny, že prý řekl, že ten jest hoden jména královského, kdo dobře kraluje, tak i proto, že, jak se vypravuje, nechtěl zraditi tajemství zповědi¹⁾. O něco později píše jiný zcela hodnověrný svědek:

„Když měl král Václav zlé domnění do své paní, kterážto se zpovídala mistru Johánkovi, i přišel k němu král žádaje, aby mu pověděl, s kým ona hřisně obcuje, a když onen nechtěl jemu nic praviti, kázal ho utopiti“²⁾. Opět jiná kronika praví:

„V tomto roce byl v království českém král, jenž měl manželku, která k svému zpovědníku kaplanovi, knězi nábožnému a ctnostnému, jmenem Janovi z Nepomuku chodila; a když se královna tomuto svému zpovědníku častěji zpovídávala, král s nevolí se proto na ni osopil; i chtěl se král od zpovědníka dovědět, z čeho se královna zpovídala. A když to zpovědník častěji králi odepřel, kázal ho král do řeky Vltavy uvrhnouti; a tak byl utopen, že nikdo nevěděl, kam by se byl poděl, až ho rybáři ve vodě našli a pochován jest v chrámě sv. Víta“³⁾. Ještě jiný svědek krátce dokládá totéž řka:

„Jan z Pomuku uvržen s mostu do Vltavy od krále Václava, protože nechtěl jemu vyraditi zповěď manželky“⁴⁾.

Že tedy máme dosti spolehlivých svědectví o mučnické smrti Jana z Nepomuku, na biledni jest. Rovněž patrné, že staré a hodnověrné zprávy se nám zachovaly o tom, že Jan utrpěl mučnickou smrt pro obhájení tajemství svaté zповědi.

Někteří spisovatelé arci o zповědi zřejmě nemluví. Avšak tomu se nemůžeme diviti. Svět soudil jen dle zevnějšku, dle toho, co se dokázati dalo. Dokázáno bylo, že Jan z Pomuku stvrdil nově zvoleného opata Kladrubského; dokázáno bylo také, že král pro tu příčinu nejen na Jana z Pomuku, ale též na arcibiskupa Pražského, na Puchůfka a jiné velice se rozzlobil, že rádce arcibiskupovy mučiti dal a Jana Nepomuckého utopiti rozkázal. O tom se veřejně mluvilo, protože přátelé krále Václava jednání Jana

¹⁾ Zpravu tu sděluje Vídeňský professor Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, jenž r. 1433 byl v Praze co legat církevního sněmu Basilejského. Jeho rukopis „liber augustalis“ našel Fr. Palacký v císařské bibliotéce dvorní ve Vídni.

²⁾ Pavel Židek, kanovník Pražský, r. 1471 sepsal „Správu Královskou“ neb Správoynu, odkudž ta slova vzata.

³⁾ Kronika Žitavská na 86. listu. Písař omylem neznaje město Nepomuk napsal: Jan z Neponitz, což hodnověrnosti zprávy té asi r. 1450 psané, co do hlavního obsahu nikterak na ujmu býti nemůže.

⁴⁾ Liber viaticus sanctae Pragensis Ecclesiae z let 1378—1488 má ten připsanek rukou pozdější připojený.

z Pomuku prohlašovali jakožto neposlušnost a vzdorovitost proti králi; tuť se tedy nebylo nikomu zlých následkův obávati.

Co však se sv. zpovědi týká, věděliť zajisté někteří, jak se věci vlastně mají, ale nevěděli to mnozí. Jan sám zajisté nerozhlášoval mezi lidmi obsah své rozmluvy s králem; královna Žofie znajíc manžela svého taktěž mlčela; a král Václav byl rád, že stvrzení opata Kladrubského jemu podalo vítanou záminku a příležitost, vykonati dílo šeredné pomsty na nenáviděném zpovědníku své manželky. Nebo tolik zdravého náhledu při vši prchlivosti své přece vždy zachoval Václav, aby porozuměl, že pouze pro zachování mlčelivosti zpovědní mu nelze žádného kněze na smrt odsouditi.

Ačkoli pak někteří věděli o tom, že Václav právě proti Janovi Nepomuckému jen za příčinou jeho mlčelivosti zpovědní tak velice zuřil, jej ze všech ostatních nejhrozněji páčil a tělo jeho rozedral, neosmělil se nikdo veřejně o tom mluvit; neboť každý věděl, že by ukrutný hněv prchlivého krále na sebe uvalil, když by jej ze skutku tak ohavného vinil, jež by konečně přece králi dokázati nemohl. Ústa Jana z Pomuku, jediného svědka, který by se byl neobával pravdu vyznati, ta ústa oněměla ve vodách Vltaviných: a kdo by se byl odvážil veřejně tvrditi, že král pro mlčelivost zpovědní dal usmrtiti Jana z Nepomuku, toho by zajisté prchlivost krále Václava byla téžce stihla a snad i smrtí pokutovala. Teprv později, když již nebyl král mezi živými, osmělili se dějepiscové písemně pro budoucí paměť poznamenati, což ústně od svědkův hodnověrných byli slyšeli.

§ 14. Arcibiskup Jan II. v Římě.

Arcibiskup Jan z Jenštýna očekával po několik hodin ve dvoře svém, co se dále stane. Uslyšev ale, že děkan kapitolní od krále jest zraněn, jenerální pak vikář s jinými mučen, odejel rychle z Prahy a celých 5 dní a nocí s velkými obtížemi i nebezpečím konal cestu ubíraje se na jeden z nejvzdálenějších zámků svých, totiž Supíhoru (Geiersberg) za Teplicí na Horách Krušných. Tam teprv obdržel zprávu o mučnické smrti Jana Nepomuckého.

Král Václav zamýšlel také arcibiskupa uvrhnouti do vězení; avšak neodvážil se násilně udeřiti na dům arcibiskupův, než rozeřstavil sem tam hlídky, kteréž se měly arcibiskupa chopiti, kdyby snad o útěk se pokoušel. Také poručil po několik dní všechny přívozy přes Vltavu v Praze zastaviti; ve všech branách i mimo město učiněna opatření k zatknutí arcibiskupa. Ano král sám prý té noci na 21. březen čekal u paláce arcibiskupského, aby se

chopiti mohl Jana z Jenštýna. Mimo to dal po celé Praze pro-
 volati, aby v noci žádný kněz neb duchovní po ulici nechodil, sic
 že kněz bude zajat, jinému pak duchovnímu nižších svěcení že
 bude ufata ruka. Konečně dozvěděl se král, že arcibiskup unikl
 na Supšoru i uzavřel hledati smíření s ním a vyslal k tomu cíli
 některé posly k arcibiskupovi. Jan z Jenštýna obdržev od krále
 bezpečný list a provázen jsa třemi pány českými navrátil se do
 Prahy 29. března; i začalo vyjednávání mezi ním a králem, kteréž
 však k cíli žádoucímú nevedlo. Neboť Václav trval na své žádosti,
 aby opatství Kladrubské povýšeno bylo na biskupství; mimo to
 však ještě dále chtěl zasahovati v pravomoc duchovní, neboť činil
 nárok na podací (patronátní) právo při všech farních kostelích
 v celé Praze i při jiných mimo Prahu. Když pak i kapitola Svato-
 vítská poddávala se vůli králově, činil Václav tím více požadavkův,
 ano posléze dáno arcibiskupovi návštějí, že prý král hrozí, že ještě
 více kněží dá utopiti v řece, a mezi nimi prvňho arcibiskupa.

Tu vzdal se Jan z Jenštýna všeliké naděje na opravdové
 smíření s králem a odejel dne 23. dubna 1393 do Říma, kamž
 opat Kladrubský jej provázel. V Římě podal arcibiskup papeži
 Bonifácovi IX. obsírnou žalobu písemnou na krále Václava, ve
 kteréžto všecky nátlaky a ubližování od krále a jeho dvořanův
 arcibiskupovi a ostatnímu kněžstvu činěné vypočítává.

Papež Bonifác IX. uznával ovšem, jaké bezpráví se dělo
 duchovenstvu českému, onť také zhrozil se ukrutného činu, jehož
 se dopustil Václav utopením Jana Nepomuckého a trýzněním
 jiných rádcův arcibiskupových. Za jiných poměrů byl by zajisté
 rázně věci se chopil a krále k zadostučinění pohnal. On však
 uvažoval a uvážiti musel, že Církev beztoho velice trpí rozkoem,
 an v Aviñoně se nalézal protipapež Klement VII. Král Václav IV.
 stál doposud s celými Čechy rozhodně na straně pravého papeže;
 i byloť se co obávati, že se připojí také on ku vzdoropapeži,
 jakmile by Bonifác IX. přísněji proti němu zakročil. Takéť sobě
 Václav pospíšil a vypravil do Říma zvláštní slavné poselství, kteréž
 snažilo se skutky královny v jiném světle vylíčiti, než jak to činil
 žalobný spis arcibiskupův. Seznav konečně Jan z Jenštýna, že
 účelu svého nedosáhne, navrátil se na podzim r. 1393 zase z Říma
 do Čech, kdež se uchýlil do zátíší na zámku svém Helfenburce.
 Jelikož však Václav IV. při každé příležitosti svůj stálý hněv
 proti arcibiskupovi na jevo dával, a z bázně před králem také
 jiní se arcibiskupa stranili, vzdal se konečně Jan z Jenštýna úřadu
 svého arcibiskupského ve prospěch sestřence svého Olbrama ze
 Škvorce v roce 1396. Následujícího roku 1397 odejel Jan z Jen-

štyňa opět do Říma¹⁾); obdržev od papeže Bonifáce IX. titul „patriarchy Alexandrijského“ zemřel v Římě u velké chudobě dne 17. června 1400 a byl tamže pochován. Počítá se mezi muže domněným svatě a někteří spisovatelé zřejmě jej „blahoslaveným“ nazývají.

§ 15. Suchota v Čechách. Osudy krále Václava IV.

Nedlouho po mučnické smrti Jana Nepomuckého sběhly se některé události takové, že se při nich zvláštní myšlenky namanolu každému, kdo v dějinách člověčenstva nespátřuje toliko hru slepé náhody, ale kdo spíše uvykl, nejmoudřejší vládu božské Prozřetelnosti v průběhu dějin lidských pozorně stopovati.

Jednou z událostí těch jest veliká suchota, kteráž brzy po utopení Jana z Pomuku a sice v letě 1393 v Čechách nastala. Z tohoto všeobecného sucha vyschla řeka Vltava tou měrou, že v Praze v Podskalí přecházeli lidé pěšky přes řeku; bylo k tomu potřeba položit jen dosti krátké prkno na některém místě. Voda pak byla při tom všechna zelená jako tráva; proto báli se lidé z ní vařiti a brali raději k vaření vodu ze studní. Někteří kronikáři výslovně nám vypravují, že mezi lidem katolickým v Čechách se to sucho tak vykládalo, že jest to pokuta Boží na Čechy poslaná pro utopení Jana Nepomuckého²⁾. A když pro nedostatek vody na mlýny nebylo dosti mouky a chleba, počal obecný lid reptati na krále pro ten zlý skutek, jehož se na Janovi dopustil.

Václav IV. byl tomu rád, že papež Bonifác IX. nemohl přísněji proti němu nakročiti; když tedy rozepře jeho s arcibiskupem šťastněji skončila, než se z počátku sám král nadíti směl, byl veselé mysli a oddával se zase oblíbeným svým radovánkám, přebývaje v druhé polovici r. 1393 na venkovských sídlech svých, zvláště pak na Žebrácc. Netušilť, že vznešené panstvo české ne-

¹⁾ Byloť se arcibiskupovi Janovi II. dočkati ještě i tobo zárnutku, že papež Bonifác IX. z povolnosti ku králi Václavovi prohlásil zvolení i stvrzení Kladrubského opata Olena za neplatné, a sobě samému osazení téhož opatství zůstaviv propůjčil je dne 11. dubna 1397 k doživotnímu požívání jednomu z milců krále Václava IV., a sice Václavovi, řečenému Králíkovi z Buřenic, který byl spolu proboštem Vyšebradským a mimo to od papeže obdržel titul patriarchy Antiochenského. Z toho spolu viděti, že apoštolská Stolicе nesplnila přání krále Václava, aby opatství Kladrubské povýšeno bylo na biskupství.

²⁾ Kronika z r. 1440 píše: „Leta 1393 utopen jest slavný doktor Johánek, vikář arcibiskupa Pražského, s mostu. Léta téhož byla suchota v Čechách na paměť toho doktora.“ O tomto suchu mluví taktéž i jiní historikové, jako: Kuthen, Lupác, Veleslavina, Dubravius, Pontán z Breitenberka a j. Dějepisec Židek taktéž obě zprávy bezprostředně spojuje řka o Václavovi: „A když onen (Jan Nepom.) nechtěl jemu nic praviti, kázal ho utopiti; potom přeschla řeka.“

spokojeno jsouc s vládou jeho chystá násilný odpor proti němu. V prosinci 1393 uzavřen spolek mezi bratrem Václavovým, králem Sigmundem, bratrancem jeho, markrabím moravským Joštem, vévodou rakouským Albrechtem III. a Vilémem, markrabím Míšenským; načež v květnu 1394 vstoupil Jošt v jednotu s pány českými, v jichž čele nalézal se Jindřich z Rožmberka. Václav IV. učinil dne 8. května 1394 výlet do Králova Dvora u Berouna; tam byl od pánů spiklých úkladně přepaden; předložili mu stížnosti, že zanedbává správu zemskou i říši německou, že nátisky činí církvi, vdovám a sirotkům i lidu obecnému. I musel se král jako zajatec poddati pánům, kteří jej na hradě Pražském vsadili do bílé věže a pilně jej chovali pod stráží.

Při této události mohl Václav uvažovati změnu lidského osudu; mohl v paměti své obnoviti upomínku na to, čeho se před rokem dopustil na Janovi z Nepomuku a jiných služebnících Církve jen proto, že plnili věrně svoji povinnost.

Mladší bratr Václavův, Jan kníže Zhořelický pospíšil králi ku pomoci; ale páni čeští odvezli ještě dříve krále Václava na Krumlov, odtud pak na hrad Wildberk v Rakousích, a zase nazpět na Krumlov. K naléhání Jana Zhořelického propustili konečně krále na svobodu. Jelikož ale nemínil splniti sliby pánům učiněné, zdvihli se páni r. 1395 k novému odboji proti němu, kterýž se ukončil pokořením krále Václava. Neboť musel předním z pánův odbojných svěriti nejvyšší úřady zemské; Jindřich z Rožmberka stal se nejvyšším purkrabím.

Zatím také v Německu vždy více zmáhal se odpor proti vládě Václava IV. Ruprecht falckrabě Rýnský spojil se s Joštem, Sigmundem a pány českými; po válce 2 léta trvajícím byl Václav od kurfirštův hodnosti krále římského zbaven. Mimo jiné důvody uvedli kurfiršti také ten, že král Václav „vlastní rukou i pomocí jiných ctihodné praeláty a kněží zabil, utopil, pochodněmi pátil a hrozným i nelidským způsobem proti právu je usmrtil, což se na římského krále nikterak nesluší činiti.“ Na místo Václavovo zvolen od kurfirštů Ruprecht falckrabě Rýnský za římského krále; což se stalo 20. srpna r. 1400.

V Čechách samých byl král Václav vždy více obmezován u provozování vlády své. Tak r. 1401 musel podepsati smlouvu, v níž ustanoveno, aby po boku krále čtyři pánové čeští stáli jakožto nejvyšší vladařové českého království; mezi těmi byl prvním arcibiskup Pražský Olbram ze Škvorce, druhým Jindřich z Rožmberka. R. 1402 zvolil (vlastně: musel zvoliti) sobě Václav bratra svého Sigmunda za spoluvladaře či správce zemského. Avšak

Sigmundovi jednalo se o to, aby všecku moc v zemi na sebe po-
táhl; i zajal krále Václava v Praze a de bílé věže jej vsadil,
později pak jako zajatce jej ze země pryč odvezl. Teprv 11. listo-
padu r. 1403 podařilo se Václavovi útekem z Vídně vyprostiti se
z moci svého bratra; navrátě se do Čech měl od r. 1408 usta-
vičně co činiti s různicemi vyvolanými Janem Husem. Při jednom
processu husitském, jež vedl dne 30. července 1419 Jan, ušlý
mnich kláštera Želivského, žádali Husité na purkmistru a kon-
šelích Nového Města Pražského, aby propuštění byli vězňové, ne-
dlouho před tím pro přijímání kalicha zajatí. Když pak jim to
bylo odepřeno, rozlštíivše se zástupové Žižkou vedení, vedrali se
do radnice a sedm konšelův i s purkmistrem okny ven na ulici
vyházeli, kdež na sudlice a oštěpy schytáni jsou a kdo ještě dýchal,
dobit na místě. Král Václav, který tenkrátě se zdržoval na hradě
svém u Kunratic, obdržev zprávu o šeredném skutku tom, roz-
hněval se náramně; když pak jeden z dvořanův jeho prohodil, že
on dávno cos takového předvídal, obořil se naň král a na zem
jej porazil i byl by jej zabil dýkou, kdyby druzí přítomní nebyli
jej zadrželi. Asi za týden potom počal král naříkati na bolest
v levé ruce, kterou odtud cítil neustále, a k tomu přišly i jiné
neduhy. V den Nanebevzetí Marie Panny 15. srpna vykonal sv.
zpověď, ale velebnou Svátost oltářní nemohl přijmouti pro dávení.
Na to dne 16. srpna 1419 raněn jest mrtvicí; krutá bolest vyra-
zila z něho křik jako řvaní lvové; po těžkém smrtelném zápasu
3 hodiny trvajícím skončil o 4. hodině odpolední.

II.

Úcta k sv. Janu Nepomuckému od 14. do 17. století.

§. 16. Jan Nepom. nazýván svatým a mučenicem.

Od mnohých století zachovává se v církvi katolické obyčej,
že nikomu ze zemřelých katolických křesťanů, byť sebe nábožnější
život byl vedl, neproukazuje se veřejná pocta, dokavadž apoštolská
Stolice v Římě život jeho důkladně neprozkoumala a jej za sva-
tého neprohlásila, čili do seznamu svatých jej nevložíla.

Nicméně stává se, že nábožní křesťané o některém zemřelém
dříve ještě, než se papežská Stolice o té věci byla vyslovila,
zbožné domnění v mysli své chovají, že týž obzvláštní svatost
života se stkvěl; nazývají jej „blahoslaveným“ neb „svatým“; uti-
kají se k přímluvě jeho, věnují mu obrazy, sochy a oltáře a jiným

spůsobem svou vážnost a úctu jemu prokazují. Církev jim v tom nebrání, jestliže nemá k tomu příčin závažných; ano církev mnohdykráté právě této úcty od věřícího lidu prokazované užívá jakožto mocného dokladu pro svatost některého zemřelého člena církve. Tak bylo i při Janovi Nepomuckém.

Dokud církevní autorita jej za svatého neprohlásila, mohli ovšem katoličtí křesťané za to míti, že snad se v očistci nachází a tam časné pokuty odčinití musí. Protož bylo dovoleno zádušní mše sv. za duši Jana z Pomuku sloužiti. A skutečně založil 22. listopadu 1396 jenerální vikář Mikuláš Puchník zádušní mši svatou, která se každoročně 20. března za duši „dobré paměti Jana z Pomuku“ v metropolitním chrámu u sv. Víta sloužívala.¹⁾ V témž roce se čte zpráva zaznamenaná, že jakýsi Jeneček věnoval 7 kop²⁾ na ten účel, aby se sloužila výroční zádušní mše sv. za „Jana z Pomuku, arcijáhna Žateckého, r. 1393 utopeného.“

Vedle toho však nacházíme také zřejmé doklady, že Jan Nepomucký od lidí za svatého byl považován a svatým nazýván.

Arcibiskup Pražský Jan II. z Jenštýna ve svém žalobním spisu roku 1393 napsaném mluví o tom, že jenerální vikář jeho Jan z Pomuku vytrpěl hrozné mučení, ano on výslovně jmenuje téhož jenerálního vikáře „mučéníkem svatým.“

Kaplan arcibiskupa Jenštýna, který sepsal jeho životopis, dokládá o Janovi z Pomuku, že se „z milosti Boží stal mučéníkem.“

Jiný dějepisec praví o Janovi Nepomuckém, že byl „Bohu milý“³⁾, což taktéž o svatosti života jeho svědčí.

Olomoucký biskup Jan Doubravický (Dubravius)⁴⁾ nazývá Jana Nepomuckého „mužem nevinným a svatým.“

Opět jiný zpytatel vypravuje, že král Václav „Jana kanovníka muže svatého“ utopiti rozkázal⁵⁾.

V 17. století nazývá jeden dějepisec Jana z Nepomuku mužem „nábožným a bohabojným“ a připomíná, že všeobecně za „mučéníka Božího“ byl pokládán⁶⁾.

Jiří Pontán z Braitenberka, jenerální vikář několika arcibiskupův Pražských a probošt u sv. Víta († 1614) nazývá Jana

¹⁾ Puchník věnoval na ten účel 2 kopy grošů, kteréž byly pojištěny na pivováře jakéhosi Jezovce na Újezdě.

²⁾ Penize ty byly pojištěny na domě Jenečkové, položeném na Újezdě. Možná, že tento Jeneček byl příbuzný Jana z Pomuku.

³⁾ Historie křesťanské Církve z l. 1378—1422.

⁴⁾ Týž byl biskupem od r. 1541—1553, a byl rodem Čech.

⁵⁾ Manlius Hořelický z Lužice, psal r. 1561.

⁶⁾ Bartoloměj Paprocký z Glogol a Paprocké Vále, psal r. 1602.

Nepomuckého „svatým“ a „mučenskem“; mezi svaté patrony království českého klade Pontán: Sv. Víta, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Sigmunda, sv. Prokopa, sv. Ludmilu a sv. Jana Nepomuckého.

Aubert Miraeus (Le Mire), děkan kapitoly v městě Antverpách v Belgii, napsal knihu dějepisnou o království českém, kteráž tiskem vyšla r. 1621 ¹⁾. V knize té jedná o sv. Patronech země české; mluví nejdřív o sv. Vítu, Václavu, Vojtěchu, Sigmundu, Prokopu, Ludmile, pak čítá k Patronům těm také „svatého Jana Nepomuckého, mučeníka, kterýž byl na rozkaz krále Václava do Vltavy vhozen, protože se zpěchoval zraditi tajemství sv. zповědi, kterouž královna byla vykonala.“

Šimon Kapihorský, kněz Sedleckého kláštera řádu cisterciáckého, napsal r. 1630 dějepis téhož kláštera Sedleckého; v knize té dává též zprávu o Janu Nepomuckém; praví, že „pro tajemství sv. zповědi utrpěl smrt mučnickou ve vodách Vltavy, že nad jeho tělem po dvě noci byla spatřována jasná světla a že u hrobu jeho v chrámě sv. Vítském se dějí četné zázraky.“

Jiří Wild (Ferus), kněz tovaryšstva Ježíšova, napsal r. 1641 život Jana Nepomuckého; nazývá jej „blahoslaveným“, mluví o „svaté smrti blahosl. Jana Nepom.“, o jasném světle, které se v řece Vltavě objevilo nad tělem světcovým; týž počítá jej mezi Patrony české země a nazývá ho „svatým mučenskem“ ²⁾.

Jiný kněz z tovaryšstva Ježíšova, Jan Tanner, v r. 1660 nazývá ve spisu svém Jana Nepomuckého „blahoslaveným“ a „slavným mučenkem.“

Tajný rada knížete Bavorského Ferdinanda Maria, jmenem Jan Adeltreitter v r. 1662 svědčí o mučnické smrti Jana Nepomuckého a dokládá, že Bůh ctnost tohoto kněze jakož i svatost zповědi potvrdil zázraky; dále vypravuje, že zbožní křesťané zvláštní uctivost prokazují hrobu tohoto slavného kněze Jana v Praze a pilně jej navštěvují.

Tomáš Jan Pešina z Čechorodu, děkan metropolitní kapitoly u sv. Víta, nazývá ve svých spisech r. 1663 Jana Nepomuckého „svatým“ a „blahoslaveným“, „nejpřednější hvězdou metropolitního chrámu Pražského“ a „blahoslaveným mučenskem.“

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé vsi, probošt u sv. Víta a světící biskup Pražský, sepsal r. 1668 život Jana Nepomuckého, jež jmenuje „blahoslaveným“, chválí svatost jeho života; praví,

¹⁾ Spis ten zasluhuje povšimnutí také proto, že spisovatel Miraeus jej věnoval tehdejšímu arcibiskupovi Pražskému, Janu Loheliovu.

²⁾ Spis Wildův vydán r. 1641 v Praze s povolením tehdejšího arcibiskupa Pražského, kardinála hraběte Arnošta z Harrachův.

že „obdržel korunu mučnickou“ a že jej Bůh mnohými zázraky oslavil.

Jiří Krugerius z tovaryšství Ježíšova ve spise r. 1669 vydaném nazývá Jana Nepom. „svatým zpovědníkem královny“, a praví, že „vzácný jest před obličejem Božím mučnick Jan.“

Bohuslav Balbin, známý pilný dějepisec z tovaryšstva Ježíšova, r. 1671 mluví „o našem blahoslaveném Janu Nepomuckém“, jež jmenuje „blahoslaveným vyznavačem a mučnickem“ a vypravuje o zázracích, které se na přímluvu jeho staly.

Arcibiskup Pražský, Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka, klade ve svém spise r. 1673 sepsaném svaté Patrony české a sice: Sv. Víta, Václava, Vojtěcha, Sigmunda, Prokopa, Norberta a Jana Nepomuckého. On nazývá Jana Nep. „blahoslaveným“, „neohroženým bojovníkem Kristovým“, kterýž raději smrt vytrpěl, než aby zradil tajemství sv. zpovědi.

Václav Ondřej Makarius z Merfelic, kanovník u sv. Víta, v r. 1684 napsal životopis „blahoslaveného Jana Nepomuckého, divotvorce království českého“ a dokládá, že jej všickni v království tom za „svatého a mučnicka pravého“ považují a vřelou úctou jemu prokazují.

§. 17. Hrob sv. Jana Nep. v obzvláštní úctě chován.

Na hrobě Jana Nepomuckého v chrámě sv. Víta položen byl z počátku velký kámen mramorový čili deska, 4 lokte zdělí, 2 lokte zšíří a na 6 palců silná. Na desce vyryt jednoduchý nápis latinský: „Joannes de Pomuk“ (Jan z Pomuku). Kámen ten rozlomil se při otvírání hrobu roku 1719, jakmile se jím pohulo, načež odněšen jest do kaple Navštívení Panny Marie a tam pod samým oltářem uložen.

Záhy již byl hrob Jana Nep. ohrazen železnou mříží na jeden loket vysokou. Tato mříž se dozajista už r. 1450 na hrobě nacházela, protože kronikář té doby píše: „Tentýž Jan z Nepomuku v moci Boží působí mnoho zázrakův a jest hrob jeho mříží obdělán, aby nikdo po něm šlapati nemohl“¹⁾. Jelikož pak tato mříž byla tuze nízká a někdy se stávalo, že ji lidé překročili a na hrob šlapali, byla později okolo této první staré mříže přidělána druhá železná mříž 3 lokte vysoká; mříž ta byla zelenou barvou natřena, tu a tam pozlácena a opatřena českým i latinským nápisem. To se stalo r. 1530 působením kapitulního

¹⁾ Kronika Žitavská z 15. století. Tato první mříž nalézá se nyní v kapli sv. Sigmunda při oltáři sv. Jana Nepomuckého.

děkana sv. Vítkého, Václava z Wolfenburku. Tato mříž druhá byla r. 1595 a 1621 spravena a r. 1679 zcela obnovena.

Starí kronikáři všeobecně vypravují, že každý, kdo svévolně po hrobě Jana Nepomuckého šlapal, ještě toho samého dne veřejně zahanbení utrpěl. Obzvláště známé jsou následující případy.

Kníže Radziwill r. 1588 přibyl v čele vyslanectva krále Polského do Prahy ku dvoru císaře Rudolfa II. V průvodu knížete nacházel se jistý dvořenín jmenem Kristof Sluska, kterýžto přišed do chrámu sv. Víta dal si ukázati také hrob sv. Jana Nepomuckého. Průvodčí mu sdělil, že kdokoli potupně na hrob ten šlápne, téhož dne světské hanbě neujde. I zasmál se tomu Sluska, řka, že jsou to pověry a v témž okamženi šlápnul skutečně na hrob sv. mučenska. Ale ihned pocítil ve hlavě jakousi mocnou závrť i spěchal z kostela, aby se domů dostal; vstoupil na koně, ten však se z místa nechtěl pohnouti; Sluska vstoupil do připraveného vozu, ale koně ani vozem nehnuli, i musel dvořenín za posměchu okolostojícího množství pěšky cestu až k příbytku svému vykonati.

Jan Tanner (1660) v životopise ctihodného kněze Alberta Chanovského z tovaryšstva Ježíšova vypravuje, že když týž byl 14 let stár, otec jeho přišel do Prahy, načež oba šli navštívit hroby sv. Patronů českých a přistoupili také k hrobu sv. Jana Nep. Otec vypravoval, že každý, kdo zúmýslně na hrob ten šlápne, zahanbení neujde. Ale mladistvý Albert nechtěl tomu přiložiti víry; aby však se o tom dojistá přesvědčil, šlápnul na hrob sv. Jana. Když pak se na Staré Město s otcem navraceli, spadl Albert na Malé Straně až po kolena do jámy, v kteréž (byloť v zimě) se nalézalo mnoho sněhu s blátem smíšeného a hnedle by mu jeden střevíc byl v blátě uváznul; okolostojící se jinochovi notně vysmáli. Když pak šli po mostě, tu sklouznul Albert nedaleko sv. Kříže a padl na zem, tak že celý plášť jeho byl blátem zamazaný, a opět lidé se mu posmívali.

Za časů vlády zimního krále Fridricha Falckého přihodilo se, že vychovatel jeho dítek r. 1619 vstoupil do chrámu sv. Víta s některými tovaryši, jsouce toho úmyslu, obojí mříž z hrobu sv. Jana Nepomuckého násilně odstraniti. Při tom vychovatel zvolal: „Musíme dřív odstraniti mříž, abychom si zde mohli zatančiti.“ Sotva však začal do mříže tlouci a nohama kopati, již byl silou neviditelnou z hrobu odhozen na dlažbu, začal strašně řvati, a za malou chvíli v přehrozných bolestech vypustil ducha. Událost ta byla hned potom r. 1620 dřevorezbou znázorněna, kteráž se nalézá na zevnějšku presbyteria v chrámě sv. Vítkém.

§ 18. Obrazy a sochy sv. Jana Nep.

Jakožto bezpečná známka úcty některému zemřelému prokázované se to považuje, jestliže katoličtí křesťané obrazy neb sochy jeho zhotovují aneb si je zhotoviti dávají a buď nápisem „blahoslavený“ nebo „svatý“ je opatří aneb jestliže obrazy a sochy takové mají paprsky neb zář okolo hlavy, s jakouž se obyčejně svatí a svěťice vypořádávají.

I. Za jeden z nejstarších obrazů se považuje ten, který se nacházel v chrámě Božího Těla na nynějším náměstí Karlově ¹⁾ v Praze a sice nad jednou zpovědnicí. Malován byl na dřevě zdělí pět čtvrtí lokte a zšíří tři čtvrtě lokte. Obraz nese nápis: „S. Joannes Nepomuczky 1532.“ Vypodobněn jest svatý mučenský, an sedí ve zpovědnici, máje vousy na rtech a bradě, oblečen v rochetu a pláštík kanovnícký; nad hlavou stkví se svatozáře. Po pravici jeho klečí královna Žofie, majíc korunu na hlavě a ruce sepiaté; s očí jí padají slzy na tvář. Blízko sv. Jana viděti na témž obraze hrob jeho, jednou mříží ohražený, na němž postaveny jsou 2 svícny s hořícími svíčkami. Ve vzdálí viděti most, s něhož shazují sv. mučensku do Vltavy.

Jiný obraz zhotoven byl r. 1552 z rozkazu císaře Ferdinanda I. v hlavním kostele sv. Víta nad vchodem blíž kaple sv. Sigmunda; jest zde vypodobněn Spasitel na kříži, jež obdávají svatí Patronové čestí a sice Vít, Václav, Vojtěch, Ivan, Prokop, Ludmila, Sigmund a Jan Nepomucký, jenž vyobrazen jest v oděvu kanovníckém, palmu vítěznou v rukou drže. Z rozkazu císaře Ferdinanda II. byl obraz ten r. 1630 obnoven.

Kronikáři uvádějí také starožitný obraz sv. Jana v kapli na radnici Starého Města Pražského, jehož původ kladou do roku 1481. Sv. Jan Nep. jest na zdi kaple vyobrazen v oděvu kanovníckém, máje svatozáři okolo hlavy; v pravé ruce drží otevřenou knihu, v levé palmu. Pod obrazem jest nápis: „Sv. Jan Nepomucký.“

Ve spise probošta sv. Vítského, Jiřího Bertholda Pontána z roku 1602 nachází se obraz, kdež vypodobněn sv. Jan Nep. se svatozáří, an sedí ve zpovědnici; před ním klečí královna, sv. zpověď konající. — Taktéž v knížce Jiřího Wilda o sv. Janu nachází se vyobrazen světec náš jakožto zpovědník. — Ve spise arcibiskupa Pražského Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka († 1675) vyobrazen jest sv. Jan v pláštíku kanovníckém,

¹⁾ Chrám ten byl za časův císaře Josefa II. zrušen a zbořen.

na hlavě maje kněžský biret a nad tím svatozáří, v levé ruce drží knihu a růženec. V povzdálí viděti Jana, an zpovídá královnu.

V knihovně rodiny Ledvinků z Adlerfelsu nachází se starobylý obraz sv. Jana Nep., kterýž tu vypodobněn jest v oděvu kanovníckém, an leží umrlý, maje hlavu o podušku podepřenou; na hlavě má biret a nad ním spatřiti lze patero hvězd, jakož i hlavy andělské; svatý mučeník drží v obou rukou kříž. Nelzeť na jisto určití stáří obrazu toho, ale bezpečně říci můžeme, že nejpozději byl v 17. století zhotoven ¹⁾ dle staršího původního obrazu. Na cedulce k obrazu přilepené nachází se nápis: „Jan z Pomuku.“

Dle starých pamětí nalézaly se v chrámě sv. Jiří na hradě Pražském po pravé straně blíž hlavního oltáře na stěně vypodobnění všickni sv. Patronové čeští, mezi nimi také sv. Jan v oděvu kanovníckém se svatozáří okolo hlavy, an v ruce drží palmu. Malba ta byla asi r. 1552 zhotovena a r. 1630 obnovena. Bohužel však nechala r. 1684 abatyše kláštera Svatojirského Matylda Schenveisová celý kostel oblíti a přitom i onen obraz byl zabílen.

V kapli sv. Michala archanděla v chrámě sv. Vítském (kterézto kaple užívá se co sakristie) nalézá se starodávný obraz sv. Jana Nep., jenž tu vypodobněn v oděvu kanovníckém a s palmou v ruce, nad hlavou maje svatozáří. Obraz ten byl r. 1621 obnoven, ale pochází ze starší doby, asi z roku 1504. Nápis na obraze zní: „Sv. Jan Nepomucký.“

Jiný obraz nachází se od r. 1631 na hořejším klenutí kaple sv. Vojtěcha před velechrámem sv. Vítským, kdež vyobrazení jsou sv. Patronové čeští: Václav, Vojtěch, Prokop, Ivan, Sigmund, Ludmila a Jan Nepomucký se svatozáří nad hlavou a nápisem: „Sv. Jan Nepomucký.“

Ve Smidarech (diecése Kralohradecké) nalézá se obraz od r. 1669, na němž vypodobněn náš mučeník s biretem a svatozáří, an v levé ruce drží palmu; nápis zní: „Blahoslavený Jan Nepomucký, mučeník, kanovník u sv. Víta“; zhotoven byl obraz nákladem šlechtice Jiřího Schnabla z Labentálu, purkrabí Smidarského.

II. Sochu sv. Jana dal zhotoviti arcivévoda rakouský Leopold Vilém, bratr císaře Ferdinanda III.; soška ta jen čtvrt lokte zvýší nachází se ve chrámě sv. Vítském mezi soškami ostatních sv. Patronů země české, byvši přidělána k podstavci

¹⁾ Dějepisec František Pubička viděl obraz ten v bytu guberniálního sekretáře, Emanuela Ledvinky z Adlerfelsu, kterýž jej zdědil. Děd jeho obdržel obraz ten od úředníka desk zemských Kleona, kterýž měl za manželku dceru slovního malíře Karla Skrety. Skreta už měl ten samý obraz, ač neznámo, odkud jej obdržel.

svícnu Jerusalémského; pochází z r. 1641 a nese nápis: „Blahoslavený Jan z Nepomuku.“

Jiná socha dřevěná našeho mučeníka se nachází v klášterním chrámu na Strahově v Praze; jest tam oltář sv. Patronů českých: Vojtěcha, Víta, Sigmunda, Václava, Ludmily, Prokopa; nad nimi vyobrazen sv. František z Assisi, po jeho levici sv. Jiljí, po pravici pak sv. Jan Nepomucký v oděvu kanovníckém. Oltář ten zřídil svým nákladem Jindřich svobodný pán Liebšteinský z Kolovrat r. 1646.

Matěj Gottfried svobodný pán z Wunšviců, pán na Ronšperce a Bezděrově, císařský rada a hejtman kraje Plzeňského, dal r. 1682 od slovutného Pražského sochaře Jana Prokoffa v Ronšperce zhotoviti ze dřeva sochu sv. Jana Nepomuckého; socha jest 4 lokte vysoká a představuje sv. mučeníka v oděvu kanovníckém, s pláštěm, rochetou a biretem, an drží kříž v levé a palmu v pravé ruce; nad hlavou vznáší se patero hvězd. Socha ta nalézala se dlouhý čas v domě u Wunšviců (číslo 793) na Svato-Václavském náměstí v Praze; odtud pak byla v noci ¹⁾ r. 1819 odnešena do chrámu sv. Jana Nep. na Skalce (proti Emauzskému klášteru), kdež podnes na hlavním oltáři se nachází. Sochař Prokoff stal se roku 1682 katolíkem, což on sám vedle milosti Ducha sv. nejvíce připisoval přímluvám sv. Jana Nepomuckého.

Tentýž svob. pán Matěj z Wunšviců dal podle vzoru té dřevěné od Prokoffa zhotovené sochy uliti v Norimberce (v Bavorsku) od Jeronyma Herolda bronzovou sochu sv. Jana Nep. a dal ji postaviti na kamenném mostě Pražském, kdež podnes stojí. Nápis zní: „Sv. Janu Nepomuckému, s tohoto mostu shozenému, zřídil svob. pán z Wunšviců r. 1683.“ Socha stojí na podstavci, na němž viděti erb Wunšwického rodu, mimo to na jedné straně v polovypuklé kovové práci spatřiti lze sv. Jana, an zpovídá královnu, s druhé strany vypodobněno utopení sv. Jana. Socha má výšku 8 stop, váží 20 centnýřův a stála 7000 zlatých.²⁾

Vůbec pak začal se brzy šířiti obyčej, že sochy sv. Jana se na mostech a veřejných cestách zřizovaly, tak že už roku 1720 ti, kdož v Římě žádali, aby Jan Nep. za svatého byl prohlášen, mohli se na to odvolati, že „ve všech téměř zemích katolických

¹⁾ Katoličtí obyvatelé náměstí sv. Václavského (čili koňského trhu, jak se jindy nazýval) několikráte protivili se tomu násilím, když milou jim sochu sv. Jana Nep. chtěli na Skalku odvézti. Konečně bylo nutno použiti doby noční k provedení téhož úmyslu.

²⁾ Všickni z rodu Wunšviců v 17. a 18. století měli první jméno: Jan Nepom. všickni zakládali v Čechách i Uhersku ke cti sv. Jana Nep. četné kaple a oltáře. — Malý vzorecprvé sochy Prokoffovy má kloboučník A. Pešina v Praze.

není skoro ani města, ani vesnice, ani mostu, kdeby se buď sochy neb oltáře Jana Nep. nenacházely.*

§ 19. Svato-Janské chrámy a oltáře.

Nábožná přítulnost a důvěra věřících k Janu Nepomuckému poznenáhla neobmezovala se jenom na obrazy a sochy, nýbrž snažila se o to, aby také na místech veřejné bohoslužby byla slušná pocta věhlasnému mučeníku vzdávána, tudíž ve chrámech a na oltářích.

I. V rodišti jeho, městě Nepomuku, byla z počátku na tom místě, kde stával otcovský dům Janův, zřízena malá kaple. František hrabě Šternberk ještě dva vedlejší domy k tomu přikoupil a zde vystavěl r. 1643 krásný kostel. Ovšem byl chrám ten zasvěcen na jméno Jana Křtitele, jelikož Jan Nepomucký tenkrát ještě nebyl od apoštolské Stolice za svatého prohlášen. Avšak úmysl Nepomuckých obyvatelů patrně směřoval také k oslavě svatého krajana, což vysvětluje z toho, že nad obrazem sv. Jana Křtitele na hlavním oltáři byl také umístěn obraz Jana Nepomuckého, jenž se zde co zpovědník, almužník a mučnick představuje.

Na Skalce v Praze založil císař král. vrchní berní, Křesťan Florian Höger z Högerů¹⁾ r. 1691 s přivolením arcibiskupa Jana Bedřicha hraběte z Waldšteina krásnou kapli ke cti a na jméno sv. Jana Nepomuckého. — Pamětihodné jest, že při této kapli již r. 1706 s papežským povolením zavedeno bylo bratrstvo ke cti sv. Jana Nepomuckého, kteréž čítalo 500 kněží, 300 nekněží mužův a 300 paní. Mezi členy bratrstva toho nalézala se v 18. století císařovna Marie Ludovika, arcivévodkyně Marie Terezie a mnohé jiné osobnosti knížecího aneb hraběcího stavu.

Jaroslav Bořita hrabě z Martinic († 1649) dal ve svém domě (nyní Weitenweberském) na Hradčanech v Praze zříditi kapli ke cti sv. Jana Nepomuckého.

¹⁾ Zakladatel kaple, Křesťan Höger, upadl později pro nehospodářství manželky své do velkých dluhů. Nesnáze z toho pochodící zavedly jej tak daleko, že sáhl k penězům státním sobě svěřeným. Zločin jeho byl prozrazen a Höger odsouzen k smrti. Když byl ortel předložen císaři Leopoldovi I. ku stvrzení, nechal sobě císař podati důkladnou zprávu o předešlém chování ubohého Högra. Tu ovšem císaři sděleno, že býval jindy poctivým a správným úředníkem, že z vlastního jmění svého založil kapli ke cti sv. Jana Nepom. a že pouze marnotratnictvím své manželky do takového neštěstí klesl. Tu prý císař pravil: „Ke cti tohoto sv. mučeníka, Jana Nepomuckého, kterýž jest patronem těch, kdož na své cti ujmu trpí, daruji vinníku život, ale zůstane doživotně ve vězení.“ Leč Höger nemocí a trápením nad svým neštěstím byl tak zmořen, že brzy potom ve vězení Novoměstském v Praze zemřel; pochován

Na Hradčanech v Praze stál klášter panen Voršulinských a při něm kostel zasvěcený ke cti sv. Anny. Zde od arcibiskupa Ferdinanda hraběte z Khünburku byl r. 1720 dne 15. října položen základ k většímu kostelu, kterýž znovu vystavěn a sv. Janu Nepomuckému jest zasvěcen na památku zázračného uzdravení šlechtičny Terezie Krebsové.¹⁾ Na klenutí nad hlavním oltářem jest od výtečného malíře Reinera vyobrazen sv. Jan Nepomucký, an se zjevuje této šlechtičně. Klášter slouží nyní k účelům vojenským, chrám však byl evangelickým službám Božím věnován.

Biskup Kralohradecký Tobiáš Jan Beker r. 1708 položil základ ku chrámu, který se v Králové Hradci ke cti sv. Jana Nepomuckého vystavěl; dokončil a vysvětil jej biskup Kralohradecký Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic r. 1714; jest to kostel při biskupském semináři tamějším až posud se nalézající.

II. Mezi oltáři zaujímá dle historické posloupnosti první místo onen oltář, jež naproti hrobu tohoto sv. mučenka a sice v kapli Navštívení Panny Marie zasvětil dne 16. července 1621 arcibiskup Pražský Jan Lohelius. Oltář ten zasvěcen jest „blahosl. Marii Panně, sv. Lucii, sv. Otilii, sv. Klementu a blahoslavenému Janu z Nepomuku.“

V Litoměřicích dal biskup Jaroslav hrabě ze Šternberka v stolickém chrámě sv. Štěpána prvomučenka r. 1693 postaviti oltář ke cti sv. Jana Nepomuckého, a sám jej posvětil; oltář má tento nápis: „Ke cti sv. Jana Nepomuckého, ochránce dobrého jména.“

Mimo to už na začátku 18. století, z části ještě před svatořečením sv. Jana, ještě hojněji však po něm zřizovaly se nejen v Čechách, ale také v Německu, Španělsku, Portugalsku, Itálii, Rakousku, Uhrách, Polsku, ano i ve vzdálené Americe oltáře ke cti sv. Jana v přechetných chrámech, jež ani vesměs znáti ani vyjmenovati nelze.

§. 20. Světla, lampy, mešní roucha, kalichy a jiné dary.

Důkazem úcty některému světci prokazované jest, když katoličtí křesťané svíce neb lampy v jeho počest rozsvěcují neb rozsvítiti dávají, aneb jiné dary ke cti jeho věnují, když na místa životem jeho neb smrtí památná putují a ke cti téhož Svatého nejsv. obět mše sv. sloužití dávají. A tak se dělo skutečně i se

jest v kapli sv. Jana na Skalce. Pozůstalé jmění jeho připadlo státní pokladně, kaple na Skalce zůstala však i na dále službám Božím věnována.

¹⁾ O tomto zázračném uzdravení nalezne čtenář později obsírnější zprávu v této knize.

sv. Janem Nepomuckým ještě dříve, nežli od církve byl za svatého prohlášen.

I. Nejstarší lampu při hrobě sv. Jana v chrámě sv. Vítském založil r. 1641 arcivévoda rakouský Leopold Vilém, bratr císaře Ferdinanda III.

Blíž hrobu stály dva vysoké svícny cínové; jeden z nich věnoval r. 1681 Jan Petr Bedron z Frauenfelsu, druhý r. 1691 pán z Rosenbergrů.

Stříbrné lampy darovány byly ke hrobu sv. Jana: jedna r. 1692; druhá r. 1695; třetí od Ludmily Frichmannové r. 1701; čtvrtá na způsob srdce zhotovená r. 1720.

Hraběnka Wěžníková, rozená Švihovská, věnovala 26. ledna r. 1724 na udržování věčného světla před hrobem sv. Jana 500 zlatých. — Taktéž daroval Jan Josef hrabě z Waldšteina, vrchní maršálek království českého, dne 3. února 1724 na udržování věčného světla před týmž hrobem 500 zlatých, a jistý šlechtic moravský založil v říjnu 1724 jinou věčnou lampu svato-Janskou, věnovav k tomu účelu 600 zlatých.

Barbora hraběnka Wěžníková, rozená Sulkovská, 28. ledna r. 1724 darovala stříbrnou lampu na způsob srdce zhotovenou, ku hrobu sv. Jana. — František hrabě Šlik, císařský rada dvorní, dne 23. listopadu 1724 k témuž účelu věnoval stříbrnou lampu. — Hraběnka z Oppersdorfu darovala taktéž lampu stříbrnou 1. února 1725 spolu ve jménu zesnulé hraběnky Clary, rozené svob. paní z Kokořova. — Jiná stříbrná lampa zaslána byla r. 1726 ze Slezska do Prahy; téhož roku věnoval stříbrnou lampu Josef Karel hrabě Morzin. — V r. 1727 věnoval jednu lampu stříbrnou hrabě Hamilton, druhou hraběnka Kolovratová, třetí Arnoštka hraběnka z Khevenhüllerů. — R. 1728 darovala stříbrnou lampu hraběnka Kolovratová na Rychnově, rozená kněžna ze Schwarzenberků; jinou pak věnovala Kateřina hraběnka ze Schönfeldů, rozená hraběnka Michnová.

Vedle těchto darů značnějších nelze pomlčeti o tom, že také obecný lid dle možnosti své se snažil vřelou úctou svou k sv. Janu na jevo dávat. Neboť, jak hodnověrní kronikáři vypravují, bývalo každodenně na železné mříži okolo hrobu sv. Jana nalpáno přemnoho voskových svíček; a mimo to už v 17. století často darovány byly voskové svíce až na 100 liber těžké, jichž na blízku hrobu sv. Jana někdy i 40 a více najednou stálo a hořelo ¹⁾.

¹⁾ Vosk, kterýž se svíci zde rozžatých dolů kapal, lidé pilně sbírali a jako prostředku proti rozmanitým neduhům ho užívali.

II. Mešní roucha darována jsou ku cti sv. Jana Nep. tato :

1) Císařovna a královna česká Alžběta darovala ornát mešní stříbrný, jehož prostřední část květm byla okrášlena, r. 1724. 2) Táž císařovna dala ze svého slavnostního roucha, které měla při korunovací jako královna česká, zhotoviti skvostný ornát mešní s dvěma dalmatikami a pluviálem r. 1724. 3) Isabella, hraběnka z Černínů, choť Františka Josefa hraběte z Černína a Chudenic, nejvyššího sudí lenního v Čechách, darovala ornát mešní z červeného aksamítu velmi uměle stříbrem vyšíváný, dne 21. května 1724. 4) Hrabě Kollaredo věnoval bílý ornát, zlatem vyšíváný, 27. září 1724. 5) Choť hraběte Gundakra ze Stahrembergu, darovala ornát mešní z červeného brokátu, na štědrý den 24. prosince 1724. 6) Kněžna Bironová z Vídně zaslala mešní roucho ze zlatohlavu barvy do modra jdoucí, stříbrnými nitmi vyšíváné, 4. října 1725. 7) Hraběnka Kounicová darovala mešní ornát modrý, zlatem a stříbrem prošíváný, 26. října 1725. 8) Aksamítový ornát červené barvy stříbrem prošíváný zaslal nejmenovaný ctitel sv. Jana ze Slezska r. 1727. 9) Vilemína ovdovělá kněžna z Lobkovic darovala ornát mešní z červeného aksamítu s bílým křížem a ozdobně vyšívánými květinami, 15. května 1728. 10) Dvorní dáma Klaudia z Trautsonů, hraběnka na Falkensteině, darovala mešní ornát z červeného damašku se zlatým třepením a k tomu ze stejné látky dvě dalmatiky, pluviál a dva polštáře, 30. května 1728. 11) Rudolf Josef Kořenský, hrabě z Terešova, daroval dle poslední vůle své zesnulé manželky, rozené hraběnky z Fünfkirchen, roucho mešní ze zlatohlavu, 30. června r. 1728. 12) Marie Josefína, hraběnka Novohradská z Kolovrat, rozená hraběnka Herzanová, darovala mešní ornát bílý z látky hedbávné, zlatem a zelenými nitmi prošíváný, 28. srpna 1728. 13) Mešní roucho z černého damašku zlatem vyšíváné jakož i antipendium¹⁾ a dva polštáře darovala hraběnka Šliková, rozená hraběnka Wratislavová r. 1728.

III. Kalichy skvostné ku konci 17. a 18. století před rokem 1729 byly tyhle ku hrobu sv. Jana Nep. věnovány: 1) Stříbrný vyzlacený kalich daroval František Antonín Lamers z Lipspringu r. 1697. 2) Jiný kalich stříbrný, z části vyzlacený darovala Kateřina hraběnka z Waldšteina r. 1706. 3) Kalich stříbrný s pozlacenou patenou (miskou) daroval Pražský arcibiskup Jan Josef hrabě Breuner r. 1706; na kalichu jsou obrazy sv. Vojtěcha, sv. Sigmunda a sv. Jana Nepomuckého. 4) František Mikuláš Záleský, opat kláštera Cisterciáckého v Blestově v Polsku daroval ku spl-

¹⁾ Antipendium čili opona oltářní, kterou se dolejší část oltáře zakrývá.

nění slibu ke cti sv. Jana kalich stříbrný, úplně vyzlacený r. 1718. 5. Od neznámého dobrodince darován stříbrný kalich zcela vyzlacený, na němž se nalézaly obrazy patronů českých sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Jana Nepom.; r. 1718. 6) Kalich stříbrný s obrazy sv. Václava, sv. Ludmily a sv. Jana Nep. od nejmenovaného dárce z r. 1718. 7) Arcibiskup Pražský Ferdinand hrabě z Khünburku věnoval r. 1718 velmi krásný kalich stříbrný vyzlacený s vyobrazením umučení Páně. 8) K vyplnění učiněného slibu daroval stříbrný vyzlacený kalich František Dědinek r. 1722. 9) Nejmenovaní věnovali 4 vyzlacené kalichy v témž roce 1722. 10) Stříbrný vyzlacený kalich s obrazem sv. Jana Nep. a erbem darován r. 1722; dárce vyznačil jméno své pouze začátečnými písmeny J. C. B. V. O. 11) Později opět 4 vyzlacené kalichy byly od neznámých dárců věnovány r. 1722. 12) Stříbrný a z části vyzlacený kalich darovala Anna Johanka Klementová, rozená Synapová r. 1722. 13) Josef Karel hrabě z Morzina daroval kalich vyzlacený s obrazy sv. Václava, sv. Vojtěcha a sv. Jana Nep. r. 1726. 14) Kalich stříbrný vyzlacený a drahokamy ozdobený daroval Klement markrabě Doria, vyslanec Janovský (Genua) r. 1727; na spodní části kalicha vyobrazeno umučení Páně. 15) Ze starého stříbra chrámu sv.-Vítského dala knížecí rodina ze Schwarzenberku zhotoviti 12 nových kalichů stříbrných vyzlacených r. 1727. 16) Eleonora Amalie kněžna Schwarzenberková darovala stříbrný vyzlacený kalich, r. 1727. 17) Hrabě Maximilian Leiblŕing a choť jeho Markéta Josefa, rozená hraběnka ze Wchynic a Tetova, darovali stříbrný vyzlacený kalich, na němž vypořobněno umučení Páně, roku 1727. 18) Z ryzého zlata kalich se zlatými konvičkami a talířkem, vše v ozdobné skříněce uzavřené, darovala kněžna Eleonora Amalie Magdalena ze Schwarzenberku, choť knížete Františka Adama; zlato vážilo 512 dukátův, a cena tohoto daru páčí se na 4000 zlatých; darováno 1727. 19) Kalich dobře vyzlacený daroval hrabě Dietrichstein r. 1727. 20) Stříbrný vyzlacený kalich daroval Jan Werner de Lachausse (čti: Lašós) dne 10. července 1728. 21) František Felix rytíř ze Schoenovce daroval stříbrný kalich 4. prosince 1728.

IV. Drahokamy, skvosty, ozdoby oltářní, sošky, srdce z drahého kovu na znamení upřímné lásky k Bohu a sv. Janu Nep., i jiné dary rozmanité kladla zbožná mysl našich předkův na oltář a hrob svatého mučeníka tajemství zpovědního; buďtež jen značnější z milodarův těch zde pojmenovány: 1) Šlechtic Wančura daroval ku hrobu sv. Jana stříbrnou sošku tohoto světce se zeleným drahokamem, 27. října 1722. 2) Nejmenovaná dářkyně obětovala přeskvostný náramek s 61 diamanty, mezi nimiž byly

4 větší; požádala, aby drahokamy těmito svaté tělo Jana Nep. bylo ozdobeno; darováno 27. října 1722. 3) František Adam kníže ze Schwarzenberku, vévoda Krumlovský, rytíř zlatého rouna, dal zhotoviti k obojímu oltáři, kde se nalézá tělo sv. Jana, velmi skvostné antependium a sice na poděkování za to, že orodováním sv. Jana Nepomuckého urovnán spor manželský, vzniklý mezi ním a chotí jeho Eleonorou Amalií, rozenou kněžnou Lobkovicovou, jakož i na vyprošení toho, aby jí Bůh popřál šťastného porodu; brzy potom porodila kněžna syna Josefa Jana Nepomuckého; darování antependií stalo se 27. října 1722. 4) Z Vratislavi ve Slezsku zaslala srdce stříbrné jistá paní Preislerová 29. října 1722. 5) Damian hrabě Sternberk daroval 2 stříbrná srdce 10. listop. 1722. 6) Choť jenerála Klaubice, rozená Markvartová, darovala stříbrné uši 4. prosince 1722. 7) Kníže z Montekukuli věnoval ke cti sv. Jana Nep. zlatou monstranci, ozdobenou mnohými diamanty, jejížto cena obnášela 15000 zlatých; 8. prosince 1722. 8) Od neznámých dárcův obětovány 2 stříbrné nohy, stříbrné čelo, třesavá jehlice s diamanty a 3 prsteny s diamanty, 5. ledna 1723. 9) Hrabě z Herzan daroval 2 peníze stříbrné a křížek, diamanty a čtyrmi rubíny ozdobený, 7. ledna 1723. 10) Dvě stříbrné oči a stříbrná postava dítěte od neznámých darovány 16. ledna 1723. 11) František Karel hrabě Wratislav z Mitrovic, rada královské appellace v Praze, věnoval stříbrný jazyk s pozlacenou skříňkou, 25. ledna 1723. 12) Svobodný pán Michael z Lazary, pán na Niměřicích, daroval desku stříbrnou s obrazem sv. Jana Nep., 6. února 1723. 13) Rodina hrabat z Harrachu darovala stříbrné srdce pozlacené 9. února 1723. 14) Stříbrný peníz s vyobrazením svatých apoštolův darován od neznámého, dne 25. února 1723. 15) Hraběnka z Černína a Chudnic darovala 3 dukáty, 2. března 1723. 16) Marie Markéta hraběnka z Waldšteina, vdova, rozená Černínová z Chudenic, darovala skvostný svatostánek (tabernákul) ze stříbra v ceně 3300 zlatých, 12. března 1723. 17) Hraběnka Rotulová darovala 6 liber stříbra a 64 dukátů 22. března 1723. 18) Josef hrabě z Waldšteina věnoval zlaté kývadlo s vyobrazením sv. Jana Nep., 7. dubna 1723. 19) Eleonora Amalie kněžna ze Schwarzenberku darovala stříbrnou postavu dítky, kteráž vážila 14 liber, na poděkování Bohu, že jí na přmluvu sv. Jana Nep. obdařiti ráčil synem Josefem Janem Nep.; darováno 18. dubna 1723. 20) Hraběnka z Mikoše věnovala zlaté srdce 21. června 1723. 21) Opat Strahovský Marian Herrmann daroval 8 dukátů, 23. července 1723. 22) Z kolleje tovaryšstva Ježíšova v Praze přineseny jsou ku

hrobu sv. Jana dva překrásné náramky, kteréž darovala jistá šlechtična; náramky ty ozdobeny byly rubíny a 48 diamanty; darováno 18. srpna 1723. 23) Z Chomútova přišel purkmistr a jeden radní, aby odevzdali velmi uměle zhotovenou stříbrnou sochu sv. Jana Nep. se dvěma anděly a znakem města Chomútova, v ceně 300 zlatých; darováno 4. září 1723. 24) Kardinál Křišťan August ze Saska-Zeitzu, arcibiskup Ostrihomský v Uhřích, primas Uher-ského království, daroval zlaté srdce se zlatým řetězem; tentýž kardinál byl těžce nemocen, polovice těla jeho bez vlády, tak že lékařové blízkou smrt očekávali; nemocný však modlil se vroucně ku sv. Janu a nabyl zase úplného zdraví; darováno 6. září 1723. 25) Hraběnka Karolína ze Seelerů, rozená Heydová z Kolína nad Rýnem v Německu, zaslala pozlacené srdce a poloviční postavu člověka, 12. září 1723. 26) Marie Markéta hraběnka z Waldšteina, rozená Černínová, darovala druhý skvostný svato stánek stříbrný v ceně 3900 zlatých, dne 27. září 1723. 27) Svobodný pán ze Schwanenberka věnoval stříbrnou hlavu s poprsím, 29. září 1723. 28) Svob. pán z Hiserle a Chodova daroval pozlacené srdce 7. ledna 1724. 29) Hrabě z Molari věnoval pěkný krucifix s obrazem Marie Panny Loretské a sv. Jana Nepom., a sice na poděkování, že při pádu s vysoké skály na přímluvu sv. Jana N. byl od úrazu uchráněn, tak že si neublížil pranic na zdraví; darováno 4. února 1724. 30) Eleonora Amalie kněžna Schwarzenberková darovala klečící postavu ženskou ze stříbra a 2 stříbrné nohy, 2. června 1724. 31) Hraběnka z Zukerů darovala stříbrnou skříňku k uschování svatých ostatků, 5. září 1724. 32) Zlaté srdce se zlatým okem v pozlacené skříňce obětovala hraběnka z Dietrichsteinu na Moravě, 5. ledna 1725. 33) Choť Josefa Františka hraběte z Wrba a Freudenthalu, nejvyššího sudí zemského v Čechách, darovala srdce stříbrné pozlacené 6. ledna 1725. 34) Neznámý věnoval stříbrný prsten na poděkování, že přímluvou sv. Jana Nep. neutrpěl úrazu, když ručnice jeho se roztrhla a jedna část na hlavu jeho vrazila; darováno 15. ledna 1725. 35) Paní Mladotová šlechtična ze Solopisk věnovala stříbrný jazyk a nohu stříbrnou 4. března 1725. 36) Rytířka z Bigato v městě Chebu darovala desku se stříbrnou skříňkou, ve kteréžto se nalézaly stříbrné sošky sv. Jana Nepom. a svaté Korduly z družiny panen se sv. Voršilou umučených; dcera rytířky jmenované chtěla vstoupiti do řádu Voršulinek, byla však postižena těžkou nemocí, z kteréžto na přímluvu sv. Jana Nep. neočekávaně vyvázla; na poděkování dar ten zaslán 14. března 1725. 37) Šlechtic z Lauerů věnoval dva zlaté prstény snubní 16. března 1725. 38) Filip kníže z Lob-

kovic, pán na Roudnici a Bilíně daroval desku stříbrnou, na kteréž se nalezá stříbrný obraz sv. Jana Nep. se svatozáří v oblacích, pod ním kníže s chotí svou Viléminou, rozenou hraběnkou Althanovou a dva klečící jich synové; věnováno na poděkování Bohu, že orodováním sv. Jana Nep. oba tito synové knížecí z nebezpečné choroby se pozdravili; 24. května 1725. 39) Hraběnka z Dietrichsteinu darovala stříbrné srdce se stříbrnou svojí podobiznou 18. listop. 1725. 40) Téhož roku 1725 darovány 3 stříbrné sošky sv. Jana Nep. od nejmenovaných dobrodinců; taktéž jehlanec (pyramida) ze stříbra s malou stříbrnou soškou sv. Jana. 41) Darována byla skříňka stříbrná, ve kteréž neporušený jazyk sv. Jana Nep. po nějakou dobu ležel; r. 1725. 42) Kateřina Alžběta, hraběnka ze Schönbornu a Reichelspergu, provdaná za hraběte Františka Václava z Nostic-Rineků, pána na Falknově, Heinrichsgrunu, Trmicích, Libochovanech, Měsicích a Čochově, tajného radu císařského, po čtyřikrát porodila dívky mrtvé aneb které hned po porodu zemřely; tuž učinila slib, že dá zlaté a stříbrné střepení k ozdobě hrobu sv. Jana Nep. v té samé váze, mnoho-li vážití bude dítě, kteréž orodováním sv. Jana zdravé porodí. Dne 17. května 1725 skutečně se jí narodil synáček zdravý, jemuž dáno jméno František Antonín, a kterýž vážil 11 liber. Hraběnka splnila slib svůj a odevzdala ku hrobu sv. Janskému 11 liber zlatého a stříbrného střepení. Za krátký čas i druhý syn její Bedřich zdrav se narodil. 43) Několikeré stříbrné postavy dítek darovány 8. ledna 1726. 44) Snubní prsteny stříbrné a stříbrné prsy darovány 10. února 1726. 45) Z Vídně zaslány byly zlaté prsteny snubní hraběte Rudolfa Kořenského z Terešova a chotí jeho 14. března 1726. 46) Filip kníže z Lobkovic daroval stříbrnou desku, na níž jsou obrazy Panny Marie Staroboleslavské a sv. Jana Nep., pod tím kníže se 2 syny a kněžna mající nemluvné na ruku; darováno 7. dubna 1726. 47) Hraběnka z Thirheimu věnovala stříbrnou ruku pozlacenou 9. dubna 1726. 48) Kristof Schönbek, kníže-biskup Varminský v Polsku, daroval zlatou skříňku s obrazem sv. Jana Nep., 22. května 1726. 49) V červnu a červenci bylo věnováno od rozličných dobrodinců mnoho stříbrných očí, srdcí, jazyků, prsův, nohou. 50) Ze Sedmihradska zasláno zlaté srdce s diamantem 3. srpna 1726. 51) Marie Anna, markraběnka Badenská, choť markraběte Ludvíka Jiřího, rozená kněžna Schwarzenberková, darovala stříbrnou postavu dítěte na červené aksamitové desce se znakem Bádenským, 28. srpna 1726. 52) Ze Slezska poslal hrabě z Budic skříňku stříbrnou, pozlacenou a vzácnými drahokamy ozdobenou, na kteréž zlatník celých 5 let pracoval

a která měla cenu 6000 zlatých; 28. srpna 1726. 53) Od neznámého darován velký dukát 26. ledna 1727. 54) Hraběnka z Herbersteinu věnovala stříbrnou sošku sv. Jana Nep. a mužskou postavu stříbrnou 7. února 1727. 55) Hrabě František z Waldšteina a choť jeho, rozená hraběnka z Fürstenberku, darovali své snubní zlaté prsteny, 14. března 1727. 56) Z Vratislavi ve Slezsku poslány 2 zlaté prsteny snubní 23. března 1727. 57) Zlatý řetěz, stříbrné jazyky, oči, zuby, 13 stříbrných postav, 26 stříbrných srdcí darováno 18. května 1727. 58) Hraběnka z Khevenhüllerů poslala z Vídně zlaté srdce 15. září 1727. 59) Stříbrnou sochu sv. Jana Nep. a dvě postavy stříbrné, představující muže a ženu daroval hrabě Schlik s chotí svou, rozenou hraběnkou Trautmannsdorfovou, 26. října 1727. 60) Město Pelhřimov darovalo ku hrobu sv. Jana peníz s obrazem Marie Panny, zhotovený z prvního stříbra, které se v dolech Pelhřimovských našlo; 23. ledna 1728. 61) Hrabě z Bubna a Litic daroval ruku stříbrnou 15. března 1728. 62) Od jedné jeptišky z řádu Karmelitek u sv. Josefa na Malé Straně v Praze darováno stříbrné srdce, 21. března 1728. 63) Eva Karolina hraběnka z Fürstenberků darovala stříbrné pozlacené hořící srdce se 3 řetízky, které vážilo půl čtvrté libry, 22. dubna 1728. 64) Skvost diamanty a rubíny ozdobený darovala hraběnka z Fuggerů 3. června 1728. 65) Mladý princ Josef Jan Nep. ze Schwarzenberku přišel ku sv. hrobu a věnoval zlaté srdce na poděkování, že přímluvou sv. Jana Nep. vyhojen jest od neštovic, 1. července 1728. 66) Stříbrné srdce hořící daroval Mikuláš Rentzl, farář v Ekelsperku, diecése Pasovské (v Bavořích), 22. července 1728. 67) Stříbrná srdce, jazyky, prsy, řetízky ze stříbra od neznámých dárců r. 1728. 68) Hlava stříbrná z velikosti skutečné hlavy darována od nejmenovaného r. 1728. 69) Zlaté srdce v pozlacené skříni od nejmenovaného r. 1728. 70) Velký peníz stříbrný s nápisem: „Dobrá věc zvítězí,“ darován od nejmenovaného r. 1728.

§. 21. Poutě a mše svaté.

Při takové horlivosti věřících nemůže nám býti s podivením, jestliže čteme, že jak do Nepomuku tak do Prahy četní ctitelové sv. Jana nábožné poutě konali.

Do Nepomuku už v první polovici 17. století konaly se processy, v nichž se osadníci i se správci svými duchovními účastnili; obzvláště v čas mory r. 1649 a 1681 v Čechách zuřícího mnozí se k přímluvě účastnili a uzdravení jsou. Každoročně v neděli po ~~sv. Janě~~ ^{sv. Janě} konala se v Nepomuku

slavnost, ku které na tisíce lidu se scházivalo; bývalo při tom činěno kázání o ctnostech sv. Jana Nep., načež se sloužila slavná mše sv. ke cti nejsv. Trojice Boží. V čas velkého sucha konaly se taktéž četné průvody do chrámu Nepomuckého a obyčejně pry na přímluvu sv. Jana Bůh hojnost úrodného deště udělil.

Do Prahy pak přicházeli rok co rok, ano den co den vzácní i chudí ctitelové ku hrobu sv. Jana, jeho přímluvě se odporučující. Ferdinand I., císař a král český († 1564), kdykoliv do Prahy přijel s komonstvem svým, pokaždé hrob ten navštívil a obdaroval. Rovněž i císařové Ferdinand II. († 1637) a Ferdinand III. († 1657) i Leopold I. († 1705) byli horlivými ctiteli sv. Jana; taktéž arcivévoda Karel, bratr Ferdinanda II. Císař Rudolf II., kdykoli byl v chrámě sv. Vítském přítomen službám Božím, po každé dal u hrobu sv. Jana rozsvítiti 6 svící z bílého vosku a klečel ve svém císařském oratoriu, obličej k témuž hrobu obrácený maje. Neméně arcivévodové Maxmilian a Arnošt, Rudolfa II. bratři, sv. Janu úctu vřelou prokazovali. Z jiných vznešených osob budtež jmenováni: Kardinál Karel Karaffa, papežský Nuncius (vyslanec) na dvoře Ferdinanda II.; kardinál Melichar Klesel, biskup Vídeňský; kardinál František kníže z Dietrichsteinu, biskup Olomúcký; kardinál Arnošt hrabě z Harrachu, arcibiskup Pražský; Karel, biskup Vratislavský, bratr Vladislava krále Polského, kteřížto ku konci 16. a na začátku 17. století Jana Nepom. jakožto svatého mučedníka ctíli a jeho mocné přímluvě sebe odporučeli. Ku ctitelům těm též přičísti sluší arcibiskupy Pražské Jana Lohelia († 1622), Matouše Ferdinanda Sobka z Břlenberka († 1675) a Ferdinanda hraběte z Khünburku (kterýžto 1713—1731 byl arcibiskupem).

Ku přímluvám sv. Jana brali útočiště své katoličtí křesťané v rozličných nemocech, na př. v zimnici, silných křečích, vředech na těle, vodnatelnosti, padoucnici; taktéž volali k němu ti, kdož byli v nebezpečí ve vodách utonouti aneb při pádu s nějaké výšky se poraniti; jej o pomoc vzývaly ženy v pozeňnaném stavu se nacházející; k němu předkové naši se utkali v čas sucha za vyprošení deště; rovněž připisována mu ochrana od hanby světské a pomoc v záležitostech soudních, jakž se toho četné a přísežně dosvědčené příklady zaznamenané nalézají.

Pro poučení a vzbuzení nábožnosti poutníkův byly již před rokem 1619 v chrámě sv. Vítském u hrobu sv. Jana Nepom. zavěšeny příhodné modlitby v jazyku latinském, českém a německém sepsané, jimižto se vzývá jako pomocník a ochránce v rozličných potřebách tohoto života. Jedna z těchto modliteb, kteroužto poutníci obyčejně konali, zní takto:

„Svatý Jene mučeničku a Patrone, v Nepomuku v království Českém zrozený, kanovníku u sv. Víta na hradě Pražském, kterýž jsi z rozkazu krále Václava IV. proto, žeš i navzdor mukám se zdráhal zpověď královny zjeviti, do řeky Vltavy s mostu byl shozen, když ale světla jakožto svědkové nevinnosti a svatosti tvé nad tělem tvým se ukázala, slavně ode všeho duchovenstva i lidu do chrámu stoličného byl jsi nesen, kdež až dosavad každý, kdo hrob tvůj zneuctí, od hanby světské nebývá ušetřen. Tyť jsi podivuhodným a dosud neslýchaným způsobem hájil tajemství svaté zpovědi. Pro tyto zásluhy tvé, jakož i pro milosti tobě propůjčené pokorně a důvěrně tebe žádáme, vyprosíš nám u Boha všemohoucího tu milost, aby hněv jeho se utišil, aby pokuty za hříchy, jako mor, válku, hlad a jiné tělesné i duševní zlo od nás milostivě odvrátiti ráčil, a popřál, abychom před smrtí svou se z hříchů vyznati, za ně dosti učiniti, všelikému nebezpečí, hanbě světské a posměchu lidskému ujíti, Bohu se líbiti, jeho se přidržeti, život vezdejší šťastně ukončiti a do života věčného vejíti mohli. Skrze Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho. Amen.“

Neméně závažným, ano jedním z nejdůležitějších důkazů té úcty, kterouž věřící lid našemu mučeničkovi prokazoval, jsou mše svaté, kteréž se k jeho cti a slávě sloužily. Bezpečný příklad o tom sdělují nám dějepřavcové už z roku 1686; neboť roku toho byly v chrámě sv. Víta slouženy ke cti sv. Jana mše svaté v počtu 460. Později však počet ten každým rokem úžasněji se rozmáhal. Obvyčejně se mše sv. sloužily u oltáře Navštívení Panny Marie aneb jiných oltářů, které blízko při hrobě sv. Jana se nacházely. V seznamech metropolitního chrámu sv. Vítského jsou všecky tyto mše sepsány, jelikož každý kněz, který na blízku hrobu toho mši sv. sloužil, vlastnoručně jméno své do zvláštní knihy napsati byl povinen. Tu se našlo, že roku 1716 bylo na ten úmysl slouženo u sv. Víta 7034, r. 1717 celkem 6920 a r. 1718 opět 7192, tedy dohromady za ta 3 léta 21.146 mší svatých ke cti sv. Jana.

Uvážíme-li vše, co jsme posud o úctě Janu Nepomuckému prokazované uvedli, a připomeneme-li, že Stolice papežská jakožto nejvyšší úřad církve sv. nebývá v takových věcech lhostejná, nýbrž spíše velmi přísná, musíme se tomu diviti, že se zcela klidně na tuto úctu zesnulému mučeničkovi českému prokazovanou dívala. Věděliť o tom všem papežští Nunciové čili legáti v Praze neb ve Vídni u dvora císařského sídlící, věděli o tom biskupové nejen v Čechách, ale též v jiných zemích rakouského mocnářství, v Bavorsku, Německu, Polsku, Nizozemsku a nejen úctě sv. Janské žádných překážek nečinili, nýbrž i zřejmě ji často-

kráte schvalovali. To zajisté papež ani biskupové nečinili proto, že by snad byli hověti chtěli nějaké libůstce obecného lidu, nýbrž oni mohli tak jednati jen v tom přesvědčení, že Jan Nepomucký vedl život svatý a bezúhonný a že podstoupil smrt mučnickou pro obhájení tajemství svátostného a spolu pro obhájení svobody a nezadatelných práv katolické církve. Toť bylo věci dokázanou a jistou už tenkrát, když nebylo ještě se strany Stolice římské pátráno po zázracích na přímluvu sv. Jana činěných a když ještě nebyla úcta našeho sv. mučnicka od papeže schválena. Představení církve věděli, že nestává závažných příčin k tomu, aby se úcta sv. Jana lidu katolickému zapovídala a proto nejen úctě té žádných překážek nečinili, ale spíše o rozmnožení její dbali; v tom však, jakož každý vyznati musí, dle práva a spravedlnosti jednali.

III.

Prohlášení Jana z Nepomuku za blahoslaveného.

§. 22. Jakým způsobem se vůbec děje prohlášení za blahoslaveného neb svatého?

Úcta svatých jest tak stará jako křesťanství samo. Již v prvním století ctěni byli sv. apoštolové a jiní mučnicki po smrti své, od počátku nad jiné svaté ctěna bývala Rodička Boží, Maria Panna. Taktéž byly v hlavním městě křesťanském, Římě, už záhy vedeny zvláštní seznamy sv. mučnickův. Neboť již sv. Klement Římský (byl papežem na konci 1. století) rozdělil Řím na 7 okresův čili čtvrtí, a ustanovil 7 duchovních¹⁾, nařídil jim, aby každý ve čtvrti sobě přidělené pilně sepisoval poslední události ze života sv. mučnickův jakož i jejich výroky. Římským seznamům sv. mučnicků největší cena ve světě katolickém se připisovala.

Ovšem se v nejstarším věku v jiných krajinách prokazovala některým zemřelým, mučnickům, vyznavačům, pannám od věřících úcta, byť Římská Stolica úctu takovou zřejmě byla neschválila. Nicméně již v 5. století shledáváme, že při nejednom světci se obzvláště připomíná schválení jeho úcty od apoštolské Stolice v Římě. Tak víme o sv. Vigiliu, biskupu Tridentském († 400), že úcta jeho byla v Římě uznána a schválena. Svatý Jan Zlatoustý, patriarcha Cařihradský († 407), byl od papežův už tehdy jako

¹⁾ Nazváni jsou Notáři, od latinského slova nota, poznámka, protože děje sv. mučnickův zaznamenávali.

svatý oslaven, když biskupové východní církve jej ani do seznamu biskupův klásti nechtěli, jelikož (ač zcela bezprávně) byl od řeckých biskupův s úřadu svého sesazen. Jelikož se později nezřídka přihodilo, že někteří katolíci neprozřetelně sobě počínali a na základě nezaručených pověstí neb domněnek některého zemřelého jako svatého ctíli, bylo na sněmích přikázáno, aby teprv tenkrát někdo za svatého byl ctěn, jestli biskup té diecése po náležitém skoumání účtu jeho schválil.

Ku konci 10. století nacházíme v dějinách první příklad kde Stolice Římská vykonala slavné svatořečení; papež Jan XV. r. 993 slavně za svatého prohlásil Oldřicha, biskupa Augsburského († 973). Bezmála o dvě stě let později vydal papež Alexander III. r. 1170 zákon pro veškerou Církev závazný, jenž velí, aby nikdo od věřícího lidu za blahoslaveného neb svatého ctěn nebyl, leč s přivolením papeže Římského.

Zakazuje se však tímto výnosem Alexandra III. jenom tolik, aby se neproukazovala veřejná účta nikomu, kdo od Stolice Římské za blahoslaveného neb svatého prohlášen a uznán není. Úctou veřejnou onu rozumíme, která se děje ve jménu Církve jakožto účta od Církve schválená neb nařízená, jakož Církev blahoslavené neb svaté od starodávna vůbec ctíli uvykla. Nazýváme ji úctou veřejnou bez rozdílu, ať se děje na místě veřejném, v chrámě a před jinými, anebo soukromí, jen když se děje ve jménu Církve. Tím však není od Církve zakázána účta soukromá, kterážto se neděje jménem Církve, nýbrž při které ctitel jenom vlastního zbožného puzení následuje, an buď zcela soukromí a sám, aneb také v přítomnosti jiných lidí účtu prokazuje těm, kdož v pověsti a domněni svatosti zemřeli, ačkoli Církev sv. doposud ani za blahoslavené ani svaté je neprohlásila.

V pozdější době především papež Urban VIII. pilně o to dbal, aby tomuto právě zmíněnému zákonu Alexandra III. všeobecná platnost byla zjednána. Jelikož se častokrát stávalo i nyní ještě, že věřící bez výslovného přivolení apoštolské Stolice někoho jakožto blahoslaveného neb svatého ctíli, vydal Urban VIII. nejprv r. 1625 výnos, jímžto obnovil zákon Alexandrem III. výslovený, a přísně nařídil, aby nikomu, jenž v pověsti svatého života zemřel aneb smrt mučnickou vytrpěl, od věřících účta jakožto blahoslavenému neb svatému nebyla prokazována, pokud apoštolská Stolice jej za blahoslaveného neb svatého nevyhlásila. Přitom však týž papež dokládá, že tímto ustanovením „nezamýšlí nikterak zapovídati účtu takových Svatých, kteřížto obecným souhlasem celé Církve katolické aneb od nepamětných dob

s vědomím a strpením apoštolské Stolice neb diecévního biskupa úcty takové požívají.“

Výraz tento „od nepamětných dob“ byl arci poněkud temný a neurčitý, i zavdal příčinu k rozmanitým a ovšem i nepravým výkladům. Z té příčiny vydal papež Urban VIII. dne 5. července 1634 druhý dekret. V něm především obnovuje všechna ustanovení r. 1625 učiněná; pak ale neurčitá ona slova předešlého výnosu „od nepamětných dob“ blíže vysvětluje řka, že se má rozuměti 100 let; t. j. může se některý zemřelý za svatého ctíti, když se dokáže s úplnou jistotou, že úcta jeho před 5. červencem 1534 (o 100 let dříve, než byl vydán dekret Urbana VIII. z roku 1634) započala, že nikdy nepřestala, nýbrž až do nynějška trvá, a nikdy ani od biskupa té diecése ani od apoštolské Stolice zakázána nebyla.

V úplném souhlase s těmito od papežské Stolice vydanými zákony platí v církvi katolické následující pravidla:

Rozeznávají se svatí a blahoslavení. Je-li některý zemřelý prohlášen za blahoslaveného (beatifikace), tu papežská Stolica jenom některé diecési, církevní provincii čili zemi, neb některé řeholi dovoluje, aby tohoto blahoslavence mohli věřící ctíti hodinami kněžskými, konáním nejsv. oběti mše sv., vystavením sv. ostatků; ke cti toho blahoslaveného mohou se stavěti oltáře; obrazy neb sochy jeho mohou se k úctě věřícího lidu zřizovati v chrámech, jakož i na jiných místech veřejných neb soukromých; na obrazích dává se blahoslavencům svatozáře. — Je-li zemřelý prohlášen za svatého čili do seznamu svatých vepsán (kanonisace), tu apoštolská Stolica nejenom dovoluje, ale přímo nařizuje, aby ten světec byl v celém širém světě ctěn od veškeré Církve svaté.

Co do způsobu rozeznáváme dvojí prohlášení za blahoslaveného a sice: formální čili slavné; tu se církevním jednáním soudním vyšetřují ctnosti neb mučnická smrt zesnulého, jakož i zázraky na jeho přímluvu konané; na základě pak rozsudku soudního dovolí papež, aby sluha Boží¹⁾ byl blahoslaveným nazván a za takového od věřících ctěn. Jinak děje se prohlášení za blahoslaveného způsobem méně slavným, ač stejně platným, jestliže totiž bez obvyklých formalit zcela jednoduchým způsobem se zjistí pověst ctnostného života neb mučnické smrti a zázraků sluby Božího, a když papežská Stolica stvrdí výrok od biskupa diecévního neb splnomocněného soudce v té příčině pronesený.

¹⁾ „Sluha Boží“ nazývá se ten, kdo v pověsti čili všeobecném domnění svatosti zemřel.

Takovýmto způsobem byla u nás v Čechách r. 1874 za blahoslavenou prohlášena Anežka Česká, dcera krále Přemysla Otakara I.

Podobně se rozeznává dvojí způsob prohlášení za svatého a sice slavné prohlášení, když se všemi předepsanými formalitami se koná soudní jednání církevní (proces kanonický), a na základě pronešeného rozsudku soudního se děje prohlášení za svatého s obvyklými obřady a velkou slávou. Jinak nazývá se prohlášení za svatého méně slavné, ač stejně platné, jestliže papež s pominutím obvyklých formalit beze vší okázalosti nařídí, aby některý sluha Boží anebo blahoslavený, kterýž ode dávna úcty věřícího lidu požívá a ctnostmi i zázraky jest proslaven, po veškerém světě katolickém za svatého byl považován a úcta jemu prokazována. Tímto způsobem náš sv. Václav od papeže Benedikta XIII. (1724—30) za svatého jest prohlášen.

V záležitostech prohlášení za blahoslaveného neb svatého může sice biskup diecése zavést jednání soudní a vyšetřování života, smrti a zázrakův, avšak papež Urban VIII. výslovně ustanovil, že biskup není oprávněn pronést rozhodující výrok v té věci, nýbrž jest zavázán předložití veškery spisy Stolicí papežské, kterážto samojediná záležitost onu právoplatně rozhodne.

§ 23. První pokusy o schválení úcty Jana z Nepomuku.

Již v 15. století začali Čechové krajana svého a mučeníka Jana z Nepomuku vřele ctít; ještě více šířila se tato úcta v 16. věku; a přece teprv v druhé polovici století 17ho počali se někteří o to ucházeti, aby úcta Jana Nep. byla v Římě schválena a on za blahoslaveného a svatého vyhlášen.

Zdá se to býti nápadné, proč se tak dlouho s věcí otálelo a proč hnedle po mučnické smrti Janově Čechové se o to nestarali, aby od papežův Římských byl za svatého uznán? Než chybili bychom, kdyby jsme se chtěli domnívati, že liknavost katolíkův českých byla příčinou takového prodlení. Vždyť musíme uvážit, jaké události sběhly se v naší milé vlasti brzy po smrti Jana Nepomuckého. Hned po roce 1410 nastaly rozbroje a války husitské, kteréž nejen v Čechách, ale i v zemích vůkolních smutné stopy spustošení zanechaly. Na začátku 16. století v sousedním Německu a Švýcarsku tak řečení reformátoři Luther, Zwingli a Kalvín zdvihli vzpuru proti katolické Církvi; odtamtud rozšířilo se bludné učení protestantské také do Čech, kdež většina obyvatelstva od Církve odpadla, přidržel se nauky Českých Bratří, Lutheránův a Kalvinistův. Protestanté však zavrhovali vůbec svatou zповěď a tudíž ani mučeníka tajemství zповědného,

Jana z Nepomuku sobě mnoho nevážili. Na začátku 17. století zuřila třicetiletá válka, kdež opět země česká byla různým nepřátelům, zejména Sasům a Švédům v plen vydána, což trvalo až do uzavření míru Westfálského r. 1648. Takovéto doby nepokojné arci neposkytovaly ani příhodného okamžiku, aby se na schválení úcty Jana Nepomuckého pomýšlelo. Byloť katolíkům českým rozličné nátisky snášeti, hájiti víru svou a práva Církve sv. naproti odpůrcům; co se však oslavy Církve a utěšenějšího rozkvětu víry týká, to vše muselo býti ponecháno lepší budoucnosti.

Sotva že však válka utichla a katolíci v Čechách zase volněji sobě oddechnouti mohli, tu již také s novou svěžestí obnovena jest památka Jana z Nepomuku a vděční Čechové pomýšleli na to, aby úcta mučeníka tajemství zpovědního došla zákonitého schválení v Římě. Jeden kronikář ¹⁾ výslovně praví: „Pilně se o to zasazujeme, aby úcta svatého mučenka Jana, kteráž jest u nás doposud jen soukromá, stala se v církvi úctou veřejnou.“ Spolu nám tentýž dějepisec podává o tom zprávu, že „ačkoliv úcta sv. Jana bezmála už 300 let trvá, někteří nedoukové nyní teprv (asi r. 1677) o zrušení úcty té se přičinují, avšak jen zahánění vlastního tudy docházejí.“ Když někteří proti úctě sv. Jana vystupovali, mělo to pro dobrou věc ten dobrý výsledek, že věřící sobě opatrně v této úctě své vedli, že se naučili rozeznávati historickou pravdu od pouhých nezaručených pověstí; tím způsobem se úcta Svatojanská úplně protříbila, tak že později nemohly proti ní více vzniknouti důvodné námitky anebo pochybnosti.

Zbožný císař Ferdinand III. společně s arcibiskupem Pražským, kardinálem Arnoštem hrabětem z Harrachu († 1667) zasazovali se o to, aby úcta sv. Jana byla v Římě schválena; císař prý častěji se o té věci radil s kardinálem Harrachem; avšak z části válkami, posléz pak smrtí Ferdinandovou († 1657) bylo provedení šlechtného úmyslu překaženo. O něco později zase císař Leopold I. se o to přičinil s arcibiskupem Matoušem Ferdinandem Sobkem z Bílenberka († 1675). Arcibiskup Sobek, pohnut jsa zejména prosbami Václava hraběte ze Šternberka, slibem se zavázal, že všemožně se o to zasadí, aby mučeník tajemství zpovědního byl od apoštolské Stolicе do seznamu svatých vepsán. Za tou příčinou vybídnul arcibiskup r. 1673 professory bohosloví na vysokých školách Pražských, aby jemu své dobrozdání v té věci předložili. Professori tito, členové tovaryšstva Ježíšova, ochotně se uvolili, že budou shledávati všechny

¹⁾ Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly sv. Vítské a světící biskup Pražský. Zemřel r. 1680.

dějepisné prameny o úctě sv. Jana, i jinak že každé přání arcibiskupovo vyplniti jsou hotovi. Mimo to sestavili zvláštní spis, v němž naznačovali nejbezpečnější cestu, jakou by arcibiskup za tím účelem měl nastoupiti, aby úmysl jeho s výsledkem žádoucím se nemínil. Bohužel zemřel arcibiskup Matouš dříve, než se mu podařilo slib učiněný také skutkem provésti. Kapitola metropolitní u sv. Víta vyslala sice ještě v témž roce, kde arcibiskup zemřel, v září 1675 zvláštního vyslance do Říma, kanovníka Krištofa svobodného pána z Talmberka, aby pokračoval v pokusech od arcibiskupa činěných. Poslanec ten předložil v Římě obšírný spis, v němžto probošt Jan Dlouhoveský z Dlouhé vsi, děkan Tomáš Pešina z Čechorodu a celá kapitola sv. Vítská vydává veřejné svědectví o tom, že Jan z Nepomuku pro obhájení tajemství sv. zpovědi utrpěl smrt mučnickou, že hned po smrti jeho lid katolický jej svatým nazývati začal a bez přestání až doposavad jako svatého jej ctí. Avšak toto svědectví kapitoly sv. Vítské nebylo v Římě za žádný důkaz považováno, protože zde kapitola jednala takorůzka ve své záležitosti vlastní, an byl Jan Nepomucký členem té samé kapitoly. Vůbec pak Stolice papežská duchovním, jak světským tak řeholníkům, obyčejně zakazuje, aby do vyšetřování svatosti života některého zemřelého aneb zázrakův na jeho přímělu konaných o své ujmě se nepouštěli, leč když soudní jednání v tom ohledu od představených Církve bylo zavedeno.

Nezdarem tím nedala se však kapitola sv. Vítská odstrašiti, nýbrž učinila nový pokus v té záležitosti r. 1685. Arcibiskup Jan Bedřich hrabě z Valdštejna vyslal téhož roku kanovníka Václava Makaria z Merfelic do Říma se zprávami o své diecési. Přitom zplnomocnila také kapitola kanovníka Václava, aby se o to staral a náležitě pozeptal, jakým způsobem by nejspíše bylo lze dosíci prohlášení Jana Nepomuckého za svatého. Tentýž kanovník vzal s sebou množství obrázků sv. Jana, kteréž v Římě rozdal, aby pozornost Římanův na našeho mučnicka obrátil. Není však povědomo, že by kanovník Václav byl něco více v Římě pořídil než jeho předchůdce, kanovník Talmberk. Z toho viděti, jak obezřetně si Římská Stolice v podobných věcech vede; nic se tu neděje na kvap, ale spíše velmi pozvolna a s náležitou rozvahou. Nikdo se nedomýšlejí, že snad v Římě lehkověrně přijímají veškeré zprávy o životě neb zázracích některého zemřelého jen proto, aby jej hned za svatého vyhlásiti mohli. Právě naopak v Římě raději hodně dlouho se s takovou záležitostí otálí a to nikoli bez důležitých důvodův. Spoléháť Církev na moudré řízení Prozřetelnosti Boží. Chce-li Pán ukázati svoji moc v Církvi, ne-

zůstane zajisté věc ta ve skrytí; když Bůh usouditi ráčil, že některého věrného sluhu svého i před světem oslaví, poskytne on též příhodný čas, aby se vše náležitě uvážilo, pravda neklamná aby na jevo vyšla a lidem se oznámila. Protož nemáme to za zlé papežům Římským, že ihned žádosti Čechův nevyhověli; musímeť je spíše za to chváliti, že teprv po zralém a všestranném skoumání konečný rozsudek o Janu Nepomuckém vynesli.

Ještě ku konci 17. století pokročila kapitola sv. Vítská ve svých chvalitebných snahách zase o něco ku předu. Neboť r. 1697 ustanovila kněze Jana Jindřicha Bartla, mistra svobodných umění, za svého plnomocníka čili prokurátora k tomu cíli, aby týž veškeré zprávy o blahoslaveném Janu Nepomuckém, jeho životě, mučeníctví a zázracích na přímluvu jeho konaných s pilností vyhledal a k zavedení církevního jednání soudního připravil. Bartl úloze té dle možnosti vyhověl; onť po 20 let prameny sem hledící s největší pilností sbíral a byv později ustanoven kanovníkem v Hradci Králové i jenerálním vikářem biskupa Bekra, zaslal r. 1703 důležité spisy své do Prahy, aby se jich zde k oslavě Jana Nep. příhodně použilo.

Na začátku 18. století jižž domníváno se, že konečně bude úcta sv. Jana v Římě uznána. Neboť se o to zasadil tehdejší arcibiskup Pražský, Jan Josef hrabě Breuner, kterýž společně s kapitolou sv. Vítskou r. 1707 poslal kněze Jana Maria Hložka z řádu Theatinů (čili Kajetánů) do Říma. Hložek měl také doporučný list císaře Josefa I. a začal s péčí chvalitebnou o to jednati, aby se vyšetřování soudní o životě a smrti Jana Nepom. zavedlo. Ještě v lednu r. 1710 psal císař Josef I. z Vídně arcibiskupu Pražskému, že by sobě velice přál, aby „blahoslavený sluha Boží Jan Nepomucký byl od apoštolské Stolicе za svatého neb aspoň blahoslaveného prohlášen“; i slibuje císař, že všelikou pomoc k tomu účelu poskytne. Bohužel bránila těžká choroba arcibiskupovi, že nemohl se pilněji o provedení této vůle císařské starati; brzy na to smrt jej zachvátila dne 20. března 1710.

§ 24. Soudní vyšetřování o pověsti svatého života, smrti a zázraků.

(r. 1715).

Oč několik předchůdců marně se pokoušelo, a po čem celý národ český vše toužil, to konečně skutkem provedl arcibiskup Pražský Ferdinand hrabě z Khünburku, kterýž vůbec vynikal nevšední vzdělaností a velkou nábožností, jakož i účinnou láskou k lidu chudému; neboť každodenně oblehali chudí arcib-

biskupský palác jeho a všickni hojnou almužnou pokaždé bývali poděleni.

Z Říma byl sdělen do Prahy list slovutného učence Prospera de Lambertinis, jenž zastával úřad „zástupce víry“ (latinským názvem: Promotor fidei)¹⁾. Listem tím dáno na srozuměnou, že nejprv nutno konati vyšetřování o svatém životě a mučnické smrti Jana z Nepomuku; pak že teprv přikročiti lze k tomu, aby proveden byl důkaz o nepamětné účtě téhož světce. Na základě tohoto pokynutí sestavil arcibiskup Khünburk dne 13. listopadu 1715 zvláštní kommissi, kteréžto uložil, aby vyšetřovala daleko široko rozhlášenou pověst o svatém životě, mučnické smrti a zázracích ctihodného sluhu Božšho Jana Nepomuckého. Členové této kommissi byli: Daniel Josef Mayer z Mayernů, biskup Tiberiadecký, světící biskup Pražský, probošt u sv. Víta a jenerální vikář arcibiskupův²⁾, jakožto předseda kommissi čili soudu vyšetřovacího. Jemu ku pomoci přidáni jsou: Jan Steiner, doktor bohosloví, kněz tovaryšstva Ježíšova; František Antonín Langer, doktor práv; a Maximilian Větrovský, doktor bohosloví a kněz tovaryšstva Ježíšova.

Tito soudcové dali předvolati 49 svědků, mužův hodnověrných i některých osob ženského pohlaví, z nichž mnozí stářím a vznešeným úřadem neb stavem svým vynikali. Svědkové tito byli vesměs vyslýcháni, aby pověděli, co jim známo ohledně pověsti o životě a smrti Jana Nepomuckého i zázracích, na jeho přímluvu konaných. Pro budoucí paměť stůjtez zde jména svědkův těch spolu s udáním stavu a stáří jednoho každého z nich:

1) František Karel Přeorožský, hrabě z Kvasejovic, tajný rada císařský, nejvyšší sudí království českého, 75 let stár. 2) Václav Norbert Oktavian Kinský, hrabě ze Vchynic a Tetova, rytíř řádu zlatého rouna, tajný rada císařský, nejvyšší hofmistr království českého, 74 let stár. 3) Václav Ignát Vratislav hrabě z Mitrovic, tajný rada císařský, rada komory české, 70 let stár. 4) Lukáš Kalivoda, 90 let stár. 5) Petr Mikuláš Straka z Nedablic, císař. rada, nejvyšší písař království českého, 80 let stár. 6) František Mikuláš Alsterle z Astfeldu, 64letý. 7) Jan František Krusius, konšel, 68letý. 8) Jan Ignát Fileček 68letý. 9) Tobiáš Vojtěch Opitz, arcijáhen kapitoly sv. Vítské, 71 let stár. 10) Jan Ignát svobodný pán z Putzu a Adlersturnu, rada komory české, 69 let stár. 11) Jan František Lev z Erlsfeldu, 68 let stár. 12) Vojtěch Kniha,

¹⁾ Znamenitý učenec ten byl později povýšen k hodnosti kardinála. ano posléz r. 1740 zvolen jest papežem Římským pod jménem Benedikt XIV.

²⁾ Týž biskup Mayer z Mayernů stal se r. 1731 arcibiskupem Pražským.

kněz tovaryšstva Ježíšova, 63letý. 13) Martin Konstantin Beinlich, velmistr řádu křižovníkův s červenou hvězdou, 61letý. 14) Bohuslav Jan Vořichovský z Kandratic, císař. rada, 59letý. 15) Pavel Čenášek, 59letý. 16) Martin Havlíček, 70letý. 17) Ferdinand Leopold Dubský, svobodný pán ze Střebomyslic, velkopřevor Joanitův (Maltežských), 67 let stár. 18) František Kus, kněz tovaryšstva Ježíšova, 49 let stár. 19) Václav Křištof Hložek ze Žampachu, 62letý. 20) Jan Beneš Betzger, komoří královských desk lenních, 78 let stár. 21) Severin Proll, 89letý. 22) Magdalena Zahořanská, 55letá. 23) Jiří Samuel Trman z Ostrova, 64letý. 24) Štěpán Teinitzl, kněz řádu kapucínského, 60letý. 25) Terezie Veronika Krebsová, 37letá. 26) Fridrich Leopold Kittl, 47letý. 27) Jan Bohumil Schafhirt, 55letý. 28) Ferdinand Vilém Krebs, 49letý. 29) Anna Eleonora, řeholnice řádu sv. Voršuly, 70letá. 30) Anna Johanna, řeholnice řádu sv. Voršuly, 46letá. 31) Jan Michal Albrecht, 47letý. 32) Václav Bušek, 30letý. 33) Anna Barbora Wagnerová, 37letá. 34) Jan Kašpar Marle, 53letý. 35) Jan Křištof Basler, 32letý. 36) Jan Řehoř Kikovský, kněz, 50letý. 37) Kateřina Brada-
vičková, 31letá. 38) Tomáš Josef Trum, farář v Stankově, 46letý. 39) Jiří Havlíček, 49letý. 40) Kateřina Fialová, 25letá. 41) Jan Ludvík Steyr, kanovník u sv. Víta, 52 let stár. 42) Šebestian Fuchs, doktor filosofie a lékařství, 44 let stár. 43) Antonín Křišťan Ehring, 53letý. 44) Jakub Hodánek, 64letý. 45) Antonín Veselý, 25letý. 46) Daniel Voráček, 35letý. 47) Jan Koutecký, 48letý. 48) Václav Hodánek, správce hospodářství v Strakonících, 38letý. 49) Marie Klára Hodánková, 38letá.

Všickni tito svědkové vzati jsou pod přísahu a předloženy jsou jim otázky, kteréž navrhovali prokurátor čili žadatel a promotor neboli zástupce a obhájce víry. Prokurátorem ustanoven Bernard Jindřich z Germeten, doktor a profesor práv na vysokých školách Pražských; jeho úkolem bylo, vše to zaříditi, čeho se mu zapotřebí vidělo, aby úcta sv. Jana Nep. schválení došla. Promotor čili obhájce víry byl Jan František Blovský, doktor práv; týž byl povinen nad tím bděti, aby vyšetřování soudní se konalo přísně dle předpisův od apoštolské Stolice vydaných.

Svědkové ti výš jmenovaní jednohlasně se vyjádřili v ten rozum, že od pradávných časů se udržuje pověst o svatosti a mučnické smrti Jana Nepomuckého, jakož také o zázracích na jeho přímluvu konaných. Výroky všech svědků byly veřejným notářem přísežným sepsány, původní spis uložen v archivu arcibiskupa Pražského, pověřený opis však odeslán do Říma po zvláštním plnomocníku.

§ 25. Vyšetřování soudní o účtě od nepamětných dob sv. Janu Nepom. prokazované.

(r. 1719.)

Roku 1719 zavedeno k rozkazu arcibiskupa hraběte z Khünburku od svätického biskupa Mayera z Mayeruův a soudcův jemu přidělených vyšetřování druhé, neméně důležité o účtě od nepamětných dob sv. Janu Nepomuckému prokazované. Obzvláště mělo se tímto vyšetřováním na jisto postaviti, že již v době před 5. červencem 1534 byl Jan Nepomucký ctěn takovým způsobem, jakým Církev sv. vůbec blahoslavené a svaté ctíti uvýkla; taktéž mělo se dokázati, že ta účta až do té doby, t. j. do roku 1719 bez přestání trvá a nikdy ani od arcibiskupův Pražských ani od papežův Římských zakázána nebyla.

Při tomto druhém vyšetřování byli před komissi čili soudce vyšetřovací předvoláni následující svědkové:

1) Maximilian Norbert Krakovský hrabě z Kolovrat, pán na Týnici, Janovicích, Dešenicích a Běšíně, tajný rada císařský, nejvyšší komoří království českého, stár 58 let. 2) Leopold Antonín hrabě Trautmannsdorf, svobodný pán z Gleichenberka, pán na Vobořišti, tajný rada císařský, 60 let stár. 3) Ludvík Ignát Bechyně z Lažan, pán na Dlouhé Lhotě, tajný rada císařský, purkrabí Kralohradecký, 58 let stár. 4) Martin Zedlitz, opat benediktinského kláštera v Emausích, cís. král. kaplan, 60 let stár. 5) Jan Maria Hložek, probošt řádu Kajetánův, rada arcibiskupské konsistoře Pražské, 59letý. 6) Václav Kristof Hložek ze Žampachu, císařský rada, místo-kanclér království českého, 65 let stár. 7) František Wetzker z Neidensteinu, rada soudu appellačního, 58letý. 8) Jan Kašpar Kupec z Bílenberka, rada a tajemník soudu nad appellacemi, 69letý. 9) Jan Beneš Petker, písař a taxátor při českých deskách lenních. 10) Jiří Samuel Trman z Ostrova, 66 let stár. 11) Emilian Koterovský, opat benediktinského kláštera u sv. Jana pod Skálou, 54letý. 12) Jan František Krusius z Krausenberka, primátor Nového Města Pražského, 71letý. 13) Jan Ignát Fileček, bývalý komoří zemských desk českých, 71letý. 14) Ondřej Karásek, 70letý. 15) Kašpar Švančara, 68letý. 16) Ferdinand František pán z Řičan na Bukovanech, cís. rada, hejtman Starého Města Pražského, 54letý.

Všickni svědkové tito, byvše pod přísahu vzati, stvrdili jednohlasně, že od nepamětných dob prokazuje se účta sluhovi Božímu Janu Nepomuckému jakožto Svatému, že tato účta, jak z bezpečných dokladův historických vysvítá, vzala počátek svůj již dlouho před rokem 1534, že až po tu dobu bez přestání trvá,

že arcibiskupové Pražští o tom věděli, a netoliko úctě nepřekáželi, nýbrž ji schvalovali.

Mimo to byly z rozkazu arcibiskupova od čtyř učencův shledávány veškery písenné památky historické, buď tištěné aneb v rukopise chované, kteréž buď o životě a smrti Jana Nep., aneb o úctě jemu prokazované hodnověrná svědectví podávají. Přísežný notář zhotovil opisy všech důležitých zpráv, kteréž se v těchto památkách historických naskytují, a zprávy ty byly spolu s výroky svědkův do Říma zaslány.

§ 26. Otevření hrobu. Neporušený jazyk Jana z Nepomuku. (1719).

Ještě dříve nežli spisy o dvojím vyšetřování soudním z Prahy do Říma se odeslaly, uznal arcibiskup Khünburk zapotřebí, ohledati hrob Jana Nepomuckého jakož také obrazy, sochy, oltáře, lampy a jiné úctě jeho nasvědčující předměty, aby papežská Stolice nabyla dokonalé vědomosti o všech sem příslušných věcech a událostech, a výrok svůj dle toho vynésti mohla.

V památný den 15. dubna 1719 přistoupil arcibiskup Khünburk k otevření hrobu Jana Nepomuckého.

Ku slavnému úkonu tomu byli připuštěni: Čtyři praeláti kapitoly sv. Vítské, a sice probošt Daniel Mayer z Mayernů, světcí biskup; děkan Tobiáš Vojtěch Opic; arcijáhen Jan Ludvík Steyer a školastik Karel Řečický; promotor čili zástupce víry, doktor Jan František Blovský; prokurátor neboli žadatel, Bernard Jindřich z Germeten; Jan Florian Hammerschmid, kanovník Vyšehradský a farář u P. Marie před Týnem v Praze, 66 let star; Václav Konstantin Potůček, farář u sv. Víta; oba tito mužové, Hammerschmid a Potůček povoláni byli jakožto znalcové starožitností a dějin církevních. Mimo to byli přítomni dva dvorní kaplané arcibiskupovi; též 3 lékaři a 2 ranhojiči; posléz rozliční řemeslníci, jako: zedníci, kameníci, zámečníci, truhláři, kováři, jichž k otevření hrobu zapotřebí se vidělo. Všickni vesměs složili nejdřív přísahu do rukou samého arcibiskupa, že jen pravdu mluvíti budou a že před ukončením jednání soudního nebudou nic o tom rozhlašovati, co zde uvidí neb uslyší. Dvěře chrámu sv. Vítského se zavřely, načež arcibiskup prohlásil pokutu klatby proti každému, kdo by se odvážil pod záminkou pobožnosti z hrobu neb ostatků sv. Jana Nepom. něco vzíti neb tam cokoli přidati.

Arcibiskup poklekl před hlavním oltářem a potrvav nějakou chvíli na modlitbách usadil se na trůně biskupském a povolal k sobě Hammerschmida, faráře Týnského jakož také Potůčka, fa-

ráře sv. Vítského a otázal se jich, zdaž mohou bezpečně udati, na kterém místě zde v hlavním chrámu Páně pohřben leží sluha Boží Jan Nepomucký? Když k tomu přisvědčili, dodal farář Potůček: „Vím to z každodenní zkušenosti, neboť vždy u hrobu sv. Jana lidi klečeti a pobožnost svou tam vykonávati, jakož i kněží mše svaté sloužiti vídám; také jsem to vždy tak slýchal a četl; a pověst o tomto předmětu jest jednosvorná.“

Nyní kráčel arcibiskup s celým průvodem od hlavního oltáře do postranní chodby blíž dveří chrámových na polední straně, kdež Hammerschmid a Potůček hrob sluhy Božího Jana Nepomuckého vrchnímu pastýři uctivě ukázali. Již den před tím byly z rozkazu arcibiskupova odklizeny z hrobu mříže, jakož i lampy, svíce a svícny, které se na hrobě neb okolo něho nacházely. Hammerschmid a Potůček ohledali kámen hrobový, a našli, že na něm vyryt jest nápis: „Jan z Pomuku.“ Při otvírání hrobu se kámen ten na dva kusy rozlomil i byl vyzdvížen a spolu s dvojnásobnou mříží do kaple Navštívení Panny Marie uložen.

K otázce arcibiskupově dosvědčili kameníci, zámečníci i kováři pod přísahou, že vše dle zevnitřní podoby svědčí o stáří asi 300 let, kdež byl hrob zhotoven. I začali zedníci kopati hrob a vykopavše zem z hrobu na dobré dva lokte přišli na pozůstatky rakve z většího dříví spráchnivělé. Dle vyřknutí přísežných truhlářů zde přítomných byla rakev ta dřívím z dubového, dřívím z borového dřeva zhotovena. V rakvi té se našla kostra Jana z Nepomuku a sice byly kosti v nejlepší pořádku, na důkaz, že nikdy před tím nebylo svatým tělem hnuto. Sluha Boží ležel hlavou k východu slunce, jakž kněží obyčejně pochovávaní bývají. Hlava byla poněkud v pravo nachýlena, a ruce křížem složeny.

I zavolání jsou lékařové, a jeden z nich, doktor Fuchs, sestoupiv do hrobu, jal se s největší uctivostí pozorně hlínu odstraňovati, tak aby celé posvátné tělo zrakům přítomných svědků se objevilo. Na kostech nalezeny jsou ještě některé částky černého oděvu kněžského. Lékařové poznenáhla všechny kosti vyndali, kladouce je na bílý ubrus na stole rozprostřený. Zadní díl hlavy byl na jedné straně proražený a lpěla na lebce jakási sražená hmota; lékařové dosvědčovali, že rána ta pochází od smrtelného uhození, kteréž buď nějakým nástrojem bylo sv. Janu způsobeno, anebo když s mostu byl hozen do řeky Vltavy. Obě čelisti byly se všemi zuby pevně spojeny, ale vrchní kost patra (ponebí, Gaumen) byla zpráchnivělá. Žebra na levé straně, když se jich dotknul neb na ně hleděl, byla jako štavnatá a olejovitá (což jest něco neobyčejného); koleno na pravé noze bylo odražené.

Lebka byla všechna hlínou naplněna. Lékařové pozorně vysypali z lebky hlínu a tu k velkému užasnutí svému i všech přítomných našli uprostřed hlíny červený, ještě čerstvý a neporušený jazyk Jana Nepomuckého. Jazyk obyčejně mezi všemi částmi těla lidského nejdříve shnije. Svätý Antonín Paduanský zemřel r. 1231; po 30 letech byl hrob jeho otevřen r. 1261 a tu tělo jeho nalezeno porušené, ale jazyk čerstvý; uznáno tenkrát, že se neporušené zachování jazyka po tak dlouhou dobu přirozeným způsobem vysvětliti nedá, a že zde patrný zázrak od Boha se stal. Avšak Jan Nepomucký celých 326 let odpočíval v hrobě a přece jazyk jeho porušení žádného nevzal; tu tedy ještě u vyšší míře bylo patrné zázračné působení Boží¹⁾.

Aby ještě lépe se o pravdivosti tohoto zcela neobyčejného úkazu přesvědčili, nařizli lékaři posvátný jazyk na dvou místech ostrým nástrojem čili želičkou (lancettou), aby také vnitřní žilky viděti bylo; a shledali, že se začervenala hmota jazyka toho úplně podobá jazyku lidskému.

K žádosti zástupce víry, doktora Blovského jsou nyní vyslýcháni lékaři a ranlékové (čili chirurgové), jichžto důležité výroky sem klademe.

1. Jan František Lev z Erlsfeldu, doktor filosofie a lékařství, nejstarší profesor lékařské vědy na vysokých školách Pražských, císař. král. dvorní lékař a císař. rada takto vypověděl:

Jsem 71 let stár, k hodnosti doktorské v lékařství byl jsem před 48 lety povýšen na universitě Karlo-Ferdinandské v Praze; přes 30 let jsem professorem vědy lékařské; byl jsem několikrátě rektorem vysokých škol Pražských. Mrtvá těla lidská pytlal (rozebíral, rozřezával) jsem často v Římě, v Padui a v Praze.

Na otázku: „co soudí o tomto těle sluhy Božského Jana Nepomuckého?“ odpovídá Erlsfeld:

„Při bedlivém ohledání shledávám tělo beze všeho masa, kosti však úplně spojené, tak že by je nízadná umělost lidská lépe a pevněji složití nemohla. Jedinká prsní košť (jak se pravdě podobá, tíží náhrobního kamene a velkým břemenem hlíny byvši stlačena) jest od žeber oddělena; jinak jsou žebra celá a pevně i zcela přirozeným způsobem mezi sebou spojena. Na levé straně jsou žebra, čemuž se ani dosti vynadiviti nemohu, skoro všechna ještě šťávnatá. Hlava jest celá a obě čelisti jsou pevně se zuby spojeny. Vidím hlavu hlínou naplněnu; avšak mezi hlínou k ustrnutí svému nalézám jakousi hmotu, kteráž dle podoby, vláknitého

¹⁾ Sv. Antonín byl tímto způsobem oslaven od Boha pro výtečné řečnění, sv. Jan Nepom. pro svátostné mlčení.

vaziva a červené barvy za jazyk lidský uznati se musí, jakž jej takovým býti veřejně vyznávám a spolu věřím, že byl neporušený proto zachován, jelikož Jan Nep. jazykem svým hájil tajemství sv. zpovědi. Na zádním dílu hlavy pozoruji ránu tmavočervenou, ve velikosti dvojnásobného dukátu, a na druhé straně černou skvrnu a otvor v lebce; také jest lopatka u levého ramena roztržštěna, což jak se pravdě podobá, dílem ukrutnému mučení, dílem násilnému svržení s mostu a nárazu o kámen připsati sluší.“

Tuž byla témuž doktoru Erlsfeldovi předložena nová otázka a sice: „Můžete-li s dobrým svědomím a dle pravdy udati příčinu, proč tento neporušený jazyk se vám zdá býti něčím neobyčejným a nadpřirozeným?“ Načž tázaný odpověděl:

„Nemohl jazyk ten nikterak přirozeným způsobem a bez zázraku neporušený zachován býti; neboť při mrtvolách jiných lidí obyčejně jazyk nejdřív shnije a zpráchniví; tenhle jazyk však nemohl po tak dlouhou dobu, kteráž 300 let převyšuje, v té hmotě, podobě a celosti i barvě přirozeným způsobem se udržeti.“ — Opět předložena jest témuž lékaři další otázka:

„Proč se domníváte, že tělo toto skutečně jest tělo sluhý Božšho Jana Nepomuckého?“ Erlsfeld odpověděl:

„Soudím tak proto, že na hrobě jest nápis: „Jan z Pomuku.“ Také jsem od mladosti své nejinak slychal a v hodnověrných kronikách četl a viděl jsem, kterak na tomto hrobě věřící lid sluhu Božšho ctí. Viděl jsem též v hrobě částky oděvu černého, kněžského. Obzvláště pak utvrzuje mne v přesvědčení mém neobyčejná štávnatost kostí, zázračná neporušenost jazyka, rána na lebce a roztržštěná levá lopatka; neboť jisto jest, že Jan Nep. s mostu byl shozen a odtud se rány tyto vysvětlují.“

Přistoupilo se k výslechu druhého lékaře:

2. Jan Karel Puchmann, doktor lékařství a filosofie na universitě Pražské, 54 let stár, 30 let vykonává povolání lékařské. Týž praví, že skoro při každém pytvání lidských těl na vysokých školách Pražských byl přítomen. O svatých ostatcích dokládá:

„Kosti jsou tak dobře spojeny a v takové poloze se nacházejí, že nestává pražádného podezření, jako by se někdy před tím bylo kostmi pohnulo. Žebra po levé straně skoro všecka jsou na pohled štávnatá, a dotkne-li se jich, zdají se olejovitá. Vrchní čelist se zuby zcela zachovanými tak těsně přiléhá k zubům doljší čelisti, že by ani tenká nitka projíti nemohla. V lebce uprostřed hlíny nalézám hmotu měkkou, houbovitou, i soudím, že jest to opravdový jazyk, obzvláště proto, že při kořenu jazyka toho spatřuji čtvero roztaženin, jež považuji za čtyry svaly jazy-

kové; mimo to jazyk z počátku jest přišpícatělý, dále u prostřed širší, tak jak vůbec bývá jazyk lidský, a má takovou též červenou barvu. Otvor v lebce jakož i krvavá skvrna byly dle mého zdání způsobeny uhozením do ctihodné hlavy; nelze mi však bezpečně určití, zdaž uhození to stalo se dříve nežli byl do řeky hozen, aneb zdali poranění ta byla teprv po shození úrazem způsobena.“

K otázce, „zdali neporušený jazyk v hrobě nalezený jest úkazem neobyčejným a nadpřirozeným?“ odpovídá doktor Puchmann:

„Že zachování jazyka jest cosi nadpřirozeného, domnívám se proto, jelikož jazyk jest zvláštní hmota měkká, houbovitá, mnoho sliny v sobě chovající, a tudíž přesnadno zkáže podléhá, i nemůže jinak leč patrným zázrakem přes celá tři století neporušený zachován býti.“

Nyní předvolán jest třetí lékař k výslechu:

3. Šebestian Fuchs, 46 let stár, za doktora chirurgie (ranhojičství) povýšen byl v Římě r. 1690, za doktora lékařství na universitě Pražské r. 1692 a od té doby zabýval se praktickým léčením. Sám pytlval v Praze několikrátě těla lidská a byl při pytvání v Římě a Padui často přítomen. Také on vyjadřuje své podivení nad tím, že na levé straně jsou žebra štávnatá a olejitá; taktéž prohlašuje, že hmota v lebce uprostřed hlíny nalezená jest dle podoby, vaziva i barvy červené pravý jazyk lidský, a dokládá: „Jelikož jazyk jest podstaty velmi jemné a zkáže snadno podrobené, a jelikož veškeré ostatní masité částky těla, ač pevnější a hutnější, ano i kosti patra zpráchnivěly; mohl jazyk jenom zázračným způsobem býti zachován. Zázračné zachování jazyka jakož i skvrny na lebce shledané jsou mi bezpečným důkazem, že tělo tuto položené jest pravé a skutečné tělo sluhy Božšho Jana Nepomuckého.“

Po lékařích zavalání jsou ranhojiči a sice:

4. Jan Jakub Schutzbrett, 65 let stár, učil se u svého otce ranhojičství a konal studia na vysokých školách Pražských. Sám těla lidská pytlval a častěji byl při pytvání přítomen. On srovnává se s předešlymi lékaři v náhledu o těle v hrobě nalezeném vůbec a zvláště o jazyku, řka, že jen nadpřirozeným způsobem mohl déle než 300 let zachován býti neporušený. Na otázku: Pokládá-li tělo to za pravé tělo sluhy Božšho Jana Nep.? odpovídá Schutzbrett: „Soudím tak z nápisu na hrobě a mimo to po celých 43 let, co se v Praze zdržuji, vždycky jsem tak a nejinak slychal.“ Načež zavalán druhý ranhojič:

5. Ferdinand Schober z Vyššho Brodu, 51 let stár, od 20 let praktický přísežný ranhojič, studoval na vysokých školách

Pražských. Byl často přítomen při pytvání mrtvých těl v Itálii, Anglii, Hollandsku i v Čechách a sám také velmi často lidská těla pytval. Srovnává se s výpověďmi předchůdcův svých a dokládá ještě: „Zachování jazyka nedá se jinak vysvětliti leč zázrakem. Měť jsem tuze často mrtvá těla v rukou svých a nabyť jsem přesvědčení, že vnitřní části těla, obzvláště jazyk a oči vždy nejdříve porušení berou, zde však opak toho se naskytuje; neboť kost patra a částky masité jsou hnilobou ztráveny, jazyk však po 300 letech se zcela neporušený v lebce nalezá.“

Celé vyšetřování toto trvalo od 9 hodin z rána až do 4 hodin odpoledne dne 15. dubna 1719. Neporušený jazyk byl s všelikou opatrností vložen do stříbrné nádoby, kterouž arcibiskup sám zapečetil, načež jazyk spolu s ostatními částkami svatého těla dán do cínové rakev; rakev ta byla opatřena zámkem, od něhož klíč sám arcibiskup uschoval. Cínová rakev opět vložena jest do rakve dubové, tato pak zapečetěna pečeti arcibiskupa Khünburka i zástupce víry doktora Blovského, do toho samého hrobu spuštěna, starou zemí zahrabána a tím samým náhrobním kamenem s nápisem: „Jan z Pomuku“ zase přikryta, dokavadž by úcta sluhy Božšho od Římské Stolice schválena nebyla.

Veškery spisy o tomto dvojím vyšetřování (a sice prvním z r. 1715 o pověsti svatého života, smrti a zázrakův, i druhém z r. 1719 o účtě od nepamětných dob prokazované) v příčině Jana Nepomuckého odevzdány jsou zvláštnímu k tomu cíli zplnomocněnému poslanci, Ludvíku Josefu Šteyerovi, kanovnskovi arcijáhnovi metropolitní kapitoly u sv. Víta, kterýž se jmenem arcibiskupa Pražského jakož i kapitoly do Říma odebral na jaře r. 1720¹⁾. Arcibiskup dal jemu s sebou list ku kongregaci (sboru) sv. obřadův ze dne 9. dubna 1720, v němžto žádá, aby Jan Nepomucký za svatého byl prohlášen.

§. 27. Přímluvné listy do Říma zaslané.

Jedná-li se o schválení účty některému sluhovi Božímu prokazované, tuť se v Římě obzvláštní na to klade váha, zdaž nejenom žadatelové z jednoho místa neb jedné krajiny o to usilují, aby jejich rodák či krajan za svatého byl prohlášen, nýbrž zdali také z jiných krajův a zemí osobnosti vážné, v hodnostech světských neb duchovních postavené se za to samé horlivě při-

¹⁾ Ludvík Šteyer stal se v dubnu 1722 děkanem kapitoly sv. Vítské. Byl obzvláštní ctitel sv. Jana Nepom. a založil sám ke cti téhož sv. mučenka tři kaple a sice: v Domažlicích, u sv. Isidora v Římě a u sv. Jiří na Hradčanech v Praze. Zemřel 5. června 1722 a pochován v kapli sv. Janské u sv. Jiří.

mlouvají. Z té příčiny důležitě a zajímavě jest pozorovati, kterak v příčině úcty Jana z Nepomuku osobnosti vznešené z ročličných, z části od země české velmi vzdálených krajin se jako o závod o to zasazují, aby žádost Čechův apoštolské Stolicí předložená byla co nejdříve splněna. Pokládáme tudíž za vhodné a přiměřené, nejen značný počet všech takových žádostí a přímluv do Říma činěných zde vyjmenovati, nýbrž také z některých oněch listův sděliti do podrobná slova neb věty, z nichž patrně vysvítá, jak daleko široko již na začátku 18. století úcta sv. Jana byla mezi katolickými křesťany zavedena.

Bylyť pak tyto listy do Říma papeži Klementu XI. zaslány:

1. Císař a král Karel VI. poslal z Vídně list ze dne 19. července 1720, v němž praví:

„Přemnohé krajiny křesťanské, obzvláště pak ty, jež Prozřetelnost Boží nám ku vládě svěřila, uvykly ctíti slavného sluhu Páně Jana Nepomuckého a všichni katolíci po tom touží, aby co nejdříve výrokem posvátné Stolice apoštolské úcta jeho byla schválena. Proto žádáme, aby Vaše Svatost ke cti a slávě Boží jakož také k útěše našich království Jana Nepomuckého co nejdříve do počtu svatých vepsati ráčila.“

2. Císařovna Alžběta, choť císaře Karla VI., zaslala papeži 2 listy z Vídně a sice první dne 6. března 1720, v kterémž mimo jiné takto se vyjadřuje:

„Majít, svatý Otče, slavné království české i sousední království říše rakouské, jakož i rodina císařská, znamenitého před Bohem svatostí a proslaveného zázraky orodovníka Jana Nepomuckého, jehož téměř od prvního okamžiku smrti jeho mučnické četní národové, tak jakoby již hlasem Božím za svatého byl prohlášen, od několika století jako svatého ctí. Svědčí o tom tisíce tisícův soch, kteréž jemu ke cti na oltářích, ve chrámech, na branách městských, v ulicích, na veřejných místech, na cestách, mostech i domech se zřizují, jakož i bezčetné poutě a processí, jež velké zástupy lidu ze všech krajin a stavův ku hrobu téhož Světce konají. Obrazy téhož sluhu Božského mnozí nosí jako odznaky řádův ve zlatě neb drahokamech na krku neb prsou a na prstenech, a sice osoby knížecí obojího pohlaví u dvora císařského. I kdož by o tom pochyboval, že tato všeobecná důvěra ku sv. Janu obzvláštním řízením Božím byla vzbuzena a po tolikerá století až do dnešního dne zachována.“

V druhém listu ze dne 11. ledna 1721 obnovuje císařovna svou prosbu, aby papež „divotvorného světce Čech a celé říše

rakouské“ za svatého prohlásil, jelikož úcta jeho do nejbzdálenějších krajin až za moře se rozšířila.

3. Bedřich August, král Polský, zaslal z Varšavy list dne 10. dubna 1720, v němžto žádá, aby papež za svatého vyhlásil „slavného sluhu Božského Jana Nepomuckého, jehož od nepamětných časů Církev vůbec, obzvláště však moje království Polské ctí.“

4. Kardinál Wolfgang hrabě ze Schrattenbachu, biskup Olomúcký, poslal do Říma 2 listy z Neapole¹⁾ dne 10. května a 15. října 1720, jimižto se přimlouvá za to, aby „rekovný mučeník Jan z Nepomuku, kterýž od několika století svatým se nazývá, do seznamu svatých byl zanešen“, a dále praví:

„Nestává u nás (v Olomoucké diecési) žádného téměř chrámu ani kaple, kdež by se nenalezal obraz neb socha tohoto slavného sluhu Božského; taktéž u lidí světských skoro v každém domě se obraz jeho nachází, ano i na ulicích, cestách a mostech se sochy jeho spatřují.“

5. Kardinál Damian Hugo Filip hrabě ze Schönbornu, biskup Špýrský (v Bavorsku) poslal dne 16. března 1720 ze Špýru přímluvný list do Říma, v němžto píše:

„Předkládám Vaší Svatosti pokornou prosbu, aby Jana Nepomuckého, muže apoštolského, divotvorce Čechův, a patrona celého téměř Německa za svatého prohlásiti ráčila.“ A dále praví: „Jsouť přemnozí, kdož pomoci jeho dosáhli, obzvláště když se nalezali v nebezpečí ztráty dobrého jména svého. Úcta jeho trvá od nepamětných časů; důkazy toho spatřujeme po celém Německu v sochách a obrazech z kovu, mramoru, ano i ze stříbra a zlata zhotovených; ve chrámech, na oltářích, mostech i v domech věřícího lidu sochy jeho se nacházejí. Vaše Svatost račiž vyhověti nejvřelejší úctě, jakouž netoliko já sám, ale celé věřící stáde mé diecése k slavnému tomuto mučeníkovi chováme a račiž jej za svatého prohlásiti.“

6. Kardinál Emerich Czaky, arcibiskup Koločský (v Uhrách) poslal z Koloče list do Říma ze dne 17. dubna 1720, jímžto podporuje žádost za svatořečení Jana Nepomuckého.

7. Kardinál Tomáš Filip z Elzasu, arcibiskup v Malíně (Mecheln, v Belgickém království) přimluvil se listem v Malíně dne 7. května 1720 daným též za to, aby Jan Nep. prohlášen byl za svatého. Onť přirovnává Jana Nep. ku sv. Stanislavovi, biskupu

¹⁾ Kardinál Schrattenbach byl od r. 1711—1788 arcibiskupem Olomúckým; avšak Karel VI., jenž si jej velice byl zamiloval, učinil jej svým vyslancem u papežského dvora, pak i místo-králem v království Neapolitanském; odtud to přichází, že z Neapole píše do Říma.

Krakovskému, jež Boleslav II., král Polský, r. 1079 u oltáře zavraždil, protože králi nepravosti jeho neohroženě vytýkal. Svatosť obou těch statečných mučenků mnohými zázraky byla od Boha oslavena. Načež pokračuje:

„Nelzeť ani, svatý Otče, náležitě vypsati, jak vytrvalá jest u všech katolíků v těchto krajinách úcta k Janu Nepomuckému, kterážto v Belgii vesměs jest rozšířena. V chrámech viděti jeho obrazy, na mostech a cestách sochy jeho se zřizují. Vyzývá se jakožto patron v nebezpečnoství ztráty cti a dobrého jména i v jiných úzkostech. A nejenom v Čechách, Německu a sousedních zemích, ale i v Portugalsku rozšířena jest úcta jeho.“

8. Kardinál Michael Bedřich hrabě Althan psal papeži přímlyvný list z Vídně dne 8. května 1720; týž osvědčuje, že sám od útlého mládí svého jest vroucím ctitelem sv. Jana Nepomuckého a proto žádá, aby Klement XI. prosbám Čechů vyhověl svatořečením toho mučenka¹⁾.

9. Velkovévoda Toskánský zaslal dne 27. června 1719 z Florence prosebný list téhož obsahu do Říma; taktéž

10. Arcibiskup a kurfiršt Mohučský, Lothar František hrabě ze Schönbornu, dne 27. dubna 1720 poslal z Mohuče do Říma prosbu, „aby Jan Nepomucký, ctihodný sluha Boží, za svatého byl prohlášen; neboť od mnohých let požívá v celém Německu úcty všeobecné; jemu ke cti staví se oltáře a sochy, razí se mince, tisknou se knížky, pějí písně“. I vyslovuje kurfiršt nejvřelejší touhu a žádost celého národa německého, aby úcta tohoto ctihodného sluhy Božího výrokem apoštolské Stolice nejvyššího uznání a schválení došla.

11. Arcibiskup a kurfiršt Kolínský, Josef Klement vévoda Bavorský, poslal z Bonnu do Říma žádost ze dne 3. března 1720; odvolává se na všeobecnou úctu, kteréž Jan Nep. v celém Německu požívá, obzvláště však praví, že on sám jest horlivým ctitelem svatého mučenka toho a že v rozličných svých potřebách duchovních zakusil účinek přímlyvy téhož Světce, kdykoli se k němu důvěrně v modlitbách svých utkal. Proto žádá, aby Jan byl za svatého prohlášen k jeho (kurfiršta) i veškerého lidu křesťanského radosti a útěše.

12. Karel kurfiršt Falcký zaslal přímlyvný list v té věci z Heidelbergu do Říma dne 8. dubna 1720. Také on dokládá, že „lne s obzvláštní úctou k tomuto muži svatému a mučenku svátosti

¹⁾ Připomenuto budíž, že ten samý kardinál Althan ještě v témž roce byl ustanoven za zpravodaje a jest takofka nejdůležitější osobností v dalším soudním jednání o svatořečení Jana Nep. v Římě.

pokání“ i prosí, aby papež splnil vroucí prosby bezčetných křesťanův a úctu Jana Nep. aby schválil.

13. Kurfiršt Saský Fridrich August psal z Drážďan dne 17. května 1720 do Říma, že sám od mladosti své jest vřelým ctitelem slovutného mučenka Jana Nepomuckého, a žádá, aby papež jej za svatého prohlásil.

14. Arcivévodkyně Rakouská Marie Josefina, spolu choť kurfiršta Saského, téhož dne 17. května 1720 napsala list sv. Otcí Klementu XI., prosbu manžela svého podporujíc.

15. Arcibiskup a kurfiršt Trevirský František Ludvík z Neuburku, zaslal prosebný list v stejné příčině z Vratislavi do Říma dne 16. května 1720; taktéž

16. Biskup Vídeňský, Sigmund hrabě Kollonič, listem svým ze dne 17. března 1720 dosvědčuje:

„V diecési mé Vídeňské sotva lze naléztí chrám, kapli aneb vesnici, v nížto by se nenacházela buď socha neb obraz sluhy Božšho a mučenka Jana Nepomuckého, a to sice od časů nepamětných. K úctě jeho zřízena jsou bratrstva, k nimž i císařovny co členové náležejí. Obrazy jeho nosí na prsou mužové i paní z rodin nejvznešenějších.“ I přimlouvá se biskup za brzké svatořečení Jana Nep.

17. Biskup diecési Monastýrské a Paderbornské v západním Německu, Klement August, vévoda Bavorský, listem ze dne 5. dubna 1720 v Monastýru daným dosvědčuje, jaká úcta se mučenkovu tajemství zpovědního v diecésích jeho prokazuje, an praví:

„Čest jeho hlásá netoliko Praha a česká země; neboť také obojí diecése moje s nimi souhlasí; v Monastýru ani jediný chrám se nenalezá, v němž by obraz Jana Nepomuckého zavěšen nebyl; v Paderbornské však diecési k úctě jeho zasvěcen jest zvláštní chrám v místě řečeném Hovelhof. Pročež toho žádá krev Svatojanská, věčné Pravdě obětovaná, žádají toho četné a skvělé zázraky, jimiž světec ten byl oslaven, abys Ty, Svatý Otče, jej, kterýž už před tím přijat jest do paláců nebeských, také zde na zemi do seznamu svatých vepsati ráčil.“

18. Biskup Basilejský ve Švýcařích, Jan Konrad z Reimach-Hirtzbachu, posílá z města Bruntrutu dne 27. března 1720 list do Říma, v němž zprávu dává, že také Basilejská diecése Jana Nep. ode dávna s obzvláštní nábožností ctí, a si přeje, aby za svatého a za skutečného mučenika tajemství zpovědního byl prohlášen a uznán od apoštolské Stolicé.

19. Biskup Frýsingský v Bavořích, Jan František Ecker z Kaepfingu, zaslal z Frýsingu dne 3. května 1720 papeži prosebný list, v němžto nazývá Jana „věrným přísluhovatelem svátosti pokání, kterýž od Boha mnohými zázraky byl oslaven“ i dokládá: „Také v mé diecési Frýsingské od pradávných časů jako svatý se ctí a jako divotvorce oslavuje, obzvláště od těch, kdož v nebezpečí ztráty dobrého jména postavení jsouce jej za pomoc vyzývali a mocné přispění jeho patrně na sobě samých zakusili.“

20. Biskup Eichstädtský v Bavořích, Jan Antonín Knebel z Katzenellbogen, přimlouvá se za svatořečení Jana Nep. listem daným v Eichstädtu dne 13. března 1720. Taktěž

21. Biskup Brixenský v Tyrolsku, Kašpar Ignát z Kuenigle, listem daným v Brixenu dne 8. dubna 1720 za totéž přimlovu čině svědčí, že v celém Německu Jan Nepomucký od nepamětných dob se ctí a od lidu nejinak než „Svatý“ nazývá, jakož i že ke cti jeho na všech místech sochy se zřizují.

22. V Čechách především arcibiskup Pražský Ferdinand hrabě z Khünburku všemožnou práci na to vynaložil, aby svatořečení Jana Nepom. co nejdříve se uskutečnilo; i nezanedbal prážádného kroku, kterýž s to byl, k celi tomu jen poněkud napomáhati. Z té příčiny zaslal tři uctivé listy kardinálům kongregace sv. obřadů do Říma a sice 29. ledna, 26. února a 26. srpna 1719. Listy těmi dosvědčuje, že úcta sluby Božho Jana Nep. jakož i pověst o jeho svatosti, ctnostech, mučnické smrti a zázracích netoliko se neumenšuje, nýbrž co den více vzrůstá a se vzdmáhá. Tudíž arcibiskup žádá, aby kongregace, jakmile Pražský plnomocník do Říma dojde, co nejdříve soudní jednání započala, tak aby se ku schválení úcty Jana Nep. brzy přikročiti mohlo.

Papeži Klementu XI. samému zaslal arcibiskup Pražský rovněž tři pokorné listy, z nichž poslední nese datum 1. února 1721 a my jej zde doslovně (dle původního latinského znění) sdělujeme:

„Svatý Otče!

Především dvěma dle povinnosti mé co nejpokorněji předloženými žádostmi prosil jsem snažně a snažněji, aby Vaše Svatost blahoslaveného Jana Nepomuckého za svatého prohlásiti ráčila. I nemeškám nyní po třetí a sice co nejsnažněji¹⁾ žádati, aby při tak všeobecném souhlasu a touze světa křesťanského ráčila všechny překážky odstraniti a co nejdříve onen dekret na světlo vydati;

¹⁾ Jest takový obyčej úředního jednání v Římě, že o některé důležité věci ne pouze jednou, ale třikráte se žádati musí a to slovy: „snažně, snažněji, nejsnažněji“ (lat. „instanter, instantius, instantissime“), aby se odtud seznalo, jak velice žadatelé na tom záleží, aby žádané věci dosáhli.

neboť po úsudku lidském jasně znáti jest, že muž onen, který vlastní krví tak skvělé svědectví pravdě vydal, velmi dlouho postrádati musel cti, kteráž mu náleží. Vaší Svatosti dobře zajisté jest povědomo, jak velice i světské vládě na tom záleží, aby skutky dobré a činy statečné odměnami obdarovala, by odměny ty jiným sloužily za příklad a k podobným skutkům je podněcovaly. Kdyby také nestávalo jiných důkazů, že jest v pravdě mučenská, že velkých zásluh sobě získal a nyní oné blaženosti věčně požívá, kteráž mučovníkům spolu s palmou vítězství od Boha jest zaslíbena: zajisté dokazují to četné zázraky, jimiž den co den se proslavuje, an obzvláště ty s pomocí Boží chrániti nepřestává, kdož v nebezpečí ztráty dobrého jména a cti své k němu se utkají. Pročež nyní po třetí a jak nejsnažněji mohu svou žádost opětuji, račiž Vaše Svatost téhož ctihodného sluhu Božského obyčejným v církvi svatořečením dobrotivě k počtu svatých přičísti a připsati. Po tom já s celým národem českým vroucně toužím, jsa Vaší Svatosti nejpokornější a nejoddanější sluha a syn Ferdinand, arcibiskup Pražský.“

23. Biskup Kralohradecký Jan Adam hrabě Vratislav poslal dne 15. září 1720 z Hradce Králové svou žádost v příčině Jana Nep. do Říma papeži Klementu XI. Týž mluví o všeobecné poctě, jaká se mučensku tomu ode dávna v Čechách i jiných mnohých krajinách od katolických křesťanův vůbec prokazuje, a žádá, aby svatořečení jeho bylo od apoštolské Stolice brzy vykonáno.

24. Biskup Litoměřický Hugo František hrabě z Königs-eggu a Rottenfelsu, zaslal tři listy prosebné do Říma a sice 14. dubna, 22. června a 30. srpna 1720; psány jsou v městě Bonnu v Prusku, kde týž biskup 6. září 1720 zemřel. V listech svých poukazuje biskup k úctě všeobecné, kteréž požívá mučovník Boží Jan Nep., tak že nejen z Čech, ale i ze vzdálených krajin Německa, ano i z jiných cizích zemí četní poutníci do Prahy přicházejí, buď aby jej za přímluvu v potřebách svých prosili aneb za obdržení jeho prostřednictvím dobrodiní mu děkovali. Proto žádá biskup, aby úcta tohoto světce byla od apoštolské Stolice schválena.

25. Kapitola stoličného (biskupského) chrámu v Litoměřicích zaslala v téže příčině 3 listy prosebné do Říma, dva v r. 1720, třetí ze dne 3. února 1721.

26. Kapitola stoličného chrámu v Králové Hradci poslala 2 prosebné listy do Říma r. 1720. Jiné žádosti zaslali:

27. Opat kláštera řeholníků kanovníkův Augustiniánských na Karlově v Praze, Řehoř Očenášek, zaslal dva listy r. 1720 a třetí 3. února 1721.

28. Velmistr s celým řádem křižovníků s červenou hvězdou v Praze též zaslal 2 listy r. 1720 a třetí prosebný list dne 24. února 1721.

29. Opat kláštera Langheimského v Německu zaslal prosebný list ze dne 12. července 1720.

30. Opat klášterů Břevnovského a Broumovského, řádu Benediktinů v Čechách, poslal listy prosebné dva ze dne 1. ledna a 1. února 1721.

31. Opatové veškerých klášterů řehole Benediktinské v Čechách zaslali společnou prosbu do Říma r. 1720, aby Jan Nepom. za svatého byl prohlášen. Podobným způsobem také

32. Všecky české kláštery řehole Dominikánské zaslaly trojí společnou prosbu do Říma a sice dvě roku 1720, třetí 7. února 1721.

33. Cisterciácké kláštery v celém Německu zaslaly r. 1720 prosbu společnou.

34. Provinciál s celou řeholí Minoritův v Čechách zaslal stejnou prosbu do Říma a sice dvakrát roku 1720, třetí dne 3. února 1721.

35. Provinciál s celým řádem Servitův v Čechách zaslal prosebný list ze dne 25. září 1720.

36. Řehole Augustiniánská v Čechách zaslala z Prahy prosbu svou do Říma v listopadu 1720 a po druhé 4. února 1721.

37. Provinciál s řeholí Karmelitánů v Čechách, Uhrách i Německu zaslal r. 1720 prosbu do Říma.

38. Probošt a řeholníci Kajetánští v Praze zaslali prosebný list r. 1720.

39. Provinciál s řádem tovaryšstva Ježíšova v Čechách poslal prosbu ze dne 24. května 1720 z Prahy.

40. Provinciál řádu Františkánského v Čechách poslal r. 1720 dva listy prosebné, třetí pak 5. února 1721.

41. Provinciál s konventem poustevníkův Augustiniánských zaslal z Vídně prosebný list ze dne 9. listopadu 1720; též zaslal list

42. Převor s konventem bosáků řehole Augustiniánské u sv. Václava na Novém Městě Pražském, z r. 1720.

43. Provinciál s celou řeholí Kapucínů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, zaslal z Prahy list ze dne 5. května 1720; druhý 4. listopadu 1720 a posléze třetí list 3. února 1721.

44. Rada Starého, Nového i Menšího Města Pražského taktéž prosila o svatořečení Jana Nep. třikrát a sice

listy ze dne 21. března a 5. listopadu 1720, pak 3. února 1721. Podobně

45. Universita Pražská rovněž třikrát listy prosebné do Říma poslala, a sice 3. dubna a 4. listopadu 1720, posléz 8. února 1721.

46. Universita Vídeňská poslala prosebný list ze dne 20. března 1720.

47. Universita Vratislavská též zadala prosbu a sice dne 28. března 1720 poprvé a 15. října 1720 po druhé.

48. Rektor, kancléř a představenstvo akademické kolleje tovaryšstva Ježíšova v Olomouci zadali prosbu r. 1720 o svatořečení Jana Nepomuckého.

Samo sebou zjevno, že snažným žádostem z tolika a tak vážných stran projeveným nemohla Římská Stolica déle odpor klásti a proto shledáváme, že záležitost ta nyní vždy rychleji k žádoucímu cíli dospívá.

§ 28. Innocenc XIII. vyhlásil Jana Nep. za blahoslaveného v r. 1721.

Kanovník Šteyer přinesl spisy obojího vyšetřování, v Praze r. 1715 a 1719 konaného, do Říma, kdež je odevzdal posvátnému sboru (kongregaci) obřadů. Ku prosbám kanovníka Šteyera jakožto žadatele přivolil papež Klement XI. dne 26. června 1720 k tomu, aby nyní v Římě započalo úřední jednání o otázce, má-li Jan Nepomucký za blahoslaveného a svatého býti vyhlášen.

Dne 6. listopadu 1720 ustanovil papež za zpravodaje v té věci kardinála Bedřicha hraběte Althana, kterýžto s velkou pilností prameny dějepisné sebral, proskoumal a čeho zapotřebí se mu vidělo, připravil a sboru sv. obřadů předložil k posouzení a uvážení. Zástupcem víry (promotor fidei) jmenován jest učený bohoslovec Římský Prosper Lambertini.

Po zralém a bedlivém i všestranném skoumání překročil sbor sv. obřadů v řádném sezení svém, konaném dne 15. března 1721 ku konečnému rozhodnutí. K návrhu zpravodaje kardinála Althana předložena jest kongregaci tato otázka: „Zdaž se má potvrditi soudní výrok nejdůstojnějšího arcibiskupa Pražského, vnesený o veřejné účtě, od nepamětných časů prokazované blahoslavenému Janu Nepomuckému?“ Na otázku tuto odpověděli kardinálové přisedící té kongregace jednohlasně: „Ano, budiž soudní výrok onen stvrzen, jestliže sv. Otec usnešení to schválí.“

Mezitím však zemřel papež Klement XI. I bylo nutno čekat na volbu nového nejvyššího pastýře Církve. Zvolen jest Innocenc XIII., jemuž tajemník kongregace obřadní dne 31. května 1721 usnešení sboru předložil, kteréž papež schválil.

Dekretem tímto ze dne 31. května 1721 byla úcta Jana Nepomuckého od Římské Stolice mocí apoštolskou stvrzena a schválena, čili jinými slovy: Jan Nepomucký byl dne 31. května 1721 za blahoslaveného prohlášen.

Jakmile arcibiskup Pražský zprávu o potěšitelném rozhodnutí tomto obdržel, dal skrze kanovníka Šteyera předložiti v Římě další prosbu, aby posvátný sbor obřadů dovolil konati kněžské hodinky a sloužiti nejsv. obět mše sv. ke cti blahoslaveného Jana Nepomuckého. Žádost tu podporoval také císař Karel VI., král Polský, mnozí kardinálové, arcibiskupové a biskupové. Kongregace nemeškala vyhověti žádosti té a dala dne 7. června 1721 přivolení své k tomu, aby se každoročně mohly dne 16. května konati hodinky duchovní a sloužiti mše svatá ke cti blahoslaveného mučedníka Jana Nepomuckého a sice v Čechách s větší slavností, v jiných zemích říše rakouské a v Německu se slavností menší¹⁾. Přitom též dovolila kongregace sv. obřadů, aby tělo blah. Jana Nep. z hrobu vyzdviženo a podle dobrozdání arcibiskupa Pražského na oltáři vystaveno býti mohlo. — Tento dekret kongregace byl od papeže Innocence XIII. stvrzen v celém obsahu svém dne 25. června 1721.

§ 29. Oslavování blahosl. Jana Nepomuckého v Praze.

(1721)

S radostným jásotem uvítali Čechové zprávu dlouho toužebně očekávanou, že apoštolská Stolica konečně prosbám jejich často opěťovaným vyhověla, schválivši úctu veřejnou miláčka českého národa a patrona celé země, a za blahoslaveného jej prohlásivši.

K náležitému oslavení tak pamětihodné události ustanovil arcibiskup Pražský den 4. července 1721, v kterýžto (den sv. Prokopa, patrona země české) začala osmidenní pobožnost ke cti blahoslaveného Jana Nepom. ve chrámě sv. Vítkém.

K tomu cíli byla před chrámem vystavena slavnostní brána a zavěšeny velké obrazy, kteréž představovaly nejsv. Trojici, nad ní byla duha paprsků zlatých k naznačení neskončené slávy Boží. Něco doleji byl obraz blah. Marie Panny, sv. Josefa a Patronů

¹⁾ Pro Čechy povolena slavnost blah. Jana Nep. jakožto dvojnásobná (duplex), pro jiné země jako polodvojnásobná (semiduplex); v liturgii katolické jest mezi tímto dvojmým druhem slavností značný rozdíl.

českého království; pod nimi na oblaku viděti bylo blahosl. Jana Nepomuckého; Maria Panna ukazuje mu na korunu, kterouž Ježíš Kristus jemu podává. Pod tím vyobrazeny byly ctnosti, kteréž Janu Nepomuckému k dosažení slávy věčné dopomohly a sice nejprv ctnosti bohoslovné: víra, naděje, láska. Pak vyobrazeno čtvero stezejných ctností: statečnost, mírnost, opatrnost, spravedlnost s družkami svými: mlčelivostí (vedle opatrnosti), štědrostí (vedle spravedlnosti), trpělivostí (vedle statečnosti), čistotou (vedle mírnosti). Vedle nich stála velkomyslnost a důvěra v Boha, nejdoleji však pokora, tento základ všelikých ctností, a nejvrchnější vytrvalost, jakožto koruna ctností. Na zevnější zdi kaple sv. Vojtěcha bylo 10 obrazů, jimiž se naznačovala shoda ctností blahosl. Jana s ctnostmi jiných sv. Patronů zemských, Václava, Vojtěcha, Víta, Sigmunda, Ludmily, Ivana, Prokopa, Norberta a blahosl. Podivína. Nad kaplí sv. Vojtěšskou byl obraz Říma.

Mimo to byly zde obrazy chrámu sv. Vítského, království Českého, císařů, králův a jiných vznešených osobností, které byly ctiteli sluby Božího Jana Nep. Také jiné země, které znaly a ctily mučenička toho, byly na obrazech zastoupeny, obzvláště Morava, Slezsko, Lužice a Rakousko. Rovněž vyobrazeno bylo čtvero stavův království českého: stav duchovní, panský, rytířský a měšťanský.

Po obou stranách vítězobrány bylo dvanácte soch, kteréž zastupovaly 12 krajů země české a sice 1. Kouřimský kraj byl vyobrazen jako myslivec, maje po boku jelena, pod tím nápis: „Toužícímu po statečích věčných.“ 2. Berounský pod obrazem hrncíře, pracujícího hlínou, tímto odznakem pokory; pod tím nápis: „Pokornému dvořenínu.“ 3. Rakovnický vyobrazen co myslivec pod stromem odpočívající. 4. Žatecký byl vypočten jako žnec, an jest kraj ten zvláště bohat na obilí; pod tím nápis: „Bohumilému knězi.“ 5. Litoměřický měl podobu vinaře s nápisem: „Neunavenému dělníku na vinici Páně.“ 6. Chrudimský měl podobu koňáře, an drží koně na uzdě; pod tím napsáno: „Skromnému horliteli pravého náboženství.“ 7. Čáslavský měl podobu havíře a vedle něho velká hrouda stříbra, i nápis: „Štědrému almužníkovi.“ 8. Kralohradecký kraj vyobrazen co kameník; nápis zněl: „Vytrvalému bojovníku Kristovu.“ 9. Boleslavský vypočten jako číhař; jelikož za starodávna (u pohanů) dle ptačích letu budoucnost předpovídali, byl připojen nápis: „Neklamnému proroku.“ 10. Bechyňský kraj byl vyobrazen jako rybář, an drží rybu v síti; pod tím nápis: „Mlčelivému knězi.“ 11. Plzeňský byl jako pastýř s ovci vyobrazen a nápis zněl: „Trpělivému mučeničkovi.“ 12. Pra-

cheňský vypočten jako klenotník, jenž v obojí ruce drží perle, s nápisem: „Světcí před Bohem i lidmi vzácnému.“

Zase v jiném skupení vyobrazeno bylo osmero druhův čili tříd oněch lidí, s nimiž bylo blahosl. Janu Nep. jednati za živa aneb s nimiž po smrti své ve spojení se nalézá; byli to: duchovní, dvořané, doktoři vysokých škol, mučéníci, panicové, chudí, nemocní, v soužení jakémkoli postavení.

Uvnitř byl chrám sv. Vítký okrášlen červeným damaškem a taktéž ozdoben četnými vyobrazeními, na život blahosl. Jana se vztahujícími. Z rozkazu arcibiskupa Khünburka bylo svaté tělo mučénkovo i s neporušeným jazykem z hrobu vyzdviženo a prozatím uloženo v kapli sv. Václavské.

V den 4. července 1721 sešlo se v Praze duchovenstvo z celých téměř Čech, úřady královské, universita Pražská, česká šlechta v plném počtu, městská rada tří měst Pražských, cechové Pražští se svými prapory, nepřehledné množství věřícího lidu z Čech i z ciziny a čestné stráže vojenské. Ano sama císařovna Alžběta, navracejíc se tou dobou z Karlovarských lázní do Vídně, zůstala za tou příčinou v Praze, aby se řídké slavnosti účastnila.

Hlava blahosl. Jana Nep. byla ozdobena korunou ze zlatého drátu zhotovenou a drahými kameny vykládanou, načež položena jest na polštář ze zlatohlavu (brokátu). Do pravé ruky dali blahosl. Janu Nep. stříbrný kříž se zlatým a stříbrným klasem páničným, do levice palmu ze zlatého drátu. Ostatní tělo mučénkovo přikryli pékným černým šatem kněžským s velkými, ze zlata tkanými knoflíky, pak rochetou a pláštěm kanovníckým, a vložili je do krásné a průhledné rakve křišťálové.

Nejprv činěno v chrámě sv. Vítkém slavnostní kázání německé, před chrámem české, načež se konalo slavné processí. Napřed kráčeli akademičtí posluchačové vysokých škol Pražských, pak duchovní řehole, za nimi akademický senát university, úřady královské a duchovenstvo. Svaté tělo mučénkovo bylo v křišťálové rakvi od šesti kanovníků metropolitní kapitoly sv. Vítké skrze bránu slavnostnou vyneseno ven z chrámu až k budově proboštské; po nich nesli vzácný poklad ten praeláti království českého, professoři vysokých škol Pražských, kanovníci kapitoly Litoměřické a Kralohradecké, pak faráři měst Pražských, a posléze při návratu do chrámu zase kanovníci sv. Vítští. Za svatým tělem kráčel biskup Tiberiádský, Daniel Mayer z Mayernů, a za ním arcibiskup Ferdinand hrabě z Khünburku, jenžto nesl neporušený jazyk blahosl. Jana Nep. v nádobě křišťálové, na způsob monstrance zhotovené; nádoba ta byla průzračná a křišťál

byl bohatě zlatem lemovaný. Za arcibiskupem kráčela císařovna Alžběta v průvodu veškeré šlechty české a za nimi hruly se nepřehledné davy zbožného lidu. Processí hnulo se skrze císařský hrad na náměstí Hradčanské; z věží všech kostelů Pražských ozýval se velebný hlahol zvonů, odevšad bylo slyšeti hlasité modlitby, pobožné zpěvy a vroucí vzdychání. Radost a plesání po celé Praze neměly konce. V kostele sv. Vítském i v jiných chrámech Pražských hořelo toho dne na tisíce voskových svící, lamp a pochodní. Po návratu do chrámu bylo svaté tělo zase uloženo do rakve cínové a ta opět do dubové rakve zavřena a zapečetěna. Nyní však nebylo svaté tělo více do země skryto, nýbrž na povýšeném místě mezi dvěma oltáři vystaveno pod baldachýnem damaškovým; rakev položena jest na aksamítové, zlatými okrajky lemované roucho a takovým též rouchem přikryta. Na tom místě se až podnes tělo sv. Jana v chrámě sv. Vítském nalezá. Neporušený jazyk v křišťálové nádobě uložen do oltáře svatých ostatků v kapli sv. Václavské. Celá slavnost 4. července skončila se chvalozpěvem „Te Deum laudamus“ za hlaholu zvonův a hřmění děl, načež sloužena slavná mše sv. ke cti blahoslaveného mučeníka Božího. Velechrám sv. Vítský nemohl pojmuti ty četné tisíce věřících, kteříž toho dne se nevidané slavnosti účastniti chtěli. Po celou na to následující oktávu trval nával zbožných ctitelův blahoslavence z Čech, Moravy, Rakous, Uher, Polska, Slezska, jimž se neporušený jazyk v křišťálové nádobě k líbání podával.

Za důkaz toho, jak velice zmáhala se úcta k blahoslavenému Janu Nepomuckému od roku 1721, může sloužiti následující hodnověrné poznamenání:

V roce 1721 byly dílem u obou oltářů, kde se nalezá tělo blahosl. mučeníka, dílem u blízkých oltářův jiných v chrámě sv. Vítském slouženy ke cti blah. Jan. Nepom. tyto mše svaté: v lednu 1151, v únoru 1668, v březnu 2358; v dubnu 2285, v květnu 3748, v červnu 5706, v červenci 6521, v srpnu 6078, v září 4937, v říjnu 5062, v listopadu 5492, v prosinci 4666; — tudíž celkem za jediný rok 50.672 mší sv.

Že úcty té neubývalo, ale spíše mnohem u větší míře přibývalo, dokazují další seznamy chované při chrámě sv. Vítském; dle těch se za 5 let a sice od roku 1723 až 1727 sloužilo v chrámě sv. Vítském ke cti blah. Jana Nep. 327.001 mše svatá. Ku sv. přijímání přistoupilo u oltáře, kdež se nalezá hrob blah. Jana Nep., od r. 1723—1727 celkem 7,286.477 věřících.

Avšak i mimo Prahu a Čechy vzrůstala se vždy úcta k našemu blahoslavenému mučedníkovi. Byloť již 25. dubna 1722 dáno od papeže Innocence XIII. přivolení, aby se v hlavním městě křesťanstva, v Římě a sice v chrámě Marie Panny řečeném „de Anima“ každoročně v den 16. května památka blah. Jana Nep. obětováním mše sv. konati mohla. — Následujícího roku 1723 bylo k žádosti Polského krále, jakož také arcibiskupův a biskupův Polských a k návrhu kardinála Albano, protektora (zástupce) národa Polského, od papeže Innocence XIII. dáno svolení, aby v celém království Polském, vévodství Litevském a jiných k Polsku příslušných krajinách hodinky duchovní se konati a mše svaté každoročně v den 16. května ke cti blahosl. Jana Nepom. sloužiti mohly¹⁾. — Taktéž byla r. 1728 zavedena pocta blah. Jana Nep. v biskupství Kostnickém (kteréž nyní náleží k velkovévodství Badenskému) a tamtéž zřízeno zvláštní bratrstvo Svatojanské.

IV.

Jan z Nepomuku za svatého prohlášen.

§ 30. Nové vyšetřování v Praze r. 1725 započaté.

Jeden cíl byl dosažen, úcta mučedníka Jana Nepomuckého jest schválena, on za blahoslaveného prohlášen. Avšak Čechové, ač se nad tím velice radovali, nedomnívali se přece ještě, že se nalézají u cíle tužeb svých. Jednalof se jim o to, aby statečný obhájce tajemství zpovědního byl za Svatého uznán a v celé církvi katolické za takového ctěn a oslavován.

Ku provedení tohoto chvalitebného úmyslu nelitovali Čechové žádné práce ani outrat a jiných obětí. V čele stál císař Karel VI., kterýž r. 1725 sám vyzýval šlechtu českou k příspěvkům, aby se útraty za cesty a za odbývání rozličných komissí zapraviti mohly. Věřící lid vyzván jest s kazatelny, aby taktéž každý dle možnosti přispěl svým dárkem. Kapitola sv. Vítská po celý ten čas vydržovala si sama svého zástupce čili prokurátora v Římě. Nejdřív byl tam kanovník Šteyer od r. 1720; po něm přišel do Říma jménem kapitoly hrabě Jan Rudolf Špork, kanovník u sv. Víta, kterýž co nehorlivěji se zasazoval o šťastné vyřízení soudního jednání čili procesu blahosl. Jana Nepom., až se mu také skutečně podařilo záležitost tuto ku konci přivésti.

¹⁾ Pro Polsko a Litevsko připuštěna jest slavnost tato jakožto polodvoj-násobná (semiduplex), podobně jako r. 1721 pro země rakouské a Německo.

V Římě se obyčejně k tomu hledí, aby po prohlášení za blahoslaveného uplynula delší doba, nežli se začne o to jednat, by sluha Boží za svatého byl uznán a od apoštolské Stolice prohlášen. Pročež smíme to považovati za důkaz obzvláštní úcty papeže Benedikta XIII (kterýž r. 1724 byl na stolici sv. Petra povýšen) ku blahosl. Janu Nep., jakož i za důkaz lásky Římské Stolice k národu českému, že již 30. července 1724 bylo dáno dovolení, aby se poznovu mohlo pokračovati v záležitosti svatořečení Jana z Nepomuku.

Jelikož obojí vyšetřování předešlé se konalo pod dozorem samého arcibiskupa Khünburka v Praze, ustanovil papež, aby také toto nové třetí vyšetřování a sice o mučnické smrti a zázracích blahosl. Jana Nep. se dalo v Praze. Jménem apoštolské Stolice byli k vyšetřování tomu splnomocněni tito soudcové: 1. Ferdinand hrabě z Khünburku, arcibiskup Pražský; 2. světicí biskup Daniel Jos. Mayer z Mayernů; 3. Jan Moric Václav Martinec, kanovník arcijáhen u sv. Víta; 4. Josef z Lankischů, 5. Jan Rudolf hrabě Špork a 6. Jiří Jan Libertin, všichni tři kanovníci kapitoly sv. Vítské.

§ 31. Nabíhání svatého jazyka a proměna barvy jeho

(r. 1725).

Z Říma bylo soudcům Pražským dáno nařízení, aby tělo blahosl. mučenka bylo poznovu z rakve vydáno a náležitě ohledáno. Mimo to rozkázáno, aby nejen soudcové a lékaři při ohledání byli přítomni, nýbrž také některé jiné v hodnostech neb důstojenstvích postavené osoby aby k takovému úkonu byly jakožto svědkové hodnověrní pozvány.

Byloť tedy z rozkazu arcibiskupova dne 17. ledna 1725 tělo blahosl. Jana Nep. z rakve vydáno a téhož dne, jakož také 20., 23. a 24. ledna od lékařův a ranhojičův u přítomnosti hodnověrných svědkův bedlivě ohledáno podle inštrukce (ponaučení) z Říma k tomu cíli schválně zasláné.

Na to dne 27. ledna 1725 byl neporušený jazyk blahosl. Jana poznovu od celé komise vyšetřován. Okolo 9. hodiny ranní přišel arcibiskup se soudci, lékaři a svědky do kaple sv. Václavské v chrámě sv. Vítském, kdež sv. jazyk byl uschován. Jakožto svědkové v hodnostech postavení byli přítomni: 1. Jan Josef hrabě z Wrtby, nejvyšší purkrabí; 2. Jan Arnošt hrabě Schaffgotsch z Künastu a Greifensteinu, nejvyšší komoří; 3. Jan hrabě z Wrba, nejvyšší sudí zemský; 4. František Josef hrabě Černín z Chudenic, nejvyšší soudce lenní; 5. Sigmund hrabě

Herzan z Harrasu, předseda komory zemské; 6. Václav Arnošt Markvart z Hrádku, podkomoří království českého; 7. František Karel Přehořovský, hrabě z Kvasejovic, císař. tajný rada; 8. Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic, biskup Litoměřický; 9. Karel Řečický, děkan kapitoly sv. Vítské; 10. Václav Konstantin Potůček, probošt Roudnický; 11. Maxmilian Větrovský, doktor theologie.

Po vykonání vroucí modlitby zasednul arcibiskup se soudci na svá místa, taktéž zástupcové víry (promotoři) doktor Blovsky a doktor práv Vilém Sonntag, načež dvěře kaple sv. Václavské se zavřely a žadatel (prokurátor), doktor práv Jan Jiří Hoffmann vyslovil prosbu, aby svatý jazyk od znaleců i přítomných svědků bedlivě byl vyšetřen a ohledán. Lékařové i svědkové složili přísahu, že Boha před očima míti a výpovědi pravdivé pronéstí chtějí.

Nyní byl sv. jazyk, jenž v křišťálu do zlata a stříbra zasaženém a drahými kameuy ozdobeném zavřen a zapečetěn na oltáři sv. ostatků v kapli sv. Václavské se nalezal, odtamtud vyndán; pečetě arcibiskupa Khünburka i promotora doktora Blovského shledány jsou zcela neporušené. Nejdřív odhalena jest pokrývka z červené dykyty, kterouž nádoba křišťálová byla zastřena, načež se objevila nádoba sama, zvýší tři čtvrtě lokte a zšíří na půl druhé čtvrtky lokte. Podstavec jest stříbrný, tu a tam pozlacený. Uprostřed nad tím jest velké kulaté sklo křišťálové, majíc délku šesti a šířku čtyř prstů, v němžto zavřen jest svatý jazyk; nad tím sklem jest obláček z ryzího zlata. Nahoře nad relikviářem (nad vlastní schránkou sv. jazyka) nalézá se holubice, kteráž znamená Ducha sv. Od onoho obláčku vycházejí ohniví jazykové; na desíti z nich třpytí se diamanty, na spodní části obláčku viděti diamant větší ostatních. Okolo sv. jazyka nacházejí se uvnitř zlaté paprsky a patero hvězd stříbrných; každá z nich okrášlena jest diamantem. V zadu jest sv. jazyk uzavřen dvířkami z ryzího zlata, kteréž na konci vycházejí v podobu palmy. Mezi větvičkami této palmy vrytý se spatřuje tenhle nápis (v řeči latinské):

„Tentož jest požehnaný jazyk svatého Jana Nepomuckého, mučeníka, pro mlčelivost zpovědnic neporušeně zachovanou v řece utopeného, kterýžto jazyk při ohledání svatého těla jeho v posvátné jeho hlavě po třech stech a tolika letech zřízení všemohoucnosti božské neporušený byl nalezen leta Páně 1719.“

Když byl sv. jazyk ze schránky vyndán, přistoupili nejdřív arcibiskup a ostatní soudcové, pak zástupcové víry, lékaři a ranhojičové, posléz povolání svědkové, aby se na jazyk podívali a o jeho podobě zevnější na vlastní oči přesvědčili.

I. I byloť především lékařům a ranhojičům, jakož i ostatním svědkům, kteřížto v r. 1719 při prvním otevření hrobu přítomni byli, rozkazem apoštolské Stolice nařizeno, aby svědomitě dle složené přísahy udali: Zdaž jest to tentýž jazyk, kterýž r. 1719 spatřili a kterýž je byl tenkrát takovým úžasem a podivením naplnil? Spoju se měli také o tom vyjádřiti, zdaž se nedá mysliti, že zachování tohoto jazyka snad balsamováním (napouštěním vonnými mastmi) způsobeno bylo?

Na to odpověděl:

1. Šebastian Fuchs, doktor lékařství a ranhojičství, děkan lékařské fakulty na vysokých školách Pražských: „Ano, musím na své svědomí vyznati, že jest to tentýž jazyk, který jsem tehdáž (1719) z lebky hlínou naplněné vyňal; já jej poznávám dle zevnitřní podoby a dle nařiznutí tehdáž učiněného; také jest posud neporušený, jakž všichni spatřujeme; jen že jej poněkud zvadlý shledávám.“

2. Jan František Lev z Erlsfeldu, doktor a professor lékařství v Praze, prohlásil se takto: „Jest to tentýž neporušený jazyk, jehožto neporušenost my všichni lékařové i ranlékové za nadpřirozenou jednosvorně uznáváme, a kteréhož zázraku velikosti se ani dosti vynadiviti nemůžeme; začož Boha v jeho služebníku, blahoslaveném Janu chválíme a velebíme. Neboť se nemohlo nijakž přirozeným způsobem státi, aby tak měkký, utlý a jako houbovitý oud, kterýž nejdříve k porušení jest náchylný, přes 300 let tak neobyčejnou výminku činiti mohl, kdežto vše ostatní maso v prach a popel jest obráceno. Domněnka, že by zachování toto způsobeno bylo balsamováním, nemůže žádnému povážlivému a poctivému muži, tím méně zkušenému lékaři na mysl přijíti. Neb jakož se při tomto jazyku žádný zápach porušenosti nejevil, tak také nebylo při něm shledáno ničeho, co by balsámem slouti mohlo. A kdyby také jazyk ten byl balsamovaný, musel by jak barvu, tak i celou svou podstatu změnit, jakož při balsamovaném těle čili mumii patrně se vidí. A konečně, kdy a jak se mělo aneb mohlo toto balsamování státi? Zajisté musím vyznati, že mne tato otázka skoro o všecku trpělivost mou připravila. Tolik tisíc lidí bylo přítomno, všichni viděli svýma očima to, co i my jsme viděli, a žádnému taková pochybnost na mysl nepřišla. Já to ještě jedenkrát opakuji: Žádný smrtelný člověk, ba ani sám ďábel nesmí o tom pochybovati, že zachování tohoto svatého jazyka jest velikým zázrakem.“

3. Václav Konstantin Potůček, probošt Roudnický, takto vypověděl: „Na kněžské svědomí své pravím, že jest to tentýž

jazyk, a že to žádný jiný býti nemůže, než onen, kterýž jsem r. 1719 při vyzdvižení svatého těla tímato očima svýma viděl, an spolu s hlinou z lebky vyňat byl, a kterýž jsem pak několikráte v rukou měl a jej s největší bedlivostí pozoroval a ctil.“

4. Karel Řečický, děkan kapitoly sv. Vítské, pravil: „Není jináč, také já to musím na své svědomí a pro bohumilou pravdu osvědčiti a potvrditi. Neboť já jsem též jako kanovník před pěti lety viděl, an tento svatý jazyk z lebky na stůl vypadl, a že byl pískem a hlinou obalen. Zprvu zdál se jako nějaká měkká a hebká masitá hmota, měl však přece způsobu a podobu lidského jazyka; i vzal jsem jej také do rukou, bedlivě jej pozoruje. Když však jej byli lékařové očistili, veřejně a pilně vyšetřili, ono nařfznutí, jímž čeryená barva živější se stala, učinili, a jej k největšímu užasnutí všech přítomných, za pravý lidský jazyk, jakýž jen všemohoucností božskou po tolik století všemu porušení vzdorovati mohl, s pohnutým srdcem uznali a za takový naznačili, nechtěl jsem jej již pro celý svět více do holých rukou svých vzíti; nýbrž patřil jsem naň ustavičně z blízka, jak jsem jen mohl, a se vsí možnou uctivostí. Není na tom dosti; jakož žádný kdo má zdravý rozum a mezi rozšafné lidi počten býti žádá, tenkrát (r. 1719) se domnívati nemohl, že by to byl jiný, podstrčený jazyk, protože, jak bylo dokázáno, přes 300 let hrobem Jana Nepomuckého a jeho tělem huuto nebylo; taktéž nemůže nikdo nyní (1725) upříti, že jest to ten samý svatý jazyk. Známť jej patrně dle celého jeho vzezření i dle místa jeho nařfznutí, ačkoli toto na první pohled poněkud zavřené a zvadlé býti se zdá. I vyslovuji jakožto děkan kapitolní své přesvědčení, že jazyk ten po všecka léta, byv sem s největší opatrností přenešen, pod ouředními pečeti povždy zavřen zůstal, a že k němu žádný člověk přístupu neměl.“

5. František Karel Přeňořovský, hrabě z Kvasejovic, císař. tajný rada, svědčil v tato slova: „Já jej uznávám za tentýž a za žádný jiný jazyk, než který jsem asi před 6 lety zprvu hlínou a pískem obalený uzřel, a na který jsem později o jeho pravé, přirozené způsobě a bytosti zbožně patřil. Jeho neporušenost trvá pořád, jak tuto všickni vidíme; a jenom blázen nebo šílenec může se domnívati, že by přirozeným neb umělým způsobem neporušený zůstavati mohl.“

II. Mezi tím, co tento svatý jazyk před očima tolika znamenitých osobností v kapli sv. Václavské ležel a svědkové výpovědi své činili, přistoupil světský biskup Daniel Mayer blíže a na znamení úcty své políbil jazyk blahosl. mučenka Jana. Tuť se

zrakům všech objevil nový podivuhodný úkaz, nad nímž všickni užasli. Neboť sv. jazyk poznenáhla nabíhal a přibýval tmavočervená jeho barva se pomalu od zdola ku špičce zcela patrně měnila v šarlatovou červenost; naříznutí r. 1719 na špičce učiněné se tak silně od sebe roztáhlo, že bylo velmi zřetelně viděti po obou stranách nářezu malé žilky; což vše po celé 2 hodiny (pokud totiž vyšetřování sv. jazyka se konalo) trvalo. Při tom pak ještě i ten nápadný úkaz se pozoroval, že tři čtvrtě sv. jazyka nabíhaly a co do barvy se měnily, kdežto asi jedna čtvrtina jazyka zůstala zvadlá a v barvě nezměněná. Nechtíce ani vlastním zrakům svým věřiti, dali si přítomní lékařové i svědkové všemožnou práci, aby nebyli nížádným způsobem oklamáni. Jelikož byl den velmi jasný a slunečný, pozorovali svatý jazyk brzy na výsluní, brzy zase ve stínu; odstranili všechny barevné předměty, aby snad odrážením světla zrak nebyl klamán. Ale na každém místě, v každé poloze tatáž proměna jazyka zřetelně se spatřovala, tak že pražádné pochybnosti nezbyvalo a zázrak patrný se zde jevil. Pokleknuce všichni na kolena hlasitě a s pohnutým srdcem velebili Boha, kterýž tak divné věci ve Svatých svých působí. Mnozí z přítomných slze radosti v tomto slavném okamžiku prolévali. Posléze byl svatý jazyk opět do relikviáře uložen, relikviář červenou dykytou přikryt, vše pečfmi arcibiskupa, doktora Blovského a přísežného notáře Jana Rittera opatřeno a sv. jazyk v témž oltáři sv. ostatků jako dříve uschován. Taktéž i tělo blahosl. mučenka bylo v obojí rakvi uzavřeno a na oltáři umístěno, kde před tím se nacházelo.

Výslech svědkův o této zázračné události konán dne 30. ledna 1725. Nejprv tázání jsou lékařové, jaké jest jejich přesvědčení o onom nabíhání a přibývání jazyka, jakož i o změně barvy jeho. Jejich výpovědi takto zněly:

1. Doktor Šebastian Fuchs pravil: „Úkaz ten nemůže pocházeti z příčiny přirozené. Nemohlať se v jazyku svatém nalézati žádná tekutá krev. A dejme tomu, že by skutečně se v něm tekutina jakási krevní byla nacházela, nemohla jinak teplota zvýšena a tekutina v oběh uvedena býti leč příčinou zevnitřní. Avšak toho dne, když se vyšetřování konalo, byla velká zima; zima neroztahuje, nýbrž stahuje; nemohlť tedy jazyk následkem zimy naléhnouti a v červenou barvu se měniti. Mám za to, že jest zde úkaz nadpřirozený a dílo Boha samého.“

2. Linhard Ferdinand Meisner, doktor a professor lékařství na vysokých školách Pražských dí: „Červená barva nemůže v žádné části těla lidského pocházeti od jinud leč z oběhu krve

v těle živém. Tuto však nemohl býti život ani oběh krve, jelikož tělo přes 300 let v zemi leželo a celé maso ztráveno bylo i zpráchnivělo až na jazyk, jenž neporušený zůstal. Tudíž onu proměnu barvy a přibývání jazyka nelze vysvětliti z příčiny přirozené. Taktéž nebylo tělo to balsamováno ani jazyk tento; a mimo to balsamované tělo nemůže měniti svou barvu aniž nabíhati. Proto s úplnou jistotou za to mám, že jest zde zázrak Bohem samým způsobený.“

3. Ranhojič Reinhard Leisten, přísední ranlák v království českém a měšťan Menšího Města Pražského, taktó vypovídá: „Přirozeným způsobem nemohlo se státi nabíhání jazyka ani změna barvy; jelikož jazyk ten, ač celé ostatní maso zpráchnivělo, přes 300 let zůstal neporušený; i nemohl v něm způsobem přirozeným nastati oběh krve, aniž mohlo rukou lidskou nabíhání jazyka uměle způsobeno býti, ale jest to zázrak rukou Boží vykonaný, a já si to pokládám za obzvláštní milost od Boha mně udělenou, že jsem byl za hodna uznán, témato svýma tělesnýma očima takový zázrak spatřiti.“

4. Šebastian Oechy, ranlák v království českém, měšťan Pražský, dobrozdání své těmito slovy vyjádřil: „Spatřil jsem, kterak náhle jazyk se začervenal a červenost ta přešla poznenáhla v barvu šarlatovou. Spolu ukázalo se na jazyku nabíhání a přibývání, obzvláště blízko nárezu po levé straně. Vše to jsem víc než 8krát a na rozličných místech, na světle i ve stínu dobře pozoroval a po každé tutéž barvu a naběhlost shledal. Což se přirozeným způsobem aneb uměním lidským nikterakž státi nemohlo, nýbrž za skutek nadpřirozený Bohem učiněný se považovati musí, jelikož tento úd svatého jazyka přes 300 let od těla zpráchnivělého byl oddělen, i nebyl přirozeným způsobem oběh krve možný. Tudíž na své svědomí tvrdím, že jest to v pravdě zázrak Boží.“

Po lékařských tázání byli svědkové, jaké jest v té věci jejich přesvědčení. I odpověděl nejdříve

5. Václav Potůček, probošt Roudnický: „Viděl jsem změnu barvy, kteroužto přirozeným způsobem tak málo sobě vysvětliti mohu, jako přibývání a nabíhání sv. jazyka. Proto soudím a dosvědčuji, že se na sv. jazyku stal zjevný zázrak učiněný neviditelným ramenem Hospodina Boha samého.“

6. Jan Josef hrabě z Wrtby, císař. tajný rada, nejvyšší purkrabí království českého, pravil: „Upřímně a na své svědomí vyznávám, že jsem minulého dne 27. ledna něco nového a zázračného spatřil. Neboť nejdříve viděl jsem jazyk zbarvený temně červenou barvou. Když pak jsem za nějakou chvíli podruhé na

ten svatý jazyk patřil, objevil se mi v témž stavu jako ponejprv. Ale po třetí, an jsem s obzvláštní pozorností a bedlivostí naň pohlížel, spatřil jsem, že tamně červená barva poznenáhlu přechází v barvu šarlatovou a že červenost se šíří až ku špičce a k nárezu jazyka a že jazyk nabíhá. Ač nejsem žádný znalec umění lékařského ani ranhojičského, nemohu souditi jinak, leč že se to přirozeným způsobem státi nemohlo, jelikož jazyk ten s ostatním tělem přes 300 let v zemi ležel, a celé maso zpráchnivělo, kdežto jediný jazyk neporušený zůstal; i soudím, že toto nové zbarvení a nabíhání i rozšiřování se jazyka nestalo se uměním lidským, nýbrž že jest to jenom dílo všemohoucnosti Boží. I přiznávám se, že kdyby mně dal někdo celé království, neměl bych z toho takovou radost, jakouž jsem pocítil při tomto zázraku, jež jsem vlastníma očima svýma spatřil.“

7. František Josef hrabě Černín z Chudenic, cís. tajný rada, nejvyšší soudce lenní, svědčí též o změnění barvy jazyka a jeho nabíhání, načež pokračuje: „Nemohu se domnívati, že by úkaz ten měl přirozenou příčinu, ale pevně věřím, že jest to dílo všemohoucnosti Boží, způsobené k oslavě tohoto Svatého. Uznávající zázrak ten vrocím pohnutím slzy proléváme a Bohu vřelé díky vzdáváme.“ Taktéž i ostatní 3 svědkové: 8. Karel Řečický, děkan kapitoly sv. Vítské, 9. Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic, biskup Litoměřický a 10. Maximilian Větrovský, kněz tovaryšstva Ježíšova a doktor theologie dosvědčují jednohlasně, že změnu barvy sv. jazyka a nabíhání jeho nelze přirozeným příčinám přičísti, nýbrž za pravý zázrak to prohlásiti sluší.

§. 32. Zázračné uzdravení Terezie Krebsové

(r. 1701).

Po vyšetření svatého těla a neporušeného jazyka přistoupila kommisie Pražská ku proskoumání jiných zázračných událostí, kteréž se zásluhám blahoslaveného mučenka Jana Nep. připisovaly a za důkaz svatosti jeho sloužiti mohly. Sem především náleží zázračné uzdravení Terezie Krebsové.

Šlechtična Terezie Veronika Marie Anna Krebsová z Mejnova narodila se v městě Mostu v Čechách r. 1680; otec její byl rychtářem královským. Jeden bratr její byl knězem řádu Barnabitského, maje jméno Norbert. Dne 28. května 1701, majíc věku svého 21 let, nešťastnou náhodou přiskřípla si levou ruku v bedně, a vymkla si při tom palec. Zavolala ranlékaře či lazebníky v Mostu usedlé, Bedřicha Kittel-a a Bohumíra Schafhirta, aby prst narovnali a vyhojili; avšak tito nejen palec nevyhojili,

nýbrž užívali tak nevhodných prostředků, že poznenáhla celá levá ruka byla nemocí zachváčena, an všecka otekla a se silně zapálila. Jelikož ubohá musela velké bolesti snášeti, odhodlala se 8. září 1701 k tomu, že půjde do Prahy, aby zde zkušených lékařů vyhledala, kteříž by jí ulevení a snad úplnou pomoc poskytnouti mohli. Sestra její Anna Johanka byla v Praze jeptiškou v klášteře Voršulinek na Hradčanech; k její prosbě svolila tehdejší vrchní představená klášteřa, Eleonora hraběnka Berková, aby Terezie v klášteře se ubytovati mohla. Dostalof se jí zde laskavého ošetřování; zavolan jeden z nejznamenitějších ranléků Pražských, Václav Leischner, kterýž dal ruku do dřevěných desk, mastní jí mazal a jiných nových a po svém náhledu vydatných prostředků k vyhojení ramene užíval. Avšak navzdor tomu bolest den ode dne se množila, a stav nemocné se vždy více horšil, tak že konečně celé rameno levé schromlo, docela vyzáblo a seschlo, že ani s lískového ořechu masa na něm nezůstalo. Ranhojič pokusil se o to, aby Terezii na levé ruce žílu otevřel; ale ačkoliv pod loktem dvakrát a jednou nad loktem do ruky ostrým nástrojem zaseknul, ač také ruku pevně stiskl, nevyšla krev pražádná; jediná krůpěj červené vlhkosti se objevila, jako kdyby se o jehlu píchl. I šlehalí ruku kopřivami, štípali kleštěmi, drželi ji nad řeřavým uhlím, strkali do vařící vody, ubohá Terezie ničeho necítila. Ruka levá se posléze stáhla a scvrkla s ramenem tak dohromady, že obě jako zavírák vyhlíželo. Tu pravil ranlék: „Milá panno! nemohu zamlčeti, že, pakli Bůh sám nepomůže, smrti jinak neujdete, leč dáte-li si čím dříve tím lépe ruku od těla uříznouti.“

Nad míru polekaná jsouc tímto výrokem sdělila Terezie vše vrchní představené klášteřa, načež ouzkostí nevědouc co mysliti neb činiti šla do svého pokoje, kdež nad svým trudným stavem bolestné slze prolévala. Poznávajíc, že lidé jí pomoci nemohou, utekla se ve vroucí modlitbě k Bohu a ku přímluvě svatého Jana Nepomuckého těmito slovy:

„Ó můj svatý Jenc Nepomucký, tys vždycky býval mým věrným pomocníkem, a protož doufám, že i tentokráte mně u Boha vyprosíš tu milost, abych poznala, co mám činiti; zdali to ku slávě Boží a spáse duše mé prospěje, abych si dala rámě uříznouti, aneb mám-li rámě zachovati a jinou cestou hledati svého uzdravení?“

Tu se jí zdálo, jakoby viděla před sebou papír, na němž stálo napsáno, aby ke cti sv. Jana Nepom. 9 dní po sobě se postila, aby totiž od jednoho oběda až k druhému ničeho nejedla, a při obědě aby se nenasytila: pak aby v těch 9ti dnech třikráte šla

ku sv. zpovědi a ku stolu Páně přistoupila a konečně aby se modlila ke cti sv. Jana Nepom. a ke cti blahosl. Marie Panny.

I ačkoliv se nebohé, na těle dosti již zesláblé a schřadlé Terezii zdálo dosti těžko býti, aby takový tuhý půst vydržela, nicméně pevná víra jí dodala síly, že se ibued slibem zavázala, vše to vykonati. Mimo to přidala ještě jiný slib, že totiž po celý život svůj dne 15. května přísný půst zachovávatí bude a v den sv. Jana Nep. jednoho chudého člověka nasytí. Z počátku jí představená, hraběnka Berková, úmysl ten neschvalovala, obávajíc se, aby pro přílišnou slabost snad nezemřela, nicméně na snažnou prosbu Terezie přec dovolila, aby na 2 neb 3 dni zkusila slib svůj vyplniti. Když tato pět dní slib svůj věrně byla plnila, byla na šestý den tak slabá, že jeptišky s ní mnoho starostí zakusily; neboť se každé chvíle zdálo, že ducha vypustí. I Terezie sama již již o pomoci zoufajíc chtěla od dalšího postu upustiti.

Právě této šesté noci nemohla Terezie spáti, nýbrž bděla při úplném vědomí. Tu o půl 12. hodině noční zaslechla jasný hlas, jí nepovědomý, kterýž jí volal jménem: „Terezie!“ Nemocná zprvu se domnívala, že některá ze strážnic, děvčat v klášteře vychovávaných, jí volá. Avšak hnedle se přesvědčila, že všech devět děvčat, která s ní v jednom pokoji spala, chrápajíce tvrdě spí. I cítila se Terezie zavoláním tím nějak nepochopitelně potěšenou a umínila si pevně, že slib svůj zcela vyplní. Taktéž v sedmé noci zase o půl 12. hodině opět ten neznámý hlas jí zavolal jménem: „Terezie!“ V devátou noc posléze asi ve 12 hodin, když nemocná bolestmi spáti nemohla, spatřila v pokoji svém jasné světlo jako ve dne, i viděla sv. Jana Nepomuckého ve slávě před sebou státi; měl kněžský oděv černý, biret na hlavě, rochetu a plášť kanovnický, s krucifixem v jedné a s palmovou ratolestí v druhé ruce. Svátý mučeník promluvil tato slova: „Terezie, nabuď myslí, tobě bude spomoženo.“ Pak zase nastala tma, a nemocná ničeho více neviděla.

Z rána potom prosila Terezie vrchní představenou kláštera za dovolení, aby směla jíti do blízkého kostela otců kapucínů v Loretě, aby se tam vyzpovídati a velebnou Svátost oltářní přijmouti mohla. Představená jí to dovolila, s tou však záповědí, aby u veřejnosti o tom zjevení se sv. Jana Nepom. nemluvila, jelikož by to buď pouhý sen anebo nějaké mámení smyslů býti mohlo.

S velkou bolestí došla nemocná do Loretanského chrámu; byl to den Obětování Marie Panny, 21. listopadu 1701. Terezie vykonala třetí sv. zpověď ke cti sv. Jana Nepomuckého. Jakmile

přijala nejsv. Svátost oltární, tu cítila Terezie (jak sama před soudem vyznala), že jí to jako horoucí oheň od lopatky skrz celé rameno až k prstům projelo, načež desky a obvazky ihned samy od sebe odpadly, chromé a scvrklé prsty se úplně narovnaly, rameno i ruka opět nabyly své ohebnosti a vlády. V témž okamžení bylo vyschlé rameno zase masité a silné tak jako pravé rameno i mohla jím volně pohybovati a ruku bez bolestí natáhnouti.

Na poděkování Bohu za tak velikou milost pomodlila se Terezie hned v kostele několik modliteb ku sv. Janu Nepom. a ukázala knězi Josefovi z řádu kapucínského, kterýž ji byl zpovídal, rámě se slovy: „Ejhle! Ježíš Maria! můj svatý Jene! rámě mé jest zdravé.“ Navrátivši se pak do kláštera volala plna radosti: „Slyšte, slyšte! já jsem milostí Boží a na přímělu sv. Jana Nepomuckého docela uzdravena!“ Vrchní představenou hraběnkou Berkovou oběma rukama obejmula, za hlavu ji uchytila a neustále líbala. Představená nechtěla ani svým očím věřiti a nemohla se té náhlé proměně ani dost vynadiviti; když ale levou ruku Terezie Krebsové tak jako pravou docela zdravou spatřila, svolala jeptišky z celého kláštera, načež všechny vesměs na ten zjevný zázrak patříce, vebily Boha, hojně slzy radosti prolévající. Terezie cítila nyní v uzdraveném levém rameně tolik síly, že jím dosti velkou nádobu vody lehčeji než pravým ramenem vyzdvihnouti a nésti mohla.

O tomto zázračném přiběhu byli před církevním soudem Pražským vyslyšáni pod přísahou lékařové i svědkové, z jichž výpovědi toto uvádíme:

1. Bedřich Kittel, ranhojič z Mostu, 53 let star, svědčí: Že léčil Terezii Krebsovou sám, pak společně s ranhojičem Františkem Manigrem, načež když povolala ranlékaře Bohumíra Schafhirta, on Kittel více nemocnou nenavštěvoval; když pak se z Prahy navrátila, viděl rámě její zcela zdravé a silné. I dokládá: „K vyhojení nemoci její nemohly prázdné lidské prostředky více prospěti, a jenom uříznutím ramene mohl život její zachován býti.“

2. Bohumír Schafhirt, ranlékař v Mostě, 55 let star, takto vypovídá: „Byv povolán k Terezii Krebsové, shledal jsem, že rámě její jest téměř zcela uschlé a odumřelé; i usoudil jsem hnedle, že jestli Bůh sám rámě to opět neobživí, nutno bude je od těla odříznouti. Že však jsem sám sobě nedosti důvěřoval, požádal jsem městského fysika (lékaře) a ranhojiče Ignáce Stowasser-a, aby se mnou došel k nemocné, což on ochotně učinil; i přesvědčil se též, že stav ubohé Terezie jest velmi nebezpečný. Později odešla do Prahy; když pak se odtamtud vrátila, s pomocí

Boží a na přímluvu sv. Jana Nepomuckého jsouc úplně uzdravena, tu jsem vnitřním pohnutím slzy proléval a zvolal: Ó, kéž by jinověrci byli viděli dřívější stav tohoto ramene a zase nyní po tak náhlém uzdravení, tu by zajisté byli přinuceni uznati pravdivost zázrakův a prospěch z úcty Svatých plynoucí.“

3. Anna Eleonora, hraběnka Berková, vrchní představená Voršulinek na Hradčanech, 78 let stará, svědčí v tato slova: „Znám Terezii Krebsovou z té doby, když přišla do Prahy hledat pomoc lékařskou. Jest to velmi zbožná panna. Viděla jsem rámě její zcela uschlé, tak že ani jediným prstem hnouti nemohla; veškery léky, kterých užívala, jevily se býti zcela bez účinku. Kdokoli rámě to spatřil, každý soudil, že přirozenými a lidskými prostředky nelze je vyhojiti. Tak i můj strýc Ferdinand hrabě z Lobkovic, císař. tajný rada a místodržící, kterýž měl výtečné vědomosti v lékařském umění a je také někdy prakticky osvědčoval, zamýšlel Terezii dáti jakýsi od něho zvláště připravený lék; avšak spatřiv rámě její zcela vyschlé a odumřelé uznal hned, že zde všechna pomoc jest marná a také se v ten rozum přede mnou vyjádřil.“

4. Anna Johanka, sestra Terezie Krebové, jeptiška u Voršulinek na Hradčanech, v stáří 52 let, popisuje celý průběh nemoci své mladší sestry jakož i zázračného uzdravení jejího. Mimo to byl vyslyšán:

5. Ferdinand Vilém Krebs, konšel města Mostu, 54 let starý, bratr Terezie. Týž svědčí, „že sestra jeho doma mezi hojením od Mostských ranléků provozovaným si často naříkala, že rámě levé jí tíží jako centnýř a že musela rámě to nositi na ob vazku. Konečně s matkou svou a bratrem Norbertem z řádu Barnabitů jela do Prahy. Pomoc lékařská byla marná, i byli jsme nad osudem ubohé sestry velmi zarmoucení. Tu se stalo, že někteří konšelé jeli do Prahy v záležitostech obce naší. Když pak se vrátili, vzkázal mi jeden z nich, Jan Křišťan, abych jej navštívil, že má pro mne dobrou zprávu. Když jsem k němu se dostavil, pravil: Strýčku, radujte se i s matkou vaší i všemi příbuznými, ano celé naše město Mostské radovati se musí z toho, neboť sestra vaše Terezie na přímluvu sv. Jana Nep. jest úplně uzdravena z neduhu svého. To samé mně později sestra častěji vypravovala obšírně a vždy říkávala: Ó, můj sv. Jan Nepomucký mi pomohl, on mne ani přistě nikdy neopustí. Byla živa ještě 16 let potom a v poslední vůli své si vyžádala, aby pohřbena byla v Mostu blíže oltáře sv. Jana Nepomuckého, což se také r. 1717 stalo.“

§. 33. Vysvobození Rosalie Hodánkové z nebezpečí utonutí (1718).

Roku 1718 v úterý dne 22. února pozval cís. král. setník dělostřelectva Resch, jenž se svojí setninou v městě Strakonických přezimoval, mimo jiné hosty také tehdejšího vrchního čili správce panství Strakonického, Václava Hodánka s manželkou jeho Klárou a dcerušku jejich Rosalií, půl sedma roku starou, k sobě na hody masopustní. Po obědě, když již tma nastávala, chtěl setník pozvaným hostům způsobiti radost rozličnými ohňostroji, i tázal se vrchního, na kterém místě by to bylo nejlépe viděti. Hodánek poradil, aby se šlo k mlýnu Pětikolskému, tam že zrovna nad zamrzlou řekou Otavou jest pahorek s kaplí sv. Kříže, odkudž ohňostroj velmi dobře viděti bude. K zábavě té sešlo se velmi mnoho lidí.

Po deváté hodině v noci vracela se rodina Hodánkovská domů. Setník Resch kráčel vedle Hodánkové, za nimi šel s jinými hostmi vrchní Hodánek. Dceruška Rosalie kráčela chvíli s otcem, držíc se ho za kabát; pak ale běžela napřed, aby se dostala k matce, čehož otec sobě v hovoru jsa zabrán nepovšimnul. I přišli ku splavu, tam byly žlaby, v nichž obyčejně mlynářští a mleči pšenici právali; nad žlaby kladena byla prkna, kterážto však pro velké mrazy byla okluzká. Tu najednou Rozárka sklouzla a chtějíc opět povstati a ohlédnouc se po matce spadla do řeky Otavy. „Pro Pána Boha!“ vykřikla uleknutá matka, „moje dítě padlo do vody.“ Slova ta ještě několikráte opakovala, načež omdlela, i vnesli ji do mlýna. Když se byla opět vzpamatovala, podepřela pro velkou mdlobu hlavu svou o mlýnský koš a vzývala Boha a sv. Jana Nepomuckého o pomoc řkouc: „Ó, svatý Jene Nepomucký, neopouštěj mne, osvoboď mé dítě od smrti a mne od hanby a pomluvy světské, jako bych pro masopustní veselost byla dcerušku svou utopiti nechala.“

Mezi tím učiněn pokřik, a na dvě stě lidí se ku mlýnu nahrnulo. Tu hledali ubohou holčičku s rozžatými svíčkami a pochodněmi, protože se otec domýšlel, že musí někde pod koly mlýnskými vyjít; ale vše bylo nadarmo. V tom zavolala mlynářka (jelikož mlynáře doma nebylo) stárka, jenž měl jméno Antonín Mařena, jinak Veselý, i tázala se ho, co by to znamenalo, že druhé kolo u stoupy státi zůstalo? Stárek vstoupiv mezi lopatky otočil pomocí ostatních ze vsí síly kolem. Sotva že to učinil, spatřil, kterák něco bílého pod kolem vyplavalo; byla to bílá zástěrka děvčete. „Ach!“ zvolal otec Hodánek, jsa leknutím takřka bez

sebe, „toť jest nejspíš kus ledu!“ Načež stárek pravil: „Nikoliv, to není možné, aby při této velké zimě kus ledu se pohyboval; jest to spíše vaše dítě.“ I odešel stárek, a prohlížeje bedlivě vodu pod koly, spatřil tam Rozárku. Nerozmýšleje se vrhl sebou jak byl oblečen do vody a chopil Rosalii, která už nohama pod vodou byla, nejprv za vlasy, druhou pak rukou ji uchopil za levé rameno a vytáhl ji šťastně z vody přes dva lokte hluboké a na led ji položil. Mezi tím, co si stárek sám zase z vody ven pomáhal, odnesli ztuhlou Rosalii do sousedního domu, kterýž náležel Janu Kouteckému, Strakonickému měšťanu. Rosalie celou hodinu v nejtuzší zimě ležela dílem pod vodou, dílem vězela pod kolem; i byla bez všeliké známky života a ležela nyní v domě Kouteckého přes půl hodiny jako mrtvá. I položili ji do vyhřátých peřin. Matka její strachem i nadějí jsouc zmnítána přiběhla k loži a rozřízla šaty dcerušky své, aby se přesvědčila, nejsou-li snad ruce neb nohy zlomeny aneb jiná smrtelná rána na těle. Nebylo však ničeho znáti, nikde ani nejmenší poškrvny. Jenom oči byly poněkud červené a jako krví zateklé; a na levém rameně byla modrá známka, kteráž bezpochyby způsobena byla silným uchopením, když stárek Mařena ji z vody vytahoval. Veškeré shromáždění se tomu velice divilo a souhlasně velebilo přepodivnou všemohoucnost Boží; neboť osvobození a zachování děvčete nedalo se nížádným přirozeným způsobem vysvětliti, a to tím méně, poněvadž se dítě o žádný kůl ani prkno nikde zachytiti nemohlo, a byť i mohlo, snad ani tolik paměti a přítomnosti ducha nemělo, nýbrž otevřeným stavidlem přímo pod kola hnáno bylo. Událost ta tím podivnější se býti ukázala, jelikož přede dvěma roky v témž mlýně dva silní a úplně zrostlí chasníci rovněž pod kolo padli, a jakkoli tam tak dlouho jako Rosalie neleželi, zcela rozmačkaní a mrtví byli z vody vytaženi.

Po delším zahřívání vyvrhla Rosalie mnoho vody, načež si několikrát silně povzdechla a pak zvolala: „Maminko!“ Klára Hodánková přistoupila k dcerušce, kteráž ji rukou svou obejmouti chtěla, avšak pro slabost učiniti to nemohla. „Maminko,“ pravila opět, „nehnévejte se na mne, že jsem do vody padla; vidíte, že mne nebudete proto bít? Hleďte, mně se nemohlo nic zlého státi, svatý Jan Nepomucký přišel ke mně a pravil mi: Neboj se, ty se neutopíš.“ I užasli se matka i dědeček a všickni přítomní nad touto řečí, a matka se tázala: „Pověz nám tedy, milé dítě, jak vyhlízel ten svatý Jan?“ Načež děvčátko odpovědělo: „Právě tak jako na našem mostě; měl v jedné ruce kříž, v druhé palmu a na hlavě bilet. Jen že socha na mostě jest dřevěná, zde však

se mně objevil živý.“ Tu vstoupilo podivení všech přítomných na nejvyšší stupeň, i uznali jednosvorně, že svatý Jan Nepomucký vysvobození Rozárcino na Bohu vyžádal.

Po některé chvíli upamatovala se Rosalie, že jí ve vodě se zdálo, jakoby těžká kláda na ní ležela, tak že ani dýchatí nemohla. Avšak sv. Jan prý ji držel a promluvil k ní: „Neboj se, neutopíš se.“ Při této řeči pozdvihla se Rozárka v posteli a volala: „Kačenko!“ (tak nazývala se služka rodičův jejích) „přineste mi ty knížky o sv. Janu.“ Když pak služka žádosti její vyhověla, vyříkala Rozárka nábožně a hlasitě litanie i připojené modlitby k těmuž sv. mučeníku.

Při soudním vyšetřování konaném v Praze roku 1724 předvoláni byli rodiče Rosaliini, z jichž výpovědi tyto pamětihodné věci zde poznamenány buďtež:

1. Otec Václav Hodánek, dříve vrchní ve Strakonících, r. 1724 byl vrchním ve Střele (Strahl v Pracheňsku); vypsav celý průběh spadnutí a vytažení dcerušky své praví: „Mezi kolem a podlahou jest prostora sotva na 3 prsty široká; a právě pod tím kolem ležela má dcera nejméně půl hodiny v největším mrazu, mezitím co jsme sem tam běhali, stopu její hledajíce. Když mně donesli zprávu, že dceruška má žije, běžel jsem s radostí nevýslovnou do domu Jana Kouteckého; vida však, že děvče jest slabé, ponechal jsem ji přes tu noc na tomtéž místě a teprv druhého dne dal jsem ji do svého přibytku v zámku Strakonickém přenést. Na to odejel jsem do Prahy, nařídív manželce své, aby na poděkování Bohu za tak velké dobrodiní dala po tři dni sloužití mši sv. při oltáři sv. Jana Nepom. v zámecké kapli Strakonické. Já sám však vykonal jsem svou pobožnost u hrobě sv. Jana Nep. v Praze. Zachování dítěte svého připisuji jedině přimluvám tohoto Světce, jehož jsem ve všelikých potřebách svých vždycky o pomoc vzýval a doposud vzývám. Vím pak to od své manželky a jiných osob hodnověrných, že ditko mé chodíc po mostě Strakonickém do školy, před sochou sv. Jana Nep., kteráž tam nad Otavou řekou stojí, často klekávalo a modlitbičky ku počtě jeho odříkávalo. Domnívám se tedy, že sv. Jan pro tyto modlitby její se jí ve vodě zjevil a ruku jí podal. Jako já, rovněž i manželka moje, kteráž v městě Nepomuku se zrodila, chováme obzvláštní úctu ku sv. Janu.“

2. Matka Klára Hodánková v stejný rozum vypověděla: „Zachování dítěte svého připisuji jedině přimluvám a ochraně sv. Jana Nepomuckého, jakož i všickni ostatní lidé se mnou stejně soudili. Já i manžel můj každodenně mívali jsme a máme obyčej,

u večer krátkou pobožnost ku sv. Janu konati a proto jsem také tenkrát (když Rosalie do řeky padla) ihned, dříve ještě než byla dceruška má nalezena, ku sv. Janu outočiště své vzala. Tak i dcera moje od okamžení svého vysvobození každodenně ku sv. Janu se modlívá a písně ku chvále jeho prospěvuje; mimo to častěji chodí ku sv. zpovědi a přijímá Tělo Páně, aby se Pánu Bohu vděčnou prokázala za to velké dobrodiní, kteréž jí na přimluvu sv. Jana uděliti ráčil. Kudykoli ona o události té mluví, pokaždé pohnutím a radostí slzy prolévá. Na památku dali jsme do chrámu Páně v městě Nepomuku obraz, na němž příběh ten se vypočetně spatřuje a obětovali jsme témuž chrámu stříbrný kalich ku sloužení mše sv. Dítko naše jest od těch dob až podnes úplně zdrávo.“

3. K soudnímu výslechu povolána byla též Rosalie Hoďánková sama; že však měla věku svého teprv 12 a půl roku, nebyla k přísaze připuštěna. Onať výpověďmi svými potvrdila vše, co jsme právě pověděli.

4. Antonín Mařena, jinak Veselý, stárek ve mlýně Pětikolském, vypravuje: „Jakmile se strhl pokřik, že dítko do vody spadlo, vyšel jsem ze mlýna, a tu jsem zaslechl, kterak otec děvčete volá: Kde jste kdo lidé dobří, pomozte mému dítěti! I vzal jsem světlo a hledal jsem dítko, až jsem je také našel. Voda byla v těch místech hluboká, tak že mi přes lopatky sahala, což činí přes 2 lokte; jest to velký zázrak, že děvče se ve vodě neutopilo aneb od prvního kola, pod kteréž padlo, nebylo rozmáčkuto. Kola měla výšku 6 českých loket a šířky 7 čtvrtí lokte; když se kolo točí, zůstává mezi ním a spodními prkny, kudy voda protéká, sotva na 2 prsty volné prostory; i soudím z toho, že Rosalie přirozeným způsobem nemohla při životě zachována býti. Také když jsem ji z vody vytáhl, prázdné známky života jsem na ní nepozoroval, a všickni ostatní za mrtvou ji považovali. Odešel jsem domů, abych se převlékl, osušil a ohřál, i nemyslel jsem jinak, nežli že děvče zemřelo; až teprv za dobrou hodinu jsem se dozvěděl, že žije a mluví.“

§ 34. Mocná ochrana a přimluva blahoslaveného Jana Nepomuckého.

Nesmíme se domnívati, že tyto již vypsane případy jsou jediným důkazem, jak velice prospěla křesťanům katolickým úcta k blahosl. Janu Nep., a kterak Bůh tohoto mučenika před lidmi oslavil. Vypsali jsme něco obsírněji zázraky takové, na kteréž u nejvyšší autority církevní v Římě zvláštní váha položena. Avšak

udály se mimo to tisíceré případy jiné, v nichž se ctitelé toho Světce očitě o mocné ochraně a přímluvě jeho u Boha přesvědčili; jen že nevešly případy takové buď ve všeobecnou známost, aneb se aspoň na dobu pozdější nezachovalo věrné jich vypsání. Ku povzbuzení ctitelů sv. Jana Nepom. buďtež tuto sděleny aspoň některé události, o nichž nám hodnověrní dějepiscové spolehlivou zprávu podávají.

1. Jan Ignác Dlouhovešský z Dlouhé vsi, probošt a světicí biskup Pražský vypravuje r. 1698: Jistý mladý šlechtic ze vznešené rodiny vydal se s pěstounem svým na cesty do Italie. V jednom městě italském meškal u bohatého kupce, an mu z nenadání zemřel průvodce jeho. Ihned přidružilo se k němu několik mladíků, za šlechtice se vydávající, i zaslepili jej tak, že jim důvěřoval a přátelsky s nimi obcoval. Byli to však sprostí zlodějové a lupiči, kteříž tohoto úskoku jen k tomu použili, aby nabyli úplné povědomosti kupeckého domu a krámu; i vloupili se tam jedné noci, ukradli velkou sumu peněz a utekli. Rozhněvaný kupec odevzdal mladého šlechtice soudu udávaje, že musí se zloději býti srozuměn, protože s nimi, jak celý dům i sousedstvo dosvědčiti může, důvěrně obcoval, a pod záminkou přátelství se šlechtici loupežníky do domu uvedl. Soudcové brali tu věc velmi přísně, i ačkoli nešťastný šlechtic se Boha jako svědka své nevinnosti dovolával, byl k smrti provazem odsouzen. V cizí zemi, ode všeho světa opuštěn jsa, nevěděl si ubohý žádné rady. Tu mu najednou připadlo na mysl, že ve vlasti jeho české blahoslavený mučeník Jan Nepomucký vzýván bývá jakožto obhájce cti a dobrého jména a spolu jakožto ochránce nevinnosti; a pomýšlení to ihned zkormoucenou mysl jeho pozdvihlo a jej potěšilo. Obrátil se tedy modlitbami svými ku přímluvám tohoto blahoslavence a učinil slib, že jest-li Bůh jej a rodinu jeho od té hanby a potupy uchrání, on ke cti a slávě Boží jakož i ku poctě služebníka Božího Jana Nepomuckého do přísného řádu duchovního vstoupí a život svůj zcela Bohu zasvětil. V noci zjevil se mu blah. Jan Nep. a těšil jej. Avšak z rozkazu soudců měla se poprava brzy potom vykonati. Mladý šlechtic již stál na potupném řebríku. Tu řízením Božím přihodilo se, že jistý mladý kníže z německé říše, jsa též na cestách, okolo toho místa se ubíral. Uslyšev, co se tu děje, byl přirozenou lidem zvědavostí puzen, na domnělého zločince onoho se podívati. Jaké bylo však uleknutí jeho, když v odsouzení na řebríku stojícím poznal mladého šlechtice, kteréhož byl i s celou rodinou jeho v Čechách znáti se naučil. I vykázal se bez meškání soudcům svou vznešenou urozeností a vynaložil na to všelikou

výmluvnosť svoji, by dokázal, že to nikterak možné není, aby jinoch z tak dobrého a váženého rodu, a jinak vždy počestného obcování, najednou tak hluboce klesl; sám pak svou knížecí osobou, svým jméním a statkem za celou škodu a veškeré zákonům povinné zadostučinění se zaručil. Po mnohém vynasnažení podařilo se knížeti, že pohnul soudce, aby vykonání ortele smrti odložili až na další přesvědčení. A hle! brzy potom byli onino zlosynové při opětné krádeži polapeni, ku právu dodání a k smrti provazem odsouzeni; tu pak i z oné v domě kupeckém zpáchané krádeže se vyznali a tím úplná nevinnost šlechtice českého na jevo vyšla. Vysvobozený jinoch dostal slibu svému, vstoupil do přísné řehole, a sdělil toto vše světcímu biskupu Dlouhoveskému, kterýž jej na kněžství posvětil; avšak jinoch připojil vřelou prosbu, aby jméno jeho i rodiny jeho zatajeno zůstalo.

2. Karel Václav Lysander, měšťan v Kolíně nad Labem, nalezal se r. 1699 ve velkém nebezpečí. V nesnázi své utekl se ku sv. Janu Nep. o přímluvu. Měl ve své modlitební knize obrázek téhož mučenka, ale bylo tam napsáno pouze: „Jan Nepomucký“. Lysander napsal před ta slova: „Svatý“ a s vroucí pobožností se ku Světcu modlil. Brzy na to s Boží pomocí šťastně vyvázl ze všelikého nebezpečnosti.

3. Městečko Řehlovice (Tschochau) v diecési Litoměřické bylo r. 1719 nemálo polekáno ohněm, který 11. května v 5 hodin odpoledne v panském pivováře vypukl a silným větrem tak se vznohl, že nejen pivovár, ale i chlévy a ovčín úplně shořely. Největší nebezpečí tudy hrozilo chrámu, farní budově a celému městečku. V té úzkosti vybídnul farář Jan Tomáš Vojtěch Berghauer osadníky, aby se utekli ku přímluvám sv. Jana Nepomuckého. Před oltářem jeho ve farním chrámě konal farář na ten úmysl zbožné modlitby s lidem, aby Bůh orodováním sv. mučenka tajemství zpovědního byl pohnut k smilování, tak aby chrám s městečkem od ohně byl ušetřen. A hle! vítr se brzy utišil, tak sice, že ani slaměné střechy domkářův od panských chlévův jen na několik loket vzdálených ohněm zachváceny nebyly. Podivuhodnou událost tu dotvrdili dva svědkové duchovního stavu, kteříž to vše na vlastní oči viděli a biskup Daniel Mayer také do Říma o tom zprávu napsal.

4. Slovnítný spisovatel, kanovník Jan Florian Hammerschmid, vypravuje: Roku 1722 přišel velký počet poutníkův z dalekých krajin do Prahy ku slavnosti blahosl. Jana Nep. Mezi nimi byl též jistý úředník Maňoček z Tišnova na Moravě, jehožto pětiletá dceruška Josefína doma v nepřítomnosti svých rodičů

vzala do ruky bambitku, v kteréž byla nabita koule a 18 brokův; s tou děvčátko si hrálo tak dlouho, až bambitka spustila, poranivši děvče smrtelně na prsou a levé ruce. Mezitím co tu dítě ve vlastní krvi leželo, přišla domů matka, kterážto leknutím se dala do pláče a nářku srdcelomného. Avšak děvčátko pravilo: „Maminko, buďte tichá. Svatý Jan Nepomucký mne zase uzdraví.“ A tak se skutečně stalo. K nemalému podivení lékařův i jiných lidí všech vyvázla holčička z nebezpečí a nabyla úplného zdraví. Rodičové její na poděkování Bohu za tak velkou milost připutovali k 19. květnu do Prahy ku hrobu blah. Jana Nep. a zde ve chrámě sv. Vítském zavěsili na památku prostřelené šatičky svého dítěte.

5. Dne 28. září 1723 byl v městě Unhošti syn tamějšího purkmistra Michala Pleinera od vlastního bratra postřelen z ručnice a sice mu vjela rána do těla zrovna u srdce. Zavolání jsou na rychlo čtyři ranhojiči, kteřížto ránu ohledavše jednosvorně pravili, že raněný ani hodinu více živ nezůstane. V této ouzkosti zaslíbili jej rodiče jeho blahosl. Janu Nepomuckému a vroucně volali k tomuto sv. mučeníku za pomoc; a hle! proti všemu očekávání poraněný syn se vyhojil a nabyl úplného zdraví.

6. V r. 1716 dobyl princ Eugen Savojský skvělého vítězství nad Turky a útokem vzal Bělehrad. Za tou příčinou konány jsou u sv. Víta v Praze na poděkování Bohu slavné služby Boží, k nimž také se dostavily měšťanské sbory Pražské s nabitými ručnicemi, aby po službách Božích mohli učiniti obyčejné výstřely či salvy. V chrámě byl též Ferdinand Gollerpek, hofmistr ovdovělé kněžny Vilemny z Lobkovic, vévodkyně Saganské; modlil se u hrobu blah. Jana Nep., an tu přišel sluha s vyřízením, aby se navrátil domů, že si panstvo jeho služeb přeje. Hofmistrovi již již na odchodu jsoucímu připadlo ještě na mysl, aby se pomodlil 5krát Otče náš a Zdravas a jednou Věřím v Boha na ten úmysl, by jej blah. Jan Nep. chránil od každého nebezpečí, ve které by snad téhož dne uběhnouti mohl. Navrátil se domů čekal v předstíni na rozkazy své paní a pohlížel s okna (na Hradčanech) ven na ulici. Tu najednou bylo slyšeti výstřel a než hofmistr mohl odskočiti, rozbito jest okno, u něhož on stál. Věc přihodila se tímto způsobem. Jistý měšťan, mistr krejčovský, poslal místo sebe svého tovaryše. Ten však s ručnicí zacházeti neuměje nabil ji, ale nabiják železem okovaný nechal ve hlavní samé vězeti. Když pak byl dán rozkaz k výstřelu, vylítl nabiják zrovna do onoho okna, ale na štěstí vrazil do železného pažení okenního, tak že tabule se roztloukla, avšak hofmistr žádného poranění neutrpěl. Kdyby nabiják byl jen o něco málo výše do okna vletěl, byl by

zajisté hofmistra do hlavy smrtelně ranil. Gollerpek připisoval zachránění své jedině mocnému orodování blah. Jana Nep., a dal na památku zhotoviti obraz, událost tu představující, jež blíž hrobu blah. mučenka v chrámu sv. Vítkém zavěsil.

7. Jan Václav Dvořák, doktor bohosloví a kněz řádu řeholních kanovníkův Augustiniánských, dosvědčil dne 20. října 1697, že k němu přišel jistý důstojník vojenský od pěchoty a mu dne 13. července 1694 sdělil tenhle příběh: Důstojník onen jel koňmo po jednom mostě v zemi Uherské; kůň klopýtnuv padl k zemi a strhl s sebou i jezdce tak sice, že se oba po mostě kutáleli; brzy byl jezdec na vrchu a kůň pod ním, brzy opět byl jezdec pod koněm. Když již se dostali na samý pokraj mostu, a důstojník patrně znamenal nebezpečí, v jakémž se nachází, i s koněm do řeky spadnouti, tu v nejvyšší úzkosti své vzýval o pomoc blahosl. Marii Pannu a blahosl. mučenika Jana Nepomuckého. Sotva to byl učinil, podařilo se mu ze země povstati a ze všelikého nebezpečí šťastně vyvážnouti.

8. V Bělsku (u Vodňan) vytahovali na bílou sobotu 21. dubna 1696 nový zvon, blah. Janu Nepomuckému zasvěcený na věž a sice pomocí tří provazů. Zvon již byl skoro až k samému oknu věže vytažen, an se tu přetrhlo nejtlustší lano, tak silné jako mohutná ruka lidská a dolů na zem spadlo; ustrnutí dívali se na to všickni, an v tom již i druhé slabší lano se přetrhlo, tak že se očekávalo každé chvíle, že zvon dolů spadne a se rozrazí; neboť zvon skoro 8 centnýřů těžký visel déle než hodinu jenom na jediném slabém lanu. Tu rozkázal farář Bělský, Jošt Beneš Skrenář, aby malé dívky se s ním společně do chrámu odebraly; zde pak před oltářem blah. Jana Nep. se nábožně modlily, a hle! za krátkou dobu obdržel farář radostnou zprávu, že zvon byl šťastně do věže dopraven a tam zavěšen. Celá osada přímluvám blah. mučenka to připisovala, že se věc tak dobře skončila.

9. Václav Ignát hrabě Vratislav z Mitrovic dal v městěčku svém Poříčí r. 1713 postavit sochu na poděkování Bohu všemohoucímu za to dobrodiní, že když téhož roku v jiných krajích země české zuřila morová rána, a také v Poříčí jeviti se začínala, obyvatelé tamější utekli se k ochraně a přímluvě blah. Jana Nepom. a byli od rány morové osvobozeni.

10. Kardinál Bedřich hrabě Althan psal dne 16. srpna 1721 z Říma do Prahy tuto zprávu: „Dne 10. srpna konala se zde v Římě veliká slavnost s ohňostroji; celá šlechta Římská se slavnosti účastnila. Jelikož se na dvoře domu, kde se slavnost

odbývala, strhl nějaký hřmot, vyšlo více hostů ven na kamennou pavlač v 2. poschodí, aby se dolů podívali. Nešťastnou náhodou se pavlač prolomila, načež 8 osob s výšky 20 loket dolů se sřítlo. Jeden hrabě i se sluhou svým na místě zůstali mrtvi; dva markýzové ruce i nohy sobě zlomili, a tři jiní taktéž smrtelně byli zraněni. Jedině strýc můj, Michal hrabě Althan zůstal při pádu neporušený, což on přimlouvám blahosl. Jana Nepomuckého připisoval, kteréhož s pavlače dolů padaje o pomoc vzýval; a skutečně tak málo si pádem tím ublížil, že ihned povstav ze země mohl do vozu vsednouti a domů odjeti.“ Na poděkování Bohu za tu milostivou ochranu strýci svému propůjčenou dal kardinál Althan na jednom mostě v Římě sochu blah. Jana Nepom. postaviti.

11. Dítě jistého havíře Kutnohorského, teprv 20 týdnů staré, spolкло špičatou kosť, kteráž mu v krku vězeti zůstala, a způsobila silné zúžení hrdla, tak že celý obličej ubohého dítěte byl černě naběhlý. Sousedé sešli se v bytu havířově a všickni společně jali se vzývati o pomoc blahosl. Jana Nepomuckého; tuť z nenadání dítě silně zakašlalo, tak že kosť z úst ven vyvrhlo. To se stalo 7. září 1726. Rodiče dali kosť do stříbrného pouzdra zasaditi a chovali ji pod soškou blah. Jana ve svém příbytku na památku.

12. Arnošt hrabě z Waldšteina, pán na Mnichovu Hradišti, nalézal se dne 16. května 1728 na kůru v kapli blah. Jana Nep. ve Waldšteině (blíž města Turnova) při službách Božích. Tu z nenadání sesul se zděný kůr dolů, některé osoby byly kamením zle pohmožděny, jedna nešťastným pádem nohu zlomila; hrabě Arnošt však v tom okamžení největšího nebezpečí pokorně vzýval Jana Nepomuckého za pomoc a ochranu, i zůstal šťastnou náhodou ještě s pěti jinými osobami státi na silném trámu, tak že sobě pranic neublížil.

13. Kapitolní děkan Pražský Jan Ludvík Šteyer sděluje r. 1722 následující událost: Maria Alžběta Beinsteinová, rozená Fabrová v městě Chebu byla raněna mrtvicí, i ochromla na nohy i ruce, a po jeden celý rok bídne se vlekla tímto životem. Dali ji do špitálu vlašského v Praze (na Malé Straně), kdež lékařové všelijak o uzdravení její se pokoušeli, ale marně. Uslyševši o zázracích, které se tu a tam sběhly orodováním sv. Jana Nep., s vroucím vzdycháním vzala i ona útočiště své k blahoslavenému tomuto mučeníkovi a dnem i nocí v největších bolestech svých za pomoc její vzývala. Usnuvši jedné noci domnívala se viděti světce toho a slyšela hlas jeho, an praví: „Jdi ku brobu, a budeš zdráva.“ Tuť se mrzačka na tom ustanovila, že buď co

buď se nějak ku posvátnému hrobu Svatojanskému dovleče. Představený špitálu sice nechtěl tomu dovoliti, ale konečně nemohl ustavičným prosbám jejím odolati a dal svolení své. Tudíž vydala se na cestu; lezla po pravém koleně, a pomocí pravé ruky táhla za sebou chromou nohu levou; tak jí cesta z vlašského špitálu až do chrámu sv. Víta trvala celé 3 hodiny. Konečně dovlékla se ku hrobu, jež za jediný přístav naděje své považovala. Padši k zemi s vroucími povzdechy a hojnými slzami prosila blahosl. Jana Nep., aby jí pomohl. Vykonal sv. zpověď, přistoupila ku stolu Páně a po třikráte okolo celého sv. hrobu se vlekla. Když pak opět chtěla hrob obejít, tuť najednou pozorovala, že jest jí o něco lépe, tak že už po obou kolenech léztí mohla; a když celý hrob obešla, poznenáhla i ruka levá zase vlády nabyla, tak že mohla oběma rukama uchopiti rozžatou voskovou svíci, kterou jí manžel její podával, a ji i s rukou a nohou z vosku zhotovenou u hrobu obětovati. S nevýslovnou radostí padši na kolena vzdávala díky Bohu za to velké dobrodiní, díky blahosl. Janu Nep. za jeho mocnou přímluvu. Úplně zdráva navrátila se z Prahy do Chebu.

14. O vánocích roku 1712 přišel Václav Bušek, řemesla jirchářského tovaryš do Prahy, hledaje na Starém Městě hospodu (jinak herberk) svého řemesla. Zabloudil však do hospody jiné v Dlouhé třídě a tam za noční tmy spadl do studně vodou naplněné; byloť tam vody ve hloubce 8 loket. V pádu tom nenadálém volal Bušek: „Ježíš, Maria, Josef! Svatý Jene Nepomucký, svatá Barboro, pomozte mi!“ I zdálo se mu, že dopadl zcela lehce dolů, aniž by sobě byl ublížil. Nalezl dole okov a vstoupil do něho, načež byl od lidí ze studně vytažen. Na poděkování Bohu vykonal druhého dne sv. zpověď a přijal Tělo Páně, načež navštívil hrob blahosl. Jana Nep. a děkoval s vroucím srdcem za ochranu tak zázračně poskytnutou. Od té doby pak každodenně modlíval se jeden Otčenáš a Zdravas ke cti blah. Jana a druhý ke cti sv. Barbory.

15. Ignát Jádrný, převor kláštera Kartusianského v Maurbachu blíž Vídně, dvorní kaplan císařský, trpěl dlouhý čas bolestnou nemocí kamene; všeliká pomoc lékařská jevila se býti marnou. Konečně vzal převor outočiště své k blah. Janu Nepom. a byl 23. října 1692 choroby své úplně sprostěn.

16. Jan Ignát František Vojta, doktor lékařství v Praze, povolán jest r. 1695 na Kladno k tamějšímu faráři, který trpěl neduhem plicním. Proskoumaj chorobu navrátil se lékař do Prahy, kamž jej vozka Kladenský dopravil. Zde dal lékař připraviti rozličné léky (v ceně několika zlatých) v lékárně u zlatého medvěda.

Léky vloženy jsou do košku, načež vozká odejel na Malou Stranu, zastavil se však u jakéhosi obchodníka, aby sobě bič koupil. Mezitím přiloudil se zloděj k vozu a ukradl košek s léky. Vozka léků nenaleznuv přišel nazpět do lékárny, žádaje, aby mu léky po druhé byly vydány; nestane-li se tak, tu prý on nechá vůz i s koňmi svého pána státi na ulici a dá se na vojnu. Lékárník Peyther zdráhal se tak učiniti, avšak doktor Vojta, který náhodou byl v lékárně, přikázal, aby se nové léky připravily. V duchu pak vzal lékař útočiště své ku blahosl. Janu Nep. volaje několi-krát po tichu: „Svatý Jene Nepomucký, neopouštěj nás!“ Ne-trvalo to ani čtvrt hodiny, tu přišel zloděj s koškem do té samé lékárny, a tázal se, zdaž by lékárník nechtěl tyhle léky koupiti? Zloděj odevzdán soudu, vozká zachráněn od zoufalství, lékař a lékárník od ztráty hmotné.

17. Jan Aleš Josef Samek, konšel král. města Pelhřimo-va, pozval k sobě r. 1696 některé hosty, i zamýšlel je bavit provozováním několika věcí kejklířských. Na ten účel měl také připravený halír (asi tak velký jako nynější destíkrejcar stříbrný), jež vzal do úst, avšak nejsa dosti opatrný, se slinami jej spolknul. Peníz zůstal vězeti v trubici a nížádným způsobem, ani požíváním pokrmů neb nápojů nechtělo se podařiti, aby peníz do žaludku se svezl. I působil konšelovi velké bolesti. V tom okamžení s nej-větší důvěrou obrátil se k přímluvám blahosl. Jana Nep. a prosil Boha, aby mu v nebezpečí tomto pomohl, i slíbil, že se každo-denně bude modliti po celý čas života svého ku sv. Janu. Sotva že slib ten učinil, pocítil hnedle peníz na jazyku a ven jej vyndal, načež byl zase úplně zdrav.

18. Kurfiršt a arcibiskup Mohučský, Lothar František hrabě ze Schönbornu, byl vřelým ctitelem blah. Jana Nep. Již r. 1700 vyslal naschvál kněze Jana Rosena do Prahy s rozkazem, aby u hrobu tohoto sv. mučenka na úmysl kurfirštův sloužil třikrát mši sv. a spolu aby vložil 25 dukátů do pokladnice, která se blíž toho svatého hrobu nacházela. Týž kurfiršt seznal patrně užitek plynoucí z přímluvy blah. mučenka Jana v roce 1711. Měl vykonati korunovací císaře Karla VI. a přišel za tím účelem v ustanovený čas do města Frankfurtu nad Mohanem. Ale právě tu noc před korunovací náhle velmi těžce se roznemohl, a ná-sledkem toho v den samé korunovace v 8 hodin ráno cítil se tak slabým, že ani na nohou se udržeti nemohl. Poslal tedy místo-kancléře k císaři s uctivou prosbou, aby korunovace byla k ně- kterému jinému dni odložena. Karel VI. však nechtěl k takovému odkladu přivoliti, nýbrž zůstal při tom, aby ještě toho samého

dne korunovace se vykonal. V té nesnázi vzal kurfiřt Mohučský se vši důvěrou útočiště své k Bohu a ku přímlovám blah. muč-níka Jana Nepomuckého, prose pokorně, aby orodováním svým u Boha jej ochránil toho dne od zahanbení světského, když by totiž pro chorobu nemohl obřad korunovační důstojně a náležitě vykonati. Sotva že modlitbu svou ukončil, tuť se cítil silný a jako znovuzrozený, tak že za malou chvíli mohl k císaři osobně jeti a všechny předepsané obřady úplně a slavným způsobem vykonati. Kurfiřt účinek ten připisoval jedině přímlovám blahosl. Jana; i zaslal v září 1711 zprávu o tom do Prahy biskupu Danieli Mayerovi.

19. Pavel Chotětický z Neveklova vypravoval kapitolnímu děkanu Šteyerovi dne 20. dubna 1722 tento případ: Jakožto 14letý jinoch stál Pavel ve službě hraběte Čabelického, kterýžto poslal jej do Prahy, aby se tam na roh myslivecký troubiti naučil. V tom se přihodilo, že učitelovi hudby ztratilo se velmi skvostné pouzdro na hudební nástroje; učitel pak projevil domněnku, že Pavel pouzdro to ukradl, a vyhrožoval, že naň bude u hraběte žalovati. V úzkosti své obrátil se Pavel ku blahosl. Janu Nep.; jda několikráte přes most smeknul před sochou jeho a v srdci svém skroušeně jej vzýval za pomoc a ochranu, aby sám byl od hanby světské a trestu nezaslouženého vysvobozen a také aby rodiče jeho neměli příčinu k zármutku. A v skutku už po několika dnech byl zloděj pouzdra vypátrán; byl to člověk, na něhož by učitel nikdy byl neuvrhl pražádného podezření. Nevinnost Pavlova byla jasně dokázána.

20. Václav Konstantin Potůček, farář u sv. Víta vypravuje, že Anna Kateřina Siglová z Petersburku v Čechách byvši dne 17. února 1725 mrtvicí raněna, netoliko na levou ruku a nohu ochromla, nýbrž i řeč úplně ztratila. V důvěře obrátila se o pomoc k Bohu a uchýlila se ku přímlovám blah. Jana Nepomuckého. Opatřila sobě jazyk z kovu zhotovený a na ostatcích blah. Jana dotýkaný, položila jej po třikráte na vlastní svůj jazyk s tou úpěnlivou prosbou, aby jí Bůh skrze přímlovu blah. Jana Nep. a pro jeho neporušený jazyk řeč navrátiti ráčil. A skutečně byla prosba její vyslyšena; když se po třetí jazyka dotkla, začala opět mluvit. Chtíc Bohu díky vzdáti za tu milost vykonal dne 2. června 1725 u hrobu svatého mučéníka v Praze pobožnost svoji.

21. Dorota Šolcová, rodem z Nového Města nad Metují, manželka Jana Šolce, měšťana v Nové Pace byla celých 15 let sklíčena neduhem takovým, že od silného otoku a růže celá tvář její byla velice zohavena. Tudíž ona sama byla ustavičně myslí

sklíčené a to tím více, že i manžel její, nemoha při pohledu na obličej její ošklivost přemoci, se od ní úplně odvrátil. I modlila se r. 1706 v předvečer slavnosti blah. Jana Nep., aby ji Bůh aneb z toho trápení k sobě povolal aneb ji milostí svou osvítiti ráčil, aby věděla co činiti. V noci na to se jí zdálo, že k ní přišel blahosl. Jan Nep., napomínaje ji, aby vykonala zítřejšího dne sv. zpověď a přijala nejsvětější Tělo Páně, že bude zdráva. Spěchala tedy ráno do chrámu Marie Panny v Nové Pace; a když zde klečela, chtěc pobožnost svou vykonati, našla na zemi obrázek blahosl. Jana Nep., jež zdvihla a do knížky modlitební vložila. Vykonavši sv. zpověď a přijavši vel. Svátost navrátila se domů. Jsouc úplně zdráva. Farář z Nové Paky vydal o tom příběhu svědectví r. 1715, řka, že Šolcová od té doby každoročně na poděkování Bohu v den 16. května konává sv. zpověď a přijímá Tělo Páně ku cti blahosl. Jana Nep., a mimo to několikráte v tom čase konala pouť do Prahy k posvátnému hrobu jeho.

22. Jan František Mayer, důchodní v Chocenicích, měl dítě Jana Josefa, kteréž těžce se roznemohlo neštovicemi; a neduh tak vzrostl, že lékařové všeliké naděje se vzdali a brzkou smrt chlapečka předpovídali. V této úzkosti své vzal sobě důchodní s manželkou svou Annou Magdalenou útočiště k blahosl. Janu Nep., jež vroucně o pomoc vzývali. Dne 17. května 1719 oblekli dítě své v černé roucho, na způsob šatu kněžského ušité, jež kaplan Blovický Jiří Vojtěch Nebička požehnal, a zase vyslali k nebesům vřelé prosby své. Stav dítěte se zlepšil a za krátký čas úplně se pozdravilo.

23. Sibyla Zdenka Robová, rozená Widerspergová rytířka z Widerspergu, bytem v Rokycanech měla 15letou dceru Marii Josefinu, kteráž na začátku května r. 1721 byla uchváčena prudkou zimnicí, kterážto ji přes 2 týdny sužovala. Ku slavnosti blahosl. Jana Nep. šlo processí z Rokycan do Prahy; děkan Daniel Jiří Riedl přinesl s sebou něco hlíny z hrobu sv. mučeníka a dal částku Sibyle Robové, kterážto plna důvěry k blahosl. Janu přimísila tuto hlínu do polívky a dala dceři své polívku jísti. Od téhož okamžení ostavila ji zimnice a děvče nabylo dřívějšího zdraví. Matka brzy potom putovala do Prahy, aby na hrobě blahosl. Jana Bohu díky vzdala za velké to dobrodíní.

24. Lékař ve Vídni, doktor Antonín Loik dosvědčil dne 30. srpna 1721, že léčil delší čas Marii Kateřinu Göbelsovou ve Vídni, nyní 45letou, kteráž dvakráte byla provdána, v obojím pak manželství často trpěla rozličnými těžkými neduhy v životě. Konečně vzrostl v životě vřed, kterýž vždy více se šířil, tak že

za krátkou dobu musel uchvátiti střeva a jistou smrt nemocné způsobiti. Ani užíváním lázní Karlovarských nemoc se nezhojila. Göbelsová však v chorobě své uchýlila se k blahosl. Janu Nep., vroucími modlitbami za spomožení jej prosíc. A hle v brzku zlepšil se její stav a vřed zmizel úplně, jak to lékař Loik sám dosvědčil připojiv spolu, že vyléčení nemohlo se státi žádnou pomocí lékařskou, nýbrž pouze způsobem nadpřirozeným.

25. Jan Ferdinand Křepický z Modličkovic, přisedící lenního soudu a rada komory české, trpěl nad míru velké bolesti kamene; radil se s lékaři, ale těm se nepodařilo jej uzdraviti. Dne 3. července 1721 vyšel si do lesa blíže vesnice Mačic v kraji Pracheňském, a když byl poznovu prudkými bolestmi napaden, pozdvihl očí svých k nebi a taktó se modlil: „Svatí patronové moji, svatý Jene Nepomucký a sv. Václave, vy jste velcí svatí před obličejem Páně! prosím vás pro onu lásku, kterou jste měli k Bohu, pro onu milost, kterou Bůh na vás prokázal, an vás ku vznešenému trůnu svému do nebe povýšil, a slávou nebeskou přioděl, slyšte mne a neustávejte prositi, dokud vás Bůh nevyslyší, aby mně spomohl, je-li v tom svatá vůle jeho.“ Sotva že slova ta dořikal, vyšel z něho spolu s krví dosti velký kamínek a on byl zdráv od té doby.

26. V klášteře Klosterneuburku v Rakousích byla r. 1722 spáchána značná krádež. Podezření uvaleno na domácího sluhu Jana Ottmlayera a jelikož nemohl platnými důkazy nevinnost svou osvědčiti, měl býti soudu světskému vydán a s ním hrdelní řízení zavedeno. V nejvyšší úzkosti vzal útočiště své k blahosl. Janu Nepom., a vysílal vřelé modlitby k nebesům, aby na přímělu toho svatého mučeníka všemohoucí Bůh nevinnost jeho na světlo vynésti ráčil. Na týž úmysl dal sloužiti také několik mší svatých. V poslední noci, když již druhého dne měl Ottmlayer vydán býti soudu, zaslechl hlas, an třikráte volá: „Jene, Jene, Jene!“ a ku konci ten hlas pravil: „Neboj se, nestane se ti nic zlého.“ Ráno dal opět sloužiti mši sv. na ten samý úmysl. Brzy po mši sv. pišli dva mladci, kteřížto sami u soudu vyznali, že krádeže v klášteře se dopustili; zamýšleli prý jinam utéci, ale svědomí jim nedalo pokoje, až se navrátili a nevinnost Ottmlayerovu dokázali.

27. Beatrix Chvojková, měštka Starého Města Pražského, byla od r. 1713 až 1724, tudíž úplných 11 let střížena neduhem žaludečním; lékařové rozliční dávali jí léky mnohé, avšak bez prospěchu; nemoc ještě více se zhoršila. Posléz obrátila se důvěrně v modlitbách svých k blahosl. Janu Nep., prosíc, aby jí na Bohu vyžádal zdraví. V postním čase r. 1724 umínila

si ke cti sv. Jana zachovávatí tuhý půst; po šest týdnů pokaždé v pátek a v sobotu ani nejedla ani nepila ničeho a neustávala vroucně se modlití. Po ukončené pobožnosti sprostěna jest choroby své a od téhož okamžení byla úplně zdráva.

28. Františka, dcera Adama rytíře Bigato v Chebu byla r. 1726 celých 11 týdnů těžce nemocna; v chorobě své učinila slib, že bude putovati ku hrobu blahosl. mučeníka Jana Nep., jestliže jí Bůh zase nového zdraví popřeje. Ku konci 11. týdnu trpěla tak velkou bolestí hlavy, že ve dne ani v noci spátí nemohla, ničeho nepožívala a zmateně mluvila, tak že lékařové za to měli, že se blíží poslední její hodinka. I dali jí k hlavám obraz blahosl. Jana Nep., kterýžto obraz byl dotýkán na svatých ostatcích tohoto mučeníka. Brzy potom děvče usnulo; zdálo se jí, že byla s matkou svou v Praze u hrobu blahosl. Jana a že tam vykonala sv. zpověď a přijala Tělo Páně. Probudivši se vstala, řkouc, že už jí nic neschází. Z počátku mysleli přítomní rodiče, že snad zase pomateně mluví: ale když nejen bez cizí pomoci dívka šla ku stolu, nýbrž také s chutí pokrmů požívati počala, přesvědčili se všickni, že přímluvou sv. mučeníka ozdravěla. Slibu svému věrně dostála a u hrobu sv. Jana Nep. v Praze pobožnost svou vykonala.

29. Kardinál Bedřich hrabě Althan uchvácen jest r. 1728 pakostnicí tak, že rukama nikterak pohybovatí nemohl. Ač lékařové s všelikou péčí jej ošetřovali, nedařilo se jim dílo vyléčení jeho. Tu se kardinál s vroucí pokorou a nábožností utekl ku sv. Janu Nepomuckému a učinil slib, že navštíví hrob jeho. Hnedle potom nabyl opět předešlého zdraví. I přišel r. 1729 ku slavnosti téhož mučeníka do Prahy a zde po celý oktáv každodenně sloužil u jeho hrobu mši sv. k nemalému vzdělání nábožného lidu, u velkém počtu zde shromážděného. I osvědčil týž kardinál před arcibiskupem Khünburkem a v přítomnosti celé kapitoly sv. Vít-ské zřejmě, že jen přímluvám sv. Jana má co děkovati za své uzdravení.

30. Pamětihodná událost sběhla se v tom samém roce 1729, kdež se v Praze a v Čechách konala slavnost svatořečení Jana Nepomuckého. Stavové čeští vznesli tehdáž k císaři Karlu VI. žádost, aby dovolil zvláštní pořádek pobožností a processí, jež se ku cti sv. Jana konati měly. Císař sice povolení udělil, avšak stavům českým je písemně nezaslal. Tu se obrátili stavové dne 27. srpna 1729 na skutečného tajného radu a komořního císařova, Jana Bohdana svobodného pána z Imbsen, žádost svou znovu připomínajíce. Imbsen byl vřelý ctitel sv. Jana, i nemeškal a vešel okamžitě do komnat císařských ve Vídni a pravil: „Vaše císařská

Milost něco při sobě chová, což slouží ke cti sv. Jana Nepomuckého.“ Karel VI. ihned sobě vzpomněl na tu věc a vzav se svého psacího stolku list císařský odevzdal jej komořímu. Imbsen zavřel list do obálky, zapečetil a vložil do stolku své choti nařídív spolu, aby některý ze služebníkův domácích zanesl list do české kanceláře. V tom okamžení přiběhla choť svob. p. Imbsena celá ustrašená se zprávou, že se jí ztratily veškeré skvosty její, jichžto cena přes 20.000 zlatých se páčiti mohla. Manžel však potěšil ji v zármutku jejím řka: „Viz, milá choti, svatý Jan Nepomucký, jehožto čest a slávu tímto listem císařským vyhledávám, nás potěší a postará se o navrácení ztracených věcí. Svatý Jene Nepomucký, k tobě voláme, potěš nás v úzkosti naší!“ Téhož dne když oba manželé při obědě seděli, přišel jistý zlatník a tázal se baronky Imbsenové, zdali neztratila třesavou jehlici, vzácnými drahokamy ozdobenou, kterouž byl zlatník častěji při skvostech jejich spatřil; právě prý přišel kdosi k němu, jehlici onu prodávaje. Tu oba manželé jedněmi ústy velebili sv. Jana, kterýž tak rychle žádanou pomoc jim opatřil. Tázalíť se zlatníka, kdo tu jehlici k němu přinesl? Týž odpověděl, že jakási komorná od té a té hraběnky. Když pak byla věc ta dále vyšetřena, ukázalo se, že to byla dřívější komorná baronky Imbsenové, kterouž tato paní pro nepořádný život byla ze služby propustila. Při výslechu přiznala se, že paklíčem otevřela stolek baronky, když právě ani pánův ani služebnictva v domě nebylo. Veškerý skvosty se u zlodějky našly a byly majitelce navraceny.

§. 35. Opatření výloh ku slavnosti svatořečení potřebných.

Prohlášení za svatého koná se nejen v Římě samém s velkou okázalostí a slávou, ale obyčejně i ve vlasti toho Světce neb Světice zavdává událost tak velevzácná příčinou k rozličným slavnostem, jimiž národ na jevo dává svou radost, kterouž pocituje, že jeden z krajanův vepsán jest od nejvyšší autority církevní v počet a seznam oslavencův nebeských. Také český národ nechtěl v tom ohledu zůstatí na místě posledním: onť měl netoliko slovem, ale i skutkem dokázati, jak velice ctí sv. mučenka zpo- vědního tajemství.

Za tou příčinou požádal arcibiskup Pražský na začátku r. 1725 císaře Karla VI., aby šlechtu českou a jiné občanstvo téhož království vyzval k dobrovolným příspěvkům na útraty kanonisace čili svatořečení, kteréž v Římě samém asi 40000 až 50000 zlatých činiti budou. Karel VI. nemeškal spravedlivé žádosti té vyhověti a dal skrze nejvyššího purkrabí Jana Josefa

hraběte z Wrtby dne 19. února 1725 vyzvatí šlechtu jakož i jiné obyvatelstvo království českého, aby dle nejlepší možnosti své přispěli k uhrazení znamenitých výloh těchto. Výsledek sbírky té dokázal, že byli Čechové ochotni, halfřem svým přispěti k oslavě svého miláčka a patrona zemského.

Mimo to vydal arcibiskup Pražský jakož i biskupové Kralohradecký a Litoměřický v Čechách, biskup Olomúcký na Moravě a Vratislavský ve Slezsku svolání ku svému duchovenstvu, aby taktéž dárky svými k větší oslavě sv. mučeníka Jana bylo nápomocno.

Nemáme podrobný seznam darův od šlechty poskytnutých; jen tolik jest známo, že ani jeden ze znamenitějších rodů v Čechách usedlých neobmeškal hřivnou svojí k dílu posvátnému přispěti. Mezi dárci byla z rodu knížat, hrabat a svobodných pánů obzvláště tato jména skvěle zastoupena: Liechtenstein, Lobkovic, Schwarzenberk, Löwenstein, Piccolomini, Trautson, Kinský, Althan, Černín, Kolovrat, Vratislav, Martinic, Herberstein, Salm, Pachta, Clary, Bathyany, Gallas, Millesimo, Nostic, Harrach, Sternberk, Paar, Kollaredo, Pötting, Leslie, Chotulínský, Hartig, Wražda, Dobřenský, Deblín, Dohalský, Perglas, Zumsande. Rod svobodných pánů z Wunšviců přispěl k témuž účelu několika tisíci zlatých.

Že duchovenstvo české obětavostí svou k tak šlechetnému účelu se vyznamenalo, zvláště v arcidiecési Pražské, dokazují následující číslice.

V arcidiecési Pražské věnoval:

Arcibiskup Ferdinand hrabě z Khünburku	4000 zl. — kr.	Janovický	563 zl. 27 kr.
Kapitola metropolitní u sv. Víta	1000 " — "	Jindř.-Hradecký	1000 " — "
Duchovenstvo ve vikariátech (okrscích děkan-ských) a sice vikariat:		Jistebnický	212 " 19 "
Budějovický	481 " — "	Klášterecký	641 " 9 "
Čáslavský	343 " 31 "	Koceradský	406 " 53 "
Čelivský	435 " 16 "	Kolínský	827 " 33 "
Česko-Dubský	413 " 18 "	Kožlanský	131 " 30 "
Falknovský	617 " 4 "	Krumlovský	376 " 30 "
Horšovo-Týnský	341 " — "	Ledečský	217 " 25 "
Chejnovský	333 " 52 "	Libědický	568 " 41 "
		Loketský	554 " 45 "
		Mlado-Boleslavský	765 " 30 "
		Německo-Brodský	117 " 2 "
		Ouříněveský	530 " 16 "
		Pardubický	647 " 18 "
		Pisecký	352 " — "
		Plzeňský	207 " 28 "

Poděbradský . . .	360 zl. 35 kr.	Vodňanský . . .	446 zl. — kr.
Postoloprtský . . .	580 „ — „	Volyňský . . .	326 „ 18 „
Roudnický . . .	625 „ 20 „	Vysoko-Mýtský . . .	730 „ — „
Slánský	649 „ 20 „	Zákupský	540 „ 15 „
Tachovský	584 „ — „	Žebrácký	261 „ 3 „
Udlický	380 „ 12 „	Kladský vikariat	
Vltavo-Týnský . . .	813 „ 46 „	ve Slezsku . . .	940 „ 34 „

Úhrnem z arcidiecése Pražské 23.322 zl. 10 kr.

Tolik dalo samo duchovenstvo.

V Kralohradecké diecési věnovalo duchovenstvo na ten účel 907 zl. 55 kr.

V Litoměřické diecési sešlo se z darů duchovenstva i věřícího lidu 3642 zl. 6 kr.

Řeholní duchovenstvo ve všech 3 diecésích taktéž obětovalo dary své ve štědré míře, avšak obyčejně si dárcové vyměnili, aby nebyli jmenováni.

Mezi lidem katolickým v Čechách konaly se k nařízení vlády sbírky jak v městech a městysích, tak i na vesnicích a sešlo se celkem:

Z Prahy a z kraje Rakovnického	16.552 zl. 21 kr.
Z kraje Bechyňského	899 „ 21 „
„ Berounského	607 „ 9 „
„ Čáslavského	173 „ — „
„ Chrudímského	529 „ 21 „
„ Kouřímského	1736 „ 41 „
„ Kralohradeckého	2509 „ 48 „
„ Litoměřického	410 „ 3 „
„ Mlado-Boleslavského	404 „ 10 „
„ Plzeňského	1839 „ 19 „
„ Pracheňského	711 „ 16 „
„ Žateckého	586 „ 37 „

Úhrnem z celých Čech . . 26.959 zl. 6 kr.

Z Moravy zasláno bylo do Prahy příspěvkův od šlechty, duchovenstva i lidu 19086 zl. 19 kr.

Ze Slezska došlo na příspěvcích od šlechty, duchovenstva a lidu do Prahy 16666 zl. 20 kr.

Ukázal se tedy štědrost ctitelů sv. Janských v míře nejskvělejší, tak že všechny jen tuto vyčtené dárky dohromady vzaté převyšují sumu 90000 zlatých dle tehdejší měny. Peníze ty nejen stačily na potřebná vydání, ale zbylo ještě 8791 zlatý, jichž se užilo na stříbrný hrob sv. Jana Nepomuckého.

§. 36. Vyšetřování mučnické smrti a zázraků v Římě.

Na počátku r. 1726 pokračovalo se v Římě dále v soudním jednání o svatořečení Jana Nepomuckého na základě spisův z Prahy zaslaných. Již před tím r. 1725 ustanovil papež Benedikt XIII., aby v nepřítomnosti kardinála hraběte Althana úřad zpravodaje v té záležitosti převzal kardinál Alvarus Cienfugos. Od téhož papeže zřízen jest menší sbor, v němž zasedalo pět kardinálův a sice: Orighi, Belluga, Salerni, Cienfugos a Pipia, jimž svěřeno proskoumání všech otázek důležitých. Kongregace obřadů vydala záповěď, aby nikdo o životě Jana Nep. žádné zprávy neuveřejňoval, dokud tato komisse vyšetřovací s prací svou hotova nebude. V roce 1727 pak uveřejněna jest z rozkazu papežského v Římě obšrná zpráva o veškerém jednání soudním, aby celý katolický svět o důkladnosti vyšetřování v Římě i v Praze předsevzatého se přesvědčiti mohl.

Dne 9. ledna 1728 konána schůze sboru sv. obřadů v Římě a jednáno bylo o první otázce, kterážto zněla: „Zdali Jan Nepomucký opravdu utrpěl smrt mučnickou? Na tuto otázku všichni kardinálové odpověděli jednohlasně: Ano, smrt jeho má se opravdu považovati za smrt mučnickou a může se nyní přikročiti k vyšetřování zázrakův.

Co se zázrakův dotýče, věděti třeba, že se dříve, nežli Řím k svatořečení aneb prohlášení za blahoslaveného přistupuje, musí dokázati několik zázračných událostí, kteréž na přímluvu toho samého sluhy Božšho se udály. Církev tu však činí rozdíl mezi takovými sluhami Božími, kde na základě úcty od nepamětných dob jim prokazované se má státi prohlášení za blahoslaveného neb svatého, a oněmi sluhami Božími, kde se úcta takováto dokázati nedá.

Nepožíval-li sluha Boží od nepamětných dob úcty věřícího lidu, musely dle zákonů církevních před rokem 1740 platných dokázány býti nejméně dva zázraky na jeho přímluvu učiněné, a pak teprv mohl prohlášen býti za blahoslaveného. Když pak měl blahoslavenc prohlášen býti za svatého, musely opět jiné dva (čili třetí a čtvrtý) zázraky později vykonané býti dokázány.

Při takovém sluhovi Božím však, který od nepamětných dob úcty věřícího lidu požíval, mohlo a může se doposud od apoštolské Stolice státi schválení úcty (čili prohlášení za blahoslaveného) i tenkrát, když se nedokázal žádný zázrak¹⁾,

¹⁾ Tak na př. Anežka Česká byla za blahoslavenou prohlášena, ač nejsou až posavade dokázány žádné zázraky, které by na její přímluvu se byly staly.

na přímluvu sluhy neb služebnice Boží učiněný. Když ale takový blahoslavenec měl býti prohlášen za svatého, musely jindy při nejmenším dva zázraky na jeho přímluvu vykonané úplně zjištěny a dokázány býti.

Jan Nepomucký byl za blahoslaveného prohlášen r. 1721; už před tím rokem staly se sice mnohé zázraky na jeho přímluvu; avšak v Římě se tehdy netázali po zázracích, nýbrž jenom vyšetřovali nepamětnou úctu a na tom základě úctu blahosl. Jana schválili. Nyní, když se jednalo o to, aby prohlášen byl za svatého, měly dle zákonů tehdy platných nejméně dva zázraky¹⁾ na jeho přímluvu učiněné býti dokázány. V Římě však po přísném a všestranném uvažování a vyšetřování netoliko dva, nýbrž čtyry zázraky uznali a stvrdili jakožto takové, jichž pravdivost čili skutečnost jest zcela na jisto postavena a nad všelikou námitku povznešena. Uvážíme-li, že jinak platí v Římě pravidlo, aby s ohledem na mučenky nečinily se při svatořečení jich tak přísné požadavky formalit, jako když se jedná o jiné světce, na př. vyznavače, a že při našem Janu Nepomuckém, ač byl také mučeník, přece o čtyrech zázracích se vyšetřování konalo, musíme se touto velikou ostražitostí apoštolské Stolice zajisté tím více upevniti v přesvědčení, že Řím v příčině našeho patrona a mučeníka zpovědního se neukvapil ani nepřeháhlil, začež apoštolské Stoličce jenom vděční býti můžeme.

Zázraky od apoštolské Stolice podle návrhu kardinála Alt-hana r. 1728 uznané jsou tyto čtyry:

1. Neporušenost jazyka přes 300 let v zemi ležícího;
2. Nabíhání sv. jazyka a proměna barvy jeho v r. 1725;
3. Okamžité uzdravení levé zcela uschlé ruky Terezie Krebsové r. 1701;

4. Vysvobození Rosalie Hodánkové z nebezpečí utonutí r. 1718.

(Historikové arci o zázracích vypravují, ale soudním jednáním nebyl doposud žádný zázrak zjištěn.)

¹⁾ Zákony ty byly však o něco později změněny papežem Benediktem XIV., kterýžto dne 23. dubna 1741 vydal následující nařízení: Nepožival-li sluha Boží od nepamětných dob úcty lidu katolického, tuť musí prokázány býti nejméně dva, někdy však (dle větši neb menší spolehlivosti svědkův) i tři neb čtyry zázraky, a pak teprv smí sluha Boží za blahoslaveného býti uznán. Když pak takový blahoslavenec má za svatého býti prohlášen, musí opět dokázány býti nové dva zázraky. — Při takovém však sluhovi Božím, kterýž od nepamětných dob úcty věřícího lidu požíval, musí nyní dokázáno býti nejméně čtvero zázrakův, na přímluvu jeho Bohem způsobených, a pak teprv se smí přikročiti ku kanonizaci čili prohlášení za svatého. (Ferraria, 2. svazek. — *Časopis katolického duchovenstva*. 1876. str. 25.)

Proti zázrakům těmto činil dle úřadu a povinnosti své obhájece víry, učený Prosper Lambertini námitky četné a takové, jež o nevšedním důmyslu i vědomostech jeho jasný důkaz podávaly. S druhé strany však nemeškali zase jiní proslulí učencové, byvše k tomu od apoštolské Stolice vyzváni, námitky ty podstatnými důvody vyvrátiti a skutečnost oněch čtyř zázraků všestranně objasniti. Z učencův těch buďtež jmenováni: Jan Franchelucci a Karel Albert Cavalchini, papežští advokáti; Petr Assalti a Antonín Cocchi, professoři lékařství na vysokých školách Římských.

Není možno, abychom zde obšírně uvedli všecka ta velmi důkladně spracovaná dobrozdání, kteráž proti zázrakům a zase k obhájení jich byla od jmenovaných učencův sepsána; jenom jako na ukázkou budiž o některých důležitějších věcech zínka tuto připojena.

1. O neporušeném jazyku sv. Jana. Proti námitce, že mohl jazyk přirozeným způsobem bez zázraku býti zachován, odpovídá professor lékařství Cocchi: „Jazyk jest měkký, houbovitý a náleží mezi ty částky těla, které nejsnáze porušení berou. Ano i tehdáž, když se těla na ten účel balsamují, aby po dlouhá léta se zachovala, musí se vyříznouti dříve jazyk, vyndati oči a střeva, nebo ty tři věci nejdříve porušení podléhají. Je-li nějaké tělo jenom několik dní nepohřbeno, dostává jazyk hnedle temnou barvu, vydává odporný zápach a dotkneme-li se ho, na kousky se rozpadá. Nejednomu lékaři se stalo, že si přinesl domů jazyk, aby jej proskoumal; i nechal jej v plátně zaobalený několik dní ležeti, a pak našel místo jazyka samé červy. Tím méně lze jazyk celé měsíce, ano léta, a docela po několik století neporušený zachovati. Mimo to uvážiti sluší, že byl Jan Nepomucký hozen do řeky Vltavy a utopen; jazyk jeho vodou nabotnalý, musel dle přirozeného průběhu mnohem dříve hnilobou býti uchvácen, než kdyby od samého počátku v zemi byl ležel. A tím méně by dle zákonů přírody byl ušel zpráchnivění, an dle seznání lékařův přísežných ani solí, ani líhem neb balsámem nebyl proti porušení chráněn. Ostatně by za 300 let nezůstala ani památka soli, ani líhu, ani jazyka, kdyby těmato dvěma věcmi byl jazyk napuštěn býval. Avšak ani v tom případě, kdyby jazyk balsámem byl napuštěn býval, nebyl by to více jazyk v pravém smyslu, nýbrž jiná hmota, jelikož jednotlivá vlákna byvše zcela vonnou látkou prosáknuta stávají se pouhými schránkami balsámu a tvoří hmotu novou, s balsámem smíšenou; pohlédneme-li na mumii, podobají se částky její spíše větvím starého buku, jsou černé, tuhé, tvrdé a křehké; jazyk blahosl. Jana však jest červený, měkký a ohebný,

což se nemohlo státi způsobem přirozeným, nýbrž jedině nadpřirozeným vlivem Boha samého.“

2. O změně barvy a nabíhání jazyka. Promotor Prosper Lambertini činil námitky, že tu byl pouhý klam a mámení obrazotvorností, a že dechem, políbením neb září světél rozžatých mohlo nabíhání jazyka a změnění barvy býti způsobeno. K tomu slovníci professoři lékařství Assalti a Cocchi odpovídají: „Nabíhání některé částky těla lidského může se státi jenom tehdáž, když člověk žije, když ta část spojena jest s celým tělem a když naplněna jest tekutinou, krví neb vodou. Jazyk sv. Jana však byl přes 300 let oddělený od těla, dosud se zachoval, ano z nenadání krví naběhl, kdežto v jazyku od těla odděleném nemůže oběh krve déle trvati přirozeným způsobem. A mimo to i jasnou červeností byl jazyk ten zbarven, což obojí se jen silou nadpřirozenou státi mohlo. Taktéž nedá se vysvětliti během přirozeným příčina, proč jen tři čtvrtiny jazyka tou jasnou červeností byly zbarveny, kdežto jedna část, ač stejně ohebná a krví přístupná, temně barevnou zůstala. Nemohliť znalcové zmýleni býti odráženým světlem, neboť nejen na slunci a v září světél, ale na mnoha jiných místech a v jiných polohách jazyk pozorovali a totéž vždy shledali. Mýliti se mohou lidé nevědomí, věci neznající, nikoli však zkušené lékařové, kteří obrazotvorností tak snadno klamati se nedají. Co se pak políbení a dýchání týká, může tím ovšem nějaká lehynká věc býti v pohyb uvedena, na př. pírkou; ale jazyk přes 300 let starý nemůže bez působení Božího krev živou v sobě udržeti a tato krev nemůže bez téhož Božího působení jazyk jasnou červeností zbarviti a naběhnouti jeho způsobiti. Pouhou silou světla slunečního neb záře rozžatých svící nemůže ani v těle právě nyní teprv zemřelém způsobeno býti zřednutí krve zhoustlé a zbarvení jazyka, tím méně v těle, které přes 300 let v hrobě práchnivělo.“

3. O uzdravení Terezie Krebsové. Naproti námitce, že se uzdravení ruky mohlo státi lékařskou pomocí a tudíž zcela dle zákonů přirozených, dokazují lékařové Assalti a Cocchi, že léky od ranhojičů poskytovanými nejen choroba ruky vyhojena nebyla, nýbrž právě naopak vždy horší se stávala. Co se vymknutí prstu týká, není-li náprava ihned učiněna, později učiniti ji více nelze; a bylo-li vymknutí to špatně spraveno čili nedobře narovnáno, zůstává ochromnutí nezhojitelné. Rámě Terezie bylo zcela vyschlé, prázdná krev se v něm nejevila, bylo bez citu a nehybné. Jelikož ale později nejen v jediném okamžení nabyla úplné vlády v těle ruce, nýbrž i vymknutý palec byl zase zdravý a ruka najednou

silná a masem obrostlá, nelze upírat, že zde Bůh sám konal zjevný zázrak.

4. O vysvobození Rosalie Hodánkové z nebezpečí utonutí. Promotor snažil se dokázati, že vysvobození to mohlo se státi přirozeným způsobem a pomocí lidskou. Naproti tomu dokazují Assalti a Cocchi, že dle zákonů přirozených byla by musela nastati smrt Rosalie utonutím, jelikož celou hodinu ležela ve vodě a tudíž nemohla dýchat, jelikož voda byla velmi studená, a studená voda jakož i vzduch studený obzvláště překážejí volnému dýchání, a jelikož mimo to byla dívka teprv 6 let stará; v takovém věku však může smrt způsobena býti také nebezpečím toho druhu, kterému by člověk dospělý snadněji odolati mohl. Také není přirozeným způsobem možno, aby Rosalie byla prošla uzoučkou prostorou dvou palců mezi prvním mlýnským kolem a podlahou, a tak dostat se mohla až k druhému kolu, pod nímž byla živa nalezena; ač tělo její bylo nedospělé, byla by přece tlakem a váhou těžkého kola, zhotoveného z dříví dubového a smrkového, žebra její se přeraziti musela. Ale ohledáním lékařským se zjišťilo, že dívka nejmenší pohromy na těle svém neutrpěla. Také nemohla šatem svým zadržeti běh mocného kola, jelikož lehký šat by se zajisté byl silou běžícího kola roztrhal, nikoli však kolo nezastavil, a to tím spíše, když se uváží, že dva roky před tím dva silní mužové kolem uchvácení byvše, netoliko je nezastavili, nýbrž silou kola jsou rozdraceni. Sluší tedy zachování Rosalie připsati jediné zázračnému působení Božímu¹⁾.

V návrhu svém, kterýž kongregace sv. obřadů papeži Benediktu XIII. dne 11. ledna 1729 předložila, mimo svatý život, mučnickou smrt a zjištěné zázraky klade se znamenitá váha na tu okolnost, že blahoslavený Jan Nepomucký jest první mučnick, který pro zachování a obhájení mlčelivosti zpovědní smrt utrpěl; konečně praví kongregace, že jazyk téhož blahoslavence po 3 století neporušeně zachovaný jest nejvýmluvnějším prosebníkem, za to se přimlouvajícím, aby apoštolská Stolice Jana Nepomuckého v počet svatých vepsati rozkázala.

Papež Benedikt XIII. byl dne 18. ledna 1729 (v den Nastolení sv. Petra v Římě) přítomen slavným službám Božím

¹⁾ Mimo čtyry výš jmenované zázraky neuznala Stolice apoštolská zapotřebí, proskoumati ještě jiné události, o nichž jsme výše (na str. 96—108) zprávu podali. Připouští tedy Římská Stolice možnost, že také ve mnohých jiných případech byla pomoc sv. Janem Nepomuckým poskytnuta způsobem zázračným tím, kdož k němu volali, čili že Bůh na přimluvu toho Světce mnohem více zázraků působiti ráčil nežli ony čtyry v Římě uznané.

ve Vatikánském chrámě konaným, načež po učiněném návrhu kongregace jakožto hlava veškeré církve a nejvyšší sudí v záležitostech svatořečení ony čtyry od kongregace bedlivě proskoumané zázraky uznal a schválil jako takové, jimiž všemohoucí Bůh svatost sluhy svého, Jana Nepomuckého, patrně dokázal a potvrdil.

Jelikož věci až k tomuto příznivému výsledku dostupily, přednesl hrabě Jan Rudolf Spork, biskup Adratský a kanovník u sv. Víta, jakožto žadatel v záležitosti blahosl. Jana prosbu, aby se tudíž přistoupilo ke skutečné kanonisaci. Kardinál hrabě Althan přednesl návrh k tomu směřující ve valné schůzi kongregace sv. obřadů, konané dne 15. února 1729; načež se stalo usnešení jednosvorné, že se nyní může bezpečně a bez překážky přikročiti k prohlášení blahosl. Jana Nep. za svatého. Usnešení to papežem samým 16. února jest schváleno.

Dne 8. března 1729 nařídil papež, aby se konaly v Římě modlitby veřejné na ten úmysl, aby k úkonu svatořečení, pro celé křesťanstvo velice důležitému, osvícení a milost Ducha Božího se vyprosila. K většímu povzbuzení věřícího lidu uděleny jsou v Římě plnomocné odpustky. Na to dne 10. března konalo se poloslavné sezení konsistoře papežské u přítomnosti mnoha kardinálův, arcibiskupův, biskupův a praelátův. V sezení tom přednesl kardinál Coscia, místopředseda kongregace sv. obřadův, obšírnou zprávu o životě, smrti a zázracích blahosl. Jana Nepomuckého, načež papež Benedikt XIII. otázel se všech přítomných kardinálů: zdali se má přistoupiti ku slavnému prohlášení blahosl. Jana Nep. za svatého? A ješto všickni kardinálové bez výminky byli toho mínění, ustanovil papež, že slavná kanonisace díti se bude 19. března ve chrámě Lateranském.

§ 37. Benedikt XIII. prohlásil Jana z Nepomuku za svatého v Římě r. 1729.

(Dne 19. března.)

Veliká a pro Čechy velepamátná slavnost konala se v hlavním městě křesťanském Římě dne 19. března 1729; byl to den sv. Josefa pěstouna Páně a patrona země České, byl to předvečer onoho 20. března, v kterýžto den r. 1393 Jan Nepomucký smrt mučnickou vytrpěl. A konal se významně slavnost ta v chrámě Lateranském, sv. Jana Křtitele zasvěceném, jelikož měl za svatého vyhlášen býti mučovník, který se ve mnohých věcech, obzvláště pak v neohroženém hlásání pravdy před tváří králů pozemských Janu Křtiteli podobal.

Basilika (chrám) sv. Jana v Lateraně přioděla se ku dni 19. března rouchem nad míru slavnostným. Před hlavním průčelím zřízeno bylo umělé sloupořadí, na jehož konci se nacházela poustevna; nad sloupořadím stkvěl se znak papeže Benedikta XIII., v pravo erb císaře a krále Karla VI., v levo znak český jakož také znak metropolitní kapitoly sv. Vítké. Po obou stranách byl nápis: „V pokušení shledán jest věrný“ a: „Protož mu dle přísahy své dal Bůh slávu v pokolení jeho.“ Nad okrasami těmito byl prostranný pavlan se sloupy ve slohu korintském zřízenými, a mezi nimi čtvero oken. Ještě výše bylo zřítí oblaky; na nich stál svatý Jan Nepomucký, vedle něho po pravé straně sv. Jan Křtitel, po levé sv. Jan Evangelista, kteříž mučenská tajemství zpovědního zvou k sobě do slávy nebeské. Uvnitř pak ozdoben byl celý chrám oponami z červeného damašku. Na velkých obrazech uměle zhotovených vypočteny byly hlavní události ze života sv. Jana: Narození jeho; Jan jakožto zpovědník královny; mučení sv. Jana; pálení pochodněmi; shození do řeky Vltavy; Jan v řece nebeským světlem ozářený. Po pravé straně stálo lešení, na němž byla upravena místa pro knížata a jiné osobnosti vznešené; sloupy lešení toho ozdobeny byly zlatem a hedbávím čínským. Na 63 křišťálových svícnech hořely pětiliberní svíce.

U prostřed chrámu postaven trůn pro jeho Svatost papeže Benedikta XIII.; ke trůnu po 11 stupních se vzhůru vystupovalo. Po obojí straně trůnu stály dva sloupy; u jednoho vypočtenu lev jakožto obraz síly, u druhého sloupu klíče a pes, na znamení mlčelivosti zpovědní a věrnosti. Podle trůnu položeny byly skutečné hlavy knížat apoštolských sv. Petra a sv. Pavla. O něco dále po obou stranách trůnu byla sedadla pro kardinály. Nad baldachýnem hlavního oltáře byl obraz blahosl. Marie Panny. Po levé straně papežského trůnu vyobrazen byl sv. Jan Nepomucký ve slávě nebeské; pod ním vypočten byl svatý jazyk jeho a při tom nápis: „Dal mi Pán jazyk za mzdu mou, a jím chváliti budu jej“ (Moudrost Sirachova 51, 30.). Naproti trůnu byla vyobrazena archa Noemova s okny uzavřenými a nápisem: „Ani vody nepřemohou.“ Na jiném blízkém obraze bylo viděti uprostřed rozbouřeného moře zavřenou lasturu (mušli) s nápisem: „Bude zavřena knížeti“ (Ezech. 44, 2.).

Pod prvním obloukem chrámovým vyobrazeny byly na pěti pilířích především tresty těch, kdož zneuctili hrob sv. Jana; pak na druhém obraze zázračné uzdravení ruky Terezie Krebsové; na třetím svaté ostatky s neporušeným jazykem; na čtvrtém nabíhání a změna barvy sv. jazyka, jež biskup Mayer přítomným svědkům

ukazuje; na pátém rozličné události zázračné, které se na přímluvu sv. Jana staly. Na jiném zas obraze vypořádáno zázračné zachránění šestileté Rosalie Hodánkové od smrti utonutím.

Hlavní oltář byl ozdoben krásným červeným aksamitem se zlatým střepením a hojností světél ozáren. Mimo svíce na oltáři a blíž něho postavené (mezi nimi bylo 8 dvanáctiliberních) visely blízko oltáře čtyři překrásné korunní svícny ze skla křišťálového s množstvím rozžatých svící. Mezi jednotlivými oblouky chrámu zavěšeny byly pletence z květin, a z nich visely v nesčíslném počtu vodní krůpěje, z křišťálového skla uměle zhotovené. Ve 12 výklencích stály sochy dvanácti sv. apoštolů; výklenky tyto byly co nejskvostněji okrášleny květinami, palmami, listovím, hlavami andělův a jinými ozdobami sochařského umění.

V ustanovený den 19. března začali se od časného rána scházeti účastníci velkolepé slavnosti, načež průvod se bral ku chrámu Lateranskému v následujícím pořádku: Řeholníci všech klášterů Římských, kapitoly kanovníkův, úředníci papežští, jenerálové řádův, advokáti konsistoře papežské, kaplani papežští, nesoce papežskou trojnásobnou korunu (tiaru čili diadem), berlu čili pastýřskou hůl a jiné odznaky papežské moci; za těmi šli zpěváci a hudebníci papežští, pak duchovní chovancové (alumnové) německého ¹⁾ a uherského národu, kteřížto nesli velkou korouhev s třetím obrazem sv. Jana Nepomuckého. Za nimi kráčeli vyšší úředníci kanceláře papežské a jiných nejvyšších úřadův církevních a praeláti Římské kurie. Jeden z vyšších těchto úředníkův byl oblečen jako podjáhen v dalmatice a nesl krucifix; jiný opět nesl kaditelnici a jiných šest nesli stříbrné svícny s hořícími svícemi. Za nimi následovali infulovaní opati, biskupové (mezi nimi také biskup Adratský hrabě Špork), arcibiskupové a patriarchové v pluvíálech a na hlavách infule majíce, každý z nich držel hořící svíci v jedné ruce. Za nimi kráčeli kardinálové Římské církve, jichž bylo 36, v šarlatovém obleku svém, s pluvíály a infulemi, hořící svíce v rukou majíce. Posléz byl na trůnu svém nesen papež Benedikt XIII., přioděn jsa pluvíálem, na hlavě maje přeskvostnou trojnásobnou korunu papežskou čili diadem ²⁾, v pravé ruce hořící svíci.

¹⁾ Mezi těmito chovanci německé kolleje (jinak se též nazývá „Germanikum“) byl r. 1729 též přítomen Antonín Petr hrabě Přichovský z Přichovic, kterýž r. 1764 se stal arcibiskupem Pražským.

²⁾ Papežové Římaři mají několik těchto korun ze zlata, skvostnými drahokamy okrášlených. Při slavných průvodech mívá papež jednu z korun těch na hlavě, ostatní bývají v průvodu samém nesený od papežských úředníků.

Nejdřív zapěl sv. Otec církevní píseň k blahosl. Marii Panně: „Zdrávas hvězdo mořská,“ načež byl vnesen do chrámu Lateranského. Tam nejdříve kořil se pokleknuv před nejsv. Svátostí, načež se usadil na trůnu svém pod baldachýnem.

Kardinál hrabě Althan předstoupil v průvodu papežského obřadníka (ceremonáře) a Ludvíka di Valenti, advokáta Římského, před trůn sv. Otce. Oba průvodčí poklekli, načež kardinál uprostřed nich stoje vznesl ku sv. Otcí ve jménu císaře Karla VI., jakož i ve jménu celého království českého první snažnou prosbu, aby Jana Nepomuckého, který už za blahoslaveného jest uznán, v počet svatých vepsati ráčil. Sv. Otec dal prostřednictvím kardinála-jáhna Majelly za odpověď: že v tak znamenitých věcech nejprve Boha za pomoc prositi sluší. Kardinál Majella zvolal nyní: „Modlete se bratří!“ načež papež sestoupil s trůnu, uvrhl se na kolena a vroucně se modlil; s ním spolu všickni shromáždění vřelé modlitby své k nebi vysflali. Hudebníci a zpěváci provozovali mezi tím litanie ke všem Svatým.

Po skončených litaních zasedl papež opět na svém trůnu, načež po druhé předstoupil kardinál Althan a prosil snažně a snažněji, aby Jan Nep. byl za svatého prohlášen. Papež opět povstal se svého trůnu, poklekl a modlil se nějakou chvíli. Ku povzbuzení kardinála-jáhna Majelly, jenž volal: „Modlete se bratří!“ (Orate fratres!) všecko shromáždění též poklekl a se modlilo. Za chvíli zvolal kardinál-jáhen: „Povstaňte!“ (Levate!) a všickni povstali.

Sv. Otec zanotil církevní píseň: „Přiď, ó Duchu přesvatý!“, ve kteréžto písni zpěváci dále pokračovali. Po ukončené písni vykonal sv. Otec modlitbu k Duchu sv. a zase na trůnu se posadil. I předstoupil po třetí kardinál Althan a vysokým hlasem opakoval po třetí prosbu svou řka: „Prosím snažně, prosím snažněji, prosím nejsnažněji, aby Jan Nep. byl za svatého prohlášen.“

Ku prosbě této dal nejprv papež pokynutím hlavy své přivolení, načež s trůnu povstal a silným srozumitelným hlasem tato slova pronesl:

„K větší cti svaté a nerozdlílné Trojice, pro zvelebení katolické víry a větší rozkvět křesťanského náboženství, ve jménu téhož všemohoucího Boha Otce, i Syna i Ducha svatého a svatých apoštolů Petra i Pavla, jakož i naší vlastní mocí a podle rady bratří našich¹⁾ prohlašujeme a ustanovujeme: že blahoslavený Jan Nepomucký svatý a mezi svaté vpočten jest, jakož my jej skutečně tímto v seznam svatých klademe.“

¹⁾ Zde buďtež rozuměni kardinálové Římské Církve.

Když sv. Otec ta slova byl domluvil, vyzval kardinál Althan spolu s advokátem Valenti přítomné nejvyšší notáře (písaře) papežské, aby o vykonaném prohlášení Jana Nepomuckého za svatého sepsali úřední listinu; pak požádal sv. Otce Benedikta XIII., aby vyhotoviti rozkázal bullu (papežský dekret) o vykonané kanonisaci, a bulla ta aby od sv. Otce samého byla potvrzena a schválena.

Sestoupiv nyní s trůnu svého zapěl papež před velkým oltářem chvalozpěv: „Te Deum laudamus“ (Tebe Boha chválíme), načež hudebníci papežští ve chvalozpěvu tom pokračovali při zvuku trub a bubnů; v libém souzvuku zavzněl hlahol zvonů všech kostelů města Říma (jichž se přes 300 čítá); mezi to mísila se hlučná střelba z děl na hradě Andělském postavených, aby veškerému světu se ohlásila událost, pro celou Církev, obzvláště pak pro Čechy veledůležitá.

Po ukončení chvalozpěvu zazpíval kardinál-jáhen: „Oroduj za nás, svatý Jene Nepomucký!“ a veškeren lid odpovídal: „Abychom hodni učinění byli zaslíbení Kristových“; načež svatý Otec vykonal následující modlitbu:

„O Bože, jenž jsi skrze nepřemoženou zpovědní mlčelivost svatého Jana Církev svou novou mučnickou korunou ozdobiti ráčil, propůjč, abychom dle jeho příkladu ústa svá bedlivě opatrujice, někdy k němu a ke všem blahoslaveným, kteří se jazykem svým neprohřešili, připočteni byli. Skrze Ježíše Krista, Pána našeho.“ Lid odpověděl: „Amen.“

Papež podepsal teď bullu o vyhlášení Jana Nepomuckého za svatého; potom podepsána jest ještě od 36 kardinálů. Bulla nese datum 19. března 1729 a začíná slovy těmito:

„Kristus Pán, kterýž před svým na nebe vstoupením církvi své, zbudované na pevné skále, slíbiti ráčil, že až na konec věkův se postará, aby nikdy brány pekelné ji nepřemohly, byť krvavé bouře pronásledování aneb převrácené nauky bludařův usilovaly jí otrásti, neustává den co den před očima našima zaslíbení to vyplňovati způsobem takovým, aby tudy tím větší vzrůst brala křesťanská statečnost v srdci věřících. Když pak již rozličné články víry Spasitelem naším i apoštoly jeho hlásané našly slavné svědky, kteříž před tyrany a jinými nepřáteli Božími krví svou články ty zpečetili, nalezen jest konečně i ten, jenž hájil svátost pokání a svátostnou mlčelivost zpovědní, kterouž proti bludařům pozdějších století už předúchvatně zastával jakožto mučeník nepřemožený.“

Pak následuje v papežské bulle stručné vypsání života sv. Jana Nepom. a mučnické smrti jeho, jakož i celého průběhu církevního jednání soudního. Vypočteno jest v bulle čtvero oněch zázrakův, kteréž od apoštolské Stolice byly proskoumány a schváleny; taktéž se činí zmínka o žádostech, jež císař Karel VI., král Polský, mnozí kardinálové, arcibiskupové a biskupové vznesli k apoštolské Stolicí, přimlouvajíce se, aby Jan byl za svatého prohlášen. Když pak všem předpisům v církvi platným bylo úplně vyhověno, tuž papež se s radou kardinálův na tom ustanovil, k svatořečení přikročiti; o tom dí bulla:

„Ustanovili jsme a nařizujeme, aby Jan Nepomucký, metropolitního chrámu Pražského v království českém kněz a kanovník, jehož svatost života, mučnická smrt, příčina mučnickví a zázraky úplně jsou zjištěny, vepsán byl do seznamu svatých mučnickův, jakž tímto nařizujeme a ustanovujeme i vepsati necháváme a poroučíme, aby týž ode všech křesťanův jakožto v pravdě svatý a mučnick Kristův byl ctěn; takéť tomu chceme, aby v celé církvi chrámy a oltáře, kdež by se nekrvavá oběť Bohu přinášela, na počest toho Světce se zřizovati a každoročně dne 16. května památka jeho jakožto svatého mučnicka křesťanského konati se mohla.“

Těm, kdož vykonavše sv. zpověď a Tělo Páně přijavše v den 16. května přítomni jsou v chrámě sv. Vítském v Praze a hrob sv. Jana Nep. navštíví, udělil Benedikt XIII. bullou zmíněnou odpustky 1 roku a 40 dní; těm pak, kdož mezi oktávem u hrobu jeho se pomodlí, 40 dní. (V pozdějších letech udělila apoštolská Stolice poutníkům u hrobu sv. Jana Nep. v Praze přítomným v den 16. května odpustky plnomocné, které až podnes trvají.)

Sv. Otec Benedikt XIII. oblekl pak roucha mešní a sloužil v chrámě Lateranském slavnou mši sv., a sice ke cti sv. Josefa, avšak s připojením modliteb (orací) o sv. Janu Nepomuckém. Po „Credo“ (Věřím v Boha^a) přistoupili tři kardinálové, členové kongregace sv. obřadů ku sv. Otcí, aby mu podali předepsané oběti či milodary, jakž při takových slavnostech obyčej bývá. Napřed krácel ceremonář čili obřadník, pak přistoupil jeden z kardinálův a podal sv. Otcí na trůnu sedícímu první dar a sice dvě veliké svíce voskové; každá vážila 60 liber; vyobrazen byl na každé svíci Jan Nepomucký, níže vymalován erb papežsky a pod ním znak sv. Vítské kapitoly. Druhý kardinál obětoval papeži dva velké chleby, z nichž jeden byl pozlacený, druhý postříbřený. Třetí posléz kardinál odevzdal sv. Otcí dva soudečky s vínem; jeden byl pozlacený a bylo v něm víno červené, druhý

postříbřený a ten choval v sobě víno bílé; na chlebech i soudcích byl vypodobněn znak papežský.

Po mši sv. udělil papež plnomocné odpustky všem, kdož při slavnosti svatořečení byli přítomni, přijavše před tím svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní. Při tom zpíval dle předpisu jeden z jáhnů všeobecné vyznání viny („Confiteor“), kteréž těmito slovy začínalo: „Vyznávám se Bohu všemohoucímu, blahosl. Marii Panně, sv. Michali archandělu, sv. Janu Křtiteli, sv. apoštolům Petru a Pavlovi, sv. Janu Nepomuckému, všem svatým a tobě, svatý Otče“ atd.

Celá slavnost trvala plných šest hodin a za všeobecného radostného pohnutí a plesání se skončila.

Na věčnou památku tohoto svatořečení dovolil papež Benedikt XIII., aby kanovníci metropolitní kapitoly u sv. Víta v Praze mohli po všechny budoucí časy nositi na prsou zlatý kříž s obrazem sv. Jana Nepomuckého a s nápisem vzadu na kříži vyrytým: „Benedikt XIII. 1729.“

§ 38. Slavnost ke cti svatého Jana Nepomuckého v Praze konaná.

(Od 9. až do 16. října 1729.)

„Dosáhla jsi vrchol svaté radosti, vyplněno jest nejvřelejší přání tvé, přešťastná Čechie, ješto náboženství křesťanské ozářeno jest novým světlem svatosti. Ukončena jest posléz záležitost svatořečení slavného bojovníka Kristova, prvo-mučeníka svátosti pokání a divotvorce českého, Jana Nepomuckého, ku kteréž po 13 let směřovalo obecné přání, pilné práce jednotlivců, veřejné kroky naše i kapitoly naší, vřelá touha císařů, králův a knížat.“

Slovy těmito začíná pastýřský list, jímžto arcibiskup Pražský Ferdinand hrabě z Khünburku zvěstoval diecési své předradostnou zprávu, že Jan Nepomucký byl za svatého prohlášen a že se za tou příčinou bude konati slavnost na počest tohoto Světce v hlavním městě Pražském. Jelikož sv. Otec Benedikt XIII. všem účastníkům té slavnosti propůjčil plnomocné odpustky, bylo se právem nadíti, že účastenství věřícího lidu bude všeobecné a velkolepé.

Pro velké a rozmanité přípravy byla slavnost tato odložena až ke dni 9. října 1729.

Velechrám sv. Víta přioděl se k tomu dni ve slavnostné roucho. Především zřízena před kostelem slavobrána, na kteréž Jan Nepom. vyobrazen byl ve způsobu beránka za příčinou své mlčelivosti a že mučeníckou smrt trpělivě a s odevzdaností do

vůle Boží podstoupil. Na jedné straně stála socha lásky k bližnímu s nápisem: „Kdokoli bližnímu na cti ubližuješ, v tato místa nevstupuj.“ Po druhé straně byla socha mlčelivosti, ana ukazuje na beránka z bílého vosku (jakožto obraz sv. Jana Nep.); při tom nápis: „Bílý tento beránek i stín zlé pověsti nenávidí a vždy vlnou jako snh bslou se šatí.“

Na jiném obraze zřítí bylo cheruba s mečem plamenným, an chrání čest sv. Jana; na štítu jeho byl nápis: „Odpůrcové Boží v tuto svatyni nevcházejte.“ Pod tím vyobrazeny tresty, kteréž stihly ty, kdož se protivili účtě sv. Jana, při tom nápis: „Přátelé Boží nemají zneuctění býti.“

Uprostřed lešení zřízena byla osmihranná, 75 stop vysoká jeskyně neboli kaple ke cti sv. Jana Nep.; hořejší klenutí kaple té nesli 4 serafové; každý ze serafínů těch měl nějaký odznak, jenž se vztahoval na ctnosti sv. Jana; tak držel jeden z nich obraz ukřižovaného Spasitele, druhý měl obraz Marie Panny; třetí růženec a čtvrtý srdce, božskou láskou planoucí. Vnitřní stěny té kaple byly pokryty malovanými palmami a větvemi, věnci z růží a lilií, hořícími pochodněmi k naznačení výtečných ctností našeho mučenka. Pod křišťálovým sklem nalezal se tu pěkný, mnohými drahokamy ozdobený obraz sv. Jana, pod ním bílý z vosku zhotovený beránek, jež drželi dva andělové; při tom nápis: „Svatému Janu Nepomuckému, při narození božským světlem ozářenému, z Vltavy světlem božským do ráje přenešenému projevuje Pražský velechrám planoucí lásku horlivých jeho ctitelův; chrám sv. Vítký plesá nad tím, že vepsán jest Jan v počet svatých, jimž celý svět poctu vzdává, i odporoučí se jeho ochraně.“ O něco výše byl nápis jiný, jenž zněl takto: „Beránek třikrát posvěcený, poprvé hlasem lidu, po druhé prohlášením za blahoslaveného od papeže Innocence, po třetí prohlášením za svatého od papeže Benedikta.“

O něco dále stála menší kaplička, v níž vyobrazen byl neporušený jazyk sv. Jana, ozdobený paprsky zlatými, květinami a skvostnými drahokamy, s nápisem: „Jazyk můj zplesal.“ (Žalm 15, 9.) Okolo té kaple stálo čtvero soch, kteréž znamenaly, že už na čtvrté století trvá zázračná neporušenost jazyka toho. Na jednom obraze v té samé kapličce bylo viděti mušli bez perly s nápisem. „Také ostatkům náleží pocta.“ Na hořejším oblouku vypočten byl orel, an přímým pohledem na slunce patří; pod tím bylo psáno: „Jak blažený to pohled, viděti nebe!“

Obě tyto kaple stály uprostřed čtyř velikých věží. Každá z věží těch měla 86 stop výšky.

Nad bání první věže bylo viděti hvězdu, kteroužto hvězdářové nazývají: „Klas panny“, s nápisem: „Tak se stkví hvězda panenství.“ Pod tím vyobrazena byla kamenná socha blahosl. Marie Panny, kteráž se nalézá na staroměstském náměstí¹⁾, a před kterou se tehdáž v každou sobotu konávaly litanie s jinými modlitbami. Při tom vypodobněn anděl s listem, na němž psáno: „Od té chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové.“ (Luk. 1, 48.) Ještě níže byl obraz papeže Innocence XIII., an žehná obraz blahoslaveného Jana Nepom.; při tom nápis: „Blahoslaveného jej učinil v slávě“ (Sirach 45, 8.); aby se tudy připomenulo, že papež Innocenc XIII. Jana Nepomuckého za blahoslaveného prohlásil. Mimo to byly zde sochy: víra s křížem, loď s kotvicí naděje, náboženství s kaditelníci. U vnitř byl ve věži první obraz císaře a krále Karla VI. s císařským a královským znakem; po pravici císařové stála síla, kteráž ratolest palmovou skláněla ku sv. Janu Nep.; po levici stála vytrvalost, kteráž vítězný věnec z listí bobkového svatému mučeníku podávala. Něco níže vyobrazena byla věž chrámu sv. Vítského, ohněm ozářená, nad tím pak jméno sv. Jana Nepomuckého se vznášelo.

Také nad makovicí věže druhé zářila hvězda, nazvaná pes (Sirius), s nápisem: „Pes hvězda věrná, pochodní ozdobená“²⁾. O něco níže byla socha sv. Josefa, kterýž podává svatému Janu Nep. věnec z lilí a růží; čímž se naznačovalo, že byl Jan Nep. právě v den sv. Josefa za svatého prohlášen. Doleji vypodobněn byl papež Benedikt XIII., an odevzdává andělovi bullu kanonisační, aby ji doručil kardinálu Althanovi; pod tím nápis: „Podobného jej učinil k slávě svatých“ (Sirach 45, 2.). Mezi jinými též vyobrazeno bylo patero hvězd na ratolestech palmových, nad vodou se vznášejících. V oblacích bylo zřítí beránka jakožto vypodobnění sv. Jana s nápisem: „Svatý!“ Dvěma pozounami rozhlašuje se zpráva o svatosti jeho po veškerém světě. Z jedné pozouny vycházela slova: „Svatý od staletí hlasem lidu;“ z druhé: „Svatý na věky hlasem Božím!“ Na druhé straně vyobrazen byl arcibiskup Khünburk, při tom znak arcibiskupa, biskupův Litoměřického a Kralohradeckého i kapitoly sv. Vítské. Jiný obraz před-

¹⁾ Bylať tato socha Mariánská k rozkazu císaře Ferdinanda III. na staroměstském náměstí zřízena r. 1650 na poděkování Bohu za osvobození Prahy od Švédů r. 1648. Jeden ze 4 andělů, kteříž okolo sochy se nalézají, byl při obležení Prahy r. 1757 pruskou pumou roztrfěn.

²⁾ Naráželo se tím na věrnost sv. Jana Nep. v úřadě zpovědnickém; spolu se tím připomíná sv. Dominik, jehož malují majícího při sobě psa, kterýžto ve tlamě drží hořící pochodeň.

stavoval úctu duchovenstva ku sv. Janu, při čemž stála slova „Nad zlato a topas.“ Pod tím vyobrazen kůr hudebníků, chystajících se oslaviti zpěvem a hudbou svatého Jana s nápisem: „Jana do nebe vzatého radostně oslavujme.“

Nad třetí věží třpytila se hvězda nazvaná „lví srdce“; hvězdu tu držel český lev ve tlamě své. Pod tím byl obraz sv. Václava, patrona země české, an skrze anděla posílá klasy pšeničné a vinné hrozny, aby se ke cti sv. Jana mše sv. sloužiti mohly. Níže viděti bylo 12 krajův českého království; každý kraj svatému Janu nějaký dárek přináší: 1. Kouřimský větvemi ze svých lesů připravuje stín; 2. Berounský dává svatě ostatky (jichž se na Karlštejně choval velký počet); 3. Rakovnický dává sůl; 4. Žatecký dal obilí ve snopech svázané; 5. Litoměřický víno červené a bílé; 6. Chrudimský sklo křišťálové; 7. Čáslavský stříbro; 8. Kralohradecký rozličné druhy plectva, obzvláště bažanty; 9. Boleslavský granáty a rubíny; 10. Bechyňský lososy; 11. Plzeňský sněhobílého beránka; 12. Pracheňský perly a písek zlatý z řeky Otavy. Nad kraji těmito vypočtena byla Zelená Hora (blíž Nepomuku), na kteréžto se pase beránek, a vedle něho anděl strážce oblečený jako pastýř; pod tím nápis: „Na místě pastvy tu jest mne usadil.“ (Žalm 22, 2.)

Na věži čtvrté zářila hvězda nazvaná „oko býka“, jelikož prý slunce stálo ve znamení býka tehdáž, když Jan Nepomucký mučnickou smrt vytrpěl. Níže byl vypočten svatý Vít, v jehožto chrámě odpočívá tělo sv. Jana Nep.; mučnická smrt obou měla do sebe jakousi podobnost; nebo jako sv. Vít byl k rozkazu císaře Diokleciána (ve 4. století) vhozen do olova ohněm rozpuštěného a do hořící směly¹⁾, tak zase sv. Jan vhozen k rozkazu krále Václava IV. do vody řeky Vltavy, a před tím pálen hořícími pochodněmi. Doleji vyobrazena byla Evropa, onen díl světa, v němž nejvíce úcta ku sv. Janu Nep. se byla rozšířila. Evropa přijímá desku s jménem sv. Jana s nebe a raduje se, že Světec ten v jedné ze zemí evropejských se zrodil a ji svou smrtí oslavil. Avšak i do ostatních dílů světa roznesla se pověst o našem svatém patronovi; Asie zastoupena jest vyslancem říše Čínské, kterýž přináší sv. Janu libovonnou ambru darem, při tom nápis: „Obětujeme kadidlo dobré vůně.“ Afrika zastoupena byla královstvím Kongo, kteréž poslalo darem různobarevného papouška, jenž vy-

¹⁾ Rozdíl jest v tom, že sv. Vít byl v oleji a směle hořící zachován neporušený, načež uvržen před lva, kterýž ale nohy jeho lízal, nic mu neškodiv; načež Dioklecián jej na lešení popravni položiti a kosti jeho zpěražeti rozkázal. Rámě sv. Víta chová se v chrámě jeho Pražském.

slovuje pozdravení: „Zdráv buď, Jene!“ Amerika zastoupena byla královstvím Peru, kteréž zlatou lampu s olejem nejčistším na hrob sv. Jana obětovalo. Mezi tím vyobrazeny byly ratolesti palmové, bobkové listí a větve olivové s nápisem: „Věčně zkvétati budu před Pánem.“

Čtyry věže tyto spojeny byly mezi sebou pavlany a točitými schody, na nichž zase rozličné obrazy k životu a ctnostem našeho sv. mučeníka poukazovaly. Tak na př. vypodobněn byl rajský pták s nápisem: „Vždy ve výšinách“; holubice měla připsané slovo: „Bez žluče“; sup (káně) s nápisem: „Ustavičně bdělý“; pštros, při němž slova: „Snese i nejtvrdsí“.

Četné byly obrazy na slavobráně i věžích a pavlanech, z nichž důležitější zde buďtež připomenuty.

Na jednom obraze vypodobněna byla ctnost mlčelivosti. Jeden ze starých mudrců stál zde, maje v ústech zlatý zámek, na znamení, jak jest mlčelivost vzácnou ctností. Král Václav IV. prikazuje na jiném obraze Janovi Nep., aby mu zjevil zpověď královny Žofie; při tom jest nápis: „On pak mlčel ke všemu, dobře věda, že tajnou věc královskou dobré jest ukrývati“ (Tob. 12, 7.). Zase na jiném obraze vypodobněn beránek, jehož pálí pochodněmi, on však mlčí. Jeden anděl drží zámek, na němž leží rozličné písmenky, jež on marně se namáhá ve slova sestaviti; pod tím stojí psáno: „Slovo skryté.“ Jiný anděl šlape nohama svýma na smrt a nepravost (smrt tělesnou i smrt duše), a drží na ozdobné misce neporušený jazyk sv. Jana, pod tím nápis: „Dal mi Pán jazyk za mzdu mou: a jím chváliti budu jej.“ (Sirach 51, 30.) Jazyk ten nabývá živoucí barvy červené, a napsána jsou při něm slova: „I po smrti ještě žije.“ Zase na jiném obraze vypodobněn byl sv. Jan Křtitel, kterýž králi Herodesovi rovněž pravdu neohroženě hlásal, jako Jan Nepomucký králi Václavu IV. zmužile vzdoroval, když na něm král věci hříšné žádal. Mimo to i sv. Pavel apoštol byl zde vyobrazen, jemuž sv. Jan Nep. v pilném a výmluvném hlásání evangelia Kristova se podobal.

Na jednom z pavlanů byla vyobrazena komnata královská; na stole rozličné dary vzácné leží, a panošové z nich některé podávají svatému Janovi Nep. Avšak u dveří stojí anděl, kterýž mluví ústy proroka Daniele (5, 17.): „Darové tvoji tobě buďte, a dary domu tvého jinému dej.“ Ten samý anděl držel v ruce magnet, kterýž nic jiného ze skvostných darů těch k sobě nepřítahoval, leč jediné okovy železné; při tom byl nápis: „Železo, a nikoli zlato.“ Opodál viděti bylo rozčeřené moře, uprostřed něho skálu pevnou s nápisem: „Nechť vítr a bouře se zmítá,

nechat zuří moře, povždy stojím nepohnutý.“ Opět na jiném obraze vypočtena byla mlčelivost jako ryba; při tom ratolest palmová a kotvice s křížem i nápis: „V mlčení a v naději bude sšla moje“ (Isai. 30, 15.). Vedle stojí beránek, kterýž v rukou toho, jenž ho stříže, oněměl (Isai. 53, 7.).

Na štítu hlavního chrámu sv. Vítského ku straně západní byl od Ferdinanda Schorra, profesora na vysokých školách Pražských vymalován krásný obraz na obmítce, představující svaté patrony země české, mezi nimi i sv. Jana Nep.

Neméně důstojně vyzdoben byl vnitřek chrámu sv. Vítského. Hlavní oltář byl znovu pozlacen a velkými sochami stříbrnými okrášlen; uprostřed byla stříbrná socha sv. Jana Nepomuckého; kol obrazu hlavního pnul se baldachýn z červeného aksamitu, stříbrem i zlatem bohatě lemovaný, který až dolů k zemi dosahoval; okraje baldachýnu drželi dva pozlacení andělé. Podobným způsobem okrášleny byly hlavní gothické sloupy chrámové, jakož i stěny koberci a damaškem červené barvy. Na stěnách viselo v pozlacených rámcích 14 obrazů, v Římě malovaných, na nichž vypočteny byly nejdůležitější události ze života sv. Jana Nepomuckého¹⁾.

Pod okny samého klenutí běží v chrámě sv. Vítském úzká chodba o 55 gothických sloupcích²⁾; sloupce tyto okrášleny byly zelením loubovím, zlatými i stříbrnými ozdobami; hlavice sloupové byly úplně pozlacené; mezi sloupci těmi hořelo 60 stříbrných lamp a mimo to jiných světel ještě 268, kteráž ve svícnech pozlacených neb postříbřených tam byla rozestavena. Mimo to na mřížích anebo pažení každého oltáře a každé kaple hořelo na tisíce malých svící a svíčiček voskových, jež zbožní poutníci v počest sv. Jana sami zapalovali. Více než 100 korouhví vlálo v kostele.

V Praze byly veškery hostince přeplněny návalem cizinců, kteřížto se k nevidané slavnosti do hlavního města království českého byli ze všech končin světa shromáždili. Taktéž i v každém domě, v každé rodině měli Pražané četné návštěvy od svých příbuzných a známých z venkova, tak že většina domů Pražských

¹⁾ Mnohé z obrazův těch, jichž se při slavnosti v Praze r. 1729 konané užilo, až doposud nloženy jsou v kapli nejsvětější Trojice, která se nachází v pravo před kostelem sv. Vítským.

²⁾ Na pilířích této chodby nalézají se poprvé rodičů Karla IV., on sám se 4 manželkami, král Václav IV. a dvě manželky jeho, několik arcibiskupův a kanovníkův, jakož i stavitelové chrámu Matěj z Arrasu a Petr Parléf. Nyní se tam nachází 58 lamp, které 13krát do roka o největších svátcích se rozsvěcují

měla najednou dvakrát i třikrát tolik obyvatelů jako jindy. Ale všechny místnosti ty nestačily ku přijetí všech poutníků Svatojanských; a tudíž na tisíce lidí spalo každé noci po celou oktávu buď na dlažbě kamenného mostu, nebo na stupních chrámův aneb v ambitech a dvorech klášterů. Po ulicích neustále ozýval se zpěv processí přicházejících a odcházejících; každé větší processí provázeno bylo kůrem hudebníků, zvláště trubačů. Bylo tu viděti příchozí v kroji nejrozmanitějším po ulicích se hemžiti. Ti kdož ve vozích neb kočárech do města přijížděli, jen zvolna mohli se hustými davy lidstva pohybovati.

V předvečer slavnosti, v sobotu dne 8. října, zvonilo se od 7 do 8 hodin všemi zvony po celé Praze, aby se veškeré obyvatelstvo na všeobecnou radost a plesání českého národa upozornilo, jakož i ku slavnostem nastávajícím důstojně připravilo.

V neděli 9. října 1729 donesl světící biskup Daniel Mayer časné z rána neporušený jazyk sv. Jana Nep. z chrámu sv. Vítského do klášterního kostela řádu praemonstrátského na Strahově, kdež byl sv. jazyk na hlavním oltáři veřejně vystaven.

Před chrámem a klášterem Strahovským zřízena byla slavobrána 40 stop zšíří a 20 stop zvýší; na ní bylo viděti obrazy Čechie, chrámu sv. Vítského, budovy universitní čili Karolinum, a kláštera Strahovského. Veškery sloupy ozdobeny byly ratolestmi palmovými a bobkovými. Nejvýš nalézal se pěkný obraz sv. Jana Nep., podle něho některá vyobrazení rozličných událostí z jeho života. Nad slavobranou splýval dolů velký baldachýn ze zeleného damašku, zlatem hojně lemovaný. Pod baldachýnem zřízen byl skvostný oltář, na němž se nalézal tabernakul s vypodobněním neporušeného jazyka sv. Jana Nep. Po obou stranách oltáře rozlévaly korunní svícny křišťálové, celkem čtyry, jasnou zář svých četných svící. Od 5. hodiny ranní slouženy jsou na Strahově mše svaté a činěna kázání jazykem českým i německým. Mezi tím rozestavilo se na Hradčanském náměstí a v císařském hradě řadové vojsko jakož i ozbrojené sbory Pražských měšťanův.

Okolo půl osmé sešlo se v chrámě Strahovském na tisíce obyvatelstva s úřady a duchovenstvem. V 8 hodin ráno hnulo se slavné processí ze Strahova ku chrámu sv. Víta v následujícím pořádku: Napřed neseny byly korouhve měst Pražských, za nimi šli četní hudebníci a zpěváci; za těmi kráčeli členové řeholí čili řádů duchovních a sice Trinitáři, Křížovníci s červeným srdcem (jinak Cyriáci), Karmelité, Servité, Pauláni, bosáci Augustinianiští, Kapucíni, Františkáni, Hibernáci, poustevníci Augustinianiští od sv. Tomáše, Minorité, Dominikáni, Praemonstráti. Za řeholeni

následoval opět kůr hudebníků, za nimi rada měst Pražských, akademický senát vysokých škol Pražských, sbor 150 hudebníkův, alumnové knížecího arcibiskupského semináře, faráři Pražští v pluvialech, praeláti království českého a opatové řeholí, taktéž kanovníci sv. Vítství v infulích a pluvialech, biskup Daniel Mayer; biskup Litoměřický Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic; biskup Králové-Hradecký Václav František svobodný pán z Košína; pak arcibiskup Ferdinand hrabě z Khünburku, kterýžto, maje věku svého již 80 let, pro velkou slabost nemohl jíti pěšky, a tudíž od služebníků svých na nosítkách zvláště proň upravených byl nesen; arcibiskup držel v rukou skvostný relikviář s neporušeným jazykem sv. Jana Nepom. Za ním kráčeli místodržící českého království, velký počet šlechty z Čech i z ciziny a nepřehledné množství věřícího lidu, kterýž nejen ze země české, ale až i z nejvzdálenějších končin evropských byl k památné slavnosti do Prahy pospíšil. Duchovenstvo vesměs neslo rozžaté svíce, vyšší úřednictvo pak hořící pochodně. Z věží všech chrámů Pražských ozýval se hlahol zvonův a na Hradčanech hřměla děla mezi tím, co průvod se ku chrámu sv. Víta ubíral. Před palácem knížete Schwarzenberka ¹⁾ zřízena byla ke cti sv. Jana krásná slavobrána 102 stopy zvýší a 50 stop zšíří s dvěma postranními kůry ve výšce 28 stop; slavobrána ta ozdobena byla četnými obrazy historickými i jinotajnými (allegorickými), jež dovední umělcové zhotovili. Při průvodu nesena byla veliká korouhev, 20 stop vysoká a 14 stop široká z červeného, zlatem lemovaného damašku, kterážto v Římě byla zhotovena, s mistrně provedeným obrazem sv. Jana.

Jak mile průvod stanul v chrámě sv. Vítském, vystoupil tehdejší opat Strahovský, Marian Herrmann, na kazatelnu a konal německým jazykem slavnostné kázání na základě textu: „Jazyk můj jest péro písaře, rychle písícího“ (Žalm 44, 2.); venku před chrámem kázal českým jazykem sv. Vítský kanovník Jiří Křepický na základě slov: „Pln milosti a sly činil veliké divy a zázraky v lidu.“ (Skutk. ap. 6, 8.) Po ukončeném obojím kázání sloužil biskup Daniel Mayer v chrámě sv. Vítském slavnou pontifikální mši svatou, při kteréžto arcibiskup u hlavního oltáře na trůnu svém byl přítomen. Mezi mší sv. zůstal sv. jazyk v křišťálovém relikviáři vystaven na hlavním oltáři u sv. Víta.

Odpoledne dne 9. října učinil sv. Vítský kanovník Josef Tantys v hlavním chrámě řeč latinskou, vyloživ hlavní události

¹⁾ Palác ten stojí zrovna naproti residenci arcibiskupa Pražského na Hradčanech.

ze života sv. Jana Nep. i zásluhy jeho; po kázání konal biskup Mayer nešpory a požehnání.

Ku zvýšení všeobecné radosti sloužilo, že v paláci arcibiskupském rozdáván mezi lid chléb a maso a připravena byla hojnost vína bílého a červeného, z něhož každý, kdo přišel, dle libosti se napítí mohl.

V nevidané slavnosti Svatojanské brala živé účastenství celá stověžatá Praha. Ve všech ulicích byly postaveny slavobrány, jehlance a sloupy ovinuté listím olivovým a bobkovým; na veřejných náměstích kůry hudební bavily obecenstvo četně shromážděné. Kdekoli v domech, na náměstích neb ulicích se nalézala socha sv. Jana Nepom., tať byla nyní co nejskvostněji vyzdobena; nad jednou pnul se baldachýn ze vzácné látky, jiná byla pokryta loubím z květin a listí zeleného. Ano každý Pražan, jenž ve svém přibytku choval obraz neb sošku toho proslaveného Světce, neobmeškal zajisté kvítím a barevnými stužkami, ano dle zámožnosti své i zlatohlavem a drahokamy okrášlití vypoodobnění svatého patrona svého. U vchodu každého téměř domu stály břízy neb jiné stromy na znamení slavnosti, s oken domů ve všech poschodích vyvěšeny byly barevné koberce.

Kollej Jesuitův na Starém Městě (čili Klementinum) ozdobena byla 10 vysokými jehlanci, na nichž rozličné nápisy ku slavnosti se vztahující byly umístěny. Průčelí chrámu sv. Salvátora okrášleno bylo četnými obrazy a odznaky, vztahujícími se na sv. Jana Nep.

Nad sochou sv. Jana Nepomuckého na kamenném mostě vystavena byla prostranná kaple, rozličnými obrazy vyzdobená, a v ní zřízen oltář. Také na obou věžích mostských, staroměstské i malostranské nacházely se obrazy, na život a umučení sv. Jana se vztahující. Dole na řece množství lidu se na lodích převáželo z Malé Strany na Staré Město a naopak, a sice z té příčiny, jelikož byla na mostě taková tlačeniice, že téměř ani nebylo lze projítí, a mimo to četné povozy překážely chůzi; povozy musely se zcela zvolna po mostě pohybovati, tak že celou hodinu k tomu potřebovaly, aby se s jedné strany na druhou (ze Starého Města na Malou Stranu) dostaly.

U večer téhož dne 9. října byla celá Praha i s císařským hradem slavnostně osvětlena.

Na všech domech byly umístěny hořící pochodně a četné lampiony z barevného skla. Celý chrám sv. Vítký byl pochodněmi ozářen; na věži sv. Vítké stkvěly se transparentní obrazy sv. Jana Nep. i jiných sv. Patronů zemských. Celý hrad císařský byl osvětlen několika tisíci voskových svící, taktéž paláce knížat

Schwarzenberkův a Lobkovicův, hrabat z Černína a Wrtna, residence kapitolního probošta, děkana i kanovníků sv. Vítkých. Obzvláště skvěle však byl ozářen palác arcibiskupa Pražského hraběte z Khünburku, kdež k tomu cíli zvláštní vysoké lešení před průčelím bylo postaveno. Též klášter Strahovský byl v tu stranu k městu osvětlen pochodněmi, tak že se podobal veliké ohnivé skále. Na jednom domě Hradčanském bylo čtvero obrovských postav, kteréž na znamení čtyř živlů čtvero koulí na bedrách nesly, jedna postava byla ozářena červeným světlem (ohně), druhá bílým (povětrí), třetí modrým (voda), čtvrtá zeleným (země). Před radnicí Hradčanskou viděti bylo slavobránu, 80 stop vysokou, na způsob zeleného loubí od zahradníků velmi uměle zhotovenou, kteráž byla ozdobena četnými odznaky a obrazy a ozářena množstvím lamp a pochodní. Na jiném domě vyobrazen byl sv. Jan jakožto almužník, kterýž zlato i stříbro u velkém množství rozdává mezi chudé, u nohou jeho shromážděné. Opět jinde na Hradčanech vypodobněna byla krásná zahrada, ve kteréž květy lilie nevinnosti, růže trpělivosti, fialky pokory, laskavec (amaranth) vytrvalosti. Z kvítí toho uvinul anděl věnec a podává jej svatému Janu Nepomuckému.

Na Malé Straně byl skvěle osvětlen palác nejvyššího purkrabí, kdež se víno červené a bílé každému příchozímu nalévalo, a hudba ustavičně hrála. Mimo to byly bohatě osvětleny budovy knížete Liechtensteina, hrabat Kolovrata, Morzina, Thunů, Claryho, Waldšteina a Serenyho. Věže chrámové a budovy klášterní byly opatřeny pěknými transparenty a nádherně osvětleny; před kostely zřízeny byly slavobrány. Na jednom průsvitném obraze vypodobněn byl sv. Jan Nepomucký, an stojí podepřen o studni a pod tím nápis, jenž přirovnával sv. Jana studnici otevřené, an výmluvností čili veletokem řeči své mysli posluchačův uchvacoval, spolu však byl sv. Jan studnice zavřená, an jakožto zpovědník královny Žofie posvátnou mlčenlivost zachovával. Jinde zas vyobrazen sv. Jan, jehož pochodněmi pálí, vedle něho stojí strom bobkový na znamení vítězství. Opět na jiném obraze vypodobněn sv. Jan v okamžení, kde jej do řeky shazují.

Obě věže kamenného mostu, na Starém Městě i Malé Straně zářily různobarevným světlem do velké vzdálenosti. Slavobrána před kolejí Klementinskou taktéž byla co nejskvostněji osvětlena. Z ostrova Střeleckého na tisíce rachejtlí vystupovalo vysoko vzhůru do vzduchu; po obou stranách mostu byly na lodích četné kůry hudebníkův a zpěvákův, provozujících chvalozpěvy v počest sv. Jana Nepomuckého. Klášter i chrám křižovníků blíž mostu okrášlen

byl až do vysoké báně průsvitnými kříži, světovými koulemi, jehlanci, hvězdami a podobnými výkresy. Nad bání zářil ohnivý kříž 30 stop zvýší různobarevnými plameny, tak že se podobalo, jakoby ze samých drahokamů byl sestaven. I radnice Staroměstská byla nádherně osvětlena, taktéž chrám Týnský, kdež uprostřed mezi oběma věžemi stál vysoký transparentní obraz sv. Jana Nepomuckého. Před chrámem sv. Jana Nep. na Skalce byla zřízena vysoká hora s jeskyní a oltářem. Na samém vrcholu hory stála ozářená socha sv. mučenka, ku kteréž nábožní křesťané dole stojící s úctou vzhůru pohlížejí. Také socha sv. Jana Nep.¹⁾ před chrámem Trinitářským byla skvěle osvětlena.

Osvětlení to dalo se netoliko v neděli 9. října, nýbrž skoro všude po celý oktáv slavnosti až do 16. října každého večera znovu se opakovalo. Na ostrově Střeleckém stálo 30 děl a velký počet moždfrů, z nichž se každodenně střelilo.

V pondělí dne 10. října vyšli z Týnského chrámu professoři i studující university Karlo-Ferdinandské v slavnostním průvodu; cestou přidružily se k nim u chrámu sv. Salvatora bratrstva čili kongregace česká, německá, latinská a vlašská, kteréž v domě tovaryšstva Ježíšova své sídlo měly. Když průvod vešel do chrámu sv. Víta, vystoupil Mikuláš Ignát Königsman, doktor a professor práv na universitě Pražské²⁾, na řečniště a konal řeč latinskou na oslavu sv. Jana Nep. Pak byla sloužena mše sv., načež toto první processí odešlo. — Téhož dne přibyla do Prahy processí z jižních a západních krajin českých, a sice: arciděkan Plzeňský, děkanové z Klatov, Stříbra, Nepomuku, Rokycan, Žebráku, Berouna a Rakovníka a 59 farářů; z těchto měst i z okolních vesnic na tisíce zbožných poutníků se 128 korouhvemi a 11 kůry hudebníkův přišlo navštívit hrob sv. Jana Nep., tak že nestačil prostranný chrám sv. Vítký pro veškeré to množství, i muselo se činiti dvojí kázání a sice české v chrámě samém, německé pak venku před chrámem; kázání konali kanovníci kapitoly sv. Vítké. Po kázání sloužil biskup Litoměřický, Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic slavnou pontifikální mši sv.

V úterý dne 11. října šli s processím na Hradčany chovancové arcibiskupského semináře z Králového dvora³⁾ a s nimi

¹⁾ O hudbě při této soše v květnu 1729 provozované viz doleji str. 148 až 149. Také při slavnosti svatořečení od 9.—16. října 1729 hráli před touto sochou hudebníci ke cti sv. Jana Nep.

²⁾ Königsman stal se r. 1750 rektorem vysokých škol Pražských.

³⁾ V celetné ulici vedle Prašné brány, kde se tehdež nalézal seminář arcibiskupský; nyní jsou tam vojenské kasárny a škola pro kadety.

řeholníci řádu Cyriáckého, jinak křižovníci s červeným srdcem od sv. Kříže většího; shromáždivše se v chrámě Týnském šli odtud do metropolitního chrámu. Jeden z profesorův arcibiskupského semináře konal řeč latinskou; načež sloužena byla mše sv. — Toho samého dne přivedl do Prahy processí arciděkan Kutnohorský, jakož i děkanové z Českého Brodu, Nového Kolína, Čáslavi a Kouřima s 31 faráři z týchž okrskův a s velkým počtem věřících se 4 kůry hudebníkův a 58 korouhvemi. Téhož dne jakož i po všecky následující (od 12. do 15. října) konalo se v chrámě sv. Vítském české, před kostelem německé kázání, po něm slavné služby Boží a odpoledne požehnání.

Ve středu dne 12. října šli s processím Dominikáni od sv. Jiljí na Starém Městě, jakož také od sv. Maří Magdaleny na Malé Straně, s bratrstvem sv. růžence, pak Minorité od sv. Jakuba, Pauláni a Trinitáři ku hrobu sv. Jana Nepom. — V ten den přibyli do Prahy arciděkan z Krumlova, probošt z Jindřichova Hradce, děkanové z Tábora, Sušice, Písku, Volyně, Klatov, Pracheňska, Vodňan, Blatné se 121 faráři svých okrskův, 148 korouhvemi, 31 kůry hudebníkův a velkým počtem lidu věřícího vykonat svou pobožnost ke cti sv. Jana Nep.

Ve čtvrtek dne 13. října vybralo se na hrad Pražský processí řeholníkův Augustiniánských od sv. Tomáše na Malé Straně s bratrstvem Božího Těla a sv. Šebestiana, k němuž se přidružilo bratrstvo sv. Barbory od sv. Mikuláše; na Hradčanech připojili se k průvodu též řeholníci řádu Kapucínského z Lorety. — Toho samého dne připutovali do Prahy zbožní ctitelové sv. Jana z děkanství Mlado-Boleslavského, Česko-Dubského, Turnovského a Mnichovo-Hradištského se svými děkany a 77 faráři těch okrskův, se 258 korouhvemi a 15 kůry hudebníkův.

V pátek dne 14. října ubírali se s processím ku sv. Vítu nejprv Karmelité od sv. Havla na Starém Městě, pak Kapucíni od sv. Josefa na Novém Městě, Hibernáci, Františkáni od P. Marie Sněžné, poustevníci Augustiniánští od sv. Václava na Novém Městě a Servité se svými bratrstvy; latinskou řeč konal jeden právník. — Processí přišla téhož dne z okolí Chrudími, Vysokého Mýta, Poděbrad, Pardubic, Brandýsa a Nymburka s děkany těchto měst, se 37 správci duchovními, 48 korouhvemi, 8 kůry hudebníkův a tisíci nábožného lidu.

V sobotu dne 15. října šla v processí kongregace vlašská ku sv. Vítu. Řeč v italském jazyku učinil jeden kněz tovaryšstva Ježíšova. — Z krajův venkovských přišli s processím děkanové ze Žatce, Kadaně, Mostu, Loun, farář Postoloprtský s jinými

52 faráři těch okrškův, 115 korouhvemi, 11 kůry hudebníkův a znamenitým počtem věřících.

U večer dne 15. října celou hodinu od 7—8 h. se ozýval hlahol zvonů se všech věží kostelů Pražských k naznačení toho, že zítřejším dnem ukončí se slavnost velkolepá a pro celé Čechy památná.

V neděli dne 16. října vytáhlo z rána vojsko císařské jakož i měšťanské sbory Pražské na ustanovená místa, aby při slavnosti pořádek udržeti pomáhaly. V 8 hodin ráno shromáždilo se v Praze v chrámě sv. Vítském duchovenstvo, úřadnictvo a nespočetné zástupy lidu, načež konalo se slavné processí po náměstí Hradčanském v následujícím pořádku: Napřed šli vojenští trubači a bubenci. Za nimi duchovenstvo řeholní; městská rada všech tří měst Pražských; akademický senát Pražské university; faráři z venkova; chovanci arcibiskupského semináře; děkanové z venkova; faráři Pražští; vikaristé velechrámu sv. Vítského; četný sbor zpěvákův a hudebníkův; kanovníci Litoměřičtí a Kralohradečtí; kanovníci metropolitního chrámu sv. Vítského; za nimi neseno bylo tělo sv. Jana; processí vedl biskup Tiberiádský Daniel Mayer s četnou assistencí; za ním šli nejvyšší úředníci zemští, velký počet šlechty z Čech i z ciziny a nepřehledné davy věřícího lidu.

Tělo sv. Jana Nep. neseno bylo v rakvi křišťálové tímto pořádkem: V chrámě sv. Vítském vzali je na ramena svá kanovníci metropolitní kapitoly, a vynesli je z chrámu až k budově proboštské; odtud až k příbytku správce císařského hradu nesli je praeláti království českého; pak Litoměřičtí a Kralohradečtí kanovníci až k residenci arcibiskupské; odtud je nesli členové akademického senátu vysokých škol Pražských až ku kostelu otců Barnabitů¹⁾; po nich nesli je městští faráři Pražští až k hraběcímu domu Martinickému²⁾; odtud až k jedné z prvních residencí kanovnických neseno sv. tělo od členů rady Staroměstské; pak až k mostu u zámeckých vrat³⁾ od rady Novoměstské; odtud až k studni na zámeckém prostranství od rady Malostranské; pak od rady Hradčanské až ku proboštské, kdež zase metropolitní kapitola svaté ostatky převzala a do chrámu je vnesla.

Po ukončeném processí konal kanovník Jiří Křepický ve chrámě samém slavnostné kázání české, mimo chrám venku činil kanovník Moric Václav Martini kázání německé; načež světicí biskup Daniel Mayer sloužil slavnou pontifikální mši sv.

¹⁾ Nyní jsou v tom klášteře jeptišky Karmelitánky.

²⁾ Dům ten sluje nyní Weitenwebrův.

³⁾ Tam kde nyní zámecká hlavní stráž se nachází.

K témuž dni 16. října dostavila se do Prahy četná processí z několika okrškův od Prahy ne příliš vzdálených; probošt z Roudnice, děkanové z Velvar, Slaného, Budyně a Smečna se 17 farářů svých děkanských okresův, 7 kůry hudebníkův, 60 krouhvi a s velkým počtem věřících pospíšili do Prahy, aby sv. Janu na konci slavného oktávu náležitou poctu vzdali.

Odpoledne téhož dne konaly se nešpory, po kterých stařícký arcibiskup Khünburk zazpíval chvalo zpěv „Te Deum laudamus“ a udělil všem přítomným požehnání.

Také v tento osmý den 16. října bylo v Praze skvělé osvětlení čili illuminace, kteroužto obyvatelstvo hlavního města svou radost z té obzvláštní slavnosti patrně osvědčovalo.

V hlavním chrámu Páně u sv. Víta bylo od 9—16. října přes 3280 mší slouženo, tedy každý den přes 400 mší. Ku stolu Páně přistoupilo v témž čase u hrobu sv. Jana Nepomuckého přes 208.000 věřících.

§ 39. Oslavování sv. Jana Nepom. v diecési Kralohradecké a Litoměřické

(r. 1730).

Příkladu metropolitů svého následovali brzy potom oba biskupové čeští, Litoměřický a Kralohradecký.

Králové-Hradecký biskup, Václav František Karel svobodný pán z Košína dal skrze jenerálního vikáře Vojtěcha Jiřího Dobrohlava ohlásiti, že se bude v stoličném městě Králové Hradci v hlavním chrámě u sv. Ducha konati třídní slavnost ku počtě svatého Jana Nepom. a sice od 16. do 18. dubna 1730, aby také všickni ti věrní křesťané, jimž pro velkou vzdálenost nebylo možno ku hrobu toho sv. mučeníka v Praze pouť vykonati, radost svou ze svatořečení jeho projevíti a plnomocných odpustkův účastni se státi mohli. V tyto 3 dni konala se slavnost Svatojanská s velkou okázalostí. Súčastnil se biskup s duchovenstvem, magistrát s měšťanostou, jesuité se študující mládeží a náramné množství lidu z vřkolí; dostavilat se do Hradce četná processí z bližších osad farních se svými správci duchovními. Kázalo se na náměstí u sochy sv. Jana, kdež slouženy byly také mše svaté a lid ku stolu Páně přistupoval. Večer pak bývalo po všecky 3 dni slavné osvětlení města, při němž zvláště vynikala kolleje jesuitská. Mimo to však v době od 1. června až do 8. října 1730 konala se také v každé osadě farní celé diecése třídní pobožnost k sv. Janu Nep. s plnomocnými odpustky.

Litoměřický biskup Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic

vydal pastýřský list k duchovenstvu a věřícím své diecése, jenž těmito vzletnými slovy začíná:

„Šťastná Čechie! v kteréžto lev z pokolení Juda ¹⁾ chtěje palmu vítězství svého rozestříti, podle úradku nevyslovitelné Prozřetelnosti své tobě udělil tu obzvláštní přednost, že z tebe si vyvolil novou ozdobu církve, předrahou krví jeho vykoupené, a sice prvomučenka svátosti pokání, nyní okrasu nebe, jindy spoluobyvatele slavného království českého, Jana Nepomuckého, jehož na několikeroou prosbu císařů, králů, knížat a biskupův, podle touhy od mnohých národův projevené sv. Otec Benedikt XIII. v počet svatých vepsati rozkázal. Světec ten jest obzvláštní pomocník země české; a jestliže v celé církvi křesťanské úcta jeho jest rozšířena, slušit' zajisté, aby především vlast' naše vroucí pobožností k němu lnula; nebo čím více mezi královstvími a národy válečný pokřik se rozmáhá ²⁾, tím vroucněji zapotřebí volati k tomuto statečnému bojovníku Páně, aby království českému vyprosil u Boha dar pokoje a lásky i všelikého blaha.“

Tudíž vyzývá biskup věřící stádece, aby na poděkování Bohu za milosti skrze sv. Jana Nepom. udělené tomu krajanu svému a prvomučeníku zpovědního tajemství svěřili jedenkaždý své starosti a nesnáze a na ten účel ustanovuje třídní pobožnost, která se od 21. až do 23. května 1730 ke cti sv. Jana Nepomuckého konala v stoličném chrámě sv. Štěpána mučovníka v Litoměřicích, spojena s plnomocnými odpustky. Každodenně konalo se slavné processí v městě Litoměřicích a spolu přicházela denně četná processí z celé diecése s děkany a faráři svými, jakož i řehole se průvodů těch pilně účastnily. Každodenně konalo se předpolednem kázání, načež sloužena slavná mše sv., odpoledne pak požehnáním se pobožnost ukončila.

Úcta k sv. Janu Nepomuckému v 18. století

(1730—1778).

§ 40. Stříbrný hrob sv. Jana Nepomuckého.

Již při samé slavnosti svatořečení, která se r. 1729 v Praze konala, pomýšleli mnozí horliví ctitelové sv. Jana na to, aby na místě dosavadního oltáře, kde posvátné tělo mučovníka odpočívalo,

¹⁾ Rozumí se Spasitel Ježíš Kristus.

²⁾ Dlouhý čas trvaly tehdejší války s odvčkým nepřítelem křesťanstva, Turkem; statečný princ Eugen Savojský dobyl z rukou jejich Uhersko, načež

nějaký skvostnější oltář byl postaven, kterýžby i hmotnou cenou svojí podával všem příštím věkům patrný důkaz, jak veliká byla důvěra a úcta národa českého ku sv. Janu v 18. století.

Za tou příčinou sbraly a skládaly se dobrovolné dárky; především užilo se na ten účel peněz, které po zapravení útrat kanonisace zbyly a sice v obnosu 8791 zlatý; štědře přispěli členové jasného domu císařského, štědře šlechta i duchovenstvo české, a věřící lid rovněž dárků svých neodpíral; někteří zbožní ctitelé sv. Jana i v odkazech poslední vůle své na ten samý účel značnými dary pamatovali. Když již dosti hmotných prostředků se bylo sešlo, svěřeno jest zhotovení díla proslulému zlatníku hlavního města Vídně, Františku Josefu Seitzovi, kterýžto stříbrný hrob i s příslušnými ozdobami dohotovil a do Prahy zaslal.

Stříbrný hrob sv. Jana Nep. byl r. 1736 v kostele sv. Víta postaven a pokládá se právem za nejvzácnější památku téhož velechrámu, jížto podobné tak brzy ve světě se neshledá. Záležíť ze 36 centů stříbra.

Nejdřív každému poutníku padne do oka velká rakev z nejcistšího stříbra zhotovená. V této stříbrné rakvi nalézá se jiná rakev, a sice křišťálová, a v té vloženo jest tělo sv. Jana Nep. Hlava odpočívá na pravé skrání a ozdobena jest drahocennou zlatou korunou čili věncem vavřínovým. Ostatní tělo zahaleno jest rouchem kanovnickým; v ruce drží sv. mučelník zlatou palmu vítězství; na jednom prstu nalézá se zlatý prsten s velkým diamantem. Na prsou světcových spočívá zlatý, brilianty ozdobený kříž. Na podhlavniče leží papežská bulla, kteroužto Benedikt XIII. Jana Nep. za svatého vyhlásil. Kolem sv. těla jsou rozličné ozdoby, na nichž mnoho zlata, stříbra a drahých kamenů se spatřuje. Svrchu potažena jest tato křišťálová rakev červeným aksamitem, a vložena do rakve stříbrné.

Tuto rakev stříbrnou drží dva velikánští andělé, taktéž ze stříbra udělaní. Na vřku rakve klečí stříbrná socha sv. Jana; nad hlavou má velkou hvězdu zlatou, okolo ní jest 5 menších hvězd z briliantů. Vedle sochy světcovy viděti vypočtený jazyk neporušený, jež stříbrný anděl drží na desce stříbrné.

Po obou stranách rakve sv. Jana nalézají se oltáře, kteréžto

mírem Požareveckým značná část Srbska přišla k Rakousku, ale v r. 1739 ztracena jest opět. Od r. 1700—1714 trvala válka o španělské dědictví; avšak země, které válkou tou byly získány, Karel VI. brzy opět ztratil. Na východě trvala od r. 1722—1727 válka Persie s Ruskem. Pak zase nastala po smrti Augusta II. válka o dědictví Polské; císař Karel VI. podporoval s carevnou Annou Augusta Saského, Francouzové Stanislava Leščinského.

mají stříbrné, bohatě pozlacené tabernákuly čili svatostánky; zde se přechovává nejsv. Svátost, an u toho oltáře po celý rok nábožní věřící ku stolu Páně přistupují. U obou oltářů slouží se mše sv., a sice u předního oltáře každý den slouží se každé půl hodiny mše svatá od 5 hodin z rána až do půl jedné.

Svatý hrob jest obehnán širokým zábradlím mramorovým; na něm se nalézá 6 stříbrných velkých bání s velkými svícemi; na báních jsou rozličná vyobrazení ze života sv. Jana v polovypuklé práci. Mimo to jsou zde čtyry velké sochy ze stříbra, kteréž představují čtyry hlavní ctnosti, jimiž se v životě svém stkvěl sv. Jan a sice: mlčelivost, pokora, láska, poslušnost. Pozpod jsou bronzové, bohatě pozlacené obrazy v polovypuklé práci, kteréž představují mučení a smrt sv. Jana Nep.

Nad celým hrobem splývá dolů veliký baldachýn ze 700 loket červeného damašku, jehožto konce drží 4 velcí andělé z ryzého stříbra. Tyto 4 anděly dal zhotoviti kapitolní probošt sv. Vítký, František Strachovský rytíř ze Strachovic, a zaplatil za ně z vlastního jmění 18.954 zl. stř. Zhotovitel těch andělů byl Pražský zlatník Ignác Novák na Malé Straně r. 1771. Baldachýn původní zřízen r. 1771; druhý baldachýn zakoupen r. 1815, ku kterémuž látku věnoval tehdejší velkovévoda Toskánský; třetí, nynější to baldachýn, darován jest od arcibiskupa Chlumčanského k jubilejní slavnosti r. 1829.

Pozpod svatého hrobu, kamž 11 schodů dolů vede, jest vyklenutá a vymalovaná krypta, kde dříve tělo sv. Jana leželo; až do časů Josefa II. se v této kryptě obětovaly mše svaté; císař ten však to zapověděl, a od té doby se v kryptě mše sv. více neslouží.

Před hrobem na pilířích jsou dva havíři s věčným světlem, kteréž z panství Dymokurského bylo založeno. Na zábradlí sv. hrobu jsou dvě pokladnice pro chudé a jedna pro ozdobení sv. hrobu, na kteréžto se nachází nápis: „Pro kostel.“

Na zad jest u oltáře obraz řezbářský, na němž vypodobněno, kterak tupitel sv. hrobu a posměvač sv. Jana Nepom. náhlou smrtí byl od Boha potrestán.

Okolo hrobu sv. Jana visí 27 stříbrných lamp a jedna zlatá. Cena stříbrného hrobu i s těmito lampami páčí se na 210.000 zlatých rakouské měny.

§ 41. Dary ku sv. hrobu obětované.

Láska ku sv. patronu země české Janovi po svatořečení jeho nejen dále trvala, nýbrž vždy více se vzrůstala. O tom

svědectví výmluvně poskytují nábožné poutě každoročně ku hrobu jeho konané, jakož i dary od ctitelův sv. Janských sem přinášené, z nichž aspoň nejdůležitější tuto poznamenány buďtež.

I. Lamy a svícny.

1) Stříbrná lampa, kteroužto daroval Jan Vilém svob. pán Rašín z Riesenburku r. 1729. 2) Velká stříbrná lampa, kterouž daroval Fridrich, svob. pán ze Satzenhofen, rytíř německého řádu a tajný rada kurfiršta Mohučského, r. 1730. 3) Velká stříbrná lampa v ceně 300 zl., též z Mohuče zasláná r. 1730. 4) Nejmenovaný dobrodinec ze Slezska zaslal stříbrnou lampu 10. července r. 1730. 5) Stříbrnou, z části pozlacenou lampu ku hrobu sv. Jana darovala Filipína Florencia hraběnka Kořenská z Terešova, rozená Heřmanová r. 1730. 6) Jiný dobrodinec nejmenovaný ze Slezska poslal stříbrnou lampu dne 21. července 1730. 7) Stříbrnou lampu daroval nejmenovaný dobrodinec dne 5. srpna 1730. 8) Menší lampu stříbrnou s hvězdami věnovala Kateřina Hennegarová ze Seeberka r. 1730. 9) Jinou menší lampu stříbrnou poslal nejmenovaný dárcce z Vídně r. 1730. 10) Velká stříbrná lampa se třemi štíty, na nichž se nachází na prvním erb dobrodinců, na druhém slova: „Sv. Janu Nepomuckému, obzvláštnímu Patronu svému věnovali“, na třetím jména dárců: Jiří Fridrich z Berberichu a choť jeho Marie Anna Susanna, svobodná paní z Mulzeru a Rosenthalu, 1731. 11) Velká lampa stříbrná; s jedné strany jest vyobrazěn sv. Jan, zpovídáje královnu Žofii; s druhé strany vyobrazen sv. Jan co almužník a s třetí strany spatřuje se Světec ve slávě nebeské. Lampu tu daroval František Karel hrabě z Ostržova, přisedící krajského soudu na Moravě, roku 1731. 12) Stříbrná velká a velmi ozdobně pracovaná lampa, kteroužto zaslal poštministr z Frankfurtu nad Mohanem r. 1731. 13) Zlatou lampu s dvojím erbem a nápisem věnovala hraběnka Nimptschová; nápis zní: „Ku splnění slibu věnuje za svou rodinu Juliana hraběnka Nimptschová, rozená svob. paní z Fürstu a Olesu,“ 24. dubna 1731. 14) Jinou zlatou lampu daroval manžel její hrabě Nimptsch 30. října r. 1731. 15) Menší stříbrnou lampu věnoval nejmenovaný dárcce 18. ledna 1731. 16) Velkou lampu stříbrnou daroval Josef Václav Vavřinec kníže z Liechtensteinu, vévoda Opavský a Krňovský (Jaegerndorfský) ve Slezsku, rytíř řádu zlatého rouna, císař. tajný rada, polní maršálek a nejvyšší velitel vojska císařského v Itálii, 14. února 1732. 17) Stříbrnou velkou a převzácnou lampu v ceně 1100 zlatých věnoval Jan Josef hrabě z Waldšteina, nejvyšší maršálek království českého a místodržící, ve jménu svém vlastním, jakož i ve jménu své choti, a jejích dvou sester,

hraběnky Lagnasky a kněžny Lobkovicové; dne 23. srpna 1732. 18) Výtečně pracovanou tříliberní stříbrnou lampu daroval kníže Liechtenstein, důstojník ve vojště, dne 15. února roku 1732. 19) Krásnou lampu stříbrnou věnoval Vilém Albrecht hrabě Krakovský z Kolovrat, pán na Oujezdě, Řídké a Drahenicích, místo-kancléř království českého, dne 10. března 1733. 20) O slavnosti sv. Jana došla do Prahy stříbrná lampy od nejmenovaného dárce ve Štýrsku, dne 16. května 1733. 21) Stříbrnou lampu podlouhlou, mající dole 3 kroužky daroval ku splnění učiněného slibu hrabě Kořenský r. 1733. 22) Malou lampu stříbrnou darovala Marie Klara z Hochu dne 25. května 1734. 23) Větší stříbrnou lampu na způsob srdce zhotovenou se dvěma štítky, na jednom z nich jest obraz nejsv. Trojice, na druhém obraz sv. Jana Nep., darovala svobodná paní z Hradeckých r. 1734. 24) Lampu větš stříbrnou, též na způsob srdce daroval ku splnění slibu nejmenovaný dobrodinec r. 1734. 25) Velkou stříbrnou lampu se třemi řetězky a dvěma štíty daroval Josef hrabě ze Vchynic a Tetova; na jednom štítu jest jméno dárce, na druhém erb rodinný se 3 zuby, 5. února 1735. 26) Stříbrnou lampu, znakem rodinným opatřenou, darovala hraběnka Hardeggová dne 12. října 1735. 27) Ludvík Jiří, markrabě Badenský, lankrabí ze Sausenberku, hrabě na Spanheimu a Ebersteinu, pán na Lobosicích, Podbořanech, Toužimi a Měděnci (Kupferberku), rytíř řádu zlatého rouna, daroval stříbrnou lampu r. 1735. 28) Malou lampu stříbrnou věnoval jistý Mayer dne 10. února 1737. 29) Jinou lampu též ze stříbra daroval nejmenovaný dobrodinec ze Slezska, 20. června r. 1737. 30) Opět jinou stříbrnou malou lampu věnovala paní ze Schönavy na Moravě, 20. července 1737. 31) Jednu stříbrnou menší lampu darovala šlechtična Johanka Lamotte, 3. září 1737. 32) Město Plzeň darovalo ku slavnosti svatořečení sv. Jana dva svícny stříbrné, 7 liber vážící, s pozlaceným znakem téhož města královského, v říjnu 1729. 33) Osm svícň stříbrných bylo od nejmenovaných dárců věnováno ke cti sv. Jana 1729. 34) Šebestian Fuchs, doktor lékařství v Praze, daroval 2 stříbrné svícny r. 1729. 35) Hrabě z Herzan věnoval dva stříbrné svícny r. 1732.

Celkem zavěšeny byly v 18. století okolo hrobu sv. Jana Nep. 3 zlaté lampy, 30 velkých lamp stříbrných, 29 lamp stříbrných prostřední velikosti a 71 malých lamp stříbrných.

II. Mešní roucha.

1) Leopoldina Eleonora, choť vévody Bavorského Ferdinanda darovala ornát mešní z červené látky, aksamitový, stříbrem hojnou měrou okrášlený a velmi uměle pracovaný, r. 1730. 2) Abatyše

kláštera Třebnického ¹⁾ blíž Vratislavi ve Slezsku zaslala ornát zlatem bohatě vyšíváný, r. 1730. 3) Abatyše kláštera Olešnického ve Slezsku darovala skvostný ornát mešní z bílého brokátu se dvěma, zlatem bohatě vyšívánými pláštky na kalich, r. 1730. 4) Hraběnka Unczovská z Polska zaslala darem drahý ornát mešní barvy červené se zlatým křížem r. 1731. 5) Kněžna Auerspergová darovala vzácný ornát bílý, jež vlastnoručně bohatým vyšíváním zlatým ozdobila r. 1731. 6) Hraběnka Razdovská z Polska darovala ornát z červeného brokátu se zlatým křížem r. 1731. 7) Jeden z nejvzácnějších ornátů, mnohými diamanty, jakož i hojným vyšíváním stříbrným a zlatým ozdobený darovala Maria Anna, choť Badenského markrabí Ludvíka Jiřiho, rozená kněžna Schwarzenberková. Cena ornátu toho páčila se na 40.000 zlatých; darován r. 1733. 8) Kněžna Eleonora Amalie Magdalena Schwarzenberková darovala ornát z červeného aksamítu, stříbrem vyšíváný a střepením stříbrným opatřený; ornát ten zhotoven byl z toho samého roucha, jež na sobě měl manžel její Adam František kníže Schwarzenberk, vévoda Krumlovský, když dne 11. června 1732 od císaře Karla VI. nešťastnou náhodou byl zastřelen při honu na jeleny, konaném v lesích Brandýských; ornát r. 1733. 9) Hraběnka z Dietrichsteinu, choť Jana Františka Bohumila hraběte z Dietrichsteinu, předsedy komory dvorní, darovala ornát červený, zlatem vyšíváný, r. 1733. 10) Hraběnka z Talackých věnovala ornát z aksamítu r. 1733. 11) Hrabě Záruba daroval pluviál z bílého hedbáví a červeného damašku r. 1734. 12) Kněžna z Taxisů, rozená kněžna Lobkovicová, věnovala ornát s kvítím uměle vyšíváným r. 1734. 13) Moric Adolf Karel, vévoda Saský a biskup Litoměřický, daroval ke cti sv. Jana čtyry přeskvostné mešní ornáty, dvě dalmatiky a jeden pluviál; všecka roucha tato byla ze zlata utkána a žlutou dykytou proložena; darována jsou r. 1735. 14) Hraběnka Tencini, rozená paní z Řičan, darovala mešní ornát zlatem vyšíváný, se zlatým křížem r. 1735. 15) Šlechtična Anna Waříkovská, rozená Dvořáková z Boru darovala ornát mešní kvítím vyšíváný, r. 1735. 16) Pět ornátů mešních ze zlaté látky darovala choť hraběte Josefa Františka z Wrba a Freudenthalu, nejvyššího sudí království českého, rozená šlechtična Lamingerová r. 1735. 17) Kněžna ze Schwarzenberku darovala překrásný mešní ornát z látky zlaté, s mnohými uměle vyšívánými květinami r. 1735. 18) Svobodná paní z Otislavi na Moravě věnovala mešní ornát s dvěma dalmatikami s vyšíváním kvítím r. 1735. 19) Hraběnka Vratislavová

¹⁾ V tom samém klášteře panen cisterciáckých nabyla vychování svého blahoslavená Anczka Česká od r. 1208—1211.

darovala mešní ornát, dalmatiky a pluvíál z brokátu r. 1735. 20) Hraběnka Kolovratová darovala mešní ornát r. 1735. 21) Hraběnka Thunová věnovala mešní ornát, pluvíál a dalmatiky z aksamítu s bohatým zlatým vyšíváním r. 1735. 22) Hraběnka Černínová darovala mešní ornát, pluvíál a dalmatiky z aksamítu r. 1735. 23) Mešní ornát z červeného aksamítu, stříbrným kvítím vyšíváný a jinými ozdobami bohatě okrášlený věnovala hraběnka z Herzan, rozená svob. paní Putzová, r. 1736. 24) Kněžna Auerspergová darovala ornát mešní ze stříbrné látky kvítím ozdobený a znakem rodinným opatřený r. 1736; téhož roku darovala kněžna Auerspergová jiný ornát mešní s dalmatikami ze zlatohlavu. 24) Arcivévodkyně Rakouská Maria Josefina, choť Fridricha Augusta krále Polského a kurfiršta Saského, darovala ke cti sv. Jana ornát mešní, dalmatiky a pluvíál ze zlatohlavu r. 1737.

III. Kalichy.

1) Šebestian Fuchs, doktor lékařství v Praze, daroval kalich stříbrný ku hrobu sv. Jana Nep. r. 1729¹⁾. 2) Pozlacený kalich darovala kněžna Vilémína Lobkovicová, choť knížete Filipa z Lobkovic, pána na Roudnici, rozená hraběnka Althanová, r. 1729. 3) Stříbrný a pozlacený kalich darovalo ke cti sv. Jana město královské Mladá Boleslav dne 13. října 1729. 4) Kalich stříbrný pozlacený s obrazem beránka daroval Jan Kašpar Krobekl a sestra jeho Kateřina Petrášová r. 1731. 5) Stříbrný kalich pozlacený darovalo královské město Pelhřimov dne 12. října 1731. 6) Vyzlacený a granáty ozdobený kalich s obrazy umučení Páně daroval šlechtic Kuffmann ze Solnohradu r. 1731. 7) Vyzlacený kalich věnovala nejmenovaná dárnyně z Drážďan r. 1735. 8) Stříbrný vyzlacený kalich darovala rodina hrabat Kinských r. 1736. 9) Kalich stříbrný vyzlacený zaslal z Drážďan hrabě Sapieha, nejvyšší kancléř velkovévodství Litevského, dne 7. října 1737. 10) Stříbrný vyzlacený kalich daroval k oltáři sv. Jana Nep. František Mikuláš Dismas Záleský, opat kláštera Cisterciáckého v Olivě²⁾, komisař téhož řádu v Polsku a jenerální vikář, r. 1738. 11) Zlatý kalich v ceně 800 zlatých darovala hraběnka z Rechenbergu, rozená hraběnka z Preisingu r. 1738.

IV. Prsteny, sošky, jehlice, srdce a jiné dary ve skvostech.

Není ovšem možno vypočísti všecky i nepatrnější věci, jež ku hrobu sv. Jana přinášeny bývaly, na př. z vosku neb jiné

¹⁾ Na týž kalich a svícny (viz výše „lampy a svícny č. 34. na str. 140) věnoval doktor Fuchs 300 zlatých.

²⁾ V Prusku, nynější okres Gdánský (Danzig).

obyčejné látky zhotovené ruce, nohy, srdce, tělo lidské, kteréž na poděkování za milost, ku přímlovám sv. Jana Nep. od Boha dosaženou, přemnozí poutníci u hrobu jeho složili neb zavěsili. Avšak na památku a příklad věkům budoucím aspoň o značnějších darech se zmíniti káže povinnost.

1) Hraběnka z Bubna a Litic darovala ozdobnou desku se třemi postavami stříbrnými 10. ledna 1729. 2) Jistý protestant z Uher zaslal ku hrobu sv. Jana zlatý prsten s pěti diamanty; dar ten odevzdal kněz Haselbauer z kolleje tovaryšstva Ježíšova u sv. Klementa v Praze, 22. března 1729. 3) Od nejmenovaného zaslán stříbrný žaludek 12. května 1729. 4) Rodina Daxová věnovala dvě desky a dvě vyzlacené skříňky, v nichž se nalézaly dvě zlaté figurky, a sice dítko a jedna klečící osoba dospělá; darováno 12. května 1729. 5) Kardinál Hannibal hrabě Schrattenbach, biskup Olomúcký, zaslal spolu s kapitolou Olomúckou ku hrobu sv. Jana velký stříbrný peníz, ražený ku paměti toho, že kapitole Olomúcké uděleno od apoštolské Stolice právo infule podobně, jak toho práva už dříve užívali kanovníci Pražští u sv. Víta; darován 16. května 1729. 6) Marie Terezie hraběnka Sternberková darovala stříbrné srdce se šesti diamanty, dvěma rubíny a jedním smaragdem dle učiněného slibu, 16. května 1729. 7) Též ku splnění slibu daroval Jan Wolfgang Zech z Dejbachu, svobodný pán ze Sulcu a choť jeho Kristina Františka Klaudia, rozená svob. paní ze Steinu, dvě postavy stříbrné se znakem orla a tří hvězd, 17. května 1729. 8) Svobodná paní ze Starum, rozená svob. paní z Otislavi, zaslala z Moravy stříbrnou desku s prstenem a třemi klečícími postavami, 17. května 1729. 9) Zlatý prsten se safírem daroval František Michal hrabě z Martinic, 24. května 1729. 10) Od nejmenovaného darován zlatý prsten s amethystem a dvěma diamanty 1. června 1729. 11) Zlatý prsten s velkým rubínem zaslala z Vídně hraběnka z Herzan, rozená Buteani, s prosbou, aby skvostu toho k ozdobě neporušeného jazyka sv. Jana se užilo, 4. června 1729. 12) Od nejmenovaných darována byla stříbrná srdce v počtu 7 dne 4. června 1729. 13) Zlatý prsten se smaragdem a dvěma diamanty, několik snubních prstenů, mnoho stříbrných srdcí a stříbrných jazykův darováno 1. července 1729. 14) Jan Franchelucci, advokát Římský, kterýžto zázraky, na přímlovu sv. Jana Nep. konané, proti námitkám hájil, zaslal prostřednictvím hraběte Sporka, biskupa Adrátského, zlaté srdce do Prahy 20. července 1729. 15) František Jindřich hrabě Schlik, cis. rada dvorní, zaslal stříbrnou postavu dítěte v plenkách zavinutého, 27. září 1729. 16) Stříbrný koflík s víkem daroval pán ze Steinbachu 13. října

1729. 17) Stříbrných jazykův a srdcí bylo mnoho darováno 13. října 1729 (při slavnosti svatořečení od poutníkův). 18) Hraběnka z Frankenbergu, nejvyšší hofmistryně královny Polské a vévodkyně Saské, zaslala z Drážďan desku se stříbrnou postavou ženskou, nad nížto se v oblacích vznáší sv. Jan Nepomucký, 8. listopadu 1729. 19) Hrabě František z Herzan zaslal na poděkování za navrácení z draví ku hrobu sv. Jana desku se stříbrnou postavou, 25. listopadu 1729. 20) Hennigar ze Seeberku zaslal desku se stříbrnou skříňkou a dolejší polovicí lidské postavy; šlechtic ten nemohl choditi, aniž se vůbec na nohou udržeti, avšak na přímluvu sv. Jana nabyl opět předešlého zdraví; 12. prosince 1729. 21) Srdce, oči, nohy, lžíce, vše ze stříbra od neznámých dobrodinců darováno r. 1729. 22) Hraběnka Bathiany darovala třesavou zlatou jehlicí se smaragdem 2. února 1730. 23) Stříbrné peníze, obrazy, nohy, oči, srdce u značném počtu vloženy na hrob sv. Jana 2. února 1730. 24) Od nejmenovaného darováno zlaté srdce 5. srpna 1730. 25) Hrabě Götz daroval na stříbrné desce postavu klečícího muže a 2 stříbrné oči, 17. srpna 1730. 26) Hraběnka Kořenská darovala velké srdce stříbrné, ratolestmi palmovými ze stříbra ozdobené, 30. srpna 1730. 27) Hrabě z Klenova daroval dvě spojená srdce stříbrná 18. října 1730. 28) Anna Marie Františka, velkovévodkyně Toskánská, rozená kněžna Sasko-Lauenburská, darovala skříňku stříbrnou, diamanty i jinými vzácnými drahokamy ozdobenou, 31. října 1730. 29) Z Bavor byla ku splnění slibu od neznámé dárkyně poslána stříbrná soška postavy ženské na desce. 30) Od nejmenovaných novomanželů darován veliký stříbrný peníz pozlacený 6. ledna 1731. 31) Moric Adolf, vévoda Saský, biskup Litoměřický, věnoval zlaté srdce; týž biskup jeda přes most, skácel se s vozem i šesti koňmi s mostu do řeky; v okamžení největšího nebezpečí volal o pomoc ku sv. Janu Nep. a šťastně vyváznuv životem; darováno 25. února 1731. 32) Theobald Václav hrabě Buttler z Klonebauchu, přisedlíci královského soudu komorního a lenního, daroval dvojí srdce stříbrné 6. května 1731. 33) Hrabě Sulkowski, ministr krále Polského a kurfiřta Saského, zaslal postavu stříbrnou dítěte v plenkách zavinutého, 29. května 1731. 34) Prsteny snubní a stříbrná srdce ve značném počtu darována 29. května 1731. 35) Od neznámých dobrodinců darována zlatá jehlice třesavá s 9 diamanty a dvěma smaragdy, jakož i zlatý prsten s diamanty, 24. srpna 1731. 36) Rodina hrabat Kolovratů darovala stříbrné hořící srdce se znakem a nápisem: „Na vděčnou památku dosažených milostí“; 1. září 1731. 37) Jistá paní ze Slezska darovala stříbrnou sošku

sv. Jana Nep. na dřevěném podstavci 2. září 1731. 38) Rytíř z Mulce daroval dvě stříbrné nohy na desce stříbrné, 14. září 1731. 39) Svobodný pán z Freienfelsu daroval stříbrnou sochu sv. Jana Nepom. s andělem, kterýž jemu podává korunu a palmu, 14. září 1731. 40) Hrabě Kollossa z Uher daroval zlatý prsten, na způsob srdce zhotovený, okrášlený diamanty a jinými převzácnými drahokamy, 17. října 1731. 41) Od jistého panujícího knížete darován byl zlatý prsten s velkým diamantem. Když dne 13. listopadu 1731 se otevřel hrob sv. Jana Nep., aby se vyňaly některé sv. relikvie, byl z rozkazu arcibiskupa Daniela Mayera ¹⁾ ten samý prsten vložen na jeden z prstův sv. Jana Nep. 42) Tabernákul či svatostánek stříbrný, vnitř silně vyzlacený s dvěma anděly daroval Jan Josef Antonín hrabě z Thunů, pán na Klášterci, Benešově (Bensen), Děčíně, 21. listop. 1731. 43) Josef hrabě Hileschasi a choť jeho Terezie, rozená hraběnka z Albersdorfu a Drounu darovali desku se stříbrnou skříní, s obrazem sv. Jana Nepom. a nemocné, u jejíhož lože klečí muž; při tom nápis: „Světla lékař Jan peteče vyhojil“; darováno 30. listopadu 1731. 44) Několik srdcí stříbrných darovali neznámí dobrodincové 19. ledna 1732. 45) Ludvík Jiří, markrabě Badenský, pán na Toužímě, Lobosicích, Ostrově, rytíř zlatého rouna, daroval zlaté srdce, jehož cena 1150 zlatých; 19. května 1732. 46) Darován od neznámých dobrodinců stříbrný prsten, na němž zavěšen byl ořech. Malé dítě jedlo hrušku a při tom spolkl také ořech, kterýž po celé 3 dni vězel v krku dítěte; lékařové užíli všelijakých prostředků, ale ořech nevyndali; z rány v krku udělané po 3 dni prýstěla krev. Konečně vzali rodiče útočiště ku sv. Janu Nep. a zavěsili na krk dítěte peníz s obrazem sv. Jana, u sv. ostatkův jeho dotýkaný; za malou chvíli dítě ořech vyvrhlo a bylo zdrávo; prsten darován 25. května 1732. 47) Vilém Albert hrabě Krakovský z Kolovrat, pán na Oujezdě, Chýši, Řídké, místokancléř království českého raněn byl mrtvicí, avšak na přmluvu sv. Jana Nep. nabyl zase úplného zdraví; na poděkování Bohu za takové dobrodiní daroval ku hrobu ruku zlatou a stříbrnou hlavu, 18. června 1732. 48) Svobodný pán z Imbsen daroval obraz sv. Jana a 4 postavy stříbrné 27. července 1732. 49) Značný počet stříbrných srdcí obětován u hrobu sv. Jana téhož dne 27. července 1732. 50) Marie Johanka hraběnka Wěžníková z Moravy darovala překrásný skvost, uprostřed

¹⁾ Arcibiskup Ferdinand hrabě z Khünburku zemřel r. 1731 dne 7. srpna. Nástupcem jeho jmenován jest 4. listopadu 1731 dosavadní světcí biskup Mayer z Mayernu, kterýž ale jen půl druhého roku na prestolu arcibiskupském zasedl; zemřel 10. dubna 1733.

s velkým rubínem, okolo něho 18 diamantů, z nichž dva byly značné velikosti; darováno 3. října 1732. 51) Z Vídně zaslána byla do Prahy skříňka stříbrná s kouskem drátu železného, jež dítko spolkl; lékařové užíli všelikých prostředkův, ale marně; posléz obrátili se rodiče v důvěře ku sv. Janu, za pomoc jej vzývající; nedlouho na to drát šťastně z dítky vyšel a ono bylo zdrávo; skříňka darována 3. října 1732. 52) Marie Josefína, arcivévodkyně Rakouská, královna Polská darovala stříbrnou desku podlouhlou se svojí podobiznou ku sv. hrobu, 10. prosince 1732. 53) Susana Sommerová v poslední vůli své odkázala zlatý řetěz v ceně 200 zlatých s tím závazkem, aby každého čtvrt roku jednou sloužena byla za ni mše sv. u hrobu sv. Jana Nep.; darován v únoru 1733. 54) Hraběnka z Mettingu, rozená hraběnka ze Schrattenbachu, věnovala korunu stříbrnou, diamanty ozdobenou, 15. května 1733. 55) Zlaté srdce značné velikosti daroval jistý hrabě Ondřej (příjmení své v nápisu nenaznačil) s nápisem: „Sv. Janu Nepomuckému slavnému ochránci a patronu svému, pomoc poskytujícímu, v pocitu vděčnosti věnuje hrabě Ondřej;“ 23. října 1734. 56) Nejmenovaný daroval stříbrný žaludek s nápisem: „Podle učiněného slibu“, 13. února 1735. 57) Setník z jízdeckva Uherského zaslal do Prahy stříbrnou nohu, ruku a jazyk 13. května 1735. 58) Dvě srdce, jedno velké stříbrné a jiné menší ze zlata (v ceně 5 dukátů) daroval Kazimír hrabě z Thurnu a Valle-Sassina, biskup Pětikostelský v Uhřích, 12. července 1735. 59) Ruský generál Wlčák s chotí svou poslali k hrobu sv. Jana dva zlaté snubní prsteny 17. července 1735. 60) Rudolf Josef hrabě Kořenský z Terešova, místokancléř království českého, daroval dva zlaté snubní prsteny 5. srpna 1735. 61) Kněžna Marie Amalie, dcera krále Polského a Marie Josefíny, arcivévodkyně rakouské, ubírala se ze Saska přes Prahu do Sicílie, kdež měla slaviti sňatek svůj s Karlem, králem obojí Sicílie; tu navštívila hrob sv. Jana a věnovala zlaté srdce r. 1738. 62) Od r. 1729—1737 darováno k hrobu sv. Jana několik párů stříbrných konviček s talířkem ke mši sv.').

1) V polovici 18. století bylo u hrobu sv. Jana a na blízku zavěšeno neb uloženo v průhledné skříni 25 stříbrných desk; 92 obrazů sv. Jana Nep.; 159 soch Svatých ze stříbra; mnoho stříbrných postav dětských, z nichž některé 15—20 liber vážily; několik desk zlatých; zlaté a stříbrné skříňky na svaté ostatky, zlaté a stříbrné koruny a řetězy, 8 zlatých a 185 stříbrných srdcí. Největší část těchto skvostův a cenných darů byla k rozkazu císaře Josefa II. ze dne 9. února a 29. dubna r. 1784 odstraněna; co zbylo, muselo se r. 1806 a 1810 odevzdati vládě.

§. 42. Odměna úcty svato-Jauské.

Velká byla důvěra a úcta katolických křesťanů ku sv. Janu Nep., a Bůh nepřestával odplacovati tuto důvěru, sluhovi jeho věrnému prokazovanou. Mámeť i po roce 1729, čili po slavném prohlášení Jana Nep. za svatého velkou řadu událostí, v nichžto zázračným způsobem na přímluvu sv. Jana přispěl všemohoucí Bůh lidem v rozličných nebezpečnostech anebo potřebách života vezdejšího postaveným. Události ty ovšem nebyly úředně proskoumány ani od apoštolské Stolicе v Římě, ani od Pražského arcibiskupa. Avšak přece za zbytečné nepokládáme, některé z událostí těch zejména zde položit, jak hodnověrní dějepřavci je zaznamenali na důkaz, že dobré jest velebiti Pána ve svatých služebnících jeho.

1. Kněžna Anna Eleonora Amalie ze Schwarzenberku, rozená kněžna Lobkovicová, velice byla zkormoucena nemocí mladšího syna svého Josefa Jana Nepomuckého, kterýž byl stížen r. 1729 neštovicemi v té míře, že všeliká nemoc lékařská jevila se býti marnou, neboť neštovice vrazily se do samého vnitřního těla, tak že naděje na život nezbyvala. Tu se kněžna spolu s manželem svým ve vroucích modlitbách uchýlila ku sv. Janu Nep., aby dítě jejímu pomohl ku zdraví. Když ale viděla tvář syna svého zsinanou a oči v sloup obrácené, nemyslila jinak, než že smrt se blíží a tudíž hořce plakati počala. Uslyšev to nemocný princ otevřel oči a na matku pohleděv pravil: „Milá máti, nemrmutte se pro mne, neboť mně se nic nestane, svatý Jan Nepomucký mi pomůže.“ Slovy těmi znovu občerstvila a potěšila se kněžna, i vyžádala si něco hlíny z hrobu sv. Jana, kteroužto přimísivši do léku, podala synáčkovi svému; a hle! v brzku neštovice na venek se vyrazily a dítě za krátkou dobu nabylo úplného zdraví¹⁾.

2. Řeholníci Trinitářští na Novém Městě Pražském mívali zvyk, že každoročně dne 15. května jakožto v předvečer slavnosti sv. Jana Nep. jej hudbou oslavovali. Tak učinili též r. 1729 a jelikož toho roku byl za svatého prohlášen, konali den ten ještě s větší okázalostí než v dřívějších letech. Dalíř před kostelem Nejsv. Trojice²⁾ tu kde doposud stojí socha sv. Jana Nep., postaviti lešení 10 loket zvýší pro hudebníky. Sotva však že hudebníci, jichž bylo 40, na lešení vstoupili, sbořilo se celé lešení, hudebníci spadli a někteří z nich octnuli se pod troskami klád

¹⁾ Štědré dary od této kněžny i manžela jejího ku hrobu sv. Jana obětované srovnej výše str. 46. III. č. 16. 1b. str. 47. IV. č. 3. 19. str. 48. č. 30.

²⁾ Na Spálené ulici, kdež jest nyní fara, a říká se doposud „u Trinitáru“.

a prken; avšak ku podivu, ani jeden z nich neutrpěl těžkého poranění, což oni vděčně připisovali přímluvám sv. Jana a dali zhotoviti obraz o této události, kterýž blízko hrobu sv. Jana na Hradčanech zavěsili. Mimo to sešli se dobrovolně všickni hudebníci tito, přibravše si ještě mnoho soudruhův, dne 21. května 1729 u sochy sv. Jana před chrámem sv. Jindřicha, a zde počtem 100 se postavivše, ke cti sv. Jana překrásné zpěvy s hudbou provozovali.

3. Samuel Josef Petržilka, měšťan v Chrudími, měl dcerušku jeden rok starou; nepozorností služky stalo se, že děvčátko spadlo se stolu; služka pak popadši dítko za nohu ji úplně vymknula, ano dítě i na zádech porouchala, nikomu však o tom ničeho nepravila, až se ukázalo, že děvčátko nemůže na noze státi ani se vzpřímíti. Zavolán lékař; že však byl neduh už zastaralý, neprosněly žádné léky. Posléze manželka Petržilková, Marie Terezie, obětovala dítko své svatému Janu Nepom. a dala je na ten úmysl přiodítí rouchem duchovním, v němžto děvčátko celý rok chodilo, načež v kostele otců Kapucínův u sv. Josefa v Chrudími a sice u oltáře sv. Jana Nep. zase roucho ono se sebe složilo. A hle! dceruška byla za ten čas způsobem zázračným tak úplně vyhojena, že záda i noha nabyly opět pravidelné rovnosti a dívka žádných bolestí necítila, kdežto jindy pokaždé vykřikla bolestí, kdykoli záda narovnatí měla. Rodiče její nepřipisovali uzdravení dítko nikomu leč přímluvám sv. Jana Nep., kterýž u Boha zase zdraví vyprosil dcerušce jejich. To se stalo r. 1730.

4. Řeholník kartuziánského kláštera Prielu kněz Bohumír Schaffner nosil jakožto ctitel sv. Jana Nep. vždy při sobě částečku hlíny ze sv. hrobu. Kdysi v r. 1720 vyslán od představených do leša klášterního; i bylo mu koňmo jeti přes můstek nad říčkou Taberou, v těch místech 12 stop hlubokou. Most byl už z velké části prohnílý, a tu se stalo, že řeholník v nebezpečí života uběhl. Neboť kůň zapadnuv jednou nohou do otvoru na mostě upadl, a kdyby se o něco málo byl stranou naklonil, byl by jezdece shodil a ten by smrti utopením byl neušel. Na mostě tom nalezal se obrázek sv. Jana Nep. V úzkosti své vroucně volal kněz Bohumír k sv. mučeníku za pomoc a ochranu; tu hle! kůň nohu z otvoru vytáhnuv povstal a šťastně ku břehu dorazil. Toto zachránění nejen Bohumír, ale i tři průvodčí jeho po Bohu nejprředněji sv. Janu Nep. připisovali. — Po druhé o mocné ochraně sv. Patrona toho přesvědčil se též kněz, an v r. 1730 dne 7. listopadu se nalézal na břehu Dunaje, kterážto řeka byla se rozvodnila; Bohumír měl dohlížeti na lodníky; sestoupiv k zemi vzal koně za uzdu a kráčeje po levé straně jeho, chodil podle břehu. Tu

však začal se kůň mocně vzpínati a nedal se nikterak upokojiti. Řeholník každé chvíle se obával, že jej kůň do rozvodněné řeky strhne. V té úzkosti vroucně volal ku sv. Janu Nep., do jehožto bratrstva byl zapsán, o pomoc jej vyzýváje. Z nenadání kůň se utišil, zůstav na břehu státi, tak že Bohumír pod koněm proléztí mohl, na druhou stranu se dostal a koně nyní poslušného od břehu dále odvedl.

5. V městě Ingolstadt u Bavořích byla manželka jistého Wilembacha jménem Marie blízka porodu, avšak stížena jest bolestmi tak hroznými, že na radu lékařskou se dala zaopatřiti sv. svátostmi a již blízkou smrt svou očekávala. K radě některých přátel uchýlila se ubohá ve vsí pokoře ku sv. Janu Nep. a učinila slib, že dítě svému, bude-li mužského pohlaví, dá jméno Jan Nepomucký. Brzy potom šťastně porodila chlapečka, 16. dubna 1730. Avšak dítě bylo velmi slabé, a dlouho vězelo mezi životem a smrtí. Tu matka poznovu s důvěrou ku sv. Janu volala a modlitba její došla vyslyšení; dítě seslilo a zůstalo zdrávo; i obdrželo na křtu jméno dle svatého ochránce svého.

6. Dne 3. července 1731 byla ve Znojmě na Moravě a vůkolí hrozná vichřice. Blesk uhodil šestkrát v městě samém, tři zvonci bleskem jsou zabiti, na šest mil ve vůkolí zničena jest ouroda krupobitím; ve třech vesnicích blesk zapálil. Téhož dne byla také okolo Kroměříže tak prudká bouře, že v pěti minutách blesk dvacetkrát uhodil. V takovéto bouře jel od Vídně ku Znojmu na poštovském voze rada královské appellace, jménem Arnold. V šírém poli překvapen jest bouřkou a krupobitím v té míře, že kočí nemohl už na kozlíku seděti, jelikož těžké kroupy byly stříšku nad ním prolomily; tudíž utekl se kočí do vnitřní části vozu pod střechu; ale koně, nejsouce nikým řízeni, v témž okamžení se splášili a v nejprudším letu dále s vozem pádili, tak že každé chvíle rada Arnold očekával, že se vůz roztrhne aneb i s koňmi do propasti sletí. V té úzkosti smrtelně vroucně volal ku sv. Janu Nep. za pomoc a ochranu; i stalo se za malou chvíli, že koně se zastavili, tak že mohla uzda opět býti zachycena a povoz šťastně do Znojma dorazil.

7. Moric Adolf, vévoda Saský, biskup Litoměřický, jel na začátku r. 1731 z Drážďan do Prahy. Když pak v průvodu dvou šlechticů svého komonstva jel na voze šestispřežném přes most nedaleko Libochovic, splášili se přední koně, tak že vůz se úplně převrátil a pak i se šesti koňmi se skácel do řeky. Všecky tabule skleněných oken ve voze byly roztrženy; ale vévoda biskup, kterýž v pádu s mostu byl vroucně ku sv. Janu Nepom. o pomoc

volal, netoliko zůstal na živu, ačkoli padl hlavou dolů na spodní sedadlo vozu, ale neutrpěl jiného poranění, jediné že na obličejí něco málo byl rozedřen, kterážto rána brzy se zahojila ¹⁾).

8. U Rychnova v Čechách měli jistí rodičové malého synáčka, jehož vychovávali v nábožnosti a úctě ku sv. Janu Nep. Roku 1731 byl chlapec ten pokoušán na lýtku od vzteklého psa a sice bylo mu několik těžkých ran způsobeno. Rodiče spolu s dítětem v úzkosti své volali důvěrně o pomoc ku sv. Janu Nep. a nebyli sklamáni ve své důvěře, neboť za několik dní byl chlapec úplně vyhojen a zůstal zdrav. Spatřiv obrázek téhož sv. mučeníka zvolal: „Můj otec, můj milý otec mně pomohl!“ Matka na poděkování Bohu za to dobrodiní vykonala téhož r. 1731 pouť ku hrobu sv. Jana do Prahy.

9. Hraběnka Žofie Zdenka Zoardová, rozená z Hackelbergu a Landavy, byla sama těžce nemocna; mimo to měla nemocnou dceru, kteráž byla postižena neštovicemi a sice tak nebezpečně, že lékařové brzkou smrt předpovídali. Utlá láska k dceruše pohnula matku, že nedbajíc choroby své dala se v den sv. Jana Nep., 16. května 1731 ve voze dopravit do kostela, kdež vykonala sv. zpověď a přijala Tělo Páně na ten úmysl, aby všemohoucí Bůh na přímluvu sv. Jana udělil jejímu dítěti zdraví. Hraběnka byla tak slabá, že dvě osoby ji vésti musely, anať se na nohou udržeti nemohla. Navrátili se domů z kostela přistoupila k loži nemocné dcery, kterážto pravila matce, že už jest zdráva; i povstala a hned požívala pokrm i nápoj sobě podaný, jako by před tím prázdnou chorobou byla netrpěla. Neočekávané uzdravení to nejen matka a jiní příbuzní, ale též lékařové přímluvám sv. Jana Nep. připisovali a to tím více, jelikož brzy potom také matka úplného zdraví nabyla. K projevení srdečné vděčnosti své přišla hraběnka Zoardová spolu s hrabětem ze Salburgu a chotí jeho r. 1731 do Prahy, kdež u hrobu sv. Jana Nep. týdenní pobožnost vykonali.

10. Z Vlašských Benátek zaslal kněz Bernardin řádu kapucínského, dne 12. srpna 1732 tuto zprávu arcibiskupu Pražskému Danielu Mayerovi: Po 20 let trpěl jsem neduhem velmi bolestným na svém těle, při kterémžto často velkou ztrátu krve jsem míval, a často ve hrozných bolestech smrt jsem očekával. Nebyl jsem schopen ani pohnouti tělem svým a mnohé léky, jež mně vyteční lékařové dávali, nikterak mi nepolehčily; posléze prohlásili lékařové tito, že mně pomoci nelze a že brzy musím zemřít. V těch smrtelných úzkostech svých vzal jsem do rukou

¹⁾ Dary, které na poděkování Bohu za tuto ochranu zázračnou obětoval ku hrobu sv. Jana, již jsme pojmenovali výše, str. 141. číslo 13. a str. 144. č. 81-

životopis sv. Jana Nepomuckého; sotva že jsem pozorně jej přečetl, ihned přilnul jsem se zvláštní úctou a důvěrou k tomu sv. mučovníkovi, a odevzdal jsem se úplně jeho mocné ochraně, se slzami k němu úpěnlivě volaje, aby mně u milosrdného Pána vyžádal zdraví tělesné, kteréž mně lidská pomoc navrátiti s to není. A hle! slzy a prosby mé vyslyšány jsou; skrze přímlyvu slavného mučovníka Jana Nepomuckého prokázána mi od Boha veliká milost. Vyvstalt na těle mém najednou vřed tak veliký jako hlava a způsobil mi bolest a úzkost náramnou, že jsem přes 20 dní ustavičně v nebezpečí smrti se nalézal. Konečně však vřed se provalil, já pak od té doby jsem úplně zdrav, čemuž se diví všickni, kdož mne znají. Již půl drahého leta jsem sprostěn neuhu svého a proto oznamuji příběh ten, aby Bůh byl chválen ve svatých svých a obzvláště ve slavném mučovníku svém Janu Nepomuckém. Spolu pokorně žádám, aby mně darován byl nějaký byt sebe nepatrnější ostatek toho Světce jakož i částéčka hlíny z jeho hrobu.

11. Marie Filipina Josefa, hraběnka z Berlepschů, jeptiška řádu Klarisek v Mohuči trpěla neuhem žaludkovým bezmála po 2 leta v té míře, že každodenně 30krát i častěji vrhnouti musela; léky od lékařův předepsané pranic neprospívaly. Tudíž obrátila se nemocná s důvěrou ku sv. Janu Nep. vzývajíc jej o pomoc a přímlyvu, aby zase zdraví nabyla. Dne 16. května 1732 vykonavši sv. zpověď a přijavši Tělo Páně dala něco málo z oné bavlny, v nížto tělo sv. Jana bylo zavinuto, do vody a po 9 dní léku toho užívala. Hned druhého dne přestalo vrhnoutí a během ostatních 8 dní choroba úplně pominula, tak že jeptiška byla zcela zdráva.

12. Kanovník v Řezně (v Bavorsku), Jiří Reithmann vydal dne 5. dubna 1732 svědectví, že jistá zbožná osadnice fary jeho blíž města Řezna měla dítko dvě neděle staré, kteréž se roznemohlo zapálením mozku. Užilo se všelikých lékařem nařízených prostředků, ale vše bylo marné. Tu se matka důvěrně uchýlila v modlitbě ku sv. Janu Nep., položila obrázek jeho na hlavu dítěte svého a přimísivši mezi vodu částéčku z hlíny, vzaté z hrobu sv. Jana, dala vypítí dítku. Uplynula asi hodina a dítě bylo úplně uzdraveno. Rodiče jeho od té doby tím vroucněji ctíli sv. Jana a dali se vepsati do bratrstva svato-Janského, ke cti téhož mučovníka v Řezně zřízeného.

13. Jan Dietrle, sluha čili posel komory české, vyslán byl v úředních záležitostech do kraje Plzeňského. U Hrádku blíž Plzně vypadlo s vozu jeho kopí, a zabodlo se mezi prvními koly v ten způsob, že špička kopí vjela Dietrlovi mezi žebra až blízko k srdci, načež se zlomila. Dietrle jsa vřelým ctitelem sv. Jana

Nep. volal důvěrně k němu o pomoc, aby zachován byl při životě. Vytáhl špičku kopí z těla, načež velmi mnoho krve z rány vyteklo. To se stalo 21. května 1732. Přišel do Plzně tázal se hned o radu lékaře Václava Lautnera, kterýž sice ránu obvázal, avšak při tom pravil, že všechny prostředky jsou marné, a že smrt brzy se dostaví. Nicméně Dietrlé nepozbyl důvěry své v Boha a mučeník jeho, sv. Jana Nep., a vroucně se modlil. Uplynuly čtyry neděle, a poraněný proti všemu očekávání se vyhojil a tak dalece se zotavil, že mohl zpáteční cestu do Prahy nastoupiti. Zde u hrobu sv. Jana vykonal svou pobožnost a dal zavěsiti tamtéž desku, na níž celý příběh byl vypsán a vyobrazen. Spolu sdělil vše tehdejšímu faráři u sv. Víta, knězi Bohumilu Stehlíkovi.

14. Marie Walburga Keberová v městě Řezně (v Bavorsku), manželka chudého dělníka, 38 let majíc věku svého, byla od r. 1723 až 1733 těžce nemocna, trpíc bolestným neduhem vnitřním. Uslyševisi o všeobecné účtě ku sv. Janu Nep., vykonala dne 16. května 1733 v kostele otců Minoritů v Řezně sv. zповěď a přistoupila ke stolu Páně na ten úmysl, aby jí sv. Jan vyprosil u Boha zdraví. Ještě téhož dne cítila znamenitou úlevu svých bolestí. Dne 19. května mezi oktávem šla zase do téhož chrámu a byla tam při litaniích a zpěvích ke cti sv. Jana konaných, i věnovala ke cti toho mučeníka voskovou svíci; zase pocítila, že se bolesti její uměnšily; posléz pak 20. května mezi 11—12 hodinou polední vyšel z nemocné kamínek, kterýž jí bolesti největší byl působil a ona od té doby byla zdráva. I spěchala zase do téhož minoritského kostela, aby tam sv. Janu Nep. za pomoc od Boha zjednanou vroucně poděkovala. Svědectví o události té, byvši veřejným notářem císařským a podpisem 4 svědků stvrzeno, zasláno jest do Prahy.

15. Alžběta Wohnová ve Vídni měla r. 1733 na tváři malý vřed, z něhož se za nedlouho píštěl (Fistel) utvořil, kterýž den ode dne více vzrůstal. Nemocná povolala svého domácího lékaře; ten však jí radil, aby zavolala ranhojiče. Přišel ranlěk jeden, přišel brzy i druhý, naznačili léky, avšak ty nejen nespomohly, nýbrž vřed píštělovitý se rozšířil přes celou tvář, ano uchvátil i nos a prostředek obličeje. Nevědouce si rady zavolali ranhojiči ve srozumění s domácím lékařem jiného slovutného lékaře jménem Schücka; ten pohleděv na tvář prohlásil, že jest to rozežráno rakem, kterýž na nose vyhojiti nelze. V nesnázi a úzkosti své modlila se nemocná vroucně k Bohu. Tu jistý známý k ní promluvil těmito slovy: „Rozumný pořádek žádá, abychom tam, kde prostředky přirozené nespomáhají, vzali úto-

čistě své k prostředkům nadpřirozeným. Vy, milá paní, pocházíte rodem z Prahy a zajisté znáte velikého divotvorce Jana Nepomuckého, kterýž neslýchanými znameními a zázraky svět obdivem naplňuje. Hle, zde mám obrázek sv. Jana, dotýkaný na jeho svatých ostatcích, jak mi dosvědčil šlechtic z Widerspergu, hejtman hradu královského v Praze; položte obrázek s úplnou důvěrou v Boha a jeho sv. mučenka na chorobnou tvář a Bůh dá, že se pozdravíte.“ Nemocná mileráda uposlechla rady té, vzala útočiště své ku sv. Janu a obrázek kladla na obličej svůj důvěřujíc, že jí spomoženo bude. Sotva několik dní uplynulo, zmizel vřed s obličeje a Wahnová byla úplně zdráva. Na znamení děků svých zaslala ku sv. hrobu do Prahy pamětní desku s vyobrazením a darovala stříbrnou skříňku a stříbrné konvičky ke mši sv.

16. Kaspar Obersteiner, správce hospodářský v Konrörlu dosvědčil dne 29. května 1735, že choť jeho byla r. 1733 těžce nemocna zánětem krku, jež lékař za nebezpečný záskrt prohlásil, žádnou naději života více nedávaje. Správce měl maličko hlíny z hrobu sv. Jana, kterouž mu byl farář u sv. Víta daroval. S důvěrou v pomoc Boží a v orodování tohoto sv. mučenka tajemství zpovědního dal manželce požití částku z té hlíny, načež ona z nenadání se uzdravila a vícekrát už chorobou hrdla nikdy netrpěla. — O velkonocích r. 1734 byl šestiletý syn téhož správce zachvácen silným psotníkem, a lékař se domníval, že chlapec zemře. Tuť otec po druhé vzal útočiště k sv. Janu Nep. a dal částku hlíny z hrobu sv. Jana dítěti svému požití; chlapec se uzdravil úplně.

17. Kněz Antonín Egger, farář ve Schnaabsogu, v biskupství Augšburském (v Bavorsku), dosvědčil r. 1736, že několik let předtím trpěl bolestným neduhem žaludkovým. Opatřiv sobě část země z hrobu sv. Jana Nep. vzal ji jakožto lék, a brzy pocítil, že neduh jeho zmizel. — Jeden z osadníkův jeho, jménem Ritter, měl dceru Jakobínu, kteráž dlouho stonala, a kteréžto prázdné léky prospěti nechtěly. Farář poradil rodičům, aby jí též podali něco země z hrobu sv. Jana, což když se bylo stalo, dívka brzy potom úplně se uzdravila.

18. Abatyše kláštera v Himmelsporten, Rosina Winterschová byla r. 1735 velmi těžce nemocna; trpělať dnem i nocí nevýslovné bolesti kamene. Lékařové nevěděli si rady ni pomoci. V těchto svých úzkostech povznesla abatyše zraků svých k nebesům; klaníc se Bohu všemohoucímu, prosila blahosl. Marii Pannu, prosila sv. Jana Nepomuckého, aby jí vyžádali u Boha ulevění strašných bolestí. Když pak poznávala, že zlo její vždy více se vzráhalo,

učinila slib, že ke cti sv. Jana po 8 týdnů vždy ve středu bude konati jistou pobožnost, rozdávatí almužnu a že u hrobu jeho v Praze nechá sloužiti čtyry mše sv. Brzy potom, když slib ten byla učinila, sprostěna jest těžké choroby své a nabyla předešlého zdraví, což 15. ledna 1736 dosvědčila.

19. V klášteře jeptišek řehole Dominikanské ve Windhaagu v Rakousích byla sestra řeholní Šebestiana r. 1735 právě domácí službou zaměstnána, když tu z nenadání k zemi padla a si při tom hlavní žílu na levé noze přetrhla. Krev se vyřinula crkotem a nebylo možno ji zastavití, ač se užilo rozličných prostředkův. I vzala sestra útočiště své ku sv. Janu Nep. a vroucně se k němu za pomoc modlila; v skutku krev téci přestala a noha se v brzku zahojila. Avšak brzy potom potkalo ji neštěstí jiné; způsobila si neopatrností těžké poranění na pravé ruce, kteréž se ustavičně horšilo, až konečně ruka schnouti počala, a lékařové nebyli s to, neduh zhojiti. Sestra Šebestiana podruhé volala o pomoc ku sv. Janu, a brzy i od neduhu druhého jest naprosto osvobozena, načež do Prahy stříbrný skvost ku hrobu sv. Jana Nep. zaslala. Pravdivost obojí události dosvědčila převorka klášteřa, Marie Konstancia dne 30. dubna 1736.

20. Na statcích knížete ze Schwarzenberku v Toužetíně měl jistý syn rolníka to neštěstí, že při náhlém upadnutí si život přetrhl, tak sice, že až střeva z části ven se vysmekla. Zavolání jsou ranhojiči; avšak ti spatřivše otevřená střeva prohlásili, že pomoci nelze a že chlapec musí zemřítí. V té úzkosti volal otec chlapcův o pomoc ku sv. Janu Nep. Chlapec za nějakou chvíli tiše usnul; když pak po několika hodinách se opět probudil, shledali rodiče k nemalé radosti své, že dítko jejich má život zahojený a že jest úplně zdrávo. Událost tu dosvědčil kněz Maurus Ulrich z řehole Františkánské, dne 18. dubna 1736.

21. Z města Verony v Italii (v bývalém království Lombardsko-Benátském) oznámil arcibiskup Vincenc Mevippi z Appolmis dne 5. října 1736 arcibiskupu Pražskému Janu Gustavu hraběti z Manderscheidu tyto zprávy: Spolek městského duchovenstva ve Veroně, kterýž mnohými výsadami papežův i císařův byl vyznamenán, začal už několik let před tím, nežli Jan Nepomucký za svatého byl prohlášen, jej ve svém chrámě farním blahosl. Marie Panny ctíti a jeho jméno vzývati. Od těch dob každoročně přichází velký počet věřících nejen o slavnosti sv. Jana, ale takřka každodenne, aby světce toho u oltáře a obrazu jemu zasvěceného náležitě uctil. Na mostě našem byla z nařízení vlády Benátské postavena mramorová socha sv. Jana, ku kteréžto v těchto

nedávno uplynulých měsících velké množství lidu se sešlo. Zde pak Bůh všemohoucí četnými zázraky potvrditi ráčil svatost věrného sluhy svého; chromí, slepí, hluchí a jinými chorobami stížení na přímluvu sv. Jana Nep. nabyli opět předešlého zdraví. Z těch příčin spolek duchovenstva téhož města zamýšlí úctu téhož svatého Patrona ještě více rozšířiti a žádá, aby arcibiskup Pražský daroval aspoň malou částku svatého těla Jana Nep., kterýžto svatý ostatek by se ve farním chrámu Marie Panny v největší úctě chovati mohl.

22. Josef Augustinovič, horlivý ctitel sv. Jana Nepom. z Polska, byl v srpnu 1737 těžkou chorobou sklíčen, i zůstala mu taková zimnice, že celých 8 dní a nocí oka ku spánku zamhouřiti nemohl. Tudíž povolal k poradě více lékařův (tak zvané konsilium), kteřížto uznali zapotřebí, otevřít žílu na levé noze nemocného. Ješto však prostředek ten neprospěl, nýbrž mimo to i zapálení mozku nastoupilo, poručili lékařové, aby také na pravé noze byla žíla otevřena. Ztrátou krve však nemocný tou měrou zeslábnul, že nezbyvalo mnoho naděje, aby při životě byl zachován. V noci po druhém otevření žíly asi ke čtvrté hodině ranní zdálo se nemocnému jako ve snách, že sv. Jan Nepomucký sedí blízko u jeho lože a ruku na hlavu jeho klade řka: „Neboj se, nabudeš opět předešlého zdraví.“ Ze sna se probudiv ihned Augustinovič vřelé díky vzdal ochránci svému a ustanovil se na tom, že jakmile opět bude zdrav, hrob sv. Jana navštíví. Skutečně nabyl úplného zdraví, načež 5. října 1737 se na cestu vydal a dne 26. října do Prahy dorazil, kdež hrob sv. Jana navštívil, sv. zpověď vykonal a přijal Tělo Páně, i daroval stříbrné srdce ke hrobu.

23. František Josef Schlik, městský písař pohraničního města Statteinu v Bavorsku, dosvědčil dne 15. srpna 1737 následující událost: Otec jeho, Michal Norbert Schlik, byl v Nisbachu celním úředníkem ve službě kurfiršta Bavorského. Po mnoholetém úřadování vstoupil do výslužby. Avšak tu vyskytnul se jistý bývalý písař jeho, kterýžto jej obžaloval u kurfiršta řka, že Michal Schlik zůstal do státní pokladny dlužen 1000 zlatých. Na základě této obžaloby upadl Schlik v nemilost vladaře, ano odňato jest mu výslužné a on v největší bídě a hanbě zanechán. V nesnázi té pojal mladý František Schlik plnou důvěru k sv. Janu Nepomuckému, častými modlitbami svými se k němu utíkal a prosil, aby nevinnost otcovu na světlo vynesl. Spolu slíbil František, že v tom případě pěšky bude konati pouť z Mnichova v Bavorsku do Prahy ku hrobu sv. Jana. Brzy vyskytl se starému Schlikovi dobrý přítel, kterýž svědomitě dle pravdy naznačil vinníka, jenž

oných 1000 zlatých odcizil. Kurfiršt přesvědčil se o nevině Schlikové a nejen výslužné mu opět spravedlivě vykázal, nýbrž celé rodině jeho zvláštní milostí se naklonil, tak že službu odstoupením otcovým uprázdněnou jednomu ze synův jeho propůjčil. Syn František vykonal v srpnu 1737 pouť svou do Prahy, kdež nechal mše svaté ke cti sv. Jana a na poděkování Bohu sloužiti.

24. V městě Erfurtu, kteréž nyní náleží k Prusku, avšak v 18. století příslušelo pod kurfiršta Mohučského, přihodila se dne 18. července 1735 velká nehoda. Na vrchu sv. Petra blíž města stála pevnost; pod jednou vysokou zdí (měla výšky 80 stop) povolila země, svezši se o 10 stop dolů, a následkem toho sbořila se kaple, ku zdi přistavěná, a nemocnice kláštera Benediktinského. Ve zdi pak udělaly se vcliké trhliny od zdola až nahoru, tak že každé chvíle bylo se obávati, že zeď se úplně sesuje a také klášter Benediktinský pod svojí tíží sboří. Setník dělostřelectva v této pevnosti, František Šebestian Fuchs, ač byl sám zkušený stavitel, nechtěl přece na vlastní zodpovědnost něco v té věci učiniti nýbrž požádal, aby vyslán byl vyšší důstojník, kterýž by vše ohledal a nejlepší opatření učinil. Na začátku července 1736 přišel do Erfurtu slovutný vojenský stavitel a spolu vyšší důstojník, byv tam od kurfiršta vyslán; když byl vše náležitě proskoumal, nařídil, aby naproti staré zdi v jisté vzdálenosti zřízena a podporami upevněna byla zeď nová, a prostora mezi starou zdí a novou aby se zemí vyplnila. Stavba této nové zdi trvala 3 roky; v prvním roce dařilo se vše dle přání; v druhém roce však nastaly letní silné deště, tak že zeď nemohla náležitě vyschnouti a se upevniti. Nicméně pokračováno ve stavbě, a zima uplynula bez všeliké nehody. Nastalo jaro; začato prací, avšak deště obzvláště v květnu a červnu byly časté a prudké, tak že zdivo špatně vysychalo. Mimo to byla nová zeď dle předpisu onoho vyššího důstojníka mnohem slabší, nežli zeď stará; i stalo se, že dne 3. června 1738 následkem tlaku rozmočené země hořejší málo vyschlá část nové zdi v podobě oblouku prohýbati se počala. Nemale bylo uleknutí jak setníka Fuchse tak i mistra stavitelského. Po třileté pilné práci mělo najednou vše zase býti marné, kdyžby zeď se sesula; hroziloť z toho velké zahanbení oběma, ano snad i ztráta úřadu. V úzkostech svých vzali oba útočiště k Rodičce Boží Marii Panně a ku sv. Janu Nepomuckému. Setník vzal stavitele s sebou a došel s ním k otcům Augustinianům v Erfurtě, kdež dal sloužiti 6 mší sv. ke cti Marie P. a sv. Jana. Při mši sv. pak vroucně se oba modlili, aby na přímluvu sv. Jana Bůh od nich odvrátil nebezpečí zahanbení. Setník Fuchs už dříve

každodenně konal s rodinou svou litanie ku sv. Janu Nep.; nyní pak učinil slib, že vyslyší-li Bůh modlitbu jeho, nejen v pobožnosti té pokračovati bude, ale mimo to každého dne světlo na počest sv. Jana rozsvítí a k rozšíření úcty toho Světce dlé sil svých napomáhati bude. Navrátiv se k dělníkům dal setník trhlínu ve zdi vyplniti vápnem a drobným kamením; a zeď se dále již nepohnula. V červenci 1738 objevila se opět na jiném místě značná trhlinka; i ta byla vyplněna a setník poznovu vzal útočiště své ku sv. Jana Nep. Konečně v předvečer Nanebevzetí Marie Panny 14. srpna byla celá stavba dokončena. Pozoruhodno jest, že setník ohlásil obojí případ svému představenému jenerálu, jakož i místodržícímu kurfiršta, kterýžto jindy býval velice prchlivý; ale oba vyslechli zcela klidně vypravování setníkovu a vidouce, že zeď se opět usadila a žádné nebezpečí více nehrozí, projevíli spokojenost svou s celou stavbou, při kteréžto mocná ochrana sv. Jana Nep. způsobem tak zřejmým se byla objevila.

25. V městě Šoproni (Oedenburg) v Uhrách byla dcera jistého vozky Michala Geringra, jménem Alžběta, těžce nemocna; trpěla velmi nebezpečným vředem na hlavě. Zavolání jsou ranhojiči, ale žádný z nich nedával naději na uzdravení. Tuť Michal Geringer s manželkou svojí Barborou modlili se ku sv. Janu Nepom., aby jeho přímluvou navráceno bylo dítě jejich zdraví. Nedlouho po té modlitbě navštívila je jakási paní jménem Anna Terezie Köllriss, rozená z Rossy, kterážto přinesla s sebou masť, a tu přikládala dítěti na hlavu; vřed se počal hojiti a za nedlouho byla dívka Alžběta zcela zdráva. To se stalo r. 1738.

26. Jan Ipiner, kněz z tovaryšstva Ježíšova, vypravuje, že r. 1739 jistý žid, jehož jméno Jakub Löwy, 40letý, byl těžce nemocen. Známí jeho křesťané poradili mu, aby vzal útočiště ku sv. Janu Nepom.; i dali mu vypítí vodu, v níž bylo něco hlíny z hrobu sv. Jana rozmočeno. Žid se uzdravil a hned se hlásil ku křesťanské Církvi, byl u kněží z tovaryšstva Ježíšova vyučován a pokřtěn.

27. Marie Anna Rillová, z Deckendorfu v Bavorsku, vdaná, 26letá, trpěla po 2 leta na raka v obličejí; radila se s lékaři a užívala rozličných prostředkův, ale nadarmo; ani řezání, ani pálení nic neprospívalo. Konečně vzala útočiště své ku sv. Janu Nepom., učinivši slib, že pěšky bude putovati ku hrobu jeho do Prahy. Brzy potom vřed její zcela oschul, a ona úplně sprostěna byla svého neudu. Pouť vykonala, nechavši v Praze u hrobu sv. Jana sloužití 3 mše sv. na poděkování Bohu, a věnovala dar ze stříbra na ozdobení hrobu; stalo se r. 1740.

28. Ferdinand Ehrenfried z Ehrenthalu, hejtman (vrchní) u knížete z Liechtensteinu v Lednici (Eisgrub) na Moravě, jel r. 1740 do Znojma, aby tam syna svého studujícího navštívil. Na zpáteční cestě zůstal v Höfleinu u faráře Jana Šillera přes noc. Druhého dne, 13. května 1740, vznikl náhle ve tři čtvrtě na jednu v poledne velký požár, kterýž strávil 40 domů, 7 panských stavení, ano i farní chrám a faru; zvony se ohněm zcela rozlily a farář s kaplanem, svým hostem hejtmanem a jeho dceruškou i domácími lidmi sotva holý život zachránili. Ve spěchu zapomenuto na kufr hejtmanův, kterýž zůstal ve faře a v němž se nacházel oděv jeho i dcery, v ceně přes 200 zlatých; vše to i s farní budovou shořelo. Jediná věc, která neshořela, byl stříbrný peníz s obrazem sv. Jana Nep., na hedbávné stužce barvy bílé a fialové zavěšený. Hejtman Ehrenfried dal se totiž vepsati za člena bratrstva, jež bylo v sousedním Rakousku ku cti sv. Jana Nep. zřízeno, a měl ten peníz jakožto odznak vždy u sebe; a sice byl peníz ve vestě v kufriu; vesta i s kufrem shořela, peníz však zůstal zcela neporušený. Úkaz ten připisoval zbožný hejtman příčině nadpřirozené a byl od té doby ještě horlivějším ctitelem sv. Jana než posud býval.

29. Z Moravy jeli tři ctitelé sv. Jana Nep. do Prahy, aby zde pobožnost svou vykonali a stříbrnou desku jakožto milodar na hrob sv. mučeníka položili. Byli to Jan Jiří Gottlieb, hospodářský správce kapitolního probošta v Olomouci; Josef Dere, kuchlmistr hraběte z Ecku a František Mamany. Mezi Plaňany a Vrbčany nalézali se 10. června 1740 v znamenitém nebezpečí života. Neboť když jeli po silnici přes vysoký vrch, náhle se vůz svezl na levou stranu, kdež byla hluboká propast. Všickni ti, kdož ve voze seděli, byli tak polekáni, že se neodvážili z vozu vyskočiti, ale odevzdali se zcela ochraně Boží a přímluvě sv. Jana Nep.; nebo kdyby Bůh sám je nebyl chránil, byli by se s výšky sřítli mezi skály a kamení a byli by smrti aneb zmrzačení zajisté neušli. Jeden ze sluhův byl na štěstí právě před chvílí povoz předešel; spatřiv nebezpečí, v jakém se cestující nacházeli, spěchal vzhůru, uchytil se celou tíží svého těla pravého kola zadního, tak že vůz od propasti se poněkud vzdálil, načež bylo snadno pomocí ostatních jej zase do pravých kolejí uvesti. Na poděkování Bohu všemohoucímu za ochranu a pomoc na přímluvu sv. Jana propůjčenou dali zbožní ti Moravané hned po svém příjezdu do Prahy dne 11. června v 9. hodin ráno sloužití mši sv. u hrobu sv. Jana.

30. Ve Vídni byla dne 5. června 1741 silná povodeň; řeka Dunaj zaplavila, z břehů vystoupivši, veliké prostranství v městě;

v noci pak mezi 10. a 11. hodinou byly i domy mnohé vodou zaplaveny a ti, kdož dosti záhy z dolejších příbytkův se nevytěhovali, v nebezpečenství života uběhli, ano někteří i smrt ve vlnách našli. Do kláštera Alžbětinek též se drala voda. Dvě jeptišky, Anna Františka a Maria Helena byly právě v přízemí zaměstnány domácími pracemi; pozorující nebezpečí chtěly vyjítí nahoru po schodech; aby pak vodě přístup zabránily, zavřely a závorou zandaly dvéře. Ale tím jen stav svůj zhoršily; neboť voda nemohouc dvéřmi odtékati v okamžení tak vysoko vystoupila, že obě řeholnice jižjiž před sebou jistou smrt spatřovaly. V úzkosti své pozdvihly rukou k nebesům a volaly vroucně o pomoc ku sv. Janu, pro tajemství zpovědní utopenému, aby je od smrti ve vlnách zachránil. Tuť hle! ty samé dvéře jedním rázem se otevřely, voda odtékala a ustrašené panny děkovaly Bohu za ochranu svého života a svatému Janu za mocnou jeho přímluvu. Zprávu o té události podal do Prahy kaplan téhož kláštera, kněz Jan Kašpar Haffel.

31. Roku 1741 zdvižena jest válka proti císařovně Rakouské Marii Terezii. Vojsko ze Sas, Bavorska a Francouzská vtrhlo do Čech, dobylo hlavního města Prahy, kdež se Karel vévoda Bavorský dal prohlásiti za krále českého. Téhož roku ležela část vojska saského v Dlažkovicích (v Litoměřicku) a s vojskem též polní kazatel lutheránský. Katolíci Dlažkovičtí byli horliví ctitelé sv. Jana Nep.; každý večer u jeho sochy se scházeli, jemu ke cti lampy rozsvěcovali a zpěvem i hudbou svatého mučenka oslavovali. Tomu se onen pastor čili kazatel protestantský posmíval řka: „Vy papeženci jste přec blázni, klaníte se dřevu a kamenu; já jsem víc, než to, čemu se tady klaníte; to je kámen, já však jsem živý člověk; rozsvěťte mně také lampy.“ U večer téhož dne vyšel pastor na dvůr u onoho sedláka, kdež byl ubytován; hospodář mu chtěl posvítiti, avšak pastor si svítiti nedal. Uplynulo již celé půl hodiny, pastor se nevrací; tu hospodář s jedním vojákem saským vzali světlo a vyšli na dvůr, volají, hledají, ničeho neslyšce po celém dvoře pátrají; a ejhle! co tu spatřili? Pastor ležel na hnojišti mrtvý; bylť obličejem padl do hnojůvky a se utopil. Katolíci považovali smrt jeho za spravedlivý trest, ježž naň seslal Bůh za to, že se rouhal svatým jeho mučenkům.

32. V městečku Verneřicích (Wernstadt v Litoměřicku) dlouhý čas obyvatelé tamější zdráhali se prokazovati sv. Janu Nep. onu úctu, jakouž jiné krajiny mu rády a ochotně vzdávaly. Ač farář je napomínal, aby o slavnosti sv. Jana těžkých prací zanechali a Boha chválili službami Božími, jak to všecky osady

vůkolní činily, nicméně Verneříčtí přece tak jako všedního dne doma i na polích pracovali. Když pak sousední vesničané katoličtí jim to vytýkali, tážíce se, proč nesvětlí den sv. Jana, divotvorce vlasti naší? tu Verneříčtí obyčejně za odpověď dávali: „Co nám potom; vždyť to není nařízený svátek.“ V tomto městečku vypukl 19. května 1743 požár, kterýž tak zhoubně řádl, že celé městečko v ssutiny jest obráceno. Oheň vznikl tím způsobem, že jeden z občanů střílel z ručnice na holuby; při tom vzňala se jedna střecha, a brzy celé městečko bylo v jednom plamenu. Vody k hašení bylo málo, a tudíž nespomáhala, nýbrž oheň jen více ještě rozdmýchovala. Při tom shořel též farní chrám, zvony na věži se rozlily, taktéž fara vyhořela; nemocného faráře museli na voze jinam odvezti. Z celého městečka nezbylo nic více, jediné socha sv. Jana Nepom., kteráž stála před domem jednoho měšťana. Nejen obyvatelstvo vůkolní, ale i moudřejší občané Verneříčtí považovali tento požár za pokutu od Boha seslanou za to, že řečené městečko nectilo sv. mučeníka zpovědního tajemství.

33. Ve Welburku v Bavořích (mezi městy Řeznem a Norimberkem) žil Jan Rudolf z Windischu na Aschenfeldu a Bergstetten, rada a komoří kurfiršta Falckého; byl vřelý ctitel sv. Jana Nep., o jehož ochraně častokráte v životě svém se přesvědčil, an zejména tenkrát účinek přímlyvy jeho na sobě zakusil, když se nalézal v nebezpečí ztráty dobrého jména. Byl dvakrát ženat, ale dívky záhy mu odumřely. Prosil tedy sv. Jana o přímlyvu, aby Bůh aspoň jedno dítě na životě zachovati ráčil. Dne 12. února 1743 narodil se mu syn, jemuž na křtu sv. dáno jméno Jan Nepomucký Vilém Ludvík; kmotrem jeho byl svob. pán Vilém Ludvík z Rummelů. V den sv. Jana Nep., 16. května téhož roku bylo dítě napadeno psotníkem; matka byla úzkostí o život dítěte celá bez sebe, ale manžel ji těšil řka, že sv. Jan Nep. zajisté nedopustí, aby na jeho slavný den dítě zemřelo. Tak se stalo skutečně; po 2 dnech byl chlapeček úplně zdrav. Po druhé rozstonalo se dítě o vánocích 1743 a sice tak prudce, že za jediný den 7 záchvatů psotníku trpělo a lékařové již si žádné rady nevěděli. V tom nebezpečí otec dítěte poznovu všecku svou důvěru vložil na sv. Jana Nep. a slíbil, že několik mší sv. ku cti téhož světce obětovati nechá. Druhý den na to vstalo dítě z lože a žádalo pokrm, jež s takovou chutí požilo, jakoby pražádnou nemocí bylo netrpělo. Rodiče dali pak dítěto přiodítí černým oděvem kněžským ke cti sv. Jana; od té doby zůstal chlapec zdrav. Vše to přísahou stvrdil rada Windisch dne 16. května 1744.

34. V Mnichově v Bavorsku měli jistí rodiče dceru 12letou; té se na jednom rameně udělala otevřená rána prýstíci, kterouž zavolaní ranhojiči ani po tříletém namáhání zahojiti nedovedli. Mezi utráním prýstíci rány zpozoroval kdys r. 1746 otec dítku, že jakási špičatá kost se v ráně objevuje. Jelikož se otec obával, aby snad ranhojiči nechtěli ruku dcery jeho řezati, pomlčel o tom a vzal útočiště své ku sv. Janu Nep., obětoval mu dcerušku svou, vykonal k jeho cti a chvále sv. zpověď, přijal Tělo Páně a byl přítomen při mši sv. Navrátiv se domů obvázal rámě dcery své. Toho samého dne děvče chtělo se oblékati, zvolalo: „Otče, kost vyšla už z rány ven!“ Na ta slova matka sundala obvazek a k nemalému ustrnutí svému spatřila, že dítko samo vzavši druhou rukou kost, ji z rány ven vytáhlo; byla to kost špičatá, zdělí dvou palců. Zavolaný ranlék prohlásil, že se to nemohlo státi leč nadpřirozenou pomocí Boha samého; a to tím spíše tvrdil, an viděl, že rána nepřijala masť, kterouž na ni přiložil, nýbrž sama sebou za 3 dni se zahojila. Událost tu dosvědčil František Tuberth, dvorní rada kurfíršta Bavorského, 26. prosince 1746.

35. Z Indie (v Asii) zaslali okolo r. 1746 němečtí missionáři z řádu jesuitů do Prahy žádost, aby jim byly poslány obrázky sv. Jana Nepom. v hojném počtu do Indie. Missionáři ti, přebývající v místě řečeném „přístav Marie Panny“ dozvěděli se od jistého missionáře, rodem Čecha, jak velmi rozšířena jest ve mnohých zemích úcta ku sv. Janu a jak často zázračným způsobem ovoce přímluvy jeho se už objevilo. Uslyševše tu zprávu zařídili missionáři trojí pobožnost ke cti sv. Jana a to s výsledkem tak skvělým, že ani o slavnostech sv. Ignácia, sv. Františka Xaverského a sv. Aloisia se nehrnulo do chrámu tolik lidu jako k těm pobožnostem Svatojanským. Všecky oltáře byly okrášleny, ohňostroje ke cti světcově zapáleny, střeleno z ručnic a hmoždířů. Po tři dni sloužena každodenně slavná mše sv. a činěno slavnostní kázání. Brzy prokázal se i zde sv. Jan pomocníkem v rozličných potřebách a úzkostech. Jistá žena požívala ryby mořské, a při tom rybí kost jí zůstala vžeti v hrdle; po několik hodin marně se namáhala ji vytáhnouti. Jeden z missionářův dal jí částku země z hrobu sv. Jana; tu ona do vody dala a vypila; brzy na to kost šťastně vyšla hrdlem ven. — Jiný křesťan měl na těle svém otok, kterýž mu velké bolesti působil. Týž přiložil k otoku částku země z hrobu sv. Jana, otok se zmenšil a po 3 dnech úplně zmizel. — Zámožný jeden kupec byl velmi těžce nemocen; v největším trápení svém vzal do ruky obrázek sv. Jana a zvolal:

„O svatý mučensku divotvorný, neopouštěj mne ctitele svého, ale pomoz mi ku zdraví.“ Brzy na to usnul a probudiv se byl úplně zdrav. Sdělil to ihned missionářovi a dal ke cti sv. Jana sloužití slavnou mši sv. a skvělý ohňostroj ke cti téhož světce zapáliti.

36. Světící biskup Pražský Daniel Mayer zachoval nám z r. 1731 následující zprávu: Hraběnka z Trautmannsdorfu, rozená z Rašínů v největších bolestech po celé dva týdny pracovala ku porodu a zakusila při tom největší bolesti; ačkoli zavolala lékaře, nic jí spomoci nemohli. Konečně poslala k světícímu biskupu Mayerovi z Mayernů žádajíc, aby jí daroval něco země z hrobu sv. Jana Nep.¹⁾ Když částčku země té s vodou vypila, po dvou hodinách šťastně zdravé dítě porodila.

§ 43. Nebezpečí sv. hrobu v létech 1741, 1744 a 1757.

V polovici 18. století nepřátelé českého království i říše rakouské několikrát o to se pokoušeli, aby krásnou říši tu ztroskotali a pak o lup se mezi sebou rozdělili.

1) Úcta k posvátným ostatkům z těla neb hrobu sv. Jana Nepom. byla v 18. století mezi lidem českoslovanským velice rozšířena. Stáří zde pro budoucí paměť jeden příklad. Svobodný pán Ignác Koch, dvorní rada císařovny Marie Terezie, majitel panství Pečeckého, obdržel od arcibiskupa Pražského Jana Gustava hraběte z Manderscheidu částčku kosti z těla sv. Jana Nepomuckého; i ustanovil se na tom, že poklad ten věnuje filiálnímu chrámu Marie Panny v městečku Pečkách Hrabanových, přifařeném k osadě Nebovidské. Bez vybízení farářova přinášeli osadníci, o tom skvostném daru uslyšeše, částky peněz na zapravení výloh, aby se onen slavnostný den, když sv. ostatky přijdou, hodně okázale konati mohl. Chrám Pečecký byl co nejlépe okrášlen a svícemi i lampami opatřen, slavobrána zřízena, věž kostelní, brána zámecká přiměřeným způsobem chvojí a obrazy okrášleny a nebylo ani chatky sebe chudší, která by nebyla prozrazovala, že za krátko nastane slavnost neobyčejná. Dne 11. května 1755 nastal toužebně očekávaný den slavnostní. Z osady Nebovidské, ze Starého Kolína, Sukdola, Solopisk, Bykáně, Nového Kolína i Kutné Hory sešlo se ke 4000 věřících, kteří v 9 hodin u velkolepém průvodu slavnostním ubírali se z Nebovid ku chrámu Pečeckému. Dívky z celého vůkolí vesměs bíle oděné s věnci na blavách a ratolestmi v ruce kráčely za pacholaty, nesoucími v ruce bílé lilie neb zelené ratolesti; za nimi šli dospělejší mužové a ženy. Čtyři farářové nesli na nosítkách bohatě ozdobených stříbrnou schránku s ostatky sv. Jana Nepomuckého. Za nimi šlo ostatní četné kněžstvo, úřednictvo a měšťanstvo za hlaholu zvonův a hřmění hluché střelby. Svaté ostatky se uložily ve chrámě, načež venku před chrámem činěno kázání, v chrámu Páně pak sloužena slavná mše sv. Po celou noc byla všechna okna v Pečkách osvětlena a nesčíslné lampy na věži svítily dlouho ještě do rána následujícího. Tato slavnost Svatojanská učinila kostelíček Pečecký oblíbeným v širších kruzích lidu a často picházeli zbožní pouťníci do chrámu Pečeckého, což trvalo až lo

Nejprvé spojili se pobádáním Francouzů k účelu tomu Bavorsko, Sasko, Španělsko, Sicílie, Sardinie a Prusko. V srpnu r. 1741 vtrhlo bavorské a francouzské do horního Rakouska, odkudž vrazilo do Čech z jihu a západu, kdežto od severu Sasové taktéž do země české vtrhli. V Praze nalézala se jen skrovná posádka vojenská, ku kteréž se připojili sice ozbrojení měšťané v počtu 3000 mužův; ale nicméně nemohli odolati přesile nepřátel, kteří dne 26. listopadu 1741 hlavní město království českého dobyli. Karel vévoda bavorský¹⁾ ihned dal se prohlásiti za krále českého a svolal panstvo české do Prahy. Ve chrámě sv. Vítkém 400 pánův a rytířův jemu holdovalo dne 19. prosince, a tehdejší arcibiskup Jan Gustav hrabě z Manderscheidu sloužil při tom slavnou mši sv.²⁾ Tenkrátě velechrám sv. Vítký žádně pohromy neutrpěl. Za to však Pražané od francouzského a bavorského vojska dost velká příkoří zakusiti musili.

Jeden příběh se nám u dějepisců té doby zachoval, který se u hrobu sv. Jana ve chrámě sv. Vítkém udál. Dne 30. srpna r. 1742 přišel jistý voják z pluku bavorského, rodem Čech, do chrámu sv. Vítkého, vykonal sv. zpověď a poklekl v jedné lavici před hrobem sv. Jana Nepomuckého. Ku konci mše sv. vystoupiv z lavice, šel k oltáři, a pokleknul, aby přijal nejsv. Tělo Páně. Kněz kapucín Filip z Loretského kláštera právě chtěl vojínovi podati sv. hostii, an tu přiskočil k oltáři voják francouzský, kterýž vojína Čecha právě ku sv. přijímání ústa otvírajícího tak silně pěstí v tvář udeřil, že mu krev z nosu téci počala a celý obličej silně opuchl. Toho skutku zločinného dopustil se nadutý Francouz jenom z té malicherné příčiny, že onen voják český, jsa všecek v nábožnou modlitbu pohroužen, z nedopatření na místě svého vlastního klobouku vzal pod páží klobouk Francouzův, jenž vedle něho na lavici ležel. Po tom skutku se zločinec ihned z kostela vytratil a jelikož vypátrán nebyl, uniknul také světskému trestu. Nábožný voják český čekal, až se mu krev utišila, pak šel podruhé

časů císaře Josefa II., kdež přísná opatření proti pouťem byla učiněna a tím chrám Pečecký v zapomenutí uveden.

¹⁾ Karel, kurfiřt a vévoda bavorský, měl za manželku jednu z dcer císaře Josefa I. (panoval od r. 1705—1711), a proto nyní činil nároky na panovnictví v celé říši rakouské.

²⁾ Pro tuto nevhodnou a nechvalnou horlivost svou upadl arcibiskup v nemilost císařovny Marie Terezie, kterážto v dubnu 1743 přijela do Prahy, a zde 12. května se nechala korunovati co královna česká; avšak ona nedopustila, aby jí byla koruna vstavena na hlavu od arcibiskupa z Manderscheidu, nýbrž dala se korunovati od biskupa Olomúckého, Jakuba Arnošta hraběte z Liechtensteinu.

ku sv. zpovědi a přijal Tělo Páně. Obávající se Francouzové, aby snad pro ten zlopověstný skutek jejich krajana lid Pražský se nevzbouřil, požádali arcibiskupa Manderscheida, aby po 3 neděle a sice 2., 9. a 16. září jakož i na den narození Marie Panny 8. září nebylo v celé Praze činěno žádné kázání; arcibiskup ochotně této žádosti vyhověl a kázání skutečně duchovenstvu zapověděl. Nepřátelé museli na konci r. 1742 před vojskem císařským z Čech ustoupiti.

Jelikož ale vojska císařská vítězně až do Bavor, na Rýn, ano do Francouzska postupovala, záviděl takové slávy císařovně Marii Terezii král pruský Fridrich II.; neboť se obával, že ona mu pak zase odejme Slezsko a Kladské hrabství, kteréžto dvě země r. 1742 byla donucena jemu odstoupiti. Proto vtrhl r. 1744 přes hranice saské do Čech s vojskem 80.000 mužův silným a táhl ku Praze. Celé tři dni stříleno do města, a pobořena jest velká část zdí městských, na Novém Městě Pražském pak 150 domů sbořeno; konečně 12. srpna Prusáci město dobyli a celou zem opanovali. Brzy však Karel vévoda Lothrinský je přinutil k návratu do Slezska.

Nenasytná závist krále pruského Fridricha II. zdvihla však brzy novou válku proti Rakousku, která 7 let trvala (1756 až 1763). Na jaře r. 1757 vedralo se vojsko pruské do Čech a postupovalo proti Praze. Vojsko císařské pod velením Karla vévody Lothrinského marně se pokoušelo o to, aby nepřítel zadrželo; byloť od Prusův poraženo a muselo ustoupiti do hlavního města Prahy. Fridrich II. domníval se, že Karla Lothrinského jistě donutí k vydání města, a užil k tomu prostředkův neukrutnějších. Byl-li chrám sv. Vítský r. 1742 i 1744 ušetřen, nyní bohužel nastala pro tuto ctihodnou svatyni doba největšího nebezpečí. Necitelný nepřítel neměl jiného úmyslu leč toho, aby slavný chrám ten v hromadu rumu a kamení obrátil, a tudíž Prahu a celé království české o nejvzácnější klenot a nejpřednější památku oloupil. Tehdáž nalézal se také hrob sv. Jana Nepomuckého v nebezpečí úplné zkázy. Neboť Prusáci počínali sobě jako vzteklí zuřivci. Od 29. května až do 8. června 1757 stříleli ze svých baterií, za Bruskou branou postavených, na hrad královský a na chrám sv. Vítský. Proti této svatyni Páně vystřeleno 22.000 pum, ohnivých koulí a kartáčů. První rána v 11 hodin v deštivé noci ze dne 29. na 30. květen padla do metropolitního chrámu a rozrazila pilíř nad kazatelnu stojící; brzy i jiné pilíře jsou poškozeny. Nemohlyť se služby Boží konati v chrámě sv. Vítském, nýbrž konaly se na ten čas v kollegiálním chrámě

u Věch Svatých. Jenom v kapli sv. Václavské a Martinické mohly se mše svaté sloužiti. Dne 31. května vžňala se střechna nad kaplí nejsv. Trojice několikrát, taktěž dne 1. června střechna hořela; Prušáci zrovna v ta místa nejlítější stříleli, kde kouř neb plameny byli spozorovali. Dne 2. června padaly pumy také na kapli sv. Vojtěšskou. Dne 3. června hořelo děkanství kapitoly sv. Vítské a zapálena byla poznovu střechna chrámu. Ohnivá koule padla na kůr, zapálila a zničila vzácné, uměle zhotovené varhany, kteréž císař Ferdinand I. za 30.000 kop českých grošů byl zakoupiti dal pro chrám sv. Vítský; bylyť to největší varhany v celých Čechách.

Některé z pum a koulí ohnivých okny, jiné i samým klenutím do chrámu se dostaly. Neméně než třicetkrát byl stánek Boží v nebezpečí, že shoří a v prach a popel obrácen bude. Nejvíce zuřili vzteklí nepřátelé od 5. do 8. června; nebo těchto dnův koule takřka přšely. Tak dne 5. června bylo 4860 pum a koulí do chrámu sv. Vítského a jiných budov hozeno. Dne 8. června zničily koule královský skleník na Hradčanech. Chrám sv. Vítský i tohoto dne byl hlavním cílem prudké střelby Prušákův. Obraz sv. patronů českých na průčelní zdi chrámové (od Schorra malovaný) byl zničen, jelikož zeď tato více než 100 kulemi byla porouchána. Hodiny na věži sv. Vítské byly úplně rozbity pumami pruskými. Pustošením tímto byla velká část střechny chrámové zničena, jelikož byla střechna na 215 místech prorážena; překrásné kamenné ozdoby gothické, spanilé jehlance, vížky, pavláčky střelbou rozdrčené se střechn a říms na zem padaly. Také u vnitř v chrámě samém byly střelbou poškozony mnohé obrazy a malby, sochy a pomníky i oltáře. Pozoruhodné jest, že stříbrný hrob sv. Jana Nepom. v takovémto velikém nebezpečí žádné pohromy neutrpěl, ač dne 2. června jedna velká puma oknem vletěla až před samý hrob sv. Jana, zde se rozrazila, a kapli Šternberskou i vřkolní obrazy a okna zle porouchala; zřejmá byla tenkrát obzvláštní ochrana, s jakouž svatý mučeník tajemství zpovědního bdí nad tím stánkem, kdež národové křesťanství jej ctíti uvykli. Avšak tenkrát spolu se ukázalo, s jak velikou láskou Čechové lnou ku hrobu sv. Jana a k celé památné svatyni sv. Vítské. Kanovníci sv. Vítští, mezi nimi obzvlášť neohrožený kanovník Jan Kaiser rytíř z Kaisernů ¹⁾,

¹⁾ Jan Ondřej Kaiser rytíř z Kaisernů narodil se r. 1716, stal se farářem v Klecanech nedaleko Prahy, později kanovnskem metropolitní kapitoly u sv. Víta, r. 1760 ustanoven za svätícího biskupa v Praze, r. 1775 od císařovny Marie Terezie jmenován biskupem v Králové Hradci a stvrzen od papeže Pia VI., zemřel 5. května 1776.

a s nimi množství bohabojného obyvatelstva Pražského s nasazením vlastního života dusili a hasili oheň, kolikrátkoli ve chrámě sv. Vítském vznikati počal. Zuřivou střelbou Prušáků bylo v Praze 800 domů zbořeno neb silně poroucháno. Mimo jiné byl chrám sv. Josefa na Novém Městě pumami a koulemi ohnivými silně poškozen. Konečně blížil se polní maršálek hrabě Daun s vojskem rakouským od Moravy ku Praze, aby hlavní město z rukou nepřátelských vysvobodil. Pruský král Fridrich II. vytáhl mu s vojskem svým vstříc, načež dne 18. června 1757 u Kolína svedena jest bitva; Prušáci byli od maršálka Dauna na hlavu poraženi, ztratili touto bitvou 20.000 mužův a museli se dáti na útěk ze země české. V následujících letech válčeno v cizině, Čechy zůstaly od válečných pohrom ušetřeny a tu záhy pečováno o to, aby škody v Praze způsobené byly napraveny, zvláště pak aby silně porouchaný chrám sv. Vítský byl náležitě opraven; štědrou pomocí nábožné císařovny a královny Marie Terezie podařilo se v brzku dílo to, tak že velechrám se opět zaskvěl v bývalé své slávě.

VI.

Padesátiletá slavnost svatořečení konaná r. 1779.

§ 44. Arcibiskup Antonín Petr Přichovský.

Úcta předkův našich ku sv. Janu Nep. byla v minulém století tak veliká, že jeden z kazatelův o slavnosti r. 1729 v Praze konané v zápalu nadšení svého zvolal: „Ať to vědí pozdější pokolení, kteráž po 50 a 100 letech žítí budou, ať vědí, že mocnou přímluvou sv. Jana Nepomuckého u Boha dostalo se nám pomoci, útéchy, radosti a pokoje duševního.“ Doufalit tedy nábožní katolíci v r. 1729, že s nimi nevymře zbožná důvěra Čechův ku sv. mučeníku tajemství zpovědního, ale že také po uplynutí 50 a 100 let bezděčně se bude pamatovati na bezčetná dobrodiní, kterážto Bůh na přímluvu sv. Jana tolikerym lidem prokázati ráčil. A že v očekávání tom se nezmýlili, dokázal patrně rok 1779.

Arcibiskupem Pražským byl tehdáž Antonín Petr hrabě Přichovský z Přichovic; týž pocházel ze starého rodu českého; narodil se r. 1707; študoval v Klatovech, pak na vysokých školách Pražských; od roku 1726—1730 byl v Římě, kdež povýšen k hodnosti doktora theologie; na kněžství byl vysvěcen r. 1731 v Čechách. Stal se děkanem v Sobotce, roku 1746 kanovníkem u sv. Víta

a 1753 děkanem této kapitoly. V r. 1752 byl jmenován Přichovský od císařovny Marie Terezie koadjutorem ¹⁾ arcibiskupa Pražského, 77letého hraběte z Manderscheidu; papež udělil Přichovskému název arcibiskupa z Emesy, a hrabě Manderscheid jej na biskupství vysvětil 19. listopadu 1752. Hned následujícího r. 1753 jmenovala jej císařovna biskupem v Hradci Králové, kamž roku 1754 dosednul. Dne 26. října 1763 jmenován jest arcibiskupem Pražským a 13. května 1764 konal svůj slavný vjezd do hlavního města království českého.

Církví katolické v Čechách a v celém Rakousku nastaly tehdejší doby trudné, jmenovitě za vlády císaře Josefa II. Jako panovník ten národnost českou všady potlačoval, an do škol a úradů jenom němčinu zaváděl, tak i církevní záležitosti chtěl po svém vlastním zdání a libovůli pořádati, při čemž se církvi velmi často křivda činila. Mnozí sice velmi ochotně vše to přijímali, ano sami císaři všelijaké rady dávali, jakby církev ještě více měla potlačována býti. Avšak Praha se mohla honositi, že má arcibiskupa, který byl věrným synem a bedlivým pastýřem Církve svaté. Neboť Přichovský velmi bolestně toho želel, že Církev postrádati musí svobody a proto nezřídka ohražoval se rázně naproti křivdám církvi činěným; arci že při veškerém úsilí svém on sám stav věcí změnit nemohl.

Radostných chvílí zažil málo arcibiskup Přichovský, ale zármutku mnoho zakusil. Již v r. 1771 byl k návrhu císařovny Marie Terezie od papeže Klementa XIV. značně ztencen počet zasvěcených svátků ve všech zemích říše rakouské; byly zrušeny svátky sv. apoštolů Filipa a Jakuba, Matěje, Jakuba Staršího, Bartoloměje, Matouše, Šimona a Judy, Ondřeje, Tomáše a Jana Evangelisty, taktéž dnové sváteční sv. Josefa, Vojtěcha, Víta, Jana Křtitele, Prokopa, Maří Magdaleny, Anny, Vavřince, Michala, Martina a Kateřiny, úterý velkoonoční a svatodušní. Mimo to zrušeno 18 svátků polovičních ²⁾. Brzy potom zrušen jest r. 1773 řád čili tovaryšstvo Ježíšovo (Jesuitů), kteréž od 16. století bylo v Čechách v 17. kolejích velmi blahodárně půso-

¹⁾ Mezi koadjutorem a světícím biskupem jest ten rozdíl, že světící biskup (tak jako i jenerální vikář) koná vše jen z rozkazu a plnomoci řádného biskupa té diecése, kdežto koadjutor obdrží svou plnomoc od papeže Římského, má v diecési tutéž autoritu jako řádný biskup její a po pravidlu stává se také nástupcem biskupa po uprázdnění prestolu.

²⁾ Poloviční svátky byly takové, kde křesťané katoličtí byli povinni, máti svaté přítomnu býti, pak se mohli konati práce všeho druhu jako v obyčejný den všední.

bilo ¹⁾. V r. 1775 vydala císařovna Marie Terezie patent robotní, jímžto se ruční jakož i potažní práce robotníkův o polovici zmenšila; tu však vznikla sedlská válka čili revoluce ²⁾; zejména zbouřili se sedláci v okolí Konopiště, Litoměřic, Žatce, Falknova, Bydžova, Chlumce, Mladé Boleslavi, Trutnova a Broumova. Sedláci museli vojskem býti skroveni, načež generál Wallis po Čechách jezdil a patent slavně prohlašoval; pak teprv se lid úplně upokojil.

Za takových dob dosti trudných už dávno těšil se šlechtitný arcibiskup hrabě Přichovský naději, že mu Bůh dá se dočkati té radosti, aby slaviti mohl padesátiletou památku svatořečení Jana Nepomuckého. Jakožto jinoch 22letý měl to štěstí, že v Římě byl svědkem veškeré té slávy r. 1729 konané, když Benedikt XIII. Jana z Nepomuku za svatého vyhlásil. I pokládal to zbožný arcibiskup za obzvláštní milost od Boha sobě prokázanou, jestliže bude moci ve vlasti své slaviti padesátou ročnici té události. Avšak když se přibližoval rok 1779, tu byl Přichovský již kmet 72letý; nadto pak tělesnou chorobou často v té míře býval navštěvován a soužen, že se o život jeho bylo co obávati. Tu vzal nemocný arcipastýř útočiště své ku sv. Janu Nepom.; každodenně posílal do chrámu sv. Vítkého zlatý suveréndor ³⁾ na ten účel, aby jeden z kněží u hrobu sv. Jana Nepom. sloužil mši sv. na úmysl arcibiskupův, aby jej totiž všemohoucí Bůh orodováním sv. mučeníka ráčil slliti a zachovati k jubilejní slavnosti. A ku podivu! I zde opět se jasně ukázal účinek mocné přímluvy našeho světce. Neboť arcibiskup Přichovský nejenom zase nabyl úplného zdraví v tomto jubilejním roce 1779, alebrž Bůh jej tak sllil, že ještě po té slavnosti byl živ celých 14 let a že dočkal vysokého věku 86 rokův. Snad se nemýlíme, díme-li, že sv. Jan Nepomucký tuto milost věrnému ctiteli svému u Boha vyžádal.

§ 45. Den 16. května stal se svátkem zasvěceným.

Již dříve sice bylo ve mnohých krajinách českého království obyčejem, že katolické obyvatelstvo ve vesnicích i městech slavilo den sv. Jana Nepom. tak jako svátek jiný přikázaný; osadníci šli na služby Boží do chrámu farního a zdržovali se všeliké těžké práce. Obzvláště po slavném prohlášení Jana Nepom.

¹⁾ Obnovení řádu Jesuitův stalo se papežem Piem VII. r. 1814.

²⁾ Roznášeliť zlomyslní utrhači mezi lidem venkovským nepravou pověst, že prý císařovna vlastně celou robotu naskrz zrušila, avšak úředníci prý pravý patent u sebe zadrželi a tímto nepravým patentem lid obecný oklamávají.

³⁾ Jeden suveréndor má tu samou cenu jako 2 dukáty, čili asi 11 zlatých 50 kr. r. m.

za svatého čili po roce 1729 chvalitebný obyčej ten se vždy více rozšiřoval, tak že mnozí nábožní křesťané se nad tím uráželi a pohoršení z toho brali, když v některých osadách se na den sv. Jana pracovalo a vůbec slavnost jeho se náležitě nesvětila ¹⁾. Avšak od vrchnosti duchovní nebyl svátek ten přísně nařízen, jakož také světská vláda den sv. Jana za obyčejný den všední považovala.

Arcibiskup Přichovský také v tom ohledu ukázal se býti vřelým ctitelům našeho sv. mučeníka. Když se za vlády Marie Terezie jednalo o zmenšení počtu zasvěcených svátkův a mnohé svátky tudíž zrušeny býti měly, považoval arcibiskup Pražský tuto dobu za příhodnou, aby to, co doposud jenom dobrovolným obyčejem od mnohých se zachovávalo, nyní cestou zákonitou bylo nařízeno a zavedeno.

Klement XIV. ve svém dekretu (breve) ze dne 22. června r. 1771 výslovně nařídil, které svátky v zemích říše rakouské přístě jakožto zasvěcené ²⁾ slaviti se mají. On jen všeobecně rozkázal, aby se světil v každém království neb zemi den „nejpřednějšího patrona zemského.“ V království českém byl až do té doby jenom slavný den sv. Václava, vévody a dědice českého, jakožto nej přednějšího ochránce země nařízeným svátkem. Proto obrátil se arcibiskup Přichovský ku vládě rakouské

¹⁾ Srovnej příběh, o němž se vypravuje na str. 159—160. pod č. 32.

²⁾ Byly v papežském breve vypočteny tyto slavnosti: Velkonoční neděle a pondělí; svatodušní neděle a pondělí; vánoční hod Boží; všecky neděle po celý rok; obřezání Páně (nový rok); zjevení Páně (sv. tří králův); nanebevstoupení Páně; Božího Těla; očišťování Marie Panny (hromnice); zvěstování, nanebevzetí, narození a početí Marie Panny; den sv. apoštolů Petra a Pavla; slavnost Věch Svatých; sv. Štěpána a nej přednějšího patrona čili ochránce té země. Zůstalot tedy mimo neděle za celý rok (počítajíc v to slavnost sv. Václava) pouze 18 (s připočtením slavnosti sv. Jana Nep.) 19 zasvěcených svátků. — Zbožný lid český ovšem nemohl tomu hned uvýknouti, aby o svátcích nyní zrušených pracoval a do kostela nechodil; na mnohých osadách slavily se i dále zrušené svátky tak jako jindy se slavivaly, dokud zrušeny nebyly. Tu vydala světská vláda přísná nařízení, jimiž lid rolnický a řemeslnický se ku práci v tyto dni donucoval; ano farářům katolickým se vyhrožovalo zabavením příjmů, kdyžby osadníky ku práci nenapomínali aneb kdyžby vlastní čeládce své o zrušených svátcích pracovati zbraňovali. S druhé strany však také zmíniti se musíme, že císařovna Marie Terezie přísně k tomu přihlížela, aby v zasvěcené svátky žádné těžké práce polní neb řemeslnické se nekonaly, obchodníci aby měli zavřené krámy, taktéž aby v hospodách předpolednem se nenalávaly nápoje líhové, jakož aby také podomní obchodníci židovští v neděli do křesťanských hospod nechodili a vůbec lid od návštěvy služeb Božích nezdržovali. Hudba neb hra na kulečnick nebyla o svátcích dovolena před 4. hodinou odpolední.

s prosbou, aby budoucně v Čechách také slavnost sv. Jana Nepomuckého byla povýšena a uznána za svátek zasvěcený, a to z té příčiny, jelikož lid český mezi všemi sv. patrony zemskými vedle sv. Václava nejvíce a nejvroucněji ctí sv. Jana Nep., a jelikož mimo to většina obyvatelstva ode dávných let už beztoho den 16. května skoro tak jako jiný zasvěcený svátek službami Božími a zdržováním se od práce slaviti uvykla.

Žádosti té spravedlivé nechtěla císařovna Marie Terezie odpor klásti a tudíž ochotně svolila rozkázavši, aby v Čechách obě slavnosti, sv. Václava i sv. Jana Nepomuckého jakožto zasvěcené svátky se světily¹⁾. S velikou radostí oznámil arcibiskup Přichovský utěšenou zprávu tuto duchovenstvu i věřícím své diecese²⁾, spolu připomenuv, aby nyní, an počet svátkův zasvěcených tak velice byl ztenčen, katoličtí křesťané tím bedlivěji se vynasnažili svátky pro budoucí časy předepsané s nábožnou horlivostí konati, mezi těmi pak i obě slavnosti nejpřednějších patronů českých, sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého.

Připomenouti sluší, že už v předešlém století Čechové radost svou o slavnosti sv. Jana Nepomuckého často hlučnou střelbou z hmoždířů a pouštěním rachejtlí i jiných ohňostrojů na jevo dávali. To však se úřadům nijakž líbiti nechtělo; a tudíž už r. 1759 byl vydán guberniální dekret, kterýmž se všeliká střelba po celý oktáv sv. Jana Nep. přísně zakazovala. Ale Pražané si nedali tu radost zkracovati, a tudíž i v příštích letech střeleno jak v předvečer 15. května, tak o slavnosti samé 16. května i po celý oktáv. Tudíž gubernium české několikrátě zákaz svůj obnovilo³⁾; nočním hlídkám (patrollám) bylo přísně nařizeno, aby zatknuly každého, kdo by střelbou sv. Jana Nep. oslavoval; později (od r. 1777) byl každý, kdo střílel, na penězích pokutován. Posléze však zvítězila láska ctitelů Svatojanských a proti střelbě nikdo více ničeho nenamítal a podnes nenamítá.

§ 46. Jubilejní slavnost roku 1779.

Přiblížil se rok, od zbožného lidu českého a jeho metropolitě arcibiskupa Pražského toužebně očekávaný, rok 1779. Ku slavení padesátileté památky svatořečení Jana Nepomuckého ustanovil arcibiskup hrabě Přichovský tři dni a sice slavnost sv.

¹⁾ Dvorní dekret ze dne 21. listopadu 1771.

²⁾ Pastýřský list ze dne 19. prosince 1771, v článku 7.

³⁾ Na př. dekrety guberniálními z roku 1772, 1775, 1776, a 1777—1781 každoročně v drh-
 vydanými.

Jana čili 16. květen se dvěma dni následujícími, 17. a 18. května roku 1779.

V předvečer slavnosti dne 15. května ozýval se po celou hodinu od 2—3 hodin odpoledne velebný hlahol zvonů na věžích všech kostelů Pražských, aby veškeré obyvatelstvo bylo upozorněno na důležitý význam dní nejbližší následujících. Arcibiskup hrabě Přichovský sám osobně konal téhož dne odpolední služby Boží v hlavním chrámu sv. Vítském za přítomnosti ohromného množství věřících. Velechrám byl za tím účelem přioděn rouchem slavnostním. Před hlavním vchodem zřízena byla slavobrána s rozmanitými obrazy a okrasami uměle provedenými. Na hlavním oltáři nalézala se skvostná opona z červeného damašku; uprostřed opony byl zdařilý obraz sv. Jana Nepomuckého; vůkol něho podoby andělské. Na oltáři samém jakož i v celém chrámě, obzvláště pak na chodbách, které běží nahoře pod samým klenutím, rozžato bylo na sta voskových svící jakož i lamp, kteréž jasnou září svou zvyšovaly radostný dojem slavnosti.

U večer dne 15. května konalo se v celém městě Pražském slavnostní osvětlení; na mnohých místech zřízeny jsou ke cti sv. Jana průsvitné obrazy a nápisy (transparenty); nejkrásnější transparenty bylo viděti na císařském hradě na Hradčanech, kterýž byl celý osvětlen, pak na budově university čili v Karolinum, na Staroměstském náměstí, na klášteře praemonstrátském na Strahově, jakož i na Augustiniánském klášteře u sv. Tomáše a na náměstí Karlovu (jinak dobytčím trhu). Velmi skvěle osvětlena byla věž sv. Vítského chrámu, což v celé Praze překrásný pohled poskytovalo.

V neděli dne 16. května již od 5. hodin z rána přicházela četná processí ze všech stran, i z krajin dosti dalekých, aby prokázala upřímnou poctu svému sv. patronu a krajanovi. Kázání české i německé činili dva kanovníci sv. Vítští, načež arcibiskup hrabě Přichovský sloužil pontifikální slavnou mši sv., jejížto hlavní částky střelbou z ručnic a 100 ranami z děl byly označeny. Odpoledne konány jsou slavné nešpory. Universita Pražská dokázala svou obzvláštní úctu ku sv. Janu Nep., někdejšímu doktoru a členu svému, tím způsobem, že tehdejší rektor magnífikus¹⁾, Ferdinand Ignát Voldřich, doktor práv a professor církevního práva na universitě, konal slavnostní řeč latinskou v chrámě sv.

¹⁾ Slovo „magnífikus“ vzaté z latiny znamená asi tolik jako: veleslovutný, veleslavný, a jest úřední titul rektora vysokých škol nejen v Praze, ale i jinde. Že doktor práv může řečniti v kostele, jest zvláštní výminka, kterou arcibiskup připustil z té příčiny, aby universita mohla provésti svůj šlechtný úmysl a oslaviti památku sv. Jana Nepom.

Vítkém¹⁾, v kteréžto oslavoval ctnosti sv. Jana Nepomuckého. Po této řeči byl vykonán slavný průvod s tělem sv. Jana Nep. po náměstí Hradčanském a to sice způsobem podobným, jak se dělo při slavnosti svatořečení v r. 1729. Křišťálovou rakev se sv. ostatky nesli střídavě kanovníci metropolitní kapitoly, praeláti království českého, stavové čeští, akademický senát university Pražské a jiní hodnostářové. Za rakví kráčel arcibiskup hrabě Přichovský, nesa pod baldachýnem v relikviáři z křišťálového skla uzavřený neporušený jazyk. Za arcibiskupem šel nejvyšší purkrabí s velkým počtem vlastenecké šlechty a nepřehledný zástup věřícího lidu. Po návratu processí do chrámu sv. Víta zapěl arcibiskup chvalozpěv: „Te Deum laudamus“, kterýmž slavnost toho dne se zakončila.

Na to v pondělí 17. a v úterý 18. května pokračováno ve slavnosti jubilejní tím způsobem, že se konalo v chrámě sv. Vítkém dvojí kázání, jedno české a druhé německé, načež sloužena pontifikální mše sv., odpoledne pak slavné nešpory konány. Po oba dni přicházela četná processí na Hradčany, aby zde nábožnými modlitbami jakož i přijetím sv. svátostí uctili věrní katolíci sv. Jana Nepomuckého.

V r. 1781 slavil arcibiskup Přichovský své 50leté jubileum kněžské, ku kteréžto příležitosti i císař Josef II. jemu blahopřání své projevil. Na jaře r. 1782 vydal se staříčský arcibiskup na cestu do Vídně, aby tam vzdal povinnou úctu nejvyšší hlavě Církve, papeži Piu VI., kterýž o velkonocích byl přítomen na císařském dvoře²⁾, maje úmysl, odvrátiti císaře Josefa II. od směru proticírkevního, ježž byl nastoupil³⁾.

Na přímluvu sv. Jana Nepom. dopřál Bůh staříckému kmetu hraběti Přichovskému dočkatí se časův aspoň poněkud pro církev utěšenějších a snesitelných. Neboť vladařové Leopold II. a František I. celkem se chovali ku katolické Církvi mnohem laskavěji, než jejich předchůdce. Císař Leopold II. byl dne 6. září 1791 s chotí svou Marií Ludovikou korunován na království české od arcibiskupa Přichovského v chrámě sv. Vítkém. Tehdáž císař

¹⁾ K tomu čili byla vedle kazatelny, kdež dle obyčeje kázání činívají kanovníci sv. Vítěti, postavena jiná menší kazatelna čili řečnice pro rektora university.

²⁾ Ačkoli Josef II. přítomnost arcibiskupovu ve Vídni nerad viděl a jemu také nelibost svou vyjádřiti dal, nenechal se šlechtitý hrabě Přichovský odstrašiti, an chtěl svou ³⁾ oddanost ku sv. Otci veřejně osvědčiti.

³⁾ Uvádíme ⁴⁾ a císař Josef II. od r. 1787—1790 zrušil v Čechách 74 kl. ⁵⁾ a Praze 38 kostelův a kaplí. V celém Rakousku zrušil

s jasnou chotí svou ukázali se býti vřelými ctiteli sv. Jana Nepomuckého, ješto oba císařští manželé u hrobu jeho poklekli a nábožnou modlitbou se ochraně jeho odporučili. Panovník tento zemřel však již 1. března 1792 a po něm ujal vládu říše rakouské prvorozený syn jeho císař František I.; týž byl 9. srpna 1792 s chotí svou Marií Terezií Neapolskou v chrámě sv. Víta od arcibiskupa Přichovského na království české korunován. Při té příležitosti také František I. s císařovnou vykonali svou pobožnost u hrobu sv. Jana Nepomuckého ku potěše zbožných katolíkův a ku vzdělání všeho lidu. Nedlouho potom dokonal arcibiskup Přichovský běh života vezdejšího, jsa ode všech oplakáván, zvláště pak od chudých, jimž po dlouhá léta byl pravým otcem a štědrým dobrodincem.

§ 47. Poutníci v Praze r. 1797.

Císaři Františkovi I. nebylo po nastoupení trůnu dlouho popřáno, těšiti se pokojné vládě v zemích své rozsáhlé říše. Ve Francouzsku vypukla r. 1789 záhubná revoluce, kteráž hodlala podvrátiti trůny i oltáře. Odtamtud rozšířilo se revoluční hnutí do Nizozemska, kteréž úplně od mocnářství rakouského se odtrhlo. V roce 1792 vypověděla Francie válku císaři Františkovi, kteráž trvala až do 17. října 1797, kdež v Campo Formio (v Benátsku) mír byl uzavřen.

V tom čase byl arcibiskupem Pražským Vilém Florentin kníže Salm-Salm. Týž r. 1745 narodil se ve Westfálsku a byl od císařovny Marie Terezie jmenován biskupem v Dorniku, městě Nizozemském. Když v Nizozemsku začala revoluce, osvědčil se biskup Salm co věrný poddaný rakouského císaře Františka I., kterýž jej za to jmenoval r. 1793 arcibiskupem Pražským.

Hrůzy válečné v těchto letech po celé Evropě se šířící měly v ohledu náboženském také něco dobrého v zápětí; mnozí lidé počali pilněji než před tím vzpomínati na Boha a u něho hledati útočiště ve strastech vezdejších. A právě rok 1797 to byl, kterýžto zase znovu probudil a oživil úctu katolických křesťanů ku sv. Janu Nepomuckému. Neboť v přehojném počtu spěchali poutníci z rozličných krajín do Prahy, aby na sv. hrobě odporučili sebe a svojinců v mocnou ochranu sv. mučenska; a protož piší očití svědkové, že od let dávných tak ohromný počet nábožných poutníků do Prahy ku počtě sv. Jana Nepom. nezavítal, jako roku 1797.

Obzvláště vešlo tenkrát v obyčej, že se nejenom v samém chrámě sv. Vítském nábožný lid ku sv. Janu modlival, nýbrž i na

mostě Pražském po celý oktáv od 16. do 23. května za velikého účastenství lidu ze všech tříd zvláštní pobožnost se konala, při čemž socha na mostě od svob. pána z Wunšviců zřízená pokaždé bývala skvostně ozdobena, i velkým množstvím světél ozářena, každého pak dne k večeru litanie s požeňáním se u sochy vykonávaly.

Dne 19. dubna 1797 přijeli do Prahy vznešení hosté z nejvyššího rodu císaře rakouského, zejména arcivévodkyně Amalie, arcivévodkyně Marie Anna s pěti mladými arcivévodami, pak princezna Francouzská z příbuzenstva císařského domu. Dne 19. května mezi oktávem sv. Jana Nepom. přišla arcivévodkyně Marie Anna s arcivévodkyní Amalií, s pěti mladými arcivévodami a Francouzskou princeznou na most, aby tam večerní pobožnosti k sv. Janu Nepom. se zúčastnili.

Antonín vévoda saský a choť jeho Marie Terezie přišli v květnu 1797 též do Prahy; oba jasní manželé byli na konec oktávu dne 23. května večer na kamenném mostě, aby zde s nábožným lidem ku sv. Janu se pomodlili. Na ostrově Střeleckém při tom stříleno z hmoždířův a ozbrojené sbory měšťanské tvořily špalír na mostě ke cti vznešených hostí.

VII.

Stoletá slavnost vyhlášení Jana Nepomuckého za svatého, konaná r. 1829.

§ 48. Nové nebezpečí sv. hrobu v r. 1810.

Ustavičnými válkami, které Rakousko muselo vésti na konci 18. století a pak opět na začátku století 19. až do bitvy u Lipska r. 1813 (kde Napoleon I. byl úplně poražen), vyčerpány byly až na dno veškery prostředky finanční celého státu. Dluhy státní r. 1793 obnášely pouze 377 milionů: ale r. 1810 vzrostly až na 658 milionů. K naplnění pokladny válečné vydávaly se bankocetle, jichž počet tak rychle stoupal, že tím valuta papírových peněz vždy více musela klesati; a sice klesla tak velice, že pět zlatých papírových peněz se rovnalo jednomu zlatému ve stříbře. Taktéž vydala vláda za 80 milionů peněz měděných, jichž jmenovitá cena¹⁾ nestála v žádném poměru ku vnitřní hodnotě kovové.

¹⁾ Byly raženy měděné peníze 30krejcarové, pak 15krejcarové a 8krejcarové. Skutečná cena mědi na 30krejcarech však byla jen o něco málo větší než na novějších 4krejcarech.

Od té doby, kde byl zaveden nucený oběh papírových peněz (od r. 1796), zmizelo stříbro v zemích rakouských. Tu vydala vláda patentem ze dne 20. srpna 1806 přísný rozkaz, aby každý občan, který má předměty ze stříbra neb zlata, vše to 'donesl k úřadům císařským, kdež se všecko proti zaplacení jisté taxy ¹⁾ znovu puncívalo, pak ale zase majitelům navrátilo. Také kostelní posvátné nádoby byly tomuto prepuncování podrobeny.

Avšak patentem ze dne 19. prosince 1809 uložil císař František I. kontribuci válečnou obnášející 85 milionův a rozkázal, aby všechno zlato a stříbro do 1. května 1810 bylo vládě vydáno. Staré rodiny šlechtické na př. knížat Schwarzenberkův a Lobkovicův, hrabat Harrachův a j., měšťané i rolníci museli vydati stříbrné a zlaté skvosty, nádoby a náčiní²⁾, kteréž nejen obsahem stříbra neb zlata a drahokamů, nýbrž i uměleckou zdařilou prací velikou cenu do sebe mělo. Ale nejen občané vůbec, nýbrž i církve katolická zvláště velmi bolestně tenkrát musela pocítiti trudné následky dlouholeté války. Neboť válečná tato kontribuce pohltila zlato, stříbro i skvosty chrámů. Nejskvostnější kalichy, monstrance a jiné klenoty byly státu vydány, roztlučeny a přelity, načež celé spousty zlata a stříbra do Francouzsko se stěhovaly. Dovoleno, jenom jeden kalich ponechati každému farnímu chrámu, aneb více kalichů dle nutné potřeby tam, kde se nachází více kněží. Avšak tyto kalichy měly se z obyčejného kovu zhotoviti buď celé, neb aspoň dolejší část, kdežto stříbrné kalichy, monstrance, kaditelnice, nádoby na sv. oleje, zlaté neb stříbrné vyšívání mešních ornátů, biskupské berly a jiné skvosty do císařské mincovny odvesti se musely.

Toť bylo ono velké nebezpečí, kteréž nastalo r. 1810 stříbrnému hrobu sv. Jana z Nepomuku. Ostatní klenoty,

¹⁾ Taxa byla dosti značná; z jednoho lotu stříbra muselo se platiti 12 krejcarů konvenční měny, z jednoho dukátu zlata platilo se 20 krejcarů. Kdo zlaté neb stříbrné náčiní zatajiti neb ze země vyvezti chtěl, tomu bylo zkonfiskováno. — K puncování posvátných nádob (kalichů a t. p.) byli někteří kněží ustanoveni.

²⁾ Zlatníkům a stříbrníkům ve všech městech byla uložena přísaha o tom, že u nich žádný soukromník nemá skvosty ze zlata neb stříbra uloženy. Stříbrník neb zlatník, jenž takové věci cizí uschoval, byl trestán peněžitou pokutou v dvojnásobné ceně toho předmětu, který mimo to se zkonfiskoval; dopustil-li se klenotník takového přečinu po druhé, byl trestán úplnou ztrátou své živnosti. — Vyjmuty byly a každý občan mohl si pro sebe ponechati jen tyto věci: stříbrné lžice, stříbrné hodinky kapesní, nástroje lékařské (chirurgické), skvosty ve sbírkách uměleckých uschovávané, jakož i zboží u zlatníkův a stříbrníkův k prodeji vyložené.

přeskvostné nádoby chrámové, monstrance a kalichy velechrámu sv. Vítského již byly státu odevzdány a nyní ještě rozkázala vláda, aby také stříbrná rakev s anděly a lampami byla do císařské mincovny odvežena. Ze zprávy té zbožní katolíci, obzvláště pak všichni upřímní ctitelové sv. Jana byli nad míru zarmouceni. Kapitola sv. Vítská vynaložila všechno úsilí své, aby tak bolestnou ránu od chrámu sv. Víta odvrátila. Jeden z kanovníků této kapitoly, František Pallas de Lauro poslal dne 6. ledna 1810 císaři do Vídně spis čili memoriál velmi pěkně vypracovaný, v němž pokorně představoval mocnářovi, kterak obecný lid český ve všelikých potřebách a tísních ku svému orodovníku, sv. Janu Nepom., s všelikou důvěrou útočiště své béře, a že by takovýnto obráním toho svatého mučeníka a zkažením skvostného hrobu jeho lid až k zoufání byl zarmoucen.

Kanovník Pallas v memoriálu svém (kterýžto sepsán byl jazykem latinským) obrací se k otcovskému, laskavému srdci císaře Františka I. a uvádí 30 velmi závažných důvodů, kteréž toho vymáhají, aby stříbrný hrob sv. Jana Nep. byl od pohromy zachován. Jestli hrob ten jediná vzácnost toho druhu nejen v Čechách a v Rakousku, ale po celém širém světě. Kdyby tento klenot měl Praze odňat býti, zajisté by neštěstí muselo stihnouti nejen Prahu, ale i celý národ český. Hrob ten jest předmětem obdivování a úcty pro všechny domácí i cizince, předmětem touhy nábožných poutníkův z krajín nejuvzdálenějších. Zde jest posvátný odpočinek onoho Světce, jenž požívá úcty po veškerém oboru zemském, až i v Římě, ve Francii, v Číně, Paraguay, Brasilii, Mexiku; předpovědění prorocké: „A budeť hrob jeho slavný“ v plném slova smyslu na našem sv. Janu Nepom. se stvrzuje. Ovšem vydáno pravidlo, že všechno zlato a stříbro státu má býti odvedeno; ale každé pravidlo připouští výminku a výminku takovou dlužno i nutno učiniti s ohledem na hrob Svatojanský. Vždyť pak metropolitní chrám u sv. Víta již značné oběti přinesl pokladně státní. Roku 1786 odevzdáno státu odtamtud zlata a stříbra v ceně 9550 zlatých; r. 1793 další poklady odvedeny v ceně 7447 zlatých; r. 1796 zase zlato a stříbro v obnosu 4271 zl. a zase 3637 zl.; konečně r. 1807 poklady v ceně 9547 zl., úhrnem přes 34.400 zl. a mimo to musel chrám sv. Vítský v roce 1807 velikou sumu 55.000 zl. v hotovosti státu zaplatiti; toť obětí počet dost veliký! Tuť zajisté zbytečno, ještě i ten jediný zbývající skvost chrámu sv. Vítského, hrob Svatojanský požadovati. Vždyť přece slušno, aby aspoň nějakým způsobem vynikal ten chrám, kde královna a královnám českým koruna na hlavu se klade. Pallas připomíná,

že v posledních válkách francouzských Čechy byly ode všech pohrom válečných zachráněny, ač vůkolní země vesměs mnoho trpěti musely; lid český připisoval tuto ochranu přimluvě sv. Jana Nepomuckého. S nevídanou neohrožeností připomíná Pallas samému císaři také zkušenost dějinami osvědčenou, že kdokoli se hrobu sv. Jana Nep. lehkovážně neb zlovolně dotknul, trestu neušel. Světce toho ctíli králové a královny, císařové a císařovny, kteříž před hrobem jeho vroucí modlitby své k nebi vysílali, zejména: Ferdinand I., Ferdinand III. s císařovnou Eleonorou; Ferdinand IV., Leopold I. s chotí Eleonorou Magdalenou; Josef I.; Karel VI. s chotí Alžbětou; František I. a choť jeho císařovna Marie Terezie; Josef II., Leopold II. a choť jeho Marie Ludovika, posléz i císař František I. a choť jeho Marie Terezie. „My všickni“, tak dokládá Pallas, „byli jsme toho svědkové, s jakou nábožností a pokorou Tvá Milost Císařská přechosto před tímto hrobem posvátným se modlila, sv. Jana vzývajíc. A protož, jasný králi a císaři, zachovej hrob ten od záhuby!“ Kdyby hrob sv. Jana byl ztroskotán, kvílelo by celé království české, králi svému tak věrně oddané, království tak slavné, kteréž s příkladnou zbožností lne k víře otců svých. Zármutkem obecným sklíčeno bylo by celé království. Kolik by teklo slzí zarmoucených poutníků domácích i cizích! Ó kéž by se těm slzím a tomu zármutku předejítí mohlo! Jménem celého národa českého zapřisáhá Pallas císaře, aby si zasloužil čestný název obhájce posvátného hrobu Svatojanského, ochránce pomníku vlasteneckého, věrného strážce svatyně; název ten zapsán zůstane v knize života i tenkrát, když pomine veškerá sláva pozemská a nejskvělejší názvy a tituly, jež lidé smrtelní dávají.

Pokorná tato a výmluvná prosba učinila tak mocný dojem na císaře Františka I., že téhož roku 1810 vydal nařízení, aby stříbrná rakev sv. Jana Nepomuckého i s anděly, lampami a svícny k ní náležejícími ve chrámě sv. Víta mohla býti ponechána¹⁾.

Brzy se také patrně ukázalo, že by ani stříbrný hrob sv. Jana Rakouský stát z nesnází finančních byl vytrhnouti nedovedl. Na začátku r. 1811 rozhodla se vláda ku prohlášení bankrotu čili úpadku státního. Finančním patentem ze dne 20. února 1811 byla valuta papírových peněz tak snížena, že toliko jednu pětinu původní ceny své podržely. Spolu bylo ohlášeno, že do 31. ledna

¹⁾ Na Svaté hoře u Příbrami měl téhož roku býti do mincovny poslán stříbrný oltář Marianský. Císař František I. dne 5. června 1810 přišel na Svatou horu vykonat svou pobožnost; na prosbu tehdejšího probošta hraběte Čejky přivoliil k tomu, aby památný oltář ten ku potěše všech ctitelů Marie Panny byl ve chrámě Svatohorském ponechán.

1812 budou bankocedule z oběhu vzaty a vyměňovány až do toho dne za papírové poukázky čili „šajny“ v pětině své hodnoty; za 100 zlatých bankocedulí obdržel tedy každý jenom 20 zlatých šajnů¹⁾. Tyto nové poukázky čili šajny byly prohlášeny za jediné papírové peníze v rakouském mocnářství platící pod názvem „vídeňské číslo.“ Taktéž měděné peníze byly na pětinu své hodnoty sníženy.

§ 49. Císař František I. v Praze r. 1824.

V dějinách úcty Svatojanské důležité místo zaujímá rok 1824, jelikož se tenkrát nejenom vůbec nábožná mysl panovníků z domu Habsburského, nýbrž obzvláště jejich veliká důvěra a úcta k našemu patronu zemskému, sv. Janu z Nepomuku v nejkrásnějším světle objevila.

Císař František I. ustanovil se r. 1824 na tom, že po několik týdnů vezme pobyt svůj v královské Praze. Za tou příčinou vyjel s chotí svou císařovnou Karolinou Augustou²⁾ dne 5. května z Vídně do Lince, kdež oba manželé císařští pobýli až do 11. května; odtud pak přes Budějovice a Tábor jeli ku Praze a dne 13. května ve 3 hodiny odpoledne přibyli do hlavního města. Všecko obyvatelstvo vítalo s jásotem panovníka svého, ozbrojené sbory měšťanské jej od Vyšehradské brány provázeli až na Hradčany, kdež jej uvítal kníže arcibiskup Pražský Václav Leopold Chlumčanský, nejvyšší purkrabí František hrabě Kolovrat a komandující generál hrabě Ignác Gyulai.

V předvečer slavnosti sv. Jana Nepom., dne 15. května zamýšlel císař s císařovnou a celým dvorem jeti ku kamennému mostu a účastniti se pobožnosti večerní u sochy sv. Jana; tu však nastala z nenadání velmi prudká bouře s lijákem, kteráž zbožný úmysl císařův překazila.

Dne 16. května byl císař František I. s císařovnou a korunním princem Ferdinandem přítomen slavným službám Božím ve chrámě sv. Víta na počest sv. Jana Nepom. konaným; mimo manžely císařské a korunního prince nalézali se v císařském oratoriu též princ ze Salerna, arcivévodkyně Klementina, princ Fridrich August saský se svou chotí, arcivévodkyní Karolinou

¹⁾ Všechny bankocetlí bylo 1060,798.753 zlatých. Ty se vyměnily tak, že stát dal za ně šajnů pouze 212,150.750 zlatých. — Měděný 30krejcarák platil nyní jenom šest krejcarů; 15krejcarák platil 3 krejcare; 3 krejcarák platil dva krejcare; jediné krejcare podržely plnou hodnotu svou.

²⁾ Karolína Augusta byla dcerou krále bavorského, Maxe Josefa; manželský sňatek s císařem Františkem uzavřela r. 1816 (byla čtvrtá chot jeho); byla paní vysoce zbožná a velmi dobročinná, kterážto dočkala vysokého věku 81 let; zemřela 9. února 1878.

a princ Antonín saský. U večer tébož dne 16. května jeli císařští manželé s princem a arcivévodkyněmi na kamenný most; na začátku mostu vystoupivše z vozů kráčeli pěšky až k soše sv. Jana Nep., s nimi šlo množství české šlechty a jenerality císařského vojska. Arcibiskup Chlumčanský konal zde litanie ku sv. Janu Nepom. a udělil požehnání. Při příchodu i odchodu císaře všecko obyvatelstvo hlasitým provoláváním „Sláva!“ projevovalo svou radost a nadšení z té příkladné nábožnosti a šlechtetné mysli svého panovníka.

V pátek dne 21. května odpoledne přišel císař s císařovnou do chrámu sv. Víta a dali si veškeré památnosti velechrámu ukázati a vysvětliti. V neděli dne 23. května jakožto v oktáv slavnosti sv. Jana Nep. byl císař František I. opět s chotí svou u sv. Víta na kázání a slavné mši sv.

Ještě jasnější důkaz o své obzvláštní důvěře a úctě k sv. Janu Nep. podal jasný mocnár tím, že projevil arcibiskupu Pražskému vřelé své přání, aby ostatky sv. Jana byly veřejně k úctě věřících vystaveny. Arcibiskup Chlumčanský ovšem s největší ochotou spěchal vyhověti tomuto císařskému přání a nařídil, aby od 27. května až do 4. června 1824 tělesné ostatky sv. Jana Nep. v rakvi křišťálové byly veřejně vystaveny v chrámě sv. Vítském. Hned v první den této slavnosti, o Nanebevstoupení Páně dne 27. května přišel šlechtetný císař František se svou jasnou chotí opět do sv. Vítského chrámu, byl přítomen slavné mši sv., načež oba císařští manželé svoji pobožnost před svatými ostatky ku vzdělání všeho lidu vykonali. Užívající této příležitosti vítané spěchali po celý oktáv nábožní věřící nejen z Prahy, ale i z okolí do chrámu sv. Vítského, tak že přes 60.000 věřících tenkrát svoji úctu svatému tělu mučnickově vzdalo. Císař sám byl v pondělí dne 31. května s chotí svou a korunním princem Ferdinandem přítomen u sv. Víta při kázání a slavné mši sv. Konečně v pátek dne 4. června bylo u večer v přítomnosti císaře a císařovny i princův a arcivévodkyň tělo sv. Jana opět do stříbrné rakve vloženo a na předešlé místo na oltář vyzdvíženo.

Oba císařští manželé navštívili za pobytu svého v Praze rozličné chrámy, kláštery, dobročinné ústavy, vlastenské museum a j., načež dne 26. června 1824 ráno přes Budějovice do sídelního města svého Vídně se navrátili.

§ 50. Arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský.

Po úmrtí knížete Salma († 1810) zůstal prestol arcibiskupský v Praze delší dobu uprázdnen. Papež Pius VII. byl tehdaž od

Napoleona I. držán ve Francouzsku v zajetí a tudíž by ani nebyl mohl vykonati stvrzení nového arcibiskupa. Mimo to však ani císař pro ustavičné strasti válečné nepomýšlel na brzké osazení osiřelého prestolu. Teprv r. 1813, když spojené vojsko ve vůkolí Litoměřic bylo rozloženo, upozorněn jest císař František I. na biskupa Litoměřického, kterýž o výživu vojska, jakož také o zapatření a ošetřování raněných velmi laskavě pečoval a znamenité oběti hmotné k tomuto účelu přinášel. Byl to Václav Leopold Chlumčanský, rytíř z Přestavlk a Chlumčan. Narozen 15. listop. 1749 v Hořticích v kraji Pracheňském študoval v Německém Brodě, načež přijat jest do semináře svato-Václavského v Praze, stal se mistrem svobodných umění, pak vstoupil do konviktu u sv. Bartoloměje a študoval bohosloví. R. 1772 byv na kněžství vysvěcen působil půl páta roku co kaplan v Klášterci v kraji Žateckém, načež stal se farářem ve Skorotících a děkanem v Děčíně, r. 1779 pak zvolen jest kanovníkem u sv. Víta v Praze, kdež po 12 let hlásal slovo Boží s velikým prospěchem. Kníže Salm zvolil jej za světícího biskupa svého r. 1795 a jenerálního vikáře, načež od roku 1802—1815 jakožto biskup co nejchvalněji spravoval diecési Litoměřickou. Po bitvě u Lipska jmenoval císař František I. Chlumčanského arcibiskupem ve Lvově; avšak svědomitý biskup prosil, aby jej císař z takového povýšení propustil, an polského jazyka mocen není a tudíž by duchovním potřebám Poláků náležitě vyhověti nemohl. Důvod ten uznal císař, ale proto přece nezůstavil Chlumčanského dlouho na dosavadním místě; v květnu 1814 jmenoval jej arcibiskupem Pražským; po dosaženém stvrzení se strany papeže Pia VII. (který se v květnu 1814 do Říma byl navrátil), konal nový arcipastýř dne 15. března 1815 svůj slavný vjezd do Prahy.

Jsa obyvatelstvu již z předešlých let působení svého chvalně známý, uměl sobě Chlumčanský svou nelíčenou upřímností, pastýřskou horlivostí a štedrou dobročinností v krátkém čase srdce všech věřících nakloniti, a taktéž i duchovenstvo celé diecése láskou synovskou k němu přilnulo. On pilně konal visitaci ve své rozsáhlé diecési, otcovsky se staral o svůj seminář, kde jeho péčí 100 studujících bylo opatřeno stravou a 25 studentův obdrželo zdarma byt a oděv.

V roce 1822 slavil arcibiskup Chlumčanský druhotiny své kněžské, načež r. 1826 konalo se v arcidiecési milostivé léto, od papeže Lva XII. ustanovené. Nyní se šlechtný kmet Václav Leopold jen ještě na to těšil a za to Boha prosil, aby se mu dal dočkati roku 1829, by mohl slaviti první stoletou památku prohlášení

Jana Nepomuckého za svatého. Ale nepodobalo se valně, že roku toho dožije. Neboť byl Chlumčanský přecasto navštěvován nemocemi dlouho trvajícimi a bolestnými, jimiž tak velice zeslábl, že lékařové již o jeho uzdravení pochybovali. On však s pevnou důvěrou volal k Bohu, vzal útočiště své ku sv. Janu Nep. a celá diecése taktéž prosila svatého mučeníka toho, aby vyžádal u Boha zdraví ctihodnému kmetu, by se toužebná žádost jeho vyplnila. I ukázala se poznovu účinnost a prospěšnost úcty sv. Jana. Proti všemu nadání polepšilo se zdraví arcibiskupa Václava Leopolda tou měrou, že slavné jubileum stoleté ke cti sv. Jana Nep. náležitě konati mohl, a že všeliké unavení a namahání tělesné, jemuž za tou příležitostí se musel podrobiti, nic mu neuškodilo. Všichni za to měli, že milostí takové jenom sv. Jan Nepom. u Boha vyprosil pro staříckého arcipastýře, svého věrného, ano nadšeného ctitele.

§ 51. Pastýřské listy k duchovenstvu a ku Pražanům.

Péči arcibiskupa Chlumčanského začaly se již v prosinci r. 1828 konati přípravy k důstojnému oslavení stoleté památky svatořečení Jana Nepomuckého. Když pak se slavnost sama přibližovala, vydal arcibiskup dva pastýřské listy, jeden k duchovenstvu, druhý k obyvatelům hlavního města Prahy; v obou vysvětluje se význam nastávající slavnosti a vybízí duchovenstvo i věřící lid k hojnému účastenství.

I. Pastýřský list k duchovenstvu světskému i řeholnímu arcidiecése Pražské vydán (jazykem latinským) dne 28. března r. 1829. Arcibiskup přirovnává slavnost velikonoční, kteráž se brzy na to slaviti měla (19 dubna), k jiné slavnosti, stoleté totiž památce onoho světce, kterýž tichostí a nevinností svou byl pravým beránkem, podobajícím se Beránku Kristu Ježíši, původci naší spásy. Pročež povinni jsou kněží Círky sv., aby slovem i příkladem svým povzbuzovali věřících, by očistivše se od poškrvny hříchův slavili důstojně památku slavného z mrtvých vstání Páně. Po vykonání slavnosti velikonoční však dle napomenutí sv. Ambrože také radostně slavmež památku svatých mučeníkův a plesejmež nad slavným vzkříšením Kristovým s těmi společně, kdož účastníky se stali utrpení jeho.

Již pak oznamuje arcipastýř duchovenstvu i věřícím, že od 8. do 15. června 1829 slaviti se bude 100leté jubileum prohlášení mučeníka Jana Nepomuckého za svatého; což se tímto listem pastýřským slavně prohlašuje a spolu arcibiskup vroucí díky Hospodinu za to vzdává, že jemu milostivě dopřál

té radosti, aby konáním této památky útěchyplné přispěti mohl ku zvelebení jména slavného mučenka Božího.

„Nejen láska k milé naší vlasti,“ tak dí ctihodný kmet Václav Leopold, „nejen láska ku vlasti, kteráž se tak vzácnou perlou honosí, alebrž ještě více láska a horlivost pro přesvaté náboženství naše mocně nás vyzývá k důstojné oslavě této památky. Jakož plesáme (v době velkonoční) nad otevřeným hrobem Kristovým, tak zajisté rovněž sluší nám hrob svatého mučenka otevřítí, aby se slavná koruna jeho mučeníctví přede vším lidem veřejně zaskvěla a neporušený jazyk, kterýž znal mluvit i mlčeti v pravý čas, ten aby všem výmluvně hlásal ctnost nábožnosti a vytrvalosti křesťanské.“

„Šťastná Čechie! kterážto slaviti budeš vítězství svatého krajana a divotvorce svého! blažení my všickni, kterýmžto Bůh milostivě dopřál, že stoletou památku takové slavnosti zbožně konati můžeme.“

„Přičítež se tedy, nejmilejší! abyste Divotvorce našeho s prospěchem odporučili věřícím jakožto vzor ctností křesťanských a mocného u Boha přímluvce; spolu však jich napomínejte, že jest povinností naší, abychom toho, jehož ctíme, i životem svým věrně následovali, přímluvy jeho vždy hodnějšími se stávající. Vzávejtež sv. mučenka ve spojení s lidem sobě svěřeným; záležitosti veřejné i soukromé jemu odporučte, aby za vyvýšení Círky svaté, za zdar slavného království našeho, jakož i za blaho císařského domu Rakouského Boha všemohoucího prosil, pomocí svou nám přispěl a ochranou svojí ustavičnou provázel.“

Na konci nařizuje arcibiskup, aby duchovní pastýřové povzbudili věřících k důstojnému slavení stoletého jubilea Svatojanského¹⁾, ač jest přesvědčen, že věřící tak vřelou úctu ku sv. mučenku chovají, že milerádi i bez velkého napomínání se budou chápati této vítané příležitosti, aby se v ochranu sv. Jana Nep. vřele odporučili. K uvarování přílišného návalu za posledních dnů slavnosti vybídnul arcibiskup pastýře duchovní, by věc tak zařídili, aby poutníci z venkova již mezi 16. květnem a 7. červnem do Prahy přicházeli, jelikož tím časem snadněji bude jim možno pobožnost svou a zvláště sv. zpověď vykonati, nežli v posledním týdnu.

II. Druhý pastýřský list vydal arcibiskup Chlumčanský dne 2. května 1829; list ten dotýkal se především Pražanů, spolu však vztahuje se obsahem svým i k jiným katolickým křesťanům arcidiecése Pražské. Za příčinou krásného obsahu

¹⁾ Spůsob, jakýmž se památka stoletá v arcidiecési oslavovati má, byl pastýřským tímto listem blíže naznačen, o čemž na svém místě promluvíme.

jeho, v němž se zrcadlí šlechetná mysl arcipastýřova, obzvláště pak jeho vřelá úcta ku sv. Janu Nep., pastýřský tento list sem klademe. Zníť v tato slova:

„My Václav Leopold, z Boží milosti kníže arcibiskup Pražský, Apoštolské Stolice v slavném království českém, jakož i po biskupstvích Bamberském, Míšenském a Řezenském rozený Legát, království českého Primas atd. atd.

Všem v Kristu věrným obyvatelům tohoto hlavního města Pražského pozdravení a otcovské požehnání!

Sto let již odplynulo od oné doby, kdy sv. krajan náš a mocný u Boha přímluvce, blahoslavený Jan Nepomucký od nejvyššího pastýře církve svatě katolické, Benedikta XIII., za svatého mučedníka byl vyhlášen, a uctění jeho věřícím vůbec povoleno a nařízeno bylo.

Ačkoliv že věku běh v mnohém ohledu záhubným se ukázal, a zvláště nábožnému smyslu věřících škoditi usiloval: nemohl předce zeslabiti vážnost a poctivost, která se onomu svatému mučedníku nejenom v milé vlasti naší, ale i v cizině od časů dávných prokazovala. Přicházejť dosavade ku hrobu jeho ze všech krajů vlasti naší všelikého stavu, stáří a povolání poutníkové nesčíslní, uznávající tímto skutkem jeho vznešené ctnosti a zásluhy, radující se z jeho slavného vítězství, které nad světem a nepravostí získal, srdečně se těšíce z jeho oslavení, kteréhož účastna učinil jej Hospodin, a povzbuzující se jeho příkladem k vykonávání podobných ctností, které zjednaly mu mezi spoluvěkými vážnost, u potomstva pak podivení. Přicházejť dosavade k jeho hrobu duše pobožné, odevzdávající se smyslem křesťanské lásky jeho u Boha mocné přímluvě, ješto dobře vědí, že prosba spravedlivého mnoho může, a že Hospodin sesláním žádané pomoci odměnil důvěru těch, kteří k přímluvě svatého Jana Nepomuckého své brali útočiště.

Rovněž smýšlíte i vy, milí obyvatelé hlavního tohoto města, o svatém ochránci vlasti naší. Se srdečným poznáváme to potěšením, vidouce vás častěji navštěvovati jeho posvátný hrob, vidouce vaši z pouhé pobožnosti vynikající hotovost, kterou jevíváte o každé slavnosti, tomuto Svatému ke cti a chvále konané. A jakby se mělo jinak státi? Ochábnouti by snad měli obyvatelé Pražští u ctění muže svatého, jenž s jejich pradědy živ jsa požehnanou po sobě zůstavil památku, a jehožto mocnou ochranu v zarmutcích a tesknostech života sami snad byli zakusili? Lhostejná-li by měla býti nám památka kněze svatého, jenž v kostelích, kteréž i my dosavade navštěvujeme, předkům našim slovo Boží hlásával,

je těšil, k Bohu vodil, za ně, ano i za nás pozdní právnický jejich se modlíval? Již-li bychom sobě neměli všimati památky služebníka Páně, kterýž stálou mlčenlivostí posvátnou pečeť zprávy Boží hájiv, v oběť povolání svého veden byl na smrt, neotvíraje úst svých; jež co pravého nástupce apoštolův ani zármutek, ani ouzkost, ni hlad, ni protivensství, ani smrt, ani život, ni vysokost ni hlubokost nemohly odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem? Nikoli! Jméno Jana Nepomuckého povzbuzuje posavade k následování jeho velikých ctností; dosavad mluví jeho neporušený jazyk, co někdy výmluvná ústa horlivě kázala, mocným totiž slovem svatého evangelium, jenž spasí toho, kdožkoli v ně věří.

Pročež zaplesejte, nábožní ctitelové sv. Jana Nepomuckého, a zvelebujte Hospodina, kterýž se mocným okazuje v Svatých svých, ješto z nesmírného milosrdenství svého popřítí ráčil nám, dočekať se první stoleté památky za svatého vyhlášení krajana našeho veleslavného! s námi spolu počínejte tuto vzácnou slavnost k oslavení jména Hospodinova, k zvelebení toho, jemuž zasvěcena jest, vyvolence Božího, a k spasitelnému prospěchu duší svých, jak sluší na věrné křesťany! A neměla-li by nás ta slavnost neobyčejná a vznešená povzbuditi k vroucímu děkování Hospodinu, počátku a konci vši svatosti? Neměla by nás pozdvihnouti k důvěrnosti v Boha, jenž nepřijímaje osob, nádoby své vybírá ze všech stavů a povolání? Neměla-li by nás utvrditi u víře a ctnosti, an vidíme tady hrdinu, jenž těmi toliko prostředky, jaké i nám po vůli jsou, spolu vynasnažení své příčiniv k milosti Boží, tak výtečného stupně svatosti byl došel? Neměl-li by se pohnouti hříšník, a přivesti se dáti k přijímání oné spasitelné svátosti, pro jejížto rekovské zastávání smrt podstoupil Jan? Neměli-liž by věřící nabývati nové posily k zachovávání obtížných povinností stavu svého příkladem muže, jenž se mukám a smrti raději podrobil, nežli by se zpronevěřil povolání svému?

O prospěšném oučinkování takového příkladu přesvědčení, slavili nábožní předkové naši vyhlášení Jana Nepomuckého za Svatého, a rovněž i téhož 50letou památku netoliko se zevnitřní skvostností, ale i s patrným pohnutím, se slzami tiché a nábožné radosti; a pozůstavili nám utěšeného pojištění: že mocnou přímluvou sv. Jana Nepomuckého pomoci, potěšení a upokojení vnitřního se jim dostalo.

Následujmež, nejmilejší! krásný příklad předků svých! užívejmež té lhuť milostivé k očištění srdcí ode všech hříchův, ku posílení ctnosti své, k milosrdným skutkům lásky křesťanské,

ku chválení a velebení jména Hospodinova! Neb tím toliko způsobem uctíme svatého ochránce svého podle smyslu Církve svaté, a oučastny učiníme se požeňnaných oučinkův jeho mocné přímluvy, kterýmiž nábožní předkové naši potěšení bývali.

Nově vyvolený svatý Otec Pius VIII.¹⁾ — jemuž popřejž, Bože, trvalého k prospěchu Církve panování — zpraven námi o příští této slavnosti, spojiv se s námi v duchu lásky a pobožnosti udělil nám na poníženou prosbu naši ku povýšení horlivé pobožnosti věřících apoštolskou bullou ode dne 7. dubna b. r. na čas trvání oné slavnosti odpustků v plnomocných. Ohlašujíce vám, milí obyvatelé Pražských měst, tímto listem příští slavnost první stoleté památky za Svatého vyhlášení ochránce našeho a mučedníka Páně, Jana Nepomuckého, a spojené s ní udělení plnomocných odpustkův, známý spolu činíme vám způsob a pořádek²⁾, kterýmž se tato slavnost ve hlavním tomto městě a chrámu Páně na hradě Pražském slaviti bude.

Na konci tohoto pastýřského prohlášení napomínáme vás opět, nejmilejší! pozdvihněte vroucí modlitbou mysl svých k Bohu, aby nám všem podle nesmírného slitování svého potřebné milosti uděliti ráčil, jíž bychom počítí mohli tuto vzácnou a utěšenou slavnost k slávě Jeho, a k velebení jeho věrného služebníka Jana Nepomuckého, a nabyli z ní onoho duchovního potěšení a prospěchu, jehož svatá Církev katolická ctěním svatých docíliti žádá. Chvalte Pána v svatých jeho; ale přičiňtež se také, životem následovati těch, kteréž ctíte! Pociťte se však rozmanitým způsobem v tyto dni milostivé k vyšší pobožnosti povzbuzeny, nezapomínejte rozkazu apoštolova: „Přednášejíce Hospodinu prosby, modlitby a díkyčinění za všechny lidi, zvláště pak za krále a všelikou vrchnost.“ Modlete se tedy za přemilého otce vlasti naší, císaře a krále Františka I., aby Hospodin naň a na vešken jeho osvěcený dům hojnost požeňnaní svého vylíti, a nás blahodějnými oučinky jeho vlídného panování dlouho ještě blažiti ráčil; modlete se také za trvalé zachování a šťastné panování svatého Otce našeho Pia VIII., jenžto klíči sv. Petra, sobě právě odevzanými, otevřel nám poklad odpustkův milostivých k rozhrěšení našemu; modlete se posléze i za Nás, svého vrchního pastýře, kterýž dočekaje se vyplnění své nejvřeější žádosti, s nábožným

¹⁾ Po smrti Lva XII. († 10. února 1829) zvolen jest papežem dne 31. března 1829 Pius VIII.

²⁾ Ustanovení tato zde vypouštíme a sice z té příčiny, jelikož při vypisování slavnosti samé o pořádku tom promluvíme, k čemuž laskavého čtenáře odkazujeme.

kmetem Simeonem volati neváhá: „Nyní propouštíš, Pane, služebníka svého podle slova tvého v pokoji; neboť oči moje viděly spasení tvé!“

§ 52. Přípravy k jubilejní slavnosti.

Podle úmyslu šlechtného kmeta arcibiskupa měl již úpravny zevnějšek chrámu sv. Vítského i hrobu sv. Jana Nepom. vydávati jasné svědectví o důležitém významu slavnosti jubilejní, ke cti sv. Jana konané.

Za tím účelem byla před kaplí sv. Vojtěcha mezi proboštvím s jedné a residenoí kanovnickou¹⁾ s druhé strany zřízena skvělá vítězobrána, kteráž (i s podobiznou sv. Jana Nep. na vrchu postavenou) byla 14 sáhů vysoká a 15 sáhů dlouhá, majíc troje oddělení a tři průchody. Prostřední část ozdobena byla dvěma pyramidami (jehlanci) a osmi sloupy ve slohu Korinském; vrchní část pak zdobily čtyry přístěnné sloupy hranaté. Mezi těmito sloupy vytvořeny byly sochy a obrazy na život sv. Jana se vztahující. Na jednom obraze olejovými barvami zhotoveném bylo viděti dva velké anděly v modrém rouchu; jeden z nich držel ratolesť palmovou, druhý věnec z listí bobkového; uprostřed však drželi andělové ti monstranci s neporušeným jazykem sv. Jana Nepom.; monstrance ozářena byla paprsky slunečními a obklíčena množstvím hlav andělských. Pod monstrancí vypodobněn byl anděl, kterýž stoje na oblacích jeden prst ruky své na ústa kladl, na znamení mlčelivosti, kteroužto sv. Jan Nepomucký palmy vítězné dobyl. Něco doleji vyobrazena se spatřovala zeměkoule, na znamení toho, že po celém světě rozšířena jest úcta sv. Jana Nep.; přece však byla obzvláště jedna část a sice Evropa světlem ozářena, jelikož v tomto dílu světa žil Jan Nep. a zde také nejvíce ctitelů jeho se počítá. Nejdoleji vyobrazen byl sbor andělů kolujících s pletenci květinovými.

Na druhém oddělení této vítězobrány nalézaly se dva veliké štíty; na jednom z nich vypodobněna byla část Vltavy řeky s mostem kamenným; nad mostem vznášeli se andělé, kteřížto drželi v rukou svých kříž, větve palmové, bobkové věnce; na řece bylo viděti kocábku a v ní rybáře, an tělo sv. Jana Nepom. ve vodách hledají. Na jiném štítu bylo na obraze viděti sv. Jana ve zpovědnici, jemuž se zpovídá královna Žofie. Ve výklenku byla socha, představující muže, jenž v rukou svých drží hořící pochodeň a okovy na znamení bolestného mučení sv. Jana. Zase pak na

¹⁾ Tato residence kanovnická byla r. 1876 stržena, jelikož se na tom místě za přčinou další stavby chrámu sv. Vítského musela uvolniti prostora.

jiném štítu vyobrazen byl biskup na trůnu sedící, duchovenstvem obklíčený, jehož jinoch Jan Nep. kleče prosí, aby jej vysvětil na kněžství. Opět na jiném obraze viděti bylo blah. Marii Pannu s Božským dítětem v oblacích mezi anděly; k ní spínají ruce četní poutníci, v jich čele Jan Nepomucký jakožto vroucí ctitel Matky Boží. Další obraz představoval biřice a pochopy krále Václava, kteříž noční dobou sv. Jana s mostu shazují do Vltavy. Pod tím byl obraz, kdež sv. Jan jakožto almužník uděluje podporu chudé vdově, ana s dítětem svým před ním klečí. Na jiném štítu vyobrazen byl král Václav IV., an sedí na trůnu svém a přikazuje Janu Nepomuckému, aby jemu vyzradil zpověď královny. Zase jiný obraz představuje Jana co kazatele; mezi posluchači jeho nalézají se nejvznešenější osobnosti království českého.

Mezi sloupy oddělení třetího byli andělé s bobkovými věnci a ratolestmi palmovými; nejvyš pak na čtyřech sloupech byl podstavec o pěti stupních, na němžto spočívala velkolepě provedená socha sv. Jana Nepom., an v pravé ruce držel krucifix a v levé palmovou ratolešť.

Vítězobrána tato byla zřízena nákladem arcibiskupa Chlumčanského. a sice vystavěl ji vlastenecký stavitel František Páviček; zdařilé dílo to samo chválilo stavitele svého.

U vnitř ve chrámě sv. Vítském taktéž řízením stavitele Pávíčka byly skvělé přípravy vykonány. Stříbrný hrob sv. Jana, kterýž délkou času byl pozbyl lesku svého, se všemi stříbrnými ozdobami byl rozebrán ¹⁾ a tak čistě vycíděn, že se zdálo, jakoby teprv nyní nově byl zhotoven; oba oltáře, sochy andělův, lampy a jiné částky novým leskem se zaskvěly. Nad hrobem samým zavěšen zcela nový baldachýn z nejdražšího damašku červené barvy, jež arcibiskup Chlumčanský svým nákladem z Francouzsko objednal a sice 700 loket; baldachýn v hořejší části jest celý posetý zlatými hvězdami a bohatě opatřen zlatým třepením.

Hlavní oltář v chrámě sv. Vítském byl gothickým způsobem upraven. Uprostřed pnul se nad oltářem veliký obraz sv. Jana Nepomuckého. Obraz ten byl před 100 lety při slavnosti svatořečení v Římě vyhotoven; délkou času byl poněkud porouchán, nyní však od vlastenského dovedného malíře Markovského zdárně obnoven. Obraz ten představuje sv. Jana Nep., an slávou nebeskou jest ozářen; posvátná velebnost spočívá na tváři oslaveného mučnicka; utěšený úsměv pohrává kol rtů jeho; vítěz nad strastmi a nehodami světa vezdejšího u vytržení rozkládá

¹⁾ Tělo sv. mučnicka bylo prozatím přenešeno do kaple nejsv. Trojice.

ruce své, an upiátým zrakem poprvé v ony radosti vzhlíží, jichžto žádné oko zemské ještě nevidělo. Po pravém boku podává mu cherub vítěznou palmu, jiný pak anděl u nohou světce, na oblaku spočívajících, poukazuje na svatý jazyk jakožto odznak mlčelivosti rekovského obhájce tajemství zpovědního. Menší anděl drží knihu otevřenou s nápisem: „Pro tajemství zpovědní.“ Spanilý andělíček přivínuje se k srdci miláčka dítek s tou nevinnou důvěrností, s jakouž někdy k Spasiteli našemu dítky chvátaly. Ještě jiní duchové nebesť obkličují sv. Jana; tváře jejich projevují jednak největší potěšení nad blahoslaveným služebníkem Páně, jednak vroucí díky Hospodinu, dárci všeliké svatosti vzdávají. — Obraz ten sv. Jana byl obestřen červenými koltrami (oponami) z červeného aksamitu, jež čtyři pozlacení andělé rozepínali. Po obou stranách obrazu pnuly se do výšky dva mohutné sloupy, na jejichžto vrcholcích vypodobněny byly nádoby s rozkvětým aloem¹⁾. Nad obrazem bylo patero zlatých hvězd, nejvyš pak silně pozlacený kříž.

Pod obrazem tímto spočívaly na hlavním oltáři ostatky sv. Jana Nep.; svaté tělo přioděno bylo černou klerikou a bílou rochetkou a odpočívalo v křišťálové rakvi, kterážto byla uložena na podstavci, potaženém červeným damaškem a posetém zlatými hvězdami. Nad rakví postaven byl neporušený jazyk ve skvostné, na způsob monstrance zhotovené nádobě. Ke cti sv. mučeníka hořelo na oltáři neustále 6 velkých svící voskových na stříbrných svícnech. Podle obrazu sv. Jana hořelo 22 lamp za skly, na způsob plamenův obarvenými.

Nade dveřmi, za hlavní oltář vedoucími, spatřovala se okrouhlá vyobrazení; jedno na straně evangelia představuje sv. Jana, an rozhřešuje královnu Žofii; druhé vyobrazení na straně epistolní vypodobňuje shoení Jana Nepom. s mostu do řeky Vltavy. Na vrchním trojhranu náčelním byl jiný okrouhlý obraz, na němž vypodobněn byl ozářený jazyk sv. Jana Nep., obklopený sborem andělův a pod ním obor země, jehožto osvětlená částka (Evropa) měla podobu písmeny C²⁾.

V druhou a třetí neděli po velkonocích, 3. a 10. května bylo se všech kazatelen v arcidiecési Pražské ohlášeno věřícím, kde a jakým způsobem stoletá památka svatořečení Jana Nep. konati se bude; spolu vybídnuti jsou osadníci, aby se v hojném počtu slavnosti té účastnili.

¹⁾ Aloe rozkvétají po 50 a 100 letech.

²⁾ Písmena C znamená 100 a ukazuje na stoleté jubileum.

§ 53. Stoletá jubilejní slavnost v Praze.

K získání plnomocných odpustkův, od papeže Pia VIII. propůjčených, byl sice čas dosti dlouhý vyměřen, a sice od 16. května do 15. června 1829; nicméně hlavní doba slavnosti byla pouze na posledních 8 dní určena, t. j. od 8. až do 15. června.

Tudíž také v předvečer slavnosti sv. Jana dne 15. května konala se pobožnost obyčejná; na Hradčanech u sv. Víta byly ve 4 hodiny slavné nešpory, jež konal probošt kapitoly metropolitní Karoli v přítomnosti všech kanovníků. Na mostě Pražském pak se u večer konaly litanie před sochou sv. Jana.

O slavnosti sv. Jana dne 16. května bylo u sv. Víta české a německé kázání, načež sám arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský sloužil pontifikální mši sv.; po skončené mši pak udělil spolu s papežským požehnáním plnomocné odpustky všem, kdožkoli očištění svátostí sv. pokání a večeri Páně důstojně přijavše byli slavné mši sv. přítomni, a spolu za zvelebení sv. Církve křesťanské, za vyplnění bludův a za svornost knížat křesťanských 5krát modlitbu Páně s pozdravením andělským a jednou apoštolské vyznání víry s nábožnou myslí se pomodlili. Odpoledne téhož dne konány jsou u sv. Víta slavné nešpory. U večer pak shromáždilo se veliké množství poutníkův na kamenném mostě před sochou sv. mučeníka, aby zde pobožně se modlili. Při tom bylo na ostrově Střeleckém stříleno z hmoždíkův a rachejtle pouštěny.

Od 16. května až do 7. června přicházela více méně četná processí do Prahy, aby zde plnomocných odpustkův dosíci mohli. K tomu cíli postaral se arcibiskup, aby po celý ten čas ve všech kostelích Pražských dostatečný počet zpovědníků byl pohotově ku slyšení sv. zpovědi jakož také aby od rána až do poledne kněží podávali věřícím nejsv. Tělo Páně. Odpustků plnomocných mohl získati každý, kdo v kterémkoli Pražském kostele, farním neb klášterním svátost pokání a večeri Páně důstojně přijal, oběti mše sv. skroušeně přítomen byl, pětkrát modlitbu Páně a pozdravení andělské i apoštolské vyznání víry se za zvelebení církve křesťanské, vyplnění bludův a svornost křesťanských knížat nábožně pomodlil a nejméně jednou v jubilejním čase hrob sv. Jana uctivě navštívil.

Když pak se přibližovali dnové hlavní slavnosti jubilejní, tu tisícové spěchali do Prahy ze všech končin obzvláště z Čech, Moravy a Uher; četní zástupcové poutníkův hrnuli se k ostatkům sv. mučeníka Jana, tklivými zpěvy velebíce Hospodina a chválíce

oslaveného služebníka jeho. Veškery hostince i domy soukromé v Praze byly cizinci přeplněny. Jeden z nejvznešenějších hostů, kardinál Alexander Rudnay z Rudny, kníže arcibiskup Ostříhomský a primas království uherského, přijel 6. června do Prahy a ubytován jest v residenci arcibiskupské; mimo to přišli všickni tři biskupové čeští: Vincenc Eduard Milde, biskup Litoměřický; Alois hrabě Kolovrat Krakovský, biskup Královéhradecký¹⁾; Arnošt Konstantin Růžička, biskup Budějovický; Josef Frant. Hurdálek, bývalý biskup Litoměřický²⁾; ze Švýcarska dostavil se hrabě z Buol-Schauensteinu, kníže biskup Churský a spolu probošt kapitoly Vyšehradské; z Lužice přišel biskup Budyšínský; z Vídně titulární arcibiskup Caesareenský a opat Mechitaristů, Azarius Arbaces; z Olomouce světící biskup hrabě Chotek; taktéž účastnili se slavnosti dvorní rada Jüstl, probošt Staroboleslavský a opatové Broumovský, Teplský, Želivský a Rejhradský (z Moravy).

O svatodušním hodu Božím a spolu v svatvečer jubilární slavnosti, dne 7. června sloužil kardinál primas Rudnay v chrámě sv. Vítském slavnou pontifikální mši sv. Téhož pak dne večer ohlašována nastávající slavnost všeobecným zvoněním po celé Praze jakož i hlučným troubením s pavlačí vítězobrány, před chrámem sv. Víta stojící.

V pondělí svatodušní, 8. června jakožto první den slavnostní už od 5 hodin z rána začalo se naplňovati náměstí Hradčanské tisíci ctitelů Svatojanských; všecka okna císařského hradu jakož i veškerých jiných budov na Hradčanském náměstí přeplněna byla diváky; ano i na střeších, vyčnívajících zdích a vikýřích hledali přemnozí lidé nějaké místečko, odkud by pohodlně celý průběh slavného průvodu spatřiti mohli. Někteří pak až na nejvyšší pavlan věže sv. Vítské vylezli, aby se s té ohromné výše na davy dole se hemžící podívali. Na hradbách časně ráno ozývalo se hřmění děl ohlašujíc blízký začátek slavnosti. Vojsko rozestavilo se na určitých místech, aby tvořilo špalír; jenerálové s vyššími důstojníky stáli na Hradčanském náměstí. Od půl páté hodiny ranní až do půl 8. slouženy jsou pod širým nebem na Hradčanech tiché mše sv., za kterýmžto účelem bylo několik oltářů schválně zřízeno.

Po 7. hodině ranní shromáždili se všickni přítomní biskupové, kapitola Pražská a jiní infulovaní preláti a kanovníci v oněch

¹⁾ Hrabě Kolovrat byl v srpnu 1830 jmenován arcibiskupem Pražským.

²⁾ Hurdálek r. 1828 vzdal se biskupství Litoměřického a zemřel v Praze roku 1833.

komnatách královského hradu, kteréž sousedí s kostelem sv. Vítským a očekávali zde příchod arcibiskupa Chlumčanského. Když pak týž v průvodu kardinála primasa Rudnaye přišel, oblékli se oba do pluvciálův, a vzavše na hlavu infule biskupské, do ruky pak berly kráčeli s ostatním duchovenstvem chodbami královského hradu ku kostelu sv. Víta, kdež u schodou od císařského oratorium do kostela vedoucích byli oba arcibiskupové uvítáni od kapitoly sv. Vítské, načež kráčeli k hlavnímu oltáři a tam na připravených trůnech se usadili. Mezi tím také nejvyšší purkrabí a guberniální praesident Karel hrabě Chotek spolu s radami cí. kr. gubernia jakož i s přednosty všech jiných úřadů císařských, taktéž biskupové, praeláti a kanovníci zaujali místa sobě vykázaná. V půl osmé sloužena u hlavního oltáře tichá mše svatá; pak zapěli zpěváci píseň ku sv. Janu Nep., načež jáhen zvolal: „Jděmež v pokoji!“ Arcibiskup Chlumčanský pojal do rukou monstranci s neporušeným jazykem sv. Jana Nepom., ježž mu arcijáhen metropolitní kapitoly podal, a processí vzalo svůj počátek.

Pořádek byl následující: Napřed šli úředníci Pražského magistrátu a úředníci císařští; za nimi řeholníci a sice Kapucíni, Františkáni, Minorité, Benediktini, Augustiniáni, Dominikáni, Praemonstráti, Křižovníci a Maltezští; alumnové knížecího arcibiskupského semináře s představenými; zpěváci; služebnictvo biskupův a praelátův jakož i tělesní husaři kardinála primasa Ostrihomského; kněz s arcibiskupským křížem; přísluhující duchovní (akolyté); farářové Pražští; duchovenstvo chrámu sv. Vítského; vojenská čestná setnina; radové magistrátu Pražského; akademický senát s professory a doktory university Karlo-Ferdinandské, před nimi kráčeli pedellové v slavnostním oděvu svém; c. kr. tajní radové, radové nad appellacemi, přísedící zemského výboru a přednostové cí. kr. úřadův; kanovníci cizích kapitol; infulovaní probošti a děkanové kapitolní; infulovaní praeláti; metropolitní kapitola sv. Vítská v infulích; biskupové a oba arcibiskupové též v infulích¹⁾. Za arcibiskupy kráčel nejvyšší purkrabí s radami českého gubernium, dámy z ústavu šlechticů a nepřehledné davy lidu. Průvod vyšel z chrámu sv. Vítského, prošel prostředkem vítězobrány, ubíral se královským hradem okolo residence arcibiskupské přes náměstí Hradčanské. U sochy Marie Panny na témž náměstí byl zřízen oltář; zde konal arcibiskup Chlumčanský některé modlitby, načež odevzdal jazyk sv. Jana

¹⁾ Všechno hodnostářů biskupskými infulemi ozdobených napočítalo se 30; počet to zajisté znamenitý.

Nep. vznešenému hostu svému, kardinálu primasovi Rudnaya-ovi, kterýžto jej nesl odtud až zase do chrámu sv. Vítského; tklivé bylo podívání, viděti tyto dva ctihodné kmety, takřka patriarchy ¹⁾ vedle sebe krácející. Průvod bral se nyní hlavními vraty císařského hradu, dále průjezdem vedle kaple zámecké, okolo proboštsství a prostředkem vítězobrány opět vešel do chrámu při kapli sv. Václavské, a odtud ubíral se kardinál k hlavnímu oltáři, kdež posvátný jazyk odevzdal arcijáhnovi, kterýž jej nad křišťálovou rakví nad velkým oltářem vystavil.

Po skončeném průvodu činil kapitolní děkan Karel Fischer německé kázání v kostele, venku pak před chrámem kázal kanovník Václav Neumann jazykem českým, načež kardinál primas Rudnaya sloužil v 11 hodin slavnou pontifikální mši sv., při které arcibiskup Chlumčanský s ostatními biskupy a praeláty i kanovnický byl přítomen, jakož i nejvyšší purkrabí s cíř. kr. úřady. Velebná důstojnosť, s kteroužto kardinál primas vznešenou oběť mše sv. konal, mile dotýkala se srdcí všech přítomných; k příznivému dojmu tomuto přispívala také příslušná, kapelním mistrem Vitáskem skládaná hudba, kteráž se na kůru provozovala. Ačkoli ráno před processím spustil se ourodný dešť, a mnozí se obávali, že slavnost bude překažena, nicméně před samým začátkem processí nebe se vyjasnilo a po celý den trvala nejkrásnější pohoda.

Jelikož pak jen malá část obecného lidu v chrámě samém místa nalézti mohla, byly také před chrámem sv. Vítským venku na oltáři k tomu zvláště připraveném slouženy v 11 hodin a v půl 12. tiché mše sv., jakož i v kollegiálním chrámě u Věch Svätých, u sv. Benedikta (klášter Karmelitek), na Strahově a v Loreté touž dobou mše sv. se sloužily. V ostatních farních a klášterních kostelích Pražských konaly se 8. června pouze ranní služby Boží a v obyčejné hodiny tiché mše svaté, odpoledne požehnání.

U sv. Víta bylo odpoledne o půl čtvrté německé kázání v kostele, venku pak české; po kázání následovaly nešpory a požehnání, načež velebná Svátost ve slavném průvodu donesena byla do kaple sv. Václavské, čímž se služby Boží prvního dne ukončily.

V následující dni oktávu jubilárního od úterka 9. až do soboty 13. června konalo se u sv. Víta každodenně v 10 hodin kázání a sice české před chrámem, německé v kostele, načež v 11 hodin sloužena byla pontifikální mše sv. Kázání konali kanovníci sv. Vítští, mši sv. sloužil střídavě jeden z biskupův, kteří se ku slavnosti byli dostavili. Odpoledne konaly se ve

¹⁾ Kardinál Rudnaya byl 69 let stár, Chlumčanský 80.

3 hod. nešpory, požehnání a průvod s nejsv. Svátostí do kaple sv. Václavské.

Dne 9. června v úterý vyšlo v 5 hodin z rána processí z farního chrámu Strahovského do chrámu sv. Víta ku počtě ostatků sv. Jana Nep. Téhož dne konalo se processí o půl 6. h. ráno od sv. Františka (od křižovníků); v půl 7. od sv. Trojice ze Spálené ulice (čili Trinitářů); v půl 8. od sv. Vojtěcha a od sv. Trojice z Podskalí; v půl 9. od sv. Petra a od sv. Josefa (u Kapucínů) na Hradčany do chrámu sv. Vítského. Slavnou pontifikální mši sv. u sv. Víta sloužil biskup Churský, hrabě z Buol-Schauensteinu.

Dne 10. června ve středu konalo se od duchovenstva i věřícího lidu processí na Hradčany k ostatkům sv. Jana tímto pořádkem: V 5 hodin ráno od Panny Marie Vítězné (z Malé Strany); v půl 6. od Panny Marie Sněžné (od Františkánů); v půl 7. od sv. Jiljí (u Dominikánů), při němž se účastnili studující polytechniky; v půl osmé z Vyšehradu a v půl 9. od sv. Haštala. Jelikož toho dne silně přšelo, nemohlo české kázání býti činěno pod šírým nebem, ale konalo se v kollegiálním chrámě u Všech Svatých. Slavnou pontifikální mši sv. sloužil hrabě Kolovrat Krakovský, biskup Královéhradecký.

Dne 11. června ve čtvrtek vyšlo první processí v 5 h. ráno od sv. Mikuláše na Malé Straně na hrad Pražský; v půl šesté ubírali se tam žáci hlavní školy vzorní; v 6 hodin studující Novoměstského gymnasia (u Piaristů); v 7 hodin gymnasium Malostranské; v půl 8. gymnasium akademické na Starém Městě se svými řediteli a učiteli. V půl 9. ubírali se ku sv. Vítu studující vysokých škol Pražských s řediteli studií, s děkany a profesory všech fakult. Pontifikální mši sv. sloužil Arnošt Růžička, biskup Budějovický. Toho dne kardinál Rudnay opustil Prahu.

Dne 12. června v pátek ubírala se ku hrobu sv. Jana tato processí: V 5 h. ráno z fary u sv. Tomáše; v 6. hod. od sv. Havla; v 7 h. z Týnského chrámu spolu se žáky hlavní školy v Týně; v 8 h. od sv. Štěpána. Slavnou pontifikální mši sv. sloužil Vincenc Ed. Milde, biskup Litoměřický.

Dne 13. června v sobotu konali processí ku sv. Vítu v 5. h. ráno osadníci fary sv. Jakubské; v 6 h. od sv. Ducha; v 7 h. od sv. Apolinářiše; v 8 h. od sv. Jindřicha spolu se žáky hlavní školy piaristické. Pontifikální mši sv. sloužil biskup Budyšínský. Připomenouti sluší, že také cís. kr. vojsko se svými důstojníky a polními kaplany se v těchto processích v hojném počtu účastnilo.

O slavnosti nejsv. Trojice Boží, v neděli 14. června konaly se ve všech kostelích Pražských služby Boží ranní i odpolední v pořádku jindy obyčejném. V chrámě sv. Vítském konal arcibiskup Chlumčanský sám slavné služby Boží. U večer téhož dne ozýval se na všech věžích Pražských hlahol zvonů, kterýžto hlásal brzké ukončení doby jubilární. Na ostrově Köpplovském ¹⁾ za Poříčskou branou byl k oslavě toho dne provozován velkolepý ohňostroj pod názvem: „Vítězství mlčelivosti.“ Na hradbách bylo slyšení hřmění děl, které taktéž na velkou slávu zítřejšího dne poukazovalo.

Den 15. června, poslední den jubilejní, byl pro Prahu nad míru slavný. Hřímání děl i tentokráte probudilo obyvatelstvo hlavního města, upozorňujíc je, jakož i cizí četné poutníky, aby sobě záhy vyhledali příhodné místočko, odkudž by tu neobyčejnou slávu přehlédnouti mohli. Jelikož se v posledních dnech zcela slunce vyjasnilo a také dnes nejpěknější pohoda se ukazovala, bylo množství lidu dnes ještě mnohem větší nežli na začátku jubilejní slavnosti. Již po 5. hodině ranní nebylo téměř možno projíti v ulicích Malostranských; zvláště pak na Hradčanech bylo nejen každé místočko lidmi přeplněno, ale také okna v císařském hradě i veškerých budovách náměstí Hradčanského četnými diváky osazena; ano i na stromech alejí Hradčanských mnozí lidé stáli neb seděli a odtud se dívali. Od půl 5. z rána slouženy jsou pro větší pohodlí věřícího lidu tiché mše sv. nejen v kostele sv. Vítském, ale také před kostelem, pak v druhém nádvoří císařského hradu a posléze u sochy Marie Panny na Hradčanském náměstí.

V půl osmé sloužena byla u sv. Víta chorální mše sv., načež v 8 hodin se konal slavný průvod na náměstí Hradčanském. Na ten účel někteří kanovníci a jiní kněží už přede mší sv. sundali křišťálovou rakev s oltáře pozorně dolů a uložili ji na nosítka, červeným damaškem potažená. Průvod byl uspořádán týmž způsobem jako v první den jubilea; napřed brali se za korouhvemi ouředníci magistrátu Pražského a úředníci císařští; za nimi veškeré řeholní duchovenstvo Pražské; alumní arcibiskupského semináře; farářové Pražští; duchovenstvo chrámu sv. Vítského; čestná setnina vojenská; rada města Pražského; universita; nejvyšší ouředníci zemští; c. kr. tajní radové, komoří, radové při appellacích a dskách zemských; přísedící vyboru zemského; cís. král. radové a představení c. kr. ouřadů; kanovníci Pražských

¹⁾ Ostrov ten nalézá se nedaleko tak zvané Štvanice čili Velkých Benátek.

i cizích kapitol, infulovaní probošti a děkanové, praeláti zemští; arcibiskupský kříž; akolyté; metropolitní kapitola sv. Vítská; pět biskupů (Královéhradecký, Budyšínský, Churský, světící biskup Olomoucký, titulární arcibiskup Caesarejský); za biskupy neseno bylo tělo sv. Jana v rakvi křišťálové, a sice nesli je nejprve kanovníci sv. Vítští z chrámu až k residenci arcibiskupské, odtud biskupové, po nich praeláti zemští, kanovníci kollegiálních kapitol Vyšehradské, Staroboleslavské a u Všech Svatých, faráři Pražští, členové zemského výboru, radové guberniální, radové měst Pražských, senát university Karlo-Ferdinandejské a posléz opět kapitola sv. Vítská. Hned za tělem sv. Jana krácel stařícký arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský, nesa v monstranci neporušený jazyk sv. mučeníka. Za ním šel nejvyšší purkrabí a praesident guberniální Karel hrabě Chotek s radami zemské vlády; jenerality shromáždila se na Hradčanském náměstí v čele vojska tam postaveného. Průvod bral se skrz vítězostranu a císařský hrad okolo arcibiskupské residence přes náměstí Hradčanské, pak průjezdem okolo císařské kaple podle proboštství zase ku chrámu, do něhož se dvéřmi blíž sv. Václavské kaple průvod navrátil. Na pavlači vítězostrany jakož i na pavlanu residence arcibiskupské nalézaly se četné sbory hudebníkův, kteříž průvod hlučnou hudbou provázeli. Pokud průvod trval, ozýval se velebný hlahol zvonů se všech věží Pražských ku zvýšení slavnosti.

Po návratu do chrámu, když se tělo sv. mučeníka opět uložilo na hlavním oltáři a sv. jazyk se vystavil, bylo kázání německé v kostele a české před chrámem; německy kázal František Tippmann, doktor theologie a kanovník u sv. Víta; česky řečnil kanovník Rauch. Po kázání sloužil Ferdinand Maria hrabě Chotek, světící biskup Olomoucký, slavnou pontifikální mši sv. u přítomnosti knížete arcibiskupa Chlumčanského. Na kůru byla spolupůsobením Pražské jednoty ku zvelebení hudby kostelní zdárně provedena mše Tomášková.

Odpoledne v půl čtvrté konal probošt kapitoly sv. Vítské, František Karol, slavné nešpory, načež ve 4 hodiny vystoupil na řečniště podle kazatelny připravené doktor Jan Nep. Kanka, zemský advokát, toho roku rektor magnifikus university Karlo-Ferdinandejské; ozdoben jsa zlatým řetězem na hrdle zavěšeným činil k obecenstvu u velikém počtu shromážděnému řeč latinskou, v nížto jednal o svazku vzájemném mezi náboženstvím a spravedlností, se stálým zřetelem na ctnosti oslaveného ochránce vlasti naší, sv. Jana Nepomuckého; výtečná řeč jeho trvala půl druhé hodiny.

Po ukončení této řeči zapěl arcibiskup Václav Leopold chvalo zpěv „Te Deum laudamus“ (Tebe Boha chválíme); hlahol zvonů po celé Praze a hřmění děl na hradbách ohlašovalo hlavnímu městu i okolí závěrek památné slavnosti jubilární. Ctihodný kmet udělil všemu lidu požehnání, a donesl pak velebnou Svátost do kaple sv. Václava, při kterémžto slavném průvodu lid v nábožném nadšení starožitnou píseň českou o sv. Václavu („Svatý Václave, vejvodo české země“) a posléz onu sv. Vojtěchu obyčejně připisovanou „Hospodine pomiluj ny“ prozpěvoval.

U večer téhož 15. června byla na všeobecnou žádost měšťanstva celá Praha slavnostným způsobem osvětlena. Nesčíslné zástupy lidu hemžily se po mostě kamenném a všech ulicích celého města. Na veškerých věžích, které opatřeny jsou pavlanem, bylo viděti velké, různobarevné a jasně osvětlené zvonce skleněné. Na koňském trhu byla socha sv. Jana Nep. opatřena pěknou, schválně k této slavnosti zřízenou kaplí na způsob oné, jaká se na mostě kamenném v oktáv sv. Jana spatřuje; kaple ta ozdobena byla několika pěknými obrazy a u večer třpytila se množstvím lamp a světel, což přes celý koňský trh (náměstí sv. Václavské) krásný pohled poskytovalo. V některých domech na koňském trhu bylo viděti pěkné transparenty. Pavlan budovy císařské úřadu kolkovního a tabáčního byl četnými lampami ozáren; kolem orla na budově se nalézajícího byl dvojí věnec lamp, jichž záře celou ulici Jindřišskou naplňovala¹⁾. Na Příkopech (Kolovratská třída) obzvláště vynikalo osvětlení kolleje piaristické. Ve všech oknech gymnasiální budovy hořelo na trojhranech množství světel. V prostředním okně 2. poschodí bylo viděti věnec z listí bobkového, v němž se jasnou září třpytily začáteční písmeny jmena mučnickova: J. N. V prvním poschodí bylo viděti zeměkouli v oblacích, na ní dvě pochodně vzhůru k nebi planoucí; pod tím rok 1729. V pěti prostředních oknech skvělo se patero hvězd mezi ratolestmi palmovými; nad prostřední hvězdou zářil neporušený jazyk v červeném světle; pod hvězdami nápis: „Plesající Čechie přináší zásluhám chválu spravedlivou.“ V posledním okně zase byla zeměkoule v oblacích a pod ní rok 1829.

Na staroměstském náměstí četnými lampami osvětlen byl palác knížete Kinského. Avšak mnohem skvělejší bylo osvětlení radnice staroměstské. Zde byla zřízena slavobrána ve výši radnice samé; byla to zeď s 5 branami, jednou hlavní branou uprostřed a čtyřmi menšími branami, mezi nimiž se sloupy na-

¹⁾ Budovy té nestává více; na jejím místě stojí nová nádherná budova c. kr. ředitelství pošt a telegrafů.

lézaly. Nad 6 sloupy této zdi byly zřízeny nádoby, v nichž líh hořel. Ještě výše byl čtverhran až nad střechu vyčnívající, na něm 5 nádob s hořícím líhem. U prostřed čtverhranu bylo viděti temný mrak, na kterémž bílými a červenými písmenami se skvěl latinský nápis: „Ku stoleté jubilejní slavnosti sv. Jana Nepomuckého“; okolo nápisu skvělo se patero hvězd. Od oblaku toho vycházelo množství paprsků, t. j. celé řady malých lampiček, které z daleka světlým paprskům se podobaly; tisíce a tisíce světél tuto rozžatých poskytovaly pohled velikolepý.

Velmi krásně bylo též osvětleno Karolinum čili budova universitní. Hlavní vrata jakož i pavlan osvětleny byly četnými lampami; nad pavlanem byl průsvitný obraz představující sv. Jana v rouchu kanovnickém, an se vznášel nad oblaky; po obou stranách byli andělové, z nichž jeden ratolesť palmovou, druhý věnec z listů bobkového držel nad hlavou oslavence. Pod tím bylo viděti oltář, u něhož stáli po jedné straně sv. Jan Evangelista a sv. Ivo, po druhé straně sv. Kosmas a Damian, pak sv. Kateřina, jakožto ochránčové čili patronové čtyř fakult universitních¹⁾; všickni tito radostně zraků svých k nebi povznášejíce ukazovali na oslavence, sv. Jana Nep. Vedle tohoto transparentu byl po každé straně trojhran s hořícími lampami a v jednom okně byl průsvitný nápis v tato slova: „Ejhle kněz, v životě i smrti v pravdě veliký“; v druhém pak okně byl nápis: „Kázáním i mlčením vždy slavný vítěz.“ Taktéž i divadlo stavovské bylo pěkně osvětleno.

Velikolepé bylo osvětlení knížecího arcibiskupského semináře. Všecka okna ozářena byla četnými lampami na jehlancích upevněnými; velký pavlan před chrámem sv. Salvátora byl tak říka v jediné moře světél proměněn. Nad pavlanem byl veliký průsvitný obraz sv. Jana Nepom., an v jedné ruce drží krucifix, v druhé ratolesť palmovou; sv. mučeník obkličují andělé a celý obraz ozdoben velikým, z kvítí uvitým věncem. Na pavlanu zářilo mnoho set lamp, kteréž buď hvězdy nebo pyramidy tvořily. Pohled na tu krásu byl pro tisíce diváků, z kamenného mostu na Staré Město přicházejících opravdu úchvatný a překvapující.

Socha sv. Jana Nep. na mostě Karlově byla mnohými sty světél ozářena, taktéž socha sv. Jana na blízkém ostrově Střeleckém, odkudž neustále vystupovaly do výšky umělé rachejtle a hlučná střelba z hmoždířů se ozývala.

¹⁾ Patronem fakulty hohoslovecké jest sv. Jan Evangelista; fakulty právnické sv. Ivo biskup Karnotenský (Chartres); fakulty lékařské sv. bratří Kosmas a Damian (lékařové arabští a mučenici); fakulty filosofické sv. Kateřina pauna a mučenice.

Na Malé Straně byl krásně osvětlen chrám sv. Tomáše nade dvěřmi chrámovými nalézá se socha sv. Jana Nep.; okolo sochy pnul se oblouk, a na něm zářilo patero velikých hvězd, v každé hvězdě pak byla písmena, tak že všech pět písmen činilo latinské slovo „tacui“, t. j. mlčel jsem. V pravo a v levo stály jehlance, v nichž se stkvěly palmy a lilie; pod tím byl nápis latinský: „Líbil jsem se Bohu na nebi a lidem na zemi“; latinské velké písmeny těch slov činily letopočet 1829. — V ulici sv. Tomášské byl na domě vedle Zlaté trojky následující transparent: Prostřední okno představovalo kapli na 4 sloupech spočívající; u prostřed kaple byl obraz sv. Jana Nep., jež andělé k nebi povznášejí; nad kaplí stkvěl se neporušený jazyk sv. mučenka. Pod obrazem byl nápis: „Stoletá slavnost jubilejní“; pod tím nápisem zářilo množství ohnivých koulí barevných, z nichž prostřední byla největší, ostatní po obou stranách vždy menší a menší. — Před Scheibovským domem v ulici sv. Tomášské byl v tu stranu k náměstí Waldšteinskému pěkný transparent na způsob chrámu zhotovený; na dvou jasně ozářených sloupech spočíval velký trojhran četnými lampami osvětlený; uprostřed trojhranu oko Boží; pod tím nápis v červených a bílých písmenách: „Tobě, od Boha svrchovaného milovanému, budiž úcta naše vroucí ustavičná“; ve velkých písmenách tohoto latinského nápisu jevil se letopočet 1729. Níže byl věnec z listů bobkového; u prostřed věnce bylo C t. j. sto; okolo té velké písmeny byly malé věnečky a v nich písmeny slova: „siluit“, t. j. on mlčel. Pod tím nápis: „Svatému Čechův ochránci oslavenému vždy vřelá a obzvláštní děj se pocta.“ Velkými písmenami tohoto latinského nápisu byl naznačen letopočet 1829. Nejniže bylo po obou stranách viděti kvetoucí aloe. Všecka okna domu osvětlena byla skleněnými koulemi barvy zelené a červené.

Velmi nádherně osvětlen byl palác hraběte z Waldsteina. Ve všech oknech hlavního průčelí této starobylé budovy byly velké jehlance, lampami ozářené; v prvním poschodí trpytila se nad každou pyramidou hvězda. Pilíře trojích vrat paláce proměněny jsou v ohnivé sloupy; nad vraty prostředními nalézá se krásně malovaný obraz sv. Jana Nep. Okolo obrazu zářilo množství hvězd a květů z aloe, pod tím číslo 100 a nápis: „Oslavený Jene z Nepomuku! z jubilejní slavnosti tvé radují se všickni křesťané.“ Velké písmeny tohoto (německy zhotoveného) nápisu ukazují letopočet 1829. Před vraty byly na 10 tyčích upevněné balony, vždy po desíti a na každém baloně nápis „Slavnost jubilejní“; balony ty byly různě barveny a osvětleny, i naznačoval počet jich (desetkrát 10) stoleté jubileum sv. Janské.

Na Hradčanech bylo velmi nádherné a skvělé osvětlení císařského hradu a Toskánského paláce; avšak nejslavněji osvětlena byla residence arcibiskupská. Nahoře vznášel se neporušený jazyk, četnými vůkol paprsky ozářený, jako by uprostřed slunce samého spočíval. Na pavlanu pak byl velký transparentní obraz; bylo na něm viděti most Pražský; nad mostem vznášejí se v oblacích andělé, držíce v rukou krucifix, věnce z listů bobkového a ratolestí palmové. Vedle oblaků spatřiti lze hvězdnatou oblohu. Pod mostem zdá se, jakoby voda hořela a z páry utvořuje se oblak, na němž sv. Jan od andělů jsa podporován, pozvolna se vznáší vzhůru k nebesům. Po levé straně viděti kocábku a na ní rybáře, z nichž jedni dolů do vody se dívají, tělo sv. mučeníka v hlubinách hledajíce, jiní však rukou ukazují na oblak a světce, jenž na něm spočívá. — Velmi pěkně osvětlena byla též residence světícího biskupa, Františka Pištěka. Byloť zde zřízeno vysoké lešení na způsob vítězobrány; uprostřed stála velká socha sv. Jana Nepom. dovedně zhotovená, po obou stranách andělé s věncem listů bobkového a s ratolestí palmovou. Doleji zřítí bylo temné sklepení, odkudž vzhůru pohlíželi dva suroví a škaředí biřicové, z nichž jeden držel v rukou hořící pochodeň, druhý železné těžké okovy. Do mramorové nádržky plynula voda; nebyla to však pouhá voda, nýbrž voda smíšená s četnými trpytíci se hvězdami; všecko to bylo mnohými lampami jasně osvětleno. — Také na residenci kanovníka Karla Hanla byl pěkný transparent. Bylo viděti Pražský most, pod nímž rybáři hledají tělo sv. Jana Nep. Z řeky vystřikovala vzhůru voda, jako když se něco těžkého do vody hodí; ale paprsky té vody sestávaly ze samých malých hvězdiček. Nad mostem vyobrazen sv. Jan Nep., an se k nebesům vznáší. V pěti oknech domu byly jasné hvězdy a pod nimi nápis (pod každou hvězdou jedno slovo): „Stálému, moudrému, knězi, mlčelivému, spravedlivému.“ Po pravé straně obrazu byl v okně vypočten svatý jazyk uprostřed lesklých paprsků.

Před budovou jenerálního kommanda v Celetné ulici provozovaly kapely vojenské po celý večer hlučnou hudbu. Až do 12 hodin v noci bylo hlučno po všech ulicích a náměstích v Praze. I sluší připomenouti, že při tak veliké schůzi a tísní lidstva nestaly se žádné různé a také žádná nehoda se neudála.

Po celou dobu od 15. května až do 15. června, obzvláště pak v posledním týdnu přicházeli do Prahy poutníci jednotlivě neb i v processích z blízkých i vzdálených krajin. Od 8—15. června byl chrám sv. Vítický od rána až do večera přeplněn; ačkoli v prvních dnech bylo počasí nepříznivé, **deštivé, nedali se tím**

věrní ctitelové sv. Jana odstrašiti. Také jiné kostely Pražské byly v ten čas naplněny poutníky, z nichž jedni se zpovídali, druzi večeri Páně přijímali, ostatní se modlili neb zbožné písně propěvovali. Počet zpovědníkův dosti veliký sotva stačil potřebám věřících. Jedině v hlavním chrámu sv. Víta, kdež od rána do večera v kostele i venku před kostelem kněží zpovídali, napočítalo se od 15. května až do 15. června přes 84000 katolických křesťanů, kteřížto ku stolu Páně přistoupili; přichází tedy průměrně na jeden den 2325 kajcníků v jediném chrámě sv. Vítském.

Za příčinou jubilejní slavnosti sv. Janské byla z rozkazu císařského odložena toho roku slavnost vysloužilců (invalidů), kterážto od mnohých let se konávala dne 16. června ku vděčnému upamatování na šťastný návrat císaře a krále Františka I. z válek roku 1813, 1814 a 1815 vedených. V r. 1829 konala se tato slavnost teprv dne 23. června, při čemž bylo mezi vysloužilce rozděleno 20.750 zlatých vídeňského císla.

§ 54. Slavnost jubilejní na venkově v arcidiecési Pražské.

Utěšené a velikolepé slavnosti stoletého jubilea Svatojanského v Praze účastnili se ovšem mnozí a mnozí tisícové, ale předce nemohli v ní účastenství bráti všickni věřící rozsáhlé arcidiecése Pražské; byliť jedni stářím a chorobou zdržováni, jiní za příčinou svého zaměstnání nesměli se z domu vzdáliti a opět jiným nedovolovala velká jejich chudoba, obtíže a outraty s dalekou cestou spojené podniknouti. Pečlivý otec a starostlivý pastýř oveček svých, arcibiskup Chlumčanský, maje o všecky sobě svěřené stejnou péči a rovnou ke všem lásku, ustanovil v pastýřském listu svém ze dne 28. března 1829, aby také na venkově v celé arcidiecési Pražské ve všech farních i řeholních chrámech stoletá jubilejní slavnost ke cti sv. Jana Nepomuckého se konala.

Svátek sv. Jana Nepom. dne 16. května slavil se v každé farní osadě obvyklým způsobem jako v letech předešlých.

V neděli svatodušní dne 7. června 1829 zvonilo se od 7. do půl 8. večer všemi zvony v celé arcidiecési, aby věřící lid na osmidenní jubilejní slavnost sv. Janskou byl náležitě upozorněn.

Dne 8. června v pondělí svatodušní konaly se ve všech farních chrámech služby Boží tím pořádkem, že předcházelo kázání, ku ctnostem sv. Jana Nepom. se vztahující, pak následovala mše svatá, načež kněz s lidem shromážděným vykonal pětkrát modlitbu Páně a pozdravení andělské, apoštolské vyznání víry a spolu modlitbu ku sv. Janu Nepomuckému. Odpoledne téhož

8. června konalo se v každém městě, městy si a vesnici, kde se nalézal farní chrám, slavné processí se zpěvem a na mnohých místech též s průvodem hudby k soše sv. Jana Nep.; před sochou konaly se litanie o témž sv. mučeníku, pak modlitby jiné ke cti jeho; od sochy navrátilo se processí zase do chrámu, kdež se vystavila velebná Svátost, zapěl se chvalozpěv „Pange lingua“, načež kněz udělil požehnání s nejsv. Svátostí.

V ostatní všední dni od úterka 9. až do soboty 13. června sloužena byla ve všech kostelích ráno mše sv. před vystavenou nejsv. Svátostí, při mši sv. připojil kněz též církevní modlitbu (oraci) o sv. Janu Nepom. Po mši sv. pak konal kněz s lidem shromážděným tytéž modlitby (pětkrát Otče náš atd.), jako při slavné mši sv. v pondělí svatodušní. Odpoledne každý den bylo požehnání; litanie konaly se na mnohých místech opět před sochou sv. Jana Nep., jinde v kostele samém. V neděli den nejsv. Trojice Boží byly konány obyčejné služby Boží.

V poslední den jubilejní, v pondělí 15. června sloužena ráno zase mše sv. s výstavem vel. Svátosti oltářní a předepsanými modlitbami. Odpoledne pak byla opět ve všech kostelích celé arcidiecése vystavena nejsv. Svátost, načež se konaly litanie o sv. Janu Nepomuckém, konečně zapěl kněz chvalozpěv: „Te Deum laudamus“ a udělil věřícím požehnání s vel. Svátostí; tím spůsobem učiněn závěrek jubilární slavnosti Svatojanské.

Za příčinou stoleté slavnosti svatořečení mučeníka Božího a patrona českého, sv. Jana Nepomuckého nemohlo se v r. 1829 konati v Čechách jubileum čili milostivé léto, kteréž papež Pius VIII. po svém dosednutí na stolicí sv. Petra apoštolským listem ze dne 18. června 1829 po veškerém světě křesťanském rozepsal a ustanovil. Byloť toto jubileum odloženo na příští rok. Arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský vydal za tím účelem opět dva pastýřské listy, a sice první ze dne 4. března 1830 k duchovenstvu světskému i řeholnímu, druhý ze dne téhož 4. března ke všem věřícím své arcidiecése. Dle ustanovení toho konalo se milostivé léto v arcidiecési čtrnáctidenní pobožností od 23. května až do 6. června 1830.

Tklivá jsou v pastýřském listu arcibiskupa Chlumčanského obzvláště tato dvě místa: jedno, v kterémž věřících napomíná, aby plnomocných odpuštěk papežem propůjčených sebe hodny učinili, an praví:

„Užívejtež tedy v příštím jubileum té, skrze nesmírné zásluhy Ježíše Krista svatým Otcem naším Piem VIII. propůjčené lhůty milostivé, k pravému a nezrušitelnému smíření se s Bohem,

k trvalému polepšení živobytí svého, k radostnému vykonávání skutků dobrých, po kterých jako po ovocích zjevuje se právě pokání; užijtež jí ku skroušeným modlitbám za zvelebení svaté, obecné a apoštolské matky církve, k vyžádání pomoci našemu svatému Otci Piovi VIII., za pomnutí bludů a kacífství, za jednotu knížat křesťanských, a za upokojení a blahost veškerého křesťanstva, a tak číňtež se milosti sv. odpustkův účastnými!“

Druhé pak místo, které zní jako poslední přání čili testament šlechtného kmeta k dítkám svým, věřícím celého arcibiskupství, zní v tato slova:

„Nemám větší radosti nad tu, než an slyším, že synové moji chodí v pravdě“ (3. Jan 4.). Tato slova sv. Jana opětujiče, u vnitřnosti srdce svého žádáme, aby nikdy věčná pravda božského evangelium neopouštěla ovčiček, nestřhlým milosrdenstvím Božím nám svěřených; žádáme, aby ony tichou pobožností a skroušeným pokáním vedeny, opovrhly marnostmi světskými, a po tom, což jest nebeského, se sháněly, a účinnou k chudým a nuzným láskou vydobývaly požehnání Božího sobě i vlasti své, kterouž my snad brzy již s nebeskou proměníme, ačkoliv tam nepomine láska naše. Za hrobem rovněž jak na pouti vezdejší Boha nejdobrotivějšího prositi budeme: aby milé ovčičky naše v pravé víře a nábožnosti zachovati, a je skrze zásluby Spasitele našeho věčné blaženosti účastnými učiniti ráčil!“

Tot byla poslední slova, jež Otec Chlumčanský promluvil k dítkám, které vždy s otcovskou láskou miloval; slova to zajisté pravého apoštola Páně důstojná.

§ 55. Vzácné upomínky na stoleté jubileum.

Uplynutím roku 1829 nebylo veškeré upomenutí na stoleté jubileum Svatojanské skončeno. Postaral se o to laskavý a v štědrosti své téměř nevyčerpatelný kníže arcibiskup Václav Leopold Chlumčanský, aby také pro budoucnost zůstaly některé památky, jež by svědčily o radostném naladění katolíků českých při této jubilejní slavnosti.

Především daroval arcibiskup na památku jubilea sv. Jana Nep. metropolitní kapitole u sv. Víta skvostné ornáty a pluviály z drahého zlatohlavu pro veškerých dvanácte kanovníků; rouch těch posvátných se poprvé při jubilejní slavnosti r. 1829 upotřebilo, později pak vždy v den sv. Jana Nep., jakož i na hody Boží a největší svátky v roce se jich užívalo, a dosud užívá.

Ještě trvaleji upevnil Chlumčanský památku svou v chrámě sv. Vítském, ano v celé arcidiecési, an věnoval r. 1829 jistinu

znamenitou 20.000 zlatých stříbra na ten účel, aby z úroků těch zřízena byla dvě místa pro zpovědníky (poenitenciáře), kteříž by v hlavním chrámě sv. Vítském každý den po celý rok byli ochotni, poutníky Svatojanské i jiné kajicnky zpovídati.

Ku slavnosti jubilejní dal arcibiskup svým nákladem raziti památný peníz a sice v městě italském Medioláně. Bylot mincí těch 200 ze stříbra a 400 bronzových. Každá byla s velikostí tolaru. Na jedné straně jest vypodobněn chrám sv. Víta s nápisem (latinským): „Metropolitní chrám Pražský“ a s dalšími slovy „Koná první stoletou slavnost prohlášení za Svatého blahosl. Jana Nepomuckého, patrona království českého.“ Na druhé straně památného peníze jest věnec z listí bobkového a v něm slova: „Roku 1829 za Františka I., krále českého, za Pia VIII. papeže Václav Leopold arcibiskup Pražský slavnost posvátnou konal.“ Provedení mincí bylo zdařilé, zvláště vypodobnění chrámu velmi jemně bylo provedeno ¹⁾.

S největším nákladem peněžitým spojeno bylo provedení jiného šlechtetného skutku, jehož částečné uskutečnění ještě v jubilejním roce Svatojanském 1729 se arcibiskupovi Chlumčanskému podařilo. Nestávaloť tehdaž ještě v Čechách pražádných reálních škol, ač potřeba jejich pro vzdělání hospodářsko-technické i obchodnické u vysoké míře se dávno před tím pocítovala; pro nedostatek základního kapitálu nebylo však doposud lze na něco takového pomysliť. Vrchní pastýř o dobro svých svěřenců vždy neunavně pečující postaral se v tichosti o potřebný kapitál. Nevyjeviv svého jména předložil skrze tehdejšího provinciála řádu Piaristského českému c. kr. gubernium návrh k založení těchto škol reálních a sice najednou školy dvoji, jedné reálky v městě Rakovníce, druhé v městě Liberci (Reichenberg). Šlechtetný návrh ten byl od vlády vděčně přijat a k uskutečnění jeho ihned přikročeno. K nařízení guberniálnímu byla národní škola v Rakovníce ihned povýšena za hlavní školu, ředitel a dva učitelové z řádu Piaristův ustanoveni a škola hlavní 1. listopadu 1829 slavně otevřena. An však arcibiskup Václav Leopold pro svou zmáhající se churavost se obával, že se uskutečnění obou jmenovaných ústavů školních nedočká, byl přinucen, proti svému prvnějšímu předsevzetí ve své poslední vůli ze dne 25. března 1830 sebe zakladatelem těchto dvou reálních škol jmenovati, aby tudy nabyl práva, další provedení těchto dvou fundací blíže určití. Jistina

¹⁾ Mimo to byly v Hořovicích ulity památné mince železné, a v Praze prodávaly se rozličné památné peníze ze stříbra neb kovu obyčejného mezi účastníky slavnosti.

k tomu cflí od arcibiskupa složená, obnášela r. 1830 znamenitou summu 104.905 zlatých stř. Kdo se dnes po vlasti naší rozhlédne, a znamenitý počet reálků a reálních gymnasií v Čechách spatří, ten zajisté dovede oceniti zásluhu, jakou sobě arcibiskup Chlumčanský založením těchto prvňích reálků o vzdělání mládeže získal.

Z ponuknutí arcibiskupa a se schválením jeho byly v jubilejním roce 1829 vydány dva spisy v jazyku českém i německém o svatém Janu Nepom., jež sepsal zpovědník arcibiskupův, Václav Frant. Neumann, kanovník-strážce u sv. Víta. Mimo to však ještě od jiných spisovatelův byly v Praze a jinde modlitební knížky neb i životopisy o sv. Janu Nep. k oslavě jubilea vydány¹⁾.

Na den sv. Bartoloměje 24. srpna 1829 slavil arcibiskup Václav Leopold 50letou památku svého vyvolení za kanovníka metropolitní kapitoly sv. Vítské. Ku slavnosti té projevila jemu kapitola radostné přání své. Se skroušenou nábožností konal arcipastýř na poděkování Bohu tichou obět mše sv. u hrobu sv. Jana Nepomuckého, obsloužen představenými svého semináře a obstoupen alumny (chovanci) téhož ústavu.

Vítězná brána, ke cti sv. Jana Nep. před velechrámem sv. Vítským zřízená, zůstala státi až do počátku zimy 1829. Tu pak byly rozličné částky této slavobrány, a sice hmoty železné, dřevěné a kamenné od příslušných znalcův odhadnuty a dražbou prodány; strženo za ně 447 zlatých stř., kteréžto peníze daroval arcibiskup chudým hlavného města Prahy.

Po skončení jubilární slavnosti sv. Jana Nep. byl arcibiskup Václav Leopold při ustavičně se vzdávajícím umdlévání a ubývání síly živ ještě celý rok, po kterýžto celý čas k blízké smrti své se vši opravdovostí a křesťanským odevzdáním se do nevyzpytatelné vůle Boží se připravoval. V r. 1830 přečkal ještě dobu milostivého léta, propůjčeného papežem Piem VIII. a konaného v Pražské arcidiecési od 23. května do 6. června. Od jara téhož roku 1830 byl však dvěma těžkými nemocemi, vodnatelností a zapálením plic uvržen na lůžko bolestné, z něhož více už nepovstal. Pán jej povolal k sobě dne 14. června 1830, právě v ten den, když dobíhal jeden rok od skončení jubilární slavnosti Svatojanské.

¹⁾ Stájtež zde aspoň jména oněch spisovatelů: M. A. Celerini; F. Effenberger; c. kr. rada Eichler; Ed. Habel; J. A. K. Haul; rektor dr. Jan Nep. Kanka; faktor Tomáš Kubelka; B. Oppelt; kaplan J. M. Raab; kněz Dr. Riegler v Bamberce; rada appellační Jos. Ritter z Rittersheimu; prof. J. M. Schottky; V. F. Welleba; farář Vinc. Zahradník; křížovník Jan Nep. Zimmermann.

VIII.

Úcta k sv. Janu Nepomuckému v 19. století.

§ 56. Dědictví Svatojanské v Praze.

(Od r. 1835).

Dobré knihy jsou pramenem poučení, vzdělání i zábavy velmi důležitým; nyní působí mnoho dobrého, ve víře a ctnosti utvrzují, k šlechtným skutkům nabádají, jakož zase naopak spisy špatné víru podkopávají a dobré mravy kazí. V uvážení toho starali se katolíci o blaho svých spolublížních pečliví také u nás v Čechách záhy o to, aby vydávány a mezi lidem rozšiřovány byly prospěšné knihy. Za tím účelem bylo přičiněním Jesuity Matěje Šteyera a matky jeho Marie Šteyerové r. 1669 založeno v Praze „Dědictví Svato-Václavské“; v 18. století činil základní kapitál 16000 zlatých stříbra. Z ročních příjmů tiskly se biblí, legendy svatých, kancionály, spisy katechetické a mravoučné, kteréž se mezi lid zdarma rozdávaly aneb za levný peníz do prodeje přišly. Až doposud se knihy Dědictvím Svato-Václavským vydané ve mnohých rodinách jako vzácné poklady chovají. Z rozkazu císaře Josefa II. bylo Dědictví Svato-Václavské zrušeno¹⁾.

Zaniknutí tohoto blahodárného Dědictví velmi bolestně nesli upřímní synové národa českého, a mezi nimi obzvláště kněz Antonín Hanikýř. Týž narodil se r. 1753 v Praze, kdež otec jeho Jan byl měšťanem a mistrem řeznickým²⁾. Již co pachole vynikal Antonín výtečnými schopnostmi, tak že rodičové milerádi věnovali jej študiím, v nichžto brzy nad jiné spolužáky vynikal. V 15. roce věku svého vstoupil do tovaryšstva Ježíšova r. 1768; po odbytém dvouletém noviciátě studoval filosofii a povýšen byl za mistra svobodných umění. Jelikož ale r. 1773 řád jezuitský byl zrušen, vstoupil Hanikýř v stav světských duchovních a byl 23. března 1777 na kněžství vysvěcen. Stal se kaplanem ve vikariátě Sedleckém, pak v Klokotech (v Tábořsku), v Jindřichově Hradci; r. 1796 ustanoven jest lokalistou v německé osadě Čiměři (Schamers, blíž Jindřichova Hradce). V ohledu hmotném poskytovala mu lokalie ta jen velmi skrovné výživy, ale Hanikýř byl spokojen, a vynaložil veškerou péči na opravu chrámu Páně, pak také příbytku svého. Maje nevelkou osadu k opatrování, nejraději zabýval se v prázdné

¹⁾ Teprv po roce 1859 podařilo se snahám arcibiskupa Pražského, vymoci toho u císařské vlády, že jistina sv. Václavského Dědictví byla původnímu účelu svému navracena. Úroky obnášejí asi 600 zl. ročně, a užívá se jich k vydávání spisův směru katolického.

²⁾ Přebýval na Novém Městě v ulici Žitnohranské.

chvíli čtením dobrých kněh. Laskavostí svou získal sobě důvěru svých osadníků u vysoké mše. Po 40 letech neunavené péče na vinici Páně vstoupil r. 1817 na odpočinek a přebýval střídavě u svých bratří, Jana Hanikýře, faráře a biskupského vikáře v Plané nad Lužnicí, a Františka Hanikýře, faráře v Bernardicích, u něhož také r. 1823 své druhotiny kněžské slavil. V r. 1830 ubytoval se v Táboře. Ačkoli věkem sešlý, pilně si všímal každého pokroku v literatuře, a jedno oko maje bělmem již zakalené, předce pomocí zvětšujícího skla každodenně až do půl noci čítával zdařilé spisy literatury české. Krušným sebezapřením ustrádal sobě po dlouhá leta 1000 zlatých stř. Peníze ty obětoval jakožto základní kámen ku vzdělání nového ústavu pod názvem „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ k vydávání dobrých a laciných kněh katolických v jazyku českém. Jistinu tuto zaslal Hanikýř knížecí arcibiskupské konsistoři Pražské 22. června 1832 s prosbou, aby převzala péči o skutečné provedení zbožného úmyslu zakladatelova.

Kněz Hanikýř ku konci života svého úplně oslepl a skonal v Pánu dne 15. března 1833 v 80. roce věku svého; pochován jest na hřbitově sv. Jakuba v Táboře.

Péčí arcibiskupa Ankvicze dal již r. 1833 císař František I. své svolení k založení Dědictví Svatojanského. Když pak také stanovy došly schválení, vstoupilo Dědictví Svatojanské r. 1835 skutečně v život a vyzváni jsou všickni kněží i věřící vůbec, aby se ku spolku tomu přihlásili.

Správu Dědictví vedl nejprve kanovník u sv. Víta, Václav Pešina od r. 1835—1859. V prvním roce přibýlo členův 58. Ale kanovník Pešina nelitoval ani práce, ani značných obětí peněžitých, aby ke vzrůstu Dědictví jemu nad jiné milého přispěl. Za 20 let dosáhl toho, že nejen z Čech, ale i z Moravy, Slezska, Rakouska, Uher, ano až i z Anglicka a ze vzdálené Ameriky mnozí jakožto spoluúdobové k Dědictví přistoupili. Do roku 1857 bylo už 12.000 členův, do roku 1859 vzrostl počet jejich až na 18.587. Pešina v pravdě může slouiti druhým zakladatelem Dědictví Svatojanského. Jak velmi se Dědictví za jeho správy rozmohlo a zkvétalo, poznáváme z té jediné okolnosti, že náklad na vydání Postilly činil 40.000 zlatých stř. Mnozí členové ovšem nedali pouze předepsaných 10 zlatých, ale 100, až i 1000 zlatých a více. Zase však jiní i těch 10 zlatých s velkým sebezapřením sháněti museli; některé pohnula touha po dobrém čtení, jiné zase žádost, aby mohli podíl bráti v ovoci tolika mší svatých, od duchovních spoluúdob sloužených. Stůjž zde aspoň jeden neb druhý zajímavý příklad o přistoupení nových spoluúdob.

V Plzeňském vikariátě byl jistý hospodář nebezpečně nemocen. An se v bolestech velkých na smrt připravoval, vzpoměl na to, co o Dědictví Svatojanském byl slyšel, a že nejsv. obět mše sv. jakož i upřímné modlitby všech spoluúdv jemu k dosažení věčného spasení velmi prospěšné býti mohou. I poslal svou manželku k duchovnímu správci a požádal, by spěšně bylo do Prahy psáno, aby dokud ještě živ jest, do spasitelného onoho bratrstva byl přijat a jemu diplom čili přijímací list poštou ven poslán, aby dříve nežli skoná, aspoň ten obraz sv. Jana Nep. na něm ještě políbíti mohl. Stalo se dle jeho přání, ano ještě více; neboť týž hospodář na přímluvu sv. Jana Nep. vyvázl z nebezpečí života a nabyl zase úplného zdraví.

Na Moravě umřel synáček, který sobě po čas ministrování při mši sv. a obřadech církevních byl nashromáždil 11 zl. Po pohřbu otevřel otec jeho pokladničku, zavolal svoje dvě dcery a pravil: Tu máte každá polovic jeho úspory, kupte si za to něco na památku. Ale starší dceruška pravila: „Tatínku, to by byla špatná památka, kdybychom si koupily něco na šaty, za několik let by se to roztrhalo. Dovolte, ať těch 10 zl. pošleme do Prahy do Dědictví Svatojanského, staneme se spolúdy, budeme míti za to spasitelné knihy a mše svaté a modlitby po celé živobyť. To bude Františkovi milejší a nám prospěšnější památkou.“ Stalo se dle přání jejich, a otec velebil za to Boha, že jej obdaroval tak dobrými dítkami.

Jistá chudá ženština od hranic moravských pracovala neunavně doma, ústům svým utrhovala, by mohla přistoupiti k Dědictví Svatojanskému. Ano šlať až za Brno do práce, každou krůpěj potu sv. Janu Nep. zasvěcovala. Mzdu svou den ode dne přepočítávala, až když konečně celých 10 zlatých sobě ušetřila, navrátila se do otčiny své a odevzdala peníze duchovnímu pastýři, aby je do Prahy zaslal.

V Budějovickém biskupství dostal jeden synek darem jehňátko. Toho si dobře hleděl; každého roku vlnu z něho stříhal, ji prodával a stržené peníze uschovával. Konečně prodal ovci a maje 10 zlatých pohotově dal se zapsati do Dědictví Svatojanského. — Také v Zahlinicích, v děkanství (vikariátě) Holešovském na Moravě někteří synkové a dcery koupili si jehňátka a je chovali, načež z výtěžku obětovali vklad do Dědictví Svatojanského a Cyrillo-Methodějského (kterěz za podobným účelem jako Dědictví Svatojanské zřízeno bylo v Brně na Moravě r. 1850).

Na panství knížete Metternicha v Čechách přistoupila manželka jednoho hajného ku svému pastýři duchovnímu a vložila

do rukou jeho 10 zl. do Dědictví Svatojanského. Po dvou letech přišla opět a doplnila vklad svůj až na 20 zlatých. Když pak se tomu duchovní správce divil, kterak při chudobě její to možné bylo, aby tu pro ni tak značnou summu uspořila, pravila hajná: „Ač mně to velmi milé bylo, že jsem v tom bratrstvu (se vkladem 10 zl.), přece mne po obě ty léta srdce pokaždé hnětlo, když jsem na své dítky pohledla. Myslela jsem: jedná se tu jen o 10 zl., a kdybych to také na přilepšení obživy obrátila, za krátký čas neměli bychom ničeho. A kdybych těch 10 zl. také dětem uschovala, co přijde na jedno, když mám dítek šest? Když ale peníze ty k Dědictví sv. Jana přidám, budou mít knihy zdarma nejen po čas mého živobytí, ale po celou posloupnost našeho rodu, jak dlouho Dědictví Svatojanské trvati bude; a mimo to skrze ty mše svaté a skrze modlitby toho bratrstva my všickni za živa i po smrti větší jistotu našeho spasení mít budeme. To na mysli rozvažujíc řekla jsem k dítkám: Jste zvyklí nedostatku; nebude-liž vám to za těžké přicházeti, abychom jedli pokrmy nemaštěné tak dlouho, dokud bychom tím postem 10 zlatých neuspořili? Jen otcí, který těžkou prací lesní nás živiti musí, něco málo v neděli omastím. I zvolali všickni jedním hlasem: Ano, matinko, tak učíte, my to rádi oželíme; za to pak ten den, když diplom přijde, jako hody slaviti budeme.“

Mnozí kněží i jiní členové byli tak neunavení ve své horlivosti, že jeden jediný začasť 100, až i 200 a více nových spoluouduv Dědictví Svatojanskému získal. Zbožný Moravan Šebestian Kubínek putoval po Moravě i Čechách od chýše k chýši a do roku 1857 získal tolik nových členů, že jeho prostřednictvím přibýlo do pokladny Svatojanského Dědictví 25000 zlatých stř.

Kanovník Pešina dal r. 1849 raziti památní peníz pro členy Dědictví Svatojanského. Z předu vypodobněn jest chrám sv. Vítky, s druhé strany hrob sv. Jana Nepomuckého. Peníz zhotoven by z nového čili anglického stříbra a přiměřenými nápisy opatřen¹⁾.

Ku prosbám kanovníka Pešiny použil kardinál arcibiskup Pražský, Bedřich kníže ze Schwarzenberku, přítomnosti své v Římě r. 1854 také ve prospěch Dědictví Svatojanského. Podal totiž svatému Otcí Piu IX. zprávu o vzniku a utěšeném rozkvetu téhož Dědictví. Z toho se sv. Otec velmi rozradoval a vydal dne 30. března 1855 apoštolský list (Breve), jímžto Dědictví Svatojanské schválil, všem pak členům jeho požehnání apoštolské a jednou v roce plnomocné odpustky udělil. List ten apoštolský zní takto:

¹⁾ Památní peníz prodával se členům za doplatek 1 zl. stř.

„Plus IX. papež.“

Na věčnou památku. Milujíce láskou otcovskou všech vesměs věřících, podle nejvyššího úřadu našeho apoštolského vše ochotně podporujeme a rozmnožujeme, což ku spasení duší jejich za prospěšné uznáváme, a milerádi obohacujeme nebeskými dary, jichž udělování svěřil Bůh svědomí našemu. Do počtu těchto náleží dle mínění našeho i blahodárné ono bratrstvo, Svatojanským Dědictvím vůbec nazvané, které, jak nám ctihodný bratr náš Bedřich Josef Schwarzenberg, Sváté Římské Církve kardinál, nynější arcibiskup Pražský, vyložil, byvši v Praze založeno a tam církevním řádem potvrzeno, s Boží pomocí již tak se rozmohlo a rozšířilo, že jak v Čechách, tak i po jiných krajinách slovanských mocnářství rakouského přemnoho čítá oudův, a kteréž má za účel, aby z příspěvků, skládaných od oudův, vydávaly a rozšiřovaly se knihy takové, kteréž by učení křesťanské proti útržkám bludařův hájily a způsob života křesťanského v lidu upevňovaly. Abychom pak my věc tak posvátnou a blahodárnou pod ochranu vzali a tudíž i s naší strany k většímu zdaru a rozšíření jejímu pomáhali, spolu pak i přání řečeného ctihodného bratra vyhověli, dotčené ono bratrstvo, jež slove Dědictví Nepomucké, listem tímto schvalujeme a snažně doporučujeme; i udělujeme jemu požehnání naše apoštolské na ten účel, aby k zvelebení víry a k rozmnožování zbožnosti den ode dne většího zdaru nabývalo. Konečně mocí našeho apoštolského úřadu všem vůbec pravověřícím obojího pohlaví a každému zvláště, kdož do toho bratrstva přijati jsou aneb příště přijati budou, kteříž opravdově se kajíce a vyzpovídavše se, i Svátostí oltářní posilnění jsouce, na den svatého Jana Nepomuckého neb kterýkoli den ze sedmi bezprostředně po svátku tom následujících, kostel neb kaplí veřejnou kdekoliv každého roku skroušeně navštíví a tam za svornost panovníků křesťanských, za vypuzení bludův a zvelebení svaté matky Církve pobožně k Bohu se pomodlí, plnomocné odpustky a prominutí všech jejich hříchův udě-

lujeme; spolu i na věčné časy milostivě v Pánu moc dáváme a povolujeme, aby také duším věřících křestanův, kteréž v milosti s Bohem spojené, z tohoto světa se odebraly, odpustky tyto způsobem přimlavy mohly býti přivlastněny.

Dáno v Římě u sv. Petra pod prstenem rybářským dne 30. března 1855, papežství našeho roku devátého.“

Po úmrtí kanovníka Pešiny (7. května 1859)¹⁾ byl redaktorem a ředitelem Dědictví Svatojanského ustanoven Innocenc Frencl, doktor bohosloví, rektor u sv. Jiří v Praze. Výtečný muž ten zanechal členům Dědictví požehnanou památku, neboť napsal „Postillu“ čili výklady a rozjímání na evangelia i epístoly celého roku, obsírný to a důkladný spis ve 4 dílech, kterýžto velmi mnoho poučení a potěšení už spůsobil zbožnému lidu českoslovanskému. Postilla a Životy Svatých od Hugona Karlska (1845 až 1858 vydané) jsou dva nejobšrnější spisy, které za Pešinovy a Frenclovy redakce vyšly nákladem Dědictví Svatojanského. Frencl začal též vydávati jiné dílo památné, obrázkovou Biblií, avšak nedočkal se úplného vydání jejího, jelikož choroba plicní učinila konec žití jeho vezdejšímu (25. února 1862).

Ředitelem Dědictví Svatojanského stal se Vincenc Bradáč, kanovník u sv. Víta v Praze. Jeho snahou byl k tisícileté slavnosti příchodu sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methodia (1863) vydán „Kancionál“ s velkou bedlivostí pracovaný a k němu „Hlas varhan“; obojí to dílo velmi nákladné strávilo velikou část příjmův Dědictví Svatojanského, z kteréžto příčiny v létech nejbliže následujících jenom menší knihy se vydávati musily, aby se pokladna zase poněkud zotavila. Kanovník Bradáč bedlivě se o to zasazoval, aby na základě kancionálu Dědictvím vytištěného obživnul a se vsady pilně pěstoval nábožný zpěv kostelní, jehož za naší doby tím více jest zapotřebí, jelikož mnozí učitelové škol národních sami nejsou ve zpěvu a hudbě cvičeni, aneb naschvál církevní zpěv zanedbávají.

Po Bradáčovi († 9. února 1874) bylo z rozkazu kardinála arcibiskupa Pražského rozděleno ředitelství od redaktorství v ten

¹⁾ Z laskavých dárek nábožných oudů Dědictví Svatojanského byl kan. Pešinovi r. 1862 zřízen překrásný pomník a postaven na hřbitově Košířském v Praze. Na pomníku nalezá se socha sv. Jana Nep.; před ním klečí Pešina a s důvěrou pohlíží k sv. mučovníku, jemuž podává knihu s nápisem: „Dědictví sv. Jana Nepomuckého.“ Sv. Jan drží v levé ruce krucifix, pravou rukou ukazuje vzhůru k nebesům, odkud hojně požehnání plyne Dědictví stojícímu pod ochranou tohoto sv. patrona.

spůsob, že ředitelem ustanoven Karel Schwarz, kanovník u sv. Víta na hradě Pražském, redaktorem pak František Srdínko, kanovník Staroboleslavský a rektor arcib. semináře v Praze. Přihlášky členů dějí se u ředitelství, taktéž žádosti o knihy a diplomy; redaktor vede péči o vydávání knih a přijímá rukopisy od spisovatelův.

Dědictvím Svatojanským rozšířila a vždy více rozšiřuje se úcta ku sv. patronu našemu, Janu Nepomuckému po všech krajinách světa. Jako výmluvný světec tento ústy svými kázal za živa a mnohé od hříchův odvracel, na dráhu ctnosti jich uváděje, tak nyní tisícerými ústy roznáší zvěst o království Božím do končin nejvzdálenějších, poučuje, napomíná, kárá a zase útěchu a milou zábavu připravuje těm, kdož s vůlí dobrou a ochotnou čítají knihy onoho Dědictví, kteréžto se honosí jménem toho sv. mučenka zpovědního tajemství. Od roku 1835—1878 půl druhého millionu exemplářů rozličných spisů bylo Dědictvím na vše strany rozposláno; i kdož jest s to vypsati veškeren duchovní prospěch, jež čtení těchto knih působilo; kdo spočte všechny ty spasitelné úmysly, k nimž spisy tohoto Dědictví tisíce a tisíce lidí pohnuly; kdo zvážití dovede cenu všech oněch dobrých skutků, k nimž Dědictví to spisy svými příčinu zavedlo? A hle, ve všech těch spasitelných úmyslech a dobrých skutečích velký podíl a velkou zásluhu má ochránce onoho Dědictví, svatý Jan Nepomucký. A proto vším právem mohl říci zvěčnělý kanovník Pešina: že „za dnův našich Bůh novým divem oslavil jméno sv. Jana Nepomuckého“; divem tím bylo Pešinovi Dědictví Svatojanské, jeho vznik, rozšíření a blahodárné působení. Čítát nyní Dědictví 26.000 členův a knihy své vydává až i ve 30.000 exemplářů.

Jak prospěšně působí Dědictví Svatojanské, o tom stůžž zde jeden příklad z roku 1862. V Lambachu v Horním Rakousku nalézá se továrna a sice přádelna, kdež pracuje 700 dělníků, mezi nimi jest přes 400 Čechů, chudí, politování hodní lidé, kteříž v duchovním ohledu nedostatečně byli opatřeni. Jest sice v Lambachu klášter Benediktinův, a mezi řeholnky jeden Slovák kněz, kterýž ve zpovědnici anebo při zaopatřování nemocných Čechům přisluhoval, avšak s kazatelny k nim promluvití nedovedl. Tu se opat onoho kláštera uchýlil prosebným listem do Prahy žádaje, aby z Dědictví Svatojanského darovány byly české knihy jež by se mezi chudé dělníky rozdati mohly. Stalo se po jeho přání; zaslány jsou z Prahy do Lambachu knihy nákladem Svatojanského Dědictví vydané, k nimž šlechtití dobrodincové ještě mnoho jiných připojili. Radošť veliká nastala mezi dělníky českými,

když se jim knihy uštědřily a spolu se ohlásilo, že se v klášteře zařídí knihovna, z nížto si střídavě dobré knihy vypůjčovati mohou. Lásky k náboženství a poslušnosti k sv. Církvi se těmito spisy znovu probudila a utvrdila, dělníci naučili se den sváteční lépe než dříve svítiti a zdržovati se opilství, karbanu a jiných nectností, jimž dříve byli uvykli.

K tisíciletému jubileu pokřesťanění Čech a Moravy r. 1863 věnovali členové Dědictví Svatojanského peněžitě dárky své na ten úmysl, aby ku hrobu sv. Jana Nepom. zřízena byla nová lampa stříbrná. Jelikož ale u téhož hrobu jest lamp velmi mnoho, byla za peníze tyto k návrhu některých členů zakoupena lampa slohu přiměřená a darována chrámu sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně.

Železné dráhy jsou nyní po všech krajinách našich vlastí českoslovanských na mnoho a mnoho mil rozšířeny. Na sta hlídačů bydlí podél dráhy ve skromných domcích, majíce povinnost o bezpečnost jízdy se starati. Bohužel bývá hlídačům těmto málokdy možno navštěvovati kázání a služby Boží ve vzdáleném farním chrámu Páně. A hle i tu pomáhá Dědictví Svatojanské. Od r. 1865 až dosavad bylo již častěji ze skladu téhož Dědictví k rozkazu kardinála arcibiskupa Pražského velmi mnoho knih (obzvláště Život Pána Ježíše, Postilla, Životy Svatých) rozdáno do těch far, kde se domky hlídačů na železné dráze nalézají, aby čtení v těchto knihách bylo hlídačům poněkud náhradou za služby Boží a náboženské vyučování v kostele, k němuž se jen zřídka kdy během roku dostaviti mohou.

Každoročně koná se dne 17. května u hrobu sv. Jana Nep. v Praze zádušní zpívaná mše svatá za všechny v Pánu zesnulé spoluoudy Dědictví Svatojanského; taktéž se mezi oktávem sv. Jana slouží tamtéž mše sv. za kněze Antonína Hanikýře, zakladatele Dědictví. Všickni členové kněží (jichž nyní jest 2709) jsou dle stanov povinni, mezi oktávem slavnosti sv. Jana Nep. každoročně obětovati jednu mši sv. za všechny živé i mrtvé spoluoudy téhož Dědictví. Avšak mimo to mnozí duchovní správcové, téhož Dědictví členové, ještě více činívají, než k čemu dle stanov jsou zavázáni; oni totiž v neděli a ve svátek při veřejných službách Božích za všechny živé i mrtvé spoluoudy Dědictví nábožné modlení společně s osadnisky svými konávají.

Z toho všeho patrno, že nelze těch jedenácte zlatých¹⁾ nikde

¹⁾ Když se konvenční mince odstranila a zavedla rakouská měna, byl příspěvek členův ustanoven na 11 zlatých, při rodech, obcích a školách na 22 zlatých r. m.

jinde uložiti na lepší úroky, nežli v Dědictví Svatojanském, kdež nejen každý člen rok co rok dostává pěknou knihu v ceně 2, 3 až i 4 zlatých, ale nad to ještě za živa i po smrti přehojných milostí ve prospěch nesmrtelné duše své účastným se stává¹⁾.

§ 57. Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Vítského.

Od těch dob, kde úcta ku sv. Janu Nep. mezi lidem katolickým v Čechách, na Moravě, v Slezsku a na Slovensku pevných zapustila kořenův, stal se pro každého, kdo přišel navštívit chrám sv. Vítský na Hradčanech, hrob sv. Jana Nepom. prvním předmětem, kterýž vzbuzoval jeho pozornost. Na ten hrob s úctou zbožnou patří každý poutník, hrob ten zevrubně prohlíží všeliký cizinec, kterýž do Prahy zavítá. Putuje se „ku svatému Janu Nep.“ a velechrám sv. Víta stal se zbožnému lidu českoslovanskému proto tak milým a drahým, že v sobě chová hrob svatého Jana Nepomuckého. A proto také ctitelům sv. Jana velmi na tom záleželo, aby chrám ten byl náležitě obnoven a dostavěn. Jeden z nejvřelejších ctitelův sv. Jana, kanovník Václav Pešina, s nadšením pojal úmysl o dostavění velechrámu, a společně s některými měšťany Pražskými požádal r. 1842 hraběte Františka Thuna, aby se postavil v čelo jednoty, kteráž by o opravu a dostavění téhož chrámu se postarala. Za příčinou rozličných obtíží úmyslu tomu šlechetnému na odpor se stavících byly však teprv r. 1850 stanovy jednoty úředně stvrzeny; jednota přijala název: „Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě Pražském“; jinak nazývá se též „Jednota Svatovítská“. Avšak ani teď nemohla jednota začítí chvalitebné dílo své. Neboť se konaly právě tehdež po celých Čechách sbírky na stavbu chrámu sv. apoštolů Cyrilla a Methodia v Karlíně blíž Prahy; měl tento chrám ku tisícleté slavnosti (1863) obrácení Slovanův na víru býti úplně dohotoven a tudíž projevil kardinál arcibiskup Pražský, Bedřich kníže ze Schwarzenberku, přání, aby se sbírkám těm pro Karlín nečinila újma. Z té příčiny byla činnost jednoty Svatovítské na 10 let odročena. Teprv r. 1861 se k dílu přikročilo.

Že oprava chrámu Svatovítského byla předsevzata s tím účelem, aby tudy zvýšena byla čest a sláva sv. Jana Nepomuckého, to patrně vysvítá ze všech provolání, jež vyneseny byly ku katolíkům českým, k hojným příspěvkům na opravu a dokončení chrámu je vyzývající.

¹⁾ Stručný výtah ze stanov bývá připojen ku každé knize, nákladem Dědictví vydané, pročež k němu laskavého čtenáře odkazujeme.

Především primas a metropolita český, kardinál arcibiskup Pražský Bedřich vydal na den sv. Ludmily, 16. září 1860 překrásný pastýřský list k věřícím své arcidiecése, v němžto jich ku příspěvkům na chrám sv. Víta vybízí. Stůjtež zde z pastýřského listu arcibiskupova ona dojemná místa, kteráž se na úctu sv. Jana Nepomuckého vztahují. Znějíť takto:

„Jako druhdy Israelité každoročně vstupovali do Jerusaléma k vyvolenému chrámu Hospodinovu, kterýž v důkladnosti a nádhernosti sobě rovného neměl; jako napotom v dobách křesťanských na sta a na tisíce zbožných věřících do věčného Říma putovali, aby onen div lidské důmyslnosti, papežský chrám sv. Petra ve Vatikánu spatřili: taktéž každý zbožný a věrný Čech touží a vroucně sobě přeje, alespoň jednou za svého živobytí spatřiti Prahu, shlédnouti a navštívití znamenitý chrám Páně sv. Víta, tam na hrobích patronů země české pokleknouti a obět své lásky a hluboké úcty vykonati.

Vy, rozmilí Pražané! vyť sami každoročně býváte očitými svědky vznešené slavnosti sv. Jana Nepomuckého, a patříte na valná processí nábožných ctitelů tohoto velikého Světce Božího, ježto ze všech krajin českých, anobř i z daleké ciziny berou se k hlavnímu chrámu Páně našemu, v němžto přeskvostný hrob jeho se nalézá. Vyť víte, s jakou důvěrou nesou se myslí, jakou láskou planou nábožná srdce jejich k tomuto oslavenému miláčku Páně. Jak hlučně rozléhají se chvalozpěvy jejich v staroslavném tomto našem sídelním chrámu! A kdo sečte horké slzy, kteréž cedí nábožní tito zástupové u předraheho hrobu tohoto mučedníka Božího, když k němu pokleknají a opět když se s ním loučí!“

Vyloživ památnost stavby chrámu Svatovítského v historickém ohledu přechází arcipastýř v listu svém k důležitosti jeho náboženské, an těmito slovy pokračuje:

„Tu též v uctivosti chovají se ostatky svatých, jež co patrony milé vlasti ctíme; a sice mírný, rukou bratrovou jako druhý Abel zavražděný kníže Václav, pak druhý v řadě biskupův Pražských, sv. Vojtěch, jehož posvátné kosti Břetislav s chrabrymi vojíny svými z Polska přinesl; a posléze oslavený Jan Nepomucký, kterýžto druhdy co kanovník při témž chrámu sv. Víta ohnivou svou výmluvností srdci předkův našich mocně pohyboval, pro Boha je rozněcoval, k ctnosti vzbuzoval a posavade svým podivuhodným, neporušeným jazykem moc a slávu Boží nám hlásati nepřestává, a bohdá i potomkům našim hlásati bude.“

Slovy na to následujícími k potěšení všech ctitelů sv. Jana Nep. osvědčuje metropolita český, že také on se s důvěrou v mo-

dlitbách svých uchyluje ku svatým Patronům země české, že tudíž vřele ctí také sv. Jana Nepomuckého; onť praví:

„Na těch hrobech konají se služby Boží, na nich přináší se Bohu nekrvává oběť nového zákona, a také já od té doby, co jsem dosedl na biskupskou stolicí sv. Vojtěcha, obětuji Nejvyššímu na těchto svatých místech každého času oběť nejsvětější s obzvláštní radostí za velké stádce své, a tyto vyvolené miláčky Boží o přimluvu vzývám, aby nám i vlasti naší u trůnu milosrdenství vyžádali blaho, požehnání a milost.“

Posléze obrací se kardinál arcibiskup ku katolickým křesťanům všelikého stavu a povolání a žádá, aby dle sil svých nápomocni byli k opravě a dostavění chrámu sv. Vítského; mimo jiné vznáší arcipastýř tuto prosbu svou také na všechny ctitele sv. Jana Nepom., an je oslovuje těmito tklivými a v pravdě otcovskými slovy:

„Všickni věrní ctitelové sv. Jana, kteříž s důvěrou útočiště svého u něho hledáte; i vy nábožní poutníci, kteříž s toužebností hrob jeho navštěvujete, snášejte své štědré dárky a tak pomáhejte, aby byl dostaven stánek Boží, v němž svatě kosti Janovy a Václavovy odpočívají. Snad mnohým z vás dáno bylo, že u hrobů jejich jste dosáhli, čehož jste hledali: pomoc v úzkosti, v strasti posily, v nemoci uzdravení, v zármutku potěchy, v nebezpečenství Boží ochrany. Nuže tedy, osvědčte svoji vděčnost za tyto milosti, skládajíce štědré dárky na oltář k dostavění chrámu, kdež svatá těla tato odpočívají.“

Pastýřským tímto listem byla nařízena a koná se od těch dob až podnes každoročně ve všech chrámech arcibiskupství Pražského dvakráte, a sice na den sv. Jana Nepom. a sv. Václava sbírka peněžitých dárek ve prospěch stavby velechrámu sv. Vítského.

Brzy potom rozeslalo ředitelstvo jednoty Svatovítské první veřejné vyzvání k milodarům (1. ledna 1861) s heslem: „Vzdělejmež Hospodinu chrám!“ Ředitelstvo obrací se ku vlastenectví všech spoluobčanů a k obětavosti všech katolíků, zejména „ke zbožnosti četných ctitelů sv. Jana Nepomuckého.“

Taktéž vydal biskup Budějovický, Jan Valerian Jirsík, o velkonocích 1861 zvláštní pastýřský list, v němžto věřícím své diecése na srdce klade, aby také oni každoročně v den sv. Jana Nep. a sv. Václava halířem svým přispívali k dostavění velechrámu sv. Vítského, „jenž mezi všemi slavnými chrámy, kteréž se ve vlasti naší nacházejí, stojí na prvním místě, stavba to neobyčejné umělosti a nádhery, náležející k přednější památky

slohu gotického nejen v království českém, nýbrž v celé Evropě.“ I vysvětluje a odůvodňuje velepastýř důležitost chrámu sv. Vítského těmito slovy, z útroby vřelého cititele sv. Jana Nep. pochodicími:

„Chrám svatého Víta na hradě Pražském je veledrahým každému katolickému srdci; neb svatyně ta, v níž pohřbeni jsou svatí patronové čeští, sv. Václav, sv. Jan Nepomucký, kteréhož posledního oslavují i cizí národové v Evropě i mimo Evropu; svatyně to, před jejímžto vchodem odpočívá náš sv. Vojtěch, a v nížto se schovávají mnohé ostatky i jiných ještě svatých patronů českých. I kde je to srdce katolické, kteréž by chrám tento nemělo v největší uctivosti, a netoužilo, nelnulo k němu svatou pobožností? A kdo sečte ty tisíce tisícův nábožných poutníků, kteříž do svatyně té každoročně putují k hrobům sv. Jana Nepomuckého a sv. Václava? A ta svatyně svatých miláčků a patronů měla by nadarmo volati k nám o pomoc? Z hrobu svého volá k nám svatý rodák náš, Jan Nepomucký, volá k nám svatý národovec Václav: Stavte, stavte! a my bychom jich oslyšeli, my jich potomkové, jejich rodáci? Nuže, nábožní ctitelové sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, mluďte, zdaliž oslyšíte proseb svých svatých patronů? Ukřivdil bych vám, kdybych cos takového se o vás domýšlel. I otevřte tedy štědrou ruku svou, snášejte své dárky, kladouce je na hrob sv. Jana Nepomuckého, na hrob sv. Václava.“

Posléze i biskup Králové-Hradecký, Karel Hanl dne 20. dubna 1861 promluvil pastýřským listem k ovečkám svým, an rovněž nařídil, aby se budoucně každého roku o slavnosti sv. Jana Nep. a sv. Václava konaly v celé diecési sbírky ve prospěch sv. Vítského chrámu. Také tento pastýřský list dovolává se lásky a úcty Čechův ku sv. mučensku Janovi, an vylíčiv posvátnou velebnost chrámu sv. Vítského takto pokračuje:

„Tam stkví se velkolepý hrob sv. Jana Nepomuckého, toho hrdinného mučeníka pro svatost zpovědního tajemství, jehož až podnes neporušený jazyk, kterýž druhdy jak mocným v mluvení, tak neporušitelným v mlčení se byl prokázal, ještě po mnohých stoletích ohlašuje slávu jeho, jakož i všemohoucnost Toho, jenž podivný jest ve svatých svých.“ A něco dále tentýž pastýřský list o nábožné touze, s jakouž tisícové katolických křesťanů každoročně ku hrobu sv. Jana Nep. spěchají, v takle slova se pronáší:

„Chrám sv. Víta jest svatyní společnou všem, kdož náleží k staroslavné koruně Svatováclavské, milou a drahou srdci každému, v němžto posud plane láska k víře a vlasti. Proto také vídáváme, kterak každoročně tisícové nábožných poutníků netoliko z Čech, ale i ze sousední Moravy a ze Slezska ku slavnosti Svatojanské

pospíchají do Prahy. I kdo by byl s to, by vyslovil radost, jaká opanuje srdce jejich, jakmile byli ze zdálí uzřeli cíl touhy své, věž hlavního chrámu Pražského; kdo jest s to, by vylíčil vroucí city pobožnosti, s jakou tito zástupové modlí se u hrobu svatých našich patronů, a s nimi se loučí, potěšeni a povznešeni jsouce radostným, zde opět obnoveným vědomím, že jsou syny a dcerami svaté katolické církve, anaž i v našem národě tak veliké svaté Kristu Pánu byla vychovala!“

Z tohoto jednomyslného prohlášení arcipastýřů českých seznáváme spolu, kterak oni úctu sv. Jana Nep. věřícím vysoce schvalují a jak v pravdě otcovskou radost z toho pocítují, že lid československý s takovou důvěrou lne ku sv. mučovníku tajemství zpovědního; radují se z toho biskupové naši; neboť v této úctě ku sv. Janu Nep. spočívá bezpečné rukojemství, že katolíci v Čechách a na Moravě si vysoce váží svátosti pokání, že rádi a často dle napomenutí církve sv. spěchají k soudné stolici svaté zpovědi, aby odpuštění hříchův nabyli a tak podobnými se stali sv. Janu, kterémuž horoucí úcta ku svátosti pokání zjednala palmu mučeniectví.

Výsledek ukázal hned prvního roku, že se nemýlili arcipastýřové naši, spoléhající na dobročinnou mysl věřících. Sešlo se při sbírce o sv. Václavu 1861 konané pouze z arcidiecése Pražské 3940 zlatých r. m., a od té doby každoročně se značná částka jakožto výsledek sbírek o sv. Janě a sv. Václavě konaných odvádí do pokladnice jednoty Svatovítské. Tudíž doufáme, že se také v létech příštích naplňovati bude zbožné očekávání, které vyslovil už před 40 lety slovníký spisovatel František Sláma, děkan v Bechyni († 1844), an výmluvnými slovy k obnově a dostavení chrámu Svatovítského vybízel¹⁾; tu mimo jiné pravil:

„Ano, vy sám s okem slzícím přesvědčíte se, že přijdou o berli kulhající nuzačky a nuzáci, že se zdvihnou ruce, obalené

¹⁾ K námítce z mnohých stran činěné, že stavba chrámu sv. Vítského snad bude státí milliony zlatých, odpovídá pěkně tentýž spisovatel: „Nestála-li nás válka jedním rokem více millionů? A lekali jsme se jí proto? I tekla tu krev nevinných, bouralo se, pánilo se, obilí vyhynulo na polích, kde břínčely palaše po kamení a nelekali jsme se. Tak rychlí jsme byli k válkám, že na milliony pamatovati bylo nám maličkostí. Tu pak, kde se jedná o stavění, o národní čest, o slávu Boží, o dlouhé živení rukou pracovitých, o podporu stavitelské umělosti, jedinké slovo: „Million“ snad by nám duši z těla vystrašiti mělo? Vždyť jsou také millionové Čechoslovanův katolíkův, jichž se ti millionové naši sv. Vítské budovy týkají. Poněvadž pak budova sv. Vítská nemusí za rok neb 2 leta, nýbrž třebas ve 20 letech dostavěna býti, rozdrobí se tu 1 zlatý ročně na 1 gros; jedinkého pak groše do roka pohřešiti ani méně mohovitému těžko býti nemůže.“

samým tvrdým mozolem, a podávati vám budou penízek poslední na dostavění pěkného hrobu sv. Jana z Nepomuku. To budou krůpěje oleje samoděk se na kameně prýstěcho; těch nesebrati bylo by pohrdati nejposvátnějším stavivem této velebné budovy. Ano, do bílého plátka obalené měly by se cihly, za podobné oběti zjednané, podávati stavitelům u zdí, an před očima Hospodina pěknějšími barvami hráti budou, než jakými se oheň rubínův láme na slunci.“ Aby se pak nemyslilo, že ti, kdož od Boha více statků pozemských obdrželi, nebudou se v záslužném díle opravy chrámu sv. Vítského účastniti, kojí se kněz Fr. Sláma další nadějí řka:

„Nedomnívejte se však, že příspěvkové tito nepatrní budou. Lid, věda jejich účel, vida je toliko na jistý počet let obmezené, moha se putováním svým k hrobu sv. Jana Nepomuckého, jenž mu od té doby, co naň sám svůj peníz obětoval, dražším bude, o jich svědomitém obrácení k oznámenému cíli přesvědčiti; bude druh druhem se rozněčovati k obětem, a mnozí tisícové zlatých sejdou se vám každým rokem z těchto obětí.“

Jednota Svatovítská obzvláště přičiněním mnohých horlivých jednatelů svých brzy zakotvila se v Čechách na ten způsob, že se získali stálí členové¹⁾, kteříž každoročně svojí lživnou k bohumilé opravě chrámu a hrobu sv. Janského přispívají. Kdežto na př. roku 1861 obnášely roční příjmy pouze 23759 zl. 11 kr., vzrůstalo účastenství den ode dne více, tak že r. 1875 obnášel příjem 89.944 zl. 18 kr., a následkem toho se každoročně okolo 60 až 70.000 zlatých na stavbu chrámu sv. Vítského vynaložiti může. Až doposud bylo na opravu a stavbu vydáno přes jeden million zlatých r. m.

Od r. 1861—1873 pracováno s velkým úsilím a tím výsledkem, že oprava vnitř i zevnitř při dosavadním chrámu sv. Vítském byla ve všech podstatných částkách svých šťastně dokončena. Mezi těmito 13 lety byla ovšem návštěva chrámu obmezena. Stálo několik let vysoké lešení uprostřed chrámu, tak že od 1. srpna r. 1864 slavné služby Boží nemohly se konati zde, nýbrž k rozkazu kardinála arcibiskupa přeloženy jsou do kollegiálního chrámu u Věch Svatých na hradě Pražském. Jenom některé tiché mše svaté sloužily se u sv. Víta; obzvláště pak o slavnosti sv-

¹⁾ Jsou 1. členové jednoty sv. Vítské, kteříž ročně odvádějí nejméně 10 zlatých r. m.; ti slují členové skuteční. Jiní 2. členové dávají nejméně 1 krejcar každého týdnu, čili 52 krejcarů ročně, a nazývají se členové přispívající. Kdo 3. dá méně než 52 krejcarů ročně, považuje se za dobrodince jednoty.

Jana Nepomuckého bylo nábožným poutníkům dovoleno, přistoupiti k posvátnému hrobu sv. mučenka a pobožnost zde vykonati, i sloužily se v ten den a po celý oktáv u jeho oltáře ustavičně tiché mše svaté. Avšak slavná pontifikální mše svatá také v den sv. Jana Nep. byla od arcipastýře sloužena v sousedním chrámě Všech Svatých. Teprv když se blížila 900letá památka založení biskupství Pražského, pracováno s úsilím dvojnásobným a posléze toho docíleno, že byl dne 30. srpna 1873 velechrám sv. Vítký zнову slavně otevřen a službám Božím odevzdán. Spolu však od té doby pilně se pracuje na dalším dostavění této svatyně, a každý ctitel sv. Jana Nep. může se, když do Prahy zavítá, očividně přesvědčiti, jak rychle ty mohutné zdě ze země vyrůstají, jak už i kůr pro hudebníky a jednotlivé kaple se budují, tak že vždy mocněji nám zasvítá naděje, že spatříme to, nač mnohá pokolení po celých 5 století marně čekala, že totiž uvidíme dohotovený ten převelebný stánek Hospodinův, nad Prahou a celým královstvím vévodící, a že v tomto dokonaném velechrámu tím více oslaven bude hrob našeho miláčka, sv. Jana Nepomuckého.

§ 58. Náhrobní oltář sv. Jana Nepom. obdařen privilejem.

V mnohých chrámech naší vlasti nalézáme až doposud nad některým oltářem nápis: „Altare privilegiatum“ t. j. oltář privilegovaný čili výsadou opatřený. Z větší části však nápisy ty byly seřeny a zrušeny. Ale v jiných zemích až dosavade takové privilegované oltáře v rozličných chrámech farních i klášterních se spatřují a také u nás v Čechách se zase touha po těch oltářích ozývá.

Oltář privilegovaný jest ten, na němž skrze nejsvětější oběť mše svaté plnomocné odpustky na způsob přimlvy dušem věrných zemřelých v očištění se přivlastňují.

Takových oltářův až do konce předešlého století bylo v korunních zemích říše rakouské velmi mnoho. Avšak tak zvaní Josefínisté (kteřížto práva církve všemožně zkracovali) vymyslili si nový článek víry, řkouce, že prý jenom lidé na zemi žijící mohou dosáhnouti odpustků, nikoli zemřelí¹⁾. S tím učěním souhlasil dekret dvorské kanceláře, za Josefa II. vydaný, jenž takto zní: „Jelikož propůjčování papežských privilegií oltářních zavdalo příčinu k omylnému o odpustcích mínění, podporujíc zvláště nepravou domněnku, jakoby odpustky také dušem v očištění mohly býti přivlastněny: nezadávejtež biskupové o žádné oltářní privileje více do Říma, ale spíše hleďtež při visitaci svých diecésí i stá-

¹⁾ Helfert, Kirchenrecht, str. 412.

vajících dosud privilegovaných oltářů zrušiti a nápis „Altare privilegium“ zcela odstraniti¹⁾. Takovýmto způsobem u nás oltáře privilegované z úplna přišly v zapomenutí.

Každý katolický křesťan však zná věroučení církve, kteréž praví, že odpustky můžeme i dušem v očistci modlitbou čili přímluvou svojí přivlastniti²⁾. Z toho spolu vysvítá, že propůjčení výsady neboli privileje pro některý oltář musí se považovati za obzvláštní dobrodiní, jež apoštolská Stolica poskytuje věřícím; jakož i na bledni jest, že to slouží k nemalé útěše každého katolického křesťana, když za své zesnulé příbuzné a dobrodince může dáti sloužití mši svatou na takovém oltáři privilegovaném.

Kardinál arcibiskup Pražský, Bedřich kníže ze Schwarzenberku byl r. 1862 v Římě, a požádal sv. Otce Pia IX., aby ráčil náhrobní oltář sv. Jana Nepomuckého v chrámě sv. Vítském prohlásiti za oltář privilegovaný. Pius IX. žádosti té milerád vyhověl a oltáři sv. Jana Nepom. právo výsadního čili privilegovaného oltáře udělil; listinu papežskou o tom vyhotovenou přinesl kardinál s sebou do Prahy při návratu svém dne 14. srpna 1862. Můžeť tedy nyní každý kněz, jenž u oltáře sv. Jana Nep. čili u hrobu jeho v chrámě sv. Vítském mši sv. slouží, přivlastniti na způsob přímluvy plnomocné odpustky zemřelému, za jehož duši mši svatou obětuje.

Připomenouti sluší, že tyto plnomocné odpustky při jedné mši sv. mohou se přivlastniti toliko jedné jedině duši, nikoli pak více zemřelým najednou. Také zachovati se má následující pravidlo: aby na oltáři privilegovaném plnomocné odpustky při mši sv. mohly některé duši býti přivlastněny, musí mše svatá, jestliže toho pravidla obřadní připouštějí, v černém rouchu mešním býti sloužena. O slavnostech takových však, kde obřadní zákony nedovolují sloužití mši sv. v barvě černé³⁾, jsou plnomocné odpustky spojeny také s onou mši svatou, kteroužto kněz na oltáři privilegovaném slouží v barvě toho dne (čili v rouchu mešním bílé, červené barvy atd.) dle předpisu kalendáře církevního.

§ 59. Povýšení slavnosti sv. Jana Nepomuckého.

V roce 1860 konal se v Praze církevní sněm provincie české, a mimo jiná spasitelná nařízení i to na sněmu onom bylo od

¹⁾ Dekret dvorní kanceláře ze dne 7. srpna 1787.

²⁾ Viz Katechismus Pražský, druhé vydání z r. 1874, str. 69.

³⁾ Jsou to slavnosti dvojnásobné (duplicia); taktéž před vystavenou velebnou svátostí (na př. při čtyřicetihodinné pobožnosti) nesmí se sloužití mše svaté v černém ornátě.

shromážděných biskupův ustanoveno, že seznam neboli kalendář rozličných slavností církevních během roku připadajících má býti znovu přehlédnut a některé nesrovnalosti uspořádány. Tak na př. byla slavnost sv. Cyrilla a Methoda, těchto prvních věrozvěstův slovanských, podle staršího kalendáře pouze slavnost dvojnásobná v obyčejném pořadí jako mnohé jiné slavnosti¹⁾. Co se pak našeho sv. mučeníka, Jana Nepomuckého týká, byla slavnost jeho dle kalendáře považována pouze za svátek dvojnásobný druhé třídy, kdežto jiné slavnosti sv. patronů českých, jako sv. Víta, sv. Prokopa, sv. Ludmily se jakožto slavnosti první třídy slavily.

Jsa žádostiv přispěti dle sil svých k oslavě sv. Jana Nep. přednesl kardinál Schwarzenberk za přítomnosti své v Římě r. 1862 jménem svým i ostatních tří biskupů království českého svatému Otci Piu IX. slušnou žádost, aby při opravě a doplnění českého kalendáře církevního pamatováno bylo také na slavnost sv. Jana Nepomuckého, Jelikož k tomuto sv. mučeníku a patronovi zemskému se povýtečně nese důvěra a nábožná oddanost lidu českoslovanského, budiž také slavnost jeho na roveň postavena se slavností sv. dědice a knížete Václava, a tudíž na slavnost dvojnásobnou první třídy²⁾ povýšena.

Pius IX. této spravedlivé žádosti národa českého přeochoťně vyhověl. Dekretem apoštolským ze dne 11. června 1863 potvrdil nově přehlédnutý, opravený a doplněný kalendář církevní pro celou církevní provincii českou, a ustanovil, aby svátek sv. Jana Nepomuckého dne 16. května se pro všechny budoucí časy slavil v Čechách jakožto slavnost dvojnásobná první třídy s oktávem. Tím způsobem byl svátek sv. Jana Nepom. mezi nejvýznamnější svátky celého roku církevního vřaděn; následkem toho jsou arci věřící povinni, s tím větší úctou a nábožností památku tohoto sv. mučeníka slaviti a Bohu za všecka dobrodiní, jeho přímluvou poskytnutá, vroucí díky vzdávati.

Touž dobou byla v Čechách také slavnost sv. apoštolův slovanských, Cyrilla a Methoděje, za slavnost dvojnásobnou první třídy prohlášena; na Moravě slaví se ten den (5. července) jako svátek zasvěcený, v Čechách nikoli. Den sv. Klementa papeže a mučeníka, jehož tělo sv. Cyrill a Method s sebou na

¹⁾ V latině nazývalo se „duplex majus“, dvojnásobná větší slavnost.

²⁾ „Duplex primae classis“; tímto výrazem naznačují se nejvyšší svátky v církevním roce vůbec, obzvláště: vánoční, velkonoční, svatodušní hod Boží, Božího Těla, některé svátky Mariánské (ač nikoli všechny), den posvěcení chrámu Páně, a předních patronův zemských.

Moravu a odtud do Říma přinesli, a k jehož cti první chrámy zasvětili, byl povýšen za slavnost dvojnásobnou druhé třídy.

§ 60. Útěk s tělem a hrobem sv. Jana Nepomuckého (r. 1866).

Zcela obzvláštní místo v dějinách úcty sv. Janské zaujímá rok 1866, doba to války prusko-rakouské. Tehdáž opět jednou zachtělo se nepokojnému sousedu přijíti návštěvou do Čech, ale Čechové byli té nevítané návštěvě málo vděčni. Vždyť pak tisícové chrabrých synů naší vlasti tenkrát cedili krev svou na obhájení rodné domoviny; hordy nepřátelské po celé zemi se rozptýlily a ubohý lid známou zpupnost Prusákův těžce musel zakoušeti. A kterak muselo vnitřním žalem krváceti srdce každého katolíka, každého ctitele sv. Janského, když uslyšel, že r. 1866 i tento svatý ochránce vlasti naší, divotvorce země české, náš milý sv. Jan Nepomucký musel s posvátným tělem svým poprvé opustiti zemi českou, ve kteréžto tělo jeho téměř 500 let klidně bylo odpočívalo! Ano slyšte to, věrní ctitelové sv. Janští, a Bohu všemohoucímu to žalujte: Tělo sv. Jana Nepomuckého muselo se ukrývati před nepřitelem a taktéž i stříbrný hrob jeho byl z Prahy pryč odvezen!

Už sama ta slavnost sv. Jana Nepomuckého měla r. 1866 na sobě jakýsi ráz smuteční, jakoby se tím bylo napřed zvěstovati mělo, co trudnějšího ještě během téhož roku nastane. V hlavní lodi chrámu sv. Vítského stálo lešení a tudíž nemohly se slavné služby Boží uvnitř v chrámě samém konati. Jenom tiché mše svaté byly u hrobu sv. Jana slouženy dne 15. května; pak o slavnosti samé dne 16. května zase tiché mše sv. u hrobu sv. Jana se konaly, kázání české i německé činěno u Všech Svatých, načež kardinál arcibiskup Schwarzenberk v 11 hodin sloužil pontifikální mši sv. v nádvoří před chrámem sv. Vítským na oltáři k tomu cíli schválně pod ambity připraveném; na tisíce lidu přítomno bylo pod širým nebem té slavné mši svaté. Podobalíť se Israelitům, kteří opásání jísti měli beránka, přichystáni jsouce k odchodu z Egypta; tak i zde bylo, jakoby z hrobu svého volal sv. Jan k poutníkům venku shromážděným: Milí synové a dcery, brzy také já vás budu následovati; pod širým nebem na útěk se dáti musím před králem já, kterýž jsem za živobytí svého krále se nebál a před ním neutíkal.

Jako náhodou stalo se, že téhož roku začátkem června byly na císařském hradě v Praze a sice ve Vladislavské síni veřejně vystaveny klenoty z pokladu metropolitního chrámu sv.

Víta, mezi nimi převzácné relikvie a jiné skvosty památné. Měli se Pražané i s těmito klenoty rozloučiti, jelikož brzy potom nastala nutnosť, poklad sv. Vítský z Prahy na bezpečnější místo dopravit.

Staříčkému zbožnému císaři Ferdinandovi I., kmetu tehdáž 73letému, nebylo ani v Praze, té jemu drahé Praze, kamž se byl do zátiší uchýlil, nyní dopřáno s pokojem trvati; odejelt na čas války k věrným Tyrolanům a meškal od 26. května 1866 v hlavním městě Innsbruku. Z rozkazu císařského byla také koruna česká Svato-Václavská i se všemi jinými odznaky korunovačními začátkem června pro větší bezpečnosť z Prahy do Vídně odvežena. Dne 17. června vydán byl manifest císaře a krále Františka Josefa k národům říše rakouské, a tu ovšem nebylo více lze pochybovati, že vřava válečná začla. I staral se tudíž pečlivý arcibiskup Pražský společně s kapitolou sv. Vítskou o to, aby tělo i s hrobem sv. Jana Nepomuckého náležitě ukryto a uschováno bylo před hrabivostí nepřítelovou. Útlé starostlivosti té nebude se diviti nikdo, jenž si vzpomene na předešlé století, a jemuž před zraky se mňhá těch 22.000 pum a ohnivých koulí, kteréž tenkrát vmetány byly do nejvznešenější svatyně českého království.

Dne 21. června 1866, den to sv. Aloisia byl v metropolitním chrámu sv. Víta rozebrán drahocenný stříbrný hrob sv. Jana Nepomuckého, a jednotlivé částky do beden uloženy, aby mohly odveženy býti na místo bezpečnější, a sice do jižních Čech. Tělo sv. mučovníka Jana v rakvi křišťálové nesli na nosítkách červeně potažených kanovníci kapitoly sv. Vítské, majíce na sobě pluviály červené barvy; za nimi kráčel kardinál arcibiskup Pražský; v průvodu slavném neseno jest svaté tělo do kaple sv. Václavské. Tam konány jsou žalmy kající, litanie a jiné příslušné modlitby, načež sv. tělo na oltáři jest uloženo. Nábožný věřící lid v chrámě přítomný se slzami v očích se na to vše díval, když se tělo sv. Jana z obvyklého místa pryč odnášelo. Avšak zármutek ten měl také svou dobrou stránku. Hrůzy válečné, strach před nakažlivými nemocemi, které se brzy v Čechách objevily (obzvláště cholera), naučily mnohého člověka modlitbě. Chrámy byly přeplněny lidem, volajícím k Bohu o pomoc, hledajícím útěchy před oltářem Páně. Četné tisíce súčastnily se v prosebném průvodu, jež v neděli 1. července vedl kardinál arcibiskup z Hradčan z kaple sv. Václavské do chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně a odtud na Staré Město do chrámu Matky Boží před Týnem. Četné přicházeli tou dobou poutníci též na Svatou Horu u Příbrami, aby přímluvou Rodičky Boží dosáhli milostivé ochrany před hrožícím nebezpečím.

Nepřítel byl již v Čechách a nutil voje rakouské k ústupu i ohrožoval královskou Prahu. Tu se kardinál kníže-arcibiskup Pražský s metropolitní kapitolou na tom usnesli, aby tělo sv. Jana Nepomuckého před hrožícím vpádem nepřátelských Prusáků z Prahy na jiné místo bezpečnější bylo odvezeno. Mezi kanovníky metropolitní kapitoly nalézal se tenkrát jediný, jenž měl jméno Jan Nepomucký; byl to kanovník Jan Bernard. Jemu svěřen úkol v tehdejších poměrech zajisté velmi obtížný a s velkou odpovědností spojený, aby na této cestě provázal tělo svatého mučedníka, patrona svého, a patrona i ochránce země české. Kanovník Bernard s radostí úkol ten na sebe vzal a do ochrany Boží i do přímluvy toho, jehož svaté ostatky vezl, nábožně sebe poručiv vyjel dne 1. července v 11 hodin v noci z arcibiskupské residence a z Prahy. Rakev s tělem sv. Jana byla pod 6 zámky a osmi pečetěmi uložena do velké bedny a na vůz vložena. Jelikož pak ve vůkolí Pražském co stínové války rozliční cizinci se potloukali, ustanoveni jsou k ochraně svatého těla i průvodce jeho dva četníci, kteří by každý násilný skutek zabránili.

Na Smíchově, kamž se kanovník Bernard s převzácným pokladem ubíral, jevil se pohled smutný. Na sta přípřeží s věcmi císařskému vojsku náležejícími čekalo, aby náklad svůj na železnici odevzdaly k dalšímu dopravení do Plzně. Jen volným krokem bylo možno touto směsící se ku předu prodrati. Nejhuř bylo před samým nádražím Smíchovským, kdež panoval tak velký nával, že to trvalo přes hodinu, než pomocí četníků se kanovník Bernard dále dostal; snad by bez jejich přítomnosti byl ani do železničního vozu vstoupiti nemohl. Po dráze vezeno jest tělo sv. Jana do Plzně; odtud pak na voze po silnici ku Strakonícím; silnice byla plna lidí prchajících před nepřitelem; bylo tu viděti fiakry, drožky a povozy všeho druhu, a na nich plno kufrů, beden a jiných zavazadel.

Dne 2. července večer kanovník Bernard šťastně dorazil do Něhošovic u Volyně, na statek kapitolního probošta Pražského. Domácí kaplička, která se v zámku proboštově při zemi nalézá, neposkytovala dosti bezpečnosti, a z té příčiny uložena jest bedna se svatými ostatky v jedné světnici v prvním poschodí. Kanovník Bernard doufal, že zde po čas nebezpečství v úkrytu prodí se svým sv. patronem. Avšak tajemství bylo brzy prozrazeno. Domácí lidé kapitolního probošta byli totiž spatřili už v Praze před chrámem sv. Víťským bednu, do které se ukládala křišťálová rakev s tělem sv. Jana; nyní tedy snadno uhodli, co se v bedně do Něhošovic přivezené nalézá, a také o tom jiným lidem pověděli.

I rozhlásila se brzy po celé tamější krajině pověst, že ostatky sv. Jana uschovány jsou v budově proboštské, a duchovní pastýřové vůkolní se již chystali, že povedou processí do Něhošovic.

Mezitím však vojsko pruské po osudné bitvě u Králové Hradce táhlo ku Praze; v neděli 8. července vtrhly nepřátelské voje do hlavního města království českého; na královském hradě, kdež velitel vojska se usadil, vztýčen jest pruský prapor černobílý. Právody prosebné, kteréž na 8. a 15. července ohlášeny byly, konati se více nemohly. Z Prahy ubírali se Prusové i do jiných krajin, zejména do jižních Čech, tak že přední stráže až k Milínu byly vyslány a nebezpečí vpádu nepřátelského již i klidné krajině Volyňské hroziti počalo. Tu zaslal kardinál Schwarzenberk do Něhošovic rozkaz, aby ostatky sv. Jana dále byly veženy a sice až do města Solnohradu.

Od 2. do 20. července odpočinulo tělo sv. Jana v Něhošovicích, dne 21. července dále se ubíralo. Smutná a obtížná to byla cesta přes hory a doly, přes Vimperk a Kunžvartu do Bavor k Pasovu. V Kunžvartě nebylo možno dne 22. července vypátrati příhodného místečka, kde by svaté ostatky přes noc se ukryly. Na faře nebylo místa, i muselo svaté tělo ponecháno býti na dvoře v hospodě jako náklad mezi ostatními vozy. Z Kunžvartu přijel kanovník Bernard do města Pasova v Bavorsku; na hranicích obával se, že pomezní strážníci bednu otevrou, ale na štěstí toho zapotřebí nebylo. Do Pasova přivezeno jest svaté tělo dne 23. července pozdě večír, a přes noc v hostinci jest uloženo.

Z Pasova vyjel kanovník Bernard se svatými ostatky dne 24. července po železnou dráhu a večer v půl sedmé dostal se do Solnohradu, kdež tělo sv. Jana bezpečného útulku nalezlo v arcibiskupské residenci knížete-arcibiskupa Tarnoczyho. Nějaký čas ovšem podobalo se, že snad nastane nutnosť, i ze Solnohradu ještě dále do hor utřkati; neboť se pravilo, že Prusové přes Pasov a Linec k Vídni potáhnou, aby císařské armádě u Vídně soustředěné do zad přišli; v tom případě by arcibiskup nebyl Prusáci ušetřili Solnohradu, kdež veřejné kasy s penězy státními skoro z celého království Českého byly uschovány. Avšak dne 23. srpna 1866 ujednána byla v Praze smlouva o mír mezi Rakouskem a Pruskem a tím přestalo také veškeré další nebezpečí pro ostatky sv. Jana. V Praze bylo doposud vojsko Pruské, kteréž teprv ku konci září se z Čech úplně vyklidilo. Za tou příčinou nemohly ostatky sv. Jana Nepomuckého ihned do Prahy býti převezeny. Tudíž kanovník Bernard odevzdal je v ochranu arcibiskupa Solnohradského a navrátil se koncem srpna do Prahy. V hlavním městě Pražském

jen málo osob o tom vědělo, kde se nyní nalézá tělo svatého patrona země české; a také v Solnohradě málo komu bylo povědomo, že město v lůně svém chová svaté ostatky mučedníka Jana Nepomuckého.

Pamětihodné jest, že v třicetileté válce (1618—1648) utekli se do Solnohradu s milostivým obrazem Marie Panny z poutnického místa Starého Oettingu v Bavorských, hledající útočiště a místa bezpečného; tehdyž osvědčilo se město Solnohrad býti městem ochranným, hradem útočištným, jak to značí latinské jméno města „Juvavia“, asi tolik jako Helfenburg v němčině. Nyní pak po 200 letech hledáno útočiště pro vřelého ctitele Marie Panny, pro sv. Jana Nepomuckého čili posvátné jeho ostatky, a Solnohrad opět poskytnul ochrany a znovu sobě jméno „Juvavia“ zasloužil.

Pro budoucí paměť poznamenati zde sluší událost, kteráž se r. 1866 sběhla v městě Solnohradě, a kteroužto svatý Jan znovu osvědčil, kterak platná jest přímluva jeho u Boha pro všechny, kdož útočiště své k němu brávají. Jistá vdova po vyšším úředníku měla služku, kteráž úplných 20 let stížena byla neduhem, jenž se na vzdor všem prostředkům lékařským rok od roku vždy více horšil a záležel v tom, že obyčejně po 2 neb 3 týdnech dostávala služka prudké vrhnutí, které se pak až i 20krát za den opakovalo. Její paní, majíc sama velkou důvěru k sv. Janu Nepomuckému, poradila služce, aby také ona k tomuto sv. mučedníku se utekla a za přímluvu u Boha jej prosila. Po celý ten čas, kdež ostatky sv. Jana Nep. byly veřejně vystaveny v metropolitním chrámě Solnohradském¹⁾, chodila tam paní se služkou každodenně, i modlily se obě se vsí důvěrou za vyslyšení prosby své. V poslední den, když tělo sv. Jana bylo opět na zpáteční cestu ku Praze vypraveno, modlila se služka s tím pevným přesvědčením, že prosba její zajisté vyplnění dojde. Po slavném průvodu, v němž tělo sv. Jana Nep. za město Solnohradské spolu vyprovodila, navrátila se domů k paní své a necítila téhož dne žádných bolestí. Avšak druhého dne z rána nemohla ani vstáti a tak nebezpečně se rozstonala, že dlouho jako polomrtva zcela bez sebe ležela. Procitnuvši zase k úplnému vědomí nabývala víc a více síly, a jelikož se choroba její ani v následujícím čase více nenavrátila, jest služka přesvědčena, že jí Bůh na přímluvu sv. Jana Nepomuckého zase úplného zdraví uděliti ráčil. Jen k výslovnému rozkazu svého zpovědníka odhodlala se k větší cti a slávě Boží, jakož i k oslavě sv. Jana k tomu, že událost tu jiným

¹⁾ Srovnej další o tom vypravování na str. 228.

lidem vypravovala, hotova jsouc, pravdu slov svých i přísahou stvrditi, když by toho třeba bylo.

Ku chvále katolíků ve vojště pruském budiž ostatně podotknuto, že katoličtí vojáci pruští za pobytu svého v Praze velmi příkladně se chovali. Chodili pilně ve všech kostelích Pražských ku svatě zpovědi, s velkou nábožností přijímali Tělo Páně. S největší dychtivostí ptali se po chrámu sv. Vítském, a přišedše tam hledali hrob s tělem sv. Jana Nepomuckého. Hledali marně; oltář byl prázdný. Hněvali se, hanbili se; namítali, že nejsou zloději ani lupiči, a že by se nikdy nebyli dopustili svatokrádeže; stříbra a svatých ostatků že nebylo zapotřebí před nimi skrývati a pryč odvážeti. „Možná,“ odpověděl jim jeden z Pražanů, kteří je v chrámě sv. Vítském provázeli; „ale opatrnosti nikdy nezbyvá.“ Nenalezše čeho hledali v chrámě sv. Vítském, chodili vojáci katoličtí na kamenný most; v celých tlupách stávali u sochy sv. Jana; modlili se, a pohlíželi dolů na Vltavu, kamž sv. Jan byl shozen. Také na jiné sochy svatých na mostě s uctivostí pohlíželi; pilně navštěvovali chrámy, kde se konala 40hodinná pobožnost k uctění nejsv. Svátosti oltářní. Zkrátka pruští vojínové katoličtí neohroženě vyznávali víru svou, a při tom přece byli a jsou dobří a stateční vojáci. Nábožnost dobře ob stojí vedle udatnosti.

§ 61. Svatý Jan Nepomucký ku svým milým Čechům opět se vrací.

I. Svaté tělo na cestě.

Země česká byla od nepřátel vyklizena, i začala se poznehlu zotavovati z těch bolestných ran, kteréž válkou jí byly zasaženy. Tu počali ctitelové sv. Jana také na to pomýšleti, aby ostatky toho sv. mučenka i s hrobem jeho zase byly nazpět do zlaté Prahy přivezeny a na svém od staletí zasvěceném místě uloženy ve chrámě sv. Víta na Hradčanech.

Stříbrný hrob sv. Jana Nepom. již 29. září 1866 byl z Krumlova opět do Prahy přivezen a na předešlém místě svém postaven.

Dne 10. října vydali se kanovníci metropolitní kapitoly Pražské, Dr. Karel Prucha a Jan Bernard z Prahy na cestu do Solnohradu, aby odtamtud ostatky sv. Jana do Prahy nazpět přivezli. Přišedše ráno dne 12. října do Solnohradu jali se s povolením kardinála arcibiskupa Pražského otvírati bednu, v kteréžto uložena byla křišťálová rakev s ostatky sv. Jana Nepomuckého; otvírali bednu se strachem, nevzal-li drahý poklad

na daleké cestě překládáním na vůz a otřásáním při jízdě nějakého porušení; ale s radostí shledali, že sv. ostatky jsou zcela neporušené. Nyní byla rakev s tělem sv. Jana Nep. z arcibiskupské residence v Solnohradě do tamějšího metropolitního chrámu přenešena, a od 12. října od 5. hodin večer u skvělém osvětlení k veřejné účtě věřících vystavena. Každou hodinu vzrůstal počet zbožných navštěvovatelů chrámu dne 12. a 13. října; v neděli 14. října pak dosáhl počet věřících lidu, k uctění sv. Jana Nep. do chrámu spěchajícího, takové výše, že snad po celé století nebylo tolik lidstva shromážděno v Solnohradě. Dopoledne sloužil arcibiskup Solnohradský, Maximilian z Tarnoczy, slavnou pontifikální mši svatou. Odpoledne ve čtvrt na pět konaly se slavné litanie, načež kanovník Dr. Prucha učinil řeč, v kteréžto především srdečné díky vzdával arcibiskupovi Solnohradskému za přechovávání a opatrování posvátných ostatků, pak ale rovněž nelíbenou chválu vyslovil příkladné zbožnosti katolíkův města Solnohradu i celé vůkolní krajiny. V 5 hodin hnul se průvod k zámku Mirabellskému. Napřed šla mládež školní s četnými družičkami; za nimi následovala dlouhá řada duchovenstva světského i řeholního; šest kněží neslo křišťálovou rakev s tělem sv. mučenska; arcibiskup Tarnoczy nesl v rukou svých relikviář s neporušeným jazykem sv. Jana; za ním následoval nepřehledný dav lidstva, kteříž modlitbou a zpěvem oslavovali sv. Jana Nep. Hlahol zvonů všech 23 chrámů Solnohradských činil dojem slavnosti té ještě velkolepějším. V císařské dvorní kapli Mirabellské, kteráž svatému Janu Nep. jest zasvěcena¹⁾, rozloučil se kan. Prucha dojemnými slovy s obyvatelstvem Solnohradským. Arcibiskup Tarnoczy dal oběma kanovníkům, Pruchovi a Bernardovi srdečně „s Bohem!“, načež svaté tělo zabeďněno a v průvodu obou kanovníků zpáteční cesta do Čech byla nastoupena. Solnohradští ještě dlouho toužebným zrakem pohlíželi za převzácným pokladem, jež jim popřáno bylo chovati v městě svém.

Nejdříve zamýšleno konati cestu zase přes Bavorsy a Plzeň; ale k žádosti biskupa Budějovického, Jana Valeriana Jirsíka, přivolil kardinál Schwarzenberk, aby ostatky sv. Jana byly přes Budějovice do Prahy vezeny.

Ze Solnohradu jelo se dne 15. října přes Linec; tam nevěděli ničeho o příchodu svatých ostatkův. Ale před Zwettlem, městysem nedaleko hranic českých přišel povozu vstříc tamější

¹⁾ V kapli Mirabellské nalezá se znamenitý ostatek z těla sv. Jana Nepom., kterýž k žádosti arcibiskupa Leopolda hraběte Firmiana již r. 1731 byl do Solnohradu zaslán.

kaplan s poselstvím, že farní osada dozvědění se z blízkých Čech, že tudy pojedje vůz s tělem sv. Jana, prosí, aby směla svatého mučeníka Božího pozdraviti a u vozu se pomodliti. V obci se již seznáno a hle, brzy tu stála celá farní osada s pastýřem svým, vroucně sv. Jana Nep. pozdravujíc. Povož se zastavil, duchovenstvo vzdalo kadidlem a modlitbou poctu svatému mučeníkovi, načež vykonalo s lidem přiměřenou pobožnosť. Lid s pláčem prosil, aby jim bylo dovoleno, ještě déle se modliti u sv. ostatkův; avšak žádosti té nemohlo se vyhověti, jelikož bylo už napřed určeno, jak dlouho se na tom neb onom místě pomeškati smí, aby se návrat do Prahy neopozdil. Slzíce rozžehnali se Zwettlští se sv. tělem.

Ještě slavnější bylo téhož dne 15. října v půl dvanácté před polednem uvítání v Leonfelden, kdež duchovní správu konají kněží řádu cisterciáckého z českého kláštera ve Vyšším Brodě. Již ve vzdálí bylo pozorovati, jak se všech stran, po všech pěšinách a cestách lidé do Leonfelden jako na pouť spěchají. Brána byla ověncena, na náměstí u sochy čekalo několik tisíc lidí s duchovenstvem, v jehož čele se nalézal opat cisterciácký z Vyššího Brodu, kterýž sem přišel uvítat sv. ostatky a zároveň poslal šest koní, a sice čtyry k vezení těla sv. Jana a dva pro kanovníky průvodce. U sochy vykonali oba strážcové svatých ostatkův a domácí duchovenstvo s lidem pobožnosť k sv. Janu; lid věnci a kvítím celý vůz osypal. Jen velmi zvolna mohl se vůz dále pohybovati; neboť po obou stranách vozu ubíral se náramný zástup lidu. Brzy strhla se bouřka, nastal silný liják a krupobití; nicméně lid nedal se tím odstrašiti, nýbrž kráčeli v počtu několika set vedle vozu, modlíce se růženec; umínili si, doprovoditi tělo sv. Jana až na pomezí české a úmysl svůj vykonali v dešti a bouřce.

Poznenáhla bouře pominula, bylo jasno; tělo sv. Jana octnulo se opět na půdě české. S kopce viděti bylo dole silnici a na ní nepřehledné zástupy mužův a žen s korouhvemi, veškeré řeholní duchovenstvo z Vyššího Brodu spolu s opatem a vůkolními faráři. Byloť den před tím, v neděli, ve Vyšším Brodě po kázání ohlášeno, že s pondělka na úterý přenocovati bude tělo sv. Jana v chrámě Vyšebrodském. I dostavilo se na tisíce lidu již v 8 hodin z rána a trpělivě čekali na hranicích až do půl třetí hodiny odpoledne, ač bylo velmi chladno, tak že opat Vyšebrodský Leopold Vackář musel jim poručiti, aby se v zástupy rozdělili, ohně udělali a se hráli. Vítání svatého těla bylo dojemné. Nesčíslní ti zástupové modlili se cestou k Vyššímu Brodu bez ustání růženec, vkládajíc často prosbu: „Oroduj za nás, svatý Jene Nepomucký“ a zase: „Který jsi sv. Jana Nepomuckého oslaviti ráčil.“

Do městyse Vyššího Brodu vcházel průvod v 5 hodin odpoledne. Před městečkem čekali střelci, císařské ouřednictvo v slavnostním obleku a myslivci ze statků klášterských. Městys byl všecek přioděn rouchem slavnostním, tak že každý domek byl ověncen; podél cesty zasazeny byly břízy až ku klášteru, nad jehož průjezdem nalézal se velký věncem otočený nápis: „Vítej, svatý mučensku!“ Průjezdem vešlo se na prostranné nádvoří, kteréž proméněno bylo v rozkošný sad s širokými cestami, kdež lid co zeď živá stál, když se svaté tělo vezlo ku dvěřím chrámovým. Nade vchodem kostela stkvěl se nápis: „Budiž orodovníkem našim na nebi, jehož pokorným srdcem vzywáme na zemi!“ Svatyně byla nádherně osvětlena; uprostřed visel skvostný svícen korunní, z Vídně objednaný, jenž dnes ponejprv konal službu v počest sv. Jana Nep.; hořelo na něm 50 světél. V křdu čili presbyterium před hlavním oltářem rozestřeny byly koberce, postaveny vzácné květiny ze sklenkův a uprostřed nich vysoké kastrum (katafalk), červeným sukнем potažené a hojným kvěťím ověncené. Tam byla vnešena a položena bedna, chovající v sobě rakev se svatými ostatky a pokryta rouchem ozdobným, kteréž zlatem bylo krum-plováno. Nahoře postaven jest v relikviári svatý jazyk. Okolo kastrum hořelo velké množství světél. Konaly se nešpory a litanie, ale tím nebyla pobožnosť ukončena. Střelcové stáli na stráží u svatého těla po celou noc, jakož i dva kněží vždy tam klečeli. Věřící lid přenocoval v osvětleném chrámě, trvaje na modlitbách. Ráno dne 16. října byla již o půl páté sloužena pontifikální mše svatá, na kterouž následoval chvalozpěv „Te Deum laudamus“; celý prostranný chrám byl přeplněn nábožným lidem. Kanovník Prucha vystoupil na kazatelnu a krátkou promluvou se všemi přítomnými se rozžehnal. Pak se ubíral průvod k blízkému Rožmberku.

Před městem Rožmberkem čekalo valné processí asi 5000 lidí s kněžstvem, cechy a korouhvemi. Strážcové svatých ostatků dali u sochy na náměstí zastaviti a vykonali s lidem shromážděným pobožnosť ku sv. Janu; za městem pak snažně prosili, aby se lid navrátil, jelikož čas jest jim vyměřený a k další jízdě rychlé je vybízí. I pomodlili se ještě jednou o přímluvu sv. Jana, lid se rozešel a povoz ubíral se dále. Sotva však jeli půl hodiny, čekali tu již opět na silnici nábožní osadníci ze Sverazu a Zátonu (jinak Otova) se svými duchovními správci, aby uctili svatého mučeníka. Povoz se zastavil, vykonala se pobožnosť ku sv. Janu a jelo se dále ke Krumlovu.

V půl 12. před polednem přibyl vzácný povoz k městu Krumlovu. Před městem čekal arcijáhen Dr. Loberschiner

a s ním 30 kněží, úřednictvo císařské jakož i úředníci knížete Schwarzenberka a nepřehledné zástupy nábožného lidu. Zvolna pohyboval se průvod ku chrámu Páně, kdež utvořili špalír městští ostrostřelci a císařské vojsko. Avšak pro nával zástupův, jelikož se bylo na 15000 lidí sešlo, nebylo možno vystaviti svaté ostatky v kostele. Vůz stál před chrámem, v němž bylo činěno kázání a mše sv. sloužena. Lidé hrnuli se k vozu, aby políbením přikrovu uctili svatých ostatkův. Líbání to trvalo do 2 hodin odpoledne, ale nebylo lze vyhověti žádosti všech těch nábožných, jichž neubývalo, ale přibývalo, tak že nastala chvílemi veliká tíseň a bylo se co obávati, aby nikdo k úrazu nepřišel. Každý žádal míti aspoň jedno kvítko neb lístek z věnců na voze položených. Kanovník Dr. Prucha promluvil k zástupům shromážděným o svatém Janu. Aby se žádosti lidu vyhovělo, nesl arcijáhen Krumlovský neporušený jazyk sv. Jana až za město, kráčeje řadami lidu, kterýž toužebně pohlížel na ten drahý klenot církve a vlasti. Všichni toho litovali, že nebylo dovoleno déle tu pomeškati; byliť zde mnozí lidé, kteříž až i 8 hodin cesty do Krumlova vykonali, jen aby mohli úctu vzdáti ostatkům svého sv. patrona. Ale určená lhůta již byla uplynula, tělo sv. Jana ubíralo se dále k Budějovicům.

V úterý dne 16. října večer očekávaly Budějovice příjezd pokladu převzácného. Biskup Jan Valerian Jirsík jel po 4. hodině odpoledne silnicí ke Krumlovu, až by povozy potkal. O 5. hodině dáno znamení zvonem, i hnuli se zástupové v stoličném chrámě sv. Mikuláše a v okolí chrámu shromáždění na Linecké předměstí, aby tu čekali příjezdu těla sv. Jana. O 6. hodině přijel skutečně vůz okrášlený a drahým břemenem tím obtížený. Shromáždění věřící seřadili se v slavné a velkolepé processí. Napřed kráčel spolek katolických tovaryšů, potom cechové a spolky průmyslové, všickni s prapory, mnozí i se světly, jež v rukou nesli. Za spolky kráčeli ostrostřelci Budějovičtí s hudbou, pak duchovenstvo se svým biskupem; jazyk sv. Jana nesen uschovaný v pouzdře. Za duchovenstvem pohyboval se zvolna vůz se sv. ostatky, obklopený družičkami, kteréž držely v rukou svíce a lilie; podle nich kráčeli alumnové biskupského semináře, pochodně a lampiony nesouce. Za nimi následovali úředníci císařští, městská rada, zábavný a zpěvácký spolek „Beseda“ a nekonečné řady lidstva. Po celou cestu zpívali členové „Besedy“ velebnou píseň sv. Vojtěcha s průvodem pozounů; lid prozpěvoval nábožné písně ku počtě sv. Jana Nep. Okna příbytků na Lineckém předměstí byla vesměs osvětlena; z obou stran cesty až ku chrámu stálo na tisíce lidí. Patnácte processí z vůkolních osad připutovalo se svými duchovními správci

ku slavnosti této do Budějovic. Takového množství duchovenstva i lidu Budějovice již dávno neviděly. V půl 7. došel ohromný ten průvod do stoličného chrámu Páně bohatě osvětleného a vkusně okrášleného. Uprostřed kůru kněžského čili presbyteria stál ozdobný oltář, schválně na ten účel zřízený, aby zde tělo sv. Jana odpočívalo. Nejdřív přednesli zpěváci krásnou modlitbu, načež se konaly německé a české litanie ku sv. Janu Nep., po nichž uděleno požehnání. Chrám Páně zůstal po celou noc otevřený a osvětlený; u svatého těla konali čestnou stráž čtyři ostrostřelci a čtyři bohoslovci. Většina nábožného lidu až do půlnoci v kostele zůstala, české písně prozpěvujíc; přemnozí až do bílého rána trvali na modlitbách. Nedbáno na nepohodlí, ano i na pokrm a spánek zapomínáno; jeden každý chtěl prodlíti ve chrámě, skrývajícím poklad tak vzácný, každý chtěl z blízka pohleděti na ostatky sv. Jana.

V témž Budějovickém chrámu stoličném konala se ve středu dne 17. října první pontifikální mše sv. v 8 hodin, a sice sloužil ji probošt kapitulní Kautz. V 9 hodin bylo české kázání, v 10 hodin druhá pontifikální mše sv., kterouž sloužil biskup Jirsík. Přítomni byli knížata Jan i Adolf ze Schwarzenberku se svými manželkami jakož i hraběnka z Waldšteina, rozená kněžna Schwarzenberková, císařští úředníci, purkmistr Budějovický s městskou radou, a lidu tolik, co chrám obsáhnouti mohl. Po skončené mši sv. dal biskup členům knížecí rodiny líbati neporušený jazyk sv. Jana, v relikviáři uschovaný; staříčkový kníže Jan Schwarzenberk byl až k slzám pohnut, když svatý jazyk líbal. Mezi mší sv. vyšel kanovník Dr. Prucha k zástupům nábožného lidu, kteříž v kostele místa nalezti nemohli a tudíž před chrámem v davech stáli, i učinil k nim řeč jazykem českým, kteroužto všickni tak velice pohnutí byli, že hlasitě díky své projevovali, ano mnohým slzy radosti s očí kanuly. Po mši sv. přenešeno jest tělo sv. Jana Nep. na hlavní oltář, a neporušený jazyk postaven na témž oltáři na vyvýšeném místě, kdež se obyčejně velebná Svátost vystavuje. Odpoledne ve 3 hodiny zpívány slavné nešpory o svatém Janu Nep.; po nešporách činil biskup Jirsík německým jazykem výmluvné kázání. V tentýž čas, co bylo kázání v kostele, řečnili oba kanovníci Pražští k zástupům shromážděným venku před kostelem a sice kanovník Prucha německy, kanovník Bernard česky. Po litaniích německých a českých rozléhaly se opět písně zbožného lidu českého až do pozdní noci; prostranný chrám byl ustavičně přeplněn. Veliké množství nábožných trvali zde na modlitbách až do rána; čestné strážce konali opět bohoslovci a ostrostřelcové. V každou hodinu noční bylo

viděti, kterak přemnozí, kteří ve dne nemohli se toho dočkati, aby z blízka popatřili na svaté ostatky, opustivše lůžko spěchali do chrámu ukojit nábožnou touhu svoji.

Přiblížila se doba, kde se biskupské město rozloučiti muselo se sv. ostatky. Ve čtvrtek 18. října sloužil biskup Jirsík v 7 hodin ráno tichou mši sv., načež zapěl chvalozpěv „Te Deum laudamus.“ Každý chválil srdcem i ústy Boha za ty veliké radosti a hojné milosti, jichž se účastným stal po oba dni minulé. Kanovník Prucha na to vyslovil srdečné díky ctihodnému biskupu Jirsíkovi, kapitole a všemu duchovenstvu, zeměpanským i městským úřadům, sboru střeleckému, spolkům zpěváckým i všem vůbec ctitelům sv. Jana Nepomuckého. V půl 9. hnul se průvod z chrámu; napřed šli spolkové s prapory a svícemi, pak sbor ostrostřelců, Beseda prozpěvujíc nábožné písně, bohoslovci a družičky se světly před vozem svaté tělo vezoucím; vůz byl tažen 6 statnými oři, kteréž ze stájí svých propůjčil na ten účel kníže Jan Adolf ze Schwarzenberku. Za vozem kráčelo četné duchovenstvo z města Budějovic i okolí. Biskup Jirsík nesl v relikviáři neporušený jazyk sv. Jana. Za ním následovali úředníci císařští, rada městská a nepřehledné zástupy lidu. U sochy Panny Marie za Pražskou branou průvod se zastavil; biskup Budějovický vzdával zde díky oběma kanovníkům Pražským a srdečně se s nimi rozloučil. Beseda zapěla ještě příhodnou modlitbu, konaly se latinské, české i německé modlitby ku sv. Janu Nep., načež strážcové sv. ostatků davše upřímně „s Bohem!“ vsedli na vůz a ubírali se k Táboru. Biskup Jirsík ještě dvě hodiny cesty vyprovázel tělo posvátné. Přemnozí slzeli, když se loučili se sv. Janem; tisícera ústa blahorečila kardinálu arcibiskupovi Pražskému i svému biskupu Jirsíkovi, že připravili věřícím tak utěšené hody duchovní.

Na cestě ze Solnohradu do Budějovic oslavoval nábožný lid svatého Jana Nep. hlasitými modlitbami; od Budějovic ku Praze projevovali věřící úctu svou ku sv. mučnickovi obzvláště zpěvem; tím se rozeznává lid český od německého. Tklivé bylo viděti, an cestou od Budějovic k Ševětínu poklekl také dudák a kleče zahrál písničku k uctění sv. Jana. V Ševětíně čekala celá farní osada se svým duchovenstvem, taktéž ve Veselí, kamž i vůkolní kněžstvo se dostavilo. Na obou místech konaly se modlitby ku sv. Janu pod širým nebem. V poledne 18. října dojely vozy do města Soběslavi. Na prostranství před chrámem jest kříž a socha sv. Jana Nepom.; sem sběhlo se obyvatelstvo celého města. Kanovník Prucha promluvil k shromážděným a vykonal s nimi modlitby ku sv. Janu. V Plané čekal duchovní správce s pro-

cessím, k němuž promluvil kanovník Bernard. Dva sousedé dali koně a pokládajíce to za obzvláštní čest sami je řídili. Až do Plané vyjeli sv. ostatkům vstříc děkan a purkmistr z města Tábora.

Jakmile do Tábora došla zpráva, že tam zavítá nejdražší poklad země české, utvořil se dne 15. října zvláštní odbor slavnostní, jenž požádal kardinála arcibiskupa Pražského za dovolení, aby ostatky sv. Jana Nepomuckého od nejstarších měšťanů Tábořských směly býti neseny z předměstí hlavními ulicemi města do chrámu Páně, a tam aby tělo sv. Jana k veřejnému uctění bylo vystaveno. Prosba ta došla ochotného vyslyšení; i činily se pilné přípravy k nastávající slavnosti. Ve čtvrtek 18. října ohlašovala v 5 odpoledne střelba z hmoždířů, že se blíží povoz toužebně očekávaný. Na předměstí stálo duchovenstvo s nepřehledným zástupem lidu, aby uvítalo a v slavném průvodu do města uvedlo miláčka národu českého. Těžkou, mnohými věnci ozdobenou bednu, v kteréžto uložena byla rakev s tělem sv. Jana, nesli z předměstí starší, zasloužilí měšťané Tábořští, střídající se; neboť každý z nich chtěl dojíti té milosti, aby mohl i po mnohých ještě létech říci potomkům svým: Já jsem na vlastních bedrách nesl ostatky svatého Jana Nepomuckého! Byl to utěšený pohled na ten nesmírný průvod, vždy blíž a blíže ku chrámu děkanskému postupující. Napřed kráčeli městští synkové, nesouce hořící svíce voskové, za nimi zpěvácký spolek s praporem, cechové se svými korouhvemi, ostrostřelecký sbor městský s hudbou a praporem, duchovenstvo Tábořského města i vůkolí, kanovníci Pražští Prucha a Bernard; již pak následovala rakev s tělem sv. Jana Nep., kterou obstupovaly dvě řady bíle oděných, ověncených družiček a dvě řady ostrostřelců; za rakví šli císařští úředníci, městská rada a nescísné množství nábožného lidu, jenž písně ku sv. Janu propěvoval. Celé město Tábor bylo slavně osvětleno a zvláště náměstí podobalo se ohnivému jezeru. Školní mládež a študující gymnasia činili špalír. V děkanském chrámě, nádherně osvětleném, byl před hlavním oltářem zbudován vysoký, četnými světly ozářený katafalk. Před ním na zem postavena a otevřena jest bedna; brzy zaplesalo srdce všech přítomných, když spatřili křišťálovou rakev a v ní svého vroucně milovaného a ctěného patrona, sv. Jana z Nepomuku. Nával lidstva byl převeliký; ačkoli děkanský chrám 5000 lidí dobře obsáhnouti může, tenkrát nestačily prostory jeho pro celé množství ctitelů sv. Janských. Konalo se kázání, pak nešpory a požehnání. Každý chtěl viděti, každý políbiti rakev svatého Jana; i nastala tlačení tak veliká, že lavice kostelní na mnoze byly porouchány, ba dokonce rozlámány. Aby se uvarovalo každému

neštěstí, přenešeno jest tělo sv. Jana z katafalku na hlavní oltář. Po celou noc byl chrám Páně přeplněn, po celou noc rozléhaly se ve svatyni nábožné písně, a ostroštelcové, kteříž co čestná stráž stáli u sv. ostatků, museli vším úsilím opírat se proti návalu lidstva, měl-li pořádek na svatém místě zachován býti.

V pátek dne 19. října ráno v 5 hodin byla rakev s drahými ostatky zase vložena do bedny; lid shromážděný se slzami v očích se na to díval. V 7 hodin sloužil děkan místní mši svatou, načež kanovník Prucha vstoupil na kazatelnu, aby se rozloučil s městem Tábořem. Přiblížila se doba odchodu. V půl 9. vyšel slavný průvod z chrámu Páně. Měšťané Tábořští opět nesli na bedrách svých ostatky sv. Jana až daleko za město. Za rakví kráčel děkan Tábořský, kmet 73letý, nesa jazyk sv. Jana; radostí, že takové milosti se dočkal, celou cestou se slzami díky Bohu vzdával. Každý z těch, kdož provázeli sv. tělo, chtěl míti nějakou památku a proto trhali věnce, na příkrovu položené, aby jen několik lístečků zachytili.

Tábořští propůjčili 4 koně až do Miličína. V Sudoměřicích uvítal farář s osadou tělo sv. Jana; sem na pomezí diecése Budějovické připutoval také duchovní správce ze Střezimíře s osadníky svými z arcidiecése Pražské. Na poslední osadě biskupství Budějovického, v městě Miličíně, čekali cechové a veliké processí, kteréž asi na čtvrt hodiny cesty sv. Jana doprovázelo.

Na hranicích arcibiskupství Pražského, u kaple sv. Vojtěcha nad Voticemi shromáždilo se k uvítání sv. Jana Nep. duhovenstvo celého vikariátu Votického se svým vikářem, císařské úřednictvo a mnoho tisíc lidí z vůkolních farností. Odtud šlo se ve slavném průvodu celou hodinu do Votic, kdež byl právě výroční trh a lidstva tolik, že nebylo možno, aby našli místa v chrámě. Učiněna tedy promluva k zástupům před chrámem, kdež vůz stál, načež se konaly modlitby a litanie ku sv. Janu. Opět následovala promluva k lidu, při níž se jako jinde i tuto ukázal shromážděným věřícím neporušený jazyk sv. Jana Nepomuckého. Brzy hrnul se průvod z města ven, a za městem rozehnal se se svatým patronem.

Vozy jely dále, ač ne daleko; neboť vyšla sv. Janu vstříc filiální obec Olbramovická (k Voticům přifařená) s knězem Františkánem z kláštera Votického. Obec ta přičinila se velice, aby sv. Jana uctila; vystavělť na silnici bránu z chvojí, na kteréž se stkvělo pět hvězd se svatým jazykem; zpěv lidu provázela hudba. U sochy sv. Jana učiněno zastavení, kdež se strážcové svatých ostatků s lidem shromážděným ku cti sv. Jana pomodlili.

Nedaleko Olbramovic čekala farní osada Ouběnická se svým pastýřem duchovním, i nedali si brániti, nýbrž kráčeli se sv. tělem až do městečka Bystřice, kdež na náměstí u kříže vykonala se pobožnost. Zde se k processí Ouběnickému připojilo Bystřické processí. Všickni byli k slzám pohnuti, když kanovník Prucha u sv. Kříže v Bystřici k nim promluvil a mimo jiné podotknul: „Před 86 lety narodil se tamto ve školní budově otec, jehož syn vám dnes ukazuje jazyk svatého Jana, vás žádaje, abyste věrně vyznávali slovem i skutkem víru, kteroužto tento neporušený jazyk hlásal a po stoletích ještě nyní hlásá.“ Oboje processí, Ouběnické i Bystřické provázelo ostatky sv. Jana až do Benešova.

Kdokoli spatřil to nepřehledné, bezpočetné množství lidu shromážděného dne 19. října v městě Benešově, tomu radost zaplesalo srdce v těle nad tímto skvělým důkazem katolického smýšlení lidu českého, kterýžto s takovou úctou a zbožností lne ku svatým svým, a mezi nimi obzvláště k svatému mučenisku Janu Nepomuckému. K uctění jeho připutovali nejen z blízka, ale i z dalšího okolí zbožní osadníci se svými duchovními správci, jako na př. z Kozmic a Vranova do Benešova. Po páté hodině odpoledne vyšlo processí, jež vedl děkan Benešovský se 7 kněžími, z chrámu děkanského za město vstříc ostatkům sv. Jana. Po šesté hodině bylo v dál viděti hojná v šeru kmitající se světla a zástup veliký blíž a blíže přicházející. Byliť to osadníci Bystřičtí a Ouběničtí, kteřížto provázeli tělo sv. Jana; s nimi šlo množství družiček, nesouce v rukou hořící svíce. Radostí zastkvěla se každá tvář, jakmile bylo lze spatřiti vůz ozdobený a ověncený, vezoucí nejdražší klenot věrných Čechů. Mnozí z měšťanů Benešovských již 3 dni před tím a nyní poznovu prosili, aby jim bylo dovoleno, vypřáhnouti koně, že chtějí sami táhnouti vůz se svatým tělem až ku chrámu děkanskému. Když jim to však bylo odepřeno, těšili se alespoň, že budou moci vnésti svaté tělo do chrámu; a tak se skutečně stalo. Pořádek průvodu byl následující: Za korouhvemi kráčela mládež škol městských, hlavní školy a gymnasia s učitelstvem; za nimi cechové s korouhvemi; za těmito družičky, jež vedla choť advokáta Benešovského, z Nepomuku rodilá; pak duchovenstvo; císařští úředníci v slavnostním obleku svém; městská rada s měšťanostou; úřednictvo knížete Jana z Lobkoviců (sídlem na Konopišti); již pak následovaly svaté ostatky, při nichž po obou stranách nesli rozžaté svíce členové spolků živnostenských; konečně ohromný zástup lidu každého stavu, prozpěvující nábožné písně při průvodu hudby na počest sv. Jana. Průvod byl velkolepý; střelba z hmoždířův oznamovala příchod ostatků posvátných; celé

město bylo slavnostně osvětleno. O 7. hodině došel průvod ku chrámu; ale prostranný chrám děkanský nemohl obsáhnouti všech přítomných; nastala tlačence veliká, zástupové lidu museli zůstatí venku před chrámem. Touha měšťanův Benešovských se vyplnila; vnesli tělo sv. Jana do chrámu, kdež je položili před hlavním oltářem slavnostně okrášleným. Zpěvácký spolek zapěl dojemnou píseň ku sv. Janu, načež konalo se požehnání. Avšak lidu neubývalo. Po celou noc střídali se, prozpěvujícíe a zbožné modlitby konajícíe. Měšťané po celou noc konali čestnou stráž u svatých ostatkův.

Dne 20. října v sobotu po 5. hodině ranní obětovány mše svaté, poslední v půl 7.; družičky přinášely jednakaždá (bylot jich 30) pěkný věnec, jež položily na bednu, chovající v sobě tělo sv. Jana Nep.; načež následoval chvalozpěv „Te Deum laudamus.“ Na rozloučenou promluvil kanovník Prucha dojemnými slovy k lidu shromážděnému, děkuje všem za účastenství, chvále úctu jejich ku sv. Janu, povzbuzuje všech k následování toho svatého mučenka Kristova. Pak se ubíral průvod z chrámu na čtvrt hodiny daleko za město, kdež všickni zbožnou modlitbou s milým sv. patronem se rozžehnali; nyní opět družičky kytkami a věnečky, jimiž hlavy jejich byly ozdobeny, pokryly vůz, jenž vezl svaté ostatky. Koně k povozům potřebné propůjčil ochotně kníže Jan Nep. z Lobkovic ke cti svého svatého patrona.

Z Benešova jelo se po silnici ku Praze. V městečku Poříčím bylo shromážděno duchovenstvo domácí i vůkolní s osadníky svými. Blíž kostela byla silnice překlenuta slavnostní branou s nápisem: „Oroduj za nás svatý Jene Nepomucký!“ Tam vykonala se promluva k lidu a pobožnost. V Dnespekách čekal vikář okresu Mnichovického se svojí osadou Pyšelskou a vůkolním duchovenstvem i věřícími u velkém počtu sem připutovavšími. U kapličky vykonány modlitby ku sv. Janu. Do Želivce dostavil se duchovní správce z Kostelce na Křížkách s osadou svou; učiněna k ní promluva a pobožnost vykonána. Až sem poslal kardinál arcibiskup Pražský troje spřežení koní svých, kteréž oba povozy odtud až do samého hlavního města dopravily. Asi na hodinu cesty před Jesenicemi čekal s osadou svou farář z Jirčan a provodil svaté tělo až do Jesenic, kdež u sochy promluva k lidu učiněna a vykonány modlitby. Před Kunraticemi stála slavnostní brána s nápisem: „Vítej nám svatý Jene Nepomucký!“ Družičky přistoupily a položily krásný věnec s fialovou stužkou na červený přfkrov vozu, načež duchovní správce s lidem doprovodil svaté ostatky až ku Krči. Tam kanovník Prucha pro-

mluvil k lidu a vykonal s ním pobožnost, načež se processí navrátilo. U Krče čekalo processí Michelské a Podolské s korouhvemi; vozy potkávaly se již se zástupy Pražanův, kteříž na Vyšehrad a dále až ku Krči se hrnuli vstříc svatému Janu Nepomuckému. Na silnici stáli již duchovní, školní mládež, obecní zastupitelstva. Na Pankráci slavnostně ozdobeném čekal živnostenský spolek s praporem svým.

Před 4. hodinou počalo se vyzvánění na Pankráci; zástupové sestavovali se v processí před čtyřspřežním vozem, kvítím a věnci hojně ozdobeným, ježto řídil kočí v obleku služebnictva arcibiskupského. Za vozem kráčeli oba průvodčí a strážcové těla sv. Jana kanovníci Prucha a Bernard k Vyšehradu.

II. Svaté tělo na Vyšehradě a v Praze.

Staroslavný královský Vyšehrad s plesáním uvítal posvátné ostatky Jana Nepomuckého. Zvony hlaholem velebným pozdravily svatého mučenka, an se blížil ku svatyni sv. Petru a Pavlu zasvěcené. Na hradbách stálo lidí na tisíce. U brány přišla svatým ostatkům vstříc kollegiální kapitola Vyšehradská v červených pluviálech, jakož i zastupitelstvo obecní téhož horního města, i provodili svaté tělo ku chrámu, kdež na prahu duchovenstvem jsa obstoupen čekal kardinál arcibiskup Pražský. Zde učinil kanovník Prucha krátkou promluvu, v kteréžto živě vylíčil, jaké pocty došel sv. Jan Nep. všude po celé cestě ze Solnohradu až ku Praze; tuto na starobylém Vyšehradě dokonána jest úloha obou průvodců, kteříž svaté ostatky nyní arcipastýři svému zase v ochranu odevzdávají.

Měšťané Vyšehradští s purkmistrem svým vyzdvihli bednu z vozu a vnesli ji do chrámu slavně osvětleného a ve všech prostorách přeplněného, tak že jen stěží bylo lze dostati se k hlavnímu oltáři, když křišťálová rakev se sv. ostatky byla vyndána a položena na místě vyvýšeném, kteréž ozdobeno bylo příkrovem aksamitovým; po obou stranách stály květiny a hořelo množství světel. Neporušený jazyk vystaven byl k veřejnému uctění na oltář. Následovala pobožnost ku sv. Janu, a na konec uděleno požehnání. V chrámě bylo těsno, ale neméně před chrámem, kdež zatím se lidé dělili o kvítí, zelení, kytky, věnce a fábory, jimiž v Benešově a jinde po cestě byl vůz ozdoben. Každý chtěl mít památku na ten den, kde sv. Jan zase do Prahy se navrátil, každý chtěl aspoň lístečkem z věnce utrženým dokázati svým domácím, že byl na Vyšehradě. Po celou noc ze soboty na neděli byl chrám zbožnými ctiteli sv. Jana Nepom. naplněn. Kanovníci se

staříckým proboštem svým, Vojtěchem Ruffrem, duchovní a měšťané Vyšehradští trvali na modlitbách v osvětleném chrámu Páně.

Královská Praha konala v neděli 21. října 1866 slavnost neobyčejnou, jakéž od stoleté památky vyhlášení Jana Nepomuckého za svatého (v roce 1829) byla nespatriřila. Mníme slavnost přenešení ostatků svatého Jana.

Hned na úsvitě bylo na Vyšehradě živo; četní zástupové lidu putovali tam do staroslavného chrámu sv. Petra a Pavla, aby poctu vzdali svatému tělu mučenskou. Od svítání sloužily se v kostele mše svaté a nával byl tak veliký, že se musely dostavit stráže, aby se snad v nastalé tísní nějaké neštěstí nepříhodilo. V 8 hodin shromáždilo se obecní zastupitelstvo, pořádkové a spolky obce Vyšehradské se svými prapory u slavnostní brány nad potokem Botičem vystavené; zde očekávali kardinála arcibiskupa, a doprovodili jej do kollegiátního chrámu Vyšehradského, kdež obstoupen kollegiátní kapitolou a jiným četným duchovenstvem sloužil pontifikální mši svatou a zůstal na kázání v kostele; řečnil kanovník Václav Štulc. Ke 12. hodině se kázání ukončilo, načež arcipastýř řadami spolkův a pořádkův živnostenských odebral se do residence probošta Vyšehradského, kdež až do 2 hodin odpoledne se zdržel. Zatím uložili pořádkové prapory své v chrámě, odkud je před 2. hodinou zase vyzdvihli a vrchního pastýře od budovy proboštské až do chrámu provázeli.

Na Vyšehradě bylo v chrámě samém i kolem něho veliké množství lidstva se shromáždilo; bylo to jako veliké klubko, kteréž brzy v průvod velkolepý se rozvinulo. Nejdřív se konala pobožnost, načež křišťálová rakev položena jest na ozdobná nosítka. V předu šla za korouhvemi mládež Vyšehradská, chlapi s bílými flóry a přes 100 družiček v bílých šatech, s věnečky na hlavách a svícemi v rukou; za nimi Pražský spolek katolických tovaryšů s drahocennou korouhví svojí; dále jednota k dostavení hlavního chrámu sv. Vítkého s novým praporem, a sice šli napřed kameníci v bílých rukávech a modrých zástěrách, tesaři v kožených zástěrách a sekerami, pak zedníci se svými odznaky, za těmito řemeslníky šli členové, jednatelové a říditelstvo jednoty sv. Vítké s předsedou svým, Františkem hrabětem z Thunu. Následovalo několik setnin ostrostřelců městských v širokých řadách; za nimi kráčeli alumnové kněžského arcibiskupského semináře v rochetkách se svými představenými, zpívající litanie o Všechn Svätých, v kterémžto zpěvu se s nimi střídal sbor zpěváků chrámu sv. Vítkého za nimi jdoucí. Dále pak šli členové řádu Redemtoristův a Jesuitův, za nimi uprostřed dvou řad městských granátníkův

Pražských šlo duchovenstvo města Prahy i vďkolí v červených pluviálech. Za arcibiskupským křížem a akolyty kráčeli kanovníci kollegiální kapitoly Vyšehradské, jakož i kanovníci metropolitního chrámu sv. Vítkého s bílými infulemi na hlavách. Tělo sv. Jana nesli za pomocí alumnův z chrámu sv. Petra a Pavla až ku slavnostní bráně na Botiči kanovníci Vyšehradští, odtud po celé Praze farní duchovenstvo, a na Hradčanech až do kaple sv. Ludmily v chrámě sv. Vítkém kanovníci kapitoly sv. Vítké. Za sv. tělem krácel kardinál Schwarzenberk, v rukou svých nesa neporušený jazyk sv. Jana. Za arcibiskupem ubírali se purkmistr Pražský a Vyšehradský s členy městské rady a obecního zastupitelstva, mnoho důstojníků Pražských sborů měštanských, četné oddělení měštanské péchoty a nepřehledné tisíce nábožného lidu, kterýž z Prahy i z okolí byl ku slavnosti nevidané pospíšil. Z Vyšehradu na Hradčany jest cesta dlouhá, ale všude bylo plno lidu. Hradby Vyšehradské byly takořka obroubeny hlavami lidu, jenž se slzami v očích vítal svého sv. patrona, a jakmile průvod přešel, přidávali se k zástupu za svatým tělem jdoucím. Tou měrou rostl proud a pohyboval se, co ulice stačily, a unášel diváky s sebou; neméně pak i nábožný zpěv lidu, prozpěvujícího litanie a písně o sv. Janu unášel myslí k nebesům. Tak se český lid hlásil k vlastenci a oslavenci svému.

Nebylot jediného domu na Vyšehradě, který by nebyl býval ozdoben. Prapory, věnce, koberce, obrazy a sochy svatých, nápisy a světla, vše co kdo měl pěkného, svědčilo na domech i v oknech o vřelé úctě k sv. Janu Nepomuckému. Také vchod do chrámu sv. Jana Nepom. na Skalce byl vkusně ozdoben, jakož i mnohé domy Pražské, kudy průvod se ubíral.

Na Spálené ulici přidružilo se k průvodu, vstupujíc mezi ostrostřelce a alumny arcibiskupského semináře, duchovenstvo řeholí Pražských a sice: Milosrdní bratří, Kapucíni, Františkáni, Augustiniáni, Minorité, Dominikáni, Piaristé, Benediktini, Praemonstráti, Křižovníci a Joanité. V nových alejích a sice u kláštera Voršulinek slavnostně ozdobeného připojily se ženské řády, totiž Šedé, Školní a Milosrdné sestry i Anglické panny; taktéž přidružovali se členové městské rady a obecního zastupitelstva i lidu tisíce k průvodu. Ve všech ulicích, kudy processí se ubíralo, hořel plyn v lampách, hlahol zvonů vítal a provázel svaté ostatky. Sláva byla veliká, ale přece mnozí slzeli, zvláště když na kamenném mostě blíž sochy sv. Jana Nep. lid počal zpívati: „Odkud Jene smutně kráčíš za večera k městu?“ a když prosil: „Nepouštěj svatý Jene své dítky ztrápené!“ Tuť sobě všickni vroucně

přáli, aby to Prozřetelnost Boží nikdy více nedopouštěla, aby svatý Jan Nep. byl na útěku; i zpívali z útroby srdce svého: „Zůstaň s námi, neodcházej, předražený náš Jene; světa poutí doprovázej dítky opuštěné!“

Na Hradčanech, kamž průvod v půl 6. došel, bylo celé náměstí skvěle osvětleno; obzvláště vynikal palác arcibiskupský, Toskánský a Schwarzenberský. Zbožný a šlechtitný císař Ferdinand I. a císařovna Maria Anna z oken královského hradu pohlíželi na processí. Když dorazil průvod ku chrámu sv. Vítskému, vnesli kanovníci metropolitní kapitoly svaté tělo do kaple sv. Ludmily, kdež je uložili; kaple byla bohatě ozdobena a hojnými svíčkami ozářena; stráž u hrobu sv. Jana konali členové měšťanského sboru jízdeckého. Kardinál arcibiskup pomodlil se církevní modlitby ku sv. Janu a ostatním sv. patronům zemským, načež zapěl chvalozpěv „Te Deum laudamus“ a ku konci udělil požehnání s nejsv. Svátostí. Po 6. hodině večerní se zástupové pozvolna rozcházeli.

Svaté ostatky zůstaly od 22. až do 27. října vystaveny v chrámě sv. Vítském. Bylo původně sice ustanoveno, že jen po 3 dni, t. j. až do 25. října bude výstav trvati. Avšak na žádost četných ctitelů sv. Jana, obzvláště pak za tou příčinou, že dne 24. října zavítal do Prahy císař a král František Josef I., zůstalo tělo sv. Jana Nep. o 2 dni déle vystaveno. Bylo každému volno, vstoupiti za mříž do kaple sv. Ludmily, kdež uprostřed květin a světel rakev křišťálová na vyvýšeném místě stála. Nad rakví vystaven byl v drahocenném relikviáři čili monstranci neporušený jazyk sv. Jana. Na podstavku kolkolem bylo věnců bez počtu a stále jich přibývalo. Mezi nejpěknější náležely věnce ze strojeného kvítí, přivezené spolu se svatým tělem až ze Solnohradu. Alumnové arcibiskupského semináře konali stráž u sv. Víta, každou hodinu se střídajíce.

V pátek dne 26. října sloužil kardinál arcibiskup Bedřich kníže ze Schwarzenberku v 8 hodin ráno s příslušnou assistencí tichou mší svatou u hrobu sv. Jana; před oltářem na klekátku schválně k tomu cíli připraveném klečel císař a král František Josef I. V sousední kapli byl mši svaté přítomen biskup Budějovický Jirsák a členové metropolitní kapitoly sv. Vítské. V levo za mocnářem byli dva jeho pobočníci, dále pak množství nábožného lidu, kterých zajisté prosili Pana Boha, aby se vyplnilo, co zpěváci na kůru zpívali, totiž „Dona nobis pacem“ t. j. uděl nám pokoj svatý, aby Bůh královstvím a zemím pod vládou jasného panovníka spojeným blažený mřr uděliti ráčil. Po mši sv. vstoupil císař pán

do kaple sv. Ludmily, aby vzdal poctu ostatkům sv. Jana Nepomuckého, načež sobě prohlížel chrám sv. Víta. Císařskou touto návštěvou a poctou svatých ostatků dovršena byla slavnost sv. Janská. V sobotu 27. října sloužil v 8 hodin ráno kardinál arcibiskup mši svatou u hrobu sv. Jana, po té za hojného účastenství věřícího lidu vyzdvihli kanovníci sv. Vítščí křišťálovou rakev z kaple sv. Ludmily a nesli ji po schodech červeným sukem potažených vzhůru a uložili do stříbrného hrobu a oltáře s povinnou úctou a pobožností. Po ukončených modlitbách byl hrob uzavřen a klíče kanovníku strážci odevzdány¹⁾.

§ 62. Radosť papeže Pia IX. a metropolity českého z úcty Svatojanské.

Sv. Otec Pius IX. osvědčil se hned v prvých létech své vlády papežské býti upřímným ctitelem sv. Jana Nepomuckého. Týž projevil v r. 1852 kardinálu Schwarzenberkovi přání své, aby jemu do Říma zaslána byla značnější část ostatkův z těla sv. Jana Nepom. Stříbrná rakev nebyla od jubilejní slavnosti, v červnu 1829 konané, až do r. 1851 nikdy otevřena. Aby se však nyní vyplnila žádost nejvyšší hlavy církve, dal kardinál arcibiskup Bedřich kníže ze Schwarzenberku dne 13. srpna 1852 u přítomnosti kapitoly sv. Vítské otevřítí stříbrný hrob, načež rakev křišťálová přenesena jest do kaple sv. Ludmily. Když se byl arcipastýř i všickni přítomní o tom náležitě přesvědčili, že pečeti jsou neporušeny, otevřena jest rakev, načež kardinál Schwarzenberk dvě žebra z levého boku sv. mučenka uctivě vyňal.

¹⁾ Koruna Svato-Václavská byla teprv dne 29. srpna 1867 u veliké slávy z Vídně do Prahy nazpět přivezena. Korunní klenoty ve skleněné skříní uložené vezeny jsou od nádraží v starobylém tak zvaném „zlatém“ voze Pražského arcibiskupa ku chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně, kdež čekal u vchodu kardinál arcibiskup Schwarzenberk. Klenoty postaveny jsou blíž hlavního oltáře, načež arcipastýř sloužil tichou mši sv. v průvodu hudby figurální, u přítomnosti nejvyšších úřadů zemských a četně shromážděné šlechty. Po mši sv. byly korunní klenoty ve voze zlatém dovezeny do chrámu sv. Vítského; tam pak byly až do 6 hodin večer na oltáři sv. Víta veřejně vyloženy; u oltáře sv. Jana Nepomuckého pomodlil se pak kardinál arcibiskup s duchovenstvem žalm na ten účel přiměřený, jenž začíná: „Hospodine v síle tvé radovati se bude král“ (Ž. 20), jakož i modlitbu ku svatým Patronům země české; načež uloženy jsou klenoty v korunním archivu vedle kaple sv. Václavské, do něhož vedou dubové, železem pobité a sedmi zámky opatřené dvéře. Listina o skutečném uložení klenotů podepsána jest od sedmi ochránců klíčů; opatrovníky čili ochránci těmi jsou: arcibiskup Pražský; místopřítel království českého; nejvyšší maršálek zemský; děkan kapitoly sv. Vítské; purkmistr měst Pražských; zemský výbor; stavové království českého.

O tom všem zhotoven jest úřední zápis, jež přítomní podepsali, načež ještě lid v chrámě sv. Vítském přítomný k uctění svatého těla byl připuštěn. Potom byla rakev křišťálová opět zavřena, předepsanými pečeti opatřena a na své místo do stříbrného hrobu vložena, který taktéž jest uzavřen. Svaté ostatky zaslal arcibiskup Pražský sv. Otci Piovi IX. do Říma.

Po ukončené válce prusko-rakouské podal metropolita český, kardinál kníže Schwarzenberk za příležitosti blahopřání vánočního synovským listem svým sv. Otci Piu IX. věrnou zprávu o všelikých zkoušenostech žalostných i radostných roku 1866, a spolu ujistil nejvyššího biskupa církve o účtě a oddanosti, s jakouž lid český line ku svatě Stolicí apoštolské. Na tento list odpověděl sv. Otec Pius IX. vlastnoručním listem, kterýž dán jest v Římě dne 17. ledna 1867. V listu tom projevuje nejvyšší pastýř Církve sv. otcovskou radost svou, kterouž z toho pocítil, že katolíci čeští s tak vřelou a okázalou úctou všude vítali tělo sv. mučenička Jana, když se ku Praze navracovalo. Pro povzbuzení všech upřímných ctitelů sv. Jana Nepomuckého klademe sem ta slova z listu papežského, kteráž na našeho sv. mučenička se vztahují; sv. Otec praví:

„Vedle mnohonásobných tísní našich pocítili jsme velikou bolest nad oněmi svízely, kteréž tebe, milý synu náš, stihly následkem války minulého roku tamo pozdvižené, jakož i následkem záhubného moru, kterýmiž oběma příčinami mnozí bohužel smrtí zachvácení byli. Spolu však jsme s potěšením vyrozuměli, že jsi v onom velkém soužení nemalé útěchy nabyt z té příkladné nábožnosti a úcty, kterouž věřící lid jako o závod prokázati se snažil vítěznému mučeníku sv. Janu Nepomuckému, když ostatky jeho pro svrchu zmíněnou válku v Solnohradě na čas ukryté u veliké slávě a při zbožných modlitbách opět do vzácného hrobu v metropolitním chrámě byly nešeny.“

Následuje tento šlechetný příklad sv. Otce Pia IX. vyjádřil také metropolita českého království, Bedřich kníže ze Schwarzenberku, kardinál arcibiskup Pražský v listu svém pastýřském ze dne 10. března 1867 svou radost nad vřelou úctou prokazovanou sv. Janu Nepomuckému od Čechů katolíků v roce minulém. Připomenuv napomenutí sv. apoštola Pavla, abychom slavili velikonoce v duchu upřímnosti a pravdy, arcipastýř v listu svém dále těmito slovy pokračuje:

„To napomenutí v tomto svatopostním čase v otcovské lásce a z povinné péče o spásu duší vašich čině k vám, nemohu této vítané příležitosti pomínouti, abych se nezmínil o utěšené události, kteroužto obyvatelstvo Čech hned po dnech útrap minulého léta

zavdalo příčinu vznešené radosti a na jevo dalo skvělý důkaz svého křesťanského smýšlení.

Když totiž drahocenné tělo sv. Jana Nepomuckého, patrona naší země, z tichého úkrytu v Solnohradě do Prahy vezeno bylo, aby opět odpočívalo u prostřed milých svých krajanův; jaký to dojemný obraz věrnosti u víře naskytl se tu oku radostí zářícímu! Kdo sečte ty tisíce nábožných věřících, kteří v městech i vesnicích toužebně očekávali předrahé ostatky tohoto světce našeho, aby jemu svou lásku a úctu osvědčili? A jakou to velkolepou slavností byl tento svatý klenot země české v královském městě Praze pozdraven a uvítán! V pravdě, přenešení těchto svatých ostatků ze starobylého Vyšehradu do velebného chrámu sv. Víta svědčilo hlasitě, že královská Praha posud se neodřekla víry předků svých, nýbrž že obyvatelstvo její podnes oživeno a proniknuto jest duchem věrné oddanosti k církvi Kristově!

Toto zbožné projevení křesťanského smýšlení naplnilo srdce moje radostí, tak že jsem z celé duše velebil Pána, jenž podivný jest ve Svatých svých, a se svatým apoštolem Pavlem vzýval jsem jej, aby podle bohatství slávy své dal vám mocí posilněnu býti na vnitřním člověku skrze Ducha svého, aby Kristus přebýval skrze víru v srdcích vašich.

Radost moje, vzbuzená tímto slavným osvědčením vaší víry, zakládá se na tom hlubokém přesvědčení, že křesťanská víra jest nejdražší poklad člověka a nejhojnější pramen pravé blaženosti.“

Slova ta zajisté k nemalé útěše slouží všem ctitelům sv. Jana Nepomuckého, spatřujícím, že vrchní pastýř jejich, ano i sama nejvyšší hlava církve v úctě k tomu sv. mučnickovi s nimi souhlasí.

Kardinál arcibiskup Schwarzenberk slavil dne 24. ledna r. 1867 památný den, kdež před 25 lety od papeže Řehoře XVI. povýšen byl k důstojenství kardinála svaté církve Římské (r. 1842). Při té příležitosti sloužil arcipastýř na poděkování Bohu v 8 hodin ráno tichou mší sv. u hrobu sv. Jana Nepomuckého a tím způsobem poznovu osvědčil se býti upřímným ctitelem téhož sv. Patrona země české.

Co se pak sv. Otce Pia IX. týká, osvědčil týž ještě v posledním roce svého žití, že jest vřelým ctitelem patrona českého království sv. Jana Nepomuckého. Slavilaf se r. 1877 památka onoho dne, kdež Pius IX. před 50 lety byl posvěcen na důstojnost biskupa (3. června 1827). Za tou příčinou putovalo mnoho tisíc věrných katolíků do věčného města Říma, aby nejvyššího biskupa, mnohými strastmi sklíčeného potěšili a zase sami u něho

povzbuzení a útěchy nabyli. Také z rakouských zemí dostavilo se do Říma na 700 poutníků; mezi těmi bylo ze zemí koruny české 200 katolíků. Dne 27. května 1877 měli poutníci tito

PIUS IX.

audienci u sv. Otce v paláci Vatikánském. Kardinál kníže Schwarzenberk učinil jménem deputace promluvu ku sv. Otci, načež Pius IX. laskavými slovy odpověděl, a přijal adresu oddanosti z Čech, na kteréž bylo 530.000 podpisův, jakož i jiné adresy a dary.

Ku konci ještě mluvil sv. Otec s členy deputace české a mimo jiné pravil:

„Za našich dob třeba ctíti sv. Jana Nepomuckého, neb všude v parlamentech, ve schůzích obecních, ve schůzích lidu mnoho a bez rozmyslu často se mluví a proto dobře dle příkladu sv. Jana . . .“ (Při tom sv. Otec prst na ústa položil, jakoby dodati chtěl: „mlčeti“).

Slova ta všechny přítomné velice potěšila. Byla to poslední slova, jež promluvil Pius IX., náměstek Kristův, k věrným Čechům katolíkům. Byl to jako odkaz jeho k nám Čechoslovanům, abychom věrně ctíli sv. Jana Nepomuckého. Pius IX. zesnul v Pánu dne 7. února 1878. Plňmež odkaz jeho, řídme se dle vůle jeho a ctěmež sv. Jana Nepomuckého krajana a patrona našeho.

§ 63. Relikviář do Říma zasláný.

Sv. Otcí Piu IX. dopřál Bůh dobrotivý vysokého stáří a tuť se několikrátě konaly rozličné slavnosti, kteréž byly upomínkami na důležité doby ze života jeho. Věřící lid, kterýž upřímnou láskou lnul ku hlavě křesťanské církve, každé takovéto příležitosti milcrád se uchopil, aby svoji oddanost a lásku k apoštolské Stolicí slovem i skutkem osvědčil.

V roce 1869 slavil Pius IX. svoje druhotiny kněžské, an před 50 lety, a sice dne 11. dubna 1819 byl na kněžství posvěcen. Katolíci království českého díky vzdávajíce Bohu za tu milost nejvyššímu pastýři církve prokázanou rozličným způsobem radost svou a přání svá na jevo dávali. Zaslány jsou do Říma adressy oddanosti a spolu synovská blahopřání od věřícího lidu i duchovenstva všech čtyř diecézí českých; zvláštní adresu poslala universita Karlo-Ferdinandská jakož i obyvatelstvo hlavního města Prahy. Taktéž poslány jsou sv. Otcí milodary na penězích, obzvláště halfr svato-Petrský, i jiné dárky příhodné jemu věnovány.

Láska duchovenstva hlavního města Prahy uchystala Piovi IX. dárek důmyslný a co do ceny skvostný. Společnou obětavostí kněží světských i řeholních, v Praze sídlících, podařilo se tak značné příspěvky shromáždit, že bylo možno skvělou památkou poctiti otce křesťanstva. Daloť duchovenstvo nákladem svým zhotoviti zlatý relikviář v podobě monstrance slohem gothickým. Umělecké dílo to zhotoveno bylo v dílně Pražského klenotníka Grohmana podle starožitného relikviáře, který pochází od Petra Parlře, stavitele chrámu sv. Vítkého ve 14. století. Relikviář ozdoben jest českými drahokamy a zavírá v sobě ostatky tří svatých krajanův a patronův českých a sice: sv. Jana Nepo-

muckého, Václava a Vojtěcha. Nemohloť zajisté nic nad tento dar vhodnějšího aneb vzácnějšího svatému Otcí býti darováno. Jak vřelým jest Pius IX. ctitelem sv. Jana Nepom., to sobě Čechové z roku 1852 dobře pamatovali a proto doufali, že i nyní ostatkové sv. Jana Nepom. ve spojení s relikviemi sv. dědice Václava a sv. biskupa Vojtěcha nejlépe dovedou tlumočiti lásku lidu českého k apoštolské Stolicy Římské. Byl také nápis na relikviáři jazykem latinským v tato slova: „Svatému Otcí Piu IX. k druhotinám kněžským duchovenstvo Pražské v Čechách 10. dubna 1869.“ Hmotná cena skvostu tohoto páčila se na 1000 zlatých. Dne 23. a 24. března byl relikviář v seminářském chrámu Páně u sv. Salvatora na odív vystaven; dva alumnové konali při tom čestnou stráž. Dar ten zaslán byl do Říma a dne 11. dubna sv. Otcí odevzdán, jenž se srdečnou laskavostí jej přijal a jemuž věrná oddanost lidu i duchovenstva českého veliké potěšení způsobila.

§ 64. Bratrstva Svatojanská.

Ctitelové sv. Jana Nepomuckého nespokojili se tím, aby jenom po různu ku přímluvám sv. patrona toho útočiště své brali; oniž záhy již v 18. století pomýšleli na zařízení družstev čili bratrstev, kdež by společnými modlitbami úctu svou sv. mučeníku tajemství zpovědního prokazovali a spolu k následování bohumilých ctností téhož Světce vzájemným napomináním a příkladem sebe vzbuzovali.

Při chrámě sv. Vítském na Hradčanech bylo hned na začátku 18. století založeno arcibratrstvo ke cti sv. Jana Nepomuckého, kteréž od apoštolské Stolicy mnohými výsadami bylo obdařeno, a ku kterémuž se velmi mnoho nábožných křesťanův katolických hlásilo. Zejmena vypravuje se, že v roce 1742 když císařovna Marie Terezie byla v Praze, přistoupila jakožto člen k arcibratrstvu sv. Jana Nepomuckého a vlastnoručně vepsala jméno své do matriky členů spolu s heslem svým „Justitia et clementia“ t. j. spravedlností a mírností. Za císařovnou vepsal se též choť její František Lothrinský s heslem: „V tebe Pane jsem doufal“, a konečně pojala císařovna ruku malé arcivévodkyně Marie Anny, dcerušky své, do vlastní ruky a byla jí nápomocna, aby také jméno své do matriky členů vepsati mohla spolu s heslem: „Pán naděje má od mladosti mé.“ Arcibratrstvo to bylo od císaře Josefa II. r. 1783 zrušeno a nikdy více nebylo obnoveno.

Obzvláštním ctitelem sv. Jana Nep. byl praelát praemonstrátského kláštera v Želivě, Jeronym Hlína, který zemřel dne 16. května 1725. Nástupcem jeho zvolen jest kněz Daniel Antonín

Schindler, kterýž od r. 1725—1752 řídil klášter Želivský; mimo to pak r. 1732 zvolen jest také jenerálním vikářem řádu prae-monstrátského v království českém. V účtě ku sv. Janu Nep. následoval opat Daniel šlechtěného příkladu svého předchůdce; onť se stal původcem bratrstva založeného v počest svatého Jana Nepomuckého a sv. Norberta; bratrstvo to mělo sídlo své v městečku Senožatech, onoho času ku klášteru Želivskému příslušícím. Opat Daniel složil pravidla téhož bratrstva a podal je ku stvrzení Stolicí apoštolské. Papež Benedikt XIII. potvrdil bratrstvo dne 26. března 1729, a omilostnil údy bratrstva plnomocnými odpustky jakož i výsadním čili privilegovaným oltářem v chrámě Senožatském, na němž kněz zádušní mši sv. každé pondělí obětoval. Praelát Daniel daroval na založení bratrstva 1500 zlatých a řízení pobožností jeho odevzdal faráři Senožatskému. V čele bratrstva stál tehdáž František svobodný pán z Vernieru, krajský Čáslavský; zástupci jeho byli rytíř z Ebelina a Jan z Minetu. Zakladatel opat Daniel obdaroval bratrstvo modlitebními knihami a peníze, jež byl sv. Otec Benedikt XIII. požehnal a odpustky nadal. Chrám Senožatskému daroval zbožný opat ohledem téhož bratrstva stříbrný pacifikál s ostatky sv. Jana Nepomuckého. Zesnulým údům bratrstva stavívali na rakev při pohřbu stříbrné sošky sv. Jana Nepom. a sv. Norberta, mezi ně pak stříbrný krucifix, kteréžto skvostné ozdoby opat Daniel byl pro klášter Želivský zjednal a je po každé bratrstvu zapůjčoval. První slavnost konalo bratrstvo v Senožatech dne 16. května 1730. Praelát Daniel započal slavnost v Želivě slavnými službami Božími, a odtud vedl poutníky do Senožat. Sešlo se přes 8000 lidí. V chrámě Senožatském sloužil slavnou mši sv. praelát Sedlecký řádu cisteriáckého Ota Zahrádecký; kázání činil v chrámě děkan Pelhřimovský Joachim Unger, vně chrámu křížovník Tomáš Zimmermann, děkan z Červené Řečice. Opat Daniel zřekl se dobrovolně hodnosti své r. 1752, aby o samotě skroušeným srdcem se na smrt připravit mohl; zemřel r. 1754. V posledním listu svém požádal bratří řeholních, aby sdělili návštějí o jeho úmrtí oněm bratrstvům, jichž byl za živobytí svého členem. Mezi těmi uvádí Daniel bratrstvo sv. Jana Nep. a Norberta v Senožatech. Mimo to však byl také členem bratrstva pobožnosti Svatojanské ve Žďárech. I doufá zbožný řeholník, že dobrotivý Bůh pro modlitby a mše svaté od těch bratrstev za něho obětované duši jeho brzy k sobě do nebeské slávy povolati ráčí.

Spolek Žďárský i Senožatský trval až do r. 1783, kdež zákony josefinskými byla vůbec zrušena všechna bratrstva Svatojanská,

kteráž v 18. století na Moravě, v diecési Vídeňské, v Kostnici na jezeru Bodamském a jinde se nacházela.

Jiné bratrstvo ke cti sv. Jana Nepomuckého bylo už od r. 1706 při chrámě sv. Jana Nep. na Skalce v Novém Městě Pražském, kteréž mívalo 1100 členů¹⁾, mezi nimiž se nalézaly osobnosti z nejvznešenějších rodin hraběcích a knížecích. Bratrstvo trvalo ještě r. 1791, neboť toho roku dala se jakožto člen vepsati Maria Ludovika, císařovna rakouská a česká královna, pak arcivévodkyně Marie Terezie, vévodkyně saská. Později bylo toto bratrstvo z rozkazu císaře Františka I. zrušeno. Když ale církev nabyla opět svobody ve státu rakouském, tu se kanovník Staroboleslavský Antonín Rost jakožto správce kostela na Skalce vším úsilím o to zasadil, aby bratrstvo Svatojanské bylo obnoveno. To se skutečně podařilo roku 1853, kdež kardinál arcibiskup Schwarzenberk dal církevní přivolení, aby bratrstvo znovu se zřídilo a o rozmnožení počty sv. Jana Nep. se staralo. Hned v prvních létech přihlásilo se velmi mnoho ctitelův sv. Jana k bratrstvu na Skalce, tak že r. 1861 čítalo již přes 2000 členů ze všech stavův a částí hlavního města Prahy. Členové se zavazují k následování ctností, jimiž se stkvěl svatý Jan Nepomucký; obzvláště pak povinni jsou následovati jej v nábožné účtě k Rodičce Boží Marii Panně, v neohroženém vyznávání víry katolické, v pilném přijímání svatých svátostí; taktéž mají opatrní býti ve svých řečích, hájiti čest bližního svého a pěstovati čistotu srdce. Mimo to zámožnější členové povinni jsou podporovati chudé členy tohoto bratrstva. Všickni členové mají se každý týden ve středu, pak v den slavný sv. Jana Nep. a po celý oktáv, jakož i před slavností sv. Josefa (jakožto před památným dnem svatořečení Jana Nep.) alespoň jedenkrát Otče náš a Zdrávas nábožně pomodliti na ten úmysl, aby jim Bůh dal na přímluvu sv. Jana bohumile živu býti a blaženě zemříti. Jakožto odznak nosí členové památný peníz s obrazem sv. Jana Nep. na jedné a Marie Panny na druhé straně. Kdokoli peníz ten čili medalii s nábožným úmyslem při sobě nosí, může každého měsíce jednou po přijmutí svátostí pokání a nejsv. Svátosti oltářní získati plnomocných odpustkův, a taktéž v hodině smrti; odpustky ty udělují se podle ustanovení papeže Klementa XIII. († 1769). V chrámě sv. Jana Nep. na Skalce udělují se plnomocné odpustky v devítňku před sv. Josefem²⁾, pak o slavnosti sv. Jana Nep. a po celý oktáv

¹⁾ Srovnej, co bylo výše o téměř bratrstvu sděleno str. 42.

²⁾ Devítňik ten ke cti sv. Jana Nepomuckého koná se každoročně na Skalce od 11. do 19. března.

všem členům bratrstva, kteříž po přijetí svatých svátostí se pomodlí 6krát Otče náš a Zdrávas ke cti sv. Jana Nepomuckého, jakož také za blaho celé církve sv., vypuzení bludův a za svornost mezi knížaty křesťanskými; odpustky ty udělil papež Pius VI. r. 1778. V dobročinnosti k nuzným aneb ochuravělým spolučlenům podobá se bratrstvo jednotám sv. Vincencia, v rozličných zemích evropských valně rozšířeným.

Při tomto kostele sv. Jana Nep. na Skalce má též své sídlo blahodárný spolek sv. Josefa z Arimathie¹⁾, kterýžto r. 1861 byl založen na ten účel, aby chudým nebožtíkům, v nemocnicích Pražských zemřelým rakev a církevní výkrop zdarma poskytnul. Zajisté vyznati sluší, že i toto dílo slouží k oslavě sv. Jana Nepomuckého, almužníka královského.

Jinak s politováním dlužno říci, že u nás v Čechách při zakládání spolkův a bratrstev bohužel zřídka jen na jméno oslaveného mučeníka Jana Nepomuckého se pamatuje. Na Moravě jest od r. 1863 spolek pod jménem „Koruna Soluňská,“ k němuž náležejí křesťané obojího pohlaví, a kterýž jakožto hlavní své patrony ctí svaté apoštoly Cyrilla a Methoděje, vedle nich pak i sv. Jana Nepomuckého mezi ochránce své čítá.

V cizích zemích zachovaly se tu a tam spolky Svatojanské až na naše časy. Tak ve Wircburku, městě Bavorském nachází se oltář sv. Janu Nepomuckému zasvěcený v kostele Neu-Münster řečeném, a při něm zvláštní bratrstvo „Nepomucké.“ Každou středu po celý rok slouží se u tohoto oltáře mše svatá, na kterýžto účel jest zřízena zvláštní fundace. Den sv. Jana Nep. 16. května slaví bratrstvo způsobem slavným; všickni členové a s nimi množství jiného lidu nábožného bývají v ten den přítomni mši svaté spolu se školní mládeží a zpívají píseň o sv. Janu. Po mši sv. podává se ostatek sv. Jana k líbání věřícím; a podobně se koná slavnost sv. Jana po celý oktáv.

Ano i ve vzdálené Americe založen jest před rokem 1872 v městě Milwaukee při tamější české osadě spolek sv. Jana Nepomuckého, který za hlavní účel sobě vytknul podporovati chudé a tak následovati sv. Jana v krásné ctnosti dobročinnosti.

§ 65. Úcta sv. Jana Nep. v Praze a v Čechách.

I. Katolický národ český až dosavad s nezměněnou láskou, důvěrou a úctou lne ku svému miláčku, patronu zemskému,

¹⁾ Každoročně se v chrámě sv. Jana Nep. na Skalce slouží slavná zádušní mše sv. za všechny v Pánu zesnulé dobrodince a členy spolkové, jakož i za všechny od spolku pochované.

obhájci sv. tajemství zpovědního a slavnému mučenskovi Božímu, Janu Nepomuckému. Oltářů mnoho a mnoho jemu jest zasvěceno, obrazy a sochy bezpočetné jemu ke cti zřízeny; ale chrámů Páně, sv. Janu zasvěcených, velmi málo se čítá v Čechách, a v Praze, v hlavním místě jeho působení, v místě jeho smrti mučnické, jenom jediný kostel na Skalce nese jméno jeho. Byl zde ovšem kostel jiný, ke cti sv. Jana Nepom. zasvěcený, a sice na Hradčanech při bývalém klášteře Voršulinském; a tento chrám byl památný proto, že vystaven byl na poděkování Bohu za zázračné uzdravení Terezie Krebsové. Avšak v březnu 1861 byl z nařízení císařské vlády též chrám sv. Jana Nep. na Hradčanech odevzdán evangelíkům a ustanoveno, aby tam evangelická část vojenské posádky Pražské jak augsburského tak i helvetského vyznání služby Boží odbývali mohla. Od ledna 1862 skutečně se tam evangelické služby Boží konají.

Na Hluboké blíž Budějovic byl r. 1847 a sice právě dne 16. května vysvěcen nový chrám farní na jméno sv. Jana Nepomuckého. Chrám ten stavěl ve slohu gothickém nákladem svým kníže Jan Adolf ze Schwarzenberku, svěcení pak vykonal bratr jeho, kardinál Bedřich kníže ze Schwarzenberku, tehdejší arcibiskup Solnohradský, kterýž na ten účel schválně dne 12. května byl přijel na Hlubokou. Za hlaholu zvonův a hřmění děl konala se slavnost tato při náramném účastenství lidu nejen z okolí Hluboké, ale též z Krumlova, odkudž granátníci, a z Třeboně, odkudž ostrořtelci přišli na Hlubokou. V předu nového chrámu strmí vysoká věž gothická, spolu hlavní dvéře chrámu v sobě chovajíc. Kůr stojí na štíhlých sloupech z litého železa, vápnem, jakoby kamenné byly, ovrhnutých. Naproti dveřím stojí hlavní oltář sv. Jana Nepomuckého, řezba gothická z dubového dřeva. Obraz představuje svatého mučnicka v kněžském oděvu a pláštíku kanovníckém, an jej čtyři andělé vzhůru k nebi vznášejí. Dole jako oponou zahalený hrad Pražský jest viděti. Kostel jest tak prostorný, že v něm 6000 lidí směstnati se může. Na hlavním oltáři téhož farního chrámu uloženy jsou vzácné ostatky sv. Jana Nepomuckého.

V Krásné Hoře u Selčan byla farnímu chrámu Páně darována r. 1856 krásná socha sv. Jana Nep., kteráž zdobí jeden z postranních oltářů.

V Chotusicích u Čáslavi dal jistý nábožný mlynář z Druhanic r. 1856 zhotoviti pěkný obraz sv. Jana Nepom. na postranní oltář farního chrámu Páně, kdežto jiný osadník, mistr řeznický, daroval obraz Marie Panny na druhý oltář postranní.

V Německém Brodě byla v děkanském chrámě r. 1856 opravena a slušně ozdobena postranní kaple a oltář sv. Jana Nepomuckého se čtrnácti svatými pomocníky a s ostatky sv. Floriana, městského patrona.

V Řepíně v diecési Litoměřické byl 23. června 1850 vysvěcen nový chrám farní ke cti Panny Marie Vítězné; do hlavního oltáře vloženy jsou ostatky sv. apoštolů Petra a Pavla a sv. Jana Nepomuckého.

Že Čechové o to dbají, aby kaple a oltáře sv. Janské od zbožných předkův zřízené nezanikly, o tom stážd zde několik důkazův, a sice především z malé vesničky, 10 čísel čítajíc, dojemný příklad sdělujeme. Ve vesničce Ledči u Mšena (Litoměřické diecése) podali zbožní katolíci již v roce 1725 (tedy o 4 leta dříve, než byl Jan Nep. za svatého prohlášen) žádost k úřadům, aby jim bylo dovoleno stavěti kapli ku cti sv. Jana Nepom.; kaple ta byla r. 1737 dostavena a od r. 1738 každoročně bývala tam na den sv. Jana Nep. mše sv. sloužena. Následkem josefinských zákonů pobožnost při kapli té zanikla. Avšak r. 1824 byla k žádosti tehdejšího rychtáře zase obnovena, ale už r. 1838 opět zašla. Tu konečně syn onoho rychtáře, zbožný rolník se o to postaral, že r. 1862 zase obětována jest mše (sv. v kapli sv. Janské a od té doby neustále trvá chvalný obyčej dřívější.

Pod zříceninami hradů Točnicku a Žebráku (aroidiecése Pražské) byla už r. 1717 postavena socha sv. Jana Nepomuckého. Avšak v našem století byla po roce 1860 socha ta silným vichrem úplně porouchána. Horliví katolíci z města Žebráku jakož i přífařených obcí: Hředel, Březové, Bzové a Točnicku nejen o to se se přičinili, aby socha byla znovu zřízena, ale pilným snahám jejich se i to podařilo, že byla ke cti sv. Jana Nep. na tom místě důstojná kaple zbudována, kteráž 17. května 1869 jest slavně posvěcena; i nekatolíci přinesli k zbudování kaple této značné oběti.

V Sloupnici (diecése Kralohradecké) byla roku 1769 na návrší proti farnímu chrámu Páně postavena socha sv. Jana Nepomuckého. Po celý oktáv slavnosti sv. Janské konávala se tam vždy pobožnost k uctění toho světce. Po prohlášení tak zvané tolerance¹⁾ byla dne 25. listopadu 1781 v noci rozbita lucerna před sochou a koruna s pěti hvězdami okolo hlavy, načež v noci

¹⁾ Toleranční patent vydal císař Josef II. r. 1781, an povolil protestantům vyznávání a vykonávání náboženství evangelického. Tu pak přívrženci rozličných sekt, na př. Adamité, Israelité, Deisté (lid je nazýval „potřeštěnci“ neb „Marokány“) počali obrazoborstvím jeviti svou nenávisť proti církvi katolické.

29. listopadu uražena jest soše této od zlomyslníků pravá ruka s krucifixem a taktéž levá ruka s biretem, obličej sv. Jana byl rozdrčen, dva andělé po straně sochy stojící byli přeraženi. Nákladem dobrodinců byla r. 1782 socha opravena; avšak brzy po té opravě bohužel opět od zlolajných rouhačův uražena jest pravá ruka s krucifixem a socha porouchána. Když katolíci nad zohavením sochy sobě naříkali, tu jeden evangelík helvetského vyznání tato rouhavá slova z úst vypustil: „Co pak naříkáte, dobře se mu stalo, že mu ruku urazili; nebudeť sobě dělat outraty, když nebude tabák šňupati.“ Brzy potom stavěli sobě evangelíci modlitebnu, a ten samý rouhač také při stavbě pomáhal. Tu pak stalo se jednoho dne, že když hašené vápno do jámy se lilo, rouhač onen sklouzl a tak nešťastně upadl, že pravá ruka jeho padla do hašeného vápna, maso z ní všecko opadalo a on v přehrozných bolestech život svůj dokonal. Později se pravá ruka sochy opět opravila, ale během času zvětšela socha tou měrou, že bylo poznovu třeba na opravu pomýšleti. To se stalo pomocí dárcův od zbožných katolíků poskytnutých v roce 1869, právě 100 let po zřízení sochy samé; v den sv. Jana Nep. dne 16. května (spolu připadl toho roku 16. května svatodušní hod Boží) byla socha církevním obřadem posvěcena; slavnost ta oslavována hlučnou střelbou a hudbou; u sochy konaly se litanie, v chrámu Páně požehnání; kolem sochy upevněna železná mříž z hutí Blánských na Moravě. Nápis sochy zní: „Sv. Janu Nep., patronu království, postavil zbožný lid“; v zadu byl připojen nový nápis: „Obrazobornou zlostí třikráte bezbožně rozbita, po uplynulém století zbožně obnovena.“

Na tupitele jména sv. Jana Nepom. i při jiné příležitosti seslal Bůh zjevnou pokutu. Jistý evangelík míval zvyk, vsady tupiti a haněti vše katolické. Jda jednou v měsíci květnu 1874 z pohřbu vedl rozpravu s evangeličkou o úctě svatých, a vyjel si zvláště proti sv. Janu Nepomuckému říka: „Myslíte, že to byly skutečné hvězdy, co se ukázaly nad hlavou Jana, když byl utopen?“ Katolická žena, která oba mezi tím byla dohonila, pravila: „Ano, byly to skutečné plameny ohnivé neboli hvězdy světlé.“ Načež evangelík: „I dejte si pokoj; on ve vodě ještě nadával a ty žbluňky (bubliny) prohlásili Jesuité za hvězdy, a to máte celou historii.“ Katolička odpověděla: „Nerouhejte se, ať vás Pán Bůh nepotrestá,“ i opustila rouhače, a kráčela jinou cestou. Tentýž evangelík několik dní potom spil se notně v hospodě. Nedaleko hospody nalézá se rybník, který byl právě tehdy vodou naplněn. Opilec krácel pozdě v noci domů; a cesty sobě nevšmaje,

spadl do rybníka. Byl by se jistě utopil, kdyby náhodou nebyl touž cestou kráčel katolík, ctitel sv. Jana Nep., svého řemesla truhlář, kterýž opilci z vody ven pomohl. Rouhač posmíval se sv. Janu ve Vltavě utopenému; a hle bez pomoci ctitele sv. Jana byl by touž smrtí utopením zahynul. Měl z toho velký posměch v celé obci, ano i ta evangelička, která s ním tenkrát z pohřbu šla, řekla mu: „Vidíte, nad vámi se neukázaly žádné hvězdičky.“

II. Pout' ku hrobu sv. Jana Nepomuckého v Praze koná se až dosavad za velkého účastenství katolického lidu obzvláště z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Jest arci velký rozdíl mezi poutí, jak bývala jindy a jak jest nyní po zavedení dráh železných. Jindy trvala pout' do Prahy celý týden, ano i čtrnácte dní. Ze Slovenska a jižní Moravy už v prvních dnech měsíce května vydávali se zbožní poutníci na cestu, aby v pravý čas do Prahy dorazili; i byli tomu neradi, jestliže dlouho trvajících deště nedaly jim dosti rychle postupovati, aneb jestli jiná překážka jim cestu zavalila. Potravu prostičkou, pecen chleba a nějaký ten tvarůžek v tlumoku zabalený nesouce ubírali se za zpěvu písní a konání nábožných modliteb společně ku drahé matičce Praze. To se změnilo od oněch dob, kde v Čechách i na Moravě dráhy železné dopravu usnadňují a vzdálenost míst značně zmenšují. Teď většina poutníkův teprv v předposlední den, 15. května vydává se na cestu; ubírají se k stanicím četných drah a v přeplněných vozech dopraveni bývají do Prahy. Mnozí vyjedou si o den dříve, aby z Prahy ještě před slavností Svatojanskou mohli navštívit Svatoú Horu u Příbrami aneb alespoň jiné bližší poutní místo Mariánské a sice v Staré Boleslavi, jen 4 hodiny od Prahy vzdálené. Málo viděti tlumoků s potravinami; neboť na železnici i v Praze samé za peníze snadno vše se obdrží. Chvalitebné jest, že až dosavad objevují se četní poutníci a poutnice ve svém malebném kroji národním při slavnosti Svatojanské, obzvláště z Moravy a Slovenska. Počet poutníků bývá každoročně velmi značný, 40.000 až 50.000 a více. Snažili se o to lidé rozliční, aby lid českoslovanský od táhli od úcty sv. Jana Nepomuckého, a proto zařizovány jsou slavnosti světského druhu a zábavy pro poutníky na den 15. neb 16. května. Avšak nic platno; katolíci zbožní nedali se svést, oni nepřestávali putovati na hrad královský, do chrámu sv. Víta, ku hrobu sv. Jana; a dovedli toho, že již nyní v posledních létech nikdo se neodvážil a neodvažuje jim v tom brániti. Jest ovšem slavnost 16. května také slavnost národa českého, slavnost národní, ale nikoli slavnost bezbarevná, nýbrž je to národní slavnost katolická; a slouží to k nemalé cti katolíků českoslovanských,

že již přes půl druhého sta let slavnost onu konají ku chvále Boží a ke cti a slávě svatého jeho mučenka Jana z Nepomuku.

Praha, toto od věků slavné město království českého každoročně o slavnosti Svatojanské poskytuje obraz neobyčejné živosti a pestrých proměn.

Pouť Svatojanská pohne každého roku celou zemí českou. Ze všech končin milované vlasti naši hrnou se zástupové k hrobu sv. vlastence svého, a bratří Moravané od Brna i Olomouce vyžívají modlitby své před oltářem, jehožto klenotem jest drahá schránka ostatků sv. Jana Nepomuckého. Praha bývá té doby podobna Jerusalému. Věrný vlastenec to cítí, že jest Praha svatým městem národa našeho, že jest jediným ve svém způsobu, netoliko v zemích koruny české, alebrž v celé říši rakouské. Vídeň jest ovšem daleko lidnatější a hlučnější město, jest sídlem nádhery, dvoru panovnického a nejvyšších ouřadův; toho však posvátného kouzla co Praha nemá do sebe Vídeň. Praha, tato posvátná matička naší slávy, se honosí slavnou minulostí, honosí se hroby našich sv. dědicův a patronův, a toť jest kouzlo, kteréž ničím převážití nelze. Čech s Němcem, Moravan se Slezanem a Slovákem svornou myslí, byť jazykem rozličným jako o závod prozpěvují písně k oslavě sv. Jana. Zdá se nám, že jazyk sv. Jana Nep. jest jako symbolem či obrazem jazyka českého. Po několik století leželo posvátné tělo mučenka Božího v hrobě, odpočíval jazyk sv. kněze a vlastence našeho v zemi a předce nebyl uchvácen hnilobou; po několik století zlehčován a jako zakopán byl jazyk náš český do rumů hany a potupy a on předce nezhylnul. Tvrdý kámen ležel po několik století na tom drahém těle našeho sv. mučenka, a hle, teď se to svaté tělo stkví na oltáři ke cti Boží; těžká kletba po několik století spočívala na jménu českém, a hle, probuzený mocí Boží vyšel národ náš z hrobu k nové slávě, znovu oživil jazyk náš; doufáme, že národ náš bude mítí velkou a slavnou budoucnost, přidrží-li se věrně Boha a sv. Jana; a proto pravíme, že Svatojanská pouť má veliký význam a neocenitelnou důležitost pro celý národ českomoravský.

Na týden před slavností samou přiodívají se sochy sv. Jana Nep. v Praze rouchem slavnostním; staví se okolo nich kaple, zavěšují v nich obrazy, zřizují malé oltáře, chystá se na sta světél, lamp olejových a svící voskových; kdo má sošku neb obraz sv. patrona ve svém přibytku neb v nádvoří domu, neopomine zajisté kvítím, zelenými stromky neb větvemi a jinými okrasami je slušně přiozdobiti. Obchodníci Pražští i cizí rozbijí stany své na ulicích staroměstských, jako na př. v ulici Karlově (jinak

jesuitské), k mostu kamennému vedoucí; obzvláště pak Malá Strana celá v těch částích, kudy se kráčí k Hradčanům, proměněna bývá v jediné tržiště. V ulici Mostecké i Ostruhové, na veškerých schodech k zámku Hradčanskému vedoucích postaveno mnoho set krámkův a krámečků. Každý obchodník se těší v těch dnech na výdělek, každý rád by ulehčil poutníkům, kteří se potřebnými penězi na cestu do Prahy zásobili.

Neživěji bývá v předvečer slavnosti, dne 15. května. Od rána do večera přijíždějí vlaky, a přicházejí mnozí pěšky do Prahy. Odpoledne nastává tíseň v ulicích ku Karlovu mostu vedoucích. Davy lidu hemží se tudy, jakož i po kamenném mostě, tak že vozům se brání dále jeti, ale i pěším jen zvolna lze ku předu postupovati. Také nábreží celé poseto jest lidmi; všickni dychtivě čekají, až se bude stmívat, aby spatřili rachejtle a jiné ohňostroje, kteréž se ku zvýšení slavnosti z ostrova Sřeleckého do povětří vzhůru vznášejí. Kdokoli mohl se v čas dostat na most, bere zde účastenství v pobožnosti večerní, kteráž se u sochy sv. Jana koná v 7 hodin jazykem českým, v 8 hodin německým. Nocleh a pohostinství vůbec nalézají přemnozí poutníci u svých příbuzných neb známých; nebýváť v ten čas ani jednoho domu, v němž by nebylo hostí několik; ano v každém příbytku bezmála nalezněš poutníka. Kdo však jsou v Praze úplně cizí, těm nezbyvá ovšem nic jiného, než aby ve veřejných hostincích hledali přístřeší byt sebe skrovnějšího. Jsouť však mnozí, jenž za teplé noci májové i na dlažbě kamenného mostu aneb na stupních některého chrámu k nočnímu odpočinku se ukládají.

Ve hlavním chrámě u sv. Víta v předvečer slavnosti, 15. května, po celý den se zpovídá. Ve 3 hod. odpoledne konají se u hlavního oltáře slavné nešpory a hodinky jitřní ke cti sv. Jana; v 5 hodin odpoledne bývá u hrobu sv. Jana česká pobožnost a líbání ostatkův jeho. O slavnosti samé, dne 16. května, slouží se první mše svatá u hrobu sv. Jana v 5 hodin, načež následuje v 6 hodin mše sv. se zpěvem a českou pobožností, v 7 hodin zpívaná ranní mše sv., pak tichá mše sv. Od 5 hodin z rána po celý den se zpovídá. V půl 9. koná se německé a v 10 hodin české kázání. Mezi tím četné davy lidu venku před chrámem očekávají příchod arcibiskupa, kterýž v ten den přijíždí ku chrámu v starobylém a skvostném „zlatém voze“. Nedočkaví už před tím obcházejí okolo residence arcibiskupské, aneb až na dvůr se odváží, aby si tam pohodlně tu jinde nevidanou vzácnost prohlédnouti mohli. V 11 hodin slouží kníže-arcibiskup Pražský u hlavního oltáře slavnou pontifikální mši sv., po kteréž

Hrob sv. Jana Nepomuckého

v hlavním chrámu sv. Víta na hradě Pražském.

Rakev z nejčistšího stříbra zhotovenou drží dva velikánští andělé, taktéž ze stříbra udělaní. Na víku rakve klečtí stříbrná socha sv. Jana. Po obou stranách rakve jsou oltáře; nad hrobem baldachýn.

(Obširný popis srovnej na str. 136—138.)

uděluje apoštolské požehnání spojené s plnomocnými odpustky pro všechny přítomné, kdož svátost pokání a nejsv. Svátost oltářní hodně přijali. Odpoledne ve 2 hodiny koná se u sv. Víta české kázání, ve 3 hodiny slavnostní nešpory, po nich kázání německé, načez uvnitř v chrámě sv. Vítském slavný průvod s nejsv. Svátostí kráčí ku hrobu sv. Jana, kdež se požehnání uděluje. Od půl 5. odpo. konají se u téhož hrobu české zpěvy, v 5 hod. české litanie a sv. požehnání, pak líbání svatých ostatků, konečně v 6 hodin pobožnost německá. Dne 17. května sloužívali se od 5 hodin z rána až dopoledne mše sv. u hrobu sv. Jana. Po celý oktáv koná se u hrobu sv. Jana následující pobožnost: V 6 hod. ráno mše sv. s českými modlitbami; odpoledne od 5 hodin české zpěvy, v 6 hodin litanie a modlitby české, pak sv. požehnání a líbání ostatků sv. Jana; v 7 hod. táž pobožnost jazykem německým. Obě tyto večerní pobožnosti konají po celý oktáv kanovníci sv. Vítští.

Na kamenném mostě Pražském, jinak mostu Karlově, stojí doposud bronzová socha, kterou ke cti sv. Jana Nep. zhotoviti dal svobodný pán z Wunšviců r. 1683. Před slavností sv. Jana staví tesařové okolo sochy té zvláštní dřevěné lešení, kteréž se pak ve způsob kaple zřídí. Kol sochy hoří několik set lampiček, na kapli připevněných, doleji pak jsou ohnivé koule skleněné a svíce rozžaté zvláště při večerním požehnání. V kapli té umístěny bývají obrazy, květiny a ještě jinak se láska ctitelů sv. Janských přičiňuje o slušnou okrasu toho místa¹⁾. Po obou stranách mostu bývají chodníky pro pěší přepaženy prkny, aby vozy volně mohly projížděti a každé nehodě aby se tím způsobem zabránilo. V kapli samé postaveny bývají malé varhany (positiv) k doprovázení písní při večerní pobožnosti. Péči o okrasu sochy vykonává „spolek lásky“, kterýž na ten účel každoročně mezi Pražany milodárky sbírá²⁾.

Po celý rok hoří každý týden ve středu večer před sochou sv. Jana Nep. na kamenném mostě patero lamp, kteréž mají podobu pěti hvězd. Vůbec pak vešlo u mnohých katolických křesťanů

¹⁾ Taktéž se květinami neb věnci ozdobuje místo, kdež dle starobylé pověsti sv. Jan Nep. byl shozen s mostu do Vltavy; místo ono nachází se nedaleko sochy sv. Jana a poznamenáno jest na kamenném zábradlí 5 hvězdami, kteréž dohromady podobu kříže tvoří a do mramorové desky jsou zasazeny.

²⁾ Právě se o to jedná, aby se zřídila nová kaple na tuto sochu, jelikož dříví na staré kapli už jest vetché a nepevné. Když za tou příčinou spolek lásky zařídil sbírku mezi Pražany, roznášeny jsou z nekalých úmyslův rozličné pověsti, jakoby socha sv. Jana Nep. na mostě měla kapitál na mnoho a mnoho tisíc zlatých, což ale jest pouhý a planý výmysl. My jsme se na

v obyčej, že obzvláště středu v každém týdnu sv. Janu Nep. zasvěcují a v ten den nábožnými modlitbami neb zpěvy v ochranu sv. mučenka se odevzdávají. Den smrti mučenické našeho svatého krajana ovšem připadl vlastně na čtvrtek; jelikož ale od starodávna čtvrtek býval věnován obzvláštní úctě nejsv. Svátosti oltářní, tudíž sobě ctitelové Svatojanští ten den před čtvrtkem čili středu zvolili.

Každoročně koná se u sochy sv. Jana po celý oktáv slavnosti pobožnost večerní jazykem českým v 7 hodin, německým pak v 8 hodin. Pobožnost tu konají v předvečer 15., v den slavnosti 16., a v samý oktáv 23. května kanovníci sv. Vítští, a sice pod infulí, v ostatní dni farní duchovenstvo od sv. Tomáše z Malé Strany.

V kostele sv. Jana Nepom. na Skalce bývá o slavnosti sv. Jana Nepom. v 7 hodin ranní mše sv., v 10 hodin kázání české, v 11 hod. zpívaná mše sv., odpoledne ve 4 hodiny kázání německé, v 5 hodin nešpory. Po celý oktáv slouží se v 7 hodin tichá, v 10 hod. zpívaná mše sv., a ve 4 hodiny bývá požehnání.

Na sv. Václavském náměstí slaví se u sochy sv. Jana Nep. oktáv tím způsobem, že v 7 hodin večer se koná večerní pobožnost od duchovenstva fary sv. Jindřišské. Horliví katolíci na témž náměstí přebývající mívají v předvečer slavnosti okna osvětlená.

Na sv. Janském náměstí na břehu Vltavy koná duchovenstvo farní od sv. Ducha po celý oktáv pobožnost večerní v 8 hodin u sochy sv. Jana.

Také na Pohořelci koná se osmidenní pobožnost ku sv. Janu Nepom. u sochy téhož světce každodenně večer v 8 hodin; v svatvečer, v den slavnosti samé a v oktáv bývá celé náměstí Pohořelecké osvětleno.

Sochy sv. Jana Nep. u Trinitářů na Spálené ulici¹⁾, před klášterem Voršulinským, před kostelem křižovnickým, na Karlově náměstí bývají rovněž slavnostně ozdobeny a konají se tam od nábožných ctitelů sv. Jana modlitby.

vlastní oči v knihách o tom přesvědčili, že koncem roku 1876 jmění sochy sv. Jana Nep. na Pražském mostě bylo toto:

Jistiny nadační obnášejí		
ve veřejných úpisech	31 zl.	75 kr.
v soukromých úpisech	38 " 38 1/2 "	
hotovost pokladniční	42 " 45 1/2 "	
tudíž celé jmění . . .	112 zl.	59 kr.

Jmění to zrovna stačí na udržování světla v pěti lampách u sochy Svatojanské na mostě.

¹⁾ Nad touto sochou památnou dala r. 1863 jistá nábožná měšťka Pražská sklenouti pěknou kapli.

Mimo to jest v každé části hlavního města více domů, kdež se starobylé sochy sv. Jana Nep. nalézají; sem z vřkolních ulic k večeru scházívali se nábožní ctitelé sv. mučenka, aby modlitbami společnými a zpěvem písní sv. Janských patrona svého náležitě uctili.

Vřelým ctitelem sv. Jana Nepom. býval zbožný císař a král Ferdinand I. Od té doby, kdež se byl zřekl trůnu a odstěhoval do Prahy, bylo jej každoročně vídati v den sv. Janu Nepom. zasvěcený, an klečí v císařském oratoriu ve chrámě sv. Vítském při slavných službách Božích, maje oči ku hrobu sv. Jana obrácené a s radostí pohlížeje na ty davy poutníků, kteřížto v prostranném chrámě ani místa nalézt nemohli. Ku slavnosti Svatojanské přijížděl po mnohá léta jasný bratr staříckého panovníka, arcivévoda František Karel, do Prahy, aby taktéž prokázal slušnou pout sv. patronu země české. Když pak v pozdějších létech býval chrám sv. Víta za příčinou oprav uzavřen, a císař Ferdinand také pro chorobu nemohl se slavných služeb Božích účastniti, tu alespoň v den sv. Jana Nep. ve voze vyjížděl s hradu dolů do města, kdež jej lid s úctou vítal a pozdravoval. Jestliže nemoc bránila, že ani vyjeti s to nebyl, tu se dobrotivý císař s některého okna v hradě královském díval na směsici lidu dole se vlnícího, zejména pak na hemžení se kol krámků, na schodech zámeckých i v samém nádvoří hradu královského postavených.

V den sv. Václava r. 1873 konala se v Praze velkolepá slavnost na památku 900letého jubilea diecése Pražské. Sešlo se mnoho tisíc poutníků do hlavního města království českého, a putovali od chrámu sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně přes celou Prahu až do chrámu sv. Víta, ku hrobům sv. Václava, Vojtěcha a Jana z Nepomuku. Byla to pouť sv. Václavská, ale zbožná mysl Čechů, Moravanů, Slezáků z ní učinila spolu pouť Svatojanskou. Jména oslavených patronů našich sloužila za štít a prapor, pod jehož ochranou sdružili se bratří rozličných větví kmene slovanského, vírou katolickou oživeni a sjednocení jsouce, jak to krásně naznačují slova, jichž užil slavnostní komitét ve veřejném svolání k účastnění se ve zmíněné slavnosti, kdež se praví:

„Z chrámu Karlínského, zasvěceného patronům moravský m sv. Cyrillu a Methoději, bude se dne 28. září 1873 konati slavný, průvod do velechrámu sv. patronů českých Víta, Václava, Vojtěcha a Jana z Nepomuku. Nad těmi hroby posvátnými přátelsky si podáme ruku, poutníci ze všech krajův, a oslavujíce Hospodina

srdcem, duchem jedním, vyjádříme jasně, kterak výhradně Kristova víra a láska spojuje a rovná trvale všechny národy.“

Když pak biskupové čeští za příčinou téhož 900letého jubilea vydali společný pastýřský list ze dne 1. srpna 1873, ohlásivše spolu plnomocné odpustky, jež udělil sv. Otec Pius IX. ku zvýšení této slavnosti, tuť rovněž lidu českému úctu sv. Jana Nepomuckého znova odporučili a schválili těmito pěknými závěrečnými slovy:

„Použijte této slavnosti jubilejní k tomu, abyste vedle napomenutí našeho sv. Otce Pia IX. znova a s horlivostí oživenou víře svaté se oddali. Před oltářem Boha živého učinite slib svatosvatý, že víru tu, za kterouž sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Benedikt s bratřími a sv. Jan Nepomucký podstoupili smrt mučnickou, a kterouž sv. Cyrill a Methoděj, sv. Wolfgang, sv. Prokop a sv. Anežka tak radostivě a statně vyznávali, že tuto neocenitelnou, oblažující víru katolickou věrně v srdcích svých zachováte, že ji veřejně v obcování svém vyznávati, zmužilými skutky osvědčovati, a při smrti své důvěrně a s dobrou nadějí k ní vinouti se budete! Srdcem i ústy volejmež nyní i vždycky: Jesu Kriste, Tobě živi jsme, Jesu Kriste, Tobě umíráme, Jesu Kriste, Tvoji jsme za živobytí i ve smrti.“

III. Co se pak jiných míst v království českém týká, sluší připomenouti, že v rodném městě sv. Jana, v Nepomuku ustavičně trvá vřelá úcta ku svatému rodáku tamějšmu, a že četné zástupy každoročně sem putují, aby se odporučili přímluvě a ochraně jeho ¹⁾).

V Králové Hradci stal se kostel seminářský, sv. Janu Nepom. zasvěcený, střediskem úcty Svatojanské pro celou diecési; konával se při chrámě tom třídní pobožnost Svatojanská od 16. května, spojená s plnomocnými odpustky; obzvláště však zmáhala se úcta ku sv. Janu od té doby, kdež biskup Heřman hrabě z Blümegen svatého Jana Nepomuckého prohlásil za patrona diecése Královéhradecké, což se stalo r. 1772. Nyní se koná o slavnosti sv. Jana po celý oktáv pobožnost v chrámu seminářském a sice mše svaté, kázání a požehnání. V posledních létech byl v diecési Králové-Hradecké založen zvláštní spolek na ten účel, aby se staral o hmotnou podporu chudších kněží; spolek ten ke cti sv. Jana Nepomuckého mučeníka Božského a almužníka přijal název „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“, jinak také „poukladna Svatojanská“.

¹⁾ O chrámu Nepomuckém a opravě jeho ku konci této knihy laskavý čtenář nalezne bližších zpráv.

Kdekoli v Čechách v městech neb na venkově se nachází kaple, oltář neb alespoň socha sv. Janu Nep. zasvěcená, tam zajisté od 16. do 23. května se také živým způsobem jeví zbožná úcta lidu českého k tomuto sv. patronu zemskému. Kvítím a zeleným listovím ozdobuje se obraz neb socha Svatojanská, hojnost světél rozlévá vůkol jasnou záři, a lid se schází tu ke mši sv., tu k večerní pobožnosti, ke cti sv. Jana konané; z upřímných srdcí vysílají se zbožné vzdechy, z úst vycházejí vřelé modlitby a ozývají se libozvučné písně, nezřídka i v průvodu hudby; toť jest pro ty, kdož doma zůstati museli, jako náhradou za pouť do Prahy ku hrobu sv. Jana, kterouž by všickni nejraději osobně byli vykonali, avšak za příčinou prací svého povolání anebo pro nedostatek hmotných prostředků konati nemohli.

§ 66. Úcta sv. Jana Nep. na Moravě a ve Slezsku, v Tyrolsku, Rakousku a Solnohradsku.

1. Sesterská naše Morava může se tím honositi, že nikterak v úctě ku sv. Janu Nepom. za spolubratry a soukmenovci Čechy nazpět nezůstává. Ano Moravané od počátku přistupovali a přistupují k blahodárnému „Dědictví Svatojanskému“ až dosavad počtem hojnějším než sami Čechové. Kdyby ani nestávalo pražádného jiného svědectví úcty jejich ku sv. Janu, tato okolnost sama by zajisté dosti výmluvně o úctě jejich svědčila.

Jsouť však i v jiném ohledu Moravané jakož neméně i Slezané věrní ctitelé sv. Jana Nep. V každém bezmála místě jest oltář neb obraz anebo socha téhož Světce; a tu staří i mladí, mužové i ženy stejně těšívají se na oktáv Svatojanský. Každý oltář neb socha a obraz bývá slušně kvítím ozdoben a osvětlen lampami neb svícemi; zde se konají buď od kněze litanie s požehnáním, aneb věřící lid sám společně modlitby tuto koná a zpěvem zbožných písní s průvodem hudby oslavuje svatého Jana, tak že od soch a kaplí daleko se rozléhají vůkol po travnatých lučinách chvály světce v Nepomuku zrozeného.

V metropolitním městě Olomúci koná se pobožnost k sv. Janu Nep. po celý týden slavnostní ve třech kostelích a sice: v arcibiskupském chrámě sv. Václava, kdež mívají požehnání kanovníci metropolitní kapitoly, pak u sv. Mauricia a u sv. Michala. V Brně nalézá se v katedrálním chrámu biskupském na Petrově oltář ke cti sv. Jana Nep. zasvěcený. V jiném pak Brněnském chrámě a sice u sv. Jakuba jsou malovaná okna, kteráž nedávno byla nově zřízena; jest jich dosud počtem 9 a vyobrazení jsou

na nich mimo jiné i patron český sv. Jan Nepomucký a patronové moravští, sv. Cyrill a Method.

Úctu svou ku sv. Janu Nepom. dokazují nábožní Moravané a Slezané nejjasněji tím, že každoročně u velikém počtu putují do Prahy navštívit drahý hrob tohoto sv. mučedníka. Jsou Moravané, kteřížto každoročně k slavnosti sv. Janské do Prahy přicházejí, dějiny a památky města Prahy nazpaměť umějí, Brno však, hlavní město moravské, jen málo znají. Že byl v Praze u hrobu sv. Jana, toť Moravan za velikou chloubu svou považuje, k sv. Janu on důvěrně lne a jeho přimluvám v každé nesnázi se odporoučí.

„Hrob sv. Jana Nepomuckého“, jak se jeden z nejzasloužilějších kněží moravských¹⁾ pěkně vyjádřil, „hrob sv. Jana jest onen magnet, který Moravany mocně do Čech a do Prahy táhne. Ano na ten hrob sv. Jana jest mnoho tisíců duší v Čechách, na Moravě a jinde připoutáno; ten hrob má do sebe takového kouzla, že jak se milé to Boží jaro otevřelo, každá věrná duše po tom hrobě zatouží, jako vlaštovička po svém letním hnízdečku. Když pak zpěvák zanotí známou píseň: „Doba přeposvátná již se přiblížila, nastala nám opět cesta prostomilá“, ó tu plným srdcem se zpívá: „Ó přijdiž, přijdiž jen svatý Jene, přijdiž nám naproti náš patrono!“ Mimo hrob sv. Jana máme v Praze i drahé ostatky sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Ludmily. Praha jest nám tedy co Jerusálém, kde těla svatých proroků národa našeho odpočívají. Ona jest ta archa drahých ostatků českých a moravských patronů. Chrám sv. Víta jest ona posvátná popelnice, již si před jinými veškerá rodina českoslovanská nade všechny věci pozemské vážití má. Ó ty přeslavný chráme sv. Vítský! za chrámy celého světa bychom nedali tebe. Tam rádo odpočívá srdce pravého Čechoslovana. Z Prahy posílány do všech krajín nábožné zpěvy, jako ten starý Svato-Václavský kancionál, až na to nejnovější vydání zpěvů rovátních. To staré bratrstvo literátské v Praze vzalo svůj původ. A to milé Dědictví Svatojanské má též v Praze své ohnisko! A protož směle se tázati můžeme: Kdybychom my Moravané Prahy neměli, kdo by se byl o nás staral? Studnice vod živých prýští se tam od hradu Pražského, a již přes 900 let zavlažuje nívy moravské. Kdyby chtěl na tolikerá dobrodiní zapomenouti? Co by řekli, kdyby z hrobu vstali ti Svatojanští

¹⁾ Tomáš Procházka, kaplan v Ivančicích, kdež se nalézá ve farním chrámě též oltář sv. Jana Nepomuckého. Promluvu tuto učinil k osadníkům Ivančickým, když je r. 1848 na pouť Svatojanskou ku Praze se ubírající vyprovázel. Šlechtný kněz zesnul v Pánu r. 1858.

ctitelové, kteří zde před sto lety tolik pěkných soch ke cti sv. Jana vystavěli? A protož rozmilé duše jděte. Kéž by možné bylo tu dalekou cestu do Prahy vám poněkud ukrátiti! Lesy moravské, popřejte poutníkům unaveným občerstvujícího chládku; a vy luhy české poskytněte bolavým nohám úlevy. Příkladem Panny Marie, která kdysi také pěšky s Ježíškem do Jerusalema putovala, občerstvení krácejte ku Praze až do místečka oblíbeného ku hrobu sv. Jana, patrona našeho města (Ivančic). Proste ho, aby se v nebi přimlouval za měšťanstvo naše, za veškerou vlast naši moravskou, abychom všickni poznali v těchto nynějších zmatených časích, co nám k spasení prospívati může!“ Tak, jak se zde o účtě k sv. Janu Nep. vyjádřil bohodůchý tento kněz, tak zajisté smýšlí v té věci každý zbožný Moravan.

2. Katoličtí bratři naši v Tyrolsku neméně horlivými jsou ctiteli sv. Jana Nep. V zemi tyrolské shledá cestující v městech i dědinách, v kostelích i pod širým nebem, na cestách, mostech a samotách sochy svatého mučeníka Jana Nep.; o slavnosti Svatojanské bývají sochy ty okrášleny věnci a světly ozářeny, ale pobožnost večerní se nekoná u soch těch obyčejně nikde, což smutný dojem činí na Čecha aneb Moravana, který z vlasti své uvykl na večer slyšati milý hlahol modlíciho se lidu a líbezný zpěv písní Svatojanských.

V hlavním městě tyrolské země, v Innsbrodu (Inomostí) nachází se kostel svatému Janu Nep. zasvěcený. Při kostele tom jest klášter Redemtoristů; tam se každoročně koná slavnost sv. Jana Nep. způsobem slavným. U večer 15. května začíná pobožnost kázáním a požehnáním; v den sv. Jana 16. května ubírá se processí z farního chrámu do kostela Redemtoristův, kdež se koná slavnostní kázání, načež sloužena bývá slavná mše sv. před vystavenou vel. Svátostí, která téhož dne od 5. hod. z rána až do 8 hodin večer vystavena zůstává. Po celý oktáv bývá každodenně v 7 hodin večer kázání, pak litanie a požehnání s nejsv. Svátostí; v poslední večer koná se slavné „Te Deum“. Po celý oktáv lze navštěvovatelům téhož chrámu dosíci plnomocných odpustků.

3. Že ani v Rakousku nevymizela ona upřímná úcta ku sv. Janu Nep., o které už císařovna Alžběta skvělé svědectví vydala a kterou také biskup Vídeňský hrabě Kollonič v diecési své shledal¹⁾, o tom jsou patrné důkazy. Ve Vídni, tomto hlavním městě mocnářství rakouského, bydlí na 200.000 Čechů, kteří za

¹⁾ Srovnej žádosti do Říma zaslané str. 69 a 72.

příčinou provozování obchodu neb řemesel sem se přistěhovali a zde se usadili; i nemůže ani jinak býti, leč že Čechové ti věrnými zůstávají ctiteli sv. Jana Nep., patrona země české. Před 40 lety byl s velkým nákladem zbudován ve Vídni nový farní chrám a ke cti sv. Jana Nepomuckého zasvěcen a sice na třídě k Prateru vedoucí. Čechům přicházejícím do Vídně po dráze severní jest chrám ten velmi dobře známý. Nad hlavním oltářem překvapuje každého vstupujícího překrásný obraz na vápně (čili na obmítce) malovaný; vyobrazen jest sv. Jan Nepomucký, an obklopen anděly vznáší se ku slávě nebeské nad městem Pražským. Podobně i v jiných kostelích Vídeňských nalézá ctitel sv. Janský aspoň obraz neb sochu sv. patrona svého.

V městě Linci jest chrám Karmelitánský největší a nejvкусnější mezi všemi kostely¹⁾; v něm se nachází zvláštní kaple sv. Janu Nepom. zasvěcená. Také v chrámě seminářském, který jindy náležel Německým rytířům, jest oltář svatého Jana Nepom. Blíž Lince rozkládá se na levém břehu Dunaje městys Urfahr, čítající asi 6000 obyvatelů; má jednoduchý čistý chrám, před nímž stojí krásná socha sv. Jana Nep.; takéť bydlí mnozí Čechové v městě tomto. Při benediktinském klášteře Medlíku (Mölk) v Rakousích jest městys téhož jména, kterýž má pěkný farní chrám s novou věží gothickou, a před ní stojí vkusná socha sv. Jana Nepomuckého na náměstí.

Na levém břehu jezera Gmundenského jest místo Trauenkirchen. Na skále vodou podemleté jest tam kostel s hřbitovem; nedaleko přístaviště pak kyne příchozímu mezi dvěma stromy socha našeho sv. Jana Nepom. V blízkém Ebensee jest velká jímka na splavné dříví; pily a solovary tamější zaměstnávají mnoho dělníků. Mezi dělníky těmi jest značný počet Čechů; však se jim nemusí stýskati, mají zde na splavu sochu sv. Jana Nep., svého krajana. Podobně při lázeňském místě Ischlu stojí socha sv. Jana Nepom. na dřevěném mostě, vedoucím přes řeku Trunu (Traun); když pak se pocestný ubírá odtud dále do Halštatu, na cestě každou chvíli buď obraz neb sochu sv. Jana Nepomuckého spatřiti mu lze.

Nejinak jest i v Solnohradsku, kdež na každém téměř mostě neb můstku i na jiných místech, návsích a rozcestích socha sv. Jana Nep. se nalézá. Že zámecká kaple Mirabellská blíž města Solnohradu znamenitý ostatek z těla sv. Jana přechovává,

¹⁾ Nový chrám katedrální čili biskupský, jehož stavba započata r. 1862, není posud ještě dostavěn; budeť to nádherný stánek Boží, ve slohu gothickém zřízený.

a že lid tamější krajiny svatého mučenka vroucně ctí, o tom jsme už zprvu (u vypravování z roku 1866) pověděli.

§ 67. Úcta sv. Jana Nep. v Polsku, Uhrách a Slovensku, Štýrsku a Krajinu.

1. Od Poláků nejbliže po Rodičce Boží oslavován bývá svatý Jan Nepomucký; jej prosí za přímluvu u Boha, jemu ke cti staví katolíci polští chrámy, kaple i oltáře. Není v Polsku knihy modlitební, v kteréž by nebyly prosby, písně a litanie k tomuto sv. patronu. Není skoro jediného domku, jediné chýže, kde by se mezi jinými nestkvěl na stěně obraz sv. Jana s pěti hvězdami. Obzvláště na blízku vod viděti lze sochy Janovy. Kamkoli obrátí zbožný Polák zraků svých, všude spatřuje památky svých šlechtných předkův. Zde uprostřed vesnice nad rybníkem vypíná se kaple, kteráž kromě kříže Kristova, vedle obrazu Panny Marie Čenstochovské chová také sošku neb obraz sv. Jana Nepomuckého. Tam opět při mlýnech i mostech, v městech, vesnicích, ano také uprostřed pustých lesů viděti sochu sv. Jana; jinde zase na rozcestích, na jezerech, řekách i potocích stojí na pahorku stinný strom a pod ním na sloupu socha, kteráž, jak to po kříži, biretu a pěti hvězdách poznati lze, představuje neohroženého hájitele pečeti zpovědní.

Poláci nosí na prsou vedle peníze s obrazem Matky Boží též medailii sv. Jana Nepomuckého, a zpívají ku cti jeho píseň: „Witaj Janie“, krásnou slovy i nápěvem. Je-li kdo zarmoucen nějakou pomluvou neb na cti utrhaním, stará se o to, aby sloužena byla mše svatá na oltáři Svatojanském, anebo aby po modlitbách za zemřelé kazatel s přítomným lidem se za něho pomodlil ku sv. Janu Nepomuckému, jakožto hájiteli dobrého jména, nad poklady dražšího. Rodičové při křtu svatém rádi dávají dítkám obojího pohlaví jméno: „Jan“, „Johanna“, aby v dalším životě toho svatého ve ctnostech a v zbožném životě následovaly a pod příznivou péčí toho, jenž se dal umučiti pro zachování dobré pověsti, osvobozeny byly od křivých soudů lidských.

Dospělejší dívky dne 16. května v bílých šatech s věnci na hlavách navštěvují sochu sv. Jana Nep., okrášlenou libovonným kvítím, aneb jdou do chrámu Páně, vzdávajíce vroucí díky za ochranu a prosíce Boha skrze sluhu jeho, Jana Nep., aby uděliti ráčil pokoj v budoucnosti, onen pokoj, jehož svět dáti nemůže.

Příčina toho, že lid polský, ač má své vlastní krajany mezi svatými, s takovým zálibením ctí a velebí sv. Jana Nepom., jest následující. Lid polský si vysoce váží dobrého jména a cti

mezi sousedy, on bývá hotov ztratiti všechno co má, druhdy i sám život, nežli trpěti škodu na své dobré pověsti. Z kázání a cvičení křesťanských však ví každý Polák, že zpovědník nesmí vyraditi tajemství sv. zpovědi, byť i musel trpěti smrt se sv. Janem Nepomuckým; Polák ví, že sv. Jan Nep. jest obhájce cti a dobrého jména. A proto vyzývá jej lid polský za pomoc a přímluvu před všelikým zakanbením světským, jemu ke cti staví sochy a chrámy.

Nejedni Poláci vroucně si přejí, aby Polsko mohlo také v jiném způsobu následovati příkladu Čechů v oslavování sv. Jana Nep., a sice aby založen byl v Polsku spolek literární podle vzoru Svatojanského Dědictví; spolek ten by měl vydávati prospěšné spisy a starati se takovou měrou o vývin pravé osvěty a pobožnosti mezi obecným lidem, kterýž z velké části dosavade vězí v nevědomosti a všeliké bídě duchovní. K založení takového spolku však až dosud nedošlo.

Praha naše hostila r. 1876 v lůně svém primasa království Polského, arcibiskupa Hnězdensko-Poznaňského, kardinála Ledochowskiho. Hájil věrně práva církve svaté, střežil jako bedlivý pastýř stádce sobě svěřené; v tak zvaném boji „kulturním“ neohroženě stál proti všem nájezdům nepřátelským, nepovolil nátlaku s hůry činěnému; byl za to od pruské vlády po dvě léta držán v tuhé vazbě v žaláři Ostrovském, načež mu rozkázáno, aby opustil země pruské, jinak prý zavezen bude na pevnost. Násilím vypuzen byv od svého stádce ubíral se apoštolský biskup, věrný vyznavač Kristův do Říma a zvolil cestu svou přes Prahu. Učinil tak proto, aby zde mohl se pomodliti u hrobu dvou sv. mučedníků, a sice sv. Vojtěcha, jehož tělo přes 40 let odpočívalo v chrámu Hnězdenském, a sv. Jana Nepomuckého, jehož Ledochowski byl a jest věrným následovníkem, an hájí práva církve sv. proti světskému násilí, proti knížatům této země. Dne 5. února 1876 odebral se kardinál Ledochowski na staroslavné Hradčany, kdež navštívil hrob sv. Jana Nep. a ochraně jeho sebe doporučil i stádce své, Poláky, věrné ctitele Svatojanské. Také hrob sv. Vojtěcha navštívil kardinál Ledochowski, a od těch sv. hrobů odebral se do Říma, aby tam u Otce křesťanstva, Pia IX. hledal útulku, jehož mu také papež s otcovskou láskou milerád propůjčil, a nyní také Lev XIII. propůjčuje.

2. V Uherském království má až doposud sv. Jan Nep. své věrné ctitele. V Pešti a Budíně lze viděti sochy jeho v každém téměř kostele, taktéž stojí sochy sv. Janské na dvou náměstích v Budíně. Po ulicích a domech Pešti a Budína nalézají se zhusta obrazy sv. Jana. V sídle primasa Uherského, v městě

Ostřihomě nalézají se ve dvou kostelích oltáře sv. Jana Nep. Na lodním mostě v Ostřihomě viděl cestující Čech r. 1865 na jedné lodi postavenou malou budku prkennou, a v ní stála ověňčená soška sv. Jana.

Obzvláště na Slovensku prokazuje se sv. Janu Nepom. vřelá pocta od bratří Slováků. Sochy a obrazy světce toho začasť se naskytují, a Slováci rádi a často putují do Prahy ku hrobu sv. Jana. Z novější doby zejména budiž zde uveden příklad upřímné úcty ku sv. mučenisku tajemství zpovědního. U Ciferu na cestě k Prešpurku nachází se od 117 let kaple sv. Jana Nep. s oltářním obrazem a s ostatky téhož světce. V kapli té konávaly se každoročně v předvečer sv. Jana litanie a v den samý sv. Jana Nep. sloužena tu byla slavná mše svatá. Avšak od r. 1875 nekonala se tam po 2 léta nekrvavá oběť Ježíše Krista; nebo kaple ta neměla žádné jistiny k obnovování a udržování svému, ani žádného živého dobrodince; i spustla docela a byla blízka rozpadnutí. Tu vzbudil Bůh na přímluvu sv. Jana dobrodince a sice dva spoluzanžele, kteřížto slitovali se nad kaplí a nešetřili žádné práce ani oběti, aby ji zase slušně vyzdobili. Dalíť obnoviti kapli i obraz sv. Jana; mimo to zcela nové sochy sv. Petra a Pavla z kamene dali vytesati, tak že kaple ta k předešlé slávě přivedena byla. Aby však budoucně byla uchována zkázy, učinili nábožní manželé fundaci 100 zlatých obnášející. Kaple byla r. 1877 posvěcena a nyní se tam opět koná jako dříve slavnost Svatojanská.

3. Že pak i jiné větve rozsáhlé rodiny slovanské v této úctě ku sv. Janu Nepom. vřelý podíl berou, tak zejména Slovinci ve Štýrsku, o tom svědčí pouť, kterouž slovutný biskup Labudský (Lavant) Antonín Martin Slomšek v r. 1852 vykonal¹⁾, přicestovav naschvál do zlaté Prahy, aby zde u hrobu sv. Jana Nepomuckého mši sv. obětoval a sebe i stádce své ochraně toho sv. mučenfka doporučil.

Tak i ve vojvodství Krajinském úcta ku sv. Janu Nepomuckému není věcí neznámou. Vždyť pak v nádherném, velkolepém chrámu biskupském v hlavním městě Lublani nachází se ozdobný oltář našeho sv. Jana Nepom., a podobně i ve fran-

¹⁾ V témž roce 1852 založil biskup Slomšek „družstvo svatého Mochora“, kteréž podobně jako naše Dědictví Svatojanské a Cyrillo-Methodějské vydává knihy ku vzdělání Slovincův; družstvo to podporou biskupa Slomšeka brzy znamenitého prospěchu nabylo. Máme za to, že úmysl, založiti ono družstvo, pojal Slomšek za pobytu svého v Praze a že v tom záleželo ovoce jeho pobožnosti, u hrobu sv. Jana konané.

tiškánském vysokém a krásném kostele pěkný oltář témuž svatému mučenku jest zasvěcen.

§ 68. Úcta sv. Jana Nep. v Bavorsku, Wirtembersku a Badensku.

Kdekoli v Německu udržela se katolická víra, tam po pravidlu rozšířila a podnes se zachovala úcta ku sv. Janu Nepomuckému. Avšak nejenom v zemích ryze neb většinou katolických, nýbrž i tam, kde vyznání nekatolické vrch drží, svatý Jan Nep. mívá mezi křesťany katolickými své věrné ctitele.

1. Bavorsko jest země rozhodnou většinou katolická. Proto diviti se nelze, že na každém skoro mostě nacházíme tam sochu sv. Jana Nepom., taktéž i jinde v polích a na cestách s obrazy a sochami jeho se potkáváme. Na kamenném mostu v městě Wircburku nad řekou Mohanem jest 12 z kamene tesaných soch svatých postaveno; mezi nimi také sv. Jan Nepomucký. Též na několika soukromých domech v témž městě spatřiti lze sochy sv. Jana. V tamějším chrámě Neu-Münster řečeném jest oltář sv. Jana Nepom. a při něm má své sídlo bratrstvo Nepomucké čili Svatojanské. Také v městě Lindavě na Bodamském jezeru viděti sochy sv. Jana Nep. (ač jest Lindava město většinou protestantské).

2. V království Wirtemberském svědčí o úctě Svatojanské město Rottenburk, kdež jest sídlo katolického biskupa. Ve farním chrámu tamějším zasvěcen jest poboční oltář ke cti sv. Jana Nepomuckého; po ulicích jakož také na mostě v témž městě Rottenburku viděti lze více soch téhož sv. mučenka. Nezřídka i z tamějsích krajin putují nábožní katolíci do Prahy ku hrobu sv. Jana, jak se r. 1862 stalo, kdež několik poutníků z Wirtemberska do Prahy přibylo.

3. Velkovévodství Badenské čítá sice velmi mnoho nekatolíkův, nicméně jsou tam i horliví katolíci u velikém počtu, svaté víry a pravé matky církve věrně se přidržující. Mezi nimi jsou horliví ctitelé Svatojanští. Náleželof druhdy Badensko z velké části (obzvláště jižní krajiny, tak nazvaný Breisgau) k říši rakouské a z těch dob se tam úcta ku sv. Janu Nepom. pevně zakotvila. Jeden z nejstatečnějších obhájcův církve katolické za nového věku byl arcibiskup ve Frýburku Breisgavském, Heřman Vikari (zemřel r. 1868 co kmet 96letý); neohrožený ten a v pravdě apoštolský biskup byl vroucí ctitel sv. Jana Nepomuckého; tuto úctu zdědil po svém otci, kterýž vždycky choval obzvláštní důvěru k sv. Janu, a z té přičiny dal syna svého na to jméno pokřtiti.

neboť arcibiskup Vikari jmenoval se plným jménem: „Heřman Jan Nepomucký.“ A byl také jména toho v plné míře hoden; neboť se podobal sv. Janu Nep. ve mnohých ctnostech, především v laskavosti k podřízeným, a neméně neohroženým zastáváním práv církve svaté naproti útokům se strany vládařů této země.

Ve Frýburku a v okolí nalézají se mnoho soch sv. Jana Nepomuckého obzvláště na cestách a mostech, nezřídka i ve chrámech oltář neb aspoň sochu jeho lze spatřiti. Taktéž v lázeňském místě Baden-Baden, kamž se v létě sjíždí cizincové ze všech krajin evropských, ano i zámořských, požívá sv. Jan Nep. netoliko vůbec úcty mezi katolíky, ale má zde zvláštní chrám, na jméno sv. Jana zasvěcený, a také ve farním chrámu, kterýž ve slohu gothickém jest vystaven, nachází se postranní oltář sv. Jana Nepomuckého. V městě Kostnici¹⁾ na jezeru Bodamském viděti lze na zevnější zdi před chrámem sv. Štěpánským velikou sochu sv. Jana z Nepomuku s nápisem latinským v tomto znění: „František Honorius hrabě Trautmannsdorf, svobodný pán z Togenbachu, pán na Malých Karlovicích, tuto sochu na počest blahoslaveného Jana z Nepomuku z obzvláštní uctivosti postaviti dal léta Páně 1709.“ Obnovena byla tato socha r. 1778. Nedaleko přístavu a nádraží jest dům kupecký, tak zvaný „Kaufhaus“, už r. 1388 vystavený, kdež za doby sněmu církevního v Kostnici se odbyvalo konklave čili volba papeže (zvolen jest Martin V. r. 1417). Na portále (průčelí) po pravé straně té budovy spatřiti lze poprsí sochy; jest to sv. Jan Nepomucký, an drží v rukou kříž a palmu, na hlavě máje biret (kvadrátek) a pláštěm kanovnickým jsa přioděn; pod tím nápis zní: „K vyplnění slibu postavil Karel Jeronym svobodný pán Christiani de Rott r. 1753.“

Mimo tyto zde naznačené země má sv. Jan také v jiných krajinách rozsáhlé říše německé věrné své ctitele. O tom svědčí pouf, kterouž r. 1863 vykonal do Prahy ku hrobu sv. Jana biskup Laurent, apoštolský vikář Lucemburský, kterýžto rázně hájil práva církve sv. naproti odpůrcům, začež byl naléháním hollandských kalvinistů se země vypovězen, ačkoliv u duchovenstva i lidu všeobecné lásky požíval. — O tom přesvědčiti se mohl každý Pražan r. 1860; tehdaž konal se v Praze valný sjezd katolických jednot celého Německa²⁾; bylo zde na sta kněží i nekneží z různých zemí německých shromážděno. Kněží každodenně

¹⁾ V Kostnici (Konstanz) konal se všeobecný sněm církevní (1414—1418), na kterémžto zavržena jest nauka Husova.

²⁾ Až do roku 1866 bylo království české počítáno za část německého buntu; po válce prusko-rakouské byly Čechy ze spolku toho vypuštěny. Ostatně

v tak velkém počtu navštěvovali chrám sv. Vítský, aby tam u hrobu sv. Jana Nep. mše svaté sloužili, že po obou stranách téhož hrobu ustavičně až po samé poledne mše svaté se střídaly a předce nemohlo nábožné touze mnohých býti vyhověno, tak že u jiných oltářů obětovati museli oběť nekrvavou Nového Zákona. S kněžími pak i nekněží pilně hrob sv. Jana navštěvovali. Neméně svědčily poptávky vojnů pruských katolických r. 1866 po hrobě a těle sv. Jana Nepom. o tom, kterak zvláště v Porýnsku jest rozšířena úcta k témuž našemu patronu zemskému.

§ 69. Úcta sv. Jana Nepom. v Římě a v Itálii.

Netoliko na blízku Vltavy, ale též v pobřeží řeky Tibery požívá sv. Jan Nepomucký úcty nevšední. Římský kalendář káže duchovenstvu slaviti památku sv. Jana Nep. dne 17. května jakožto dvojnásobnou (duplex). Avšak chrám S. Maria dell' Anima, kterýž stojí pod ochranou vlády rakouské, má tu zvláštní výsadu, že smí slavnost na počest sv. Jana Nepomuckého se svými bratry v Čechách konati 16. května a sice s obřadem slavnějším jakožto slavnost dvojnásobnou druhé třídy s oktávem. Slavnost tato počíná v Římě už 3 dni před sv. Janem. V svatvečer ozdobí se bohatě oltář sv. Jana Nep., na něm vystaví se v pozlaceném relikviáři ostatek z těla téhož světce, kterýžto ostatek biskup Budějovický Jan Valerian Jirsík sem daroval. Po celý oktáv konají se služby Boží v témž chrámě slavně s celým leskem dojmavé bohoslužby katolické.

Pamětihodné jest, že papež Benedikt XIV. r. 1741 o slavnosti sv. Jana Nepomuckého sám sloužil mši sv. v témž kostele all' Anima, jak o tom svědčí nápis dosavade umístěný nade dveřmi sakristie; tenkráté také papež dovolil, aby se v den sv. Jana každoročně v chrámě řečeném mše sv. sloužiti jakož i hodinky kněžské konati mohly a sice tímž způsobem, jak to pro království české bylo od apoštolské Stolice schváleno.

Při německém hřbitově v Římě nalézá se chrám Panny Marie bolestné. Chrám ten má zvláštní oltář zasvěcený sv. Janu Nepomuckému. Nade dvěma stupněmi mramorovými povýšen jest oltářní stůl tolikéž mramorový. Místo tabernákulu zaujímá malovaný obraz Rodičky Boží v rámci a za sklem s nápisem „Maria Pomocnice“ (Maria d' adjuto). Za tímto obrazem visí na zdi v pozlaceném rámu dřevěném veliký obraz sv. Jana Nepomuckého. Výklenek oltářní, t. j. sloupy s přiměřenou svrchu ozdobou na konaly se porady při tom sjezdu na ostrově Žofinském jazykem českým i německým.

zdi jsou vymalovány. Čtyři větší a dva menší svícny dřevěné barvou stříbrnou natřené a takové též rámce tabulek oltářních, pak dvě malé hlíněné nádoby s umělými květinami jsou jedinou okrasou oltáře.

Na mostě „Ponte Molle“ v Římě nachází se už od mnohých let socha sv. Jana Nepomuckého. Nejen Čechové do Říma přichodí, ale i rodilí Římané jsou z velké části vřelými ctiteli našeho sv. mučeníka. O tom přesvědčil se jistý kněz český, jenž r. 1863 v Římě se zdržoval. Jistý měšťan požádal jej o dvě mše svaté u oltáře sv. Jana Nepom. v kostele all' Anima, řka, že právě četl životopis toho světce. I chtěl mu kněz český vypravovati o hrobě sv. Jana Nep. na hradě Pražském; tomu však měšťan nepřipustil, an ujišťoval, že ví všecko. A nebyl to předce Čech, nýbrž rodilý Říman, a upřímný ctitel našeho sv. krajana.

Leč nejen v staroslavném sídle papežův Římských, i jinde v Itálii shledáváme stopy dosti četné o úctě, v jakéž Italové sv. Jana Nep. chovají.

V Palermě na ostrově Sicilii nalézá se na hrázi mořské před bývalou tvrzí vojenskou, jež od r. 1860 ve zříceninách leží, pěkná mramorová socha sv. Jana Nepomuckého na podstavci. Dva znaky a nápis vyryty jsou na tabulích či deskách z téhož krásného bílého mramoru, z něhož i socha jest zhotovena. Nápis zní: „Svatému Janu Nepomuckému, ochránci svému, postavil Ottokar hrabě ze Stahrembergu r. 1722“ (tedy 7 let dříve, nežli Jan Nep. za svatého byl prohlášen). V kostele sv. Františka v Palermě jest na jednom oltáři pěkný obraz sv. Jana Nep. V církevním kalendáři arcibiskupství Palermského nařizuje se duchovenstvu, aby slavilo den sv. Jana Nep. každoročně jako slavnost dvojnásobnou větší (duplex majus). Také řehole Minoritů na Sicilii slaví den sv. Jana s tímž obřadem.

V Benátkách Vlašských slaví se den 16. května co jeden z předních kostelních svátků (nezasvěcených) obřadem slavnosti dvojnásobné druhé třídy s oktávem; i nazývá se sv. Jan Nepomucký „patronem města a duchovenstva Benátského“. Příčina, proč Vlašské Benátky sobě sv. Jana za ochránce a patrona svého zvolily, jest nám neznáma, ale každý Čech musí z toho mítí nemalé potěšení, když vidí, že také jiné a sice dějinami svými slavné kraje odevzdávají se ochraně téhož sv. patrona, kteréhož vroucně ctí lid československý.

Památné město Pisa¹⁾ rovněž ctí sv. Jana Nepomuckého.

¹⁾ V Pise nachází se při stoličném chrámě světoznámá nakloněná věž; jest 142 stop vysoká, a naklonění její obnáší 12 stop. Nahore na věži

V kostele sv. Kateřiny, velkém to ač sešlém chrámu v levé lodi vedle hlavního oltáře jest pěkný oltář sv. Jana Nep. Veliký obraz oltářní představuje sv. Jana právě jako u nás v Čechách s pěti zářícími hvězdami okolo hlavy, an vznášeje se k nebi přijat jest od Rodičky Boží a andělů, z nichž jeden drží v rukou list se slovy: „Zachovával všecka slova tato v srdci svém.“ Vedle obrazu na stěně jsou po stranách vymalováni dva andělé; jeden z nich drží palmu mučnickou, druhý klade prst k ústům na znamení mlčelivosti. Dole na obraze samém jako v pozadí viděti jest Pražský most, s něhož pochopové svatého mučenka do Vltavy svrhují. Dále v pozadí jest také zpověď královny Žofie vypo-
dobněna. Pod obrazem umístěn jest velikými písmeny nápis: „Svatý Jan Nepomucký, ochránce těch, kdož křivě trpí na dobrém jménu svém.“

Český kněz Jan Nep. Herčík meškal r. 1865 v Itálii za příčinou zotavení svého zdraví, an trpěl plicním neduhem. Týž byl vroucí ctitel svého sv. patrona a proto si cestou pilně všímal každé sochy neb oltáře, kterýž ke cti sv. Jana Nep. byl zřízen. Nežli se odebral z města Pisy dále k severu, navštívil oltář sv. Jana Nep. v tamějším chrámě sv. Kateřiny a podav o tom do Prahy zprávu ku konci dodal: „Pomodlil jsem se upřímně u toho oltáře, aby nám ¹⁾ svatý Jan Nep. vyprosil šťastný návrat do vlasti, do vlasti jeho i vlasti naší.“ Touha jeho se vyplnila a sice způsobem takovým, že se zjevně přesvědčil o mocném, ano zázračném účinku přímlyvy svého sv. patrona. Přišel kněz Herčík do Milána. Řím a Milán byla ona dvě města, jichž nejvíce si žádal spatřiti. Uzřel Milán, to město zasvěcené pracemi sv. Ambrože, obrácením sv. Augustina a horlivostí apoštolskou sv. Karla Borromejského. Již byl přichystán k odjezdu z Milána; tu však ve 2 hodiny v noci dne 13. května 1865 probuzen jest náramným kašlem a počal vyhazovati krev. Po chvíli nastalo utišení, ráno však přišel ještě silnější proud krve a téhož dne ještě jednou, tak že okolostojící strachem trnuli. Po dva dni zdálo se pak, že krev se utiší, avšak dne 16. května, v slavný den sv. Jana Nep., patrona jeho, zalíbilo se Bohu ubohého k jmeninám navštívení strašným vyhazováním krve, které se pětkrát opakovalo. Jižij na smrt blízkou pomýšleje jen za to prosil Boha nemocný kněz, aby na přímlyvu sv. Jana Nepomuckého mu popřál tolik síly, by se mohl

jest sedm zvonů, jimiž se beze všeho nebezpečí každodenně zvoní. Z hořejška jest překrásná vyhlídka.

¹⁾ S ním společně cestoval kněz Karel Jaenig, rodilý Čech, který se nyní v Římě zdržuje co představený chrámu a ústavu all' Anima.

navrátiti aspoň do vlasti, tak aby nemusel zemřítí opuštěný v cizině. Při tom učinil slib, že po svém bohdá šťastném do Čech návratu vykoná ihned pouť ku hrobu sv. Jana Nep. v Praze. A svatý Jan nesklamal důvěru svého svěřence a ctitele. Nalezl především v Miláně laskavého lékaře, kterýž jej velmi pečlivě ošetřoval; pak byl ochotně přijat do nemocnice u Milosrdných bratří, kdež se zvláštní oddělení pro kněze nalézalo, a kdež v pravdě bratrského ošetřování se jemu dostalo. Konečně se nemocný s pomocí Boží tak dalece zotavil, že mohl nastoupiti zpáteční cestu do své vlasti. O letnicích 3. června 1865 navrátil se opět do vlasti své a sice především do Prahy, aby tu na hrobě sv. Jana Nepomuckého, svého patrona, Bohu dobrotivému srdečné díky vzdal za ochranu téměř zázračnou, v poslední těžké nemoci jemu poskytnutou. (Zesnul v Pánu 8. února 1869.)

§ 70. Úcta sv. Jana Nepomuckého v Číně.

Již dříve jsme pověděli, že nejen Evropa ctí sv. Jana Nep., ale že úcta světce našeho se rozšířila již v 18. století do Asie, a že zejména v Indii přičiněním tamějších missionářů naučil se věřící lid útočiště své bráti k našemu sv. patronovi¹⁾.

Mámeť pak i z jiné krajiny rozsáhlé Asie bezpečné o tom zprávy, kterak i tam úcta ku sv. Janu Nepomuckému pevně se zakotvila. Míjíme zde Čínu, kterážto říše na povrchu 250.000 čtverečných mil se rozprostírá, čítajíc dle přibližného počtu přes 300 milionův obyvatelstva, kteréž ale bohužel většinou svou doposud vězí ve tmách pohanstva. Bylť ovšem častěji a zejména od 16. století tovaryštvem Ježíšovým i jinými řeholníky činěny pokusy, aby evangelium Kristovo se v císařství Čínském zdárně šířiti mohlo; a podobalo se častěji, že se Bůh slitoval nad Čínany a že tam kyne hojná žeň hlasatelům víry křesťanské. Avšak zlobou pohanův pokaždé zdviženo jest krvavé pronásledování proti vyznavačům jména Kristova, tak že církev čínská téměř do samého kořene byla vyhlazena. Navzdor tomu však nepřestává Stolice apoštolská rok co rok vyslati do Číny apoštoly své, kněží světské i řeholní, aby pokračovali v díle započatém, hotovi jsouce každé chvíle krev svou cediti pro nejsvětější jméno Ježíše Krista.

Úctu ku sv. Janu Nep. v Číně po roce 1750 zavedl a velmi horlivě rozšiřoval Bohumír (Gottfried) Laimbeckhoven, kněz tovaryšstva Ježíšova, rodilý Čech. Onť sám byl horlivým ctitelem sv. Jana Nepom. Když tedy od svých představených poslán byl

¹⁾ Srovnej výše v § 42 str. 161., kdež také podána zpráva o tom, že důvěra v přímlovu sv. Jana Nep. nebyla sklamána.

za missionáře do provincie Nankinské¹⁾ v Čínsku, a tamějším pohanským rybářům po dlouhá léta svaté evangelium zvěstoval, rozšiřoval také pilně mezi novými křesťany úctu ku sv. Janu Nepomuckému. V krajině Nankinské jest mnoho jezer, průlivův a řek, za kteroužto příčinou obyvatelé tamější často velkými povodněmi stfháni bývají. Této okolnosti velmi moudře využítkoval kněz Laimbeckhoven a napomínal nové křesťany k tomu, aby sv. Jana Nep. upřímně ctili a důvěrně za pomoc vzývali, jelikož jest zvláštním ochráncem a pomocníkem ve všelikém nebezpečství z povodní hrozcím. Křesťané čínští uposlechli dobré rady svého missionáře a nelitovali toho, že tak učinili; neboť jim svatý Jan Nepom. častokráte ku pomoci přispěl, když v nebezpečství povodně byli postaveni. A pomoc ta měla nejednou do sebe patrné známky pravého zázraku.

Po zrušení tovaryšstva Ježíšova (1773) byl Laimbeckhoven povýšen k hodnosti biskupa v provincii Nankinské, a v úradě tom nabyt ještě větší příležitosti k rozšiřování úcty sv. Jana Nepomuckého. Jednou pak, když za biskupování jeho opět veliké povodně v různých a Nankingu dosti blízkých krajinách říše čínské nastaly, učinil na počest sv. Jana Nep. zvláštní slib na ten úmysl, aby na mocnou přímluvu téhož sv. patrona byla provincie Nankinská od všelikého nebezpečství a pohromy zachráněna. Svatý Jan Nep. slibem tím nepohrdnul, a Bůh na orodování jeho vyslyšel prosbu biskupovu; provincie Nankinská byla od povodně tentokráte úplně ušetřena. Z vděčnosti staral se nyní šlechtný biskup Laimbeckhoven všemožně o to, aby sv. Jan Nepomucký výrokem papeže Římského ustanoven a vyhlášen byl za zvláštního patrona celé diecése Nankinské. Sv. Otec Pius VI. ochotně tuto prosbu vyslyšel. Od té doby jest tedy náš milý krajan sv. Jan Nepom. zvláštním patronem diecése Nankinské. Úmrtím biskupa Laimbeckhovena jakož i ostatních bývalých jezuitských missionářů zanikla mimo jiné i tato missie Nankinská, až se jí zase během 19. století noví missionáři z tovaryšstva Ježíšova dle vůle a přání sv. Otce Pia IX. ujali.

Nynější missionáři tito neopomenuli horlivě následovati příklad biskupa Laimbeckhovena a pěstují seč mohou úctu sv. Jana Nep. mezi křesťany čínskými. Jeden z těchto missionářů prosil r. 1876 písemně svého dobrého přítele v Praze, aby mu zde v Čechách aspoň několik obrázků sv. Jana Nep. anebo penízků s obrazem téhož světce zaopatřil, a mu je pak do Číny

¹⁾ Nanking jest velké město, čítající přes 500.000 obyvatelů.

zaslal, protože mnozí křesťané tamější ještě nikdy ani obrázek sv. Jana Nep. neviděli, kteréhož předce horlivě ctí a vzývají. Přítel Pražský zaslal za nedlouho dvě malé bedničky s rozličnými obrázky, penízky, soškami sv. Jana Nep., Matky Boží Marie Panny a sv. patronů českých do Číny. Bedničky se šťastně na své místo dostaly a missionář čínský zaslal příteli svému v Praze list děkovací, z něhož tuto pro potěšení všech ctitelův Svatojanských hlavní částky sdělujeme. Píšeť:

Bůh všemohoucí bude sám odměnitelem všem těm dobrodincům, kteří nás svými dary obmyslili. Co se mne týče, vzpomínám každodenně při nejsv. oběti na tyto naše dobrodince, abych aspoň částečně vděčnosti povinované zadost učinil. Zakoupil jsem také maličké sirotky¹⁾, nemluvnátka, a při křtu svatém dal jsem jim jména svatých patronův českých, blah. Anežky České, sv. Václava, sv. Jana Nep., sv. Vojtěcha a sv. Víta, jakož i jména svatých patronův těch osob, které nám větší část darů těch zaslaly. Všickni tito maličtí sirotkové, jimž jsem při křtu svatém dotčená jména udělil, odebrali se již na věčnost, a tam v nebi, ve slávě Boží budou zajisté všem našim dobrodincům v Čechách po křesťansku děkovati.

Jeden z těch obrazů sv. Jana Nepomuckého, kteréž jste mi zaslal, jest nyní již vystaven v kostelíčku téhož světce u Hemén u, kdež právě nyní jsem missionářem. Před nedávnem obdržel jsem tyto mně zasláné obrazy ze Šang-hai. I postaral jsem se hned o to, aby jeden z nich do rámu byl zadělán, a pak jsem se bez prodlení s tímto svým pokladem odebral do Nepomu-dam-u na missii. Na svátek Neposkvrněného Početí Marie Panny 1876 vystavil jsem obraz sv. Jana Nepom. na oltář. Ti ubozí lidé žasnuli podivením, když obraz spatřili. Neviděli až posud nikdy žádného podobného obrazu; proto také s radostí pravili: Teď aspoň víme, jak si svatého Jana Nepomuckého mysliti máme! Jakmile se zpráva o tomto novém obraze do jiných osad roznesla, hrnuli se křesťané do Nepomu-dam-u, aby jej také uviděli. A to vám bylo poptávek, mám-li také obraz sv. Josefa, aneb Matku Boží růžencovou, aneb anděla Strážce atd. Každý se tázal, mám-li obraz toho sv.

¹⁾ V Číně vlastní rodičové pohanští prodávají své děti jako otroky; obyčejně musí platiti missionářové za jedno dítě 10 zl. 50 kr. Velký počet těch ubohých, od vlastních rodičů zamítnutých stvoření umírá slabostí brzy potom, když dopraveny jsou do sirotčince neb jiného domu katolického; kdož na živu zůstanou, obdrží výživu a křesťanské vychování v ústavě od církve zřízeném. R. 1875 bylo takových dětí 310.000 pokřtěno; z nich zůstalo na živě 50.000.

patrona, jehož jméno na křtu sv. obdržel; neboť jej vyobrazeného ještě nikdy neviděl. Osadníci zdejší nechtěli tomu z počátku ani věřiti, že dotčený obraz sv. Jana Nepomuckého v jejich kostelíčku darem zůstane, a pořád se mne ptali, je-li to pravda, že tam obraz skutečně zůstane? aneb zdali snad jenom žertuji a obraz jinam odnesu? Konečně se předce utišili a uvěřili tomu, že obraz ten bude stále kostelíček jejich zdobiti. Lidé tito jsou samí rolníci, chudičtí, ale horliví křesťané. Jméno jejich obecné jest Yung t. j. medvěd.

Druhý obraz sv. Jana Nepom., který jste mi zaslal, pošlu na ostrov Zum-ming. Tento ostrov jest velmi lidnatý, leží na velké řece Kiang, a za tou příčinou bývá často velkou povodní zaplaven. Tam tedy bude obraz sv. Jana Nep. velice vítaný, křesťané tamější si ho budou vysoce vážiti a sv. Jana Nep. horlivě vzývati.

Třetí obraz sv. Jana Nep., který jste mi zaslal, bude v našem biskupském chrámu v Šang-hai k veřejné účtě vystaven, poněvadž celá naše diecése témuž světci byla zasvěcena.

Tu myšlenku, abyste mi také obraz Matky Boží bolestné poslal, vnukl vám zajisté sv. Jan Nepomucký. Obraz ten¹⁾ jest nám velice milý. My zde máme v jedné osadě kostelíček, zasvěcený na počest Matky Boží bolestné, obrazu téže Maticky jsme však až doposud v něm neměli. Domyslite se toho snadno, jaká radost z toho bude v celé osadě.

Druhá bednička, kterou jste mi zaslal, došla také již do Šang-hai. V měsíci lednu sejdeme se tam my missionáři z rozličných končin a budeme tam konati výroční duchovní cvičení. Při této příležitosti dostane se i tato bednička do mých rukou, a z dárkův mně zaslaných podělím i ostatní missionáře, kteří mne již bez toho snažně za to prosili, abych jim nějaké penízky a obrázky svatých udělil. Těmi většími obrazy sv. Jana Nep. podělil bych velmi rád ty četné kostelíky sv. Jana Nepomuckého, které se zde na obojím břehu řeky Kiang nacházejí. Řeka ta se velmi často a sice náramně rozvodní, a některé z těchto osad jsou téměř neustále v nebezpečení, že budou ve vlnách pochovány. Svatý Jan Nep. toto neštěstí od nich odvrátí. Kéž bych jen každou takovou osadu na řece Kiang ležící, jediným obrazem sv. Jana obdariti mohl! Malé obrázky, sošky, penízky sv. Jana a ostatních svatých rozdám našim čínským křesťanům: ale jen takový křesťan neb křesťanka něco dostane, který si toho nějakým způsobem zasloužil. Ti naši čínští křesťané jsou jako děti a člověku třeba s nimi právě jako s dětmi zacházeti.

¹⁾ Byl obraz tento od jednoho malíře Pražského zhotoven.

Ta pěkná velkonoční vajíčka, kteréž jste nám z Prahy zaslali, vzbudila u našich lidiček náramného obdivování. Zavěsil jsem je na šňůrku a slouží nám nyní za okrasu při slavnostech. Po skončené slavnosti je opět seberu, a s jinými podobnými okrasami je zase do jiné osady ku slavnosti odnesu.

Ostateček sv. Jana Nep., kterýž jste nám poslal, nepřišel posud do rukou mých. Je v Šang-hai; až tam v lednu přijdu, vezmu si ho. Cesty jsou zde velmi nebezpečné; netroufali si mně ho zaslati, abych snad o takový drahocenný poklad nepřišel. Ó jak se na něj těším! Sloužil jsem již více mši sv. za toho, kdo nám tento sv. poklad zaslal.

Přikládám k tomuto psaní čínský list, který jedna zdejší čínská panna ctihodným pannám¹⁾ v Praze posílá. Číňanka tato jest 32 let stará. Vlastní rodiče její, jsouce až posud pohané, prodali ji, když ještě nemluvňátkem byla, asi za zlatku. Zdejší panny křesťanské (jeptišky) si ji tenkrát koupily a ji také vychovaly. Když dorostla, ustanovila se na tom, že se vdávati nebude a že pannou zůstane. Ale to ji stálo četné a velké boje. Poslyšte jen kratičce o jednom boji takovém. Několik mužských příbuzných této čínské panny prodalo ji o své ujmě jednomu zdejšímu špatnému křesťanu, a za tou příčinou se spikli, aby ji ukradli a odvedli. Zde v Číně jest krádež a unášení ženských věc obyčejná, a když taková dívka čínská unešena a do domu některého muže odvedena byla, platí to u Číňanů tolik, jakoby sňatek manželský platně byl uzavřen. Leckterá křesťanská dívka, když ji takovéto neštěstí potká, ostýchá ze pak ze studu domů odejít. Když tedy svrchu dotčení příbuzní již všecko byli nastrojili a v jedné noci tuto čínskou pannu unésti chtěli, stalo se, že právě téhož dne jeden missionář do osady přišel. V noci zaslechla najednou dívka hřmot, kroky lidské, štěkání psů atd., i porozuměla hned, oč se tu jedná. Vyběhla tedy celá uděšená z domu, a přímo běžela k missionáři, jenž se byl v domě sousedním ubytoval, i volala: „Otče! otče! chtějí mne unést.“ Missionář nechtěl tomu z počátku hned uvěřiti; brzy však se o tom přesvědčil, že skutečně tomu tak jest, a stálo ho nemalou práci, nežli lupičové od předsevzetí svého upustili. Kdo zdejší pohanské obyčeje zná, a ze zkušenosti ví, že mezi 100, ba mezi 1000 dívkami sotva jedna jediná takovému útoku dovede odolati, tenť dovede i hrdinskou sflu této panny patričně oceniti. Od té doby co se toto sběhlo, bydlí výtečná panna u svých bývalých vychovatelek

¹⁾ Pro ušetření skromnosti nejmenujeme onen klášter, odkudž ctihodné panny zaslaly dary své do Číny.

(jeptišek) a pomáhá jim u vychovávání jiných čínských sirotků, kteréž jsme zakoupili.

U čínských dívek jest to velmi řídká věc, když některá z nich umí psáti. Tato panna se však výborně psáti naučila; a vede nyní všechny oučty v domě sirotkův, zaopatřuje kojné pro nemluvnátka, obsluhuje tyto malé dívky a křtí je, když v nebezpečnosti života se nalézají. Ona také malé dívky kupuje, a letos již přes 100 jich zakoupila. Ostatně koná ještě mnoho jiných a důležitých služeb ku prospěchu naší missie.

Čínský list, který tato panna do Prahy zaslala, zní v českém překladu takto:

„List ku poctivosti.

Osměluji se tento svůj list předložiti všeliké cti hodným pannám českým. Moře nás dělí tou měrou od sebe, že vzdálenost tu na deset tisíc mil¹⁾ jest počítati. Ó kéž bych se vám osobně mohla představití, abyste mne poučiti mohli. Ale to jest nemožné a mne to velice bolí. Z veliké vzdálenosti vám tedy své pozdravení zasílám a Boha za to prosím, aby vám, všeliké cti hodné panny, svého požehnání a pokoje co nejhojněji uděliti ráčil. Náš velebný pan Pater Pam vyjevil mi své přání, abych vám za příčinou těch nám zaslanych drahocenných darů list napsala. My nebudeme nikdy s to, vám za tyto dary patričních díků vzdáti, a proto jest také můj obličej studem celý zardělý. Veškeré požehnání a pokoj Boží spočívejž nad Vámi.

Vaše bídna služebnice

Si-Kia-tsen

padajíc k nohous Vašim vás pozdravuje.“

§ 71. Úcta sv. Jana Nepomuckého v Americe.

Od těch dob, kde na starém světě, obzvláště v Evropě církev katolická se strany nevěrcův i jinověrcův velké nátisky trpí, a kde zejména přičiněním lichoreformace protestantské mnozí věřící od ní odpadli, postarala se nevystihlá Prozřetelnost Boží o to, aby na světě novém hojně náhrady se dostalo nevěstě Kristové. V Americe již v 16. století získány jsou pilným hlásáním evangelia širé krajiny pro vyznání katolické víry a sice ponejvíce v jižních krajinách; v našem pak století i na severu a zejména ve Spojených Státech s úžasnou rychlostí církev vzrůstá, nová biskupství se zakládají, a počtu věřících přibývá nejenom na sta a tisíce, ale na miliony. Kněží a mnichové „bojem kulturním“ z rozličných

¹⁾ T. j. podle počtu neb způsobu mluvy čínské.

zemí vypuzení setřásají prach s nohou svých na pomezí nevděčné Evropy a vstupují na lodě, plavíce se do krajin amerických, aby mezi pohany a sektáři s větším užitekem rozsévati mohli símě slova Kristova.

Za takových poměrů musí se každý upřímný ctitel Svatojanský tím více z toho radovati, že také v Americe žijí četní katolíci, kteřížto znají sv. Jana Nepomuckého a s důvěrou se k němu v potřebách svých utkají. V tom spolu spočívá rukojemství, že úcta Svatojanská v tomto pro Církev tak velmi úrodném dflu světa nejenom nevyhasne, ale mezi věřícími vždy mocněji vzrůstati se bude.

Ku hrobu sv. Jana Nep. připutovali dne 15. září 1861 poutníci z republiky Mexikánské a sice: František Vereá, biskup Linareský, sídlem v Monterrey; jeho tajemník Ant. Vega, a František od Nepoškrvněného početi z rodu Ramirez-ův, světicí biskup a jenerální vikář arcibiskupa Jamaulipa-ského. Přišli z Mexika do Říma ku sv. Otcí Piu IX., a odtud schválně zajeli do Prahy. Vykonavše pobožnost svou u hrobu sv. Jana Nep. spěchali za kardinálem arcibiskupem Pražským do Vídně prosit o částečku ostatků z těla sv. Jana Nepomuckého. Máť zajisté biskup Linareský, Vereá, stoličný chrám v Monterrey zasvěcený svatému Janu z Nepomuku. A pro tento chrám a diecési svou žádal míti ostatky našeho sv. patrona.

Prvé než poutníci tito odjeli, vyhledal sobě tajemník Vega kněze Pražského, jemuž svěřil zvláštní úlohu. Dalť mu 40 franků ve zlatě, aby zjedná a dán byl na hrob sv. Jana zlatý zub. Peníze ty obdržel tajemník od katolíka v Monterrey, jemuž od zubu dáseň huila. Byv od lékařův opuštěn, utekl se do chrámu sv. Jana Nepomuckého, jehož vroucně o přímluvu u Boha prosil; a v skutku brzy na to se dáseň úplně zahojila. Nabýv zase předešlého zdraví pokládá to zbožný katolík za svoji povinnost, poslati na hrob sv. Jana Nep. do Prahy onu oběť co tlumočníka své vděčnosti. Zlatý zub byl od zlatníka Pražského Freieslebena zhotoven a po vůli dárcově na nějaký čas položen na hrob sv. Jana, pak ale se ho k potřebám hrobu Svatojanského užilo.

Jiný poutník z císařství Mexického¹⁾ přijel do Prahy ku slavnosti Svatojanské roku 1865. Byl to Klement Munguia, arcibiskup Michoakonský v Mexiku. Týž dne 21. a 22. května obětoval u hrobu sv. Jana Nep. mši svatou, načež se do vlasti své navrátil.

¹⁾ Arcivévoda Maximilian, bratr panujícího císaře Rakouského, stal se 10. dubna 1864 císařem v Mexiku pod jménem Maximilian I., avšak zemřel 19. června 1867. Od těch dob jest Mexiko zase republika.

Z Čech, Moravy, Slezska i jiných zemí ubírá se každoročně mnoho katolíkův do vzdálené Ameriky, aby si tam lepší bydlo vyhledali, než jaké jim ve vlasti kynulo. Kdož mezi nimi jsou upřímní ctitelé sv. Jana Nep., obzvláště z Čech, ti zajisté neopominou zastaviti se v Praze na Hradčanech u hrobu svého sv. patrona, aby na tak dalekou cestu mocné ochraně jeho se odporučili. Tak učinilo také r. 1853 několik českých rodin z Táborska; ubírajíce se do Ameriky byli v Praze přítomni pobožnosti konané v oktávě sv. Jana Nepom. ku počtě tohoto světce našeho. Slysíce dojemnou hudbu a známé milé zpěvy Svatojanské, slzeli všickni a žalostí bylo sevřeno srdce jejich; neboť se jim zdálo, že snad již nikdy slavnost sv. Jana ve své řeči mateřské konati nebudou. Bůh je na přímluvu sv. Jana Nepom. milostivě chránil na cestě a dal jim bez úrazu do Ameriky přibytí a sice usadili se v Milwaukee (v severních Spojených Státech Amerických). Ale cítili se zde velmi opuštěnými; neměliť ani svého vlastního duchovního pastýře, aniž měly dítky jejich svého učitele; byliť vesměs na anglické a německé kostely odkázáni. Že však byli křesťané věrně Bohu a církvi oddaní, zastesklo se jim záhy po českém kázání, a toužiliť také přistoupiti ku sv. zpovědi a ku stolu Páně. Tu jim byla dána rada, aby se obrátili ku knězi Bartošovi, kterýž byl rodem Polák, a měl faru svou asi 14 mil daleko od Milwaukee. „Co by tomu říkali krajané,“ tak se táže jeden z těchto Čechů, kterýžto v roku 1872 zaslal psaní do Prahy, „co by tomu řekli, kdyby od Tábora museli jíti za svým duchovním pastýřem až do Králové Hradce, aneb kdyby on k nim jen jednou neb dvakráte za rok zavítati mohl. A přece jsme konali v Americe tu cestu rádi a těšili jsme se na příchod ne českého, ale polského kněze, jako se těš malé dítky o vánocích na Ježíška a jeho dárky.“ Kněz Bartoš s radostí Čechy uvítal a za několik neděl přišel do Milwaukee, katolíky české vyzpovídal a podal jim Tělo Páně. Jelikož ale vždy více Čechů do Milwaukee přibývalo, nahlíželi, že by nejlépe bylo, kdyby měli svého vlastního kněze v místě. I doufali, že sv. Jan Nepomucký svou přímluvou u Boha pomoci vyprosí; za tím účelem založili v prosinci 1857 spolek, který se měl o to starati, aby se vždy 16. května slavnost sv. Jana Nepom. v Milwaukee řádně a dle zvyku nábožných otců konala. Spolek ten, k němuž 25 členů přistoupilo, vykonával svědomitě úkol svůj. Dal zhotoviti obraz sv. Jana Nepomuckého, kterýž umístěn byl v kostele sv. Josefa. Tam konávali Čechové své poutě a pobožnosti, tam krajané jejich z blízka i z daleka putovali. Tak to trvalo až do r. 1863. Téhož roku dozvěděli se Čechové,

že v městě Chikago mešká český kněz jménem Zástěra; i požádali jej, aby do Milwaukee zavítal; přání tomu s radostí vyhověl a dne 8. března konal pro české osadníky služby Boží. Biskup Henny dal své přivolení k tomu, aby Čechové používali chrámu sv. Petra, určeného pro Irány, tak dlouho, dokud by si k svému vlastnímu kostelu nepomohli. Za používání chrámu Páně nežádal biskup (rozený Angličan) ničehož, než aby dobrá vůle mezi katolíky českými se udržovala a křesťanský mrav aby se pěstoval; on biskup bude prý Čechům tak jako jiným věřícím své diecése vždy starostlivým otcem. Podařilo se brzy potom katolíkům českým zakoupiti modlitebniční kalvánskou, která následkem rozbrojů mezi vyznavači německo-reformovaného učení do prodeje přišla, avšak se v chatrném stavu nalézala; brzy byla úplně přestavěna slohem gothickým, barevnými okny opatřena a přeměněna v pěkný katolický chrám Páně, kterýž ku cti a na jméno sv. Jana Nepomuckého byl slavně od biskupa Henny-ho posvěcen o vánočním hodu Božím 25. prosince 1867. Spolek Svatojanský ze starého kostela s hudbou přitáhl do nové krásně ozdobené svatyně. Jenerální vikář Gartner přikoupil ku chrámu Páně pozemek, dal tam postaviti dům misijnářský pro duchovního správce a zařídil školní stavení pro dítky. Duchovní správa odevzdána knězi Hellerovi, kterýžto z arcidiecése Pražské do Ameriky přibyl. Chrám sv. Jana Nep. jest nejkrásnější ze všech kostelů v městě Milwaukee, a jest radostí a chloubou tamějších Čechů. Mají na osadě své 4 spolky: Spolek sv. Jana Nep., jehož účelem vedle úcty tohoto Světce jest podporování chudiny; spolek jinochů; Svato-Annenský spolek žen a spolek pannen; oba tyto spolky valně přispívají k okrášení chrámu Páně. „Pán Bůh nám pomáhal až posud, svatý Jan Nepomucký, od kterého jsme se před léty se slzami v očích loučili na hradě Pražském a kterého jsme za mořem opět našli, bude se za nás přimlouvati a nás chrániti.“ Těmi slovy končí zbožný Čech katolík svůj list z Milwaukee do Prahy zasláný.

Jistý dobrodinec věnoval r. 1868 tomuto chrámu sv. Jana Nep. v Milwaukee nový zvon 10 centů těžký, kterýž dne 13. dubna v pondělí velkonoční slavně byl posvěcen a na věži zavěšen.

Biskup Henny a jeho jenerální vikář Gartner v pravdě otcovsky se starají o duchovní potřeby Čechů, Polákův a jiných katolíkův slovanských své diecése. Gartner schválně cestoval do Evropy, aby příčinlivých kněží pro missie slovanské získal a s sebou do Ameriky je přivedl. Stálým příchodem nových přistěhovalců rostou také potřeby správy duchovní pro Slováky a za tou příčinou

založil biskup Henny r. 1870 při českém kostele sv. Jana Nepom. v Milwaukee stálou fundací mešni na tak dlouho, pokud bude chrám ten státi; každý první čtvrtek v měsíci slouží se tam mše sv. za všechny dobrodince, kteří k účelům slovanské missie nejméně 5 toлары přispěli ¹⁾).

V městě Chikago (ve státu Illinois) vystavěli si Čechové roku 1872 pěkný chrám ke cti sv. Jana Nepomuckého. Ke dni 26. května téhož roku ustanoveno bylo slavné posvěcení chrámu tohoto. Čechové zaslali všem katolickým spolkům v Chikagu, polským, německým, irským, francouzským i anglickým pozvání, aby se slavnosti té účastnily. O slavnosti nejsv. Trojice dne 26. května byl chrám sv. Jana Nep. od biskupa posvěcen. Den byl pěkný, účastenství lidu katolického bylo veliké, všechny národnosti u velkém počtu byly zastoupeny. Třinácte katolických spolků v Chicago vyšlo s hudbou a s prapory účastnit se v této oslavě kostelní. V 10 hodin přijel biskup s duchovenstvem ku chrámu a posvátný obřad započal. Kázáno jazykem českým, polským a německým. Po slavné mši sv. uděloval biskup svátost bířmování. Spolky v témž pořádku, jak přišly, ubíraly se pak ku svým kostelům, provázeny jsouce velkými davy lidu; všude zachován vzorný pořádek. Odpoledne téhož dne bířmoval biskup v českém kostele sv. Václava.

Z Mnichova v Bavorsku byla pro tento chrám sv. Jana Nep. v Chikago objednána krásná socha Marie Panny; ženský spolek Mariánský, při témž kostele založený objednal sochu na své útraty. Při svěcení sochy té tvořilo 40 družiček kolem oltáře Marie Panny vkusně ozdobeného živý věnec; svěcení vykonal kněz Molitor, načež dívky svíce voskové ke cti Matky Boží na oltář kladly.

Jak věrně Čechové američtí na hrob sv. Jana vzpomínají, seznáváme z listu, jež jistý zbožný katolík z Chikago roku 1872 zaslal do Prahy a kde píše: „Dne 16. května slavili jsme svátek našeho sv. patrona Jana Nepomuckého, vzpomínajíce sobě na tisíce poutníkův u hrobu jeho v Praze na Hradčanech, jakož i na bývalé dědiny naše, kde jsme se podvečer u sochy sv. Jana ku společné modlitbě a zpěvu scházivali.

V městě St. Louis ²⁾ v severní Americe nalézá se též chrám

¹⁾ Jenerální vikář Gartner sebral sám do roku 1873 každoročně asi 4000 dolarův almužny k účelům slovanské missie; avšak desetkrát tolik by ještě nestačilo, aby se všeliké bídě pomohlo, uvážíme-li, že přemnozí katolíci američtí nejsou boháčové, nýbrž dělníci, chasníci, nádeníci, kteříž o ženu a dítky pečovatí a mimo to ze svých skrovných příspěvků chrám stavěti a duchovního správce vydržovati musí, chtějí-li co katolíci živi býti.

²⁾ Město St. Louis ve státu Missouri čítá 240.000 obyvatelův a 20 katolických kostelů.

český, sv. Janu Nepomuckému zasvěcený. Čechů katolických jest v tom městě 4000. Dne 28. června 1868 uvítali katolíci v St. Louisu slavnostným způsobem svého arcibiskupa, kterýž po delším pobytu v Římě se navracel zase do své diecése. Uvítání se účastnilo 38 spolkův a obcí čili osad katolických, celkem přes 30.000 katolíků, kteříž v slavném průvodu okolo paláce arcibiskupského se ubírali. Při tom průvodu byla osada česká sv. Jana Nepom. zastoupena značným počtem 700 věřících.

Z vůkolí Jindřichova Hradce ubírá se každého roku processí do Prahy ku slavnosti sv. Jana Nepomuckého. Vůdcem průvodu toho býval po mnohá leta Jan Šmejkal, jenž se ale do Ameriky vystěhoval; usadil se ve státu Wiskonsin v městě Anepě, odkudž dobrodinci svému, Pražskému sládkovi roku 1868 zaslal psaní, přiloživ spolu druhý list s prosbou, aby bývalým spolupoutníkům jeho, až do Prahy přijdou, přečten byl. List zní takto:

„Těšte se, drazí poutníci, v příchodu vašem do Prahy a na těch místech posvátných, kdež jsem se těšil s vámi. Přál bych sobě tam s vámi osobně býti, ale jelikož to možno není, tedy aspoň v duchu tuto pouť s vámi konám. Především v uctivosti pozdravuji nejsv. Svátost oltářní a klaním se s vámi nejsvětějšímu Tělu a Krvi Ježíše Krista. Při vejítí do chrámu sv. Víta padám s vámi na kolena líbaje ostatky sv. Jana a při tom prosím: Budiž pozdraven, o věrný orodovníku, sv. Jene Nepomucký! k tobě jsem se o pomoc utíkal po celý čas přebývání svého v Čechách a nebyl jsem nikdy sklaman v důvěře své. I nyní z této vzdálenosti veliké srdcem i ústy k tobě volám o pomoc, neopovrhuj žádostí mou; prosím, oroduj za mne i za rodinu moji před Bohem, též za ty, kteří z mého bývalého shromáždění k hrobu tvému přišli a pomoci u tebe hledají. Přimluv se za nás všechny co krajan a duchovní přítel náš. Dítěm vyžádej u Boha poslušnost, mládečům a pannám nevinnost, manželům věrnost, vdovám a sirotkům ochranu, hříšníkům lítost a skroušenost, všem bohabojným Čechům pokoj svatý a požehnání nebeské. Těm, kteří na přikázání Páně nedbají, vyžádej darů Ducha svatého, aby poznali smutný stav duše své a na pokání se dali. Tvůj svatý jazyk s kazatelen Pražských mnoho a mnoho lidí k Bohu obrátil; i nyní co vyvolenec Boží nám u Boha vypros vše, zač skroušeným srdcem žádáme. — Stříbrnou sochu sv. Jana, kterouž jsem v Praze za své putování odměněn byl, tu chovám spolu s obrazem Marie Panny co nejvzácnější poklad a největší radost svou v Americe. Zpomeňte na mne i rodinu mou na modlitbách svých u hrobu sv. Jana Nepomuckého.“

Zbožné smýšlení Čecha toho jest zajisté ohlasem smýšlení

mnoho set, ano tisíců katolických Čechů v Americe přebývajících; i můžeme právem říci, že stěhováním se Čechův do krajín zámořských úcta sv. Jana Nepom. vždy širších rozměrův nabývá.

§ 72. Sv. Jan Nepomucký a blah. Jan Sarkander.

Jan z Nepomuku byl první mučeník, jenž pro tajemství sv. zpovědi čili pro mlčelivost svátostnou vytrpěl bolestné trápení a smrt; jej zrodila půda česká, na mučenicky úrodná. Morava a Slezsko v úctě Svatojanské závodily s Čechi; i obdržela za to obojí země tato hojnou odměnu. Neboť vzbudil Bůh v zemi slezské muže, kterýž požehnanou činností svou oblažil sousední Moravu a kterýž pro tajemství sv. zpovědi utrpěl smrt mučnickou podle vzoru a příkladu sv. Jana Nepomuckého. Dva rodní bratři, Cyrill a Methoděj na nivách českomoravských blahodárné símě víry Kristovy zaseli; dva bratři dle povolání svého a dle způsobu mučnického, Jan z Nepomuku a Jan Sarkander símě to vlastní krví svou zúrodnili.

Jan Sarkander narodil se 20. prosince 1576 v městě Skočově ve Slezsku, 2 míle od Těšína; pocházel z rodu šlechtického, ač rodiče jeho byli zchudlí. Když Jan byl jinoch 13letý, zemřel otec jeho r. 1589, načež matka odstěhovala se do města Příboru na Moravě; tam vzdělával se Jan pod správou výborného učitele po 3 leta; neunavnou pilností činil tak výtečné pokroky ve študíích, že nade všechny spolužáky vynikal. Odtud šel do Olomouce a studoval v koleji jesuitské 6 tříd, i obohatil ducha svého znamenitými vědomostmi; zde také vstoupil do bratrstva Mariánského a zůstal po celý život svůj vždy věrným ctitelem Rodičky Boží. Srce Sarkandrovo zatoužilo nyní po staroslavné Praze, kde tehdež pod správou Jesuitů byly kvetoucí školy filosofické i theologické. V r. 1600 přibyl Jan do Prahy a přijat jest do semináře Svatováclavského, kdež téměř 3 leta prodléval a pod správou Jesuitů výborné pokroky v libomudrctví činil; r. 1602 stal se bakalářem a r. 1603 mistrem svobodných umění; při tom pak stejně prospíval v nábožnosti a začasť ku sv. svátostem přistupoval; bázeň Boží chránila jej přede všemi poklesky jinošskými. Vyvoliv sobě stav duchovní odebral se do Štýrského Hradce, kdež od r. 1604 bohoslovecká studia konal a také na kněžství byl vysvěcen. Od biskupa Olomúckého poslán jest Jan do Opavy, hlavního města Slezského, aby tam jakožto kaplan po boku svého staršího bratra Mikuláše Sarkandra, faráře a děkana v duchovní správě pracoval. Brzy přeložil jej kardinál Dietrichstein, biskup Olomúcký do Charvát blíž Olomouce za výpomocného kněze; pak byl kaplanem a roku

1609 farářem v Uničově (asi 3 míle od Olomouce); r. 1610 byl do Zdounek dán za faráře; odtud přišel r. 1613 za faráře do Boskovic a konečně r. 1616 ustanoven jest farářem v městě Holešově. V městě tom byla obec Bratří Českých a katolická víra byla zde téměř zanikla. Katolický šlechtic Ladislav Popel z Lobkovic koupil r. 1604 panství Holešovské, dal r. 1615 farní kostel (jehož byli posud Bratří užívali) znovu vysvětití a nechal tam konati missii pro navrácení Holešovských k víře katolické.

V Holešově pracoval Sarkander s psíi neunavenou, svítě svému stádcí spanilými ctnostmi křesťanskými. V zápasu s bludaři nedával sobě oddechu. Sbor bratrský proměněn jest v kostel katolický a v bývalém domě bratrském zřízena kollej jesuitská. Jan nedráždil jinověrců trpkými výčitkami neb urážlivými přezdívkami, nýbrž hleděl je lahodnou vlídností, laskavými slovy a prokazováním četných dobrodiní náchylnými učiniti ku přijetí pravdy Kristovy.

Mezi tím živlové protestantští vždy více se zmáhali. V Praze byli místodržící císařští roku 1618 z oken vyhozeni a tím dáno znamení ku všeobecnému odboji proti zákonitému zeměpánu. Také na Moravě mnozí páni proti císaři Ferdinandovi II. se pozdvihi a začali proti katolíkům krutě postupovati, věznili kněží a řeholníky, vyhnali Jesuity a páchali ukrutnosti nejhorší na vyznavačích víry katolické. Obzvláště také na Janu Sarkandrovi chtěla se lítá pomsta protivníků svaté víry nejvíce vyzuřiti a ochladiti. Věrný sluha Páně, odevšad nebezpečenstvím obklíčen jsa, ani ve farním domě pokojně přebývati, ani v obyčejný čas služby Boží v kostele konati, ani jinde bezpečen býti nemohl. Protož katolíci snažně Sarkandra prosili, aby zaputováním do Čenstochova, kamž se už dávno byl zaslíbil, drahocenný život svůj zachránil. S přivolením duchovní vrchnosti odevzdal tedy správu osady své sousedním kněžím a vydal se v červnu 1619 na cestu do Čenstochova (v Polsku, v gubernii Varšavské), kdež před obrazem Rodičky Boží modlitby své s mnohými slzami před Bohem proléval. Ztráviv zde 4 neděle zatoužil Jan po spatření oveček svých v Holešově. Uslyšev ale na cestě, že stádece jeho jest od nepřátel rozptýleno, odešel do Krakova v Polsku, odkudž koncem listopadu do Holešova se navrátil, doufaje, že první horoucí rozlícenost protestantův se poněkud již umírnila.

Na začátku února 1620 vpadlo několik pluků Polákův a Kozákův skrze Slezsko do Moravy, všude mečem a ohněm pustošíce. Sarkander jim vyšel vstříc v processí, nesa v monstranci nejsv. Svátost oltární; vojáci, zbožní to jinak katolíci, poklonili se vel. Svátosti a okolo Holešova jeli dále k Napajedlům. Avšak za to,

že Sarkander odvážlivostí svou odvrátil velkou pohromu od Holešova, špatně se mu nepřátelé odměnili. Neboť roztrušovali pověst, že prý byl Sarkander od Ladislava Popela z Lobkovic vyslán do Čenstochova, aby odtamtud Poláky a Kozáky do Moravy povolal na pomoc katolíkům. I začali protestanté sluhu Páně vyhledávati a stavové protestantští obslací list naň vydali. Sarkander skryl se na hradě Tovačovském, ale byv zde vyslíděn uchýlil se do lesů blíž Olomouce, kdež od krvežíznivých slídiců zajat a v poutech do Olomouce jest dopraven. Čtyřikráte vyslýchán jest od 13. února 1620 počínaje od zuřivých soudců protestantských a na skřipci třikráte bolestně rozepiat. Zuřiví soudcové či katané jeho vyzvali jej, aby vyjevil tajnosti, jichž mu svěřil Ladislav Popel z Lobkovic ve sv. zpovědi. Avšak věrný sluha Hospodinův odvolává se na nezrušitelnou pečeť svátosti pokání neohroženě pravil: „A kdybych i věděl, že mne na tisíc kusů rozsekáte, že mne železem, ohněm a všemi mukami zničíte a v popel obrátíte, předce bych raději volil všecko to s milostí Boží snášeti, nežli dost málo proti této svátosti se prohřešiti.“ Tu již stal se Sarkander věrným následovníkem sv. Jana Nepomuckého, kterýž rovněž raději volil smrt nejkřutější podstoupiti nežli pečeť posvátné mlčelivosti zrušiti. I byltě Sarkander udůstojen od Boha, aby také ve způsobu muk se podobným stal sv. mučenkou českému. Neboť k rozkazu vzteklych tyranů byl Jan Sarkander po dvakráte pochodněmi na celém těle ukrutně pálen, po prvé celé 2 hodiny, po druhé 3 hodiny. Když pochodně a svíčky k pálení potřebované a krví mučenkou zalívané hasly, posmívali se podnapilí soudcové katovi, že řemeslu svému nerozumí. Tuť kat tím více zuřil proti mučenkou Božímu; smolné a zase voskové svíce, pryskyřici a sfru přidávaje svatého kněze páčil; brzy opět kolo skřipce silněji točil, tak že svaly trpitele byly přetrženy, údy vymknuty, obličej skroucen, kosti vytržené skřípaly, klouby praskaly, hrdlo častým a drásavým tažením napínané rozzvučelo se v žalostný zvuk, sprovázený vyslovováním nejsvětějších jmen „Ježíš a Maria.“ Posléz ještě rozmnožena jsou muka jeho tím, že kat smíšeninu z pryskyřice, smůly, síry, loje a oleje Janovi na žaludek, prsa, boky, ramena a krk hodil a pochodněmi zapálil. Při tom děsném trápení tekla krev mučnickova valně na zem a po spálení masa, kloubův a svalův ukazovaly se již skrze kosti jako skrze mříže útroby vnitřní, pálením začazené. Byv opět do žaláře uvržen zbožný kněz modlitbami a přijímáním sv. svátostí chystal se k odchodu na věčnost. Nemoha rukama zmrzačenýma pohnouti konal přece bedlivě modlitbu breviáře čili hodinek kněžských a jazykem listy při tom

obracel. Po čtyrnedělním trápení zesnul v Pánu dne 17. března 1620 a pochován v kostele Marie Panny nanebevzaté; odtud však přenešeny jsou r. 1784 ostatky jeho do farního chrámu u sv. Michala. Byl pak Sarkander od katolíkův ihned za mučenika Božího považován a vysoce ctěn. Na protivníky a mučitele Janovy však pomsta Boží brzy přikvačila.

Jan Sarkander stal se pro Moravu tím, čím jest Čechům Jan Nepomucký. To také záhy pochopila zbožná mysl Moravanův a proto spatřujeme pozoruhodný ten úkaz, že jméno Sarkandrovo klade se vedle jména Jana Nepomuckého. Stůjtez zde některé doklady.

V archivu obce Myslošova na Moravě nachází se fundační listina ze dne 24. září 1731, kteroužto se každoročně věnuje jeden zlatý na opravení kapličky zasvěcené nejsv. Trojici, sv. Janu Nepomuckému a Janu Sarkandrovi; kapli tu vystavěl mezi polemi obce Myslošovské Jan Tomáščík, měšťan Holešovský. Také obec Myslošovská se zavázala, že každoročně půl zlatého „jakožto výroční kontribuci“ na udržování a opravu té kaple platiti bude.

Na věži kostelní v Charváttech nalézá se zvon 177 liber těžký, roku 1730 zjednaný, na němž jest troje vyobrazení a nápis (latinský): „Ke cti sv. Vavřince mučenika, sv. Jana Nepomuckého mučenika a ctihodného Jana Sarkandra léta 1730.“ Zvon ten r. 1847 pukl; zbožní osadníci fary Charvátské však nešetřili útrat, aby zvon byl přelit a troje vyobrazení aby jej opět zdobilo.

Jan Sarkander byl obyčejně vypodobněn na sochách neb obrazech se svatozáří okolo hlavy, an v jedné ruce drží kříž (také sv. Jan Nepomucký mívá kříž v jedné ruce), v druhé klíč (na znamení tajemství zpovědního čili mlčelivosti). Takovým způsobem vypodobněn jest v Příboru, kde r. 1733 byla jemu postavena socha kamenná na polích Klokočovských východně od města. — Poněkud jinak vypodobněn jest ve Skočově, rodišti svém, kdež obec městská r. 1794 postavila kamennou sochu rodáku svému na rynku. Jan Sarkander jest vypodobněn, an v ruce drží biret, u nohou pak má anděla s knihou zavřenou a pod nohami lucernu, v nížto světlo hořívá.

V kapli arcibiskupského semináře kněžského v Olomouci nalézá se obraz, kterýž pochází z polovice 18. století¹⁾; na obraze tom vypodobněn jest sv. Jan Nepomucký a vedle něho Jan Sarkander; nad oběma vznáší se Maria Panna s Jezulátkem; sv. Jan Nepomucký prosí Rodičku Boží za přímluvu její, aby Jan Sar-

¹⁾ Jest to dílo malíře Hanke, rodem Slezana.

kander přijat byl v počet nebešťanův. — Obraz zcela podobný nachází se ve farním chrámě ve Fryčovicích u Příbora.

V městečku Starči blíže Třebíče teče potok, jenž pod jménem Stařecká u Třebíče do Jihlavy padá; nad potokem pne se kamenný most a nad ním s jedné strany, jak obyčejně na mostech bývá, postavena jest socha sv. Jana Nepomuckého, s druhé strany socha Jana Sarkandra, jenž zde stojí v rouchu kněžském, maje oči k nebi pozdvižené, prsty dva na ústech položené na znamení mlčelivosti; v druhé ruce drží rozloženou knihu; u nohou jeho jest anděl, jenž drží okovy a hořící pochodně v jedné, v druhé pak ruce nástroje, jimiž sluha Páně byl mučen.

Zajímavý oltářní obraz viděti také v Dědicích u Vyškova, kdež sv. Jan Nepomucký a podle něho blah. Jan Sarkander jest vypodobněn. Na hoře vznáší se Panna Maria, kterouž oba tito svatí mučenci vřele ctíli.

Ode dávných časů stojí v Moravských Budějovicích na mostě u tamějšího špitálu podle sochy sv. Jana Nepomuckého také socha blah. Jana Sarkandra, jenž oděn jest talárem čili klerikou kněžskou a na hlavě má biret, v levé ruce drží knihu a v pravé krucifix, u nohou leží po pravé straně pouta.

Podobná socha Jana Sarkandra stojí též v Oslavanech na mostě vedle sochy Jana Nepomuckého. Jindy stála také na cestě z Brna do Kartous socha Jana Sarkandra naproti soše Jana Nepomuckého; později však byla socha z neznámých příčin odstraněna.

Záhy také v Čechách začala se šířiti úcta k blahosl. mučenkovi Janu Sarkandrovi. Tak v Landškrouně na mostě stojí socha jeho a také v Zábři u Labské Týnice socha Sarkandrova se spatřuje. V Sedlci blíž Kutné Hory zvedá se 18 loket vysoká socha sv. Jana Nepomuckého; na straně této sochy v čtyřhranném jehlancovém poli (čili ploše) viděti v kameni vytesanou podobiznu Jana Sarkandra ke sloupu přivázaného a mučeného.

Věřící lid v rozličných potřebách začal bráti útočiště své k přímluvám blah. Jana Sarkandra a Bůh stvrdil zázraky svatost sluhy svého. K naléhavým prosbám jak lidu moravského tak i jiných ctitelů Sarkandrových naklonil Jeho Svatost Pius IX. ochotně sluchu svého, prohlásiv Jana Sarkandra za blahoslaveného dne 6. května 1860. Za tou příčinou konána od 22—25. září 1860 v Olomouci veliká slavnost za účastenství 60.000 věřících. Ostatky blahosl. Jana Sarkandra přenešeny jsou z farního chrámu sv. Michalského do arcibiskupského chrámu u sv. Václava, kdež se nyní nalézají uloženy v kapli sv. Stanislava

a sice jest hlava blah. mučenka ve zvláštní skvostné schránce na způsob koruny zhotovené chována, jiné pak ostatky sv. těla ve skříni větší se nacházejí.

Od té doby vždy mocněji roste úcta k blahoslavenci tomu, obzvláště na Moravě, v Čechách a ve Slezsku. Každoročně koná se v těchto zemích slavnost jeho dne 18. března, v den po smrti jeho mučenické, kterouž 17. března vytrpěl. Místo, kde blahoslavený Sarkander mučenickou smrtí podstoupil, proměněno jest nyní v čistou, přiměřeně ozdobenou kapli pod jménem bl. Jana Sarkandra, v nížto viděti lze sloup s kolem čili skřípec, ku kterému blah. mučeník byl přivázán, i studni, která se tam na jeho modlitbu ze skály vyprýstila. Sem a k posvátným ostatkům mučenickým lid českoslovanský nejhrošlivěji putuje a modlitby své na těch místech k nebi vysílá. Avšak i z jiných krajín, zejména z Rakous, Štýrska, Uherska, Polska, až i z Hollandska četní katolíci ku hrobu Sarkandrovi přicházejí.

V hlavním městě království českého, v Praze konána byla r. 1873 synoda diecéšní arcibiskupství Pražského a při synodě té zpomenuo též s obzvláštním důrazem úcty ku blah. Janu Šarkandrovi. Dovožuje synoda, která nám Čechům radovati se sluší z toho, že Jan Sarkander za blahoslaveného jest uznán a prohlášen. Neboť blahoslavený mučeník ten v Praze študoval a milostí Boží stal se po našem sv. Janu Nepomuckém druhým slavným obhájcem mlčelivosti svátostné v sousední diecési Olomúcké, kterážto v onen čas, když Sarkander smrt mučenickou vytrpěl (1620), k této provincii církevní přináležela¹⁾. Tudíž považovati sluší Jana Šarkandra za mučeníka a přímluvčího, jímžto vzrostl počet sv. patronův našich. Mimo to synoda připomíná, že právě za našich dob mnozí se prohřešují nevážností proti sv. zповědi a ji zanedbávají a že nepřátelé sv. víry o to usilují, aby věřící lid svátostí pokání pohrdal. Za tou příčinou jeví se tím více toho potřeba, aby duchovní pastýřové svátost pokání proti všelikým útokům zmužile hájili, v čemž zajisté žádný prostředek jiný nebude tak vydatným, jako když věřící lid zbožnou úctou přilne k oběma Janům, Nepomuckému a Sarkandrovi, těmto vyznavačům a mučeníkům svátostného tajemství zповědního. Proto vyzývá synoda veškeré duchovenstvo arcidiecése Pražské, aby kněží sami blahosl. mučeníka Jana

¹⁾ Biskupství Olomúcké bylo až do r. 1777 připojeno k církevní provincii Pražské a slušelo pod metropolitu českého. V r. 1777 povýšena jest Olomouc na arcibiskupství a zřízeno v Brně biskupství, kteréž spolu s arcibiskupstvím Olomúckým činí církevní provincii moravskou.

Sarkandra vřele ctíli a také mezi věřícím lidem úctu jeho všemožně šířili. Obzvláště dle slov synody žádoucnou, aby v modlitebních knihách pro československé katolíky ustanovených příhodných modlitby ke cti tohoto blahoslavence byly vytištěny. Taktéž očekává synoda, že dobrodincové chrámu dají tu a tam zhotoviti obraz blah. Jana Sarkandra, kterýž by se v kostele umístil, aneb že i oltáře ku cti a slávě téhož mučeníka Božského se budou zřizovati, aby se tím způsobem úcta jeho vždy více rozmáhala.

Chvály zasluhuje důmysl některých umělců, kteří za nejnovější doby začali vypořádovati oba světce, Jana Nepomuckého i Jana Sarkandra pospolu na jednom obraze asi v ten způsob, jako se knížata apoštolská sv. Petr a Pavel, aneb jako se naši slovanští apoštolové a bratři Cyrill a Methoděj podle sebe vyobrazují. Na jednom takovém obraze stojí sv. Jan Nepomucký, oblečen jsa v roucho kněžské, přioděn rochetou, štolou a pláštíkem kanovníckým, biret na hlavě má; nahoře nad hlavou patero hvězd se vznáší; vedle něho po levici stojí blahosl. Jan Sarkander v oděvu kněžském, rochetou a štolou přioděn. Sv. Jan Nepomucký má jeden prst pravé ruky k ústům přiložený na znamení svátostné mlčelivosti; levicí svou drží bratrskou pravici Jana Sarkandra, kterýžto v levé ruce má krucifix se zbožnou odevzdaností pohlíží na obraz ukřižovaného Spasitele; pod nimi rozkládá se s jedné strany Praha s kamenným mostem, po druhé straně Olomouc. U nohou obou sv. mučeničků leží zavřená kniha ovinutá štolou kněžskou, a dvě palmy vítězné ¹⁾).

§ 73. Oprava chrámu v městě Nepomuku.

Bliží se rok 1879, blíží se 150letá památka svatořečení národovce našeho, Jana Nepomuckého. Jestliže se okázale slavila roku 1779 památka padesátiletá této důležité pro Čechy události, a jestliže mnohem okázaleji se konala r. 1829 stoletá slavnost prohlášení Jana Nep. za svatého: tuť bezpečně očekávati lze, že si to národ český k hanbě neudělá, aby dal roku 1879 minouti bez povšimnutí. Nelzeť sobě ani mysliti, žeby statisícové ctitelů Svatojanských nepoužili památného roku toho k utužení své nábožnosti a k vykonání četných skutků ctnostných a bohumilých. Vždyť pak nyní bohudík vědomí náboženské jest mnohem mocnější mezi křesťany katolickými po celém světě, a mimo jiné i mezi katolíky v mocnářství rakouském přebývajícými,

¹⁾ Obraz ten původně nakreslil proslulý malíř akademický, Josef Hellich; dle nákresu vyhotovil Herzig. Podle obrazu toho zhotoveny byly zdařilé fotografie u Eckerta v Praze r. 1878.

než jak bylo r. 1779 a 1829, v době, kdežto církve měla tepny života svého podvazané zákony josefinskými, veškeren svěží náboženský život utlumujícími. Mnohem lépe jest nyní, kde biskupové rázněji než jindy bývalo hájí práva svaté církve a kde za příkladem svých pastýřů seřadují se také věrní katolíci v jeden mocný šik, aby vítězně mohli válčiti proti nepřátelům kříže Kristova. A pokud se katolíkův českých zvláště týká, byliť r. 1877 od sv. Otce Pia IX. tou chválou vyznamenáni, že „u věrné oddanosti, kterouž slovem i skutkem k církvi a k nástupci Petrovu osvědčují, Čechové za žádným národem jiným zpět nezůstávají“¹⁾. I zdaž není povinností katolíků českých, aby se chvály tak vznešené i přístě hodnými proukazovali?

Čechové bohdá slávu jména svého nezatemní. Za to nám bezpečně ručí první krok, který se již stal za příčinou oslavy sto a padesátiletého jubilea svatořečení Jana Nepomuckého. Krok ten podnikl biskup Budějovický Jan Valerian Jirsík, an ku konci r. 1877 vydal pastýřský list k věřícím své diecése, aby mysl jejich připravil a způsobitou učinil k důstojnému slavení té vzácné památky. Ctihodný biskup před léty u hrobu sv. Jana Nepomuckého ve chrámě sv. Vítském hlásal slovo Boží a byl vždy vřelým ctitelem tohoto sv. mučeníka. Tudíž se diviti nelze, že tak záhy na oslavu jubilejní památky jeho pozornost svou obrátil, a že ji také věřícím doporučuje, an dí:

„Abychom tuto jubilejní slavnost slušně konali, to nám káže katolická zbožnost, káže nám to láska a důvěra, kterouž každé věrné srdce k tomuto oslavenému služebníku Božímu naplněno býti má. To vše ale týká se ve zvýšené míře zvláště diecése naší, ve kteréž světlo světa spatřil.“

Již pak projevuje pastýřský list přání a prosbu, kterouž 80letý kmet biskup pronáší k duchovenstvu a věřícím své diecése. Týkáť se prosba ta chrámu Páně v Nepomuku, rodném to městě sv. Jana²⁾. Chrám ten sešlý má býti důstojně obnoven a ozdoben, aby skvělou úpravou svou zjevně hlásal, jak mocná jest netoliko ve slovech, ale i v skutcích úcta ctitelů Svatojanských. O tom se pastýřský list těmito slovy pronáší:

„Ten domeček v Nepomuku, ve kterém stála kolébka Janova, obrácen byl v kostel. Ten však postupem času tak velice sešel, že nyní nutně potřeben jest i opravy i ozdoby. Není-li tedy slušno a náležitě, abychom se už záhy všemožně vynasnažili, aby tento milý stánek Boží k této slavnosti důstojně byl obnoven

¹⁾ Apoštolský list Pia IX. ku katolíkům českým ze dne 13. srpna 1877.

²⁾ Srovnej co výše o chrámě tom povědíno na str. 42.

a ozdoben? Dvě jeho věže před 42 léty krutému požáru za oběť padly; brzo na to bezbožné ruce odcizily velikou stříbrnou sochu sv. Jana, a uvnitř postrádá celý kostel všeliké ozdoby.“ Proto vyzývá se duchovenstvo, aby k oslavení sv. patrona zemského a k okrase chrámu Nepomuckého samo dárky svými přispělo a též věřících k podobným darům povzbudilo.

První dobrodinec, jenž příspěvek svůj na okrasu chrámu Páně v Nepomuku zaslal, byl jasný císař a král František Josef I., jenž na ten účel 300 zlatých daroval. Příkladu jeho následovali brzy také jiní ctitelové Svatojanští v hojném počtu a doufáme, že ještě se najdou štědrí dobrodincové chrámu Nepomuckému; pročez očekávati lze, že svatyně Boží v městě Nepomuku před začátkem jubilejního roku v nové utěšené kráse se zastkveje.

Co by se mimo to činiti mělo k rozmnožení pobožnosti a k zvelebení slavnosti Svatojanské, to ustanoviti ponechává sobě biskup Budějovický až na začátek roku 1879, jestli ovšem svrchovaný Pán život jeho do té doby prodlouží.

§ 74. Závěrek.

Nuže jakým způsobem slaviti budou ostatní diecése české sto a padesátiletou památku svatořečení Jana Nepomuckého, předního patrona země české, rekovného obhájce zpovědního tajemství? Co učiní k oslavě této památky členové Dědictví Svatojanského, kterýmž ponejprv dopřáno súčastniti se v jubileum svatého ochránce svého, s jehož jménem každoročně užitečné knihy rozcházejí se do širých končin celého světa? Kterak oslaví památný rok 1879 naše zlatá stověžatá Praha, aby se znovu osvědčila co věrná ctitelkyně sv. Jana Nep., jehož jméno hlavnímu městu království českého dodává lesku nad koruny královské vzácnějšího?

Nevímeť ovšem, co metropolita a primas království českého, arcibiskup Pražský, nevíme co jiní biskupové čeští zařídí k oslavě 150letého jubilea Svatojanského a nezamyšlíme nikterak předuchvacovati těch ustanovení, jež oni dle pastýřského věhlasu a moudrosti své učiní. Proto však předce za svou povinnost pokládáme pronésti některé návrhy, jak bychom si měli počínati, aby jubilejní ten rok bez duchovního prospěchu pro nás nezůstal.

Sv. Jan Nepomucký byl neohroženým obhájcem tajemství sv. zpovědi, pro kteréž i mučnickou smrt vytrpěl a palmu vítězství obdržel. I my sobě vysoce vážme svátosti pokání od Ježíše Krista k spasení našemu ustanovené; v soudné stolici zpovědní a v přijímání nejsv. Těla Kristova hledejmež útěchy,

posily a zotavení ve strastech vezdejšího života. Avšak nejen skutkem, nýbrž i slovem buďmež obhájci sv. zpovědi, zmužile a rozhodně zastávající božské ustanovení její proti všem nepřátelským nájezdům a útržkám.

Nezadatná práva církve svaté hájil sv. Jan Nepomucký v úřadě svém co jenerální vikář s pevností a vytrvalostí hodnou pravého apoštola Páně. K zastávání a obhájení práv církve sv. povolání jsou netoliko biskupové a kněží, alebrž všickni věřící bez rozdílu. Kdožkoli mohou a mají k tomu příležitost, nechť tedy přičiní se všemožně, aby napomáhali ku svobodě Církve sv.; kdokoli přispěti můžeš k rozkvětu náboženského života, učin to bez meškání a s odhodlaností. Kdo nemůžeš skutkem, přispějž aspoň zbožnou modlitbou. Modleme se za vítězství církve Kristovy nade všemi nepřátely a protivníky; prosmež Boha svrchovaného, aby ochranou svou provázal sv. Otce Lva XIII., papeže Římského, tak aby církev svatou spravoval ku spáse všech věřících a království Boží na zemi aby vždy více se rozhojňovalo.

Špatný tisk velice škodí jak mládeži tak dospělým v tomto našem věku rozervaném. Bezbožní zlosynové jedem spisů nevěreckých a nemravných otravují mnohé duše, v nebezpečí věčné záhuby je uvrhující, a málo jest těch, kdož by se tomu rozhodně opírali. Postavme proti špatnému tisku tisk dobrý; rozšiřujme všady Dědictví Svatojanské, kteréž spisy svými už tak mnoho dobrého způsobilo; čím více vzroste počet členův jeho, tím větší a lepší knihy bude moci vydávati. Odbírejme a podporujme všemožně také jiné dobré knihy a časopisy a také přátel svých k tomu povzbudme; naproti tomu špatné, protikřesťanské knihy a spisy vůbec zavrhněme a šíření jejich ze všech sil svých zabraňme.

Přispějmež k okrase hrobu sv. Jana Nepomuckého! Vždy utěšeněji vzrůstá se další stavba chrámu sv. Vítského, vždy výše pnou se ty pevné zdi kamenné, které k tomu určeny jsou, aby stánek Hospodinův, aby také hrob sv. Jana Nepomuckého ještě slavnějším učinily, než jakým dosavade býval. I zastkvějeť se převzácný chrám ten v úplné nádheře své tím dřívě, čím štědrěji plynouti budou dárky jednotě sv. Vítské, kteráž dokončení věkovité budovy té za úkol sobě vytknula. Snášejme tedy obzvláště v jubilejním roce 1879 dárky své na dostavění chrámu sv. Vítského, aby stavba hodně mnoho pokročila a k šťastnému dokončení svému brzy dospěla. Obnovuje se chrám postavený v Nepomuku nad kolébku našeho světce, nechať se obnoví a dostaví také brzy chrám nad hrobem sv. Jana Nepomuckého stojící!

Zbožní Pražané, vy vřele ctěte sv. Jana Nepomuckého, tuto první chloubu města vašeho! Dříve než se začal opravovati chrám sv. Vítký, putovali jste v neděli a ve svátek u velkém množství na Hradčany, poctit hroby sv. patronů zemských, pomodlit se u hrobu sv. Jana Nep., sv. Václava a Vojtěcha. Mezitím, co se chrám opravoval, zapomněli jste na ten zbožný obyčej. Nuže, osvědčte se obzvláště v roce 1879 věrnými ctiteli sv. Jana, jakými předkové vaši bývali a navykněte si vůbec začasť navštěvovati posvátný hrob jeho. Jest arci chrám sv. Vítký značně vzdálen od nejlidnatějších částí měst Pražských; ale nelituj-li tisícové katolických křesťanů daleké cesty z celých Čech i z jiných zemí do Prahy, zajisté ani Pražan nesmí se přílišnou vzdáleností Hradčan spravedlivě vymlouvatí.

Ctěmež my Čechoslované všickni sv. Jana Nepomuckého, mučeníka Božího, krajana a patrona našeho. Tisícové nábožných křesťanů přesvědčili se o mocné jeho ochraně; zkusmež toho i my všickni; odevzdejmež se důvěrně přímluvám jeho, on zajisté důvěru naši nesklame. Oslavujme všemožně památku jeho; živá víra provázená skutky ctnostnými nechť nás za příkladem sv. Jana Nepomuckého bouřlivými vlnami vezdejšího života šťastně uvede do přístavu věčné blaženosti!

Kösterne, Friedrich
Základní pravidla
katolického vychování.

Zčeštil

a rodičům, učitelům i všem přátelům mládeže

věnuje

Jan Nep. Frant. Desolda.

PODÍL ÚDŮ NA ROK 1878. — ČÍSLO 65.

Kněhtiskárna Cyrillo-Methodějská (J. Zeman) v Praze.

Nákladem Dědictví sv. Jana Nep.

Předmluva.

Jak mnoho záleží na dobrém vychování dítek, zakládajícím se hlavně na přesném učení svatého náboženství, to nikdo po všecky věky neuznával více, nežli svatá Církev katolická, naučivši se tomu od samého Syna Božského, Ježíše Krista, anť dítky k sobě zval a jim žehnal, přísným trestem hroze těm, kteří by jim pohoršení dávali. Dle toho církvi, co pravé choti Božského Spasitele, zvláště na vychování dítek vždy hlavně záleželo. Od pradávných věků netoliko u chrámů biskupských a klášterních ale i u farních zřizovány bývaly školy, v nichž dítky od prvního mládí vyučovány bývaly netoliko ve svatém náboženství, ale i v hlavních vědomostech, k životu potřebných. Avšak to časem učinilo mnohé z rodičů z části lhostejnými, z části i nedbalými u vychování domácím, poněvadž se ve všem na školu spolehše, málo nebo nic snahu učitelů nepodporovali. A přec jistá pravda jest, že i sebe lepší škola málo prospívá, jestliže rodiče domácím vedením práci učitelů nejen nepomáhají, ale jí i všelijak na odpor jsou. Toť uzná každý, kdo se v oboru školním sebe méně ohlédl. Bývalo-li tak jindy, když školy stávaly pod přímým a bedlivým dozorem církve a když se největší váha kladla na vyučování svatého náboženství, jest tak tím více za doby naší, když se ve škole od dozoru církve násilně odtržené, účelem vyučování školního posunulo, an od náboženství na jiné předměty se přenesl. Tu nastává rodičům ta veliká a svědomitá povinnost, aby co se nyní ve škole neděje a mnohdy díti nemůže, domácím vychováním doplniti a napraviti

hleděli. To uznávajíce mnozí slavní a věhlasní páni biskupové, svými pastýřskými listy rodiče křestanské mocně a důtklivě napomínají, aby nyní v domácnosti pravého katolického vychování svých dítek pilní byli, zřejmě jim to jakožto svatou, Bohem samým uloženou povinnost udávajíce.

Týž účel má i tato naše knížka, kterouž v českém rouše všem rodičům, učitelům, i všem přátelům mládeže podáváme*). Kdož ji pozorně čísti budou, shledají tam mnohé vytknuté chyby, jichž se často rodičové více z neopatrnosti nežli zlé vůle, ale vždy ke zkáze své i svých dítek u vychování dopouštějí, aby se jich varovali; avšak poukazuje se jim ihned, jak by takové chyby napravití a jak i řečí i jednáním k blahu svých dítek působiti měli a mohli. Při vydání knížky této zvláště se tomu těšíme, že ji slavná redakce Dědictví Svato-Janského přijala, majíce tím jednak přesvědčení, že jest za prospěšnou uznána, jednak i naději, že svým valným rozšířením svého účele hojně dosáhne.

Dejž to Bůh!

V Teplé na den sv. Františka Saleského, učitele církevního 1878.

J. N. F. Desolda.

*) Dle německého: „Zehn Gebote katholischer Kindererziehung, von Friedrich Clericus.“

I.

Ú v o d:

Všemu se musí člověk naučiti. Žádný učenec nikdy s nebe nespádl. Buď si umění sebe menší, dílo sebe sprostější, učení jenom lze je získati, zdokonaliti. Bychomť i sebe lepší přirozené schopnosti k něčemu měli, hudlaři zůstaneme v tom, leč naučení a cvičení nám prospěje. Učiti se musí řemeslník, zahradník, hospodář, chce-li zaměstnání svému řádně rozuměti a je prospěšně prováděti. Žádná dívka nedovede ani nitky upřísti, ani punčochy uplésti, žádná žena polívky chutné uvařiti, žádný krejčí nebude moci řádného švu ušít, ani kovář hřebíku zaraziti, ani beduář desky právě vystrouhnouti, — leč mu byl mistr prvé ukázal, jak se to udělati má; ba i kdo chce stromek zasaditi, símě rozsíti, květiny si pěstovati, musí přihlédnouti a otázati se, jak to jiný již umělý dělá. To celý svět za pravdu uznává. Jedno jenom umění jest, jemuž rozuměti každý si domnívá, jež vykonávati každý se osměluje, aniž by o něm byl dříve cos slyšel, nebo četl, nebo alespoň poněkud vážně o něm přemýšlel, míním *umění vychovatelské*. Vyjma duchovní a učitele, jimž se ve školách o něm přednáší, nikdo o ně nedbá, rodičové pak nejméně, ačkoliv by toho nade všechny potřebu měli. A přec jest umění to dle výroku sv. Řehoře „*největší, nejtěžší, nejdůležitější*“¹⁾.

Pravdať ovšem, že přirozený cit tu mnoho prospívá, okazuje otci, matce na pravou cestu, již by se při vychování držeti měli. Avšak tento dar moudrého Stvořitele dostačuje z větší částky toliko k tělesnému vychování, ba ani tu docela; následky hříchu dědičného působí i tu, tak že bedlivé pozorování i dobrá rada musejí rozumu ku pomoci přispěti, aby tělo dítěte záhy, již za prvních let života, ke škodě a zkáze nepřišlo. Více ještě se nedostatečným okazuje přirozený cit ohledem duchovního a mravního vychování. I přiznávám milerád, že prostý sice ale jistý prostředek

¹⁾ „*Ars artium regimen animarum.*“

k vedení duší jest pravá a upřímná zbožnost, tak že rodičové opravdu zbožní snadno a bez velikého umění své dítky dobře vychovati dovedou. Ale byť i všickni rodičové, nebo aspoň větší jich část skutečně zbožni byli, ani těm nebude na škodu, poučí-li se o tom, co se k dobrému, křesťanskému vychování žádá. I sebe lepší člověk mívá náhledy, ježto opravy nebo protřibení žádají, jež utvrditi, řídití potřebí; aniž pak jeden člověk na všecko pamatuje, tak aby mu někdy některé návěští a napomenutí od jiného neprospělo; někdy, byť i náhled byl dobrý, není vždycky a u každého vhod, a tu kolikrát malé pokynutí k dobrému bývá. Protož i kněží ve školách a seminářích nejen v pravé zbožnosti bývají cvičeni, ale i zvláště ve způsobu vedení duší učeni, aby pak je budoucně ve své duchovní správě u velkých i malých řádně zastávati mohli. A tu by pak u rodičů nábožnost sama dostačila?

K těmto všeobecným za každé doby platným důvodům, že rodičové toho potřebu mají, aby se o vychování dítek poučili, přichází za dnů našich ještě jeden zvláštní.

Německý básník Göthe praví kdesi: „Možná by bylo, že by se dítky již vychované rodily, kdyžby rodičové dobře vychováni byli.“

Jak se má tomu rozuměti? Hned povím.

V druhé polovici minulého století vzmohlo se mudráctví protikřesťanské, které zavrhuje nauku Církve o dědičném hříchu, za to mělo, že člověk na svět se rodě veskrze dobrý jest, a tudíž prý se mají přirozené jeho vlastnosti a náklonnosti svobodnému vývoji naprosto ponechatí, aniž by bylo potřebí jich vésti, tím pak méně jakkoliv potlačovati. Za takovými mudráky, povstalými hlavně ve Francii, jichž vůdcem byl pověstný Rousseau, přešla nauka ta do Německa, kdež mnoho o vychování psáno a hlášáno, mezi čímž byla ovšem některá pravidla dobrá, ale větší část zlá, jak výsledek vzrostlého z toho pokolení ve známé revoluci francouzské dokázal. Takové převrácené zásady u vychování přešly za příkladem stavů panského a úřednického také k nám, a mnozí rodičové i nižších stavů, řemeslnického a rolnického, si v nich posud libují, omezující vychování svých dítek na pouhé zevnější uhlazení, bez důkladné mravné a zvláště zbožné povahy. Tak povstalo pokolení, které umí sice hbitě hráti, vtípně hovořiti, obratně tančiti, ale o pravých potřebách duševních, o vroucí zbožnosti, přísné mravnosti, statném sebezapírání nic věděti nechce. A toto tak zvrtlé pokolení dorostlo a vychovává teď své dítky, jak bylo samo vychováno, a že dle zkušenosti každé zlo čerstvěji se vzdává nežli dobro, rozšířily se následky toho lichého vychování na vše strany.

Či přeháníme? Ale zdaž nejsou toho důkazem tak hojně stesky na hrubost, nekázanost, zpusťlost naší mládeže ode vsad, z měst i vesnic? Svědkem jsou toho noviny všech zemí a jazyků. A tato nákaza bude čím dále tím horší, jestliže se nebude to mladé pokolení na jiných základech vychovávat, nežli posud se dělo. Ale k tomu jest právě naučení potřebí, aby se zvrhlé předsudky odstranily a na místo jich zdravá pravidla u vychování nastoupila.

A tato pravidla dobrého vychování není potřebí hledati daleko, ta se nacházejí v *učení katolické Církve* jako v nějaké zásobárně, z které je vždy míti může, kdo upřímně chce. Církev, ta pravá, pečlivá máti lidstva, ví nejlépe, jak člověka vychovati náleží, poněvadž ona sama nejlépe zná, z čeho člověk záleží, k čemu od Boha stvořen jest, čím toho svého účelu a cíle dosáhnouti může a má; o tom vyučena jest Církev od Boha samého, a zkusila to již skoro po dva tisíce let, řídíc se u vychování příkladem Božského mistra svého, an dítky tak vroucně miloval, a příklady všech jeho horlivých následovníků, pravých *otcův* církevních. Ze svatého písma tedy, z učení svatých otcův, z příkladů svatých, a z zbožného podání předkův hledmež vážití pravidla řádného katolického vychování, ponechajíce přepjatých mudráků, kteří přírodu zbožňují, člověka za kousek toho božstva vyhlašují a pro samou svobodu jen o samovolném nenuceném vývoji blouzní, a vášním úzdu pouštějíce za to mají, že člověk, jsa jen zdrav, hodným se stane, až jen vybouří.

A proto buďtež vám, rodičové, věnovány tyto listy, v nichž vám podati hodlám pravá, prostá a zkušeností potvrzená pravidla *katolického* vychování, jak jim Církev učí a dle nichž celé národy z stavu divokosti ku pravé vzdělanosti a pravému blahu vychovala. Schválně pravím „*katolického*“ vychování, poněvadž se mnozí křesťany sice nazývají, ale nic anebo pramálo křesťanské víry a mravů do sebe mají. Dobře bychom je nazvati mohli novověkými pohany.

Že pak vám tuto leckdes uvedu i některé výroky starobyklých mudrců pohanských, jako Cicerona, Kvintilliana, Seneky z Římanů, Platona, Plutarcha z Řekův a j., nebudíž vám divno. Neboť i pohané měli od Boha světlo rozumu, tak že i Stvořitele svého poznati mohli, „dokavade zpozdlíle srdce jejich nebylo (nepravostí) zaslepeno“¹⁾. U vychování pak povážlivou pozorností a dlouholetým cvičením mnohé důležité a pravé náhledy získali a nám zůstavili. I bude nám to pak, když tyto náhledy s učením Církve a výroky sv. otcův srovnajíce, shledáme, že se s těmito shodují, k ne-

¹⁾ Řím. 1, 21.

malému — zahanbení, jak Lud. Granadský praví, že my, ačkoli světlem víry osvíceni jsouce, nepoznáváme, co oni byli pouhým rozumem poznali. To si pamatujte a připomeňte, milí rodičové, budete-li některým výrokem pohanského mudrce překvapeni.

Ostatné neočekávejte žádného hlubokého a důvtipného mudrování, nýbrž prostosrdečně upřímné rady člověka, kterýž i vám i dítkám vašim dobře míní; aniž pak buďte uraženi, jestliže se vám lecos z ostra podá. Není vždy přítelem naším, kdo nás lesklými rukavičkami jemně hladí a nás sladkými slovy baví, ale spíše ten, kdo nám zpříma a byt i ostře poví: „to jest špatné!“ — „to k ničemu dobrému nevede!“ Konečně poznáte-li tu někdy, že se vás některé slovo zvláště tkne, až vás i trochu rozmrzí, mějtež to důkazem, že se dotklo vaší slabé stránky a rozmyšlejte, jak byste ji napravili.

A nyní dosti toho úvodu; přistupme k věci.

II.

Kdo jest vinen?

Přijde-li lékař k nemocnému, bývá také obyčejně jeho otázka, jak se ten nemocný rozstonal. Tak i my začneme. Neduh, na který naše doba hlavně se rozstonala, jest *nevázanost, zdivočilosť* mládeže, jako si všeobecně přemnoží rodičové stýskají, a to nikoli bez příčiny. I tažme se tedy: „Čím jest to, že mnohé dítky tak zlé jsou?“ Bez ostychu odpovídám dle římského básníka Juvenala: „*Příčinou zkaženosti mládeže, na niž si rodičové stýskají, bývají rodičové sami.*“ A tu již slyším odpor s mnohé strany: „To není pravda! — Já konám svou povinnost, ale vadí to — a to —“ a jiné všelijaké námitky pronášejí se od těch a těch rodičů. Nuže tedy mějte slovo! Mluvte, otcové a matky! a řekněte, nejde-li nezdržnost dítek vašich na váš vrub, kdo jiný jest tím vinen?

Snad byste vinu sváděli na *Boha*? Na *Boha Otce* snad, který váš sňatek manželský nerozvížitelným ustanovil právě proto, aby vám vychování dítek usnadnil. Či na *Boha Syna*? Ale ten váš sňatek svátostně posvětil, aby vás milostí svou posilnil u vykonávání povinností vašich, z nichž nejhlavnější jest vychování dítek. Či na *Ducha svatého*? Avšak ten právě na křtu svatém duši dítek vašich milostí svou jako nějaké pole ukypřil, aby schopna byla pojmouti símě dobrého vychování. Tak zajisté tomu nebeskému hospodáři nemůžete nížádné viny přičítati, nezdaří-li se vám dítky vaše.

Směle vám může říci Bůh: „Což jsem měl ještě učiniti vinici mé,“ — rozuměj rodině křesťanské, — „cobych byl neučinil? A očekával jsem hroznův, a hle! ona vydala plané víno.“ (Is. 5, 4.)

Či byste chtěli viniti *duchovní a učitele*, jakoby své povinnosti u vašich dítek nedostáli? — Avšak nepovídejte to nahlas, sic možná, že by se vám jiní vysmáli. Již starý Kvintillian, římský učitel, ze zkušenosti dosvědčuje řka: „Dítka neupadají ve zlé mravy teprva ve školách našich, nýbrž přinášejí je z domova. Obyčejně přichází to zlo od rodičů, kteří jim z prvopočátku mnohý zlý příklad dávají. Mnohdy vídají a slyšají dítky doma věci, jež by po celý život ani viděti ani slyšeti neměly. To jim pak v obyčej přechází, který bývá druhou přirozeností; maličci mnohdy se naučí mnohé nepravosti, aniž by věděli, že to a to nepravostí jest.“ — Zajisté než chlapci vaši a děvčata v ruce duchovních a učitelů se dostanou, bývají často již tak rozmazáni a nezvedeni, že u nich bývá učení tolik platno, jakoby hrách na zeď házel, a že nelze je aspoň za dobu školní jinak na úzdě udržeti než — lískovcem. Vždyť to zná a dosvědčí každý učitel, že mu po několikadenních prázdninách dítky obyčejně mnohem horší do školy přicházejí, jiné a jiné nemravy na sobě okazující. Tyť zajisté ze školy nemají, když tím časem ve škole ani nebyly! A nejsou-li pak někteří — pravím šetrně někteří — rodičové hlavní překážkou vedení školního, zlomyslně duchovním a učitelům odporující?

Tak to snad záleží na *dítkách samých*, když se nezdaří? Ovšem jest srdce jejich následkem dědičného hříchu více k zlému nežli k dobrému nakloněno, tak že se k onomu samovolně nese, k tomuto však nuceno býti musí. A samo písmo dí: „Uvázáno jest bláznovství k srdci pacholíkovu“¹⁾. Avšak to nebudiž bráno tak, jakoby mladý člověk dobrého ani schopen nebyl. Zůstává sice i po křtu svatém zlá *náklonnost*, ale učením má býti rozum osvětlován, vůle podporována a tak celý člověk ušlechtěn. „Duše dítěte jest jako měkounký vosk, jemuž lze vtlačiti i obraz Boží, i ďáblův;“ dí jeden sv. otec. A sv. Jeronym praví: „Jako na písčitém břehu voda následuje za rýžkou jenom prstem udělanou, tak se dá útlé mladistvé srdce snadno vésti, kam kdo chce.“ — „Z dítky lze vychovati buď andílka, buď diblíka,“ dí jiný. „Jak se k něčemu máš, tak se ti podaří,“ to lze zvláště na škole pozorovati. Jest-li učitel neschopen, nebo nedbanliv, bude brzo i sebe lepší škola na zmar; přijde-li však muž své věci znalý, obratný, ale zvláště příčinlivý, tu se, a byl nebylo hned, zajisté časem všecko polepší.

¹⁾ Přísl. 22, 15.

Dítky budou brzo tiché, pozorné, pilné a tím se prospěchu nečekávaného ve všem i v učení i mravích docílí. Čím jest to? Dítky jsou tytéž; ovšem že, ale vedení jest jiné — lepší a to jest to celé tajemství.

„Ale,“ řekneš, „mnohé dítky jsou *povaky zvláště zlé*, s nimiž přes vší práci nic svěsti nelze.“ — Na to odpověz ti řecký spisovatel Plutarch: „Buď si půda přirozeně sebe tvrdší, možnáť ji pečlivou prací časem zlepšiti, až i šlechetné ovoce vydá.“ Pravdať ovšem, že mnohé dítě již ten neb onen zlý pud snad dědičně na svět přineslo. Avšak přec to není nic jiného než zlá náklonnost, o níž nelze ještě říci, žeby byla již chybou. Tím se stane teprva, nenalezne-li odporu, utvrdí-li se v srdci, vyvine-li se v životě. Ač nesluší se člověka přirovnávati k zvířatům, budiž mi nicméně dovoleno upozorniti laskavého čtenáře nebo čtenářku, jak mnohdy i lvové i hyény se skrotiti dají, že i s beránkem pokojně trvají, aniž by mu ublížili. Pročby tedy bylo nemožno, mladého člověka rozumem obdařeného přivesti k tomu, aby své zlé náklonnosti odpíral, až by ji konečně šťastně potlačil? Mnohé dítě opět obdařeno jest dobrou schopností; ale zdaž jest tak již učencem? Ten nespadá s nebe. I sebe lepší hlava potřebí má učiti se dle návodu, povzbuzení jiných; není-li toho, ani z hlavy sebe lepší nic kloudného nebude. Tak jest i s náklonností zlou; ta nebývá hned nepravostí, nýbrž jenom tehdáž, nenalezne-li odporu, jímž by dušena, potlačena byla. „Mocná jest zlá přirozenost,“ dí zbožný Ludvík Granadský; „ale mocnější jest vychování, kterýmž zlepšena bývá a proměněna v dobrou. Nezáleží vždy na rodičích, jaké dítky se rodí, ale vždy bývá v moci jejich, aby je dobře vychovali.“

Avšak mnohý tu bude dále rozumovati; řka: „*Ty špatné společnosti*, ty jsou všeho vinny! Můj chlapec byl z domova dobře vychován, ale tu mi zabíhá k Václavu sousedovu, tomu hlavnímu ničemovi, a pak i jinde, ba i ve škole se s některými takovými ptáčky sčichne; ký div, že pak od nich napáchne?“ Tu jsem arci s počtem svým hotov a musím se chtěj nechtěj vzdáti! Ale já jsem od dávna k dobrému vychování počítával i to, aby se u dítek i toho bedlivý pozor měl, aby s nížádnými zlými kamarády neobcovaly; nyní však se mi dokázalo, že rodičové, kteří své dítky do zlých společností pouštějí, nejsou vinni těmi nezpůsoby, jimiž se tam pokazily. To jest něco nového! Ale já tomu nevěřím, a ty snad sám znamenáš, že jsi se velmi lichou výmluvou ospravedlniti hleděl, ale že se ti to špatně povedlo. A tak zůstane ve své platnosti ono „*Běda!*“, jež Bůh u proroků Jeremiáše (23, 2.) a Ezechiele (34, 6.) povolává pastýřům, jižto se po rozptý-

leném stádcí jeho ani neohlédli, tím pak méně je od divé zvěře chránili.

Jest přece svatá pravda, že čím více se kdo vymlouvá, tím více mnohdy zabředne. Tu slyším opět jiného, an praví: „Mou vinou to není, že jsou mé děti nezdárné; já jim kážu dost a dost, napomínám, kárám, trestám, ale — vždyť ráčíte sami věděti, jaké nyní děti jsou, *ony nic nedbají ani na slova ani na rány*; — čiň co čiň, mluv co mluv, neposlechnou.“ — A to má býti výmluva? Mlčte a styďte se, jestli pravda, že děti vaše na vás nic nedbají. Takovým jsi hrdinou, otče! že svého „palečka“ nezmůžeš? A Honzík-li tě neposlechnou, zdaž-li pak to není tím právě, že jsi Honzíčka poslušnosti nenaučil? — Ale o tom si ještě zevrubněji povíme později.

Nu, máte ještě něco za lubem? — „Ovšem! My budeme míti na konec přece pravdu;“ tak slyším některé rodiče říci; „nyní nám napadlo to právě. *To jest tím duchem časovým*, že si nyní děti naše nic říci nedají, rodičů si málo vážíce. Dříve ovšem panoval jiný duch mezi mladým lidem; ten svět jest nyní jako na ruby a proti proudu nelze plouti. My činíme přísně a bedlivě svou povinnost, ostatně však ať svět běží, jak běží, my nejsme s to, abychom jej zadrželi.“ — Tu bych se zamlčel, kdybych jen k matkám mluvil; nebo ženské mívají rády ve všem poslední slovo, a bys je i desetkrát přesvědčil. Ale věda, že se tyto řádky dostanou do rukou i moudrým otcům, protož i na tuto námitku odpovím, ačkoliv mi vlastně celá hospodou zavání. Ovšemť pravdu máte, že za doby naší *duch časový*, či jak vůbec noviny hlásají, *veřejné mínění*, velmi převrácené jest. Celá hejna bludův, od dávná vymyšlených jak v náboženství tak i v mravnosti, jako ty mušky o sv. Janě polétají a bzučí v mnohých hlavách, nalezajíce všudy svých ctitelův a pěstitelů, kteří je za čistou pravdu vydávají a se jich zastávají. Skoro ani deset slov nelze s muži i jinak moudrými promluvit, abys se nepotkal s nějakým převráceným náhledem, klamným myšlením, bludnou zásadou. Kdož by směl trvati, že takový protikřesťanský, zpohanštělý směr beze všeho vlivu na mládež zůstati může? Jako kdybychom déle trvali někde v místnostech nelibě zapáchajících, brzo bychom šatem od takového puchu celí načichli; tak jest i toto ovzduší naší doby zápachem pohanškým nakaženo, ježto pak zvláště na útlé duše dítek zle působiti musí.

Ale pro toto se ještě nevzdám, abych přisvědčil, žeby proti tomuto *duchu časovému* nic nebylo lze učiniti. Jako lékařové udávají léky, jimiž se škodlivé působení vzduchu nebo jiných výparů

ruší nebo docela odstraňuje; tak lze i mládež proti škodlivému vlivu běžných převrácených náhledův uvarovati i ochrániti. *Jeden z nejmocnějších léků proti tomu jest právě dobré domácí vychování.* Domácnost jest světem dítěte. Buď si tedy duch časový sebe horší, je-li v rodině dobrý duch křesťanský, ten si pak [dítka] přisvojí a nikoliv ducha času; stojí-li otec a matka co mocná stráž před svými syny i dcerami, pak se není nic báti, aby se k nim duch časový přiblížil, tím pak méně aby si je opanoval. Tu bývá vychování téměř všemohoucí. Rodičové jsou tu v očích dítek „jako bohové,“ jak praví mudřec Filo, t. j. zastupují Boha samého; neustále obcujíce s nimi a je ve všem pozorující, vědí skoro myšlenky svých dítek; tyto pak mají k rodičům neomezenou lásku, pevnou důvěru a rádi po nich dělají vše, co na nich vidí; a k tomu-li přidáme též omilostnění svátostí stavu manželského: proč pak by tu mělo býti rodičům nemožno převráceným náhledům časovým přístupem do jich rodiny zameziti? Nebuďtež tedy, milí rodičové, v této případnosti malomyslni; Bůh vám pomůže, učiníte-li seč jste k jeho cti a slávě a k blahu svých svěřencův. „Všecko mohu v tom, který mne posiluje;“ dí sv. Pavel. (Fil. IV. 13.)

Ovšemť když rodičové sami „*proudem časovým*“ se unéstí dají; když jim „*blouznivou svobodou*“ hlava jde kolem; když se sami přidružují k „*pokrokářům*“, — „*liberalní noviny*“ čítají, „*lichou osvětou*“ se nad „*náboženské tmářství*“ vynášejí; pak ovšem není divu, že i dítka jejich tu časovou nákazu do sebe vsájí a hloub a hloub v bludy běžné zabředou. Má-li tedy býti lépe, tehdy buď tu hlavním pravidlem: všecko, co novým tím pohanstvím zapáchá, buď z domu i z srdce vymýtěno a odstraněno, a nic se nepřipouštěj, leč co by se s pravým křesťanským smýšlením a mravem srovnávalo. Ve všem co se víry a dobrých mravů týká, buď tu jediným světlem to, které Syn Boží na svět přinesl a ve své Církvě v kněžstvu na svícen postavil, aby svítilo všem, přicházejícím na tento svět. I vám, rodičové, svítí světlo to ve vašem katolickém svědomí; to vás poučuj a veď u vychování dítek vašich; nic nedbejte lichých slov a výkladů „*študovaných*“, ale zhusta i „*nedoštudovaných*“ mudráků nevěreckých. A přijde-li vám některá „*přemoudřelá paní teta*“, nebo náký „*vzdělaný pan strýček*“, aby vás poučil, jak byste nyní „*podle mody*“ své děti vychovávatí měli, jinak nežli jste se sami byli z katechismu naučili, a jinak nežli vám váš pan farář káže, neposlouchejte takové rady a byť zněla sladce jak slavičí zpěv. V pravdě nejsou leč hlasy sejčkovy z temnosti bludu a hříchu se ozývající, a volající k smrti, poslechn

Pravidla svatého evangelia napište na

dvěře své, abyste je neustále na očích měli a dle nich se sami řídili i své svěřence vedli; buďte každý z vás pravým křesťanským otcem, pravou zbožnou matkou, všecko dle učení Páně a jeho sv. Círky konající a držící se věrně podání svých předkův: pak ani zhoubný duch časový, jehož působení s hrůzou patříte, nic vám a vašim dítkám neuškodí, mina dům váš.

III.

Má vina! má vina! má největší vina!

Snad jsi byl někdy, milý čtenáři! za mladých let „*mini-strantem*“, a pamatuješ se, jak jsi při „*confiteor*“ bije se v prsa říkával: „*mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa!*“ Co znamenají ta slova, volil jsem za nápis tohoto článku. Ale nyní jsi snad muž a manžel. Při sňatku vašem žehnal vám oběma kněz slovy sv. písma a žádal vám: „Buďtež synové tvoji jako mladé olivové vřkol stolu tvého“¹⁾. Jsi snad otcem a máš dítky, ale nikoliv jako mladé olivové stromky, velmi sličné a užitečné, nýbrž jako ježaté ostré trní, které ti snad denně srdce rozrývá. Co jest toho příčinou? Či se kněz dobře nemodlil, že se žádost jeho nesplnila? Či scházelo milosti Boží? Čím jest to? V článku právě předešlém dokázal jsem ti, kdo že těmi nezdárnými dětmi, chlapci i děvčaty, bývá vinen, že totiž zhusta rodičové sami. Já vím, že jest těžko říci to slovo: „já jsem sám vinen!“ Ale není jinak. Jako při nemoci odporný lék slouží ke zdraví, tak i tuto trpká pravda poznání své viny prospěje k napravení. Pročež srdnatě se bí opět v prsa a řekni: „*mea culpa!*“ — „*má vina!*“ Ovšemž, svědomití rodičové! přede vším uznati musíte, že tím nezdarem dítek bývá nejvíce vinno — *vychování*. Dokavade nebudete pevně přesvědčeni o tom, a nebudete se snažiti, abyste se dle toho zachovali, všecky vaše stesky na nezdar dítek vašich jsou marny. Léčení se musí počítí tam, kde zlo vězí; dokavade tomu se nepomůže, jest uzdravení nemožno. Pročež nic mi nemějte za zlé, tknu-li se opět citelně vašeho svědomí, řka vám, že každý mívá dítky takové, jak si je vychová.

To vám dokázati hodlám ze sv. písma, svatých otcův a ze zkušenosti vaší. Slova sv. písma jsou zajisté pravda, nebo co tam napsáno stojí, „mluvili mužové Boží, Duchem svatým nadchnutí“²⁾. Máš-li sv. písmo, nahledna nalezněš u mudrce Siracha kap. 11. v. 30.:

¹⁾ Žalm 127, 3. — ²⁾ II. Petr. 1, 21.

„Před smrtí nechval žádného člověka, nebo *po dětech svých poznán bývá muž.*“ Rozuměj: byť kdo sebe rozšafnějším se býti zdál, ne-veleb ho, až se po jeho smrti z mravů dítek jeho dokáže, co na něm bylo. Nebo z života dítek, jak jsou vychovány, lze souditi, jací byli jich rodiče, jaký jim příklad dávali. Suetonius, dějepisec latinský, vypravuje o ukrutném císaři Kaligulovi, že dlouho pochyboval, zdali dcera jeho Drusila vlastním jeho dítětem jest, či-li s nevěrnou manželkou od jiného cizoložně zplozena. Jednou díval se na tu Drusilku, ana hraje s jinými dětmi, najednou se na ně rozsápe a je zlostně až na krev jedno po druhém ve tvářích rozdrápá. Tu prý k ní běžel a objímaje ji radostně zvolal: „Nyní poznávám, že jsi mou pravou dceruškou!“ — Tak lze z chování se dítek na vlastnosti jich rodičů skutečně a právě souditi.

Snad i Kristus Pán měl na mysli takéž to krásné „*ovoce*“ špatného vychování, když řekl: „Zdali pak se sbírají hrozny s trní, nebo s bodláčí fíky? Tak každý dobrý strom dobré ovoce nese, a každý špatný strom špatné ovoce vydává. Pročež poznáte je (tu rozuměj rodiče a jejich vychování) podle ovoce t. dítek jejich“¹⁾. — Aníž pak bylo bez podobného významu svaté slovo jeho, jež řekl na své bolestné křížové cestě k plačícím matkám: „Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, ale samy nad sebou a nad syny svými“²⁾. Ovšemť měly proč plakati nad syny svými, jimž po sedmatřicíti letech při vyvrácení Jerusálema hrozný trest Boží pocítiti bylo, že otcové jejich svého Spasitele zavrhli a na kříži umučili. Ale měly tytéž matky prvé i nad sebou plakati, poněvadž i samy též časnému i věčnému zahynutí propadnouti měly. Neboť kdyby byly též syny své k Pánu *Ježiši* vedly, jako ony matky učinily, jichž dítkám Kristus Pán žehnal, byli by též oni v Něho uvěřili, aniž pak jej ukřížovali.

Tu pak jsem již přistoupil k tomu důkazu, že Bůh za hříchy dítek i rodiče odpovědnými činí a trestá. Ať tu nic nedím, co o tom praví sv. OO., jmenovitě sv. Augustin, sv. Jan Zlatoustý, Origines a j., jisto jest, že i pohanští ustanovitelé zákonův a mudrci přikázali, aby *některé nepravosti synův a dcer na jich rodičích trestány byly*, a tehdejší duch časový, tehdejší pohanské veřejné mínění takové zákony potvrdilo a vykonávalo přísně. Tak praví Plutarch, že jednou dva otcové velice pokutováni byli, že jich synové vespolek se svářili. — Mudřec Diogenes tuhým poličkem potrestal *otce*, jehož *syn* necudně mluvil. — Mojžíš ustanovil na příkaz Hospodinův zákonem, aby dívka, „*která se dopustila ne-*

¹⁾ Luk. 6, 44. — ²⁾ Luk. 23, 28.

*šlechtnosti v domě otce svého*¹⁾, ukamenována byla, což pak se dítí mělo, jak tamo čfsti lze a podání potvrzuje, před domem otce jejšho, poněvadž ji neměl lépe na pozoru, aby ji takového hřichu uchoval. — Snad i to jsi již slyšel, jak odsouzenec jeden na popraviti si vyprosil, aby směl matce své něco potaji říci, a když mu to dovoleno bylo a matka vlastní k němu přistoupila, nakloniv se on k ní, jakoby jí něco do ucha pošeptati chtěl, ucho jí ukousl, a ospravedlňoval tento svůj čin řka veřejně, že ona vlastně jeho neštěstím a hanbou vinna jest, poněvadž ho za mladých let z krádeže a jiných nepravostí netrestala. Nuže tedy, zda-li pak smíte zapřítí, milí rodičové, že dopouštějíce špatným vychováním, nebo zanedbáním nějaké nepravosti svých oštek i jí spolu vinni jste a tudíž i za ni odpovědni i trestu hodni?

Poslechněme tu i co praví *zkušenost*, jsouc v tom pádu velmi důležitá. I ta dosvědčuje pravdu toho přísloví: jaké vychování, takové dítky! Tu jest pozoru hodno, že skoro všickni svatí měli také bohobojné rodiče buď oba, nebo zajisté aspoň zbožnou matku. Příklady toho jsou tak četné, že bychom museli celý kalendář svatých vypsati, kdybychom chtěli všecky uvésti. Připomeneme tedy jenom některé a tu především že Rodička Boží, Panna *Maria*, měla svaté rodiče Jáchyma a Annu; sv. *Jan Křtitel* pocházel od spravedlivých manželův Alžběty a Zachariáše; sv. *Ignac*, mučeník, byl dle podání mezi těmi dítkami, jež zbožné matky k Pánu *Ježiši* přivedly, aby jim žehnal; sv. *Jana Zlatoustého* máť byla svatá *Anthusa*. Svatá *Emelia* celou svou rodinu do sboru svatých vychovala, tři syny: *Basilia Velikého*, *Řehoře Nyssenského*, *Petra Sebastského*, a jednu dceru *Makrinu*; taktéž svatých rodičů *Řehoře* a *Nony* dva synové *Řehor Nazianský* a *Cesarius* a jedna dcera sv. *Gorgonia* mezi svaté náležejí. A zdažli pak se náš sv. *Václav* nestal svatým, právě že od opatrného otce bábě své sv. *Ludmile* byl poručen a pak od ní svatě vychován? Tak též sv. *Vojtěch* od své zbožné matky *Střezislavy*, a tak též sv. *Prokop* i sv. *Jan Nepomucký* od svých zbožných rodičů k svatosti od první své mladosti vedeni jsou byli. Ba jako zlato a perly ani v hausném kalu svůj lesk neztrácejí, tak i základ dobrého vychování trvá i ve zlých okoličnostech. *Tobiáš* zůstal Bohu věren u prostřed pohanů, poněvadž se byl od otce naučil báti se Boha a varovati se hřichu. Svatý *Rupert Mohučský* měl otce bezbožného, ale svatá máti jeho *Bertha* vychovala synáčka na svatého sluhu Páně. Svatá *Monika* svou zbožností nejen manžela pohana *Kristu* získala, nýbrž

¹⁾ V. Mojž. 22, 21.

i svého syna *Augustina* svou vroucí modlitbou a horlivou péčí mateřskou (neboť až přes moře za ním jela) podruhé duchovně totiž k nebi zrodila. Mnohý z vás, milí čtenářové! ptal se snad již s podivem, proč za naší doby jest tak málo svatých? Na to jest snadná odpověď, protože jest vždy méně a méně rodičů zbožných a tudíž i řídkější dobré katolické vychování.

Ale nač vám to tak obšírně dokazovati, že zdar dítek hlavně jenom od dobrého vychování závisí? Vždyť jsem to mohl zkrátka dovésti *z vašich vlastních slov*. Řekněte mi, prosím vás, proč pak jmenujete svévolné, lživé, zlodějské, líné, zlomyslné dítky, chlapce i děvčata, *nezvedenými*? Proč jiného, leč sami za to majíce, že jmenované chyby pocházejí od toho, že *nejsou náležitě t. k dobrému vedeny, t. j. vychovány*. Jak zhusta se každý z vás odvolává na to přísloví: „Jablko nepadne daleko od stromu?“ — Když tak sami jsouce mluvíte o chybách lidí jiných, že ten a ten jest nedbalec, lenoch, opilec, buřič, rváč, dlouhoprsták; ta a ta že jest nestoudná, svárliivá, nenechavá a t. d. neříkáváte dokládajíce: „Ký div! vždyť otec jeho, matka její nebyl — nebyla nic jiného; to jest tak dědičné; ten a ten — ta a ta nebyli k ničemuž lepšímu vychování!“ A tak dobře soudíte, jde-li to na jiné; když pak se to tkne vás, tu vám brání vaše láska k sobě samým, že si sami pravdu zapíráte. Ale prořeknete se často, že ani nevíte. Neboť kárá-li někdo chyby vašich dítek, hned jste tu s ohrazením se, řkouce: „Cože řekl ten a ten? Myslí snad, že já své děti k tomu vedu?“ — Nebo když je sami trestáte, nepřipomínáte-li pak jim: „Což pak jsem tě tomu učil?“ Nedá-li se pak chyba některá dítek vašich zapřítí, zdaž-li pak neříkáváte vyloučovajíce se: „Já konám svou povinnost, jak mohu; kdo pak může býti neustále za nimi“ a p. Zdaž tu neplatí pořekadlo, že ten vykřikne, koho rána zasáhne?

Ale tu slyším některého, an se vylouová, řka: „Však mnozí hodní rodičové mají svůj kříž s svými nezdárnáky — nezdárnicemi!“ Avšak to jest výjimka a proto právě řídká. Mně aspoň žádní rodičové se ještě nepřiznali, žeby sami vinni byli nezdárností dítek svých. Vychvalovali své vychování až do nebe, jakoby nebylo na světě lepšího. Kdyby v skutku tak bylo, pak by se muselo za pravidlo stanoviti: Čím lepší rodiče a čím lepší vychování, tím horší dítky. Ale má-li již býti řeč o výjimkách, tuť myslím, že se dříve stane ten případ, že mnohdy působením milosti Boží budou některé dítky lepší než jejich vychování, nežli aby se stalo na opak. Můžeť se také státi, že ten syn, ta dcera dobrým rodičům a při dobrém vychování, se někdy nezdarí; avšak to bývá zřídka; k čemuž se pak připojiti může i to, že dítky jsouce dobře vy-

chovány, byť i později zbloudily, snadně a brzo se vzpamatují a polepší, kdežto nezvedenci pravidelně nezvedenými trvají do konce. Dobrý kořen mladé příměty vypustí, ale jest-li kořen shnilý, tehdáž i strom brzo zvadne a uschne.

Avšak láska k sobě samému má i přes to přes všechno vždy jiné a jiné „ale“ a „však“ pohotově. Tak se mi jednou přihodilo, že jsem jedné matce, ana si mi stýskala, že jí dcera ku pádu přišla, přímo řekl: „Na tom bývají často rodičové vinni.“ Ale tu jsem pěkně pochodil. Sáhodlouhou řečí a obratným jazýčkem jala se mi dokazovati matka, jak pečlivě své dítky vychovává, i na svou dceru zvláště jak bedlivý pozor měla. Nechal jsem ji, až se vyslovila; pak dostana se k slovu já, řku: „Jsem dalek toho, abych rodiče z každého jednotlivého hříchu dítek jich odpovědny činil. Možná, že na tom posledním poklesnutí, které se stalo, nejste vinni; ale zdali pak v dřívější době, za nejtěžších let nebylo zanedbáno lecos, co později bylo příčinou hrubšího se prohřešení? Jako v tomto případě tázati se jest, zda-li se srdci té nešťastnice hluboko vstúpilo to zbožné, živé přesvědčení, že Bůh jest všudy, že vždy a na každém místě na nás patří, že anděl náš strážný jest nám vždy po boku? Zdali pak měla toho důkazy, že není nikde jista, aby ji matka nepřekvapila? zdali pak měla tu vroucí bázeň před rodiči, že si vždy říci mohla: „Kdyby se něco dozvěděli, to bych si utřila! to bych dostala!“ Dále též, zdali pak se jí nepovolily někdy nějaké schůzky, vycházky, špacíry, muziky, věnečky, trhy i poutě a j. bez bedlivé dohlídky? Vstúpila-li pak se jí od nejprvnějších let ta útlá, jemná a něžná stydlivost, která se každému příliš důvěrnému pohledu zardí, každého méně slušného slova se zhrozí, každé pochybné příležitosti utíká? To všechno, doložil jsem zarmoucené matce, náleží a přichází v takovém pádu na váhu, nikoliv jenom poslední případ, nýbrž *celé dřívější vychování*. Když pak se v tom něco zdánlivě malého, ale přec důležitého opominulo, anebo něco nezřízeného, ač na pohled jen maličkostí, prohlédlo, to pak bývá příčinou větší chyby, až i — konečného pádu, který pak se v počátcích svých jako v základě může vším právem počítati na vrub rodičů!“

Tak jsem řekl té matce. Přesvědčil-li jsem ji, nevím. Ale tu to kladu vám, rodičové! na výstrahu. Nedaří-li se vám vaše dítka, chlapci — děvčata, zkoumejte, jak je vychováváte, a naleznete-li něco, v čem chybuje, tu vložte ruku upřímně na prsa a řekněte: „*Má vina! má vina! má největší vina!*“ — V dalších článcích vám povím o tom více a zevrubněji, čeho se varovati a co činiti máte.

IV. P o č á t e k.

Jedna z hlavních chyb, pro něž se vychování dítek rodičům nezdařívá, ba oni i hříchův a nepravostí jejich spolu vinni bývají, záleží v tom, že se tím vychováním *nepočíná dosti časně*.

K té chybě položil základ v polovici předešlého století mudrlec, či vlastně mudrák francouzský, již svrchu jmenovaný Rousseau. Sám nekřesťansky živ jsa, umínil si i křesťanskou víru podvrátiti a započal tím, že trval, aby se vychování beze všeho náboženství dělo, když by se pouze přirozený vývoj schopností dítěte pěstoval, a zvolení náboženského vyznání aby se člověku na vůli ponechalo, až by dospěl. V tom směru napsal mnoho knih, zvláště jednu o vychování, názvem „Emil“. Tu zastává svůj náhled, „že prý člověk, jak se rodí, jest původně dobrý, a nepůsobí-li se naň s nížádné strany, že i dobrým zůstane. Každé působení rodičův a učitelův, aby dítěti něco odvykli nebo navykli, že jest zlé a přirozený vývoj schopností dětských že prý se tím kazí a maří; tak že potom duševně zakrsá a zmrzačí a tím velikých vášní teprva nabude.“ — To jsou základní pravidla toho francouzského mudráka, jež vrstevníci jeho, zavržše vše laskavé vedení křesťanské víry, přijali a v nepochopitelné zaslepenosti je ve školy a rodiny uvedli, až pak se dále a dále rozšířila, tak že se i u nás za našich dnův ve vznešených stavích vědomé, v nižších pak z blbě opičatosti ubohá mládež dle toho zdánlivě přirozeného, ale v pravdě nepřirozeného, poněvadž nekřesťanského způsobu, vychovává, či vlastně nevychovává, nýbrž rozmazlí a kazí.

To nyní s Boží pomocí dokážeme.

Nejprve pravíme, že celý ten mudrák Rousseau nezasluhuje co do vychování mládeže *pražádné víry*. Muž, který v sedmém roce svého věku svou obraznost čtením všelikých románů (povídek o zamilovaných) pokazil, v dospělejších letech sňatek manželský „za omezení osobní volnosti“ vyhlásil a tudíž v žádný nevstoupil; svých pět nemanželsky zplozených dítek každé hned po narození do obecného nalezince dal, aniž pak by je dále kdy spatřil; který ve svých „vyznáních“ sám o sobě všecky své zpáchané šibalské kousky a hanebnosti bez studu vypravuje, ba peskou podlostí se jimi vychloubá, za cosi přirozeného a rozumného je vydávaje; — takový člověk zajisté nezasluhuje slova, když jest řeč o vychování, nýbrž pošetilostí jest hroznou a zhoubnou, náhledy jeho v té důležité, svaté povinnosti se řídití. Ostatek jako se strom pozná po

svém ovoci, tak i prospěšnost tohoto mudráctví zjevila se úžasné v jeho následcích. To zhoubné símě, jež rozsíl, vydalo svou krvavou žeň ve francouzské revoluci. Rousseau zemřel r. 1778., a r. 1793. padla hlava krále Ludvíka XVI. Ti ukrutníci, kteří veřejně prohlásiti se odvážili, že není Boha; kteří nestydaté, polonahé nevěstky v křesťanských chrámech, od nich prvé zprzněných, na oltáře jako „bohyně rozumu“ povznegli a jim klanějice se kadidlo pálili; ti krvolační nesmyslníci, kteří tisíce tisíců svých občanů co nejkrutěji mečem — ohněm — vodou odpravili, tak že se skoro doslovně krví brodili, — ti byli *učeníky* onoho Rousseau-a. A po dnes ta nevázaná mládež, která vši kázni odporuje, a sotva z ní vyjdouc, všemu mravu se protiví, představeným vzdoruje, rodičů nic nedbá, Bohu se rouhá, ta všude nespokojená, hrabivá, bezuzdná čeládka, číhající, kde který kramol se hne, aby ihned lapavou choutku svou si nasýtila, — ta jest dle pravidel onoho nešťastného mudráka od nesmyslných „osvícenců“, jeho nástupníků a ctitelů vychována.

Svrchu položené náhledy *protiví se i víře*. Všecko, co jest proti zjevení Božímu, není nikdy ani pravda ani ku prospěchu. Blud jest, že by člověk přirozeně veskrze dobrý byl; víra učí, že každý následkem dědičného hříchu od narození více k zlému, méně k dobrému se kloní; blud jest, že by člověk sám o své jediné síle a svou vůli mohl odolati zlému; k tomu má dvojití pomoci potřebí: nadpřirozené *milosti Boží*, a přirozené, *dobrého návodu v vychování*. Obé, i milost i vychování, mají spolupůsobiti. Kterékoliv dítě sobě samému se zanechá, u toho vyvine se více to, co zlé jest, a dobré zanikne, jako na poli sobě zanechaném, vzmůže se bejlí a udusí pšenici. Vždyť sám ten pověstný Rousseau svým příkladem dokázal, co se z něho vydařilo, když sám sobě byl ponechán! Pročež snadno každý, kdo zdravý rozum má, nahlédne, že člověk nedospělý má potřebí pomocné ruky, která by zlé náklonnosti dusila, a dobrou vůli jeho podporovala, — slovem že potřebuje nevyhnutelně — *vychování*.

A to musí *záhy* počíti z dvou příčin, jež Duch svatý sám v starém zákoně zjeviti ráčil. „Shýbej šjí syna svého,“ dí moudrý Sirach, „z mládí, — dokud jest malý, aby se snad nezatvrdil a nestal se neposlušen tebe. Nebo kůň neokrocený, bude tvrdoústý, a syn sobě zanechaný bude opovážlivý.“ Kdo jsi tedy tak nešťasten, že máš výrostky, syny a dcery, rozpustilé, „jako bezuzdné koně,“ zkoumej toho příčinu, není-li to tím, že jsi jim *za mládí, dokud malí byli*, šjí neskláněl; t. jejich zlé náklonnosti nepotlačoval, neměl je k poslušné poddanosti. „Stýskáš si“ dí sv. Jan Zlatoustý,

„na svého syna, že jest rozpustilý? Měl jsi jej za mládí, kdyžby se byl snadno ještě vésti dal, bedlivě na uzdě držeti, povinností jeho vnučovati, v pořádku cvičiti a co na něm zlého bylo napravovati. Když půda srdce jeho ještě kyprá byla, měl jsi z něho trní vymýtiti, a tak by se byly vášně synů tvých nedbalostí tvou nevzmohly tak, až je vykořeniti nelze.“ — A tak tě už snad stýskati si, už snad kvíliti slyším: „Ach! jest už ta chyba tuze u něho zarezovatělá; už tu jeho zlost, lenost, — tu její lehkomyšlnost, svéhlavost nezmohu!“ Ovšem! zarezovatělá! Neboť jako škrvny rzí vždy dále a dále se rozširají, až i celou nádobu zkazí; tak i malé mnohdy chybičky, když jich nedbáme u veliké nepravosti vzrostou a člověka zahubí. A přec jak málo té pravdivé zkušenosti někteří rodičové dbají! Vidouce nezpůsoby svých maličkých říkávají ve své zaslepené, opičí lásce: „Vždyť jsou jenom děti! Nerozumějí tomu; až budou větší, potom bude čas je způsobům učiti,“ a p. Klam! pošetilý klam! Nemravý nezacházejí, ale rostou s dětmi, bývajíce čím dále tím větší a horší, neopřeš-li se jim rázně a mocně i bedlivě. Jako jiskra, neutlumí-li se záhy, v plamen vyšlehně; jako bejlí, nevytrhá-li se, pšenici udusí; jako levná zimnice v nezhojitelný neduh se vzděje, nebývá-li záhy lékův užíváno: tak i malé chyby u člověka v nepravosti zhoubné přejdou, nebudou-li záhy udušeny. Toť i moudří pohané nahlíželi. Seneka praví: „Snadno jest, utlá srdce vésti a řídit, ale skoro nemožno staré nepravosti vykořeniti, které byly s námi vzrostly.“ A Kvintillian to hned na mládež obraceje dí: „Pročež mají se děti učiti a vychovávati v tom věku, když se ještě neumějí přetvářeti a snadno tomu, kdo jim co prikazuje, věří. Neboť když se některá chyba v nich ustálila a zlo utvrdilo, dříve je zlomíš, nežli napravíš.“

Avšak úloha vychovaví nezáleží pouze, aby se vykořenilo zlé, nýbrž i vštípilo a pěstilo dobré. A s tím též záhy se má učiniti počátek. Moudrý Šalomoun příčinu toho udávaje dí: „Veď záhy syna na cestu ctnosti, kteréž by se držeti měl; *neboť potom i když sestárne, neuchýlí se od ní*“¹⁾. — „Velmi pevně držíme to, co jsme za dětských let pochopili,“ dí často již uvedený Kvintillian; „jakož i nádoba podrží to, čím z počátku napáchla, a vlna své první přijaté barvy nepustí.“ I to jest všeobecně známá pravda: čemu kdo z mládí zvyknul, tomu i k stáří neodvykne. Avšak nynější svět jest tak nesmyslný, že jinak vyznává, jinak jedná. Zapomena toho právě řečeného pravidla přemnohý po t. ř. vzdělaných papouškuje: „Děti něčemu navykati, jest člověka ne-

¹⁾ Přísl. 22, 6.

důstojno, nehodno; až dospějí k rozumu a poznají, k čemu se nésti mají, sami se rozhodnou.“ Jak málo znají plískači taci povahu *člověčí!* Pravda, svatá pravda jest, jakož každý sám na sobě denně poznati může, že člověk jednává málokdy dle své rozvahy, nýbrž nejvíce a nejčastěji dle své navyklosti. Kdo byl několikrát pro krádež zavřen, zřídka té nepravosti zanechá, nýbrž co nejdříve moci bude, své dlouhoprstácké kousky prováděti počne znova, byť i sebe i rodinu v hanbu a škodu uvrhl. — Kdo opilství zvykl, pocítí, že jej každá krčma jako magnetem k sobě potáhne. — Smilník, byť i patrně viděl, jak ohavná jeho nepravost mu zdraví podryvá, života skrácuje, v hanbu a záhubu i časnou i věčnou přivádí, nenechá té své šeredné, hnusné náruživosti, — navyklost mocnější jest rozumu. A zdali pak mnohý ve svém hospodářství, řemesle a p. neříkává: „Já zůstanu při tom, jak jsem to prvě dělával, jak jsem *uvykl!*“ Ba k mnohému dobrému jsouce v dalším věku napomínání, odporujeme tomu, dřívějším návykem se vymlouvající. Tvůj farář a kaplan ku př. ti domlouvají, abys častěji k Boží správě a stolu Páně přistoupil. Dokavade mluví a prospěšnost toho ti vykládají, kýváš hlavou a přisvědčuješ; přijde-li pak doba, že bys jíti měl, tu ti napadne: „Dnes není můj den! Až jindy; tehďáz — a tehďáz.“ A to tvé „tehďáz — a tehďáz“ přijde a mine, a ty zůstaneš při starém návyku. — Když tedy my všickni jsme takové povahy, že se v životě návykem řídíme, patrnof, že dobré vychování k tomu hleděti má, aby se útlým dítkám *záhy* dobré navyklosti vstípily; i potrvají pak ve dráze, na kterouž jsi je vpravil, a neodchýlí se od ní tak snadno; všeliká ctnost, poslušnost, modlitba, mírnost, střídmost a j. stanou se jim návykem a dobrá vůle jejich pevně, nevyvratně se v nich utvrdí.

Avšak tím nebuď řečeno, jakoby veškerá ctnost jenom v mechanickém návyku záležela, tak aby se mladý člověk loutce na drátkách podobal, nikoliv; nýbrž když se věkem rozum vyvřjeti počíná, tu jest toho svatá a nevyhnutelná potřeba, okazovati mladému chovanci vždy více a více *důvody* jedné každé ctnosti, k níž posavade veden byl a již návykem z dobré vůle konal, aby pak jí z přesvědčení a rád i ochotně ve všem všudy pilen byl. Ale dobré navyklosti musí již býti vstípeny, nežli se k porozumění vykládají: pozdě jest čekati s vychováváním, až by se rozum vyvinul. Neboť s věkem nepřibývá toliko rozumu, nýbrž vzbuzují se i všeliké vášně, a sice tyto mocněji nežli onen, tak že, nastane-li zápas mezi oběma, tyto zhusta přemáhají a onen podléhá, nebývá-li pevnou, již dřívě v dobrém utvrzenou vůlí podporováno. Toto cvičení vůle jest úlohou nejprvnějšho mládí, již od

Jako se dravý potok za letní doby, když klidně teče, s obou stran hrází opatruje, aby pak, až by se z jara rozvodnil, nevytil se přes břehy a pole nepotrhal: — tak se má i za klidných mladistvých let srdce dítek dobrými navyklostmi jako hrází opatřiti, aby pak prudkým vlnám všelikých vášní šťastně odolaly. Schází-li takové hráze, tu ryčaj zlých vášní zaplaví duše mládencův a panen a strhá všecky jich dobré náhledy, úmysly, přesvědčení, jež byli v některých lepších hodinách pojali.

Pročež všickni svatí otcové a učitelé církevní, od sv. Augustina až po Fenelona, arcibiskupa Kambrayského, se sv. písmý za to měli, že se má vychováním počíti již *sa prvního mládí, či od dětinství*, t. j. *před šestým rokem věku dítěte*¹⁾. Důmyslný jeden učenec našeho věku praví, že *vychování člověka desátým rokem věku jeho dokonáno jest*; jiný znamenitý mudrlec řekl: *Člověk zůstává obyčejně takovým, jakým byl za prvních svých let v náručí své matky*; třetí praví, že dítě, *zasluhující po čtvrtém svém roce ještě matky, jest již nezvedené*; důvtipný znalec lidské přirozenosti, Herder za to má, že *vychování dítěte se má počíti prvním jeho dechnutím*. — Ba mnozí jdou ještě dále, trvajíce důvodně a rozumně, že vychování má se počíti již *před narozením*. Neboť není lhostejno, jak se rodiči dítěte v svobodném svém stavu, a zvlášť za svého snoubenství, jsouce ženichem a nevěstou, zachovali, sic by se bezdůvodně o „*chybách dědičných*“ mluvílo; tím však méně jest lhostejno, v jakém stavu otec, nebo matka byli v tom okamžiku, když Bůh jich k tomu použil, aby jejich manželským skutkem zplozenému a počatému člověku duši nesmrtelnou přistvořil a vstúpil, ano totiž zkušeností dokázáno jest, že dívky od rodičů v stavu ku př. opilství, hněvu a j. vášní splozené a počaté i tyto nepravosti na sobě ukazují; tolikéž není lhostejno, jak se zvláště matka po tu dobu devíti měsíců, co se svým plodem chodila a téměř jedním životem žila, zachovala, zdali zbožně, laskavě, mírně a střídme či lehkovážně, bezbožně, hněvivě, a nestřídme; vlastnosti její i dobré i zlé přecházívaly na plod její. Kdož by nevěděl, jak pravdivé jest běžné a vůbec známé slovo: „*Tu nepravost pojál ten a ten již s mlékem mateřským.*“

Nuže tedy, milí rodičové, pozor! Neopomínejte, pro Bůh vás prosím, neopomínejte s vychováním *záhy* započítí; *šest prvních let dítek vašich jest doba nejdůležitější*. Co se za ty zanedbá, nelze

¹⁾ O Tobiáši se praví (1, 10), „že svého syna učil báti se Boha od *dětinství*“; tu jest však latinsky: „*ab infantia*“, od let nemluvnětsví, nebo latinikům byla „*infantia*“, *nemluvnětsví*, doba do šestého roku, než dítě řádně mluvíti umělo, jak obyčejně u většín částí dítek bývá.

nikdy anebo jen s těží a nedokonale nahraditi! Toho věku byly ty dítky, které Božský náš Spasitel, jehož náměstky jste vy, k sobě volal a jim žehnaje pravil: „Nechejte maličkých jíti ke mně a nebraňte jim, neboť jejich jest království nebeské.“

V.

Kdy se má počítí vyučování o Bohu?

Rousseau, jehož náhledy o vychování jsme již svrchu co protikřesťanské vůbec zavrhlí, učil mezi jiným, „že se nemá člověku před osmnáctým rokem věku o Bohu a náboženství ani promluvití, ba i tehdaž prý jest to spíše příliš brzo nežli příliš pozdě.“

Nuže odpovězme mu na to slovy důmyslného básníka Jana Pavla Richtera, an dí: „Vydává-li Rousseau Boha a tudíž i náboženství jako nějaké dědictví teprv dospělému věku, tuť nesmí z toho větší zbožnou lásku a nadšenost očekávati, nežli by některý otec v Paříži od svého syna laskavé oddanosti se nadíti směl, an by se mu skoro tehdaž okázal, když by ho tento již ani nepotřeboval. Kdy pak může krásněji ujmouti se a klíčiti, co svaté jest, nežli *za útlého mláďa*?“ — Po tomto důvtipném básníku slyšme jednoho svatého biskupa, sv. Jana Zlatoustého, an dí: „Všecko zlé u dítek pochází z naší nedbalosti, poněvadž je nevedeme k bázni Boží a nábožnosti hned *z počátku, od mladosti* jejich.“ Ale nač více slov lidských? Není-li pak Bůh sám, jenž otcům a matkám přikazuje, aby dítky sobě svěřené *od první mladosti ve svaté víře vyučovali*?

Byť Šalomoun král nebyl býval Duchem svatým nadchnut, když knihu přísloví sepisoval, bylo by již pro jeho moudrost a zkušenost pozoruhodno to slovo, kdež všechny rodiče napomíná řka: „*Cvič syna svého!*“¹⁾ A moudrý Sirach třikrát totéž krátkými slovy v jedné kapitole opakuje²⁾, na rozum dávaje, jak důležitou povinností jest to všem rodičům. Spolu pak i dobu udává, kdy se vyučování o Bohu počítí má, řka: „*Máš-li syny, cvič je*“³⁾, *a to od mladosti*“, když totiž v útlém věku jsou. — Oba pak mudrci z vnuknutí Božího velí, aby se toto vyučování maličkých dělo pilně, horlivě, stále. „Kdo miluje syna svého, cvičí jej *v čas*, t. j. včasné, záhy⁴⁾ a uče ho, „*dá si s ním práci*“⁵⁾. A tento způsob vyučování vzali z knih Mojžíšových, kdež Bůh sám takto

¹⁾ Přisl. 29, 17. — ²⁾ Sirach 30, 2. 3. 13. — ³⁾ t. 7, 25. — ⁴⁾ Přisl. 13, 24. — ⁵⁾ Sir. 30, 13.

k lidu israelskému praví: „A budou slova tato, kteráž já přikazuji tobě dnes, v srdci tvém, a budeš je vypravovati synům svým a rozjímati je, sedě v domě svém, i jda cestou, i lehaje i vstávaje“ ¹⁾. — Konečně pak uvádí písmo svaté i prospěchy horlivého a včasného vyučování dítek, jakož i škodu z jeho zanedbání pocházející. „Vyučuj syna svého a občerství tě a způsobí rozkoš duši tvé“ ²⁾; a moudrý Sirach dí, že „kdo cvičí syna svého, bude chválen z něho, mezi přáteli bude chlubiti se jím a k závisti popudí nepřátele své.“ A dále napomíná: „Uč syna svého, abys nebyl zarmoucen mrzkostí jeho“ ³⁾; aby nevzrostlo tak „pokolení nešlechtné a vzdorné, pokolení, které nenapravuje srdce své a jehož duch není věren Bohu“ ⁴⁾.

A tato slova nebyla na prázdno; mnozí spravedlivci starozákonní je bedlivě zachovali. Tak vypravuje Daniel prorok: „Byl muž přebývající v Babyloně, a jméno jeho Joakim; a pojal manželku jmenem Susanu, dceru Helkiašovu, krásnou velmi a *bojící se Boha; nebo rodičové její, spravedliví jsouce, vyučili dceru svou podle zákona Mojžíšova*“ ⁵⁾. Tak i zapsáno jest o Tobiášovi, že svého syna, po otci týmž jmenem nazvaného, od dětinství, t. j. již *před šestým rokem věku jeho* „učil báti se Boha a varovati se všelikého hříchu“ ⁶⁾. Umíraje pak zavolal k sobě syna Tobiáše a sedm mladých jeho synův, vnuků svých, a řekl jim: „Služtež Pánu v pravdě a snažte se, abyste činili ty věci, které se líbí jemu; a *dětem svým přikážte*, aby činily spravedlnost a dávaly almužny, aby pamatovaly na Boha a velebily ho po všecken čas a ze vši síly své“ ⁷⁾. A písmo dosvědčuje, že vnuci ti zachovali se dle přikazu dědova, neboť praví: „Celé pak přibuzenstvo a rod jeho v dobrém životě a svatém obcování trval, tak že jsou byli milí Bohu i lidem, jakož i všechněm obyvatelům země.“ To bylo ovoce toho, že se zachovala v té rodině rada mudrcova: „Máš-li syny a dcery, uč a cvič je od dětinství jejich.“

Abý pak nikdo mi nepřišel s tou lichou výmluvou, že to jenom platilo židům v zákoně starém, slyš, co praví sv. Pavel, píše k Efesčanům: „A vy, otcové, vychovávejte syny své v kázní Páně a v trestání“ ⁸⁾. Za věku sv. Řehoře Nazianského bývalo obyčejem, že matky při úvodu svému kojenátku knihu sv. evangelia do rukou dávaly, což znamenalo, že i ono nyní pod poslušnost sv. evangelia náleží a že přikazy jeho hlavně od matky seznati má. Tento obyčej, jak se podobá, udržel se u nás v tom výkonu,

¹⁾ V. Mojž. 6, 6. 7. — ²⁾ Přísł. 29, 17. — ³⁾ Sir. 30, 2. 3. 13. — ⁴⁾ Žalm 77, 8. — ⁵⁾ Dan. 13, 1--3. — ⁶⁾ Tob. 1, 10. srov. svrchu str. 18. pozn. — ⁷⁾ t. 14, 5. 10. 11. 17. — ⁸⁾ Ef. 6, 4.

když kněz uváděje šestinedělku před vstoupením do chrámu Páně na dítě klade štolu, znamenanou sv. křížem, jež matka zbožně políbí. Tím se poukazuje, že jednak pod ochranu a poslušnost Církve novokřtěnce přijímá, jednak i právo a povinnost k vyučování jeho matce přenáší. Tudiž rodičové, a matky zvláště, mají tu sv. povinnost, aby dítky své prvním počátkům sv. víry a příkazům sv. evangelia učili.

Že u katolických rodičův od pravěku Církve vždy tak bývalo, dokazují nám zprávy *svatých otcův církevních*. Sv. Jan Zlatoústý († 407.) praví: „Jakmile dítky k rozumu dospěly, bývaly ihned od svých rodičů vyučovány, aby uměly apoštolské vyznání víry a modlitby i zpěvy při službách Božích obyčejné.“ Uveda to jako dávný obyčej svého věku, potom dále domlouvá týž horlivý a výtečný kazatel matkám řka: „Učte tedy a cvičte, křesťanské matky! své dítky, jak mají své čelo sv. křížem znamenati, a dokavad ručičky jejich k tomu slabounké jsou, samy je týmž znamením spásy znamenejte!“ — A sv. Jeronym († 420.) píše k ovdovělé Lété dí: „Největší radostí buď matce křesťanské své dítě hned, jak se mu jazyk rozvazovati počne, učiti nejsladší jméno *Ježíš* vysloviti.“ — Sv. Augustin († 430.) osvědčuje o sobě, že „již za prvních let dětských od své zbožné matky Moniky slýchal, jak nám Syn Boží svým pokorným příštím život věčný získal.“

A za naší doby jsou někteří otcové a matky tak osvíceni, že synáčekové jejich a dcerušky, přijdouce do školy, ani kříž udělati, ani „Otče náš!“ se pomodliti neumějí. A vytkeš-li to těm rodičům, hledí se ospravedlniti tou novomodní, lichou výmlouvou: „*Vždyť ta ubožátka tomu ještě nerozumějí!*“

Avšak to jest velmi převrácená a škodlivá zásada, že by se neměly dítky ničemuž vyučovati, čemuž ještě nerozumějí, ale jistě porozumějí později. Lidská duše má nejen rozum ale i vůli a cit; tyto mocnosti duševní, dřímající z počátku, vyvíjejí se zponenáhla; nejprve pak zjevuje se cit a s ním spolu vůle skoro najednou, nejposléze pak rozum. Dítě cítí a chce mnohé věci, jimž nic nerozumí; cítí lásku k rodičům a chce se mu jíst, aniž by vědělo, odkud ta láska pochází a nač mu jídla potřebí jest. Protož jest samou přirozeností poukázáno k tomu, že cit a vůle přede vším se pěstovati mají; později přichází na řad i rozum. Pěstování pak citu a vůle děje se dobrým návykem, nikoliv pak poučováním; tudíž má dítě nejprve dobrému zvykati, až pak schopnost jeho k tomu dospěje, vysvětluj se mu to, co posud z návyku činilo, proč se tak dítí má. To jest stručný a pravý způsob moudrého vychování. Kdo by opačnou cestou se bral, citu a vůli uzdu pouštěl,

aniž je k dobrému vedl, sezná brzo jak převládne u chovance jeho žádostivost, která ho pak strhne po zlém a udusí jednak dobré pocity, jednak všeliké vášně v srdce mladistvé uhnízdí. Když bys pak později poučováním a napomínáním pomáhal, učiněnou chybu napravití chtěje, bude obyčejně pozdě. Takové přemoudřelé dítky „slovům tvým potom již nevěří, srdce jejich jest zatvrzelé“¹⁾. K tomu vede to nešťastné pravidlo osvíceného vychování, dle něhož se nemají dítky míti a navykati k ničemuž, čemuž nerozumějí.

Ale takové osvícené vychování jest i nesmyslné. Kdybychom ve všem tak jednati chtěli, k ničemuž totiž dítky neměli, leč čemu rozumějí, kam pak bychom přišli? Dítě tvé ku př. vezme nůž a neopatrně s ním točí k očím, k hrdlu; budeš-li pak čekati, až se říznouc pozná ostrost jeho, či mu jej i přes moc odejmeš, aby si jím neublížilo? Dítě nic tomu nerozumí, jak krmě jdou do žaludku, tam se zažívají a v krev, maso, kosti se mění; čekal-li bys s podáváním krmí, až by tomu všemu dítě porozumělo, zdaž by ti zatím hlady nezahynulo? Nuže proč by se nesmělo podobně jednati i u vychování duševném, náboženském? proč pak by tu právě rozumění mělo předcházeti před cvičením, když skoro ve všem jiném jest naopak? Kdo máš tedy sebe méně rozumu, uznáš z toho, že nic nevadí, nerozumějí-li dítky všemu, k čemu se vedou a v čem se cvičí; ba naopak prospěšno, nevyhnutelno jest míti je ke všemu dobrému a cvičiti je, byť i jasně nechápaly, co a proč tak a nejinak činí.

Snad tu řekne některý rozumář: „to je *mechanicky*; tak se motorní zvířata, ale nikoliv rozumní tvorové!“ — Jen pomalu s tou moudrostí, ať není přemoudřelá! Že jest to *mechanicky*, pravíš? Předně co jest to po česku, to tvé „*mechanicky*“? Ovšemž že, jako bys řekl: „bez ducha, bez smyslu“, jako pracuje hmotný stroj. Takové cvičení dítek smělo by slouiti bez ducha, bez smyslu jenom tenkrát, když by duch dítek při tom nic spolu nepůsobil, kdyby při tom nic nemyslily, nic necítily. Ale tak není, když je k nějaké pobožnosti vedeme, v ní cvičíme; ač nemohou cítiti při tom *všecko*, jako to cítivají dospělí, přec duše jejich při tom činná jest, vzbuzujíc pocity tu radosti, tu žalosti a p.

Vezměme ku př. *učení se obyčejným modlitbám křesťanským*. Budiž, že dítě nerozumí úplně každému slovu a každé průpovědi, které za tebou říká; ale proto nejedná, nemluví bez ducha a beze smyslu. Říkajíc svou modlitbu, povznáší mysl k Bohu; byť i rozumem nechápalo, kdo jest Bůh, — a kdo jest s to, aby to po-

¹⁾ Sir. 30, 12.

chopil? — má přec nějaký cit o něm, cítí totiž, že jest vyšší bytost nad ním; a myslíc upřímně naň, jest modlitba jeho vroucnější nežli mnohého mudrce, jenž o každém slovu rozumuje, ale přes to tím více bývá roztržitým a vlažným. — Potom ví i dítě takové, že se modlí, t. j. že Pána Boha za něco prosí, byť i v plné míře nechápalo, zač se modlí, t. čeho si od Boha žádá. Tomu zajisté rozumí každé dítě, že *prositi* znamená tolik asi: já nemám něco, co potřebuji, a sám si to dáti nemohu, musím to tedy žádati od toho, kdo mi to dáti může a dáti chce. A tím smyslem žadonívá na tobě ustavičně tu pokrmu, tu nápoje, tu abys je choval, je uložil, a t. p. A při té jeho zkušenosti jak snadno jest mu dokázati a jak rádo věří, že milý Pán Bůh nám všecko dobré dává, i že se tedy sluší, abychom ho za to prosili. Modlí se tedy „Otče náš!“ nerozumí sice, že prosí, aby se sláva Boží rozmnožila, aby se nám blaženosti věčné, odpuštění hříchů, potřebné milosti dostalo a t. d., ale to ví, že Boha za všecko prosí, čeho potřebí má. A to pro začátek a základ dostačí; jak potom dále se mu mysl rozvíjí, sděluje se mu postupně více a více.

Kdo jsi tedy posavade byl tou lichou osvíceností zaslepen, mysl, že bys se na důstojnosti lidské prohřešoval, kdybys se záhy se svými dítkami modlil, bij se v prsy a rci: „Má vina!“ Ale budoucně nebuď tak přemrštěným mudrákem, nýbrž nauč dítky své, nežli je do školy pošleš, kříž udělati, modliti se „Otče náš!“ — „Zdrávas, Maria!“ — „Věřím v Boha“, a chceš-li se velmi dobře zachovati, i „Desatero Božích přikázání“, a „patero přikázání církevních“ a j. S tím počni hned, jak dítky počínají mluvit; nebo jakož mohou říci: „Mama, hajat!“ — „Tata, papat!“ — tak mohou se naučiti: „Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.“ a t. p.

Když jsem tu zavedl řeč o modlitbě, zdá se mi za hodno, abych i něco na uváženou řekl „o domácí pobožnosti.“ Jest zajisté trudnou známkou časovou, že domácí pobožnost co den hyne a z obyčeje vychází. Ranní a večerní modlitba vykonává se sice ještě v mnohých rodinách, ale tak povrchně a nedbale, že jest to spíše na pohoršení a urážení Boha, a tudíž i málo prospěšno. Rodiče a co dosti málo odrostlo věku dětskému, synové a dcery, modlívají se ležíce v postelích¹⁾, s menšími pak se to odbyvá zvláště před uložením při takovém hluku a hlomozu druhých, že o pobožnosti nemůže býti ani myšlenky. Jindy bývalo jinak. Tu hospodář u večer po denní práci svolal rodinu a čeládku a všickni

¹⁾ Říkává se: „Kdo se modlí leže, toho Bůh slyší jako dřímaje.“

kleknouce v sínci před křížem domácím konali modlitby své *společně* a *nahlas*; potom umkli na chvílku, a každý zpytoval své svědomí o tom, co přes den zhřešil, a pobožnost dokonali buď „litaniemi,“ nebo částkou sv. růžence; toto zvláště za doby svatopostní. Někdy se přidala modlitba za obecné potřeby ku př. za dešť, za nemocného, za zemřelého a p. Kdo svůj dům křesťansky zříditi chceš, hleď přede vším takovou domácí pobožnost zavésti, nic nedbaje na zdráhající se výrostky, nebo potměšilou čeládku, a jistě že toho litovati nebudeš. Předně naučí se a navyknou dítky z příkladu rodičů, jak se mají pobožně modliti; potom není žádného lepšího léku proti záhubnému toulání se po hospodách *pánů* synů a sedání na lavičkách před domem panen či *slečen* dcer, než ten přísný zákon domácí: „V tu a v tu hodinu jest večerní modlitba; ať jest každý doma! potom nikdo se nehni přes práh, ani krok!“ Pomni též co praví a slibuje Pán *Ježíš*: „Kde jsou dva nebo tři pospolu ve jménu mém, tu jsem já uprostřed nich.“ — Kterého lepšího, mocnějšího společníka ve svém domě a hospodářství bys mohl mít? Hleď si ho pravou domácí pobožností získati!

Druhá věc, která k křesťanskému hospodářství náleží a prospěšně k vychování dítek působí, jest „*modlitba před jídlem a po jídle*.“ Zdali pak se ta u tebe zachovává? Osvícenci t. ř. vzdělanci se tomu posmívají, a běží k jídlu a od něho jako — ta hovádka. Co jest ti, otče křesťanský! po takových neznabozích, horších nežli pohané? Ty se drž pevně té víry, že, „*všeliký dobrý dar přichází s hůry, od otce světla*“¹⁾; a že „*na požehnání Božím nejvíce záleží*;“ pročež i napomíná Duch svatý: „*Až jisti budeš a nasytíš se, varuj se pilně, abys nezapomenul na Hospodina*“²⁾ toho musíš více dbáti, nežli všelikého plískání lidí, jimž břicho Bohem jest³⁾. Ty drž se zbožného obyčeje křesťanského, a uč dítky své nahlas se modliti před jídlem: „Oči všech hledí k Tobě, Hospodine!“ a d. a po jídle: „Děkujeme Tobě, Hospodine, za všecka dobrodiní tvá, která jsi nám uštědřiti ráčil; jenž jsi živ“ a t. d. Obojí i před jídlem i po jídle dokoná se modlitbou Páně a pozdravením andělským.

Tak jest i s modlitbou „*Anděl Páně*“. Zbožný biskup Řezenský Sailer přišel jednou do jednoho bavorského městečka, kdež se byla mládež jemu na počest malé divadelní hře naučila. Jedno

¹⁾ Jak. 1, 17. — ²⁾ V. Mojž. 6, 12. 13. — ³⁾ Do jedné hospody přišel zbožný cestovník, aby si odpočinul a pojedl. Bylo poledne. Když se mu žádané jídlo přineslo, povstal a poznamenav se sv. křížem tiše se pomodlil. U druhého stolu sedělo několik hejsků. Jeden z nich, chtěje se mu posmívati, otázal se ho všetečně: „Modlívá se u vás všecko před jídlem?“ — „Ta c skoro všecko,“ odpovéděl onen, dolože k tomu ostře, „až na ty psy, vepře a jiný dobytek.“

asi desítileté děvčátko vystoupivši, chtělo svou úlohu odřkávat. Tu zavzněl zvonek k „Anděl Páně“. Nevinné děcko řeklo ostražitě před biskupem a celou společností: „Pomodleme se napřed „Anděl Páně!“ A to řkouc kleklo a modlilo se nahlas sepjatýma rukama, jak bylo doma naučeno a navyklo, a celé shromáždění modlilo se s ním. Po hře zavolal si biskup Sailer zbožné to dítko a dal mu tolar, aby jej dalo svým chudým rodičům. — Jiný as tříletý chlapeček znamená, že někteří na návštěvu k jeho rodičům přišli hosté neslyšeli zvonek znějící k klekání, šel od jednoho k druhému a potahna každého za kabát napomínal: „Modlit! modlit!“ — Tak se mají dítky navyknouti, aby modlitbu svou bez ostychu vykonávaly. Nejlépe jest jim přikázati a na to dbáti, aby jak zazvoní k klekání domů se dostavily a již nevycházely. Tím se i přetrhne divé, prostopášené pouličné běhání pod večer až do čiré tmy, jsouc příležitostí a příčinou mnohé zpuštěné nemravnosti i zkázy tělesné ¹⁾.

Avšak naučivše dítky své pouze těmito modlitbám nedostáli již rodičové křesťanství své povinnosti prvního vychování jich; k tomu náleží, aby jim dle jich schopností pověděli „*hlavní děje biblické, přikázání Boží, vysvětlení některých svatých obyčejů*“ a p. Tak přikázal Bůh sám řka: „Vypravuj poslouchajícímu synu svému a vnukům svým, kolikrát potřel jsem Egyptany a jaká znamení učinil jsem.“ — „Až budeš jísti přesné chleby, vypravovati budeš synu svému řka: Totoť jest, co učinil mi Hospodin, když jsem vyšel z Egypta.“ — „A otázeli se tě někdy syn tvůj: Co znamenají přikázání tato a obyčejové posvátní, povíš mu“ ²⁾. Nejlépe připojí se taková krátká ponaučení k obrazům a jiným viditelným věcem. Pamatuji se, jak zbožná matka dle obrázků křížové cesty vypravovala synáčku svému o umučení Páně, až ho to k slzám pohnulo. — Jiný opět dle obrázků v modlitební knize naučil se, jak částky mše svaté znamenají události z umučení Krista Pána. A tak lze dle obrazů, bez nichž žádný křesťanský dům býti nemá, mnoho dobrého a spasitelného mysli a srdci maličkých vštípati. Některé události z života Páně a svatých jeho jsou zajisté, pro-

¹⁾ Pisatel těchto listů přišel jednou za svých mladých let již pod večer do městečka B na českém pomezí. Zajda do hospody nalezl tam chasu mladých lidí popíjejících a hrubě vespolek hovořících, tak že se obávati bylo, aby z té hádky nedošlo na pěstě, jak se tam zhusta stává. Tu zavzní zvon k „Anděl Páně“. Hospodský, statný muž, staví se u prostřed rozčilené chasy, sejma čepici, volá zvučně: „Modlit!“ — A sám počna, s celou společností se nahlas pomodlil, a všickni se pak tiše rozešli domů. Podobalo se, jakoby anděl míru tu rozčilenou chasu byl upokojil a domů odeslal. — ²⁾ II. Mojž. 10, 2.; 13, 8.; V. Mojž. 6, 20.

spěšnější, poněvadž poučlivější, nežli potvorné a příšerné báchorky, jež mysl straší a srdce kazí. — Odíváš-li v neděli a ve svátek své maličké v čistý a pěknější šat, co vadí, abys mu, křesťanská matko! řekla: „Dnes jest Pána Boha posvátný den; dnes se nesmí pracovati, nýbrž modliti se máme a zvláště hodnými býti“ a p.

Jak snadno jest poučiti maličké u jesliček, u svěcení ratolestí, u Božho hrobu! Jak dojemno, když ty jich něžné ručinky z kvítků polních uvijíce věneček, stavějí jej na hlavu Panně Marii! Jest křest, novokřtěné dítko přináší se z kostela; maličci pohlédají k tobě jakoby se tázali: „Co to znamená?“ Tu jim lze říci, že se dítky křtí, aby se Bohu líbily, hodné byly a pak někdy do nebe k Pánu Bohu přišly. — Jest-li nějaký pohřeb, nebo jdeš-li okolo hřbitova, jak tu snadno pověditi dítkám, že i po smrti duše živa jest, byla-li hodná, bláženě u Pána Boha v nebi, a nebyla-li hodná, že trpí tresty, a že se máme za takové modliti. — Když se děje slavný průvod o Božím těle, poukažte, zbožní rodičové! dítkám svým k velebné svátosti, řkouce, že tam v tom zlatém zářícím slunci Kristus Pán jest, aby se jen důvěrně podívaly a se k němu modlily. A tak lze věrným rodičům, jichž srdce láskou k Bohu a jich dítkám plane, všeliké příležitosti použití a podobné city v útlém jich srděčku vzbuditi. Dělal bychom dítkám křivdu, považující je tak tupými, že by toho nic nechápaly, co se Boha týče; naopak, srdce jejich jest jako jemnými strunami potažená a dobře naladěná harfa, ale potřebující opatrného hudebníka, jenž by ty strunky útlou rukou jemně probíral, a tak libý souzvuk z nich vyvodil. Takovými umělci mají býti nejprve rodičové, a vyznají-li se v tom, pak i poznají pravdu toho, co královský pěvec David praví, že Bůh „*s úst nemluvnátek a kojenátek připravil si chválu*“¹⁾).

VI.

Kdo mají býti domácími apoštoly?

Převrácené smýšlení lidstva naší doby příčinou jest, že se musí mluvíti a důkazy vésti o věcech, o nichž se jindy bezpečně pomlčeti mohlo, poněvadž jim nebývalo odporováno. Mezi taková blouznivá a škodná mínění náleží i to, že mnozí rodičové klamně se domnívají, jakoby, posílajíce dítky své do školy, prosti byli všeho vyučování jich po domácku ve věcech náboženských. „Nyní mají,“ tak říkají, „svůj katechismus, biblické dějiny, evangelium,

¹⁾ Žalm 8, 3.

ať se z nich naučí tomu, co potřebují; to náleží faráři a učitelí; do toho nám nic není; my nemáme k tomu ani kdy, vždyť máme své hospodářství, řemeslo; nač pak na ně platíme?“ a p.

Ale já vám dokáži, milí rodičové, netoliko ze slov sv. písma ale i důvody prostého rozumu, že jste „*k domácímu křesťanskému vyučování svých dětí povinni i když do školy chodí.*“ — Tu nejprve pozorujte, že již v starém zákoně Mojžíš dívky na vyučení u víře neposílá k prorokům a zákoníkům, nýbrž k rodičům řka: „*Otaž se otce svého a oznámí tobě* ¹⁾); *starců svých, a povědí tobě.*“ Protož se i vypravuje, že rodičové židovští ani tehdež, když školy t. ř. prorocké zřízeny byly, neposílali do nich dětí svých, nýbrž vyučovali je doma v zákonu Páně, jakož to o rodičích čistotné Susany zaznamenáno jest ²⁾).

A čemu učí zákon nový? Tu slyšme osvíceného sv. Augustina. an káže lidu, takto praví: „*Jako my, biskupové a kněží, povinnost máme, abychom vás vyučovali v chrámech; tak i vy, rodičové, povinni jste vyučovati děti své v domích svých.*“ — A sv. Jan Zlatoustý přímo a přísně dí rodičům křesťanským: „*Vy jste apoštolé dětí svých, vaše obydlí jest vaším chrámem.*“ A tak vypravuje dějepisec církevní *Eusebius*, že *Leonidas*, řečník a potom mučovník pro víru, svého syna *Origena*, ač proslavenou školu Aleksandrinskou navštěvoval, přec k tomu doma míval, aby se denně některým částkám sv. písem naučil a je odříkával. — Francouzská královna *Blanka* pilně vyučovala svého syna, potomního svatého *Ludvíka*, svatému náboženství, ač zajisté i jiné a výtečné učitele k němu měla. — A kdožby nevěděl ze života naší svaté *Ludmily*, jak mladého *Václava* ve svaté víře vyučovala, ačkoliv se v slavné škole Budečské učil písmu i latinskému i slovanskému na základě písem svatých! A tak velí i Církev svatá. Neboť na sněmu Mohučském (813) nařizuje: „*Rodičové dejte si co nejsnažněji záležeti na tom, abyste své děti, jakož i kmotři, abyste ty, jež jste při křtu svatém na rukou drželi, ve svaté víře pilně vyučovali.*“ — A papež Pavel V. uděluje rodičům a hospodářům, kteří své děti a svou čeleď ve sv. víře vyučují, po každé, když tak konají, *odpuštění sto dní*, jednak aby je k horlivosti povzbudil, jednak jich snahu v tom svatém skutku odměnil.

Ale *proč* pak Církev katolická snažně žádá a přikazuje, aby rodičové své děti u sv. víře vyučovati nepřestávali, byť i ve škole od duchovních a učitelů katechismu a biblickým dějinám se učily? Důvod toho udává sv. Augustin a dle něho uvedený

¹⁾ V. M. 32, 7. — ²⁾ Dan. 13, 3.

právě sněm Mohučský, poněvadž dítky od Boha *rodičům* dány jsou, a *rodičové* přede všemi jinými Bohu z nich odpoví. Pohodlno bylo by to ovšem, učitelům a duchovním všecku tu péči a práci o to naložiti a je samy za to odpovědny u Boha vyhlásiti; avšak Bůh to vezme dle své spravedlnosti s jiné strany. *Vám, rodičové, ty* dítky dal, *od vás* je někdy požádá; *Vaše* jsou, proč *Vy* z nich nejprvé a hlavně odpovíte. Ovšem že spravedlivý soudce i duchovního i učitele k odpovídání z nich na soud potáhne, jestliže nějak své povinnosti zanedbali, nebo jí nedostáli; ale byť tak bylo, vy nevyváznete, jestliže jste cosi ve své povinnosti opominuli. Boháči jsou arci také povinni některé dítě, lačn-li, nakrmiti, nahé-li jest, oděvem opatřiti; ale proto nejsou ni otec ni matka takového ubožátka prosti své povinnosti, aby o zaopatření jeho pokrmem a nápojem dle možnosti *sami* též pečovali, a tak-li ne učiní, právem nesvědomy, nelidskými rodiči uznáni budou a svému trestu propadnou. Tomu podobně jsou povinni učitelé a kněží „lámati chleba života maličkým“ v křesťanském učení; ale proto nemyslete, rodičové! že *vy* toho naprosto zbaveni jste, posílající dítky své do školy a do kostela na křesťanské cvičení. „Kažte evangelium všemu stvoření,“ přikázáno jest kněžím, a jak to činí, o tom náleží souditi jinému a nikoli *vám*; ale *vám* řečeno jest: „Máš-li syny, cvič je od mladosti ve všem učení a kázni!“ A ta slova jsou Ducha svatého; zachováte-li je, můžete býti před Bohem bezpečni, byť i ve škole duchovní a učitelé své povinnosti méně dbali, anebo k ní všelijak méně byli schopni, což také někdy přihoditi se může.

Avšak i *sebe schopnější, sebe obratnější, sebe pilnější učitel a duchovní pracuje ve škole marně, není-li rodiči domu podporován*. Podívejte se jenom do některé třídy školní; tu máte 50, 80, i 100 dítek a každé má nejenom jinou tvář ale i jinou hlavu a jiné srdce, t. j. jiné schopnosti, jiný cit. Jedno pochopí, co se mu řekne, na jednou, druhému to opakuj třikrát, ba i desetkrát, a ještě to nebude vědět; jedno porozumí pouhému pohledu, jiné nebude dbáti ani ostrého slova; některé dovede vykonati, co mu jednou ukážeš, druhému abys ruku vedl, jakoby dřevěné bylo. Tak tedy žádá skoro každé, abys s ním dle jeho povahy, schopnosti a srdce jinak a jinak zacházel; skoro by někdy bylo potřebí, aby se každý článek katechismu každému zvlášť a jinak vysvětloval a na srdce kladl. Tuť by muselo každé dítě každou hodinu zvlášť na potaz bráno býti; ale jak jest to možná za *dvě* hodiny týdně?¹⁾

¹⁾ Jindy, když byly školy v dozoru Církve, byly na vyučování sv. náboženství *čtyry* hodiny určeny, *dvě* na výklad od duchovního a *dvě* na opakování

Tu nastává rodičům ta svatá povinnost, aby s svými dětmi svaté náboženství netoliko opakovali, ale i dle schopností jejich a povahy o jednotlivých článcích s nimi rozmlouvali. Ve škole se nyní téměř jenom z *hruba* pracuje, co se pak doma působením rodičů vyleštiti má. A to se u mnohých dětí velmi dobře dovede; některé děti odpovídají tak čistě a čile, — že se mohou jiným za vzor postaviti. Čím jest to? Z jejich slov mluví ostrovtip pilného otce, jemnocit pečlivé matky, kteří si na vyučení svého jim od Boha svěřeného synáčka — dcerušky záležitosti dávají.

Konečně ještě něco, *proč* jsou rodičové povinni, aby s dětmi svými doma opakovali zvláště svaté náboženství. Víš zajisté, milý čtenáři, že nelze naučiti se něčemu, k čemu člověk nemá chuti a náklonnosti. Zkus to a dej syna učiti řezníkem, když nemůže krve viděti; vyučuj děvče své zpěvu, když nemá sluchu. Kdo nemá v tom, čemu se učí, žádného zálibení, nic v tom nedovede, nebude v tom leč hudlařem. Tak jest to i ve svatém náboženství. Nepřinese-li dítě chuť a lásku k svatým věcem do školy, tomu se tu marně mluví o Bohu; a byť se duchovní a učitel sebe více přičinili, jest jakoby hluchému hudli. Dítě takové bude tu seděti, jakoby seděl nějaký tesař na vysokých školách, poslouchaje profesora, an přednáší základy církevního nebo římského práva; dítě takové bude tu seděti tiše a pokojně, poněvadž *musí*, ale bude mu všechno nudno, nic ho nedojme, jakoby hrách na zeď házel, poněvadž v tom co slyší nemá žádného zálibení. To se mu má od rodičů doma vštípati, vzbuditi, oživiti. Dítě přikládá každé věci takovou důležitost, v jakové vidí že ji doma rodičové jeho mají. Nuže jak pak má to dítě považovati sv. náboženství, učení o Bohu, o modlitbě, o přikázáních Božích, důležitým, když doma o tom všem ani slova neslyší? když nevidí, žeby rodičové povinnosti náboženské konali, modlili se a postili, do chrámu Páně chodili a p. Jak má dítě uvěřiti slovům duchovního, že jest svatá víra ten nejdraší poklad na světě, že katechismus jest nejdůležitější kniha, učení křesťanské prospěšnější nade vše jiné, když toho žádné potvrzení doma neznamená, ba mnohdy i přímý odpor proti tomu vidí, slyší? Jisto jest tedy, že dítě ve sv. učení náboženství málo prospěje, nebude-li k němu míti chuti a náklonnosti, ale ta se mu má doma vštípati i vzbuditi a oživiti.

od učitele. Ale nyní opakování od učitelův odpadlo, aby ten čas jiným, prospěšným sice, ale méně potřebným a schopnosti učitelův i dětí mnohdy přesahujícím předmětům věnovali. Jak špatně tím prospívají školy novověké, skoro se již okazuje, ano se stížnosti ode všad ozývají, že se zhusta zanedbává, čeho jediného potřebí jest (*unum necessarium*).

Ale *jak* se to má a může dokázati? Jak mohou a mají rodičové duchovním a učitelům u vyučování sv. náboženství nápomocni býti? Především nechajce si od nich doma *katechismus odříkávati*, a to nikoliv jenom někdy, ale *řádně a denně*, nejlépe při večerní modlitbě; nemůže-li otec, tedy to učí matka, i někdy může oba zastati starší bratr nebo sestra, ale žádej to přísně, nedaje místa žádné výmluvě, žádným vytáčkám. Řekne-li malý lenoch nebo lenochyně, že nemají nic uloženo, nevěř tomu, není to pravda; v pořádné škole musí se každodenně něco uložití buď z katechismu nebo z biblických dějin. Vymlouvá-li se jiné: „My se nemáme co učití, velebný pán se to učí s námi ve škole;“ nevěř tomu! Žádný velebný pán není s to, aby katechismus dítěti do hlavy, jak se říká, vlil; má-li dítě tvé něco uměti, musí se tomu pilně učití, a zvláště katechismu, v kterémž každé slovo tak vážné, tak důležité jest. Vůbec tedy se tu hleď k tomu, aby se dítě doma z paměti učilo, ve škole pak aby učitel články sv. učení opakoval, duchovní pak vysvětloval.

Mimo to lze v srdci dítek vzbuditi a zachovati chuť k náboženství, když se *jich tážeme po tom, co se ve škole přednášelo*, což lze snadno učiniti při jídle. „Co pak vám dnes velebný pán povídal?“ Tím se obrátí a uvede rozmluva k věcem Božským, a čím-li se tak častěji, zvláště jestli dítek více, které jedno druhé předčítí se vynasnažují, velmi se tím prospěje, aby chuť jich a náklonnost k učení křesťanskému ožila a se udržela.

Kupte také, křesťanští rodičové, svým dítkám, jakmile čísti umějí, vhodné pro ně modlitební knížky; velebný pán vám poradí, které jsou dobré ¹⁾. Vyhledejte jim náležitě modlitby ke mši svaté, k svaté zpovědi a sv. přijímání; učte je zvláště rozeznávati částky mše svaté, podle zvonění, a podle toho, na kterou stranu oltáře kněz jde a co koná, zpívá a p. Potom buďte nápomocni dítkám při jich zpovědi, a to nejen ve zpytování svědomí, ale zvláště při vzbuzení lítosti, uvedouce jim na mysl proč máme hříchů želeťi, i projdouce s nimi modlitby v knížce, aby jim porozuměly; konečně dodejte jim důvěry, aby bez bázně a oštidání zpovědníku upřímně řekly, co jim svědomí vytýká, a se dle jeho rady zachovaly.

• Aniz pak *spouštějte dítky své s očí při službách Božích v kostele a jinde*. Hleďte, zdali se modlí, či s jinými dovádějí, si hrají, se smějí, a p. a znamenáte-li něco takového, nepromiňte to bez pokárání domácího a napomenutí; to mnohdy více působí, nežli když by ve škole za to trestány byly. Ale obzvláště poslední

¹⁾ Na těch za novější doby, ani u nás, díky Bohu! není nedostatku.

čas před jich prvním sv. přijímáním nebuďte k nim jako němi, hostejně se chovajíce k tomu svatému výkonu, důležitému pro celý jich život. Mluvte k nim o velebné svátosti laskavě, srdečně a důvěrně, nic káravě a brozebně; představte jim, co nejživěji můžete, tu velikou milost, když Božský jich Spasitel, an dítky tak vroucně miloval, nyní i v jich srdečko zavítá, a pomáhejte jim, aby jednak přibytěk ten jemu co nejčistěji ozdoby a připravily, jednak dobrým chováním, poslušností, živou věrou a modlitbou jej u sebe udržeti hleděly. Týden před tím ušetřte je všemožně všech roztržitostí, dejte jim kdy k modlitbě a sebrání myslí; den pak samý této milosti slavte s nimi radostně a utěšeně, nikoliv pak hlučně a světsky; nikdy neopomíňte provoditi je do kostela.

Na konec článku toho nemohu opominouti několika slovy se zmíniti „o mládeži škoie odrostlé,“ a pravím, že na ni doma rodičové bedlivý a svědomitý pozor míti povinni jsou. Že výrostkové ti, chlapci i děvčata, netoliko k službám Božím, ke mši svaté a kázání, nýbrž i k křesťanskému cvičení přidržování býti mají, byť i za prunedbání toho žádnými tresty nebyli stfháni, rozumí se samo sebou. Neboť křesťanské cvičení jest zvláště jejich věku mnohdy prospěšnější a tudíž potřebnější nežli kázání. Ale ani to ani to nebude tomu mladému lidu, přirozeně k lehkovážnosti se klonícímu, po chuti, jestliže se doma k tomu i k tomu *řádně* nepobídne. Pravím *řádně* a myslím, aby hospodářové a hospodyně o kázání a křesťanském cvičení mluvili před dítkami a čeledí vážně a uctivě, beze všeho zlehčování, tupení a obracování k jiným osobám; ale co by se zvláště některého z nich samých týkalo, na to upozorněte toho šetrně a laskavě, aniž pak úštěpacně a potupně, neboť to více rozhořčuje nežli polepšuje.

Konečně hleďte si obstarati některé zbožné a vzdělavatelné knihy, jež by se v neděli a svátek po poledni, nebo v zimě za dlouhých večerů četly. Bohu díky! ani těchto již nemáme za novější doby nedůstatek. Jmenovány tu buďtež knihy sv. Janského Dědictví vůbec, životy pak svatých zvláště, buď od *Karlíka*, nebo od Dra. *Bílýho*, „Vůdce hříšníků“ *Ludvíka Granadského*, *Goffine-a Postilla*, sv. *Františka Saleského* Bohumila, některé *spisy spolku tiskového*, *kalendář pro živé a mrtvé duše* a j. Přiležitost k napomínání mládeže bývá vždycky a nemá se opominouti zvláště v tom věku, kdežto všeliké pokušení na ni doráží, ona pak k svedení snadno přístupna bývá. Tu budiž vám příkladem *Tobiáš*, anť syna svého k zbožnosti, čistotě, spravedlnosti a dobročinnosti napomínal (Tob. 4, 1. a d.); *David*, jenž synu svému Šalomounovi na srdce kladl, aby přikázání Božích zachovával a soudy jeho

věrně konal (III. Král. 2, 1. a d.); *Mathatiáš*, jenž svým synům za vzor postavil praotce starozákonní, aby je k statnosti povzbudil, aby zákona Božího i s nasazením života chránili (I. Machab. 2, 49. a d.) matka *Machabejská*, která svých sedm synů svatou výmluvností tak povzbuditi uměla, že životy své za Hospodina v největší muky vydali. (II. Mach. 7, 20. a d.)

Co se častějšího sv. přijímání týče, povzbuzujte, křesťanští rodičové! své svěřence k tomu více příkladem nežli slovem. Otec a syni neměli by tím prodlévati déle než čtvrt léta; matka a dcery nikdy přes šest-osm neděl. Na den jmenin, nebo jiné památné události, jako při některé slavnosti, při svaté „missii,“ by společně přistoupení celé rodiny k stolu Páně k nemalému oživení zbožné mysli posloužilo.

Když tak své svěřence, jak mladší tak i starší, ve svaté víře vyučujete a ve zbožnosti cvičíte, stáváte se téměř apoštoly a kněžími v domě svém a přispíváte k rozšíření království Božího na zemi; duchovním smyslem zachováváte to krásné napomenutí sv. Ducha, an dí ústy mudrcovými: „Ráno rozsívej símě své a večer ať neustává ruka tvá; nebo nevíš, které více vzejde, to-li či ono; a pakli obé spolu se zdaří, tím lépe bude.“ (Kaz. 11, 6.)

VII.

Odkud mnoho zlého pochází?

Když někdy veliký požár šťastně se uhasí, zůstává nicméně po delší dobu část hasičů na místě, aby semo tamo pod popelem ještě doutnající oheň úplně ulili a udusili, který by jinak i sebe menším větrákem v zhoubné plameny vyšlehl a pak větší neštěstí způsobil. Tak se i vodou svatého křtu požár hříchu prvotního v duši dítěte uhašuje, ale „*troud hříchu*“, jak Církev učí, v ní ještě doutná, moha se každým okamžikem vzníti a v plamen vyšlehnouti, jímžby chrám Ducha svatého sotva vystavený opět zrušen byl; zůstává totiž v člověku i po svatém křtu „*zlá žádostivost*“, jsouc sice svatou svátostí utlumena ale neudušena docela, mohouc snadno ve zhoubné vášně se vzmocí. I na takovém duchovním žárovišti jsou strážcové od Boha ustanovení, aby zlým vášním povstáti nedali, hříšné náklonnosti jich krotili a na uzdě drželi; a ti jsou *rodičové*, jimž pak Církev ve své pečlivosti přidružila ku pomoci *kmotry*.

Krotiti tedy zlé náklonnosti v srdcích dítek od dětinství jest veledůležitou ale i těžkou povinností rodičův; a že se této povinnosti za našeho věku u výchování dítek opomíná a zanedbává, jest veliká a velmi škodlivá chyba. I pozorujme tedy, co jest vám, milí rodičové, činiti, abyste řečené povinnosti své náležitě a prospěšně dostáli.

Chcete-li duše svých dítek záplavy vášní uchrániti, třeba jest, abyste hlavně zřídlo zacpali, z něhož se všecky prýstějí. Ale které jest to? Abyste nehádali dlouho, povím to hned: jest to *nezřízená láska sebe samého*, jevíc se hlavně v *smyslnosti a baživosti*. Jest totiž prvotním hříchem přirozenost člověka tak porušena, že si stále žádá a vyhledává, co smyslnosti lahodí, a naopak zavrhuje a odmítá, co jí odporно jest. Co však smyslnosti lahodí, bývá zhusta zapovězeno a tudíž hříchem, tak že, kdykoliv se tohoto dopouštíme, vždy se za činem naším skrývá žádost, opatřiti si, coby smyslnosti náš lahodilo. Pročež dí sv. Jan: „*Žádostivostí očí, žádostivostí těla a pýchou života jest všecko na světě, co není od Boha*“¹⁾, a tudíž jest hříchem. A naopak co jest smyslnosti odporно, bývá přikázáno a jest dobré; a tak skoro žádné ctnosti konati nelze, abychom si nemuseli odepřítí nějaké lahody smyslné. Protož i žádá sv. apoštol, abychom „*trestali tělo s žádostivostí jeho*“²⁾, a Kristus Pán přikazuje, abychom „*nesli kříž svůj, chceme-li přijíti za ním*“³⁾. Nikdy tedy své vášně nepotře, nikdy ctnostným nebude nikdo, leč přemůže sebe samého a potlačí smyslné choutky své. Toto však nikdy nedovede, byli smyslně vychován, t. j. jestliže mu rodičové jeho všeho použití nechali, všeho dosáti dali, po čemž se mu koli zachtělo, všecko pak od něho odstranili, co by mu nějak odporно a nepříjemno bylo, slovem, jestliže ho neměli k tomu a necvičili, *aby uvykl od prvního mládí skromnosti, střídmosti, zdržlivosti*.

Ale, Bohu žel! že má jeden mudrlec našeho věku pravou pravdu, stěžuje si, že „*tato ctnost zapírání sebe v výchování skoro docela zanikla*.“ Co mnozí rodičové si činí „*břicho Bohem*“⁴⁾, a „*zdravé smyslnosti hovi*“, t. j. v životě se řídí dle toho pravidla: „*Užívej všeho, co a jak můžeš, a co zdraví tvé snese*“; co mnozí i měšťané i venkované si za pravidlo zvolili, čím se bezbožníci tam v písmě chvastají, řkouce: „*Popel bude tělo naše a duch se rozplyne jako lehounký větýrek, a potom budeme, jakobychom nebyli bývali*; pojďtež tedy a požívejme těch věcí, kteréž tu jsou, a užívejme tvorstva, jako v mladosti, rychle⁵⁾“; neodpírejme očím svým,

¹⁾ I. Jan 2, 16. — ²⁾ I. Kor. 9, 27. — ³⁾ Mat. 10, 8. — ⁴⁾ Fil. 3. 19. — ⁵⁾ Moudr. 2, 3. 2. 6.

aniž zbraňujeme srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše¹⁾; žádný z nás nebuď prázděn rozpustilosti naší, všude pozůstavme znamení veselosti své, neboť ten jest díl náš, a ten náš los²⁾; co se tato baživost, tato rozkošnická nevázanost uhostila netoliko v nádherných domech boháčův, ale i v chýškách lidí sprostých: tuť i přirozená věc jest, že týmž neduhem více a více bývají nakažena srdce dítek, majících takové příklady smyslného života nejenom stále na očích, ale i mnohdy zúmýslně a soustavně v takovou rozkošnickou rozmazlivost svedených. Někdy tomu i napomáhá nezřízená láska otcova nebo matčina, zvláště k jedináčkům a posleděčkům; jindy opět potřebná šetrnost, slabým dítkám věnována jsouc, přecházívá přílišnou pečlivostí v ochablou a škodlivou choulostivost, pročež v takových případech moudrým rodičům dvojnásobní opatrnosti potřebí jest.

Takový baživý život spojený s rozmazleným vychováním, prázdňným všelikého, neřku cvičení, ale i samého pojmu sebezapření, jež i Kristus Pán i svatí apoštolé přísně velí, škodí velmi netoliko duševnímu blahu, ale i vezdejšímu štěstí celých rodin. „Aj! tato byla nepravost Sodomy: pýcha, sytosť chleba a hojnost i zahálka její a dcer jejích“³⁾, dí Ezechiel prorok; a Ezdráš veřejně vytýká synům Israelským: že „oplyvali rozkošemi, proto odstoupili od Boha, zákon jeho za hřbet zavrhše“⁴⁾.

Naopak, kdokoliv svatými se stali, byli již buď od mladosti přísnému sebezapírání uvykli, jako Samson, Samuel, Jan Křtitel, za něž rodičové jich se zaslíbili, že nebudou píti opojných nápojů i jinak že přísně živi budou; anebo aspoň od té doby, co se stali učeníky Páně, „všecko co měli opustíce“, tělesnost svou krotili, synslnost v kázni drželi, jako byli svatí Matouš, Pavel, Jakub, a mnoho jiných bez počtu. Vždyť i ve světských záležitostech nikdo, jak říkáme, daleko to nepřivedl leč zapíráním a přemáháním sebe samého; všickni vítězní vojvodové, věhlasní státníci, slavní králové, na slovo vzatí učenci vycvičili se toliko ve škole pracovitosti, nesenázi, nebezpečí, kdežto naopak zmalátnělosti lidu, hejřivým rozkošnictvím a hrdým přepychem vždy se započal úpadek a konečná záhuba největších a nejslavnějších rodův i národův. A tak i vezdejší blahobyť jednotlivců nezakládá se na tom, co kdo má a čeho užívá, nýbrž na tom, co koná a čeho si odeprítí dovede. Čím kdo více potřebuje, tím více postrádá a tak tím spíše se ho nespokojenost ujímá, a potom všechna radost, útěcha, blaho jsou — ty tam. Obratme to tedy jak obratme, vždy nám vyjde, že nevy-

¹⁾ Kaz. 2, 10. — ²⁾ Moud. 2, 9. — ³⁾ Ezech. 16, 49. — ⁴⁾ II. Ezdr. 9, 25. 26.

hnutelně se u vychování žádá, aby se chovanci záhy uvykli *mírnosti a střídmosti v užívání a moudrému sebezapření i v potřebných věcech*, jak to sv. apoštol vychvaluje řka: „Já se naučil dosti míti na tom, co mám; umím i nuzným býti, umím i hojnost míti; ve všech všudy věcech vycvičen jsem, i nasycen býti i lačněti i nouzi trpěti“¹⁾).

Nuže jak pak si v tom budou museti rodičové *zevrubně* počínati, aby smyslnost u svých dítek krotili a takto všem vášním a náruživostem pramen přetrhli? Nejprvnější pomoc k dosažení toho jest *otužení těla*. Tělo rozmazlením ochablé bývá obyčejně i sídlem rozmařilé obraznosti, přepjatého citu a slabé vůle, co naopak dle starého pořekadla v těle rozumnou přisností otužilému též obyčejně zdravý duch bývá²⁾). Zbožný a velemoudrý biskup Sailer praví: „Otužilostí se tělo podrobuje pode jho ctnosti, prvé nežli se mysl k ní vzbudí.“ — Spaní v měkkých a příliš teplých peřinách, obvazování a zakuklení v šaty až do potu zahřívající, ustavičné chování a hýčkáni, lektání a hlazení na nahých částkách těla, to vše jest velmi škodlivé; lépe se i zdravý i mravnosti dítek poslouží, uvyknete-li je, jakmile procitnou, ihned vstávati, obličej. hlavu, krk a prsa studenou vodou si umýti a hned se úplně obléci; nikdy se neponechávejte dítky večer po jídle, aby někde na pohovce nebo na lavici u kamen usnuly, nýbrž uložte se v dobu věku jich přiměřenou řádně, dříve raději nežli později. Nenechávejte je dlouho spáti: u menších dostačí osm až i devět hodin. u větších sedm; pak se hleď k tomu, aby si z rozličné nepřijemné povětrnosti nic nedělaly, buď jim sněh-nesněh, dešť-nedešť, zima-nezima, horko-nehorko, vítr-nevítr.

Smyslnost se dále u dítek krotí *přidržováním jich k činnosti a práci*, kterou dle věku a sil zastati mohou, jakož i k *náležitému pořádku ve všem*. „Cesta lenivých jako plot trnový, cesta spravedlivých bez úrazu“³⁾; lenost učí mnohému zlu“⁴⁾. „Práce a pořádek přemahá rozmařilost a vrtkavost,“ dí jeden učenec novověký. Pročež, milí rodičové! nikdy si před dítkami nestýskejte na práci, neřku-li abyste před nimi vychvalovali a velebili lenivé pohodlí; neslužte dětem v tom, co si sami udělati mohou: oblékání, mytí, česání se, cidění šatů a obuvi. Znal jsem jednoho mladíka již na vysokých školách, který si velmi stěžoval, že se sám mýti a česati musí, což mu dříve děvečka domácí dělávala, on pak sám k tomu potom až i dvě hodiny potřeboval! Také nedospěl na žádného učence.

¹⁾ Filip. 4, 11. 12. — ²⁾ „Mens sans in corpore sano.“ — ³⁾ Přím. 10, 4.

⁴⁾ Sir. 33, 29.

Mějte pak i děti, jakmile s to budou, k malým domácím pracem, ať ku př. vymetají sň, smétají prach, uklízejí nádobí, krmí drůbež a p., rozvrhněte jim to v jistý pořádek, a jest-li jich více, necht' se střídají týdně. Avšak při tom hleďte bedlivě k tomu, aby se to dělo svým časem určitě a pořádně. Všecko, co mají k své potřebě, ať jest čisté a na svém místě, mimo místo netrpte jim ničeho, ani školních knih, ani šatu, ani hraček; všecko se děj v určitý čas; v určitou hodinu ať vstávají a léhají, modlí se a jedí, učí se a si hrají, a každé ať dělá to, co se mu přikáže, a kdy se mu přikáže, aniž se plete jinému do jeho úkolu. Ten pořádek v práci důležitější jest práce samé; bez pořádku by byla práce vrtkavé pipání a neprospěšné kutění, působíc právě opak přísného sebezapírání. Snad, ba bez snadů má ta nestálá těkavost a nepokojná třestivost, která se zhusta u našeho mladého lidu nemile objevuje a kterouž i mnozí velmi po novotách baží a k převratům se svéstí nechávají, i v tom svou příčinu, že se při vychování jich „osobní volnost“ přecenila a pak následkem toho, že *ku pravidelné činnosti méně vedeni byli.*

Nejpřirozenější škola k zapření sebe jest *chudoba a nouze*, neboť vece přísloví: „*chudoba matka zdravoty*“. I měli by z nich mnozí lepší prospěch pro vezdejší spokojenost i pro věčné blaho, kdyby je byli moudrým vychováním naučili, nouzi a potřebu k dobrému obrátiti. Ale to není možná, když se před dětmi rozumuje a vykládá asi takto: „Ti a ti mohou mítí dobré časy, žítí v samé rozkoši, co našinec se musí hlomoziti a k tomu se ještě všelijak nuziti“; nebo: „což těm a těm jest hej! kdybychom se i my jenom jednou tak mítí mohli, ale nám se toho nedostane nikdy“; a t. d. místo co by nemajetní otcové a matky měli své děti těšiti slovy starého, zbožného Tobiáše, řkouce: „Nebojte se, milé děti! chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého mítí budeme, jestliže se báti budeme Boha a odstoupíme-li od všelikého hříchu a budeme-li dobře činiti“¹⁾; nebo slovy moudrého Šalomouna: „Lepšíť málo s bázní Hospodinovou, nežli veliké poklady s nenasytelností; nepovznásejtež očí svých ke zboží, jehož mítí nemůžete“²⁾. — Mějte dále i na to bedlivý pozor, abyste děti uvykali *trpělivosti* v případě nemoci nebo nějaké bolesti, upozorníce je, že se máme vůli Boží odevzdati, an navštěvuje, koho miluje, a kárá, kdo toho zasluhuje, že tudíž nelze žádnému člověku bez bolesti býti, zvláště pak křesťan že má mnohým utpením dostati se v blaženost nebeskou. — Jsouť pak mnohé děti,

¹⁾ Tob. 4, 23. — ²⁾ Přísl. 15, 16. 23, 5.

kteřé se rády dělají, jakoby stonaly, aby nemusely do školy, nebo jinak práce se štítíce; jiné opět, byť jim i něco bylo, tají to a ukřívají, když samy si to způsobily, anebo aby mohly nějakého vyražení se přiúčastniti. Obojího případu hleďtež, moudří rodičové, použiti k tomu, abyste dítky vedli a cvičili k zapírání sebe.

Dále se zachovávej u vychování *střídmost v jídle a pití*. Tu připomínám slova sv. Pavla: „Nepřivádějž pokrmem k zahynutí toho, za kterého Kristus umřel“¹⁾, jimiž na rozum dává, že všeliká nezřízenost v pokrmu škodlivá jest velmi. Tu se strážte dítky nejprvé a hlavně *všeho přesyčení*; nikdy nedovoluj se jim jísti, co a moc-li by chtěly, tím pak méně buďte nuceny, aby jedly a pily, když mají dost. „Jozífku, jez! Bětuško, tu máš ještě něco! Jeu jezte, děti, tak hodně porostete a budete silny.“ Tak často mluvila paní N . . . k svým miláččkům; ale ti byli vždy špatnějši, často stonali, až ubohá Bětuška v šestém roce věku vodnatelností zemřela. — Chlapec jeden, byv ve škole otázan, které jsou nejslavnějši dni v roce, chutně odpověděl, že posvícení, svatba a křtiny. Když pak se ho velebný pán optal, proč? — řekl na to ten nesyta: „Protože jest celý den objed.“ Nevím zdali se z něho stal hodný křesťan²⁾. Nesytové a labužníci se nerodí, ale vychovávají.

Mimo to zachovejž se s jídlem náležitá doba. Zdravé dítky mají mimo snídaně, objeda i večere a po kousku chleba o desáté hodině před polednem a o čtvrté po poledni dost; mimo ten čas se jim nic nedávej, aniž mějtež volný přístup k almaře a špižirně. Když jsem byl študentem, opozdil se jednou můj spolužák a souseď ve škamně o několik minut. Profesor mu mnoho neřekl, a on byl přec celý promrzelý. Po škole mi svěřil své proč. Měli prý hosti na oběd a k konci bylo také víno, na něž on měl veliké laskominy. Tu najednou přísný rozkaz otcův: „Do školy! ty nemusíš okusiti všeho.“ Tehdáž jsem mrzutého přítele politoval; nyní pak chválím moudrého, prozřetelného otce. Neboť z dítek nemohoucích nic viděti, aby toho nedostaly, vypěstují se povolností k nim ne nechavci, opilci, — smilníci. — Takové nebezpečí vede za sebou *mlsavost*. „Dětičky, buďte jen hodně pilny, dostanete pak cukrovinek — jablek — švestek“; — „budete-li hezky poslouchati, smíte

¹⁾ Řím. 13, 15. — ²⁾ Pamatuji se, že jsem jsa ještě chlapcem s rodiči byl na jedné svatbě, kdežto jeden z hostů, již hodně podnapilý, blábolavým jazykem pronesl tato žertovná ale i znamenitá slova: „Vždycky mi říkávali moji staří: ‚Toničku, bumbej, bumb j hezky!‘ a když pak se Toniček naučil hodně bumbati, potom je to mrzelo.“ Z těchto slov by si innohý nerozumný otec mohl vzíti to výstražné naučení, k čemu takové neopatrné žerty u dítek konečně vedou. Po hřichu! netoliko pivo, ale i pálenice, ba i té s . . . dlavé dýmce navykají se útlé dítky od počtilých tatíků nebo mlsných matek!

na tetinu svatbu; tam bude koláčů, dortů a jiných lahůdek dost a dost!“ Tak říkávala paní Mlsná, ale brzy na lahůdkách statek projedši, s nouzí se odebrala do Ameriky. Tak bývá chudoba nejbližší dědičkou marnotratnosti. — K mlsavosti náleží i *vybíravnost*. Jedno z hlavních pravidel rozumného vychování jest, aby se děti navykly jísti všecky zdravě a řádně připravené krmě, a byste mu i někdy některou libůstku jeho poskytli, přec nikdy netrpte, aby si samo co chce vybíralo, a jiného, co by mu méně bylo po chuti, nechávalo. Tu plat slovo: „Kdo nechce to, nedostane nic jiného!“¹⁾ Z jídel jsou dětem, čím jsou mladší, tím méně prospěšná jídla masitá, a tudíž se jim dávejte po řídku; i mnoho slané a kořeněné krmě nejsou jim zdravé; líhové nápoje zakažte se jim docela. Tváře tří mládenců v zajetí babylonském byly plnější a čerstvější, když byli o vařivu a vodě, nežli těch, kteří byli stravováni s královské tabule²⁾. I mnoho rozprávěti o dobrých jídlech jeví labužnickou rozmarilost a dává dětkám to mínění, jako by byl člověk živ, aby jedl. Konečně by se tu mluvití mělo, jak by se moudře dětská vyražení vybrati a opatrně omeziti měla; ale o tom buď zvláštní článek.

VIII.

Dětská vyražení.

Když se mi druhy cokoliv mrzutého přihodilo, tak že jsem si nevěděl rady, sebral jsem se a šel — do hospody myslíš? nikoliv, tam by mi teprva šla hlava kolem; tedy snad k nějakému koncertu? — nikoliv, nebo kdo jest smuten, toho hudba innohdy ještě více roztrudí; či snad k sousedu návštěvou? — nikoliv, neboť u lidí nenalezáme vždy žádoucí útěchy; tedy do kostela? — toť by ovšem bylo nejlépe, neboť tam nalezáme vždy pravého utěšitele v velebné svátosti, a tam se odeberme vždy, když zvláště zarmoucení jsme: ale já, když mne nějaká věc rozmrzela, sebral jsem se a šel jsem obyčejně — *do školy*.

Tu mne po každé přivítali maličci, vědouce že je mám rád, jasnými, veselými tvářemi, tak že při pohledu na ně i moje se

¹⁾ Jeden chlapec nerad jídal hrách. Nedostana nic jiného, nechal obyčejně svůj díl státi a spokoje se chlebem, šel do školy. Přijda po škole domů a prose matku, aby mu jak obyčejně dala kousek chléba, slýchával: „Tam v troubě máš od oběda svůj hrách; prvé sněz ten a pak dostaneš chléba.“ Vida nezbytí a maje hlad, jak chutně snědl vždy, co dříve nechtěl! —

²⁾ Dan. 1, 16.

rozjasnily. A když pak jsem v jich lesklá očka patřil, z nichž klidná nevinnost zářila; když jsem znamenal jich prostosrdečnou důvěru, neznající klamu; — tuť jsem zapomněl všeho trudu a nesnází, jichžto nám každému zde v tom slzavém údolí jistá částka jest udělena a žádného nás nemine, a já pak vzpomněl Božského slova Páně ano dí: „Nebudete-li jako maličci, nevejdete do království nebeského.“

Při takové povaze dítek, jak nekřesťansky, ba nerozumně a velmi škodlivě by jednal, kdoby dítky na pošmurné mrzouty přetvořiti chtěl. Již zkušenost učí jak tiší a potutelní peciválkové „mívají za ušima“, a jak se z nich vyvíjejí nezřídka lestní potměšilci, nebezpeční nenechavci, tajní hříšníci. A byť i děvčata přirozeně tišší a mírnější byla, ani tu bych mnoho nevěřil těm, která zamhouřenýma očima pod sebe hledí, jakoby s celým světem nespokojena byla. Dětem jest přirozeno, by byly veselé a jasné tváře, a u kterých není tak, u těch zdraví buď tělesné buď duševní nebývá v pořádku. Pročež i praví svaté písmo: „Vesel se za dnů mladosti své, a v dobrém budiž srdce tvé za dnů mládí tvého“¹⁾; „radost v Hospodinu jest sfla naše“²⁾; „veselost srdce jest poklad svatý bez nedostatku“³⁾.

V tom zajisté mi každý přisvědčí; ale já přes to ti dokáži, že *vyrazení dítek opatrně střežiti a mírniti jest jedna z nejdůležitějších povinností vychovatelských*. Nemluví sám proti sobě, řka jednou, že dítky mají se radovati a býti veselé, pak ihned, že se jim mají vyrazení mírniti? Nikoliv. Neboť dejme tomu, žebyš taková jídla, jaká míváš jenom na Boží hody nebo na posvícení, měl každý den, zdali pak by se ti za krátkou dobu nezošklivila, a ty nežádal-li bys opět své sprosté stravy, jakou jsi mívával prvé? Zajisté. A tak jest se vším, co smyslům našim lahodí; čím sprostšími věcmi se spokojíme, tím snadněji si je opatření můžeme; čím řidčeji něco lepšího si přejeme, tím libější nám to bývá. A tak to bývá i s vyrazením; kdo jakákoliv mívá často, toho vždy méně a méně těšívají, až ho konečně omrzí. „Velmi divná věc jest to za naší doby“, dí jistý důmyslný muž, „jak denně více a více ve světě radosti ubývá a bídy přibývá, čím více se veselosti rozmnožují!“ Nejradoštější dny člověka jsou, když ho i sebe skrovnější maličkosti těší; proto se mají právě vyrazení dětská umírniti, aby se jim neovsednila; neboť nic nedráždí smyslnost člověka tak velmi, a nic nečiní ducha jeho tak roztržitým, jako ustavičná veselí. Kratochvilkáři a rozhejřilí hejskové bývají malokdy rozum-

¹⁾ Kaz. 11, 9. — ²⁾ Ezd. II, 8, 10. — ³⁾ Sir. 30, 23.

nými muži, tím méně dobrými křesťany. Po rozhárané veselosti přicházívá hrubé otupení. Pročež i sv. Církev velemoudře, poně-
vadž Duchem svatým jsouc vedena, veselosti v některé doby zakazuje, a napomíná věřící, aby „neobtěžovali srdce svá nestříd-
mostí¹⁾, a odříkali se světských žádostí“²⁾. A touto opatrnou
přísností vedeno buď i vychování dítek, aby nebyly otroky svých
choutek, nýbrž uměly se vzdáti mnohé radosti, když toho potřeba
káže a tak na statnou vůli mužných lét dospěly. Takové sebe-
zapření chválí sv. Pavel na Mojžíšovi, „an volil raději protivenství
s lidem Božím trpěti, nežli v domě Faraonově utěšení s hříchem
míti“³⁾.

Od té všeobecné úvahy přejdeme nyní k některým zvláštním
pravidlům, jak se máme zachovati ohledem na vyrazení dětská.
Tu plat nejprve, že *dítka nemají žádného podílu míti v vyrazeních,
ježto pouze dospělým přísluší*. Nebuďte brány ani na trhy ani na
svatby; již jest chyba, jestliže v podobných případech jen s plácem
a přes moc doma zůstanou. *Dětské bály* jsou naprosto k zapovězení,
a jest div, jak mohly v některých místech druhdy v obyčej přijíti.
Ani *učení se tancům* není radno u dítek školních obojího pohlaví
po spolu, a byť se vymlouvalo, že se tím učí *slušným způsobům*
a postavě v chůzi. Tolikéž neslušno a škodlivó jest, dítka ještě
na rukou chované k muzice nositi a jimi podle taktu hýčkati.
Jenom pošetilí otcové mohou bráti své dítka spolu do hospody.
Byl jsem jednou svědkem toho, jak asi čtyřletý chlapec sedě na
stole držel plnou sklenici v slabých ručinkách; muži vůkol, již
podnapilí, pobízeli maličkého křičíce: „Pí, chlapku!“ — „Hodně!“
— „Ještě jednou!“ — A když pošetilci se z plných hrdel smáli,
kdykoliv je to ubožátko poslechlo a přes moc pilo, — mně bylo
věru do pláče⁴⁾. Ani se nemají dítka posílati do hospody pro otce,
nebo jiného, aby šel domů. Podotknu-li tu též o *škodlivém kouřní
tabáku*, neinám na mysli toliko nezvedené klučiny 13- nebo 14leté,
nýbrž i menší. Vždyť není dávno, co novinami se oznamovalo, že
v městě Rábu v Uhrách *pětiletý* chlapec následkem kouření zemřel⁵⁾.

Druhé pravidlo ohledem na vyrazení dítek jest: *Nedávejte
dítkám žádných peněz, jimiž by dle libosti naložiti směly*. Co potře-

¹⁾ Luk. 21, 34. — ²⁾ Tit. 2, 12. — ³⁾ Žid 11, 25 — ⁴⁾ Viz i svrchu,
str. 37. — ⁵⁾ Jeden kněz potkal chlapce asi desítiletého na ulici, an kouří
a napomenul ho, že je mu to nezdravé, že by mu lépe sloužilo, kdyby si
koupil rohlík. Tu přistoupivší žena praví drze: „Velebuj pane, já j em jeho
matka, já mu dovolila kouřiti; nechte ho na pokoji; do toho vám nic není“
Zajisté velmi hodná a přející matka! Avšak nevím, zdali z synáčka toho
velikou radost měla.

bují, nebo co by rády měly k svému vyrazení, o všecko nechť prosí své rodiče; ani o trhu, ani na svátek nedávej se jim krejcaru, leč by řekly, co si za to koupiti chtějí, za dovolení k tomu prosíce. K jejich radosti zaříd se jim u rodičů spořitelnička, aby se naučily strádati si, avšak k udušení náklonnosti k lakotě, mějte je k tomu, aby z uštědřené zásoby někdy něco a byť sebe méně k nějakému dobrému účelu věnovaly. Tím se jim i nevinná, utěšená radost způsobí, any si mohou říci: „Tímto šatem, který jsem tomu chudému dítěku dal, učinil jsem dobrodiní i malému Ježíškovi a ten mne za to bude mít tak rád, jakobych to byl jemu samému dal.“

Takto přicházím k zvláštnímu druhu radostí, *k radostem zbožným, ježto* jsou anebo mají býti velmi důležité i malým i velkým. Již i sv. písmo k tomu poukazuje, mluvíc „o radosti v Duchu svatém“¹⁾, a napomínajíc spravedlivé „aby se radovali a plesali v Hospodinu“²⁾. Ale nevěrectvo jest tak kruté, že netoliko duše v konečnou záhubu pohřizuje, nýbrž i lidstvo o mnohé nevinné radosti přivádí. Či není to nevinná radost o vánocích strojiti jesličky? o velkonoci plesati s probuzující se přírodou? slaviti hlučně svátek Božho těla? chváliti Boha společně ve svatém průvodu? účastniti se při sv. misii a získati poklid všelijak utrápenému, utištěnému srdci? navštívití některé posvátné místo? Nerozum a zloba času mnohé z těchto radostných obyčejů potlačily, ale vy hleďte svým dětem zachovati, co možná. Dejte jim dárky na sv. Mikuláše, vystrojte jim vánoční stromeček, podělte je červenými vejci; nechť si strojí jesličky, oltáříčky, nesou k svěcení ratolesti a jdou s jinými s řehtačkou a p. Navštívte s nimi Boží hrob, jindy opět hřbitov, ať tam ověncí náhrobní kříž některému přibuznému, tím se oživí v srdci jich víra v život věčný a že spojení s našimi milými trvá i za hrobem.

Po zbožných radostech jdou přímo *radosti z přírody*. Ty již znal svatý pěvec David, opěvuje v mnohých žalmích velebné skutky Boží, tak že pravdivě směl říci: „Potěšil jsi mne, Hospodine! skutky svými, a nad děly rukou tvých plesati budu“³⁾. Jeden otec brával rád své děti na pole a do lesa, ale jenom aby mu v práci pomáhaly. Odskočily-li mu pak na pahorek, aby se po rozkošné krajině rozhledly, nebo jestliže kytku natrhavše otci ji nesly, radostí poskakující, nebo se po veverce dívaly, ana s stromu na strom letmo skáče, nebo za pestrým ptáčkem běhaly, an se jim švitořivě vysmíval, nebo si hladké kamínky v bublajícím potůčku sbíraly: tu se na ně rozzuřil ten nerozum, láje jim a hroze, že je budoucně doma nechá. Tak pozbyly potom ty děti

¹⁾ Řím. 14, 17. — ²⁾ Žalm 31, 11. — ³⁾ Žalm 91, 5.

všecken něžný cit pro přírodu a dospěvše, nelibovaly si leč v hlomozných veselostech s opojením a hovadným hulákáním a jinými nemravými spojených.

Proti takovým hrubým výstřednostem pomohou i *obyčejné radosti domácí*. Hleďte totiž, rodičové! připraviti a dovoliti svým dětem některé vyrazení po domácku, buď s druhými bratřími a sestrami, nebo i dobrými kamarády pod svou dohlídkou; tím si zvyknou na domov a nebudou pak vyhledávati hlomozná vyrazení vně. Proti tomu chybují mnozí rodičové, kteří se s dětmi svými jen vadí, na ně lají, jim na jméno přijíti nemohou, ustavičně je semo tamo trhají a postrkují, žádného dobrého potěšitelného slova jim nedadouce. Jiní opět překládají své děti pracemi, jež zastati nemohou, tak i zdraví jich škodíce, až někdy i bídně zmrzačí. Ještě jiní neposkytají dětkám svým náležitě potřebnosti školní leč uštěpačnými výčitkami, nadávkami neb i klením. Kdo tedy chcete, aby děti vaše náklonnost měly k domovu a k vám, hleďte jim působiti dle věku a času některé vyrazení. Jest ku př. jednoho nebo druhého *svátek*; jaká radost když je překvapíte, dadouce jemu něco vázaného. Avšak tu nebud' opomenuto vyprávěti nebo přečísti život svatého jmenovce a povzbuditi k navštívení chrámu Páně a obnovení slibu křestního; neboť svaté náboženství vyzírej vždy a ve všem z celého domácího života.

Ke konci ještě slovo o *dětských hrách*. Dopřejte dětkám svým, aby si po vykonané uložené práci zahrály, určíte hodinu, jak dlouho to trvati má a přísně ji dodržíte pro kázeň. Ale buďte opatrní, když jim hračky, zvlášt' knížky s obrázky kupujete, aby nic nebylo proti dobrým mravům a svaté víře. Ostatně nechť chlapani motýly chytají, na vojáky si hrají, sněhové muže dělají, na sánkách a bruslích se prohánějí; děvčata nechť si hrají na schovávačku, na slepou bábu, na luňáka, míčem házejí i se klouzají. To jest co pořekadlem se praví: „Mládež musí vybouřiti.“ Nedobrym však jest znamením našeho věku, že takové nevinné ale bujaré, tělo i ducha cvičící hry vždy více a více z obyčeje vycházejí a dětem se zošklivují. Z nejbujnějších dítek vyzírá zdravota těla i duše, kdežto u potutelných ticháček jedno neb druhé poškozené bývá. Ale při všech hrách mějte své děti na očích, nebo alespoň ať vždy na mysli mají, že mohou býti překvapeny; nedopouštějte jim při tom ani hrubosti ani zlosti ani podvodu ani hádky; když by však se objevila závišť, mstivost, nestoudnost, buď konec vši hře! Připomeňte pak též dětkám, že i při hře je Pán Bůh vidí a slyší, že se tedy i tu všeho zlého varovati mají. — „Bázeň Páně obveseluje srdce a dává (pravou) radost a veselí.“ (Sir. 1, 12. 18.)

IX.

Goliáš a Achab.

Kdož by nevěděl o Goliášovi, silném hrdinovi, jak po čtyřiceti dnů lál Israelským k boji vyzýváje, až jej zbožný mládenec David kamenem z praku zabil a tak vojsko Filistinských na útěk zahnal? „Vidouce Filistinští, že jejich nejsilnější padl, dali se všickni na útěk“ ¹⁾. — Snad si, milý čtenáři, máš-li bibli českou, též četl, jaký příkaz král asyrský Benhádat vůdcům v boji proti bezbožnému králi israelskému Achabovi dal, řka: „Nebojujte proti žádnému, ani malému ani velikému, jedině proti králi israelskému“ ²⁾.

Nač to? — Povím ihned.

Hle! každého člověka život podobá se boji, kdežto dvě nepřátelské mocnosti proti sobě stojí a válčí. Avšak tím nemíním zápas každého člověka s živly sobě odpornými; ani zápas proti jiným lidem, kteří nám zlomyslně škoditi usilují; ani proti slabostem křehkého těla, jenž nás mnoho práce stávají: nikolivěk! já tu mám opět na mysli ten vnitřní duchovní boj v srdci vlastním, boj „*duchovního člověka s tělesným*“, t. j. naší *dobré vůle* proti *zlým náklonnostem*, jehož nikdo z nás tak není prost, že jej každý den podstoupiti musí.

Nuže pozorujme oba proti sobě stojící zástupy! Tu seznáme, že po boku dobré vůle jest mnoho statných a mocných pomocníků: bázeň trestů pekelných, naděje na blaho nebeské, mocná víra, ana přemáhá svět, láska k Bohu; v čele těchto vůdcem jest sám Syn Boží, jeho andělé s ním, jeho svaté slovo povzbuzující k dobrému, jeho Božská milost podporující v nesnázích, jeho svaté nás posilňující svátosti, svatá Církev se všemi za nás orodujícími svatými: to jest zajisté mocný tábor, tak že nic nesmíme býti malomyslnými. Avšak vítězství nezáleží pouze na množství pomocníků, nýbrž na moudrém bojování. Hlavní pravidlo tu jest, abychom z protivníků svých si vzali na ořech právě výtečnfky, siláky, vznešence, kteří nám jsou nejnebezpečnější, a těch se zbavili; neboť když hlavní vůdcové jsou přemoženi a poraženi, pak zástup ostatní snadno se zažene. Padne-li Goliáš, druzí Filistinští sami prchnou; zasáhl-li smrtný šíp mocného Achaba, lid jeho se pak sám vzdá. I mezi zlými náklonnostmi bývá jedna největší a nejsilnější jako Goliáš, jedna nejmocnější, téměř panující jako Achab, která si vládu nad druhými osobuje, již *hlavní náruživostí nebo vášní* nazýváme. Proti té se tedy co nejstatněji postavme a hledme ji **všemožně** potříti.

¹⁾ I. Král. 17, 51. — ²⁾ III. Král. 22, 31.

K tomu ctili *zkoumejme se bedlivě*, ať ji poznáme, a *bojujeme* proti ní vši zbraní duchovní; buďme na sebe pozorní, ve všem opatrní, modleme se pilně za dar osvětlení Ducha svatého a užívejme svědomitě všeho, co by nás k dokonalosti vedlo.

„Avšak nač to všechno u výchování dítek? Místo co bys měl říci jak by se dobře vychovávaly, vykládáš, jak se dospělí zdokonalovati mají! Jak pak to souvisí?“ — Velmi dobře, milý příteli; neboť pravidla, jimiž se dospělí sami zdokonaliti hledí, platí též pro výchování dítek, s tím toliko rozdílem, že dospělí se dle nich *vychovávají sami*, ale nerozumné, slabé dítky dle nich *vychovány bývají* od dospělých. Na tom se zakládá i ta důležitá pravda, že dobré výchování jest plodem pravé zbožnosti. Otec a matka, jižto sami duši svou od hříchu uchovati nebo očistiti a v ní pravou ctnost vštípití znají, — slovem kteří vroucnou zbožnost mají, ti budou i s to, aby si vychovali dítky nevinné a ctnostné, ježto by zasluhovaly milosti u Boha i u lidí. Na dobré výchování není potřebí člověka „učeného“ a „študovaného“, tu dostačí pravý, upřímný křesťan, který svůj katechismus zná a zachovává; tím má pak mnohdy v malíčku více moudrosti, nežli mnohý učený profesor v celé té hlavě.

Jako tedy k dosažení dokonalosti nejdůležitější úlohou jest, abychom svou hlavní chybu poznali a přemohli, tak též u výchování dítek nejprve to buď pravidlem, abychom *pilně zkoumali, která jest hlavní chyba každého chovance, a ji pak všemožně odstraniti hleděli*. K tomu napomíná již moudrý Sirach říka: „Ne-
přehlídej obmyslu syna svého“¹⁾, neboť „po snažnostech svých poznáno bývá pachole, jsou-li čistí a praví skutkové jeho“²⁾.

Ale tu opět pravím, jakož jsem již prvé několikrát řekl, že se s tímto zkoumáním a přemáháním hlavní zlé náklonnosti u dítek má počítati *od mladosti*, t. j. *od prvních lét věku*. — Otec jeden, jak sv. evangelista Marek vypravuje, přivedl svého ďáblem posedlého syna k Pánu Ježíši samému, poněvadž učeníci nebyli s to, aby to ďábelství vymítli. Čím to bylo, že to dokázati nemohli, ač jich byl Kristus Pán mocí k tomu opatřil? Příčinu toho poznáváme z otázky Páně, kterou se otce toho nešťastníka na potkání zeptal, říka: „Od dávna-li se mu to stává?“ — „Od dětinství,“ odpověděl otec. Proto tedy měl ten ďábel takovou moc nad mladíkem tím, že jej na zemi povrhl, až on slině a zuby skřipě, tu v oheň, tu v vodu sebou mecil, poněvadž od dětinství si jej byl ďábel opanoval, aniž pak byl kdo s to, aby ho vymítl, leč vše-

¹⁾ Sir. 30, 11. — ²⁾ Přisl. 20, 11.

mohoucí slovo Páně, podporováno vroucí modlitbou, a přísným sebe zapírajícím postem. A přes to jej ďábel onen tak pevně držel, že při vyjití jeho mládenec bolestně křičel a sebou lomcoval až do umdlení, tak že se mrtvému podobal a mnozí zvolali, „že umřel“¹⁾. Tak jest právě i u člověka s ďábelstvím pýchy, smilnosti, lakoty, hrabivosti a j. Nevymecí-li se za prvních let mladosti z duše dětské, zahnízdí se v ní a zažerou tak pevně, že později jenom s zvláštní pomocí milosti Boží bude možná, sprostiti se takové ďábelské povahy, jakož toho příklad máme, že se stalo sv. Pavlu na cestě do Damašku, i jiným svatým. Rodičové, chtěli byste býti tak nesmyslnými a očekávati opovážlivě u svých dítek nějakého zázraku, jimž by je Bůh až někdy, za dospělých let, zlých náklonností sprostil? Jakobych vás úzkostlivě šeptati slyšel, že „nikoliv!“ Nuže tedy nastupte přirozenou a tudíž rozumnou cestu k tomu a přičiňte se vši silou a opatrností, abyste hlavní zlou náklonnost u svých dítek záhy vyzkoumali a potřeli. Za prvních let jich útlého dětství jest vám to ještě možná, nyní vás v tom také podporuje milost Boží ve svátosti stavu manželského vám udělená; opominete-li tak učiniti, očekává pak vás později mnoho úzkosti a hořkých slzí, a snad jen na úpěnlivou prosbu vaši bude vám nápomocen Bůh, že vám pomůže; pravím „*snad*“; neboť mnohdy na trest za první nedbalost oslychá Bůh ve své nezpytatelné moudrosti opozdilé takové prosby, a nebo náhlou smrtí nezdránskův takových odlehčuje stísněnému srdci zkormoucených rodičů.

Abyste tedy té své hlavní úloze dostáli, povím vám již, *jak takovou úhlavní zlou náklonnost poznáte*. Poznati ji to jest zajisté nejprvnější; neboť nemůže se bojovati, neví-li se o nepříteli, kde a jaký jest; nejprve tedy vyhledejme toho Goliáše a pak s pomocí Boží hleďme ho potříti.

Jest vůbec a na jisto známo, že dítky mnohdy zlé náklonnosti po svých rodičích dědí. To může býti pro vychování jich buď prospěšno buď škodlivě, dle toho, jsou-li rodičové opravdu zbožní, čili nic. Nejsou-li opravdu zbožní, nebudou ani sebe sami náležitě znáti, aby věděli, jaké náklonnosti mají, jimž by odporovati měli. Budou pak mysliti, že všecko jest u nich v tom nejlepší pořádku, a oddají se tak klamnému pohodlí a ve své zaslepenosti ani se nepokusí napraviti své chyby, známé a odporné všem, jenom jim samým neznámé, ba někdy i zamilované. Ale tím neškodí jenom sobě ale i svému vychování dítek. Neboť tu zlou náklonnost, kterou sami mají,

¹⁾ Mar. 9, 16—26.

a si tak někdy oblibují, že ji i za ctnost vydávají, tu jistotně ani na svých synech a dcerách za nic zlého nebudou považovati, tím pak méně aby se jí nějak protivili a ji potlačovali; nýbrž přehlédnou ji a svým příkladem, — ba možná že i zřejmým povzbuzením ji potvrdí, posilní. Že takové *poznání sebe samého* u rodičů nenábožných se nenachází, to jest mimo jiné i jedna z hlavních příčin nynější vždy se zmáhající zpustlosti mládeže. Ale rodičové opravdu zbožní, kteří denně své svědomí zkoumají, často k sv. zpovědi jdou, pilně Boha za dar osvětlení rozumu prosí, nikdy chyby své si ani ne-tají aniž ustávají, je napravovati, tací *znávají důkladně* sebe samy. A toto *poznání sebe* prospívá pak netoliko jim k dokonalosti, ale jest jim i vůdcem u vychování jejich dítek, poukazujíc jim k té zlé náklonnosti, kteráž se na nich podobně buď po otci buď po matce jeví. Hle! k čemu prospívá zbožnost!

Avšak nejste-li již, milí rodičové, tak opravdu zbožní, že byste se znali každý sebe sám, znáte zajisté jeden druhého tím lépe, manžel manželku, manželka manžela. Když jste ještě snoubenci byli, ženichem a nevěstou, tehdáž se snad poštěstilo jedné každé straně ukryti tu a tu svou vadu straně druhé. Ale sotva jste pospolu krátký čásek, tu již slyším, jak manžel svému příteli důvěrně se svěruje řka: „Já jsem se svou ženou velmi spokojen, ale jen to a to kdyby nebylo.“ — A jako navzájem ty, manželko, svěrilas se sousedce: „Můj muž jest z míry dobrý člověk; ale jenom to má, že . . .“ doloživši „avšak neříkejte to žádnému!“ Ale já se to přes to dověděl. — Možná i že po nějaké době přišlo též pro ono „to“ a „to“ mezi vámi k nějakému doslovnému a hlasitému vysvětlení, jako se někdy mimochodem až na ulici slychává. Nyní pak máte již několik dítek, a majícím je vychovati ukládá se vám, abyste poznali, jakou má každé zlou náklonnost. Nuže tedy pozoruj, matko! zdali ono „to“ a „to“, co se ti na muži nelíbí, nevystřká růžky i u tvého synáčka; a ty, otče! hled zkoumaje, zdali ono „to“ a „to“, jež nerad vidíš na své ženě, neobjevuje se u tvé dcerušky. A naleznete-li svědomitě pozorující, že tak skutečně jest, již jste hlavní zlou náklonnost u svých dítek vyzkoumali. Ale varujte se, abyste si vespolek tu svou vadu nevytýkali způsobem, jak se někdy příliš hlasitě ozývá, když kárajíce dítky své bez ostychu pravíte: „Ty jsi celý, jako tatík!“ anebo: „ty budeš celá, jako máma!“ anebo když sami proti sobě něco máte, zapomenouce se prohodíte tak „z přenáhlení“; „ten Jan, — ta Anna jest právě takový . . . , jest právě taková . . . jako ty.“ To si smíte pomysleti, na nejvýše si v důvěrnosti, po tmě vytknouti a sebe navzájem napomenouti; smíte toho i u vedení dítek opatrně

použití, ale před dětmi takového cosi na hlas říci, jest hanba a hřích proti čtvrtému Božskému přikázání, a podkopává u vašich dítek lásku k jednomu i druhému z vás. V Africe na poříčí Senegalu žije divoký kmen černochů, Peuli řečených, u nichž za největší urážku se běře a nejkřutěji pomstívá, když někdo slyší, ano druhý o jeho matce potupně mluví¹⁾.

Znáte pak, milí rodičové, ze zkušenosti, že za příčinou dítek povstávají mezi sousedy největší mrzutosti a nepřátelství. Tak přijde-li některé to tvé „dobré kvítko“, milá matko, k sousedovým dětem a dokáže tam nějakou nezvedenosť, a ty setkajíc se s sousedou nucena jsi poslouchati celé litanie nezpůsobů svých miláčků, tu bývá obyčejně mezi vámi po přátelství, byť i sebe lepším — úmyslem ti to byla ona sdělila. Jaké to u tebe nesmyslné jednání! Což nevíš, že cizí lidé obyčejně lépe vidají, co kde u nás vadívá, než-li my sami? Zdali pak tomu někdy sám, milý otče, v rozhorlení nepřiznáváš, káraje své dítky a řka: „Ille! od cizích lidí musím slyseti, jací jste nezvedenci!“ — Mějte tedy rozum, milí rodičové, *a neoslýchejte, nýbrž moudře uvažujte, co vám příbuzní, přátelé a sousedé proti vašim dítkám povídají*, nikdy se pro to na ně nemrzíce. Jestliže pak i *duchovní nebo učitel*, setkajíc se s vámi, důvěrně se vám svěří: „Milý otče! milá matko! váš Václav jest lenoch, přidržte ho lépe k pilnosti; vaše Anna jest nepořádná, mějte ji k čistotě a pořádku; váš Frantík zná lháti, jako by tiskl; vaše Lidunka jest nenechavá, všecko se jí hodí; váš Jan jest zlostník, vaše Mařenka plna závisti, váš Petřík jest hrdopýšek, vaše Růženka hází již očima po hoších, váš Josef jest kmotr mlsal, vaše Lenka marnivá upejpavka a p.“ — tu se neškareďte na ně pro to upřímné slovo, domnívajíce se, že by snad proti vašim dětem horlili, nýbrž přijměte jich dobrou radu a hleďte se dle ní zachovati; ba považujte to, jako by vám to sám anděl strážce dítek vašich svěřil, sic možná, že pozdě opykáte, že jste svých dobromyslných rádcův oslyšeli. Ba byť úhlavní tvůj nepřítel proti tvým miláčkům lál, uvaž, jak daleko se to s pravdou srovnává a zaříd pak své jednání podle toho. Říká se, že jest láska slepá, a že nepřítel náš ostré oči má. Nelaskavé lání toho tvého nepřitele tě ovšem v srdci bolí, možná že i zlolajci jest hříchem, nic však méně tobě může býti hlasem Božím, au ti nepravosti tvých synův a dcer na oči staví, abys je ve své přílišné opičí lásce nepřehlídal, ale bedlivě pozoroval, uvážil, napravil.

Konečně *sám pilně pozoruj své dítky*, ale ze vzdálí, zvláště při hře, nebo tu se nejsnadněji objeví i dobré i zlé vlastnosti

¹⁾ Kat. miss. 1877. str. 78.

jich, nemohoucích se přetvařovati; ale čím to často nedaje se klamati přílišnou láskou. Tím seznáš, že v tom nebo v tom tvém dítěti okáže se zlá některá náklonnost jako zárodek k jednomu nebo druhému *s sedmera hlavních hříchů*; a proti tomu pak bojuj s pomocí Boží se vši silou, jako proti nějakému siláku Goliášovi.

X.

Jak se má léčiti?

Každou zlou náklonnost lze považovati též jako nějaký neduh duševní, jenž z počátku jenom levně člověka dojmá, ale časem mocnější a — mocnější bývá, až pak jej nijakým lékem nelze odstraniti, tak že konečně člověk truchlivé smrti podlehne. I kdož by byl tak nesmyslným a necitelným, aby, cítí-li se tak nemocen buď sám, buď znamená tak u některého z domácích, ba i některého milého nebo potřebného dobytčete, nehledal by pomoci, nepovolal by znalého lékaře, nezachoval by se dle jeho předpisu, příkazu?

Nuže jakého pak lékaře my se v *duševních* nemocech dítek přidržíme? My v tom ohledu máme lékaře spolehlivého, poněvadž velemoudrého, velemocného, velelaskavého, jenž slabosti naše zná, jim odpomoci i může i chce. A kdo jest ten? — Pán a Spasitel náš *Kristus Ježíš*. A jeden z jeho nejdůležitějších předpisů zní: „*Zapři sebe sám!*“¹⁾ Krásně tento předpis Božského lékaře vysvětluje do zevrubna svatý papež Řehoř říka: „Jako v umění lékařském léčí se palčivé neduhy léky ochlazujícími, studené zimnice rozhrívajícími, tak i Syn Boží proti naruživostem našim opačné ctnosti prikazuje, jako: pyšným velí pokoru, lakomým štedrost, smilným zdrželivost, hněvivým tichost.“

Ale za naší doby jsou, pohříchu! někteří tak zvrhlí mudráci, kteří o takovém sebezapírání věděti nic nechtějí, trvajíce, že se má mladý člověk i s nepravostí seznámiti, aby její škodlivost poznal a sám pak se rozhodl. *Nesmyslné učení!* Zdaž by to nebylo tak, jakoby lékař, chtěje nemoci poznati, sám je na sobě zkoušel? Takový nesmysl by žádný ani za možný nepovažoval. A přec se pamatují, že jsem četl o jednom lékaři, jenž chtěje zkoumati, zdali nemoc cholery v krvi vězí, vystříknouti si dal krev jednoho těžce nemocného do svých zdravých žil. Seznalť zhoubnost nemoci, ale také to životem zaplatil.

¹⁾ Mat. 16, 24.

Avšak nejenom nesmyslné ale i *dábelské* jest ono učení, ukazující jednak jak daleko zbloudí, kdo se spustí víry, jinak i celé rodiny a národy v záhubu uvrhující. Někteří pak rodičové ač zamítají rozumem takové zvrhlé, vši mravnosti odporné pravidlo, přec v *jednání* se ho přidržují, vzbuzující a podněcující náklonnosti, které sice nejsou samy o sobě zlé, ale časem v nepravosti vzrůstají, jako jsou ctizádost, přičinlivost, pud k zachování sebe, eit společenský a p., z nichž pak se vyvíjejí později: pýcha, lakomství, sobectví, rozmařilost a p. Avšak dle předpisu Božského lékaře budiž u katolického vychování to pravidlem: „*Přemáhej hlavní zlou náklonnost dítěte, cviče je v ctnosti opačné.*“

Pravdu toho pravidla zkoumejme na *sedmi hlavních hříších*.

Když se jednou otázali učeníci Páně, kdoby byl větší v království nebeském, pojma Pán dítě maličké a postaviv uprostřed nich řekl: „Kdo se poníží, jako maličké toto, ten jest větší v království nebeském“¹⁾. A zajisté jest útlému srděčku dítek ctnost pokory tak přirozena, že jenom nemoudré vzbuzování a podněcování ctizádosti, ana v každé lidské duši dřímá, s to jest, aby ji potlačilo a vypěstovalo za ni *pýchu*, kterouž Duch svatý nazývá „*ohavností před Hospodinem*“, a „*počátkem všeho hříchu*“, i učí, že „*kdo se jí přidrží naplněn bude zlořečenstvím a konečně poražen*“²⁾.

Ubohé dítky, chlapci i děvčátka, na něž nerozumní rodičové jako na krám každý den něco nového navěšují, aby se sami svým jméním pyšnili; které se k tomu vedou, aby se v zřícadlech zhlídali, jak jim ten klobouček, ten fábor sluší; které se domácím představují „*krásní jako andělkové,*“ a od hostí obdivování bývají pro „*sedmeru jich krásu*“: — zdali pak se takovým ubožátkům nevštěpuje přes moc ta nejhoupější, nejnesmyslnější pýcha? O „*krásných*“ šatech by se nemělo s dětmi ani mluvíti, nýbrž jen o „*čistém*“ obleku. *Čistoty* si hleďte u dítek, rodičové! nejvíce; té zanedbávati není pokora. Nekárejte dítky, aniž pak se jim uštěpačně smějte, jestliže si často ruce a tvář myjí; nemrzte se na ně, nechtějí-li roztrhané nebo ušpiněné šaty obléci; nenuťte je, aby z nevypláchnutých nádob jedli a pili; nevaďte se s nimi, jestliže často prach s náradí stírají, sínce, kuchyni, dvůr zamétají. To vše náleží k tomu, abyste u nich cit pro čistotu vzbuzovali, udržovali. „*Čistota půl zdraví*“, říkává se v Čechách; a sv. František Serafinský, ten výtečný pokory, praví: „*Chudobu jsem vždy miloval, ale nečistota mi bývala vždy na odpor.*“

¹⁾ Mat. 18, 4. — ²⁾ Přísl. 8, 13; 11, 2; Sir 10, 15.

Jako pyšníci se šatem, tak jest i *velmi sprosté a nesmyslné vynáseti se jméním a stavem*. Jaromír, syn bohatého statkáře (jak se nyní praví, jindy by se bylo řeklo sedláka) věděl již sotva čtyřletý, že bude někdy *pánem* velikého dvoru otcova. Otec sám si někdy zažertoval, s ním se hádaje, komu by vlastně to a to ze statku náleželo; čeleď byla navedena, aby pro vyrazení dílem k otci dílem k Jaromírkovi stála, přisvědčujíc — odporujíc. Jinak jej nikdo nesměl nazvati než „*mladým pánem*“. Později dán jest na študie; za dvě leta byl vystudoval; platil za moudrého, protože byl bohat. Ale také za nedlouho byl hotov i s statkem. — Ladislávek byl ke všem svým kamarádům zpupný, odporný; někteří mu sice podlízali, jiní však si mnohdy naň k večeru počínali a citelně mu vyklepali. Otec jeho mu vštípil, „že jest ouředníkův syn a tudíž něco víc než ta druhá čeleď vesnická.“ Když dorostl cítil se velmi nešťastným, že jest toliko v malém městečku ouředníkem, kdežto spolužák jeho v hlavním městě jest. — „Až půjdu do města na trh, koupím ti, milá Lidunko, také takový čepeček, jako má ta vedlejších Kačena, aby si ona nemyslila, že je něco víc než ty; co ta ze sebe dělá, s to jsme my také.“ — Není-li pak to blbá pošetilost, tak se jméním, stavem, šatem, vypínati a vynáseti a pohrdlivě shlížeti na chudší, sprostší bližní, ač při tom nezřídka mravy mnohem lepší? nejsou-li pak při tom k politování taková ubožátka, jež nesmyslní rodičové tak přes moc k *hrdopýše*, prazřídlu vši nepravosti, vychovávají?

Naproti tomu kdo jste rodičové rozumní, učte dítky své, aby byly *přívětivé, zdvořilé, úslužné, ponižené ke všem*, k chudým — bohatým, k sprostým, vznešeným. Netrpte jim, aby se osupovaly na čeládku nějakým hrubým, nebo zlolajícím slovem, tím méně činem; nezakazujte jim obcovati s některým dítětem chudším nebo sprostším, nežli by samy byly, spíše jim poukazujte na tu a tu dobrou vlastnost, které by po něm následovati měly; nedovolujte jim nikdy prostořekého, uštěpačného, hrubého, drzého slova k někomu, sami se opatrně varujte, abyste je k ničemu takovému nenaváděli; zakažte jim, ať se nikamž všetečně nevtírají, drže za někým cizím pohledajíce nebo běhajíce; cvičte je pilně, ať každého známého, zvláště pak představené, duchovní, učitele, slušně pozdravují, když k sousedům přijdou, zaklepají, smeknou, pozdraví, atd. „Se zdvořilostí prý nejdál dojdeš“; a jinak: „Zdvořilost nic nestojí toho, kdo ji koná, ale mnoho mu prospívá“; naopak hrdé si počínání odvracuje od nás srdce všech; tím si každý vždy a všudy jenom škodí.

Konečně se lidé pyšnívají *svými dobrými vlastnostmi*, jež

buď skutečně mají nebo se míti domnívají. Nejedpornější jest taková pýcha, když si kdo zakládá na ctnosti a umění, jehož ani nemá; a přec jsou mnozí rodičové tak nesmyslní, že takovou domýšlivost u svých dítek vzbuzují dovolující jim do všeho mluvíti, o všem svůj úsudek pronášeti, vychvalující jejich chytrost, nejsoucí zhusta leč všetečnou ošemetností, vynášejíce jich pobožnost, nejsoucí leč lísavým pokrytstvím, chlubíce se jich pilností, nejsoucí leč titěrným pipláním. Ale i když se na dítkách vašich dobré vlastnosti ukazují, hleďtež je obrátiti ke cti a chvále Boží, nikoliv pak jich neuzívejte za základ k pýše a marnosti. Nechvalte je nikdy do očí, aniž se jimi před druhými lidmi vynášejte, ba ani neřkejte před nimi, že by „nyní mládež více uměla, než jindy“; nedovolujte jim, aby starším do řeči se míchaly, nebo snad i je opravovaly, anebo se jim i vysmývaly; často, zvlášt dopadnete-li je na vychloubání se, řkejte jim, „že vlastní chvála smrdí“, že se nesluší, abychom o sobě sami mluvili, a jiným do řeči vpadali, že jest to hrubá pýcha, ve všem chtíti právo míti, aniž kdy povolití jiným. A tak potom skromnost a pokora, již moudrý Šalomoun „pravou moudrostí“ zůve, dokládaje, že „předchází slávu“¹⁾, zapudí z útlého srdce všelikou marnivost, aniž by pak přičinlivosti škodila. „To bylo dobře“; — „tím jsi mi učinil radost, že jsi svou úlohu bez chyby udělal“; — „budu s tebou spokojena, budeš-li pilna a hodna“; — takové a podobné krátké pochvaly musí u dítěte dostačiti, aby se k dobrému povzbudilo; které by více žádalo a potřebovalo, to již nemá nic té blažené sprostnosti, která by je pýchy ochránila.

Sestra pokory jest *tichost*, pročez je i Božský učitel obě spojil, řka: „Učte se ode mne, nebo jsem srdečně tichý a pokorný, a naleznete pokoje srdcím svým“²⁾. Blahoslaví pak i tiché, dokládaje o nich, „že zemí vládnouti budou“³⁾, t. j. že si srdce, lásku všech získají. Pročez „všeliká hořkost a hněv a prchlivost a křik i rouhání buď odjato od vás spolu se vši zlostí“⁴⁾ a vypuzeno z vašich příbytků. Moudrý Seneka praví: „Ničím nestává se člověk tak zlostným, jako mazlivým, lichotným vychováním; žádnou urážku neodpustí, komu se z mládí nikdy nic neodřeklo, komu lítostivá matka každou slzičku ihned utírala, komu vychovatel ve všem všudy vůli činil.“ — Ale také se bedlivě varujte, abyste dítky své zoumyslně k zlosti nepopouzeli⁵⁾. Hrubý nerozum jest, děti uštěpačným škádlením, přílišnými úkoly, nespravedlivými tresty zkoumati, zdali se rozhněvají čili nic. Bouchnou-li vzdorně dvéřmi,

¹⁾ Přísl. 11, 2; 15, 38. — ²⁾ Mat. 11, 29. — ³⁾ Mat. 5, 4. — ⁴⁾ Efes. 4, 81. — ⁵⁾ Efes. 6, 4.

házejí-li zlostně knihami, židlemi nebo jiným nářadím, trhají-li svévolně šaty nebo tkanice a p. zavolejte je mírně k sobě a přikážete jim vlídně ale přísně, aby to udělaly ještě jednou slušně, a pořádně. Počnou-li pak nohama dupati, pěstě zatínati, zblednou-li ve tváři nebo se zapýří, vezměte zřícadlo ať do něho nahlédnou, jak jest to jich se chování ošklivé; to-li nepomůže, pak jest čas použití — metly. Zakažte jim naprosto každé hanlivé a zlořečivé slovo, ježto vždy projevuje srdce hněvivé, ale mějte se také sami na pozoru, abyste je svým příkladem nesváděli k takovému hříchu. Pamatujte si na výstrahu sobě i dítkám svým, co praví písmo: „Hříšník oblékl se zlořečením jako rouchem, i vešlo jako voda do vnitřností, jak olej do kostí jeho; tak miloval zlořečení; nechať přijde na něho“ ¹⁾ ²⁾).

Na závěrek tohoto článku krátkou pohádku o „hodném Karlíčkovi“, — ale na výstrahu. Jedna kmotra navštívila svou dobrou přítelkyni. „Chutě, Karlíčku! polib ruku paní kmotře!“ — Přívětivě chválí paní teta — řekněme jí Voršila: „Aj, Karlíček jest co den hezčí!“ — Mezi tím líbá tento paní kmotře ruku, ale při tom i ohmatává jí kapsu řka: „Co pak jsi mi přinesla?“ — Paní Voršila: „Dnes, milý Karlíčku, nemám nic; ale až po druhé.“ — Karlíček: „Ty jsi ošklivá mrcha.“ — Matka: „Co to mluvíš? ty bezbožné dítě! Nehněvejte se, paní kmotra; jest to jen dítě.“ — Paní Voršila: „Kdo pak by cos takového dítěti za zlé měl?“ — Matka: „Počkej, Karle, jak já to povím tatínkovi, až přijde.“ — Karlíček: „Ty jsi také ošklivá mrcha;“ a to řka upaluje ze dveří ven; a co matka? Ta se tomu dává do hlasitého smíchu řkouc: „To je malý dareba. Věřte mi, paní Voršilo, pro samý rozum jest takový čtverák. Na každé slovo má hned trefnou odpověď. A co pak děvečka! Ta od něho dostala facek na kopy.“ — „To bude jednou chytrý, prohnáný chlapek,“ řekla paní Voršila a — poroučela se. — — My pak dokládáme na to: „Ubohý Karlíček!“

¹⁾ Žalm 103, 18. — ²⁾ Vždy mne nemálo rmoutívá, když jda mimo našeho pracovního lidu, slyším od něho slova hrubá, podlá, zlolající, jimiž nejenom Boha urážejí, ale i zlý příklad slyšícím dávají. A nemajíce dosti na českých slovech, cizími rouhavými výrazy, jimž ani nerozumějí, svou krásnou mluvu hnušně zpotvořují. Rodičové, mistři, učitelé! hleďte všemožně, aby se takovému hanobení naší řeči, takové zmahající se — nerad to pravím — zohavilosti našeho lidu přítrž učinila!

XI.

Mamonictví.

Není tomu dávno, četl jsem v jedněch novinách podivný kousek skoro k neuvěření. V Maconu ve Francii prolomili prý se klouzající se chlapci na ledě a byli v nebezpečí utonouti. Co si druzí sami jak možná bylo pomohli, byl jeden příliš daleko v řece. Tu jeden statný muž stoje na břehu, odvážil se za kruté zimy do hluboké řeky, a — nešťastníka od utonutí zachránil, živa na břeh přivedl a otci jeho, an zatím sem přišel, odevzdal. Avšak co řekl tento svého dítěte zachovateli, an zimou celý skřeblý a z rukou od ledu krváčeje před ním stál? „Panc, čepice chlapcova jest ještě v řece, vy jste už zmáčený, nechtěl byste býti ještě tak dobrý a pro ni skočiti?“ —

Fui, hanba! řekneš, milý čtenáři, a máš pravdu. Ohavněji nelze ani jednati, nežli tento otec. Ale tak jest, když člověkem *lakotné mamonictví* vládne. Tato nepravost, nad níž není sprostější a podlejší, nejenom každého opovrhlivým činí, nýbrž i duši przní i Boha velmi uráží. „Nic není nepravějšího než milovati peníze, neboť takový i duši svou na prodej má“¹⁾, dí svatý mudrec. Pročež jest i lakomství mezi sedmi hlavními hříchy, proto tak nazvanými, že z nich jako z tolikéž pramenů mnohé jiné hříchy se prýštějí. Svatý Pavel nazývá lakomství „kořenem všeho zlého“ a učí, že „kdo se mu oddávají, upadávají v osidla ďáblova a v žádosti mnohé, neužitečné a škodlivé, kteréž pohřizují lidi v zahynutí“²⁾.

Když tedy za naší doby mnozí rodičové za přirozenou nám všem žádostivostí se ženouce směrem časového mamonictví se berou, („peněz poslušno jest všecko,“ dí o tom Kazatel³⁾), již zhusta v těch osidlech ďáblových vězí, „mamonu sloužíce“⁴⁾; — ký div, že i dítky již za útlého věku týmž jaty bývají a podobnými „modláři“ se stávají, jak to sv. Pavel nazývá⁵⁾). Neboť v mnohém hospodářství, zvlášť na venkově, neslychají dítky mluvit o ničem jiném leč „o penězích“. Výdělkářství se velebí jako účel člověka na zemi; bohatství se vyhlašuje za největší blaho; peníze za jediné štěstí. Naproti tomu každá ztráta se skoro oplakává, vydání jen mrzuté a s nevolí koná. Tak jest, že za naší doby člověk jen tolik platí, co má peněz, práce jeho a snažení měří se dle toho, co vydělá. Tu lze slyšeti: „Peníze jsou nade všecko!“ —

1) Sir. 10, 10. — 2) I. Tim. 6, 8. 10. — 3) 10. 19. — 4) Mat. 6. 24. —

5) Kol. 3, 5.

„Výdělek předchází!“ — „To je hodný člověk; jak se činí! Ten asi mnoho vyzíská!“ — „Má dcera je ve službě u jednoho bohatého pána; to mám radost! 50 zl. ročně; každý nový rok nové šaty, každý trh a i mnohdy jindy dobré diskrece!“ — „Mnoho-li pak polí asi ten se svou nevěstou dostane?“ — „Kdybych tolik měl, jako má ten Frantík Čermákovice, nevzal bych si tu truhlářovic Máru tak s ničím, byt byla sebe hodnější a krásnější! Tak hloupým bych, jak živ! nebyl.“ — „Ten zahradníkovic Vojtěch dostane bohatou! Nejméně 10.000 zl. mu přinese.“ — „Ale náš pan farář, ten má faru! Pod 50 jiter polí, 300 zl. výplaty, 12 hranic dříví; a co pak mu nese ta štola!“ — — Úřední posel přichází, tu se hospodář do něho dává: „Už zase platiti? Ty daně nemají žádného konce! Jakoby to člověk do horoucího pekla házel! Tu školné, co nikdy nebyvalo, tu přírázky obecní, okresní, a Bůh ví jaké! A člověk, co z toho má?“ — „Ten může snadno hlásati, v neděli nic nedělati! Zahálím-li, abych hlady třel!“ — „Almužnu? příspěvek na dobrý účel? To bych věděl! Já mám dosti starati se o sebe a o své. Každý ať hledí na sebe.“ — „Nač to zase? Co z toho mám?“ — „Darmo není ani smrt!“ a t. d. a t. d. Nestalil bych ani s celou knihou, abych všecky ty mamonické řeči vypsal, kteréž se útlýma ušima v jemná srdečka dítek skoro denně cpávají, a tak duše jich nákazu tu mamonickou do sebe ssají, ač jsou stvořeny a způsobeny, aby následovaly dobrotu Boží, „jenž jest bohat ke všem, kteří ho vzývají“¹⁾).

Avšak kéž by to při tom zůstávalo! Ale k takovým mamonickým výkladům, jež dítky dobře i pochopují i si pamatují, přicházívá i mnohdy *přímé svádění k lakomství!* Tu se dětem z ziskčnosti ukládají práce nad síly jejich: aby nosily koše trávy, vědra a putny vody, břemena dříví a p., tak že se celé schroumají a zmrzačí; jindy se ženou do fabrik, kde nezdravými výparý a ustavičným dřepěním znežduží; jindy se jich užívá ku práci, kdež by se měly poslati do školy anebo se jim mělo dovoliti, aby si pohrály, a láje se na učitele a na úrad, že pronedbání školy udávají a pokutují; jinde opět se jim chválí a velebí peníze, dávají se jim, aby si s nimi hrály a si je počítaly, bývají kárány, když chtějí nějakou almužnu dáti, anebo i přísně trestány, když nějaký krejcar ztratí, anebo se jim dávají peníze za odměnu pilnosti. Někteří rodičové řskávají nerozumně svým dítkám za něco prosícím: „Co dostanu za to, když ti to dám?“ a promiňují jim bez výtky, když se samy ptají, co za to a za to dostanou; anebo

¹⁾ Řím. 10, 12.

učiní-li samy někomu nějakou službu, řká se jim potupně: „Ty jsi hloupý, ty jsi hloupá! Co pak za to dostaneš, že jsi to a to, tomu a tomu udělal, udělala? Ten ti toho naděl!“

Avšak již jako bych tě slyšel říci: „Od čeho pak člověku živu býti? Bez peněz nic nepořídím, nic nedostanu; což si mám vychovati lenochy?“ a p. Pravdu máš; ale já také. „Člověk jest k práci zrozen, jako pták k létání“¹⁾ pročež přidržuj své dítky k práci, jich věku a síle přiměřené, a dle právě řečeného slova vštíp jim, že mají *pracovati z povinnosti*, aniž pak jim ve všem zisk na oči vystavuj; předkládej jim, že jest hanba, nedbale se toulati a ničemnosti tropiti²⁾; „kdo nepracuje ať nejí,“ zahálka že jest počátek všelikého hřichu³⁾; ctnostný člověk že „nepojídá svého chleba zahálčivě,“ nýbrž „že se odívá pilností a pracovitostí jako rouchem“⁴⁾. U dítek má dostačiti pouhé pobídnutí, jako: „Kdo mi to a to udělá?“ — „Kdo má chuť do toho?“ — „Kdo mi udělá tu radost a půjde mi tam?“ — „Kdo bude tak hodným a pomůže mi?“ a p. a tak se nevzbudí v nich náklonnost k zistnosti.

Dále pak jest ovšem dobře i radno, aby si dítky navykaly *spořivosti*. Nebo „kdo pohrdá málem, pomalu zhyne“⁵⁾.

Když se nasytil lid, řekl Ježíš k učeníkům: „Seberte pozůstalé drobty, ať nezhyne“⁶⁾. Ale proč a nač se spořívá, v tom bývá veliký rozdíl. Spořís-li, abys své oči leskem peněz bavit, své plné truhlíky přepočítával, zněním tolarů se těšil; — to vše jest *špinavá lakota*, „kterouž se lakomec nenasytí, až schradne a zhubí život svůj“⁷⁾. Mluv tedy dítkám svým a dokazuj svým vlastním příkladem, že peníze k tomu jsou, abychom si za ně své potřeby duše i těla opatřili; a stává-li se, že si časem něco z nich uložíme, že to má býti toliko pro dobu potřeby, buď nemoci nebo jiné nehody, ku pomoci sobě a svým příslušníkům⁸⁾; ba že jest i povinností, abychom si něco uložili, z čehož bychom nuzným udělili⁹⁾. Pročež nečin spořivost služkou lakoty, nýbrž družkou *štedrosti*; obě ctnosti nejsou si tak odporné, aby nemohly pospolu obstáti, mohou i jedna druhou podporovati. Spořís-li ve věcech méně potřebných, vždy získáš nějaký nadbytek, abys z něho jiným uštědřil, a pak bude o tobě platiti, „že si dobrou odplatu tím uložíš ke dni potřeby“¹⁰⁾. A tak nejenom sami, draží rodičové! „nemějte ruku vztaženou ke braní, a skrčenou k dávání“¹¹⁾, nýbrž i svým dětem vštípte, že „dávati jest blaženěji nežli bráti“¹²⁾; a dokavade samy

¹⁾ Jan 5, 7. ²⁾ — II. Thess. 3, 11. 12. — ³⁾ Sir. 33, 29. — ⁴⁾ Přisl. 31, 26. 27. — ⁵⁾ Sir. 19, 1. — ⁶⁾ Jan 6, 12. — ⁷⁾ Sir. 14, 9. — ⁸⁾ Dle Sir. 18, 26. — ⁹⁾ Efes. 4, 28. — ¹⁰⁾ Tob. 4, 10. — ¹¹⁾ Sir. 4, 36. — ¹²⁾ Skut. 20, 35.

nemohou něco ze svého jiným udělití, nechať skrze jejich ruce jde vaše štědrost chudým a nuzným, příspěvek k dobročinným účelům, k stavbě kostelů, ku podpoře misí a p. Slavného biskupa Sailera otec prý po obědě říkával: „Kéž by takto všickni lidé, co jich na zemi jest, nasyceni byli, jako já nyní syt jsem!“ I taková upomínka vzbuzuje v dítkách vašich jednak díky k štědrému dárci Bohu, jednak útrpnost s nuznými, jimž se podobného nasycení nedostalo. Dobře i prospěje dáti dítkám ovoce nebo jiné věci, aby jimi podělily druhé sestry a bratry, nebo jich kamarády, při čemž však sluší pozor míti, aby neobmyslily sebe samy s největší a nejlepší částkou a druhé jenom tak ledabylo odbyly, začež vždy by zasloužily býti pokárány. Jedna matka dala Bětušce jablko, aby se s menším bratříčkem Vojtíškem poctivě rozdělila. — „Co pak jest to poctivé?“ tázala se Bětuška. — „Dáš-li větší částku Vojtíškovi, sama se spokojíc s menší;“ řekla moudrá matka. — „Ach, dejte, maminko, to jablko Vojtíškovi, ať on sám se poctivě rozdělí se mnou,“ myslila Bětuška. — „Ta byla chytrá!“ řekneš; ale já pravím: „Ta byla lakomá!“

Ovšemť že musí každý hleděti, aby něco si získal; avšak to lze i dosáhnouti, aniž bys byl mamonickým hrabalem a židovským vydíračem. Ale při tom získání mnohý tuze vysoko myslí, chce ve všem se opičiti po vznešených a bohatých pánech, a tudíž ve dne v noci myslí na peníze a jenom na peníze. *Spokoj se s málem* a budeš míti dosti, aniž bys měl potřebí hrabatí a lakotiti a lichviti. Zákonem buď v domě tvém, co sv. písmo praví: „Obcování vaše buď bez lakomství; dosti mějte na tom, co máte ¹⁾. Jest zajisté zisk veliký pobožnost s dostatečností. Nic jsme zajisté nepřinesli na tento svět, a patrně že nic odtud neodneseme“ ²⁾. S dětmi pak ze zachovávej přísně to pravidlo: „Kdo není spokojen s tím, co se mu dá, nedostane nic.“ — „Není-li ti to dosti hezké a veliké, co jsem ti dal, navrať to; nic není tvého.“ — To jest jistá pomoc proti lakomství.

Peněz máme ovšem potřebí, nikoliv pak, aby nad námi panovaly, ale aby nám sloužily. Nevažme nikdy srdce své na ně tak tuze, abychom je stavěli nade všecko, a je účelem života svého činili, jediné v nich své blaho pokládajíce. Vždy mějme na očích a na paměti, že jsou vyšší věci nad zlato a stříbro, nad domy a statky; že nelze nám všem všecko míti, že se máme spokojiti s tím, co se nám uštědřilo, ba i hotovi býti, pro vyšší věci i všeho pozemského jmění se vzdáti. Kdo srdce své takto nesporádá, aby, jak

¹⁾ Žid. 13, 5. — ²⁾ I. Tim. 6, 6—8.

praví Kristus Pán, byl opravdu „*chudý duchem*“, nikdy nebude prost zloducha mamonictví, ten pak jej i nespokojena s jeho ve-zdejšíím stavem učiní, i o věčné blaho připraví.

Místo oněch mamonických řečí, hleďtež tedy, rodičové, abyste ve svém domě, mějte si málo nebo mnoho, zvykali své svěřence a hlásali jim neustále, aby byli *chudí duchem*. Tak mluvili zbožní lidé starého i nového zákona. „Lepší jest maličko spravedlivému nad bohatství hříšníků mnohá“¹⁾. — „Zdraví duše v svaté spravedlnosti lepší jest nežli všeliké zlato a stříbro“²⁾. — „Co jest platno člověku, by celý svět získal, duše pak své škodu trpěl?“³⁾ — „Neukládejte si pokladů na zemi, ale ukládejte si je v nebi, kdež jich ani mol nežere ani rez nekazí, aniž zloději kradou. — Hleďte nejprvé království Božího a jeho spravedlnosti, a vše ostatní bude vám přidáno“⁴⁾. — „Čiňte dobře a buďte bohati v dobrých skutečích a tak si skládejte dobrý základ k času budoucímu, abyste dosáhli pravého života“⁵⁾. — „Čiňte sobě přátele z mamonu nespravedlivého (bohatství nevěrného, pomijitelného), ať přijmou vás, až skonáte, do stánků věčných“⁶⁾.

Kterým tedy rodičům se to povede, aby tuto „chudobu duchem“ v srdci svých dětí a celé rodiny vstúpili, ti se, Bohdá! zajiště nedožijí na nich té hanby, *aby kradly*. Ale i přes to jest prospěšno a radno proti takovému neštěstí pracovati všemožné a opatrně. — Když žena Tobiašova za svou práci dostala a domů přinesla kůzle a on netušil, že by svým tkaním byla tolik vydělala, napomínal ji, aby, je-li ukradeno, je ihned navrátila, řka: „Nesmíme ani jísti ani se dotýkati ničeho kradeného“⁷⁾. Tak se drž i ve své domácnosti ve všem přísné poctivosti a spravedlnosti; nic cizího nenalezej přístřeší u tebe. Znamenáte-li, otče nebo matko! u svých dětí nějaké hračky, ovoce, pamlsky, drobnůstky školní a p., jež jste jim nedali sami, hned se přísně ptejte: „Od koho to máš?“ — Ba prohlíďte jim často školní jich věci, nejsou-li mezi nimi cizí péra, tužky, sešity, obrázky a p. a nalznete-li cosi takového, buď si sebe menšího, neuprositelně na tom stůjte, aby odcizeno-li jest, ihned navraceno bylo, pak-li nalzeno, ať se udá co nejdříve učiteli. Avšak nebuďte v té příčině skoupí v opatření dítkám svým potřebností školních, aby bojíce se trestu, nehleděly si některé maličkosti získati nějak nespravedlivě. Tím byste je „uváděli v pokušení“ ke krádeži. Více pak nežli pokušením, — přímo svůdnictvím jest, dovoliti nebo naváděti dítky, aby ku př. na cizím pásly, trávy natrhaly, ovoce si

¹⁾ Žalm 36, 16. — ²⁾ Sir. 30, 15. — ³⁾ Mat. 16, 26. — ⁴⁾ Tamž. 6, 19, 20, 33. — ⁵⁾ I. Tim. 6, 18, 19. — ⁶⁾ Luk. 16, 9. — ⁷⁾ Tob. 2, 19—21.

nasbíraly, dříví nasekaly. „Co pak na tom záleží? Vždyť jest to málo! Nestojí to ani za slovo!“ Takové výmluvy lze mnohdy slyšeti. Ale to nejsou žádné moudré řeči. Dětem, ba i všem příslušníkům v domě se má připomínati: „Málem se začíná, mnohem se dokoná!“ — „Poctivost nade všecko!“ — „Nespravedlivý peníz vyhání sto spravedlivých.“

Netrpte, rodičové a učitelé, žádného prodávání a kupčení mezi dětmi a spolužáky s ničím; v tom by se učili podváděti a přelstivati jiné. — Podobné zlé náklonnosti ukazují se zhusta ve hře, pročež i tu je mějte bedlivě na očích, a znamenáte-li sebe menší podskok, nešetřete přísným pokáráním. Dítka, jak chlapci tak i děvčata, po pamlskách baživě se shánějíce a nebo za darovaný peníz si je kupující, bývají na nejbližší cestě k krádeži; u větších vábí a svádí všeliká hra, jako v kuželky a karty, k podvodu a zlodějství. — Zhoubná jest v té příčině i *žebrota*. Jste-li, rodičové! skutečně chudí a nuzní, obraťte se *sami* k dobrým lidem, prosíce za pomoc, to není žádná hanba; ale děti poslati žebrem jest hřích, neboť se tím jich cit pro čest udušuje a vedou se k lenosti a podvodu i jiným nepravostem; zhusta nahrazují krádeží, co nevyžebří. Nejhorší žebrota jest, která se zastírá pokrytstvím, když se navádějí dítka, aby zbožně se tváříce, milosrdenství u jiných vzbudily, jako se obyčejně na poutích a slavnostech stává. To jest zneuctění toho, co nám má býti svaté, a kdo se toho dopouští, zasluhují spíše trestu nežli almužny.

Konečně učte se dítka přísně rozeznávati ve všem vsudy, co jest to *moje*, — a co *toje*; ani mezi bratřími a sestrami nebož nižádné ničehož, co jest druhého, ani z šatu, ani z náčiní školního, ani z hraček, a p. „Každému se nechej, co jeho jest!“ — „Co není tvé, toho se ani netkni!“ — „Bez dovolení nebož ničeho, co jinému náleží!“ — Aby však z bedlivého šetření těchto pravidel, jimiž se k poctivosti hledí, nevyvinula se nelaskavá neúžlost a odporné sobství, upozorňujte a napomínejte, rodičové, své dítka, aby si ochotně a úslužně to a to vespolečně půjčily, ale slušně o to jedny druhých žádaly. Nejenom ohled na poctivost ale i na vážnost rodičů toho žádá, aby ani větší synové a dcery sobě své potřeby sami nejednali, nýbrž mají vždy za to slušně a poníženě rodičů prositi, a spokojiti se s tím, co se jim zjedná. Nikdy jim nebuď svobodný přístup k špižírně, almaře, sklepu a p.; za stolem ať pořádně čekají, co se jim udělí, s poděkováním to přijímajíce.

A když by se přes to přes všecko zlá náklonnost ke krádeži u některého dítěte jevila, tehdáž, pečliví rodičové! uvedená pravidla netoliko tím přísněji zachovávejte, nýbrž i postihnouce je

na krádeži sebe menší bez milosti je kárejte a trestejte. Neboť nic tak snadno a brzo nebývá návykem, jako náklonnost ke krádeži. Připomeňte si příběh o zloději, an pod šibenicí vlastní matku vinil, že tak ohavnou smrtí umírá, a ji ucho ukousl, že mu krádež z mládí neodvykla, nýbrž kradené věci od něho přijímala a uschovávala! ¹⁾ Tak daleko to přijít může, když se zlu hned v zárodku nepřekazí!

XII.

Ještě o jednom ze sedmera hlavních hříchů.

Sv. prorok David, připodobniv národ Israelský krásné vinici, stěžuje si Bohu, že ji opustil a následkem toho, že ji nepřátelé zpustošili, řka: „Rozbořil jsi hradbu její, tak že rozryl ji vepř lesní, a všeliká divoká zvěř ji spásla“ ²⁾. — Tak jest i s duší lidskou, když neopatřena jsouc hradbou pravého nábožného vychování přístupna bývá všelikým nepravostem a vášním, které v ní hospodaří nic jinak, nežli jako divocí vepři v krásné vinici. Na několik takových divokých zhoubců duševních jsem vám posud, milí rodičové, poukázal i jak na ně co na zlou, divokou zvěř hnáti a je vyhladití máte. Poučil jsem vás, jak byste utlé duše dítek svých měli uchovati *pýchy, hněvu, lakomství*; nyní si vezměme na ořech čtvrtého takového zhoubce, *závist* s celým jejím šeredným plemenem.

Ze všech nepravostí jest *závist* nejhlupejší. Při každém jiném hřichu má člověk aspoň nějaký, ač toliko zdánlivý požitek; ale kdo svému bližnímu co má dobrého závidí, nejenom sám z toho nic nemá, ale tím si i svůj život ztrpčuje a zkracuje. Velmi dobře se vypodobňuje závist podobou stařeny zsinalé a vyžáblé, ana své vlastní srdce si zžírá. Totéž míní i sv. písmo, řkouc, že člověk „*závistí chřadne*“ ³⁾, a nazývajíc ji „*hnisem v kostech*“ ⁴⁾, který „*sprosfáka usmrcuje*“ ⁵⁾. Ale nejstrašlivěji o ní praví kniha moudrosti, řkouc zřejmě: „*Závistí ďáblou přišla smrt na okres zemský, a kdož jsou s strany ďáblou, následují ho*“ v této vášni ⁶⁾. To svědomitě uvažte, rodičové! a varujte se, ať duše svých dítek, tyto obrazy Boha nejlaskavějšího, tou ďáblou nepravostí neporušíte, nezahubíte.

Viz svrchu str. 11. — ²⁾ Žalm 79, 13. 14. — ³⁾ Moudr. 6, 25. — ⁴⁾ Přisl. 14 30. — ⁵⁾ Job. 5, 2. — ⁶⁾ 2, 24. 2b.

Ale tu slyším každého z vás, an přísně se ohražuje říka: Kdož pak by takového cosi učinil? — Ale já na to pravím taktěz přísně a opravdu, že jsou rodičové, kteří své nevinné dítky svádějí k závisti již *svým příkladem*. Tu jest ku př. chudá vdova, kteráť ovšem s svými nedospělými dítkami dosti bídně živa jest; ale přec by mohla s pomocí jiných dobrých lidí, ježto se přes všechny nehody našeho věku semo tamo nalezají, sobě a rodině odlehčiti, kdyby nebyla až k omrzení závistiva. Žádá-li některé dítě od ní nějaké potřebné věci, tu si stýská a vzdychá a pláče: „Ach, milé dítky, to já nemohu; my na světě nemáme než bídu a nouzi. Kdybychom měly tolik, jako jiní mají, kteří nic nedělají a jenom po celý čas lenoší! Ale tak to bývá; holubi se slétají k holubům. My jsme byli vždy pracoviti, já a nebožtík váš otec, ve dne v noci jsme dělali, a přec jsme nic nezískali, co jiní samým lenošením zbohatli. Ach, Bože! kam pak to půjde? jak pak se vám nebožátkům povede?“ Takové žaloby zpívá nejméně jednou za týden svým dětem, vzdychajíc a plačíc, až se i tyto též s ní dají do pláče, a v duchu zanevrou proti všem, co více mají nežli oni. Tak je závistivá ta matka připraví o spokojenost vezdejší, ba mnohdy též o blaho věčné.

Hrubá pošetilost jest dítky při jídle nutiti k požití nějaké krmě z závisti. Tak nechťej-li dítky něco jísti, buď majíce již dost a nebo že jim to a to nechutná, slyšeti jest nežřídka, že jim matka domlouvá: „Nesněš-li to, vezmu si to já!“ — „Jez chutě, sic to dostane sestra!“ — „Pojď sem, pejsku, tu máš; Mařenka nechce!“ — „Mám to dáti kocourkovi?“ — Někdy se i děvečka nastraží, aby dělala jako by to dítěti vzříti chtěla, načež ono jako z peské závisti do čista mísku vyprázdní, a pak pochváleno bývá: „Tak, nyničko tě mám ráda, až po druhé dostaneš více.“ — Což pak jest taková neuzilost ctností, že se dítky nutí, jísti z závisti, jenom aby jiní nic nedostali?

Jiné chyby, kterou se závist v útlém srdéčku dětském vštěpuje a pěstuje, dopouštějí se někteří rodičové tím, že některému z dítek v jídle a práci, v šatu a vyrazení přednost před jinými dávají, některé více vychvalují, i když toho méně zasluhuje, pro jiné ani dobrého oka tím méně přívětivého slova nemajíce, nýbrž jenom ve všem je kárají, tupí, trestají. Křesťanští rodičové nemějtež mezi dítkami svými žádného „*miláčka*“ nebo „*mazánka*“; neříkejte nikdy nikterému: „Ty jsi tatínkův!“ — „Ty jsi maminčina!“ Nebo kde tak se jednomu dítěti říká, tam bývá druhé „*popelkou*“. Taková nespravedlivá strannost netoliko dětskou lásku k rodičům utlačuje, nýbrž i závist a zášť i mstivost vyvolává

mezi bratřími a sestrami, ježto by se vroucně milovati měli. Dvojnásob se toho všeho varujte, otčimové a macechy, k svým nevlastním dítkám; hleďte abyste jim ani sebe méně nekřivdili, aniž je v čemsi ztenčovali, ani v jídle, ani v oděvu, aniž v čem jiném. Svě vlastní milovati, jest pud přirozený, naležající se i u té němé tváři; ale i nevlastním svěřencům srdečnou lásku a horlivou péči věnovati, jest ctnost a milost od Boha daná, která se odplaty spravedlivé nemine. Kdož ví a stojí vám za to, že se někdy jistotně na svých vlastních dítkách větší radosti a odměny dožijete, nebo jak někdy bývá na nevlastních? Bůh zajisté vám odplatí tu lásku hojněji, kterou nevlastním věnujete, poněvadž jste ji z čistšího úmyslu a s mnohým sebezapíráním konali.

Konečně dejte, pečliví rodičové, bedlivý pozor na první závistivá hnutí svých dítek a hleďte je v zárodku dusiti. Jestliže maličci vaši při jídle příliš horlivě s svým talířem přicházejí, aby před jinými nebyli zkráceni a větší nebo lepší kousek si ulovili; jestliže pospíchají s jídlem, vůkol se ohlížejíce, kde by ještě něco dostali; jestliže ovoce, kterého se jim udělilo, počítají, skývičky chleba měří, šaty jim zjednané s jinými svých bratří a sester srovnávají: tuť vezte, že se v srdci jich ujímá závist, a neopomíňte všemožně se proti té ďábelské nepravosti opřítí. Již hlouběji se zakořenila tato hloupá vášň, jestliže se dítky i na závistivá slova odváží, řkouce ku př.: „Vid, ten a ta nedostane z toho nic?“ — „Vid, to a to jest jenom moje a žádného jiného?“ — „Ten“ nebo „ta nesmí s námi, bude doma.“ Ba i to lze z úst některých dítek slyšeti: „Dostane-li ten nebo ta něco z toho, potom já nechci nic“ — Že taková slova pokárání a trestu zasluhují, rozumí se samo sebou. Aby pak podobnému smýšlení u dítek křesťanští rodičové moudře předešli, nezavdávajte tomu sami příčiny, hleďte, ať každé dítě rádně dostane, „co mu náleží,“ ale pak ať i druhému přeje, co jeho jest. Toho jest nevyhnutelná potřeba, aby se dítkám hluboce vstípl pojem vlastnictví, že co jinému náleží jest jako svaté a nedotknutelné; ale při tom se i mějte k tomu, aby si v potřebě půjčením svého vespolek pomáhaly, z obdržených darů jedny druhým sdílely, jedny za druhé prosily a p. Tím se pěstuje a živí laskavá užilost a vzájemná přichylnost.

Rub závistí jest *radost ze škody jiných*. Dítě, které se druhému posmívá, že bylo trestáno, zasluhuje, aby podobný trest zakusilo, který se mu na druhém líbil. „Nikdy se netěší dobré dítě, když jiné trpí,“ čítávali jsme v starém slabikáři. — Avšak i rodičové varujte se, abyste jim nikdy žádné škodolibosti neukazovali, ku př. padne-li některé, ~~řekněte~~ se byl zabil!“

nebo bylo-li trestáno: „Dobře na tebe; jen ještě víc!“ — „Škoda rány, která chybí!“ a p. Tak jest i pokárání hodno dítě, které vinu něčeho na jiné svádí. I samo *vysrazování* skutečné chyby jiných zasluhuje pokárání, děje-li se z závisti nebo ze msty. Vůbec se nemá dítkám dovoliti udávání poklesků soudruhů, leč byly ustanoveny, aby na ně dávaly pozor, nebo jsou-li na to od rodičův a představených tázány. Podobně netrpte, rodičové, nikdy, aby „ze školy vyzrazovaly,“ co se tam děje, tím pak méně, abyste se jich sami na to dotazovali; takové vyzrazování pocházívá z závistivého, lásky prázdného srdce, a stává se nadále sočivým utrhačstvím.

Nejmocnější lék proti závisti jest opačná jí ctnost, *dobromyslná láska k bližnímu*, bez rozdfu, ve všem všudy. Tu má působiti hlavně váš příklad, křesťanství rodičové! Tím učte dítky své, jak by měly plakati s plačícími, radovati se s radujícími se; jak by měly potřebným pomáhati, ke všem úslužnými býti, zdvořile se ke všem chovati, chyby jiných buď trpělivě snášeti nebo i laskavě vymlouvat, urážky sobě učiněné odpouštěti, se všemi v pokoji žítí, za všecky i za nepřátele podle příkazu sv. víry se modlíti.

Kdož by neznal, jak vznešené jest přikázání *křesťanské lásky k bližnímu*? „Nové přikázání vám dávám,“ dí Kristus Pán, „abyste se milovali vespolek, jako jsem já miloval vás“ ¹⁾. A jak důležité jest toto přikázání jeho, souditi lze z toho, že je na roveň staví s přikázáním lásky k Bohu ²⁾, a znamením určuje, dle něhož se praví jeho učenci poznají, řka: „Po tom poznají všickni, že jste učenci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým“ ³⁾. A z toho soudí dobře ač přísně svatý Augustin, „že křesťanskou láskou k bližnímu se právě rozeznávají synové Boží od synů ďáblových.“ A tak jest dále patrné, že nijak nezasluhuje křesťanským slouiti to vychování, když se zlé náklonnosti *hněvu, závisti, mstivosti* v útlých srdcích dítek nejenom nedusí a nepotlačují, nýbrž i mnohdy a všelijak nerozumně *vzbuzují, živí, pěstují*.

Bohu buďž žel! jak mnohé ubohé dítky vyrůstají téměř v ovzduší nakaženém hněvivou závistí a nenávisť k lidem! Mnohé již dědičně mají v sobě povahu zlostnou, hlodavou, vzdornou; potom pak, jakmile mluvíti počínají, neslyšívají leč řeči nelaskavé, nepřátelské, provázené příklady podobnými: jak totiž rodičové jich netoliko s sebou vespolek se vadí, nýbrž i proti všemu brojí, až i proti Bohu rouhavě repcí, každému nějakou chybu vytýkají,

¹⁾ Jan 13, 34. a 15, 12. — ²⁾ Mat. 22, 37—40. — ³⁾ Jan 13, 35.

žádného pravým jmenem nenazvou, s nižádným se nesrovnají. K tomu přicházejí i u jiných přímá štvání proti jiným, jako: „Proč pak jsi se mu dal bítí?“ — „Jen mlč; však já si ho dostanu; tomu naložím.“ — „Nedej se!“ — „Dobře máš! jen do něho!“ Šeredná pošetilost jest, dítko padne-li někde, nebo narazí-li se o něco, naváděti k tomu, aby „bacalo“ stůl, židlici, a p., kde si ublížilo. — Ký div tedy, jestliže tak s dětmi vyrůstají hněvivosti, závisti, msty, nepřátelstva a pak se vždy více a více s nimi plemení, rozmnožují, rozžirají? Tím jest to, že bývají celé rodiny, obce, národy co den horší a horší.

A potom jak často bývají i nedospělé dítky strženy ve sváry a svády dospělých! Majíce rodičové někteří něco proti sousedovým nebo i proti vlastním přibuzným, tu jest ihned synům a dcerám přísný zákaz: „Ať mi tam a tam nejdeš ani krokem!“ — „Uvidím-li tě, že s tím nebo s tou sousedových půjdeš, uvidíš, co ti udělám!“ A stane-li se přes to, že děti, jakéž jsou, spolu se sejdou a si zahrají, tu jest právě hromobití nad nimi, jako by to byl smrtelný hřích, zapomenouti utrpeného uražení. Ba jak často bývají dítky příčinou nepřátelských potýček mezi dospělými! Založil bych se o mnoho, že z desatera svárů mezi domácími a sousedy i přibuznými, nejméně sedm povstává pro dítky. Ale jaké to zlé působení na srdce dítek, patří-li, že jsou příčinou mnohdy i nevinou, nepřátelství i sváru, a když se jim při tom zhusta za pravdu dává!

Konečně ještě něco, jak se zachovati mají rodičové, nastane-li *rozepře a svár mezi dítkami samými, bratřími a sestrami*. Tu buď první pravidlo, že si nemá žádné, ani starší ani mladší, ani bratr ani sestra osvojovati právo nad jiným a se mstítí. Přísně se jim vstip, že kdo slovem nebo skutkem si sám pomáhá, nejen práva pozbývá, nýbrž i trestu zasluhuje.

Žaluje-li některé dítě pro utrpené bezpráví, mějte je opatrní rodičové k smířlivosti, řkouce, jako: „Kdo pak by pro takovou maličkost hned tak se vzpouzel?!“ A pak k tomu, který tím vinen: „Viď, že jsi to udělal nerad, a že to více neučiníš? — Pojď sem tedy; podejte si ruce a buďte zase hodni.“ — „Maminko! Václav mi nadával.“ — „Jdi k němu, Lidko, a řekni mu, že ho máš přec ráda, byť ti i nadával“; řekla moudrá matka, a Václav stal se na to mírnějším. — Pakli jde o něco důležitějšího, tuť ovšem staň se rozsudek spravedlivý a přísný, a tomu se přikaz ustoupiti, kdo nepravdu má, buď si kdo buď, a byť i miláček byl. Abyste se pak při takovém soudu čiré a čisté pravdy dopátrali, hleďte bedlivě k povaze svých dítek a svěřenců; neboť bývají

mezi nimi potutelní svárlivci a vzdorní „rýpalové“, kteří se neshodnou s nížádným, každou hru kazíce a z různých se radující. Proti takovému jest již spravedlivé podezření, a to-li se potvrdí, tu pak bývá nejlepší pokuta, odloučiti jej od společnosti lidské, zamknouti ho na krátkou dobu do nějaké komory nebo podobné místnosti, neb aspoň postaviti do kouta. Jsou-li dva oba vinni stejně nebo skoro stejně, tu mnohdy dobře prospěje postaviti na čas každého zvláště do jednoho koutku, až se smírnosti naučí. Mějte pak při nastalém sváru i na to ohled, aby strana, které se ukřivdilo, a která pak odprošena býti má, neučinila se tím svéhlavkou. Kde by se toho bylo obávati, nebo vůbec, když se staršímu právo přiřkne, radno jest, i méně vinného, jenž se však též při tom ač jen menšího pochybení dopustil, pojmouti stranou a mírně ale přec důtklivě domluviti, jako: „Neměls tomu tak daleko dopustiti; měl raději hned z počátku odejítí a mlčeti; vždyť ho znáš, jaký jest; moudrý ustoupí“ a p.

Poslední slovo tohoto článku měj mudřec Sirach: „*Ve třech věcech má zalíbení duch můj, kteréžto schváleny jsou před Bohem i před lidmi: muž a žena dobře se snášející, svornost bratří a milování bližních*“¹⁾.

XIII.

Jak se má pěstovati cit pro pravdu?

„Člověk jest od přírody úplně dobrý.“ To vyřkl nejprvé francouzský mudrák *Rousseau* (Rusó) a po něm to opakují všickni tak řečení svobodomyšlní mudrcové²⁾. My pak jsme ten výrok jakožto lživý a pravému vychování člověka velmi škodlivý zavrhlí a odmítli. Ale naproti tomu jsme dokázali dle zjevení Božího, že sice následkem dědičného hříchů srdce každého člověka k zlému nakloněno jest od prvního mládí, a tudíž že při jeho vychování důležitou úlohou má býti, aby se hlavní zlá náklonnost dítěte záhy zkoumala, poznala, dusila. Nežli dále pokročíme, vyzýváme vás, otcové a matky! abyste sami sebe se přísně otázali: „Znám-li pak hlavní chybu každého z svých dítek? K kterému z sedmera hlavních hříchů kloní se nejvíce srdce každého z nich? Nepřispívám-li pak k této zlé náklonnosti já sám, — já sama? — a jak? slovem-li? nebo i příkladem? Zdali pak hledím a přičiňuji se, aby se opačná ctnost v srdce jeho vstúpila?“ Na každou otázku

¹⁾ Sir. 25, 1. — ²⁾ Viz čl. I. str. 2.

náleží odpověď. Nečtěte dále, nežli by jste si prvé na to do čista odpověděli, a nevíte-li již, co byste v tom neb onom případě činiti měli, obraťte zpět a přečtěte si tu v té knížce náležitý článek z nova, abyste co se tam radí, bedlivě konati mohli.

Tomu na opak učí *Luther*, že jest člověk od přírody veskrze zlý a jakož potomek padlého praotce Adama tak úplně zkažený. že rozum jeho nevyvádí leč bludy, srdce jeho nic než šeredné náruživosti, vůle jeho jenom samé hříchy. Co říkáváme o některém tupém člověku toliko žertem nebo z přehálení, „že totiž jest pravý špalek“, to tvrdili *Luther* a *Kalvín* o každém potomku praotce Adama opravdu, a po nich témuž učí všickni praví stoupci jejich. Při takovém učení a takovém pojmu přirozenosti lidské, co na plat všeliké vychování? — Na štěstí u větší části nekatolíků zdravý rozum vítězí nad takými zvrhlými pojmy svých t. ř. reformátorů, kdežto na opak mnozí z katolíků, pohříchu! hůře své dítky vychovávají, neřídíce se v něm dle své svaté víry, kteráž jediná o lidské přirozenosti pravý pojem podává a tudíž úlohu vychovatelskou dobře a určitě vyměřuje.

Dle učení katolického není člověk, ač rodě se na světě s hříchem dědičným, ani veskrze dobrý ani veskrze zlý; v duši jeho jsou i mimo působení milosti Boží dobré vlohy a dobrá vůle, ale zlou žádostivostí nakažené a zeslabené. Z toho jde křesťanským vychovatelům ta úloha, aby jednak ovšem zlé náruživosti v mladém člověku dusili a vymítali, ale jinak i dobré jeho vlohy pěstovali a šlechtili a dobrou vůli posilovali a potvrzovali; v květnici duše dětské jest netoliko škodlivé bejlí vypléti, nýbrž i prospěšné sazeňky zasázeti, zalévati, ošetřovati.

Promluvme nyní o tom, jak se mají *dobré náklonnosti pěstovati*.

Kdo bedlivě kdy nezkažené, prosté srdce dětské pozoroval, sezná v něm trojí mocnou vlohú k dobrému: *cit pro pravdu, stydlivost a zbožnost*. Bůh všemohoucí tomu nedopustil, aby zloduch trojí tento cit vykořenil a vyhubil, poněvadž býti má základem nejdůležitějších, nejvznešenějších etností. Avšak tento „otec lži,“ tento „duch nečistý“, tento „odpůrce Boha věčného“, obchází ve světě, neustále útoky své u každého potomka Adamova obnovuje, aby poslední v duši člověka po prvotním hříchu pozůstalé zárodky k dobrému zničil a tak zhoubu svým prvým svůdnictvím u prarodičů započatou na potomcích jejich dovršil a dokonal. A to hledí způsobiti zvláště za naší doby pomocí svých náhonců, kteří zúnmyslně všelikou lživou, smílnou, neznabožnou morovinu rozšiřující, hlavně nevinná a nezkušená srdce mládeže kazí a na záhubu přivádějí. Rodičové! vám Bůh prede všemi jinými světuje

tyto drahé stkvosty v srdcích dítek vašich, abyste je šetřili, chránili, pěstovali; slyšte, jak důstojnému ale i těžkému úkolu tomu spasitelně dosti učiniti máte!

Nuže *jak se má nejprvé pěstovati cit pro pravdu*. Ten cit jest přirozený každému člověku. Zvlášť dítky táží se rády a věří rády, co se jim řekne. „Co slyší, za pravdu mají“, dí sv. Hilar; a obyčejné jest přísloví: „Dítky mluví pravdu.“ To viděti lze na nich, any se zardí, netoliko když samy selhou, ale i když někoho jiného nepravdu mluvíti slyší. Za tento dar nemůžeme ani Bohu pravdivému dosti děkovati. Neboť tento cit pro pravdu, jest téměř andělem strážným dvou veledůležitých ctností, jednak *víry*, která nás sjednocuje s Bohem, jinak *věrnosti*, která nás spojuje s lidmi. Nedá se tak snadno svěsti k bludu, vždy na lichých důvodech se zakládajícímu, kdo ještě cit pro pravdu chová; kdo milují pravdu, bývají pevně věřícími křesťany. Bude-li však nesvědomitá lživost a prolhaná nesvědomitost dále ve světě se rozežírati, jako se, pohříchu! nyní děje, tak že ani bratr bratru víry dáti nesmí, kam to konečně s lidstvem přijde?! Nebudou-li pak proti sobě zuřiti hůře nežli dravá zvěř? Bůh uchovej!

Zloduch lži, nyní úplně rozpoutaný, svobodně světem vládne; tak řečená osvěta ho vsí uzdy zbavila; všecky poměry vezdejšího života již opanoval. Povedu vás za jeho stopou, křesťanští rodičové! odhalím před vašima očima klamnou roušku, jíž se zakrývá, abyste jej poznali a přístupu do domů, a odtud do srdcí *dítek svých* mu zabránili. Všeliká naše snaha těmto lhaní odvyknouti, nebo je od něho uchrániti nic nezpomůže, *jestliže onen zloduch lži v rodinách vašich místa nalezne a se zahrnídčí*, když by totiž všecko u vás prolháno bylo, i co vy sami myslíte, mluvíte, činíte, i co se vůkol vás děje. Jak to myslím? Ihned uvidíte.

Jsouť za naší doby někteří otcové a matky, kteří netoliko sami u sebe myslí, ale i před svými svěřenci, dítkami a čeledí, bez ostychu vyslovují: „Víra jako víra; na tom nic nezáleží, co věřím, ale co činím, na tom záleží.“ Tato lhosejnost, netečnost u víře, *indifferentismem* slove učencům, jest lež, od otce lži do nejsvětější svatyně Boží „vpašována“, jest odporný nesmysl a nerozum, jest jedovatina, kterouž kdo se nakazí, o všecku zbožnost i o všecken cit pro pravdu přiveden bývá. Bylo-li by lhosejno Bohu, ať bychom buď pravý nebo nepravý pojem měli o jeho vznešené bytosti, jeho svaté vůli, jeho divcech a skutcích, proč pak by nesměl i člověk, ten obraz Boží, též lhosejným býti k pravdě? Kdyby člověk samovolně a zúmyslně všeliké zjevení Boží popíraje, právě tak blaženosti věčné dosáhl, jako ten, který

v ně věří a dle něho žije, proč pak by se mělo pokládati zločinem, a trestati, byl-li by kdo lhářem v poměrech světských? Kdyby konečně pravdu měli ti, kteří svou lhostejnost u víře, či vlastně nevěru, tím ospravedlňují, že prý se neví, která by víra ta pravá byla a tudíž že žádné Bohem zjevené není, z čehož by pak šlo, že Bůh, věčná pravda, nebyl by ani za potřebno pokládal, nás o tak důležitých otázkách našeho života poučiti; ale jak pak by se potom mohlo témuž člověku, anť ve všem Božím příkladu následovati má, ukládati, aby ve všech, i sebe menších věcech pravdy se držel, ve všem všudy jen pravdu mluvil? Z toho suďte a vizte sami, křesťanští rodičové! jak lhostejnost u víře u všech, kdož se jí oddávají, šlechetný cit pro pravdu dusí. Již pro to hleďte pilně k tomu, aby se nižádná lhostejnost, netečnost u víře v vašich rodinách neujala a pak v srdce dítek vašich se nevpíčila; nýbrž buďte sami i s celým domem svým pevně oddáni svaté křesťanské — katolické víře, věrně jí i slovy i skutky vyznávajícíe.

Zloduch lži opanoval si za naší doby úplně i *politiku*. Diplomatické či státnické umění provádělo se sice vždy lestně, pravé účely své k podvedení jiných tajíc a zakrývající; ale nikdy ještě, co paměti lidské stačí, nesměřovalo k tomu, aby nespravedlivých účelů svých docílilo ošemetnou prolhaností a všelikými podskoky tak zjevně, jako za naší doby. Tak panuje tu zúmyslné rušení smluv, tu hnusné pokrytství, tu veřejné utrhačství, kterýmž se loupeže a potlačování práv za vlastenecké ctnosti vyhlásují. Jestliže tedy takové ošemetné jednání budete netoliko v domácnosti vychalovati a podporovati, nýbrž i „noviny liberálnické“ a knihy téhož druhu držeti a čísti, neopatrně je i dítkám ke čtení nechávající, tuť vezte, že tím i jejich útlý cit pro pravdu velmi porušíte až i zničíte; zvláště pak si vaše dospělejší dítky z toho vezmou to krásné naučení, *smí-li se podváděti veřejně ve velkém, že to tím spíše po domáčku jest dovoleno v malém, a užijí toho proti vám, jen když to k svému zisku nějak budou moci prováděti.*

Co jest nespravedlivá „politika“ u státníků, to jest „*prohnaná vychytralost*“ u lidí obyčejných. Ta se nikdy nepokládej na roven „*s křesťanskou opatrností*“, kterou sám Božský Spasitel radí. Tato záleží v odhodlané statnosti, která přes všecky obtíže a překážky nedá se odstrašiti od toho, co za dobré byla uznala, všech okolností použijíc, aby provedla věc Bohu libou. Chytráctví však nesměruje k statnému vyplnění vůle Boží a jeho přikázání, nýbrž hledí si jenom zabezpečiti své sobecké záměry, uvarující se při tom všeliké výčitky a nesnáze. Nemajíc žádné pevné povahy snaží se zbabele a podle libiti se všem, všech chválu obrátiti k sobe

Jelikož pak *pravda* toliko *jedna* jest, ale *ta jediná pravda není všem* vhod; nelze se zalíbiti *všem*, leč dvojím jazykem mluvíš, na obou ramenou nosíš, „plášť po větru obracíš, každému pochlebuješ a se líšáš.“ Takovou povahy prázdňou licoměrností odstraň od sebe i vymýtíš z celé své domácnosti, *nechceš-li, abys sám všecken cíl pro pravdu v srdci dítek svých udušil*. Tu bych se ti jenom ještě o jednom rád zmínil, o lichometných zdvořililůstkách, ježto nyní netoliko ve vznešených domech, ale i v sprostých chýžkách se slychají, jež ústa sice vyslovují a přívětivá tvářnost provází, ale srdce obyčejně o nich nic neví, neukrývá-li právě opak jejich. Jiným, zvláště mocným osobám sladce ve tvář mluvíti a za zády se jim posmívati nebo je tupiti; bližního, najmě vznešenějšího, do očí chváliti a velebiti, s ním hned radost neb žal sdíleti, ale na obrat po domácku naň láti; přepiaté poklony činiti a k nim dítky míti pouze ze slušnosti k dosažení sobeckých účelů; lichotiti, lísat se jiným a na oko úslužným se dělati, to vše jest zhoubá vlastní mužné povahy, žravý jed nekřesťanského *vychování*.

Konečně *lživý zloduch* provádí svůj klam a podvod i v skutečném životě prolhaností v stravě, nábytku, šatu a p., když totiž mnozí lidé, zvláště z tak řečeného středního stavu, vznešenějšími a bohatšími se zdáti chtějí nežli skutečně jsou. Zdaž-li pak u těch nebývá všecko, co ve svých bytech mají, co na sobě nosí, co požívají, zhusta *skutečnou, učiněnou lží*, když se ve všem tvářívají po „pánech,“ po vznešencích, místo co by si, neřku v křesťanské skromnosti, ale i z opatrné šetrnosti lecos odepríti měli? Pročež kdo jsi moudrý, nevynášej se v ničemž nad svůj stav, nad své jmění; odstraň z domácnosti své, z sínce, kuchyně, sklepu všecku klamnou nádheru; sejmi s těla svého titěrné mody a falešné skvosty a hleď si ve všem důkladného zboží, stravy, hospodářství, jak to tvému stavu, jak to tvému měsci přísluší a jak to jindy u rázných a zbožných předků našich bývalo. Co platilo u nich? „Málo ale dobré a pravé.“ — „Potřebné věci jdou před prospěšnými, tím pak více před pěknými a pohodlnými.“ — „Věc domácí lacinější a trvalejší!“ — „Láce za láci, — peníze darmo!“ a p. — Ale nyní jest zhusta hedbávný šat s sáhodlouhou vléčkou přes košili roztrhanou; krásné drobnůstky na skříní a v truhlících hadry; pestré záclony s třapci a třasnými před špinavými okny a na posteli peřiny a prostěradla rozedraná; klobouček s fábory a pérky na hlavě a na nohou punčochy samá díra; v „saloně“ pohovka vycpaná mořskou travou a prádla ani na čtrnácte dní s dostatek; čokoládový tort pro společnost a černá kůrčička v soukromí; pozlacená náprsní jehlice na krku a nože a vidličky bez třenek na stole: —

to a tomu podobně jest prohaná, šibalská nádhera, která, neřku nic jiného, velmi zlé působí na cit pro pravdu u dítek a u vsí čeledi.

Chcete-li tedy, milí rodičové, cit pro pravdu u svých dítek a důvěru k sobě samým u jiných zachovati a utvrditi, osvědčte se ve všem co mluvíte a činíte, pravdivými, upřímnými a boдрými beze lži a klamu, bez pochlebenství a pokrytství, bez úskoku a šibalství, ve všem jevíce přímou, statnou povahu. Poctivost řídí vaše jednání; „slovo dělá muže!“ Tak se chovejte i k dítkám svým, stůjte jim v slovu, neklamte je ani žertem, *ale věřte jim také na slovo*, dokavad se žádnou nepravdou neproviní, nižádného jiného potvrzení od nich nežádajíce; dle předpisu Páně buď ve vašem domě prosté: „Jest, jest!“ — „Není, není!“ Víra plodí víru, a kde víra, tam upřímnost, tam i poctivost. Udá-li pak se ti příčina, nedůvěřiti se ve slovo některých z tvých maličkých, nejev to hned, až se přesvědčíš. Nalezneš-li, že lhalo, pojma je v soukromí a přímo v oči mu hledě, rci důvěrně ale přísně: „Pán Bůh zapovídá lháti; jest vševedoucí a zná naše nejtajnější myšlení; ústa lživá jsou před ním ohavností;“ a zapýření viníkovy až po uši vynutí mu upřímné vyznání, a uchová ho pádu opětného. Dále připomeň často svým dětem, že „Bůh jest věčná neomylná pravda,“ — že všecko vidí, všecko slyší a ze všeho nás souditi bude; — že lež pochází od ďábla, an prvý prarodiče naše v ráji obelhal, pročez jej i Kristus Pán zove „otcem lži“¹⁾. Pouč je, že ústa lživá jsou ohyzdou na člověku, a že lež zabíjí duši²⁾; — tak udržíš a posilíš s pomocí Boží v srdci dítek přirozený cit pro pravdu, až vzroste po boku tvém pokolení šťastné, „které chodí bez poškrvny a činí spravedlnost, které mluví pravdu v srdci svém a nečiní lsti jazykem svým“³⁾.

XIV.

● I ž i.

Pravít se: „Mlsní labužníci se nerodí, ale vychovávají.“ Já bych skoro řekl, že se to dá rozšířiti i na *lháře*. Neboť každému člověku jest, jak jsme v článku právě předešlém viděli, cit pro pravdu vrozen, tudíž jest prohanost následkem buď nedobrého vedení, buď zlého příkladu. I nechybíme tedy říkouce, že *ani lháři se nerodí, ale vypěstují*.

¹⁾ Jan 8, 44. — ²⁾ Sir. 20, 26. Moud. 1, 11. — ³⁾ Žalm 14, 2. 3.

Jsou ovšem některé dítky tak roztržité a těkavé myslí, které z nepozornosti a neopatrnosti lecos šplechtají, co se s pravdou nesrovnává. Dalek jsem, abych takové plískání schvaloval, v němž se pravda — nepravda v jedno smísívá, jsem spíše toho mínění, že se má takovým mladým tlachalům a nastávajícím klepnám přísně poukázati na neslušnost a škodlivost takového žvatlání. Řkou-li, „že jim to jenom tak vyskočilo,“ rcete jim moudří rodičové přísně: „Co jsi to zase splískal?! Styď se mluvit, o čemž nevíš, zdali to pravda jest, nebo není; rozvaž podruhé, než co prořekneš; kdybych ti byl, hloupý plískači, — štěbetavá klepno, — uvěřil, co z toho mohlo pojtí?“ a t. p. Ale takové neprozřetelné řeči nejsou lži; ke lži náleží *zúmyslné tajení pravdy* mluvením nepravdy.

Ani marné se vychloubání, jaké se mnohdy u maličkých nalezá, nesmí se lži nazývati. Vyskočí jim zprvu maní, vycházejíc z marnivé pýchy, jako proudící voda se pěnívá. Takové sebe vynášení nejlépe hned pokofiti a zahanbením udusiti. „Odříkávej mi ještě jednou, co pravíš, žes ve škole tak dobře uměl;“ — „udělej mi to ještě jednou, co prý jsi tak pěkně dokázal.“ — A nejde-li to, pak se dolož: „Vidíš, jak jsi se hloupě chlubil! To jest marná pýcha; vlastní chvála smrdí.“ — Takovým pokáráním léčí se prospěšně *chlubivost*.

Skutečná však lež jest, když se *vědomě a zúmyslně mluví, co není pravda*, a má svůj původ buď *v bázni*, nebo *ve studu*, nebo *ve zlém, svůdném příkladu*. Mnohé dítky nebyly by se staly lháři, kdyby s nimi rodičové moudře, opatrně, důvěrně byli zacházeli. Nuže tedy dejte pozor; poukáži vám dále na některé chyby, jichž se varovati máte, abyste si k svému zármutku a velikému odpovídání lživost u svých dítek sami nevypěstili.

Zhusta se dává dětem příčina ke lhaní, když je *zhurta okřikujeme, příkře se jich tážeme*, nebo *přílišně jim pohrozíme*. Některí nerozumní rodičové osupí se, mnohdy již i s metlou v ruce, na své dítě: „Kdo to udělal? Zajisté jsi to zase spáchal ty, darebo; já tě zmaluju do modra, byl-lis to ty,“ a p. — Ký div, jestliže dítě v takovém strachu selže?!

Často také odhodlá se dítě ke lži, když se mu hrozbou skoro na jazyk položí a napoví, jak by se mohlo vymluviti, jako: „Snad jsi to neudělal ty sám? Byl-lis to, Bůh ti buď milostiv!“ Není-li pak docela věcí přirozenou, když dítě na to řekne: „Já to nebyl! Já jsem to neudělal!“ Stalo-li se tedy něco, zavolejte dítky k sobě a ostře jim do očí hledíce, mluvejte k nim přívětivě ale vážně: „Povězte mi nyní pěkně pravdu; Pán Bůh to slyší; kdo lže, toho přísně potrestá. Kdo to byl? mluv sám; vy druzí

mlčte; kdo je upřímný a hodný, sám se přizná," a p. — Přizná-li se, kdo vinen, má-li pak se mu určený trest odpustiti? Ne vždycky, nýbrž jenom někdy, najmě poprvé a v menších věcech. Neboť promineme-li důležitější poklesky častěji bez trestu, způsobíme tím dvojnásobné zlo, jednak bude dítě k pravdě lhostejno, poněvadž jen z prospěchu se přiznalo, a jinak bude lháti, kdykoliv mu pro vyznání pravdy nějaký trest hrozí. Pročež radno, za upřímné přiznání toliko trest zmírniti a zřejmě to i říci: „Za to, že jsi se přiznal, ujdeš s málem.“ Ale na opak buď přísně dodrženo, aby lháře dvojnásobný trest zastihl, a tu řekni se: „To jest za to a za to, co jsi udělal, a toto ještě za to, že jsi lhal.“

Větší úleva v trestu se zachovej, když některé dítě bez ptaní samo přijde a se k něčemu přizná, co se mu z nedopatření přihodilo. Karlíček chtěl mouchu zabít, shodil a roztloukl skleněnou láhev. S hlasitým pláčem běží k otci do zahrady a praví, zlíkaje: „Ach, tatínku, já chtěl mouchu zabít a shodil jsem láhev!“ — „Cože? darebáku, láhev že jsi shodil? a snad jsi ji i roztloukl?“ — „Ach, ano, milý tatínku, ale já to neudělal schvalně.“ — „Schvalně — neschvalně! Počkej, já ti dám na pamětnou, abys podruhé dal lepší pozor.“ — To řka, uchopil prut a vyšlehal nemilosrdně upřímnému dítěti. Za nedlouho stala se Karlíčkovu podobná nehoda a tu to udělala — kočka. Kdo byl této lži vinen?

I když dívky ze skutečné bázně nebo studu poprvé selhaly, budiž s nimi velmi šetrně jednáno. Tu lze soukromí k nim promluvíti asi takto: „Toho bych se nebyl od tebe nadál, že mi selžeš; co pak si asi pomyslí o tobě tvůj anděl strážce? a Pán Bůh vševědoucí, ten tě zajisté potrestá. Nezapomeň se z toho vyzpovídati. Na ponejprv ti to odpouštím, ale ať mi to neučiníš více, sic tě přísně potrestám. Dej mi na to ruku, že to více neuděláš a že nebudeš nikdy lháti; až přijdeš do kostela, pros také Pána Boha, aby ti to odpustil," a p. Svědomitým dívkám, které jak selhou, ihned samy se přiznávají, lze trest dva- i třikrát odpustiti. Avšak se *zvyčnými* lháři zacházej se přísně; mimo citelný trest ulož se jim i to, že na všechno co řeknou, musí svědka do- staviti, jenž by potvrdil, že pravda jest, co byli řekli.

Rovněž přísně se jednej v tom, Bohu díky! řídkém případě, kdež dívky *z osobní nevole, ze zášti a pomsty* bratry a sestry nebo kamarády křivě nařknou. Tehdáž, jakož i vůbec, když se lhaním jejich pohoršení nebo škoda nějaká způsobila, buď to netoliko přísně potrestáno, nýbrž i odvoláno veřejně před osobami poškozenými nebo nařknutými. To prospěje více, nežli by dovedla

dlouhá potupná kárání, jest pak i přísnou povinností křesťanského zadostučinění, na něž se dívky z mládí uvykati mají.

Nyní mám ještě něco na vroubku, a sice něco ostrého, proti těm nerozumným a nesvědomitým rodičům, kteří sami, *buď svým příkladem nebo přímým návodem dívky ke lži svádějí*. Obyčejně se to stává, aby si otec neb matka z nějaké nesnáze pomohli. — „Řekni tomu strýčkovi, že nejsem doma“¹⁾. — „Až půjdeš prosit, řekni, že ti otec umřel.“ — „Vymluv se panu učiteli, že jsi byla nemocna, — že jsi neměla střevíců, abys přišla do školy.“ — „Budou-li se tě ptáti, zdali to a to máme, řekni, žes nic neviděl, že nic nevíš.“ — „Ale nepovídej to.“ — „Ty blázne, což pak musíš vždy a každému říci pravdu?“ atd. atd.

Já už vím, co si tu pomyslíš, milý čtenáři; jako bych tě slyšel, pravíš: „Ale vždyť se nemůže, ba ani nesmí všecko všem a všudy říci; — vždyť jsou mnozí nestoudní lidé, kteří ze zvědavosti, ba i ze zlomyslnosti z dítek vyzvídají, co se v rodině děje; což si mám v takovém případě počítí?“ — Na to měj odpověď, že dítkám není ani potřebno ani slušno věděti o všem; odešli je tedy pryč, máš-li cosi tajného s někým vyjednávatí. Šeptem tu pouze mluvití nestačívá, neboť ta jest zvědavost dítek, že pak tím více naslouchají, a klamně se toho, co nedoslechly, domýšlejí a pak i dlouhou. Zvědí-li pak i přes tvou opatrnost někdy něco, co bys nerad, aby se na ulici dostalo, přikaz jim, aby potázány jsouce o tom od kohokoliv, řekly, jako: „Do toho mi nic není;“ — nebo: „Tomu já nerozumím,“ a p. — Rčeš-li mi na to, že jest mnohdy nezbytno k uvarování se nepřijemností používati výmluv, či vyhýbavých odpovědí, tu ti přisvědčím; ale ani ty nesmějí býti lživé, tak řečené služebné lži. Smí se ovšem pravda někdy zatajiti, buď zcela buď z části, a smí se říci slovo dvojho smyslu, ale pravdě nijak nesmí odporovati. Svatý Tomáš, arcibiskup Kanterburský, jsa na útěku před zuřivým králem Jindřichem II., potkal se, jeda na koni bez uzdy a sedla a převlečen jsa v kukli mnišskou, s pochopy královými, ani se ho tázali, není-li on arcibiskup Kanterburský. Načež svatý usmívaje se, odvětil: „Sudte sami, zdali to jest přístroj a oblek arcibiskupský;“ a tak jim šťastně ušel. — Podobným způsobem vyvázl svatý Athanasius, patriarcha Alexandrijský, úkladně stfhajícím jej vojínům císaře Juliana odpadlíka. Pluje na řece Nilu po vodě, spatřil loď stíhajících jej vojínův, ani za ním též po vodě prudce veslují. Vida,

¹⁾ Jedno takové nevinné děcko řeklo na ten otcův návod strýčkovi, když přišel, skutečně: „Tatínek není doma!“ ale ve své pravdomluvné upřímnosti také doložilo: „on šel tamto do přístěnku.“

že nemůže ujíti, kázal svou loď otočiti a proti vodě veslovati. Setkav se pak s loď císařskou a tázán jsa, daleko-li je Athanasius, řekl neohroženě: „Nedaleko!“ Pak se braly obě lodice sněrem protivným a svatý arcibiskup ušel šťastně nepřátelům. — Ovšemž že takové vyhýbavé odpovědi pravdě neodporující nepodaří se ani vždycky, ani každému; nelze-li se tedy nijak vyhnouti, tuť jest nezbytno se vzdáti, nebo patrná lež se nikdy a nijak nedovoluje.

Na konec ještě jeden příklad na výstrahu, jak nerozumní a nesvědomití rodičové někdy své děti *lži vyučují, klamně se domnívajíce, že to jest chytrost*. — Malý Vilímek liboval si od prvního mládí v rozličných šibalských kouskách; ani dne neušlo, aby někoho ze svých bratří, nebo sester, nebo kamarádů, ba i čeledi „nebyl napálil.“ Rodičové to považovali za chytrost, smáli se hodně jeho šutkám a šprýmům, a co mu někdy řekli, bylo jen asi: „Ty, malý šibale, ty!“ Ba někdy si i sami s ním šprým nějaký udělali, chtějíce jej navésti, aby zvěděl, „vzná-li se“, čili nic. Když pak se objevil chytřejším, utěšeně si povídali stranou i jiným, že jest „prohnaná kopa.“ A skutečně sám se čím dále tím lépe cvičil, až i proti rodičům svým své lestné kousky obrátil, uměje jim namluviti, co chtěl, své spády jim zatajiti a tak ze všeliké nesnáze se vyhati. Když přišel do školy, tu bylo mu otevřené rejdiště ke všelikému šibalství. Neměl-li své úlohy v pořádku, neuměl-li, co bylo uloženo, hned měl celou kroniku lží pohromadě; a poslal-li učitel domů, přesvědčit se, jest-li tak všecko pravda, jak praví, milostivá matka potvrzovala všecko, aby roztomilý synáček trestu ušel. — „Ty jsi pravý pletichář!“ to bylo všecko, co mu pak příjducímu domů řekla, radujíc se v srdci, že její Vilímek jest takový chytrák. Působil-li pak rodičům svými vždy většími a horšími praktikami značnou mrzutosť nebo škodu, tuť ovšem někdy „zahřmělo doma i uhodilo“; ale Vilím byl tím horší, poněvadž zatvrzelejší; o polepšení nebylo ani řeči ani naděje. Abychom slovem řekli, jsa dvacetiletý jinoch dopustil se velikého podvodu, při němž jsa dopaden a na soudu usvědčen, do káznice odsouzen jest. S pláčem si pak stýskala jeho matka sousedovi, jaké neštěstí je potkalo, jaké hanby se dožili na synu. Ale ten ve své přátelské důvěrnosti jí směle řekl: „Vy jste sami toho vinni, vy jste ho na takového šibala vypěstovali!“ Arci že se ona proti tomu ohražovala, své vychování do nebe vynášejíc; ale moudrý souseď svého úsudku se ani s vlas nevzdal. Měl-li pak pravdu? „Sapienti sat!“ dí latinsk, což se po česku říká: „Moudrému napověz!“ ostatku sám se dovtipí.

XV.

● stydlivosti.

„Ó jak krásné a stkvělé jest čistotné plémě! Nezhynulá jest památka jeho; u Boha i u lidí jest v slávě“ ¹⁾. Nic nepochybuji, křesťanští rodičové, že s tímto slovem, jež sám Duch svatý ústy moudrého Šalomouna zjeviti ráčil, z plna srdce souhlasíte. Ba zajisté, „krásná jest ta čistota srdce“, ta ctnost andělská; stkví se na jasném čele, září z čerstvých očí, mluví z něžných rtíkův, dodává síly tělu a lůbezné vnady celé povaze. „U Boha samého jest v slávě“ tato ctnost Panny Marie, jest zajisté kořen svatě lásky, ana se úplně jen Bohu obětuje. „U lidí jest ve cti“ i u těch, kteří jí nemají, jsouc jim blahodárnou, poněvadž na ní záleží všecko blaho a štěstí rodin, obcí a národů. „Nezhynulá jest památka její,“ vždyť Kristus Pán sám blahoslaví „kdo jsou čistého srdce,“ a slibuje jim, „že oni na Boha patřiti budou“ ²⁾.

Pročež i napomíná svatý otec Jan Zlatoústý všechny otce a matky volaje: „*Na ničmž si nedávejte tak záležití, jako abyste dítky své v svatě čistotě a stydlivosti zachovali.*“ — „*Zachovali*“, praví; neboť stydlivost jest vstípena od Boha srdcím všech maličkých, jsouc jednak význačným znamením, jímž se jejich věk vyznamenává, jednak i tajemnou páskou, kterouž srdce všech k sobě poutá, drží; jest tedy jenom třeba, abychoim ji zachovali a šetřili, až by k té moci a síle dospěla, kteroužby později boj proti probuzené rozkoši tělesné statně podstoupila a vítězně dokonala.

Avšak právě to, že Bůh ve své velemoudré a laskavé prozřetelnosti dítkám cit stydlivosti k ochraně jich nevinny dává, činí rodiče dvojnásob odpovědny, dopustí-li tomu jakýmkoli zanedbáním, aby ten útlý cit v mladistvých srdcích dítek byl uražen, zeslaben, zrušen; tím by byli viinni, žeby pak jich syny a dcery na duši i na těle zastihla kletba časná i věčná, kterou nejsvětější a nejspravedlivější Bůh stíhá tu ohyzdnou nepravost, která by se vůbec ani jmenovati neměla mezi křesťany ³⁾. Ale tato kletba, — a to nyní dobře považte, nežli dále budete čísti, — zastihne netoliko je samy, ale padne i na hlavy vaše. Zdaliž pak nevíte, jak Božský přítel dítek, když je byl přívětivě k sobě zval a jim laskavě žehnal, potom vztaženou rukou hroze zvolal, což přede všemi jinými rodičům platí, řka: „Běda tomu, kdoby pohoršil některé z maličkých těchto, kteří ve mne věří; lépe by mu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on s ním uvržen do hlubokosti mořské“ ⁴⁾.

¹⁾ Moudr. 4, 1 — ²⁾ Mat. 5, 8. — ³⁾ Efes. 5, 3 — ⁴⁾ Mat. 18, 6. 7.

Kdybychom to neviděli skoro každodenně na své vlastní oči, — ani bychom nevěřili, jak nedbale, neopatrně, nesmyslně si někteří rodičové v této veledůležité věci počínají. Co vám tuto dále říci hodlám, milí rodičové! má vás upamatovati, jak snad i vy v tom denně, ba okamžitě chybujete; dejž Bůh, aby tato má přátelská pokynutí u vás nebyla nadarmo, nýbrž abyste toho s dobrou vůlí použili k svému a svých dítek blahu. — Tu však se přiznávám, že jsou mi naproti všecky „třesky — plesky“, všecky „sladounké žvasty“, ježto nejsou „ani slané, ani mastné“, jak se praví, kdež jest mnoho slov, ale málo smyslu. Takové věci tu nic neprospějí, tu jest pravidlo: „s barvou ven!“ Kdybych se dále omezil na to, abych vám hudl jednou notou: „Buďte počestně živi a vychovávejte své dítky stydlivě,“ — tu byste zajisté taktéž všickni jednou notou přizvukovali: „Ba arci, tak to má býti; a my jistotně tak se chováme,“ a tak — zůstalo by při starém. Jen tehdáž, když se poučování váží ze skutečného života, když jest přiměřeno zevrubným poměrům, když se věc, jak se praví, „svým vlastním jmenem nazve“; jen tehdáž lze, bohdá! toho dobrého výsledku očekávati, kterýž ze slova Božího vyplývá. Pakli by se někteří přes toto mé podotknutí snad dále nad otevřenou mluvou horšili, těm tu stáj jedna pravdivá událost na uváženou.

V jednom venkovském městečku držela se svatá missie. Ale v tom městečku byl představeným obce t. ř. svobodomyšlný osvícenec, který byl jednak z pověstí slyšel, jednak i v novinách četl, že v sousedních vesnicích horliví ti kněží missionáři byli činili zvláštní kázání pro různé stavy, pro manžele, muže a ženy, a pro svobodné i mužského i ženského pohlaví, pro každé zvlášť, a že se v těch kázáních do zevrubna dotýkají zřejmě povinností těch různých stavů, zvlášť svolaných, asi tak, jako sv. Pavel v prvním listu k Korinťanům v kapitole sedmé činí. I uzdalo se tomuto „svobodomyšlnému osvícenci,“ — jakož se vůbec takým lidem zachtívá, mísiti se do věcí, do nichž jim pranic není a kterýmž ani za mák nerozumějí a při tom jen své zanedbávají, — aby taková kázání, jakož protivná prý „veřejné mravnosti“ zakázal, „poněvadž se prý v nich o útlých věcech příliš *otevřeně* mluví.“ Tak zněl úkaz, a dle něho byly též v určenou dobu dvěře chrámové policejné zavřeny. Že se ta kázání přes to činila, netřeba podotknouti; ale to se nám zdá důležitějším doložiti, že onen představený již dlouhá léta cizoložně živ jsa, za sklenicí býval právě ten, který nejhanebnějšími oplzlostmi se na hlas před malými i velkými chvastával. Tu jest na místě pomněti toho přísloví: „Čistému všecko jest čisto.“

Ale navraťme se k své věci. Praví se, že *revi, napustí-li se kořen jeho jedem, i jedovaté hrozny vydává*. Buď si to pravda, nebo nic, obrátíme-li to k naší řeči, zdali pak bude se co diviti, že se někdy již u mnohých nedospělých dítek nalezá tak prudká náklonnost k stydkým věcem, povážíme-li, jak mnozí rodičové za své mladosti již smilné chtíce své byli rozpoutali, prostopázně živi jsouce? povážíme-li též, jak mnohá ubohá kojenátka od chlipných kojných a mrzkých děvek odchována bývají? K tomu vezmeme ještě vychování tak pohodlné, choulostivé, rozmazané a bujné, jakož se u vznešenějších a bohatších stavů obyčejně nalezá a již pohřichu! i k nižším a méně zámožným lidem přechází; pak i předčasné navykáuf dítek na krmě příliš kořeněné a živné, na nápoje ostré a prudké, dále oblačení je v šaty těsné a do potu zahřívající, lehání v samých peřinách, dlouhé spaní neb i dokona provalování se na loži, aniž by spaly, klemžení za due zvláště po jídle a p.: zdali pak se budeme diviti, že u tak chované, či rozbujnělé mládeže „smilné chtíce“ v rozkošnickou prostopášnost často přecházívají?

Že pak chytlavá taková látka za mladých let nastrádaná, brzo se plamenem ve zhoubnou nepravost vzejme, k tomu přispívá nemálo u některých rodičů *neopatrné a méně stydlivé se chování v domácnosti*, když se před očima svých dítek bez úkrytu svlácejí a oblačejí, při své práci domácí i polní polooblečení bývají, když matky nedosti stydlivě kojí, a p. Opatrní předkové věděli dobře, proč své maličké od třetího roku již ve zvláštních přístěncích k spaní ukládali, nebo alespoň společné své lože záclonami zastírali; a když i církevními sněmy se zakazovalo rodičům bráti své malé dítky spolu na lože, každý zajisté i méně soudný vážnou moudrost toho zákona uzná, jakož i že mu důvodem nebylo pouze nebezpečí, aby se dítě nezalehlo, nýbrž vůbec a více ještě šetrný ohled k počestnosti mravní. Mimo to jest velikým pohoršením, — kromě toho že jest to i hříchem, — jestliže otec a matka vespolek před „nevinným věkem“ dvojsmyslné a nepočestné řeči vedou, neslušné případy vypravují, nestoudné žerty si dovolují, o padlých osobách nebo manželských poměrech hrubě mluví; nebo když trpí, aby si domácí nebo přátelé těch anebo i nestoudnějších věcí před nevinnými dítkami dovolovali. Zhoubněji působí jedovatina takových řečí, když je někteří neopatrní rodičové přímo k dítkám mluví, s nimi „o ženění a vdávání se“ rozprávějí, na „příležitost“ k zaopatření, na toho a toho „ženicha,“ — na tu a tu „nevěstu,“ byť jen i žertem, poukazují. — Obhlídněte pak se, svědomití rodičové! po svém domě, nejsou-li tu obrazy, sošky, fotografie a p.

takového druhu, že na ně oko počestné bez zardění patřiti nemůže. I když obrázky, marcipánové balíčky, perníková srdéčka, ba i sešity ku psaní v městě nebo na trhu kupujete, hleďte pečlivě na to, aby na tom nebylo něco méně čestného malováno nebo napsáno. Nebo již i takové příležitosti používá ďábel k svedení nevinnosti! I když dovolíte, aby vaše dívky někdy se služebnky nebo jinými někam šly, snadno se státi může, že jedním necudným buď činem, buď slovem v čistá jich srdce první jiskra k zhoubnému plameni té šeredné nepravosti padne. Konečně působí velmi zhoubně na počestnost dítek, zvláště na venkově, přítomnost dobytka, jinde opět ošklivé „chování a mazlení se“ s psíky a kočkami. Zdržujte tedy dívky od obcování s čeládkou nejistou, od pastvišťat a jiných míst, kde by útlé kvítko stydlivosti škody utrpělo.

„Aj,“ řekne snad někdo z vás, „děti takových věcí ani nepozorují, poněvadž jim nerozumějí.“ — „Ale: „*Juventuti summa reverentia!*“ t. j. po česku: „K mládeži náleží největší šetrnost míti.“ Dívky totiž pozorují všecko: všecko vidí a slyší, co se vůkol nich děje, byť si i hrály; a nepochopují-li to hned, utkví to v mysli jejich, tak že to brzo jako nevědomky mluví — činí. Jest duše jejich podobna zrcadlu, ano vnímá obraz každého předmětu, který se mu představí, jenom že duše pojmy přijaté podrží a časem obnoví a zdokonalí. Přijme-li tedy dítě pojmy smyslné, byť i nejasně, dospěje ku poznání poměrů pohlavních dříve, nežli mu prospěšno jest; tak potom není divu, že bývají některé dívky před časem dospělá „raňátka“, vědouce ve svém dvanáctém, ba někdy desátém a osmém roce věci, jež počestní předkové naši sotva ve dvacátém věděli. Tato „*blažená nevědomost poměrů pohlavních*“ byla štítem čistoty, kterouž na pradávných Slovanech řečtí spisovatelé vychvalují a ta má býti opět ozdobou a chloubou našich křesťanských rodičů, chtějí-li, aby opět nevinnost byla základem jich radosti a blaha.

„Aj! co?“ slyším toho a toho říci, „později se to dívky přec dovědí; to zatajiti nelze.“ — Ta námitka jest, nevím zdali pošetilejší či drzejší. Neboť není to jedno, *kdy, od koho, a jak* se mládež dozví o účelu různého pohlaví, a tím o původu člověka. Jako by jedna a táž krmě, která dospělému tělu lidskému zdravá a veleprospěšná jest, mohla býti nedospělému tlíku dětskému velmi škodlivá až usmrcující, tak jest i v duchovním ohledu; i tu může býti některá vědomost dospělci prospěšná, která nedospělci předčasně jsouc sdělena, zboubná bývá. Tu buď základním pravidlem, že jest lépe, dovědí-li se o těchto věcech dívky záhy, částečně,

a přfležitostně z úst moudrých, opatrných a zbožných rodičů, nežli z úst nebo příkladů bujných a oplzlých druhů a družek. Pravím pak částečně a přfležitostně, méně tím, aby rodičové nikdy sami o takových věcech nezačínali, nýbrž na zvědavé otazy dítek šetrně a upřímně odpověděli jenom tolik, co dle opatrnosti své uznají, že by dostačilo, nikdy žertovně jenom a nebo lehkovážně, tím pak méně hrubými a podlými slovy, nýbrž vážně a zbožně, ve všem k Bohu poukazující, že tak a tak jest řízením jeho.

Na všetečné otázky dítek o takových věcech, buď odpověď pravdivá, prosta lživých a pošetilých povídek, *ale* co možná vyhýbavá ¹⁾. Jak mnoho by se tu pověditi a sdělití mělo, rozhodni věk a povaha i dosažené již známosti dítek; u prostých nevinátek dostačivá tu pouhé poukázání k Bohu, an tak všecko milostivě a laskavě zřídil. Které by však již od jinud více věděly, nemají se způrně a naprosto odbyti, sic by ve své zvědavosti jiné nekalé prameny si vyhlédaly; ale vážně a zbožně poukaž se jim ku pravdě, k čemuž biblické příběhy vhodnou příležitost dávají, a *vždy* se dolož, že o takových věcech s jinými rozmlouvati nesluší se a že to Pán Bůh zapovídá, že jest to těžký hřích a že se z toho zpovídati musí.

Druhé čím se nevinnost dětská chrání a zachovává jest: „*Hleďte vždy osvěžiti a posilniti cit přirozené stydlivosti.*“ Slyšel jsem, že jedno čtyřleté děcko, jehož se byl lékař z potřeby dotknul, proti tomuto tak zanevřelo, že se mu z daleka vyhýbalo. — Jiný chlapeček asi desetiletý nikdy z lože nevstal, dokavade druží

¹⁾ Jeden študující gymnasista, doma zbožně vychovaný, měl po domácku vyučovati dívky jednoho vojenského důstojníka, děvčátko asi o 10, chlapečka asi o 8 letech. Matka si přála, aby dívky také něco z biblické dějepavy sdělil. Mladý učitel započal tedy o stvoření světa a prvních rodičů, úloha nesnadná, zvlášt když matka vždy bývala učení přítomna. Malé děvčátko, plno zvědavosti, náhle se táže: „Pane učiteli, byli Adam a Eva, když je Pán Bůh stvořil, hned tak velcí jako tatínek a maminka?“ — Učitel přisvědčil, octna se v nemalé nesnázi. Ale ta byla ještě větší, když se nevinné děcko dále otázalo: „Proč pak nyní nejsou lidé, jak se narodí, tak velcí?“ — Co měl ten asi 16letý kandidát učitelský odpověditi k tomu, ana matka přítomna byla. I polebna ve své nesnázi oknem a spatřiv tam květiny, některé nedávno zasety, hned tak pěkně květy?“ — Dítě jalo pak se vypravovati, jak byly zasety, zalévány a vždy větší a větší. — Načež doložil mladý učitel své žačce, že tak jest to i s lidmi a že jest tak od Pána Boha řřzeno; aby tak též ona byla hodná a poslušná a rodičům k radosti vyrostla, jako ty květiny. — Hodina padla; mladý učitel se poroučel. Matka za ním vyjdouc, řekla mu usmívajíc se: „Dnes jste ve své zkoušce dobře obstál!“ — Byl ten nápad toho mladého učitele náhodou, či myšlenka shůry dána? — Možná! snad k vůli tomu nevinnému dítěti. — —

bratří a sestry byli v ložnici. — Blahoslavený *Petr Fourier* (Furié) nenechal se ani od vlastní sestry, od matky jen přes moc obejmouti. — Svatý *Stanislav Kostka* omdlel, když nějaké nestoudné slovo slyšel ¹⁾).

Křesťanští rodičové! považujte to za veliké štěstí, znamená-li podobnou stydlivost u svých dítek a šetřte jí co nejpečlivěji. Nedovolujte si ani sami, tím méně dopouštějte jiným přílišné přítulky, celování a lísání se s vašimi nevinátky. Ach! jest zajisté ďábelská ohavnost z takového útlocitu dítek si žerty tropiti a se jim proto vysmívati, anebo jen k tomu lhostejně se chovati! Žluč se člověku hnouti musí, an slyší, jak i sami rodičové tento útlý kvítek u svých maličkých mařívají slovy jako tato: „Ty hloupá! nebuď tak stydlivá, jako ten skopový lůj!“ — „Cožpak jsi tak plachý, jako nějaké děvčátko!“ — „Nebuď tak upýpavá a bázlivá!“ — „Co pak jest na tom, dotkne-li se tě někdo, ty husičko!“ a t. p. Ach! rodičové, rodičové! a všickni vy dospělí, kdo sebe méně svědomí máte, pomněte tu, co praví Pán: „Lépe by byl žernov osličí na hrdlo těch a takových, nežli podobná slova z hrdel jejich!“

Jeden mladík, obrátiv se po velmi prostopášném životě, udal tuto příčinu, že za doby jeho dětství jeden ze soudruhů přede všemi žáky ve škole potrestán byl způsobem všemu studu protivným, čímž se pak stydlivost jeho samého tak otupila, že to bylo počátkem všech jeho hrubých přestupků proti počestnosti. Zdali pak se není obávati, aby takové uražení stydlivosti při neopatrném trestání, nebo jiných příležitostech podobné zlé následky za sebou nemělo? Máš-li tedy, křesťanská matko! své maličké vykoupati, ukrej se s ním, jdouc do zvláštní komory, nebo jakkoliv jinak, nepřipouštějíc žádného jiného dítěte k tomu! dítky své nikdy nepřevlácej jedno před druhým; nenechávej nikdy žádné, byť sebe menší, nahé nebo polonahé před očima jiných ležeti, aniž dopouštěj, aby pouze v košilce po síni, tím méně po ulici běhaly; postarej se o to, aby bylo řádné místo v domě nebo na dvoře, kde by všickni, malí — velcí, slušně své potřebě vyhověli, nedovol, aby jinam chodili, tím pak méně jedno s druhým; netrp, aby se koupali chlapci u veřejných cest a hled, aby vždy i při tom poctivě rouchou zastřeni byli; neoblácej své „robátko“ do šatů, v nichž by nemohlo pohodlně choditi, běhati, hráti si a seděti. Stane-li se, že některé maličké se nějak posadí nebo položí, jak není slušno, pohroz mu ihned, a rozumí-li už tomu, pokárej je přísně, zvláště, jestliže se všetečně a zúmýslně odkrývá.

¹⁾ Viz Goffin. post. I. str. 385.

Snad řekneš tu někdo: „Děti při tom nic zlého nemyslí; zakazuje-li se jim to, pak teprva bývají upozorněny.“ Co se upozornění týče, tuť arci nemyslím, aby se o tom, co se tak nesluší, činily dlouhé výklady. Slovo přísně a ostře pronesené nezkaženému dítěti dostačí, jako: „Fuj, hanba!“ — „Nestydíš se?“ — „To jest hřích!“ — „Pán Bůh vidí!“ — „Ach! jak se odvrátí od tebe tvůj svatý anděl, uvidí-li to ještě jednou!“ — Neznamená-li na taková přísná a krátká slova žádného polepšení, nýbrž stane-li se podobná neslušnost brzo opětně, tu nastup citelný trest bez dlouhého kázání: „Neřekl jsem ti, že jest to hřích, — že jest to hanba, tak . . . ? Uvidím-li to ještě jednou, nebo dozvím-li se to, dostaneš, že se budeš lépe pamatovati.“ Zacházíte-li tak s dítkami svými, vštípíte jim záhy, že všechno i slovo i jednání proti stydlivosti jest *těžký hřích*, aniž byste nevinným zlé věci připomenuli. Jen tam, kde již jest větší znalost hříchu a přestupky bývají zlomyslné, tu jest čas k výkladům, jak ohavná, jak škodlivá jest nepravost ta, k důvěrným domluvám a přísným i srdečným napomináním. Když však dítě maličké, byť i nevědomky, něčeho se proti stydlivosti dopustilo a my potřebného pokárání opomineme, vymlouvající se, „že tomu nerozumí, aniž si cosi zlého myslí,“ můžet ovšem v prvním případě pravda býti, že nic nepočestného nemyslí a nehřeší; ale mravní jeho útlocit poruší a otupí se těmi neslušnými pohledy a tím odkrýváním sebe, tak že později, když by si při podobném chování se mnoho mysliti mohlo a mělo, též nic si nebude mysliti, jsouc uvyklé takovým nestoudným oplzlostem; přijde-li pak během lét s příležitostí i pokušení ku pádu, podlehne mu spíše a snadněji, nežli kdyby bylo naopak od prvního mládí takové stydlivosti uvyklo, která se zardí již při dvojsmyslném slově, zachvěje se při nečisté myšlence, a byť i samotinko bylo, samo před sebou svatou úctu zachovává.

Mějte konečně, křesťanští rodičové! *již u svých maličkých bedlivý pozor, aby nebyli svedeni k smilným skutkům.* Nepovažujte toto mé slovo za marné a zbytečné. Bohu buď žel a vám upřímně řečeno! není to nic řídkého za našeho t. ř. osvíceného věku, že seznávají dítky již z mládí takové hříchy, které by ani dospělí lidé ani dle jména znáti neměli. Původ takových hrozných nepravostí bývá v ložnicích, kde děti, chlapani a děvčata, pospolu spávají, což jest vždy a v každém ohledu veliká nesnáze, kterouž svatý Karel Borromejský a velemoudrý papež Benedikt XIV. kárají, řkouce: „Ani chudoba, ani nouze o místo tu nevymlouvají; lépe by bylo, aby leželi na zemi anebo pod širým nebem.“ Svatý Jeronym pak píše Gaudentiovi: „Děvče sebe mladší styď se

vždycky hrát si společně s chlapci,“ k čemuž dokládám, abyste hrám dítek i tehdaž dohlédli, když i jinak každé pohlaví zvláště si hraje. Slyšíte-li však, ani soudruhové vašich dítek neslušná slova mluví, znamenáte-li na nich drzé nestoudné nemravý, jsou-li prostořecí a všeteční bez ostychu a skromnosti, kterýmiž ctnostmi nevinnost čistých duší se jevívá; tu bez milosti zakažte svým dětem s takovými nebezpečnými nezvedenci obcovati, na nikoho neberouce žádného ohledu. — Dále napomíná rodiče svatý Jan Zlatoušlý, aby své dítky varovali čeledínů, jichž počestnost, zbožnost a ctnost nebyla by jistě osvědčena, řka: „Mějte bedlivý pozor, aby vaši služebníci a služebnice před dítkami vašimi s osobami různého pohlaví nezertovali, neobcovali.“ Nenechávejte své maličké s nimi spolu spáti, ani v též ložnici, tím pak méně v témž loži, nechcete-li, aby mravopočestnost jich škodu utrpěla. Netrpte chůvám, aby dítky oblécejíce a svlácejíce, myjíce a koupajíce, jich se neopatrně dotýkaly nebo je lektaly, aby tak buď od pláče umlkly buď dříve usnuly; při čemž se ovšem rozumí, abyste vy nic takového nedělali; i ty *nejmenší* ze svých nevíňátek chraňte všech osob, míst, příležitostí, kdež by jich nevinnost byla porušena. Snadno může jedním neprozřetelným slovem, pohledem a p. jiskra nepočestnosti v útlá srdce jich padnouti, která se pak snadno větrem rozkoše světské u veliký požár vzejme.

Považtež, milí křesťanští rodičové! pro Bůh vás prosím, považte svědomitě, co jsem vám v tomto článku řekl. Již jej zavírám slovy jednoho slavného dítek přítele nového věku, an dí: „Jsouť ohavnosti tělesné, které netoliko nevinnost umrtvují, nýbrž i ducha otupují, slyš životní otravují a moří a mnohdy předčasný hrob kopají. Nebudte, milí rodičové! příliš bezpeční v té věci; neboť jestliže některý mladý člověk *tajnému hříchu* propadne, tomu lze toliko pilnou péčí moudrého lékaře a bedlivou pozorností rodičův a šetrným vedením horlivého duchovního pomoci. Vychovatelé a lékařové o tom mnoho truchlivých příkladů znají, mezi městskou mládeží zvláště. Potká-li tedy některé z vás to neštěstí, že z vašich dítek to nebo to v takovou šerednou ohavnost upadne, — což snadno z jistých znamení se okáže, — neprodleně se s některým opatrným a moudrým duchovním poraďte, co byste činiti měli; neboť bez jeho rady sotva se vám povede, abyste dítě své časné i věčné záhuby uchovali.“

XVI.

**I opominutí povinnosti někdy těžkým
hříchem bývá.**

U proroka Ezechiele jest jedna kapitola, kterou by si měli představení, tudíž i rodičové, demě čísti a uvážiti. My pak je obrátíme přímo na křesťanské rodiče. Dí pak sv. prorok: „Synu člověka, *strážným dal jsem tě domu tvému, tvým synům a dcerám. Stůj tedy vzhůru na strážnici, vyhlídaje po nepříteli jich spasení; uvidíš-li ze vzdálí třpytící se meče jeho, zatrub hlasitě, ať lid můj znamená blížící se nebezpečství a postaví se na odpor nebo se dá v outěk. Pakli opomineš onu stráž a zatroubení, a nepřítel-li přijde přepadne pro neopatrnost tvou lid můj a meč jeho zahubí-li jediného člověka, sajisté krve jeho z ruky strážného požádám¹⁾*. Jaká strašlivá pohružka, milí rodičové! Každý těžký hřích vašich dítek, kterému jste překaziti mohli, ale zanedbáním svým nepřekazili, půjde u Boha na váš vrub a bude trestán na vás, jako byste se ho byli vy sami dopustili; neboť máte tu přísnou a svatou povinnost bděti nad jejich nevinností, a znamenáte-li sebe menší nebezpečství, abyste je nejprve laskavě varovali, pak přísně kárali i trestali.

Marně se pak budete vymlouvatí, řkouce: „*Vždyt jsme my je k ničemuž zlému nevedli!*“ Vizte sami, není-li takové slovo patrnou lží; snad jste přec byli „pastýři, jižto své stádo zavedli“²⁾; a pak jest se vám obávati propasti pekelné. Ale byť jste nebyli sami svědci svých dítek, buď slovy, buď příkladem k zlému je majíce, přec neujdete přísnému trestu, jestliže jste buď potřebné bedlivosti opominuli, buď přsežitosti nepřekazili, tak že vaši synové a dcery od jiných k nepravosti svedeni jsouce, ku pádu přišli. Vy jste strážcové, kteří netoliko v trest upadnou, když pevnost byli zradili, nýbrž i když příchodu nepřítelů znamením a pokřikem neohlásili; vy jste pastýři, zasluhující zavrženu býti, netoliko když byste beránky své hltavým vlkům do jícnu uvrhli, nýbrž i když byste blížícího se vlka nezahnali; vy jste majitelé domu, kteří netoliko vinni jsou tehdaž, když sami oheň v domě svém byli založili, nýbrž i když mu zdí ohnivzdornou nezabránili.

Marnáť bude též výmluva vaše, řeknete-li: „*Vždyt majíce rozum věděly, co by činiti měly a co nic.*“ Což pak nevíte, že někdy i sebe lepší rozum s slabým srdcem uteče? U člověka není tak, jako u té němé tváře; mláďata zvrát dospěvše jsou pudem přiro-

¹⁾ Dle Ezech. 83, 1—7. — ²⁾ Jer. 50, 6.

zeným vedena k věcem sobě prospěšným, odvrácena od věcí sobě škodlivých. Protož o ně staří nic více nepečují, a dospělý mladý plod nic nedbá rodičů; rozejdou — rozlétnou se, aniž by více na sebe pomněly. Ale vám, rodičové! ponechává Bůh dvadctiletého mladíka a osmnáctiletou mladici ve vašem područí, přikazuje jim přísně, aby vás i v tomto věku poslušni byli, vaše napomínání slyšeli, vaše kárání pokorně přijímali, vše to patrně za tou příčinou, poněvadž i tehdáž vašeho poučení, vašeho dohledu, vašeho vedení potřebí mají, aby při své nezkušenosti, své prudkosti, své slabé vůli ku pádu a k záhubě nepřišli. Ostatně buďte jednou upřímní a přiznejte se, jak jste vy sami za svého mládí byli? Snad a beze snadu že jste i vy tehdáž některý „hloupý kousek“ vyvedli, jehož jest vám nyní srdečně žel. I kde se poděl tohdáž rozum váš? Zdali pak jste tehdáž nevěděli, co jste měli a neměli činiti? „Ach!“ slyším tu vzdychati, „ach! ovšem; ale jsme všickni křehcí a slabí lidé, chybě podrobeni všickni! Kéž by byla má matka na mne bedlivější oko měla! Kéž by . . .“ ale dosti, nežádám zevrubnějšího se přiznání; to náleží do vaší zповědi. — Nebo dejme tomu, že jest u vás všecko v dobrém pořádku; vy jste svou mladost počestně strávili, nevinnost svou neporušenu zachovali. Ale tu i věděti budete, zdali pouze váš zdravý rozum a vaše dobrá vůle vás pádu uchránily, či snad více k tomu přispěla bedlivá péče a opatrnost dobrých rodičův vašich. Ale snad řekneš: *„Vždyť nemohu s dětmi již vyrostlými všudy choditi, všudy je s sebou voditi, všudy jim v patách býti!“* Ovšem to nelze; ale věděti máš, kam a s kým chodívají, častěji se za nimi podívati, je náhle překvapiti. Činíš tak, otče? matko? Vědí-li tvoje dítky, že nejsou nikdež jisty, že téměř stromy i v sadě i v lese uši mají, provází-li je všudy svatá bázeň před rodiči; tuť je i jich anděl strážný nikde a nikdy neopustí. Jak často říkají mladíci a mladice o svých pečlivých rodičích: „Před matkou se musím mítí na pozoru; ta vidí i za rohem.“ Nebo: „U nás mají i stěny uši!“ a p. Jest ovšem snadno říci: *„Já konám svou povinnost, a ostatně za nic nemohu.“* Ale jest i zpropadená povinnost, s kterou se do pekla zpropadneš, t. j. povinnost prouedbaná. U některých lidí se podobá svědomí velikému a k tomu i děravému pytli, do kterého jednak mnoho se vejde, jednak i mnoho se rozsype. Pročež udám tuto dále, co byste, milí rodičové! činiti měli, abyste své povinné bedlivosti u svých dorostlých dítek dostáli tak, abyste v svědomí svém mohli upokojeni býti. A tu počnu slovy starého jednoho spisovatele pohanského, Plutarcha, an dít: *„Mládež zdržujme všemožně od obcování se zlými lidmi, vždy a všudy*

něco ze zlých nezpůsobů jejich přijme.“ A svatý Pavel píše: „Porušujš se dobré mravy rozmluvami zlými“ ¹⁾. A jak zhoubně působí i jeden zlý společník praví pořekadlo: „Jedna prašivá ovce celé stádo nakazí;“ a „jedním shnilým jablkem všechny vůkol nahnijí.“ Pročež dobře má sv. Jan Zlatouústý, řka: „že veliké odpovídání u Boha míti budou a sotva odpuštění dojdou rodičové, kteří zanedbali pozor dáti, kam jich dítky chodí a s kým a jak obcují.“

Z přfležitostí, kde mladíci mezi zlé společníky přicházejí a od nich zkaženi bývají, jest především *předčasné navštěvování hospod*. Ať nic nedím o tom, „že bujná věc jest víno“ ²⁾ a svárlivé že jest opilství a že v něm jest chlípnost“ ³⁾, jak svaté písmo učí, jesti jistá věc, že si v hospodách mladíci vaši navykají špatným řečem, rouhavému lání, oplzlým žertům; hraním v karty svedení bývají k lakotě, podvodu, krádeži; brzkým kouřením tabáku bývají ochablí a vypínační, a naučivše se „sezváněti sklenicemi“ a zpívati „necudné zpěvy“, omrzí si vždy více a více vážnou službu Boží a vroucí modlitbu. Protož jindy velemoudře zakázáno bylo mladíkům před sedmnáctým rokem věku do hospody choditi; i což ti překáží, svědomitý oče! abys takový příkaz učinil zákonem svým domácím? K tomu máš úplné právo, v kterém ti nikdo nemůže brániti. — Co jsou hospody hochům, to bývají prástky a jiné zábavy večerní děvčatům; svědomité matky nemají je svým dcerám předčasné a bez opatrné dohlídky dovoliti.

„*Ale ta mládež zaslouží přec svého vyrazení v neděli a svátek!*“ řekne snad mnohý. Aní já nic proti tomu nemám; avšak musí-li pak to býti právě v hospodách, prástkách a jiných podezřelých místech? Proti tomu bych učinil moudrým rodičům tento návrh: Když vás Václav, nebo vaše Anna byli ponejprv u sv. přijímání, nečekejte, až by si sami nějaké „společníky“ nebo „společnice“ vyvolili; nýbrž poohlédněte se sami, kde byste hodné jim soudruhy, dva nebo tři, mezi přibuznými nebo sousedy našli; a rcete pak k svým: „Ten a ten by byl hodný druh pro tebe; ta a ta by byla slušná společnice k tvému přátelství, od té bys se lečemus dobrému mohla přiučiti,“ a p. Pozvete pak při nejbližší příležitosti, tak v neděli po požehnání, tyto vyvolence k sobě, dejte jim připravit nějakou svačinu, děvčatům kávu, hochům třeba i nějakou tu sklenici piva, a pak ať se nějakou nevinnou hrou pobaví, jen žádnými kartami o ořechy nebo ovoce a p. Někdy si přisedněte sami k nim a povídejte jim něco zábavného a prospěšného ze své

¹⁾ I. Kor. 15, 33. — ²⁾ Tím rozuměj všeliké opojné nápoje, pivo kořalku, a p. — ³⁾ Přísl. 20, 1. Efes. 5, 18.

zkušenosti a života. Když se setmí, nechť se ten mladý lid rozejde, a tak to může býti v neděli a svátek po střídě u jiných té mladé společnosti. Není-li pak to dosti zábavy pro mladý lid srdce nevinného?

Společensky nejhoršími a nejzlobnějšími jsou „špatné knihy“, proč? protože je déle u sebe mít, nepřetrženě a pozorně se s nimi obírat, snadněji je ukryti možná, nežli to se zlými soudruhy lze. Vůbec není radno, aby mladí lidé se příliš čtením pouze zábavným obírali. Tu nebuď „dlouhá chvíle“ výmluvou; neboť zdravá a silná mládež má se zajisté vážněji a prospěšněji zaměstnávat, nežli čtením povídek, a to povídek všelijakých i lehkovážných, na nichž mnohdy ani zbla není, coby poučovalo. Dítky školní mají zvláště své úlohy pracovat a školním předmětům se učit. Čtení zábavné přechází často v náruživou hltavost duševní, která bez rozdílu po každé knize se sápe, jsouc nejprve spokojena slušným vypravováním, konečně však i nemravnou, nevěreckou otravinu pohlcující. Tudíž má pravdu svrchu jmenovaný Plutarch, že „mládež má více potřebí moudrého vůdce při čtení, nežli když se choditi učí,“ kterýž by ji jednak zdržoval, aby se nepouštěla daleko a nepadla, jednak ji na pravou cestu ukazoval, aby nezbloudila. „Zvláště pak“, napomíná sv. Alfons Ligourský, „zakažte, křesťanští rodičové, svým dítkám čtení zamilovaných povídek, tak zvaných „románů“; nebo ty zanechávají v mladých lidech vždy neslušné, nepočetné, plzké myšlenky, jimiž od zbožných mravů odvráćeni a k hříchů naklonění bývají.“ — „Varuj se“, píše moudrý hrabě Stollberg svému synu, „varuj se mrzkého kaliště čtení románů; tím se čas maří, nevinnost podřívá, omrzelosť k vážnému čtení vštěpuje a zhusta náboženství kazívá“¹⁾.

Velikou též prozřetelností kupujte křesťanští rodičové i kalen-

¹⁾ Tu lze málokteré spisy zábavné svědomitě doporućiti. Nejspolehlivější jsou v tomto ohledu spisy Ehrenbergovy, Frant. Pravdy, Souhradovy a jiných z tisk. spolku, i z části povídky Boženy Němcové; z přeložených pak pro mládež nejvhodnější jsou Křištofa Šmida. (Nieritzovy bych pro náboženskou lhostejnost neradil.) Jiné vesměs jsou více méně závadné, buď že obsahující plotky zamilovaných, vadí mravnosti, obraznosť lživými poměry života naplňující, buď že, zvláště které se nazývají *dějepisnými*, tu „trudně slavnou“ dobu vlasti naší velebí, kdež národ náš, v náboženství i v politice jsa rozdroben, sám proti sobě brojil, strana stranu ubíjela, velebné památky bezohledně ničila, a tak drahou vlast napořád zubožovala. To jest právě tak, jako když někteří spisovatelé francouzští „velikou svou revoluci nejslavnější dobou“ národa svého jmenují. Spisy „krejcarové“, jež vlastenečťi pomatenci odevšad sbírají a obsaženou v nich jedovatinu jidášsky mezi nezkažený náš lid rozvádějí, ta všelijaká „tajemství“ à la E Sue a p. jsou na oheň špatná, nehodice se leč — na hnůj. Takové knihy nepřejděte přes váš práhl

děťc. Těch bývá co rok více a více; ale vedle nezávadného rozvrhu ročních částek a jiných prospěšných udání, obsahují též povídky a pojednání buď proti náboženství, nebo proti útlocitu mravnímu. Nejbezpečnější jest tu „Poutník, kalendář pro katolický“ a „Pečirkův vlastenecký kalendář, pořádaný od V. Štulce.“ — Můžete-li pak i nějaké „noviny“ nebo „časopis“ si objednat, tu nemohu vám z oněch navrhnouti leč „Čecha“ a z těchto „Blahověst“ a poněkud „Světozor“ z moravských pak „Hlas“ a „Školu B. Srdec P.“ dokládaje, že jest to velmi nesvědomitá věc, podporovati listy směru proticírkevního a je v domě svém k duševnímu otrávení svých dítek držeti.

Co mám říci o *divadlech*? Divadelní kusy novější doby jsou z větší části spracované romány, nebo obrazy ze života velkoměstského, v nichž se zločiny všeho druhu, podvod, cizoložství a všeliké šibalství líčí, ale tak, že to více vábí nežli odstrašuje. Dobře pravil již Tertullian: „Co vám ukazuje truchlohra? Smyšlená a přehnaná dobrodružství, připomínající vám ukrutnosti a hanebnosti, jichž byste neměli ani pomněti. — A co veselohra? co představuje vám ta? Nevěrnost mezi manželi, neposlušnost dítek k rodičům, svádění a porušení nevinnosti, neslušné šprýmy, podvádění rodičův a vyžilých starcův. A což pak tance (ballety) nebo živé obrazy? Vyvinují před očima vašimi všelikou neřeš člipného rozkošnictví, — slovem vše, čehož by křesťan ani pomněti neměl.“ Dle toho i podnes platného úsudku zřejmo jest, zdali se dětem navštěvování divadla dovoliti má, čili nic. Nedospělým a žákům nijak; dospělejším s opatrným výběrem. Nejspolehlivější by byla snad některá počestná opera nebo činohra; veselohry a frašky jsou z větší části pochybného druhu¹⁾.

„*Obcování osob různého pohlaví*“ nedovoluj se leč z vážných důvodův a se vsí opatrností, a byt nebylo nižádné příčiny k podezření. „*Máš-li dcery, opatruj těla jejich*“²⁾, dí moudrý Sirach: a jinde opět: „Dcera působí otcí tajné bdění, a péče o ní odnímá mu sen, an se bojí, aby nebyla prostopášná“³⁾. Dobře o tom se vyjadřuje ctihodný otec Bergamo řka: „Nemysli, že bych tě napomínal, abys všecy lidi v podezření měl, když ti radím, abys na své dítky bedlivý pozor dával. Zdali pak nezavíráme i své peníze a klenoty, aniž bychom tím všecy lidi za zloděje vyhlášovali? Lze o každém člověku dobré mínění míti, že jest slušný, mravný, poctivý, ale i přes to máme své svěřence pilně a opatrně střežiti, jakož nižádnému nic nekřivdíme, své peníze a stkvosty uzavírajíce.“

¹⁾ Viz ještě, co jsme o divadlech podali do „Blahověstu“ r. 1877. str. 111. — ²⁾ Sir. 7, 26. — ³⁾ Tamž. 42, 9.

Pročež, milí křesťanští rodičové! netrpěte svým synům a dcerám žádné známosti různého pohlaví. Každé takové důvěrné obcování mezi osobami rozdílného pohlaví považuj se *nejbližší* příležitostí k hříchu, která se rovná hříchu těšnému, nejsou-li při tom tyto tři podmínky: předně *opravdový úmysl* vstoupiti do stavu manželského s tou osobou, jejíž známost si kdo vyhlédává; druhé jistá *vyhlídka*, že ten sňatek možný jest; a třetí, že se to *brzo, v krátké době* státi může. Křesťanským rodičům tedy nastává ta přísná povinnost, aby bedlivě své děti na pozoru měli a jim všelikou známost zakázali a přetrhli, kdež není ani úmyslu ani možnosti, ani vyhlídky na sňatek a nebo že by teprva po letech jej uzavřítí možná bylo. Dobře praví blahoslavený Leonard de Ponte Mauritio z řádu sv. Františka: „Takové bezúčelné a dlouhé známosti mladých lidí mohou býti z počátku ovšem bezvadné a nevinné, ale časem nevinnost jich přestává. Nejprve si libují vzájemně na sebe pohlédati, pak pro vyrazení s sebou žertovati, to pak přechází, aniž bys znamenal, v náruživou žádostivost, jejímž splněním konečně bývá pád ve zhoubnou propast.“ Snad vlastní vaše zkušenost toto potvrzuje a nebo důkazy toho vůkol sebe ve svém příbuzenstvu a sousedstvu snadno naleznete. Buďte tedy pilně na stráži, abyste podobného neštěstí svoji rodinu uchovali.

Ba i tehdyž, když by vaše dospělá dcera pořádnou a počestnou známost měla, hodlajíc s rovněž tak počestným mladíkem v stav manželský vstoupiti, ani tehdyž neopomíňte opatrné strážce. Uvažujíc velikou lidskou slabost, ukládá svatá Církev v té příčině svědomitým rodičům tu povinnost, aby snoubenci nikdy s sebou soukromí ani nemluvili. Jak můžete tedy, rodičové! to zodpovídati, nechávajíc takové mladé lidi schvalně s sebou samými? jdouce jim stranou, abyste jim téměř příležitost k hříchu dali? ponechávajíc je večerní dobou samých před domem nebo v jiných úkrytech? dovolujíc jim procházky soukromí a přespělní? Srovnajte jak se takové vaše lehkovážné (neřku nic hůře!) jednání shoduje s přísnými slovy sv. Jeronyma, an dí: „Dej pozor, matko! na dceru svou, ať bez tebe ani přes práh nevyjde, a když jest s tebou, ať tě ani na krok neopustí; nedovol jí samotné ani k hrobům svatých putovati, aniž ti buď lhostejno, když by nějaký vystrojený mladík na potkání se jí poklonil a se na ni zasmál!“

Tak dle toho sv. otce nemají vaše dcery bez vás ani na poutě jíti, a vy jim dovolujete *i k muzikám, tancům, bálům*, bez vašeho ostrážitého průvodu! Když by nějaký vystrojený jinoch na potkání se na ně zasmál a je pozdravil, toho nemáte přehlédnouti, a vy jim dovolujete, aby se s takovými samy v tancích po celé noci

proháněly! ? Nikdy se nemohou rodičové ve svém svědomí upokojiti, opominou-li lehkovážně své dospělé dívky k muzikám a bálům doprovoditi a v čas opět domů dovésti. Je tam bez dohledu při tak nebezpečném vyrazení mezi mladšky ponechatí jest nedbalost těžce hříšná. Dobře praví týž sv. Jeronym: „Při tanci umírá nevinnost, při průvodu domů bývá pohřbena.“ — Nezdržuj se *nikdy dlouho* v takových plesích; neboť po půlnoci bývají obyčejně hlavy osvíceny či roznceny, a při takovém světle upadávají lidé v temnotu nepravostí a tou v oheň pekelný. Do dvanácté hodiny by bylo těch skoků dost a dost; co nad to jest, unavuje tělo i ducha a naklání k hříchu. Dívky pak školní anebo nedávno škole odrostlé vůbec se k tancům ani neberte ani nepouštějte. — Aníž pak mají rodičové práva, své dívky, když by k muzice jíti nechtěly, nějak k tomu nutiti. Zdali pak nemůže býti, že jim svědomí jejich zakazuje jíti tam, kde jest jim blížká příležitost hřešiti myšlením, pohledy, žádostmi, skutkem? A když z nějakého zbožného úmyslu se některého vyrazení zdržeti chtějí, jakým právem se smíte, otče — matko! odvážiti, abyste Boha o tuto jejich obět oloupili? Povázíme-li, jaký úsudek moudří a zbožní mužové o nebezpečí s tanci spojeném vydali a vydávají; jak tyto úsudky jejich každodenní skoro zkušenost potvrzuje: nemůžeme neraditi, leč aby všickni představení své svěřence všech tanců zdržovali raději, nežli jim dovolovali. Sv. František Saleský, který zajisté i vele-moudře i shovívavě o tancích soudí, praví, že jest to s nimi jako s houbami; sebe lepší nestojí za nic, a nemají-li zdraví škoditi, jest potřebí, aby byly zvláště upraveny a málo se jich a se vší opatrností požilo ¹⁾.

„Buďtež tedy bedliví, rodičové, a potvrďte v dobrém, co by jinak zahynulo“ ²⁾; neboť nebudete-li nad svými syny a dcerami ostražitým okem bdíti a nebudete-li hleděti, abyste moudrou a přísnou kázní slabou jich vůli potvrdili; snad klesnou v hřích a propadnou věčnému zahynutí. Od vás Bůh někdy duší jejich požádá. „Bděte nad nimi po každý čas“ ³⁾, nejprvé za dětinství, a více ještě za věku mladosti. Jednejte dle příkladu statné ženy, o níž svaté písmo dí, „že v noci nezhasne světlo její“ ⁴⁾, aby pozorovala mravy domácích.

¹⁾ Viz Bohum. kn. III. č. 31. str. 387. — ²⁾ Zjev. 3, 2. — ³⁾ Luk. 21, 36. —

⁴⁾ Přísl. 81, 18.

XVII.

V cizině.

Ale dívky nemohou povždy všecky u rodičů zůstatí, až by se zaopatřily, nýbrž jedno po druhém musí se s domovem rozloučiti, aspoň na čas, a jíti „do světa“ — „mezi lidí“. Chlapec sotva že ze školy vystoupí, musí do nejbližšího města se odebrati, učít se řemeslu, po několika letech musí dále do ciziny, aby se zdokonalil; dospěje-li do dvacátého roku a jest-li „k světu“, přichází k vojsku, bývá cvičen a „leží“ pak v nějaké daleké stanici. Jiný, který má schopnosti a na něž rodičové nakládati mohou, dává se do studií na školy latinské nebo realní, které bývají též více — méně vzdálené. — Děvcátům jest v té příčině lépe, mohou zůstatí u matky, až se „zaopatří“; ale některým také nastane mnohdy potřeba se rozloučiti s domovem a jíti do služby, poněvadž by jinak strava nestačila; někteří rodičové (nedím však, že by byli z těch lepších!) také své dcery vysílají do ciziny pro to, aby se snadněji „dostaly za muž“. Slovem dítkám nastane loučení, a to není nikdy nic radostného v rodině; tu není slyšeti leč hluboké vzdechy, není viděti leč potoky slzí, požehnání a — miláček přeráčí práh domova, aby snad nikdy více se zpět přes něj nenavrátil. Upřímní rodičové křestanští pláčí ne tak nad odloučením svého miláčka, než více v té trudné nejistotě: „Co pak ho asi tam v dáli v tom širém světě očekává? kam pak se dostane? jaká nebezpečí těla i duše hrozí mu v cizině?“ — Abych i ty rodiče pro případ takového jejich spravedlivého zármutku potěšil, udám jim v tomto článku, *jak by své dívky chrániti měli, i když se od nich odeberou.*

Čím starý, pečlivý a zbožný Tobiáš svého syna opatřil, než svůj otcovský dům opustil, bylo předně to, že mu vyhledal *věrného, spolehlivého průvodce*¹⁾. Podobně i ty hleď učiniti, máš-li své dítě z domova vypraviti. Tvůj syn, tvá dcera nebudou snad jediní, kteří se z svého rodiště pryč odebírají; zhusta se stává, že jich několik do téhož místa namíří, ba jsou i tam již někteří, ani je předešli. Nuže tedy ohledni se mezi těmi, kteří v onom místě buď již jsou anebo tam teprva jíti hodlají, není-li mezi nimi nějaké „zbožné“ duše, jíž bys svého syna, svou dceru důvěrně svěřiti mohl. Nalezl-lis takové, pozvi ji k sobě, pochval její poctivost, řekni, že k ní důvěru máš a požádej ji, aby se tvého dítěte ujala, jemu radou i napomenutím přispěla, když by potřebí bylo. Na-

¹⁾ Tob. 5, 4.

pomeň pak sám oba, aby jsouce krajané, k sobě pevně a věrně drželi, zlého se varovali, k dobrému se povzbuzovali. Hlavně pak, aby se drželi Boha a svaté víry; opatři je modlitební knížkou, růžencem, a p. Naleznou-li v tom místě, kam se ubírají, nějaké zbožné bratrstvo, ať se mu přidruží a své křesťanské povinnosti svatě vykonávají. Zvláště pak vy, tovaryši! hleďte vstoupiti v některý řemeslnický spolek, kdež byste se i ve vědomostech svých zdokonalili, i v neděli a ve svátek pořádně pobavili, prosti vši prostopášnosti, která, Bohužel! za naší doby velmi převládá.

K průvodcím na cestě života náležejí také *mistři*, u nichž se syn váš učí nebo pracuje, *páni a paní*, u nichž dcery vaše slouží. Ale Bohužel! tu mnozí rodičové nemálo chybuji. Starý Tobiáš se pilně ptal, kdoby byl ten, který se synu jeho průvodcím nabízel. Ale rodičové mnozí, ač by jim to často možná bylo, nic nedbají toho, kde se jich chlapec učí, u koho dcera jejich slouží, ponechávajíce to buď jejich vůli nebo náhodě. Avšak to není dobře. Rodičové mají každou hodinu věděti, v čí rukou dítky jejich jsou, a o to pečovati, aby co možná byly v rukou hodných, zbožných lidí; neboť oni někdy za své dítky odpovídati mají, od nich Bůh duše jich požádá. Smutno, velesmutno jest, že se u mnohých ani toho nedbá, zdali dítky jejich slouží a pracují u katolíků či nekatolíků anebo i židů. V tom ohledu by měli i rodičové i dítky býti svědomitějšími, opatrnějšími.

Avšak hleďte se, křesťanství rodičové, možná-li vám to, častěji *přesvědčiti sami*, jak to s vašimi dítkami v cizině vyhlídí. Již přirozená láska vás povzbuzuje, abyste je navštívili. I vyptávejte se v tom případě, jak se chovají: zdali se večerem netoulají, žádné-li známosti nemají, nechodí-li do hospody, neobcují-li se zlými společensky a p. Nebo na opak, dítky navštíví vás, ku př. při slavnostech, nebo je-li někdo z vás nemocen. Ale nač se tu obyčejně hledívá? Nejvíce se tu přihlížívá, jak jsou oblečeny, jakou mívají stravu, co si vydělají a vyslouží. Mají-li na sobě některý ten lehký a laciný kousek šatu, vyhlídí-li zdravý, zvláště pak přinesou-li ten některý uspořený groš, tu bývá radosti, tu bývá chvály a chlouby u přátel a sousedů, jak se dobře mají! Ale málokterým rodičům napadne zeptati se svých v cizině jsoucích dítek, zdali byly poslední velikonoční čas u sv. zpovědi a sv. přijímání, zdali chodí v neděli a ve svátek *na mši svatou*, zdali také někdy slyší slovo Boží na kázání, na učení, zdali svou ranní a večerní modlitbu vykonávají. Na to když se rodičové zeptají, mnohým dítkám se v srdci jako rozbřeskuje, a dokavade jsou nezkažené, navrátí se ke zbožným obyčejům, jestliže byly v nich lehkovázně něco pronedbaly.

Konečně ještě jedno mám na srdci, zeptati se vás, křesťanští rodičové, toto: *Modlíte-li pak se sami také pilně za své ve světě vzdálené děti?* Dali-li pak jste jim nějaké zbožné znamení, aby je nosily, křížek nebo posvěcený penízek? Poroučíte-li pak je denně pod ochranu *nejsvětější Svátosti?* do srdce Páně? do jeho svatých ran? Vyzýváte-li pak jim ku pomoci nejsvětější Rodičku Boží, jejich svaté anděly, jejich svaté ochránce a jmenovce? Poroučíte-li pak je Bohu v nejsvětější oběti mše svaté? Jako starý Tobias k svému synu na odchodu řekl, tak i vy rcete častěji, kdykoliv vzdálených svých dítek pamatujete: „Bůh budiž s vámi a anděl jeho svatý provázej vás na všech cestách vašich“ ¹⁾.

XVIII.

Vychování pro Boha.

„Vezmi to pachole a vychovej mi je; já ti dám odměnu tvou“ ²⁾. Těmi slovy odevzdala kralovička egyptská vytažené z řeky Nilu pachole, Mojžíše, matce jeho, jí neznámé. — „Vezmi to pachole a vychovej mi je; já ti dám odměnu tvou,“ tak praví též král králův ústy své chotě, Církve svaté, každé křesťanské matce, když jí novorozeňátko její z vody a Ducha svatého znovuzrozené a od duchovní smrti zachované opět podává. Po úvodu pak klečíc v tiché modlitbě, z hloubi srdce svého zasílá matka křesťanská k Bohu svou prosbu, své díky, svůj slib, řkouc: „Plesá srdce mé v Hospodinu, neb obveselil mne pomocí svou. Za toto dítě modlila jsem se a dal mi Hospodin, zač jsem prosila. Protož i já od dávám jej Hospodinu po všechny dny života jeho“ ³⁾.

To tedy žádá od vás, křesťanští rodičové! svrchovaný Pán všehomíra a to jste mu svým stavem manželským slavně slíbili, že totiž své děti pro Boha a pro nebe vychováte. Ani za mák mi nenapadá, abych si myslil, že byste na této své svaté a veledůležitě povinnosti pochybovali nebo ji menší jiných vážili. Jinak byste ihned přestali býti rodiči *křesťanskými*, jakmile byste opominuli za příkladem oněch matek ve svatém evangeliu své maličké k Pánu *Ježíši* uváděti ⁴⁾, vychovávající je pouze pro svět, („jež milovati jest nepřátelství proti Bohu“) ⁵⁾, rovnali byste se pak oněm krutým národům, kteří „syny své a dcery obětovali dáblům“ ⁶⁾. Nikolivěk! to zajisté nechcete, abyste duše, od Boha k jeho cti

¹⁾ Tobias 5, 21. — ²⁾ II. Mojž. 2, 9. — ³⁾ I. Král. 1, 27. 28. a 2, 1. —

⁴⁾ Mat. 19, 13. — ⁵⁾ Jak. 4, 4. — ⁶⁾ Žalm 105, 37.

a slávě stvořené, duše dle slova Tertullianova „přirozeně křesťanské,“ nevěreckým, beznáboženským vychováním Kristu odcizili a přes moc zpohanštili a tak ďáblu zaprodali. Naopak toho jsem jist, že byste rádi, aby ten šlechtný pud, kterýmž každé srdce se k Bohu a k blahu věčnému nese, jež Bůh v člověku i po dědičném hříchu zachoval a novým zrozením na křtu svatém utvrdil, v dítkách vašich se posilnil, aniž pak sveden byl a udušen láskou světa tohoto, „ana nesrovnává se s láskou k Bohu“ ¹⁾). Tak zajisté chcete býti svým dětem pravými náměstky Božími, jimž na spasení duší jejich nejvíce záleží a kteří k tomu, jakožto hlavnímu cíli vši snažností svou směřují; dle svatých andělů strážných chcete nejen těla jejich zachovati, nýbrž i duše jejich šťastně dovésti tam, kam je Otec věčný určil a Božský Spasitel neustále volá: „Nechtež maličkým přijíti ke mně a nebraňte jim; neboť jejich jest království nebeské“ ²⁾).

Nuže tedy, vysvětlíme si již, v čemže pravé zbožné vychování záležitosti má, neboť co posud jsme uvažovali, náleží k vychování vůbec. Mnozí rodičové jsou toho klamného náhledu, že již dosti zbožně vychovali dívky své, když je posílají do školy, mají k modlitbě, povzbuzují k službám Božím a přijímání svatých svátostí. Toť jsou ovšem důležité věci, o něž křesťanská rodina pilně dbáti má. Ačkoliv malý Samuel nebyl určen k stavu kněžskému, nic však méně dán byl od rodičů svých nejvyššímu knězi Heli, aby se od něho učil, jak má sloužiti Bohu. A tak máte i vy, křesťanští rodičové, aspoň v smyslu duchovním své dívky učiti, jak by s Bohem obcovati, naň pamatovati, jemu sloužiti měly. A v tom ohledu to již za našeho věku tak daleko přišlo, že mnozí rodičové se obávají, aby jich dívky nebyly „příliš pobožné,“ a přec takové dívky, jakož lze pozorovati, nic v pobožnosti nečiní „přílišného,“ nýbrž jen pouze svou nevyhnutelnou povinnost. — „Račte si pomyslití, dnes jsme chtěli použiti krásného jarního jitra a učiniti si „výlet“ k přátelům, a tu naše malá Bětuška přivstala si již o páté, aby mohla jíti na mši svatou; to dítě jest pobožné „až příliš.“ — „Co ty děti nyní mají s tou přísností! Považte jen, dnes přijda náš Karlík ze školy, nechtěl ani za celý svět vzítí masa do úst, že prý je *pátek*; ten bude ještě nemocen z té své svědomitosti!“ — „Ta naše Anežka jakmile dostane nějakou modlitební knihu do rukou, hned v ní celý den leží, až se i modlitbám z paměti učí; ta holka se buď zblázní anebo si zkazí oči; to také není dobře, z takových bývají „modlilky.“ Tak a ještě hůře se

¹⁾ I. Jan 2, 15. — ²⁾ Mat. 19, 14. Mar. 10, 14. Luk. 18, 16.

mluví nyní zhusta, zvláště mezi t. ř. „vzdělanci“ a „statkáři.“ O takových neřku dále ani slova; byloť by zajisté u těchto a takových na zmar. — Ale vy, kteří jste ještě svědomití rodičové, mějte se na pozoru, ať neškodíte sobě i svým dětem!

Při vychování tedy, má-li býti zbožným, hled se zevnějších služeb Božích jak v kostele tak po domácku. Jakož se nalezají lidé, kteří se sice mnoho modlí, zbožné knihy čítají, do kostela chodívají, ale přec opravdu zbožnými nejsou; tak může býti i vychování, při němž se na modlitbu a veřejnou službu Boží hledí, ale které nic méně zbožným nazvati nelze. Vychování zasluhuje slouti zbožným, když se dětem od prvního mládí „*ty věčné pravdy hluboko do srdce vštěpují, kterým svatá víra učí, zvláště o tom, k čemu Bůh člověka stvořil a jak se člověk k Bohu zachovati má.*“ Čím jasněji člověk tyto pravdy zná, čím živěji je na očích chová, čím snadněji si jich při každé příležitosti vědom jest, čím ochotněji, statněji a stáleji dle nich jedná, — tím jest zbožnějším. A tomu všemu ochotná dětská srdce slovem i příkladem tak naučiti a navyknouti, aby jim byla nezvratným pravidlem pro celý život, — v tom záleží účel a úloha opravdu zbožného vychování.

Nuže, které pak jsou ty články svaté víry, téměř jádro pravé zbožnosti, jimiž jemná srdce dítek opatřiti sluší?

První, co svým dětem opět a opět vštípití máš, jest, že všechno kromě hříchu pochází od Boha, velemoudrého a dobrotivého Otce nebeského¹⁾. Žásnou-li tedy nad hvězdnatou oblohou, nad pestrými luhy a sady, nad šumícími lesy, nad libými hlasy ptactva, ať jim nežvastáš „o matce přírodě,“ ana to štědře plodí smrtelníkům, nýbrž mluv k nim moudře za zbožnou matkou Machabejskou, řka: „Pohleď, synu, na nebe a na zemi i ke všem věcem, kteréž na nich jsou, a poznej, že z ničehož Bůh učinil je i lidské pokolení“²⁾. — „Onť dává všechněm život a dech, a nic by nemohlo trvati, kdyby On nechtěl, a nic se nestává, co by On nebyl přikázal“³⁾. Dále pak neužívej ve své řeči slova „náhody“, nestěžuj si „na osudy“ své a svých, nestav v domě svém za bohyni „slepou štěstěnu“; nýbrž vyučuj raději dle slov sv. písma své syny, že „od Hospodina pochází řízení losů našich“, a „v rukou Jeho že jest osud náš“⁴⁾. — Jsi-li šťasten vzdej „Bohu díky,“ řka za mudrcem: „Nic nemáme, co bychom nebyli obdrželi; Hospodin dává zdraví a život i požehnání“⁵⁾. — Když první vůz s obilím do stodoly vjede, nějaká dobrá zpráva přijde, některá práce se ti podaří, zavzni hlasitě: „Díky Bohu!“ až se to po celém domě

¹⁾ Jak. 1, 17. — ²⁾ II. Mach. 7, 28. — ³⁾ Sk. 17, 25. Moud. 11, 26. Pláč. 3, 37. — ⁴⁾ Přisl. 16, 33. Žalm 80, 16. — ⁵⁾ J. Sir. 34, 20.

ozve a všecko za tebou tak řekne; než načnež pecen chleba, znamenaj jej znamením svatého kříže; přijde-li „novinka“ na stůl, obléčeš-li nový šat, nezapomeň říci „požehnej Bůh!“ Před jídlem ať se vše modlí: „Oči všech hledí k tobě, ó Pane!“ a d., po jídle pak: „Račiz nám Hospodine, požehnatí,“ a d. — Potká-li pak tebe nebo někoho z rodiny nějaké neštěstí, rci s Jobem: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal; jak se Pánu Bohu líbilo, tak se stalo: buď jméno Páně pochváleno!“¹⁾ Aníž pak uváděj novomodní pozdravy, nýbrž zůstaň při starých, upřímných a zbožných: „Pozdrav vás Pán Bůh!“ — „Pochválen Pán Ježíš Kristus! Až na věky. Amen.“ — „S Pánem Bohem!“ — „Požehnej, — pomáhej, — zdař vám Pán Bůh!“ — „Zaplať Pán Bůh!“ — „Bohdá!“ — „Bude-li vůle Boží;“ a p.

Dále se vstip mladým lidem, mají-li býti zbožnými křesťany, to přesvědčení, *„že člověk stvořen jest, aby došel s milostí Boží blaženosti nebeské, pročž i hlavní jeho péče má býti, aby spasil duši svou.“* „Hosté jsouce a poutníci²⁾, nemáme zde stálého bydla, nýbrž hledáme budoucí³⁾, tak že náš cíl a konec jest život věčný“⁴⁾. — „Což by tedy prospělo člověku, byť celý svět získal, duše pak své škodu trpěl“⁵⁾. Aby tato moudrost Boží, ač ji mudráctví tohoto světa bláznovstvím považuje, v srdci vašich dítek, křesťanství rodičové! co nejpevněji, co nejživěji utkvěla, k tomu přičiňte se, seč jste, slovy, skutky. Již svatý Jan Zlatoustý žehře na ty otce a matky, „jižto synům a dcerám svým zvelebují ty, kteří se z nízkého rodu ke stavu vznešenému učeností a přičinlivostí vysinuli, kteří velikého bohatství získali, kteří na dobré místo se doženili, anebo které se tak dovdaly, kteří si nádherné domy vystavěli; ale naopak o nebeských věcech a věčné blaženosti, o kráse a slasti života onoho nic anebo jen málo se zmiňují, ba kdo by jim o tom začal, toho hned okřiknou, jakoby je z vezdejšího štěstí a poklidu vyrušoval.“

Ať taková pohrůžka neplatí též tobě! Neveleb dítkám svým nikoho pouze pro to, že jest bohat a vznešen, že se stkví krásou tělesnou, že veliké štěstí a dobré bydlo má; nemluv o nikom pohrdlivě pouze pro to, že jest chud a všelijak nuzen, sprostého stavu, neumělým, nesličným, nešťastným ve svém podnikání; nýbrž uč své dítky každého posuzovati dle jeho vnitřní ceny a povahy, dle jeho spravedlnosti a zbožnosti. Při vlastním i jiných štěstí připomeň jim bohatce an sobě sám řekl: „Nyní jez a pí a buď vesel!“ ale jemuž i Bůh řekl: „Blázne! dnes bude duše tvá požádána od tebe, a co jsi nashromáždil, čím bude?“⁶⁾ Učí-li se syn

¹⁾ Job. 1, 21. — ²⁾ I. Petr 2, 11. — ³⁾ Žid. 13, 14. — ⁴⁾ Řím. 6, 22. —

⁵⁾ Mat. 16, 26. — ⁶⁾ Luk. 12, 19.

tvůj dobře, jeví-li dcera tvá hbitost a schopnost k domácímu hospodárství, vyjev radost svou nad tím, abys je povzbudil, ale připomeň jim i napomenutí Páně k Martě, řka jim: „Dobře tak, milé dítě! ale jednoho jest potřebí; nezapomínej pro vezdejší věci na věčné, tyto jsou částka nejlepších“¹⁾).

Nedaří-li se ti, jsi-li nuzen a strastmi stížen, nestěžuj si příliš, nezoufej; nýbrž hled' i sebe i své svěřence povzbuditi slovy zbožného Tobiáše: „Dítky, nebojte se! Chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, jestliže se budeme báti Boha a odstoupíme-li ode všeho hříchu a budeme-li činiti dobré“²⁾. — I tomu podobné úsudky nechť slyší od tebe dítky tvoje, jako: „Co to všechno prospěje, nejsme-li dobrými před Bohem?“ — „Co to a to škodí, máš-li dobré svědomí?“ — „Pro to a to mohu přec spasení dojíti.“ — „To není tak zlé jako hřích a peklo!“ — „Všeho do času, jen Pán Bůh na věky!“ — „Byť všechno bylo to tam, jen se nespouštějme Boha svého!“ — „Všecho pomine, jen ctnost a zbožnost zůstane věčně!“ — Ta a taková slova mluv dětem svým a dokazuj je skutkem i měj je k tomu, ať samy je v životě zachovávají. „Jedno takové slovo,“ dí sv. Alfons, „jest s to, aby utkvělo v srdci dětském a zachovalo je v milosti Boží.“

Avšak i mnozí světáci i světačky žijí v té bludné domněnce, že kráčeji po pravé cestě k věčné blaženosti; pročež poukazuj svým dětem i slovem i příkladem k tomu, „že není jiné cesty k dospění blaženosti věčné, leč věrné plnění vůle Boží.“ — „Chceš-li do života vjíti, zachovej příkázání!“³⁾ — Nejhlavnějším neduhem věku našeho jest nesvědomitost. Nyní se zhusta koná jen to, co užitek přináší, a přemnozí se varují toliko toho, co škodu působí; málo kdo se táže, co jest povinen, nejvíce si každý hledí jenom toho, co se mu líbí, nebo snad tu a tu některý si pomyslí: „Co pak by řekli lidé, kdybych toho nebo toho se dopustil.“ Ale naše i časné i věčné blaho závisí od toho, abychom svědomitě a věrně konali, *co Bůh přikazuje*, byť nám to buď ani nebylo po chuti, anebo nám z toho i škoda vzešla; a pak abychom se varovali všeho, *co Bůh zakazuje*, byť nám bylo zdržení se toho sebe obtížnější a my hned o nějaký prospěch při tom přišli. Nechať tedy dítky tvoje od první mladosti zvyknou si, tázati se ve všem *svého katolického svědomi, a jednati dle toho, jak jim toto přikazuje*. — „Ten a ten praví, že to a to činiti není potřebí; ta a ta prý to také nedělá.“ — „Já se stydím tak a tak jednati;“ — „oni se mi druzí vysmívají, když tak činím;“ — „oni praví, že to a to

¹⁾ Luk. 10, 42. — ²⁾ Tob. 4, 23. — ³⁾ Matouš 19, 17.

není žádný hřích;“ — s takovými a těm podobnými výmluvami přicházejí dívky přečasto ze zlých společností, nemají-li to neštěstí je slyšeti doma od rodičů samých, *majících větší bázeň před lidmi, nežli před Bohem*. — Ach, křesťanští rodičové! mějte bedlivý pozor, ať se taková podlá bázeň před lidmi nezahníždí v útlém srdci vašich dětí, jich svědomí nezkaží, a od Boha je neodvrátí. Nečinite se toho sami viinni, chválicate a odměňujete svým dětem jenom to, co prospěšno jest, ale ctnostné není, a naopak kárajíce a trestajíce, co škodu přináší, ale není hříchem. Toho je varujte, co jest těžkým hříchem řkouce „To nesmíš! to jest hřích a přivádí do pekla!“ — a jenom při dobrých skutcích je máte povzbuditi slovy: „To bylo dobře; budeš-li vždy tak činiti, přijdeš do nebe.“ Hrozná pak jest zaslepenost malé poklesky proti zdvořilosti, nebo chybičky z nepozornosti přísně trestati, ale znamenitých provin proti Bohu a bližnímu nic si nevšímati. Avšak o tom dále promluvíme zevrubněji.

Z toho jde čtvrté pravidlo křesťanského života, které co nejhlouběji se má zapustiti v srdce dětí, že totiž *hřích smrtelný, t. j. dobrovolné a vědomé přestoupení zákona Božího v důležité věci*, jest člověku *největším neštěstím*, připravujíc ho o milost Boží a život věčný. Pohnutlivé jest, co čteme v životě svaté Blanky, matky sv. Ludvíka, potom franckého krále. Celujíc toho svého synáčka, často říkávala ta svědomitá máti: „Ach, milé dítě! nedopusť se nikdy žádného těžkého hřichu; raději bych si žádala, abys ihned v náručí mém umřel, nežli abys se kdysi těžce prohřešil.“ Origines pak vypravuje, že se ho otec jeho Leonidas, potom svatý mučeník, tázával častěji, jest-li ještě v stavu milosti Boží, a kdykoliv mu přisvědčil, že ho na prsa políbil, raduje se, že srdce synáčkovo jest chrámem Ducha svatého. — Ó kéžby mnoho takových otcův; takových matek bylo, ani by své dívky od mladosti učili, „jak hrozno a trpko jest spustiti se Boha a jak všickni, kdož činí hřích, nepřátelé jsou duše své!“¹⁾ Sotva lze uvěřiti, jak mnozí rodičové nechávají své dívky jíti k svaté zpovědi, aniž by jim řekli slovíčka o tom, jak ohavný jest hřích a jak velmi by ho želeli měly! Jak mnoho by působilo při takové přislušnosti vroucí napomenutí zbožného otce, zbožné matky! — Dále pak navykněte své dívky k tomu, aby každodenně své svědomí zpytovaly, což mocně povzbuzuje, aby hřích měly v ošklivosti a se ho varovaly. Jakož pak svatý Job denně oběti vzdával za své dívky, „aby snad nebyly zhřešily a Boha se nespustily v srdcích svých“²⁾;

¹⁾ Tob. 12, 10. — ²⁾ Job 1, 5.

Tak i zbožní rodičové poroučejte dítky své na modlitbách Bohu, aby je hříchu uchoval a v dobrém utvrdil. Již pro to by měly býti v každé rodině křesťanské „Životy svatých,“ z nichž by všem možná bylo dočísti se, jak praví křesťané vždy nenáviděli hříchu, tak že raději smrt podstoupili, nežli by se ho byli dopustili.

Nyní pak podotknu ještě toto, nač, prosím, bedlivý pozor dejte. Aby vedení a konečné vychování dítek opravdu zbožné bylo, naučte a navykněte je, „*aby vždy v jednání svém měly nadpřirozený účel na mysli.*“ Činiti dobré jenom ze zvyku, z opatrnosti světské, z ohledu lidského a p., není žádnou ctností *křesťanskou*, Bohu libou a spasitelnou, nýbrž jest toliko přirozenou rozšafností, (humanitou — lidskostí — říkají tomu lidé učení); ale ta nedostačuje člověku k spasení, nepocházejíc z milosti, a v pokušení zhusta neostojí, nýbrž zdánlivým klamem se ukazuje. „Můj spravedlivec žije z víry“, dí Duch svatý ¹⁾, rozuměj, že před Bohem toliko ten jest opravdu spravedlivým a zbožným, který v tom, co činí a čeho se varuje, řídívá se dle příčin na víře se zakládajících, který se snaží ctnostně a zbožně žíti, aby se Bohu líbil a jej tím oslavoval, aby Pána Ježíše následoval, aby věčného života dosáhl, aby posvěcující milosti nezmařil, a p. Uvykněte dle toho, milí rodičové! své dítky k tomu, ať každý den k ranní své modlitbě připojí „*dobrý úmysl*“ asi takto:

„Všecko k větší slávě Boží!
 Jeho chvála nechť se množí
 Každou prací i radostí.
 Bohu budiž všecko dáno,
 Všecko jemu věnováno
 S tvou, ó Ježíši, milostí! ²⁾“

Patříte-li že se nějaké chyby dopustily, nenapomínejte je pouze po světsku, jako: „To není hezké!“ — „Tak se chováš před lidmi?“ — „To se nesluší!“ — „S tebou člověk jenom hanby si utrží,“ a p. Nic tak, nýbrž raději vždy vaše napomenutí spojeno buď s myšlenkou nábožnou, jako: „To se Pánu Bohu nelíbí;“ — „to tě Pán *Ježíš* nebude míti rád;“ — „tím zarmucuješ svého svatého anděla strážce;“ — „jak to můžeš činiti, an Pán Bůh tě vidí,“ a p. Dobře jest též, dítky, když chybují, upamatovati na to příkázání Boží, proti kterému chybily, na příklad svatých dítek, které v tom a v tom případě jinak jednaly a d. Jedna zbožná matka

¹⁾ Řím. 1, 17. — ²⁾ Jiný způsob vzbuditi dobrý úmysl nalezneš v modlitebních knížkách, zvláště „Svatyni Sionské“, v „Kytici rajské“, v „Duchovním boji“ a j.

člunmyslně vedla svou dcerušku k tomu přesvědčení, že všechno, co chudým se uštědruje, dává se vlastně Pánu Ježíši v osobě chudých. Majíc v skleněné skříni sošku malého Ježíška, postavila tam malý košíček, do něhož dceruška každý penízek ukládati měla, který se pak odtud dostával do rukou chudým. — Velekrásně lze použití i slavných nebo jinak znamenitých dnů, aby se zbožná mysl dítek oživila. Tak lze ku př. říci: „Dnes jest Navštívení bl. Panny Marie, navštívme tedy tu a tu nemocnou osobu.“ Nebo: „Dnes jest den Narození Páně; co pak ty přineseš Ježíškovi?“ — Nebo vadí-li se dítě některé v pátek nebo ve svatý týden, řci: „Styď se! kdo pak se bude vaditi v den, když Kristus Pán se za své protivnysky modlil?“ — „Dnes jest Panny Marie den, buďtež hodni a pobožni!“ — Bydlíte-li na blízku chrámu Páně, připomeňte svým dětkám často, jak jsou téměř v ustavičném sousedstvu s Pánem Ježíšem ve svátosti oltářní, a jak tudíž se mají tím vroucněji modliti, tím bedlivěji všeho zlého se varovati a t. d. — Katolická víra poskytlá zajisté přemnohé a rozmanité příležitosti ke vzbuzení a oživení zbožnosti, jenom aby toho každý pamětliv býti a k dobrému vychování svých dětek použití uměl! Jakmile tedy děti vaše štebetati mohou, ať říkají:

„Pane Bože, dejž mi zbožně žiti,
A pak k tobě do nebe přijíti!“

Avšak co vzpomohou všechny tyto dobré rady, když byste, rodičové, sami nebyli opravdově zbožní?! Pročež hleďtež sami mysl i řeči i celý život svůj dle těchto zásad zříditi, aby děti vaše, co jim poroučíte, jako v živém obraze patřily a k následování vás povzbuzeny byly. Jmenovitě na vás toho žádám, — či žádá Církev svatá, křesťanské matky! abyste svou zbožností celou svou domácnost zasvětily. Neboť od své matky dostává dítě símé zbožnosti již prvé, než se narodí, jakož o sobě sv. Augustin dosvědčuje, „že soli Božské moudrosti již okusil, jsa pod srdcem matčiným.“ A jistotně z očí zbožné matky září bázeň Boží a láska k Bohu; pohled její, když laskavě napomenutí z úst jejích v srdce synovo — dceřino plyne, jest jiný, nežli matky světácké; hlas její má cosi libého a dojemného, nežli slova nějaké prosté nebo dokonce upýpavé vychovatelky; svou pokorou, svou nelíčenou upřímností, svou moudrou povážlivostí jest téměř „zřícadlem spravedlnosti“, v němž se jasný obraz Boží jeví a v útlé srdce dětské obrází. — „Račiz, milostivý Bože! všem křesťanským matkám vstřipiti Ducha pravé zbožnosti a obnoví se tvářnost země, zalidní se tvoje sídlo nebeské dušemi svatými!“

XIX.

Svéhlavost a poslušnost.

Byť se náhledy rodičův u vychování dítek sebe více lišily, v tom jednom se přec všickni srovnávají, žádajíce si míti *dítky poslušné*. Ale důvody takové žádosti bývají rozličné. Rodičové nevěřící a vlažní žádají si poslušnosti svých dítek z pýchy a hrdosti; rádi by totiž vládli všemu, co vůkol nich jest; libují si, když všecko k nim hledí a od jich pokynutí závisí; lichotí jim, mohou-li se svými zvedenými dcerami, poslušnými syny chlubiti. Že takové smýšlení ani ctností není, ani k ctnosti nevede, samo sebou se rozumí; tací zbožňovatelé sebe samých vychovají tím buď hrdopysné nezvedence, buď pokrytecké lichometníky. Ale zbožní rodičové žádají od svých dítek poslušnosti ve jménu Božím a k plnění zákona jeho. Uznávají vždycky, že nejsou žádnými pány, nýbrž služebníky, byť i jiným příkazovati právo měli, činíce to pouze za příkazem Otce nebeského a jsouce mu za to ve všem a přísně zodpovědni; nežádají poslušnosti od svých dítek z lásky sobecké, nýbrž poslušnost sama jest jim účelem, jsouc nejenom Bohu milou ctností, nýbrž i cestou k dosažení ctností jiných.

Avšak byť byla žádost míti *dítky poslušné* sebe všeobecnější, nic však méně ozývá se přes to vždy více a více stíznost, „že *prý dítky nyní poslouchati nechtějí*.“ Ovšem má toho vinu poněkud duch časový, nesa se k nevázanosti a zpouře. Tím zlým příkladem nakazí se i sebe lepší dítky, tak že tím i mnohá zbožná rodina zle trpí. Kde se to však stává, není to naprosto bez viny otcův a matek, neboť oni právě jsou povinni, aby všemožně zabránili a překazili tomu, aby se žádný zlý duch v jich rodiny nevpízl a jich dítky nepokazil. Ale tu právě chyba vězí. Mnozí zajisté rodičové pouštějí se neopatrně tím *svobodomyšlným proudem* doby naší, který již již celý náš společenský řád podemlíti a sřítiti hrozí. Tu se staví otec hrpopyšně, a hlásá po celém domě: „že mu nikdo nic nemá poroučeti;“ laje na každý zákon, kterým se k obecnému dobru volnost jednotlivcova obmezuje; i mnohá matka již říkává, „že smí dělati co chce, aniž by koho dbala.“ Ba i proti Bohu samému vzpouzívá se již ta zpupná libovůle, ozve-li se takovému domyšlivému svobodníku Bůh se svým přísným: „nepomyslíš!“ — „nepožádáš!“ — „nepromluvíš!“ — „nepohledneš!“ A byť ihned ten a ten nerouhal se Bohu přímo, vyleje si žluč tím hořčeji na náměstcích jeho, na *duchovních*, nazýváje Božská příkázání „blábolením kněží,“ —

„otroctvím“ a p. Kde se takové mravy vplížily, kde takové písně se ozývají skoro co den, ký div, že se tam vyplní pořekadlo : „Jako staří zpívají, tak i mladí vrzají?“ ký div, že se tam syni holobrádkové s otcem o domácí právo „konstitučně“ hádají? že děvčata se z područí matčina vybavují? Chcete-li, křesťanští rodičové, aby vás děti poslouchaly, dejte jim v tom živý příklad, věrně a svědomitě i slovem i skutkem plně příkázání Boží i církevní, poddání jsouce bez reptání vrchnosti své pro Boha, pro svědomí.

Avšak toto pošetilé milkování s rozpoutanou libovolností naší rozhárané doby, kdežto by rád každý všem rozkazoval, žádný žádného poslouchati nechtě, není jediná chyba, kterouž mnozí zpozdlí rodičové sami ducha neposlušnosti svým dětkám vštěpují a pak si naň trpce stěžují. Jest ještě drahně takových vychovatelských chyb, jimiž se nevázanost u mládeže působí. K těm tedy nyní zřetel svůj obrátíme, poukážíce *ke třem* pravidlům, jimiž se u dítek poslušnost docíliti má. Hlavně tedy, kdo chceš míti děti poslušné, hleď k tomu, abys jim *svěhlavost* zlomil, *úctu* jim vštípil, *lásku* jich a *oddanost* sobě získal.

Nad všemi schopnostmi duševními vládne u člověka *vůle*, řídící je ve všem všudy. Kdyby naši prarodiči vůle své nebyli zle užili k hříchu, přestoupivše příkázání Boží, mohli bychom nyní vždy činiti co chceme, nahlížejíce v každém případě, co jest dobré, a jsouce též silni dosti, abychom se k tomu i rozhodli i to vykonali. Bychomť i nyní, světlem víry jsouce na rozumu osvětleni, věděli, co máme činiti a co nic, cítíme přec všickni vždycky, že vůle naše jest příliš slabá, aby skutečně vykonala, co rozum za dobré uznává, poněvadž zlá náklonnost dobrou vůli vždy jinam láká a táhne. Podobna jest vůle naše slabému stromku, anť přirozeně vzhůru vzrůstá, jež pak divá bouře násilně k zemi sklání. Pročež nemá-li zakrsati a zahynouti, třeba jest, aby byl uvázán k pevnému kolu; vzduch, světlo a teplo přispěje mu pak k síle a potom k ovoci. Tento kůl, k němuž vůle naše připevněna a tím posílněna bývá, jest *vůle našich vrchních*, k níž se poslušností vážeme, v bouřlivých pochybnostech upevňujeme, milost Boží si získáme a tak ke všemu dobrému schopni býváme. Patrnou, ošemetnou lží tedy jest, praví-li novověké rozumářství, že by zapření své vůle rozumnou poslušností bylo podlým ztročením svobodného ducha lidského, neboť právě naopak jest vybavením jeho a vyprostěním od bludu, slabosti, hříchu. Neboť co svou vůli nazýváme, není vlastně naší náklonností k dobrému, nýbrž bludným vábením smyslnosti, ana slabost naši pobuřuje a k sobě snižuje. Tak jest

tedy nevyhnutelná potřeba, aby ten slabý strůmek, vůle naše, byl kolem vůle vyšší upevněn, aby vzrosta pak v mohutný kmen, odolal všem bouřím i prudké smyslnosti i uchvacujících útoků zevnějších. A nedokazuje-li pak zkušenost každodenní, že lidé svévolní bývají v životě malátnými slabochy, kdežto rozumné poslušní pevnou a statečnou povahu osvědčují?

Pročež i moudrý Sirach napomíná i dospělé muže k umrtvení své vůle, říká: „Po žádostech svých nechoď a od vlastní vůle odvracuj se“¹⁾ i zvláště rodičům to radí, ohledně jich dětí říká: „Nedávej synovi svému moci v mládí a nepřehlídej obmyslu jeho; shybej mu šíji a tresci ho, dokavad jest mlád, aby snad nezatvrdil se a zprotivil se tobě a ty měl bolest duše“²⁾; neboť „pachole kterému se pčustí vůle jeho, zahabuje matku svou“³⁾.

„V mládí“ a „dokavade jest mlád,“ dí sv. mudrlec. A zbožný biskup Sailer praví: „Ohýbání mladistvé svéhlavosti jest nejtěžším úkolem vychovatelovým;“ a jiný zkušený vychovatel tvrdí, že „poslušnost více nežli všeliká jiná ctnost cvičení potřebuje,“ pročež se tím „záhy začítí má.“ Již to kojeňátko v kolébce projevuje vůli svou, nemohouc jinak, „pláčem.“ Tu zachovej se svatě, pláče-li to maličké ze skutečné potřeby, z hladu a žízně, že jest mu horko nebo zima, že má nějakou bolest nebo že leží v nečistotě, nikdy je nenechávej dlouho kvíletí o pomoc, nýbrž odpomoz co nejčerstvěji potřebě jeho, upokoj, ukoj je. Ale ani větších dětí nenechávej dlouho žebroniti o to, čeho skutečně potřebují a ty jim rozumně odepřítí nesmíš a nemůžeš. Tak by byl holý nerozum, nechávati je po celé hodiny prositi za důležité potřeby školní, za svačinu, za nevyhnutelný oděv a t. p. Odpíráním povinných potřeb vyvolává se jak u malých, tak u velkých vzdornost a vzpoura, ba přivádějí se i ke krádeži. Avšak jsou některé dítky i choullostivé, plačtivé povahy, což mnohdy ze slabosti tělesné pochází. Takoví „kvíkákové“ zasluhují shovívavosti, povzbuzení, vyrazení, posílení, čehož lze zvláště docíliti pohybováním se v čerstvém vzduchu a pomocí lékařskou. S takovými přísně a tvrdě nakládati byla by rovněž chyba, jako jest je mazlením ještě více kaziti.

Ale jiná se musí zahráti dětem, které se dávají do pláče bez příčiny, z pouhé svévole. Ty ukájeti lichocením a sliby byla by se strany rodičů slabost, jen k horšímu vedoucí. „Ať si taký „křikloun“ vřeští, až má dost, ani si ho nevšímni; však on přestane, uvida, že si ničehož nevypláče. Učiníš-li mu jednou po vůli,

¹⁾ Sir. 18, 30. — ²⁾ 30, 11—18. — ³⁾ FHel. 29, 15.

rozvrěští se ti podruhé tím více, mysle, že křikem svého účele dosáhne. — Jedno děvčátko mělo z příkazu lékařova pít po ránu čerstvě nadojené mléko. I stalo se jednou, že toto nebylo hned přichystáno. I dalo se to rozmarilé stvořeníčko do hlasitého pláče, a když mu je po chvíli matka přinesla, odstrčilo hrneček, že se převrhl a mléko vyteklo, řkouc: „Já už nechci!“ Matka odstavila nádobu stranou. Tu ono počalo znovu vřestěti: „Ale já teď chci, dejte mi je!“ Slabá matka učinila mu po vůli. Já bych tak nebyl učinil. — Dále už dospěl malý Petřík. „Hodný chlapec,“ chválvala matinka, „jen když se mu jeho vůle nechá.“ Stůj tu příklad jak hodným byl a jak moudře s ním zacházeli. Jednou chtěl dvěře zavřít sám, ano právě přicházející děvečka je za sebou zavřela. Tu se dal do hlasitého pláče, jako by mu o život šlo. „Ubožáčku,“ řekla babička za stolem sedíc, „viď, že's se opozdil; pojď sem, tu máš kaffčko.“ — „Já nechci!“ — „Kačeno,“ poručil otec, „otevři zase dvěře! Tak! Jdi nyní, Petříčku, a zavři je.“ — „Já teď také nechci,“ odpověděl hodný chlapeček. — „Pojď sem ke mně,“ dobřila matka, „tu máš kousek cukru.“ — „Já nechci; sněš si ho sama.“ A tak nezvedenec opra hlavu o zeď řval, co mu hrdlo stačilo: „Ach, Bože!“ kvílela babička, „to dítě to nemůže zapomenouti!“ — To jest příklad, jak se dívky *kazí*.

Jakož jest chyba, dětem odpírati, zač právě prosí, tak jest i velmi nerozunno, jim ve všem po vůli býti, čeho se jim zachce. Ať nedím že mnohdy žádají, co jest škodlivé, nemožné, neslušné, může i snít každý otec, každá matka někdy zvláštní svůj důvod míti, proč by jim to a to nedali, byť i bylo jenom, aby je naučili, něco si odepřítí. Pročež neostýchejte se, rodičové, říci dítkám svým: „To ti nedám!“ — „To nedostaneš!“ — „Tam nepůjdeš!“ Avšak trvejte pevně, jako železnou vůli na tom, co jste jednou řekli; nebo jednou li se poddáte vůli svých maličkých, způsobíte si brzo u sebe „převrácený svět,“ tak že bude poroučeti, kdo by měl poslouchati. Ráčí-li synáček — dceruška nosiček věšeti, mračiti se a p., když se jim nestalo po vůli, nechtež jich, nevšímuouce si jich ani, až sami se přilichotí. Pakli nespokojenost jejich přejde v urputnou vzdornost, zahodí-li, co se jim podá, vrhnou-li sebou na zemi, třepajíce rukama, nohama, tu pomoz metla, odstrčím do koutka neb i zavřením na krátký čas, aniž pak se vzdornku okaž laskavé oko, pokud mysl svou nezmění. Jenom jednou ukážete-li se v takovém případě slabými, máte pak svůj kříž se svéhlavcem po celíčkový život.

Tu však podotknu ještě něco, dejte pozor, jest to velmi důležité. Moudrý Sirach praví: „Jeden staví a druhý boří; co z toho

mají, leč práci¹⁾? Ničím se nezmáhá svéhlavost u dítek více nežli tím, když se jim s jedné strany dá za právo, s druhé pak za nepravdu; když se jim s jedné strany poskytne, co se jim s druhé odepřelo, když jedna strana vůli jich potvrdí, druhá pak jí odpírá. Přijde-li ku př. maličký s pláčem k matce, stěžuje si na otce, že mu to a to nechce dáti, a matka pak, buď si jenom žertem nebo i opravdu, vytýká onomu, že dítěti nic nepřeje; nebo když přemoudřelý tatínek matku, dceruše něco odepřevší, žertem na rameno klepne, nebo i miláčku svému metlu do ruky podá, aby „zlou mámu bacala;“ — tuť vskutku nevím, kdo by většího trestu zaslouhoval. Ale i všecko prostředkování od přátel, bratří, čeledi budiž přísně zamítnuto, jedná-li se o to, aby se svéhlavost dítek oblomila.

Bláznivou pak jest pošetilost, „*svéhlavost u dítek schvalně vyvolávati*,” když se jim ku př. něco poskytá a zase odnímá, aby se tím více potom roztoužily, rozdráždily, svou mrzutost ukázaly a p. Anebo když bys se bez potřeby a příliš po jich žádosti ptal, ku př.: „Jak pak to chceš míti?“ — „Jest to tak dobře?“ „Líbí se ti to takto?“ — „Máme jíti na procházku?“ — „Chceš hajat?“ a pod. Takové lichotivé přívětivosti nehodí se pro dítky a čím jsou menší, tím méně; naučte a navykněte si je rodičové, aby spokojeny byly, co jim dáte. Aniz pak se jim trpěti smí, aby buď bratřím nebo čeledi prikazovaly; rodičové jsou páni v domě, dětem nic nesluší jiným vládnouti. Mají-li posloužení od jiných potřeby, ať se obrátí k vám, a vy pak dejte náležitě rozkazy. Mimo to, že by se dětem, kdyby směly jiným poroučeti, hrdá vládychtivost vstúpila, má se bráti i slušný ohled k sloužící čeledi; sloužití jest dosti trpká věc, ztrpčuje se pak náramně, když se nerozumným a svévolným dětem dovoluje služebnictvem postrkovati. Nepohodnou-li se dítky mezi sebou, nedávejte nikdy právo nikterému bez zdravého uvážení, jak se často děje, že buď miláček, nebo nejmladší vždy za pravdu dostává, jiný pak všecko odnésti musí za všecky. — „Už tě zase nenechají, můj holoubku?“ — „Počkej ty, darebo, budeš-li ještě jednou mého Jeníčka hněvati, dostaneš!“ — „Hned to dáš mému Vanouškovi!“ — „Starý osle, ty! což nemůžeš mladšímu ustoupiti?“ a p. — Opět příklady, jak se dítky *kazívají*.

Co však svévolnost dítek oblomujete, hleďte spolu i svou vůli u nich ku platnosti přivésti, t. j. *učte a cvičte je záhy ruče, a na slovo poslouchati*. Nikdy ať bez dovolení vašeho nikam ne-

¹⁾ Sir. 34. 28.

jdou, aniž se přes určený čas zdrží, nikdy ať si nic bez vašeho vědomí a dovolení neberou. Protož nežli jim něco přikázete, rozvažte bedlivě, ať na nich nežádáte nic nespravedlivého, ani směšného, ani přes jich síly; jestliže jste se přenáhli s nějakým rozkazem, zničte, odvolejte jej co nejdříve, jak se vám mírnou námitkou nemožným nebo nevhodným ukáže. Nemáte-li k tomu žádného důvodu, stůjte na svém, co jste rozkázali, nedadouce se ničímž mýlití, ani otálením ani vzdorovitostí. „Dobré děti poslouchají na slovo, nikdy si nenechávají nic dvakrát říci; co jsem řekl, řekl jsem!“ To se dětem opět a opět připomínej. Vizte pak i jak se vyplní, co přikazujete; svévolné děti rády si příkazy rodičův obejdou a tak přec jenom činí, co se jim samým líbí. Znamenáte-li to, upamatujte je vlídně ale přísně na to, co jste přikázali, řkouc: „Nevíš, co jsem řekl? — Tedy chutě do toho!“ Nestane-li se ani tak, co jste veleli, odstrčte je pak od sebe, když za něco žádají, a nebo jdou-li k jídlu, odstraňte je slovem: „Prvé udelej, co máš přikázáno, potom přijď.“ — Tak jen vždycky pevně! Vůle, dle níž se dětská řídití má, nesmí býti slabou třtinou, nýbrž pevným křemem.

XX.

Ú c t a.

Základem poslušnosti jest *úcta*; snadno a rádi se poddáváme tomu, jehož si vážíme. Ovšemť že již sama přirozenost dítkám veliké mínění o rodičích v srdce vštěpuje; neboť přirozeno jest, aby menší a mladší s jakousi vážností pohlédali k větším a starším, vidouce, jak je předčí i postavou, i silou, i věděním i zkušeností. Tomu pak dodá váhy i čtvrté Boží přikázání, učíc, že jsou otec a matka dítkám náměstky Božími a tudíž že jim po Bohu největší *úcta* a bázeň náleží, jsoucím v domě i hlasateli i strážci zákonů Božích, oprávněnými trestati jich přestoupení. Avšak my lidé již tak jsme zřízeni, že zapomínáme toho, co rozumem a věrou jsme pojali, jestliže to jako vtělené na své oči uepatříme, tak že se nám to potom téměř jako mlhavý obraz ve vzduchu rozplyne, až o tom není v duši naší ani památky, tím pak méně, aby to v životě našem účinkovalo, tu k dobrému nás povzbuzujíc, tu od zlého odvracujíc. Cit přirozený ozývá se v srdci dětském, že jsou rodičové nad ním, a že si jich tudíž vážiti má: ale tato „přirozená přednost“ rodičů sotva dítětem k *úctě* pohne,

nejeví-li se též patrně skutkem v jich životě, ba ta úcta bude klesati hloub a hloub, čím si otec a matka nerozumějí, titěrněji, pošetileji před dítkami počínati budou. Duchovní jim sice praví: „Rodičové vaši jsou vám náměstky Boha samého, vy k nim tedy máte mluvit, je v uctivosti chovati, jich poslouchati, jako by Bůh přítomen byl, s vámi mluvil, vám rozkazoval.“ Avšak tato nadpřirozená úcta sotva se ujme a potrvá, obcují-li denně dítky s otcem neb matkou, kteří ve svém jednání netoliko nic Božského a vznešeného nejeví, nýbrž pouhé sprosté bídáctví lidské slovem a skutkem dokazují. Nuže tedy, milí křesťanští rodičové! patřte v následujících slovech mých, jak se sami zachovati máte, chcete-li, aby dítky vaše k vám pravou úctou pojaly a věrně zachovaly. Dejte pozor!

Rádi byste zajisté byli od dítek svých považováni a ctěni co náměstci Boží! Nuže tedy, Bůh jest hlavně *svatý*. „Svatý, svatý, svatý! věčně svatý“ volá zástup nebešťanův, a takto zní věčné chvalozpěvy blažencův. Čím tedy světejší bude vůle vaše, tím světejší bude i každé vaše slovo dítkám. Slova zjevují vůli; *dobrý příklad* povzbuzuje, že jiní si ho váží a je plní. Pročež i napomíná sv. apoštol v osobě Tita všecky představené: „Ve všech věcech dávej na sobě samém příklad dobrých skutkův“¹⁾. Ale „zlý příklad,“ tvrdí sv. Tomáš Akvinský, „svádí dítky, že netoliko hřřfchy, jež vídají, samy též konají, ale i pro ně též pohrdají těmi, na nichž je spatřují.“ Jmenovitě pak jsou tyto hrubé nepravosti rodičů s to, aby u dítek jejich všecku přirozenou čest a vážnost zničily. —

Z těch tu nejprvé položím „*hrubé zacházení s vlastními rodiči*.“ V rodinách, kde dědeček a babička za kamny sedíce ani ceknouti nesmějí, nechť-li si nadávek a kletby utržiti; v rodinách, kde dospělý pan syn hospodář o *starém* otci, kde zpanštlá paní nevěsta hospodyně o *staré* tchýni jen podlé názvy před dětmi a čeládkou hlásají, na ně se osupují, jim lají, jich výživu jim jako psům podávají: tam si toho i vnučátka všimnou a pak brzičko samy čtvrtého Božího přikázání málo dbáti budou. — Podobně taktéž bude, když otec a matka sami *s sebou se sváří*, sobě vespolečně své proviny vyčítajíce, nadávajíce sobě a lajíce nebo se i perouce. Jenom pohleďte, jak to vaše maličké zprvu celé udivené oči vyvaluje, pak zvědavě poslouchá, potom buď plaše uprchne nebo usedavě plačíc mezi vás se uvrhne, — *jedinký* taký výjev dostačí, aby dětská jeho úcta k rodičům byla na vždycky ta tam! A opa-

¹⁾ Tit. 2, 7.

kuje-li se takové truchlivé divadlo častěji, neujde-li ani jeden týden bez vády a sváru; když jedna strana si u dětí s slzami stýská na týrání druhé a ji tupí, haní, proklíná; ozývají-li se v některém domě výčitky jako: „Ty jsi právě takový ničema jako ten tvůj tatík!“ — „Ty budeš podobná círa jako ta tvá máma!“ — „Jdi si k svému tatínkovi, ať ti to okáže, vždyť on prý všemu rozumí;“ — „vím, vím od koho to máš, tak právě mluví ta tvá hezká maminka,“ a p. když tak otec o matce a matka o otci mluví, pak jest po vši úctě, po vši poslušnosti v domě. — Rovněž škodí mnozí rodičové své vážnosti u dítek svou nevhodnou upřímností, či spíše pošetilou plískavostí, „*své mladistvé poklesky a chyby před dětmi vykládající*“, jako: „Za naší mladosti nebylo jinak;“ — „my jsme se ve škole také nic neučili;“ — „to jest tak běh toho světa a dědičný náš hřích!“ — Abychom pak řeči příliš nešířili, buď jenom podotknuto ještě to, že opilství, mrhavé nehospodářství, toulání se žebrem, lání na vládu a rouhavé řeči proti svatým věcem a duchovním osobám, lhaní a krádež i všeliké svůdnictví všecku uctivost dítek k rodičům do gruntu zničují. Ovšemť že vinníci v těch věcech ještě za tu výmluvu se utfkají, řkouce: „To a to není hřích!“ ale tím si málo pomohou. Dítě chodí do školy jinak slyší od duchovního, co jest hřích a co není. Kdyby si pak chtěl proti tomu nadávkami na kněze pomoci, nalezne se i takto brzo v koncích, a sám si uškodí. Neboť pak jeho dítky taktéž neuvěří knězi, až jim bude čtvrté Boží přikázání vykládati.

Druhá vlastnost Boží, kterouž náměstci jeho poněkud následovati mají, jest *jeho vclébnost*, před níž i svatí andělé tváří své zahalují a jemu mlčky se klanějí. *Důstojná vážnost*, která při vši důvěrnosti nikdy v sprosté kamarádství nesklusne, jest k vychování nevyhnutelnou podmínkou. Tu nemožno tajiti svou pochybnost, že by zavládnuvši a vždy dále se rozšiřující nezpůsob rodičům „*tykati*“ lásku k nim zvýšiti pomáhal; že pak přímo proti povinné úctě jest, směle pravím. Ostatně vždy se hleď k tomu, aby dítky v rozmluvách s rodiči nic jinak než slušně se vyjádřily; aby mlčely, když oni mluví, jim nikdy v řeč neskákaly, příkazy jich tiše a pokorně přijaly¹⁾. — Netrpte nikdy, rodičové, aby dítky rozkazy vaše jenom v běhu, mezi dveřmi vyslyšaly, aby nad nimi hlavou kroutily, ramenoma krčily, nebo jakkoliv svou nelibost na jevo

¹⁾ V jedné vznešené hraběcí rodině byla hostina, při níž i dospělejší slečny dcery byly. Mluvílo se o příběhu nedávno sběhlém, a jeden z hostů ve vypravování okolností jednu pomínul. Mladá hraběnka chtěla to doplniti. Ale na první slovo ji matka přísně přede všemi okřikla: „Mladší nemluví, leč jsou tázáui!“ Nedlouho na to provdala se tatáž za vznešeného knížete.

dávaly. „Sem stůj a hled' mi do očí, když s tebou mluvím,“ buď prvním pravidlem poslušnosti. Netrpte, aby dívky od vás něco méně zdvořile, nebo i způrně žádaly; hned je okřikněte: „Tak se nemluví s rodiči! Nevíš-li, jak se říká?“ — Veliká chyba proti účtě k rodičům jest, když tito sami s dětmi mnoho si zahrávají a žertují. „Nepohrávej a nesměj se s synem svým, a dcerám neukazuj vesele tváře, sic tebe zarmoutí a ty toho želeťi budeš“¹⁾. Tím nechci říci, že bys si *někdy* nevinného žertu s dětmi dovoliti nesměl; ale *někdy* a *vždycky* jest rozdíl. U některých i sebe starších lidí bývá takové lehkovážné jednání, že se všim laškují, buď si sebe vznešenější a světější; lidé toho druhu i své napomínky a káry žertovnými šprýmy protkávají, že více posměchu než dojinu působí. Tací „šaškové“ nepožívají u žádného žádné vážnosti, ani u dítek. Kdož by se bál otce, jemuz se po celý den směje? Nedovolujte tedy ani maličkými, aby s vámi si laškovali, vás za bradu tahali, žertem „bacali“, nebo vám směšná jména dávali, neslušně odpovídali a p.; ale sami též je nemějte za blázný, nepodvádějte, neškádlete, nestrašte je a p. Není třeba, aby byl člověk, otec a učitel, zamračeným mrzoutem, ale vážným má býti vždy; kdo chce býti náměstkem Božím, hled' při vši laskavosti jeviti vážnou přísnost ve všem, v pohledu, v řeči, v jednání.²⁾

Svaté evangelium praví, že Syn Boží „mluvil, jako moc maje“³⁾. Mají-li tedy příkazy vaše, milí rodičové! mítí tu mocnou váhu, jako příkazy Páně, hleďtež, ať jsou především *rozumné*, nikoliv libovольné, tím pak méně kruté a nespravedlivé. Co pak si mají mysliti ubohé dívky, když jim matka dnes za dobrého rozmaru všecko dovolí a dá, zejtra pak rozmrzelá jsouc, všecko zakáže a odepře? Jak je to mate, když otec v poledne zakazuje, co ráno dovolil? když se dnes trestá, co včera k smíchu bylo? Zdáli pak tímto rodičům vážnosti přibude? Nevzbudí-li pak sami u svých dítek myšlenky jako: „Dnes není zase otcí nic vděk!“ — „Dnes je zase matka celá rozmrzelá!“ — „Dnes mají zase něco v hlavě; tu bude zase „nelze“!“ — „Dnes tak, zejtra tak; tu člověk neví, jak by měl krok udělati.“ — Ovšemž že k povinnostem dítek i náleží, aby slabosti rodičů trpělivě snášely; ale přec jest patřno, že se takovým nestálým rozkazováním účtě k rodičům pramálo přispěje; čím jsou děti menší, tím škodlivěji to působí. Nežli tedy něco přikázete, považte rozumně, je-li to možná, neprotiví-li se to jiné povinnosti dítěte, nepřesahuje-li jeho síly a p. Jedna nečasné horlivá matka nutila se vši přísností svou dcerušku, právě

¹⁾ Sir. 7, 26. 30, 9. 10. — ²⁾ „Kdo působí smích, máří vážnost.“ —

³⁾ Mat. 7, 29.

když měla jíti do školy, aby dříve donesla otci snídaní na pole, poněvadž děvečka jinou potřebnou práci měla. Nebylo-li pak to neprozřetelné od matky té? Nemohlo-li jinak býti, mělo se to zaříditi včasněji, aby dítě školu nezanedbalo.

Nepřikazujte potom příliš *mnoho*, ani *najednou rozličné věci*, aniž příliš *často*. Co řídké, bývá lépe v mysli a ve vážnosti; časté věci ovšednívají. Ustavičné „kázání“ a neustále „okřesávání“ omrzí malého — velkého, tím každý ochabne, zmalátní. Zkušenost učí, že čím více se přikazuje, tím méně se udělá. Co z vlastního puzení dobře se děje, to netřeba poroučeti. Dostačí tu slovo: „Jest tak dobře?“ — „Mám to udělati jinak?“ — A na to krátká odpověď: „Jest!“ — „Není!“ — Dospělejší dětem lze v oboru jim příslušném více volnosti popřítí; avšak co by důležitějším bylo, o to se mají vždy dříve s rodiči domluvití a nikdy a nijak to na vlastní pěst, jak se říká, podniknouti. Z nevrlosti nechtíti „učiniti vůli“ poručenou, jest tvrdošijná hrdopýcha, vždy přísného pokárání zasluhující. Ale naopak nikdy nemysli nikdo, že by se měl ve všem opak toho určití, čemu dítka radí. Nemělo-li pak by to rozumné rodiče těšiti, když jejich buď syn buď dcera v něčem dobrý, ba i lepší náhled má, nežli oni sami? Pročež spokojte se, když vám je upřímně a uctivě sdělí, a uznáte-li je za dobré, dejte své svolení. Svěhlavě na svém státi jest hrubá pánovitost, uctě velmi škodlivá.

Dále buď každý příkaz *krátký a stručný, beze všeho odůvodnění*, a to tím více, čím menší jsou ti, jimž se dává. Táže-li se kdo: „Proč?“ řekne se mu zkrátka: „Abys poslouchal“; nebo „že tak chci.“ — I dospělejší mají se spokojiti s pouhým příkazem zvláště ve věcech, jimž nerozumějí, aneb když se jim nesluší říci, proč tak a nic jinak býti má. Později pak lze jim prospěšné vysvětlení dáti. Sám jeden velmi svobodomyšlný vychovatelský spisovatel praví: „Příkaz jest projevení vůle a nic jiného. Důvodů má potřebí rada a naučení. Sám jsem býval toho mínění, že by se mělo záhy s dětmi o příčinách, z nichž příkazy vycházejí, rozumovati; ale později jsem rozjímáním a zkušeností se přesvědčil, že se tou cestou pevná poslušnost velmi zdrží“¹⁾. Mnohem převráceněji si počínají, kdož úlisným lichocením a sladkými sliby poslušnost vylouditi chtějí. Jedinké slovo: „To uděláš!“ — „Nech toho!“ — „Pst!“ — nebo pouhé pokynutí prstem, nebo kývnutí hlavou má

¹⁾ *Basedow* v Hamburku; založil dle zvláštní metody školu „*Filantropin*“ v Desavě roku 1774, která však již 1776 zašla, když se B. s svými kolegy *Kampem*, *Salzmanem* a *J. nepohodl.* † 1790.

zvedeným a poslušným dětem dostačiti. Mnoho slov u příkazů jest jako řídká omáčka k dobré pečení.

Buďte konečně, rodičové! *svorní* ve všem co se v domě nařizuje. Dítě měj to přesvědčení, že co otec chce, jest i vůle matčina, a co tato přikazuje, že platí i u něho. Nic neškodí více i vážnosti i poslušnosti, nežli dvojaká vláda domácí. Neshodujete-li se, rodičové! v něčem, domluvte se soukromí, jak se k dětem — k čeládce zachováte; před dětmi mějte vůli jedinou a příkazy vaše jděte jako z úst jedněch. Táhne-li ten na levo, ta na pravo, každý za jeden cíp, roztrhne se šat i sebe pevnější; tak se roztrhne i úcta dítek k rodičům, když otec káže „hat!“ — matka pak „tihý!“ Příkázání církevní zachovávají se tím jistěji, poněvadž všickni kněží jako jedněmi ústy totéž věřícím držeti hlásají; a tak i dítky příkazů rodičů raději a ochotněji poslechnou, vědouce, že i vůle i slova obou vespolek souhlasí.

XXI.

L á s k a.

Rozeznáváme poslušnost dvojí; vynucenou a dobrovolnou. Dle oné poddáváme se vůli jiného pouze proto, že má nad námi moc, že se ho bojíme; posloucháme ho, že jinak nemůžeme. Tak poslouchají otroci svého bohatého velmože, anť si je za drahý peníz koupil a bičem ku práci je dohání; tak poslouchají dítky čínské svých rodičů, vědouce, že na pouhou jich stížnost budou vydány císařskému biřici, anť je pak bez zeptání co nejprísněji potrestati musí. Ačkoliv jest pravda, že i křesťanští rodičové své dítky ku poslušnosti donucovati smějí a mají, nic však méně platí to jenom o tvrdošijných a vzdorných synech a dcerách, a i o těch má to býti jen výjimkou, když k napravení jich nic nevzpomáhá; ale jest to vždy věcí veletrudnou, a při tom pochybnou, koho více želeť tu jest, či takových nekáranců, či jich rodičů. Nebo stane-li se nucení pravidlem, poslouchají-li dítky vždy jenom z bázně a strachu, stávají se z nich zarytí vzdorníci, kteří trpce zanevrou proti rodičům, ani se nemohouce dočkati okamžiku, až z těžké kázně vyvážnou a své vůli uzdu pustí. Rozumní tedy rodičové pečují o to, aby *dítky jich od prvního mládí poslouchaly rády a ochotně*. Ale toho docílí jenom tehdy, když si důvěru a lásku svých dítek získati dovedou; miluje-li dítě otce a matku upřímně a vroucně, bude jich poslouchati vždy, ne tak bojíc se,

aby jich nerozhněvalo, nýbrž spíše strachujíc se, aby je nezarmoutilo. Ale takové poslušnosti z lásky dostává se toliko *za lásku*; ačkoliv mnohdy některé dítky poslouchávají i rodičů nelaskavých, bývá toto jenom zvláštní milostí Boží, jízto nelze vůbec každému očekávati; tu má pravdu přísloví: „*Láska za lásku!*“

Není tedy úplná pravda, co se zhusta slýchává, že se nemá dětem přlíš na jevo dávat, jak je máme rádi. To platí o lásce lřsavé, či vlastně o mazlivém opičím mlkování, to nemáme ani mti ani dětem prokazovati; ale srdečnou něžnou přítulností smíme i k nim mti i jim prokazovati. Nic tedy nevdí, aby rodiče své dítky líbali a objímali. Z jiskrného oka matčina přechází jiskra lásky v srdce dítěte, a polibek rtů jejich ji v živý plamen roznítí. Jakož pak takové celování dítkám vzdáváte, tak je i od dítek přijímejte; zamítnutím toho byste je zarmoutili. Ale jako ve všem tak i tu škodívá, co jest přlíš. Chce-li pak některé dítě se přilichotiti z přčiny sobecké, buď aby chyby své utlumilo, nebo svou vůli vyvedlo a p., nepřijímejte ho, zamítnuete je, přísně řkouce: „Jdi! já s tebou nejsem spokojen! Prvé se polepši, a potom přijď.“ — Nebo: „Tak se lichotí také kočky; z předu lízají, ze zadu škrabou.“ Polepši-li se potom dítě a přilichotí se k vám, přijmete je, ale neopomínte mu při tom dáti vhodné napomenutí.

Hleďte pak i dále udělati svým dítkám *nějakou radost*; netýrejte je pracemi, ani mnohými ani těžkými, popřávejte jim času, aby se vyrážely a si hrály, dovolte jim důvěrně s vámi rozmlouvati z večera, překvapte je nějakým dárkem, ku př. na jich svátek, na vánoce¹⁾. Srdečně mi bylo líto jedné dívčinky, kteréž jsem se po vánočních svátcích zeptal, co jí Ježíšek „nadělil,“ a ona mi odpověděla trudně: „Mně nic!“ Mélať ubožátko macechu, ale otec jsa zámožný, měl býti i moudřejším i citlivějším. Na opak nebudte sami lhostejni, když vám dítky něco k svátku dají, zvláště, jest-li to „vázané“ prvotinkou jejich prací. Děláte-li, jako by vám na tom nic nezáleželo, nebo vysmíváte-li se jim, anebo káráte-li je pro nějaké ty výlohy na to, raníte je snad tak hluboce, že se ta rána jejich k vaší škodě nezavře, nezacelí věčně. Jedna matka dostavši od své malé dcerušky kytku květin, zahodila ji do bláta a zašlapala a děvčátko zbila, že si při trhání

¹⁾ I u vysokém věku si vzpomíná pisatel toho, jakou radost měl, byv co jedenáctiletý chlapec neočekávaně od otce 1. května časně ráno probuzen a v nový šat oblečen, aby tak s otcem šel na pouť na Svatou Horu. Téhož pak roku opustil i dům otcovský, jsa dán ku přípravě na budoucí studie.

květin střevíčky a šatičky porosila. Sotva lze uvěřiti, že by kdosi tak nerozumně, tak sprostácky jednati mohl!

Dále pak se i varujte, abyste nezanedbali některé ani z duševních ani z tělesných potřeb dítek svých, nýbrž buďte o *jich dobré telmi pečliví*, aniž pak byste se s nimi mazlili. Příklad toho viděti na kvočně; jak ustavičně hledá a pracně tu zemi rozhrabává a naleznouc to zrnko sama si je odpírá a svolává své kuřátka, aby jim je poskytla. Pročež, *otče*, nepohazuj mrzutě dítkám svým toho sousta chleba, nýbrž buď rád, že tě Bůh slíbí, abys jim ho, a byť v potu tváři své, dobytí mohl, a podávej jim ho laskavě; a ty, *matko*, ujmí si raději sama od úst, než-li abys své maličké o každý drobet plakati nechala; nikdy nebuď nevrhá po práci, kterou s nimi máš, pomníc, že i tvoji rodičové ji měli s tebou. Dále pečujte o to, aby se dítky vaše něčemu pořádnému naučily, čím by ve světě prošly; ale nemyslete při tom vysoko, abyste nebyli nuceni v půli cesty obrátiti, podobní člověku, an počal stavěti a nemohl dokonati. Nic vám neodcizí srdce vašich dítek více, nežli když vidí, že jim volíte společnost, stav, povolání více dle své choutky, ctizálosti, lakoty, nežli dle jich schopnosti a prospěchu; nic je nezarmoutí více a nezruší všecku radost na světě, nežli když donuceny bývají v poměry, které se jim protíví, nad to ještě, necháte-li je na půl cestě v potřebách jich bez pomoci. Kdo svého syna dává na studie, aniž by jist byl, že je i s jeho schopností i se svým nákladem do konce provede; kdo své dcery, dobře věda, že se za žádného hraběte nedostanou, po panskou cvičiti dává, zajisté se od nich malého vděku dožije, aniž pak ho zaslouží, pouěvadž nejednal dle jich prospěchu, nýbrž dle své ctizálosti.

Mějte v *bolestech a nesnázích*, vaše dítky potkávajících, *srdečnou útrpnost s nimi, pomáhajíc jim, seč jste*. Příhodí-li se vašim maličkým nějaká nehoda, nenechávejte je dlouho kvíleti; pomozte jim hned, možná-li, neb aspoň potěšte je. Odvratte pozornost jejich od bolesti, povídejte jim něco utěšeného, slibte jim nějaký dárek a napomínejte je k trpělivosti. Avšak nedávejte se sami do pláče, aniž jevte jakou pochybnost o zlepšení, tím pak méně věc nad potřebu zveličujte; to vše poleká, aniž by prospělo. Nesdělujte jim příliš brzo své starosti, trudy a nouze, neztrpčujte jim mladost jejich kvílením nad obtížemi svého života. Jak on se Bůh postará o to, aby se i jim nějakého křížku dostalo; váš kříž je těžký na jejich slabá ramena. O lvu se vypravuje, že byť na poušti sebe více trpěl, pokrmu hledaje, proti útokům se bráně a jinak zuře, jak mile přijde k sluji, kde svá mláďata má, upokojí

se a tiše k nim vchází. Tak i ty, otče, byť tě i sebe větší starosti životní tísnily, byť sebe těžší protivenství tě stíhala, — nedávej to svým malickým — a vůbec domácím cítiti, nevylévej si žluč svou na nich, raději vyjasni tvář, upokoj srdce, umírní řeč svou a tak vstup mezi své domácí, a okřeješ u prostřed tiché domácnosti, u prostřed nevinných dítek svých.

Hleďte si získati srdce dítek *upřímně a šetrně s nimi zacházejíce*. Netýrejte je křivým podezříváním a zlými pohrůžkami, jako: „Když vás člověk nevidí, tropíte, co chcete; kdo ví, co jste zase dokázaly!“ — „Ty zase máš asi něco hezkého za lubem!“ — „To bude asi opětně náká ošemetná lež!“ — „Vy mne zlostí ještě do hrobu připravíte!“ — Taková bezdůvodná, přehnaná podezřívání bolí a srdce velmi odvracují¹⁾. Nelécte na ně tajné nástrahy a pastě, neužívejte důvěrnosti jejich, abyste je chytili; upřímná, zřejmá domluva také dostačí, aby vás k cíli přivedla. Příkazy své nestřpčujte hanlivými poznámkami, kárání svá pichlavými ústipky, trestání svá potupným zahanbením. Co jest zlé, zakažte přísně, ale nic urputně; dobré přikazujte mírně, aniž pak úlisně; řeč buď pevná, ale laskava, hlas přirozený, srdečný, aniž pak přetýněný, celé chování důstojné, aniž pak pánovitě hrozivé. Pomněte *Srdce Božího*, v němž milost a spravedlnost se družily; představte si Božského Spasitele, u něhož se ve všem velebnost s laskavostíjevila; mějte na očích obraz blah. Panny Marie, na jejímž obličejí se leskne obětovná láska k duchovním jejím dítkám vedle trdné bolesti nad utrpením vlastního Syna jejího. Tyto obrazy mějte stále na mysli hledíce je nápodobiti v chování svém, a pak se zachováte k svým dítkám tak, že je svou přísností nesklíčíte, svou shovívavostí nezkažete, svou laskavostí neotupíte.

Lásku, kteréž sami sobě od jiných žádáme, nemůžeme těmto sami ani vstípiti, ani přikázati, ani jinak na nich vymoci; ale *ovšem lze jiného učiti, jak by jiné milovati měl*: tudíž mají i rodičové tu povinnost, aby své dítky k těmž vedli, otec aby jim řekl, jak se laskavě k matce chovati, matka pak aby jim pověděla, jak si otce vážiti mají. Nikterá strana nevnášeť to dobré, jež

¹⁾ Ve farní obci H. nedaleko Sváté Hory v Čechách žil před . . . léty horník se svou manželkou a dvěma syny. Starší byl k vojsku odveden. Vyslouživ si svá léta navrátil se k rodičům, co zatím mladší na 20letého jinocha dorostl. Starší bratr zhýřiv na vojně a nemaje dosti peněz, ukrádal je rodičům, věda chytře podezření jejich svěsti na bratra mladšího. Rodičové pak, že staršího více milovali, věřili mu a mladšího v podezření měli, ačkoliv tento ujišťoval, že jest nevinný, v náboženství útěchu hledaje. Když pak rodičové neustáli z krádeže ho viniti i pobožnostkářů mu splajíce, přivedli ho tak daleko, že vykonav pouť na sv. Horu smrt si učinil, oběsiv se v lese.

byla dětem prokázala, nýbrž každá vypravuj o dobrodiní, péči, strastech, jež druhá strana o dívky měla; matka měj každé dítě k tomu, jak se má uctivě, přívětivě, zdvořile k otci chovati; jak ho má ráno a večer pozdraviti, když přijde s cesty, přivítati, jemu nějakou službu prokázati, něčím ho dle možnosti poctiti, buď psaním, buď dárkem a p.; jak má se přičiniti, aby mu dobrým chováním a pilností radost působilo, jak se má za něho modliti, když jest na cestě, nebo nemocen, ku př. „Dejž nám, prosíme, Pane Bože, aby se otec šťastně navrátil!“ — „aby se matka opět brzo uzdravila“ a p. Tak se vyučují dívky upřímné, nezištné lásce! — Ovšemž že rovněž má i otec povzbuzovati dívky, aby se nápodobně chovaly k matce.

Hříšná, bezbožná pošetilost jest na opak, když každá strana rodičů dívky jenom k sobě potahuje, *od druhé je odvracujíc*. „Čí pak jsi? Viď že jenom *maminčina*? — Ten tatík jest zlý, ani se naň nepodívej!“ — „Je-li pravda, ty že jsi jen tatínkův? co pak je ti do té mámy; jest ošklivá!“ — Takové nerozumné, bláznivé řeči kazí, hubí lásku dětskou k oběma rodičům, činíce děti lživými, úlisnými, zisťnými. Patrná bezbožnost jest, když otec zřejmě dívky proti matce, nebo matka proti otci popouzí; když zlomyslně jedna strana vyzrazuje chyby strany druhé, na ni laje, jí nadává, jí tupí, a vyzývá dívky, aby buď proti otci nebo matce samy soudily. Truchlivé dosti jest neštěstí, když se manželé mezi sebou neshodují a se sváří; ale nad to ještě syny a dcery v toto neštěstí potahovati, a je proti tomu pobuřovati, k němuž úctou a láskou povinni jsou, to jest až ďábelská pošetilost a má v zápětí trest, pohrožený v slově samého Krista Pána an dí: „Dům proti sobě rozdělený neostojí“¹⁾. I to jest nesmyslné a škodlivé, trestání ponechávati jedné jediné straně, když buď matka z choullostivosti otcem, neb otec z lhostejnosti matkou hrozí dětem. — „Počkej, až otec přijde, dostaneš svůj dí!“ — „Co jest mi do toho, hleď, jak si sama toho svého nezvedence napraviš!“ Nač to? Každý potrestejte, co vidíte a slyšíte, sami dle svého náhledu. Zasloužené pokárání a potrestání nerozhořčí nikdy potrestaného; ale srdce se odvrací vždy od toho, který má býti jako břícem domácím.

Seberouce konečně v jedno, co jsme ve třech tu položených článcích řekli, pravíme, že vychování dítek k pravé poslušnosti žádá, aby se věrně a zevrubna zachovala tato pravidla, proti kterýmž, jakkoliv prostá se býti zdají, zhusta se chybuje, a sice

¹⁾ Mat. 12, 25.

1. Splňujte ochotně a rádi spravedlivé prosby dítek, ale zbytečných, svémyslných žádostí nic nedbejte; tiše pak, ale pevně zamítněte cokoliv buď nespravedlivě nebo vzdorně žádají, ve všem záhy k okamžité poslušnosti hledíce.

2. Získejte si upřímnou a vroucnou úctu, bezúhonnými se ve všem svým dětem ukazující, a své rozumné příkazy jim dávejte vážně, krátce a stručně, raději zřídka nežli zhusta.

3. Aby vás dítky srdečně milovaly, zacházejte s nimi mírně a šetrně i laskavě, pomáhajíce jim v jich potřebách a těšíce je v jich nesnázích.

4. Toto své jednání dotvrzujte vzornou manželskou svorností, poctivou sdílností a snažnou vespólnou pomocí.

5. Buďte pokorně sami poslušni svých představených, a prostě zbožně za milostivou pomoc Otce nebeského, jehož náměstky jste.

Tak se zachovajíce, důvěřujte, že s pomocí Boží vychováte dítky poslušné, sobě k potěšení, a jim i k časnému štěstí i věčnému blahu.

XXII.

Něco o metle.

Ke konci minulého století se jako skoro všecko, tak též i vychování horempádem převrátilo. Mnoho hluku tehdáž nadělali a veliký vliv na celou lidskou společnost měli t. ř. *filantropisté*, t. j. po česku „*lidumilové*“. Nechtějíce totiž slouti ani křesťanského, ani jakéhokoliv jiného vyznání, jež by víře v Boha učilo, dali si ono jméno a umínili si, pojmouti člověka v původní, přirozené prostotě, aby mu pak tím snadněji vstúpili všeliké umění bez obtíže a práce, bez nucení a slzí, jen jako hravě. Ale tím se brali k tomu stavu, který již dávno jednou v pohanském, zženštilém Římě zavládl a o němž sv. Jeronym praví: „Jindy bývala novorozenátnka natírána solí, ale nyní se téměř do medu zadělávají.“ A jeden z novověkých takových lidumilův učitelských opravdu navrhoval, aby se upekla písmena z marcipánu a dětem se dávala na pamlsek, aby se tak sladce a příjemně čísti naučily; za měsíc prý by to dítky, taková písmena požívajíce, jistotně dokázaly, že by uměly čísti ¹⁾).

Že takové přepiaté citlivůstkářství o žádném *tělesném trestu* nic věděti nechtělo a nechce, snadno lze se domyslit. Ačkoliv

¹⁾ *Basedov*, viz svrchu.

toto hravé a rozmazané lidumilství posavade v hlavách mnohých „osvícených“ otců, mnohých „vzdělaných“ matek, mnohých „pokročilých“ učitelů straší, toť se přec uznati musí, že zdravý rozum posud vůbec nevyhynul, ba vrací se mnohým, kteří se dříve k oné náuce byli přidali, tak že pohozená „metla“ zase ve své staré právo přichází, jakéž jí i od svatého písma i od jiných moudrých a zbožných vychovatelů vykázano bylo. Tak ono Duchem Božím nadchnuté písmo zřejmě praví: „Kdo šetří metly, nenávidí syna svého, ale kdo ho miluje, v čas jej tresce“ ¹⁾. „Bláznovství přivázáno jest k srdci pacholete, ale metla kázně vyžene je“ ²⁾. „Neodjímej od pacholete kázně; nebo budeš-li je trestati metlou, neumře, — ale ty duši jeho z pekla vysvobodíš“ ³⁾. „Metla a kárání dává moudrost“ ⁴⁾; — kdo tedy miluje syna svého, často jej trestá“ ⁵⁾. A tak i v novém zákoně praví sv. Pavel: „Který jest syn, jehož by netrestal otec?“ A dále dokládá jako na důkaz, že moudrý trest vážnosti a lásce nic není na ujmu, řka: „Měli jsme my otce své tělesné, kteří nás trestali a *ctili jsme je*“ ⁶⁾.

Kdo se tedy nepokládáš moudřejším Šalomouna, rozumnějším sv. Pavla, neomylnějším Ducha svatého, který je nadchnul, zajisté metly neodstraníš naprosto z domácnosti své. Jest ovšem možná, že jsou některé dítky útlocitné a dobromyslné, zvláště některá z děvčat, u nichž aspoň v dalších letech pouhé napomenutí, ba pokynutí dostačuje; ale tak též i na opak jisto, poněvadž zkušeností dotvrzeno jest, že u větší části dítek, zvláště chlapcův a to nejvíce za prvních lét bez metly obejítí se nelze. Svaté písmo vyjadřuje se vůbec velmi určitě ve všem, co přikazuje, udává zřejmě, kdy se má tělesnými tresty k dětem přikročiti, když totiž „bláznovství jako přivázáno jest k srdci pacholčkovu“ t. j. když některý nemrav ze zlé a tvrdošijné vůle pochází, jako: když dítě zaryté lže, když po opětém napomenutí nestoudně se chová, když byvši poučeno a pokáráno zase něco cizího vezme, když tvrdošijnost svou hrubými slovy, vzdorným se chováním na jevo dává, na rodiče a představené laje, proti nim ruku pozdvihne, trestu se urputně protiví, zlostí se zajikne, dupá, věci podané odhazuje, na zemi hněvem se vrhá, bratřím a sestřám zlomyslně ubližuje, kleje, zlé a rouhavé řeči mluví a t. d. Kde se takové a tomu podobné nepravosti u dítek buď ponejprv objeví a nebo po přísném napomenutí opakují, tu jest tělesné potrestání na svém místě a nebude bez viny, kdo by ho opominul. Příklad toho nám dává kněz *Helí*, jenž své syny trestati opomina, přísně za to od Boha sám

¹⁾ Přísl. 18, 24. — ²⁾ t. 22, 15. — ³⁾ t. 23, 18. 14. — ⁴⁾ t. 29, 15. —

⁵⁾ Sir. 30, 1. — ⁶⁾ Žid. 12, 7. 9.

potrestán byl. Z přílišné lásky je pouze sladounkými slovy napomínal, řka: „Proč činíte takové věci nejhorší, kteréž já slyším ode všeho lidu? Nikoliv, synové moji, nečiňte tak, neboť není dobrá pověst, kterouž já slyším“¹⁾). Tak je sice napomínal, což pak při jich nepravostech a zatvrzelosti srdce nedostačovalo, měl přísněji k nim přikročiti; že však pro svou přílišnou lásku tak ne učinil, proto oba zlí synové Ofni a Finees v boji zahynuli, a otec, osmadvadesátiletý stařec, slyše to „spadl s stolice na zpět a zlomiv si šiji umřel“²⁾).

Zastáváje pak proti lichému lidumilství užívání tělesných trestů v případech svrchu podotknutých, osvědčují spolu zřejmě, že zavrhuji s ošklivostí všeliké *biřicování a týrání*, jehož se nezřídka někteří rodičové na svých dítkách dopouštějí. Takového jednání varuje sv. Pavel, píše ke Kolosčanům a Efesčanům řka: „Otcové! nepopouzejte synů svých k hněvosti, aby nebyli malomyslni, ale vychovávejte je s kázní a tresty“³⁾). Týráním pak jest, biješ-li hrubým nástrojem nebo příliš, anebo do nepatřičného místa. Svaté písmo mluví jen o *metle*, která u menších úplně dostačí; u větších lze použití slabší rákosky nebo prutu lískového anebo i řemene, kteréhož se ani proslavení vzdělaností Athénané nic neštítili; ale tlouci hrubou holí, kyjem, klackem a jiným co se nahodí, jest nerozumné, nelidské katování. Bíti do hlavy, rváti za vlasy, pěstí tlouci do zad nebo do prsou, kopati nohou, a j. to vše jest nebezpečné a hříšné jednání proti pátému Božímu přikázání; poličkování a tahání za ucho děj se velmi opatrně a mírně, vždy lépe jest vůbec obého toho se varovati.

Taktéž týráním jest přílišné a časté bití, pročež i málo prospívá k napravení, více jsouc mu na škodu, poněvadž zatvrzuje a ke vzdornosti ponouká. Bití vůbec jest velmi trpký lék, proto se ho má užívati zřídka a toliko proti hrubým přečinům, ale kdykoliv se ho užívá, budiž citelné. Při tom se jeví též, že mnohdy jedno takové potrestání na vždy pomůže; později dostačuje toliko ukázati na metlu; neb jen na ni připomenouti a není-li již dítě necitelné, jistě že svého nemravu nechá. V tom ohledu dí Šalomoun: „Pruhy a rány do těla zasahující zhlazují zlé“⁴⁾).

Ustavičné bití, mnohdy i za příčinou sebe menší, jest buď zlou navyklostí, nebo poukazuje na nepořádné hospodářství, zvláště pak bývá zaviněno zlým příkladem. Kde se nalézá vážné vychování, pořádek domácí a dobrý příklad s hůry, tam chodívá všecko jako po šňůrce, kdežto jinde se ozývá neustálé „břkání“ a „pleskání.“

¹⁾ I. král. 2, 23. 24. -- ²⁾ t. 4, 18. — ³⁾ Kol. 3, 21. a Efes. 6, 4. —

⁴⁾ Přisl. 20, 80.

Zda-li pak není směšno, či smutno, když semo — tamo od rána do večera nic jiného neslyšíš, leč: „Půjdeš hned! (Plesk!) „Tu máš!“ — „Co zase vřeštíš? Počkej, dostaneš, abys měl proč plakati;“ (plesk!) — „Nepovídá ti to už desetkrát?“ (plesk!) — „Zase už máš šaty ušpiněné, roztrhané?“ (plesk! plesk! plesk!)“ — Jde-li to v domě tvém tak, bude snad vina na tobě samém; ty si však pamatuj tuto rozmluvu dvou sousedů. „Milý Václave, jak pak toho dovedete, že váš Vojtěch jest tak pořádný, čistotný a poslušný? Vy ho nebijete, aniž se s ním vadíte. A já? já svého Pavla kárám, celý — celičký den, a spohlavkuju ho někdy, až mne ruka bručí, a kleju až se hory třesou, a on jest přec jen ušpiněný a otrhaný otrapa a spíše horší než lepší. Řekněte mi, sousede! jak pak vy to se svým děláte?“ — „Já?“ odpověděl moudrý a pováživý Václav, „já ani nevím, co bych tu zvláštního činil, leda že sám si pořádku a čistoty hledím.“ — Dobře též zavrhuje sv. Anselm to nerozumné, neustálé „tepání a štulcování“ tímto krásným podobenstvím, řka: „S dětmi se zacházej, jako zlatník zachází se zlatem, z něhož nějakou sličnou věc vytvořiti chce, netepá je vždy, ale také je ohýbá a hladí.“

Není-li pak *žádných jiných trestů*, leč tělesných? Chceš-li některé dítě citelně potrestati, zkus to někdy *postem*; toho užiješ-li mírně a opatrně, dobrý účinek mti může. „*Jejunium vitia comprimere*“ — „půst potlačuje nepravosti,“ učí církev. Ujma na svačině, z části i na večeri a snídani, již mnohého svěhlavce napravila, mnohého lenocha na pilného proměnila. — Uzavřením soukromí, (což se však zvláště bojácným dítkám nikdy nečin v místě temném) náleží trestati hrubé proviny, jako jest: svárliвість, mstivosť, zlomyslnosť a p., při čemž se potrestanému připomeň, že kdo se takového čehosi proti jiným dopouští, nezasluhuje dlíti ve společnosti lidské. U dítek jemnější povahy dostačuje tu též odloučení je od hry s jinými, postavití je do koutka, nedovoliti jim na procházku, nevzíti je na návštěvu přátel, nepřipustiti jich ke společnému stolu a p. Varovati tu jest od přílišného zahanbení dítek před mnohými. Chlapec jeden, jemuž matka za trest uložila, aby sám svou mokrou peřinku před oknem držel a sušil, ze studu se oběsil. (!) Dítka cíle a ctižádostivé dosti bývají potrestány, když věc špatně od nich udělanou dělati musí znova a pořádněji, jak náleží. Mimo to bývá též chladná nevšímavosť, provinilcům prokázána, mnohdy dosti citlivým trestem. Slavný *Fenelon*, vychovatelem jsa francouzského králeviče, kdykoliv chtěl vznešeného chovance svého přísně potrestati, po nějaký čas s ním ani nemluvil, zakázav i služebnictvu, aby se mlčelivě k provinilci chovalo, a tak

trval, až se tento polepšil. — Převrácenost pošetilá jest trestati tím, co má býti dětem vždy drahé, vážené, svaté, jako ukládati, aby se z trestu modlily, do kostela chodily, učily se, a p. To nikdy nemá se pokládati za trest, spíše pak odloučenu býti od toho.

Nejlevnějším trestem jest *pokárání a dítka*; obé však buď velmi krátké. Několik vážných slov, laskavě a spolu i dojemně promluvených působí více nežli dlouhá káravá kázání, kterými se mnohdy napomínající rozhněvá, napomínaný pak ohluší. Každý přestupek přináší sám s sebou svůj trest, an záleží v přirozeném a nadpřirozeném následku hříchu. Na to upozorni, kdo napomínáš, řka, jako: „Jest to dobře? Není-li pak to hřích? Víš-li pak, že kdo tak činí, do pekla přijdou?“ — „Co si pomyslí o tobě Pán Bůh?“ — „Co máš z toho, že jsi to učinil? Nemusíš-li pak se za to stydět? Hleď! to jest zlé svědomí!“ — „Podívej se do zřícadla, jak zlostný hněvivec vyhlíží!“ — „Vidíš! to jest následek tvého lhání; nikdo ti již nevěří!“ — „Hanba! tak mluví uličníci a pacholci!“ — „Což pak nevíš, že mne to a to mrzí? Chceš mne pořáde rmoutiti?“ — „Ale, ty jsi nemravná dívka! Toho bych se od tebe nebyla nadála! Styď se přece!“ a p. Avšak nejméně mluv, kdo tělesně trestáš. Čím tu více hulákáš, tím méně prospěješ; čím tišeji to vykonáš, tím lépe bývá. — Jmenovitě se varuj, kdo trestáš, všeho lání a klení. „Marné jesti trestání v hněvu hanlivém,“ dí moudrý Sirach¹⁾. Patrný totiž nerozum jest, žeby chybujiícího napravití možno bylo chybou horší; bylot by, jako bys dábla Belzebubem vymítal, a tak hloupý ďábel přece není, aby své království sám rozdvojoval a tím rušil. — Nejostřejší dítkou jest *hrozba či pohrůžka*. Ta má býti pravdivá t. j. má se případně vykonati, pročez má býti i možná. Nikdy nebudiž pohrožováno tím, co jest nemožno, hříšno. „Já tě zabím!“ — „Já tě zchroumám, že ani neodlezeš!“ — „Zmaluju tě, že tě ani č . . . nepozná!“ — „Hlavu ti utrhnu, uděláš-li to ještě jednou!“ a p. — Nač taková pošetilá, hrubá, rouhavá slova? Má-li dítě sebe méně rozumu, ví, že se to nestane a jest v nejbližší příležitosti hříchu, vysmáti se tak pošetile hrozícímu otci, tak zuřivé matce. — Hroziti strašidly, bubákem, polednicemi a p., jest tak též nesmyslné bláznovství, kterýmž se rodiče u dítek o všecku víru a tím též o úctu připravují. Lež a přepiatost škodí vždycky, ve všem, všudy!

¹⁾ 28, 19.

XXIII.

Mylné svědomí.

Co se má trestati? — „Podivná otázka“ pomyslíš si; „o tom není pochybnosti, aniž pak poučení potřebí, co by se trestati mělo. Nic patrnějšího nad to, že trestati se mají *nemravý*.“

Avšak věc ta přec není tak prosta, jako by se zdálo. Jest s tím jako s jiným běžným a nepovážlivým slovem nového věku: „Víra jako víra; my všickni věříme v jednoho Boha.“ Ovšemť; ale jdeš-li o krok dále, tázaje se: „Kdo a co *jest* Bůh? co *působí*? co *přikazuje*?“ tu jest po jednotě, tak že skoro každý, kdo není statným pravověrným katolíkem, jinak a jinak ti na to odpoví. Tak jest i s otázkou: „Co jest zlé a hřích?“ Není zajisté slova, v jehož významu by se náhledy lidí, nedržících se učení svaté Církve katolické, více lišily, nežli slovo „*hřích*“. Co jeden pokládá za hřích, nalezá druhý veskrze v pořádku; co jeden má za hrubý přestupek, to druhý vyhlájuje za maličkost; tu někdo se některého slova — činu hrozívá, jiný pak se témuž směje. Jest zajisté i nyní ve světě tak, jako již Isaiáš prorok svým vrstevníkům, vytýkal a přísně hrozil: „Běda vám! kteříž říkáte zlému dobré a dobrému zlé, kladouce tmu za světlo a světlo za tmu, pokládajíce hořké za sladké a sladké za hořké“¹⁾.

Toto „*mylné svědomí*“, jak učenci tu pomatenost a převrácenost nazývají, nalezá se též u mnohých světáckých rodičů, tak že lecos jako nemrav kárají, co by vlastně chvály zasluhovalo, a naopak beze všeho povšimnutí nechávají, co jest vlastně hrubou chybou; přílišně trestají, kde se dítě sotva chybičky dopustilo a p. Jiní rodičové mají sami dobré a zdravé náhledy o tom, co jest pravé a nepravé dle učení Páně a svaté Církve, co jest lehkým a co těžkým hříchem, ale bývají někdy neopatrní a nepozorní, někdy lhostejní, jindy zase prudcí; nerozváží vždycky, nežli mluví a jednají; mají-li trestati nebo netrestati, to záleží u nich na tom, jak jsou zlé nebo dobré vůle, mají-li na trestu přitěžovati či ulevovati, v tom řídí se dle toho jak jsou rozzlobeni, nebo upokojeni. Byť tedy ve svém smýšlení od oněch svrchu líčených lehkovážníků rozdílného smýšlení byli, rovnají se jim mnohdy v jednání na vlas, když mají trestati, co za zlé uznávají. Není pak divu, že i výsledek **takového jednání** bývá u obou tentýž, že totiž i oni i tito **vychovávali** pokolení s mylným svědomím,

¹⁾ Is. 5, 20.

které o ctnosti a nepravosti, o dobrém a zlém, o zbožnosti a hříchu veskrze nejisté, neurčité pojmy má, jich se drží a dle nich jedná. Totéž stává se, když někdy otec a matka ve svých náhledech o něčem se různí, buď že se o tom dříve neshodli, buď že jedna strana jsouc rozčilena, nějaké pochybení více trestuhodným považuje, co druhá, mírnější a povážlivější jsouc za levné neb i nepatrné pokládá.

Kdož by si pak pomyslí, že by bylo i potřebí podotknouti, aby se *netrestalo nic dobrého*? A přec není ani to zbytečno připomenouti. Tu přineslo ku př. děvčátko sousedce, byvši od ní dožádáno, mimochodem od pekaře pecen chleba; matka pak jeho znamenajíc to, přivítá je domů s hněvem, láním, nadávkami, protože ona sama jest s sousedkou na štíru. — Tu se někteří maličci odstranili soukromí do jedné komůrky a pletou květné věnce, hodlajíce matku jimi na její zejtrější svátek překvapiti; tu náhle vrazí mezi ně rozlícený otec a rány padají v pravo v levo, poněvadž větší dítky nepřišly mu v čas na pomoc v jeho práci. — Malá Mařenka, pořádku velmi milovná, pláče a zdráhá se obouti děravou punčochu a matka jí za to bez milosti poličkuje. — Malý pobožný Karlíček nechce jíti spat, až se s ním někdo pomodlí, matka se ho chopí a uvrhne ho do postýlky, až se zajikne. — „Já jsem tatínka prosil, aby mi koupil katechismus, ale on se se mnou vadil,“ stěžoval si pilný chlapec ve škole, jsa tázán, proč neumí úlohu z náboženství. — „Nepřinesu-li tolik a tolik grošův, tolik a tolik chleba večer domů, bývám bita,“ stýská si s pláčem chudá, stydlivá dívka. Zdali pak neděje se zhusta, že dítkám jest odnésti za to, že byly pravdomluvné, úslužné, zdvořilé, štedré, shovívavé, zbožné, ponížené. Jaká jest to nesmyslnost! A byť i skutečně něco zlého byly dokázaly, ale v klamně domněnce, že to není zlé, nemají býti trestány za to, nýbrž poučeny; nevědomost hříchu nečiní.

Surová pak podlost jest trestati vady dítek, za něž nemohou, majíce je buď od narození nebo neštěstím. „Do tvé dubové palice přeče nic nejde,“ volá zlostně tatík a již ubohému chlapci dal jednu za ucho. — „Mluv a nekoktej, sic tě naučím jazykem hýbati,“ praví rozlícená matka k své těžce mluvící dcerušce. — „Ba! ty jsi z perníku, že to nésti nechceš; počkej, já ti pomohu!“ a již se slabému hochu ukládá břemeno, až se ohýbá. — „Jdi mi z očí, hloupá kachno! ty jak živa nic nepochopíš!“ a dívčinka jest od nerozumné matky odstrčena, až vrávorá, že hned nedovede práci, která se jí ukazuje. Či přeháním? Či se nestává, že méně schopné, nejapné, zmrzačené dítky pro ty vady, za něž nemohou, bývají zle

týrány, kdežto by se s nimi mělo trpělivě co nejsetruňji, nej-laskavěji zacházeti?

Někdy mají některé děti na sobě *nezpůsoby*, které buď jsou bez viny, nebo více méně zaviněné; na ty se ovšem hled, aby si je odvykly, ale nikdy se nemají pro ně tak přísně trestati, jako se to mnohdy od nerozumných rodičů stává. Některé z takových nedokonalostí ztratí se samy v dalším věku a vlastním přičiněním, jiné ovšem potřebují pomoci vychovatelské, ale záležející více v napomínání, ponaučení, pokárání, někdy i v opatrném zahanbení, nežli v citelných trestech. Jest-li některé dítě nepozorné, těkavé myslí, ulož se mu, aby déle zaměstnávalo se nějakou prací, která by celou jeho pozornost zajímala a dohlédni se k němu, aby to bedlivě vykonalo; zapomíná-li některé jiné, co se mu řeklo, připomeň mu to, a nedbá-li, nechť pak to vykoná tehdáž, když se mu to více protivuje; ku př. kdy si jiné hrají; chová-li se některé při práci nejapně, okaž se mu to častěji a pomoz se mu, až se konečně do toho vpraví; lehkomyšlná lež z pouhé žvastavosti pokárej se přísně a poukaž se k možným zlým následkům; neopatrnost mívá obyčejně i svůj trest v zápětí; nezpůsoby v mluvení, v chůzi, a j. pokárejte se někdy přísně, někdy i směšně; tyto vyčtené věci jsou sice mrzuté, ale nikdy tak velmi, aby se pro ně rodičové přílišně rozhorlili a je bitím napravovali.

Zlé nesmí se nikdy stotožňovati se *škodným a hanebným*; některé slovo, některý čin může za sebou míti velikou škodu i veliké zahanbení, nejsou však nížadným hříchem. Tohoto rozdílu šetři každý, když trestáš, a to za naší doby zvlášť, kdežto se t. ř. „osvícené“ učení mravů od křesťanského tak liší, že ony pojmy ostře nerozeznává. Tu se držeti třeba přísně pravidla: „*Jenom co před Bohem hřích jest, zasluhuje, aby tělesně potrestáno bylo.*“ Roztlučení nějaké nádoby, zanedbání zdvořilosti, neopatrné slovo, lehkomyšlné skotačení a p. mohou za sebou míti hodně mrzuté následky a zasluhovati přísného pokárání, a nesmí se nijak bez něho nechávati, neboť dítky se též cvičiti mají, jakby opatrně si počínaly a slušně s jinými zacházely, zdvořile se ve všem chovaly. Bylať by zajisté hrubá převrácenost, když by se, co jest škodlivé, přísně trestalo, ale co jest patrný hřích, mlčky přehlédlo. Dítky, posuzující velikost viny podle velikosti trestu, přijdou pak tím na tu klamnou domněnku, že více se mají varovati toho, co škodí, nežli toho, co jest hřích.

Nejméně okamžité škody za sebou mívají *provinění proti Bohu*. Tudíž pochází, že si lidé za našeho, ku prospěchárství veskrze obráceného věku tak málo ~~prestupků~~ *prestupků* proti třem

prvním z desatera Božích přikázání, a je pak na svých dítkách ani slovem nekárají a nenapravují, z čehož si pak tyto berou tu klamnou důmněnku, jakoby na povinnostech k Bohu málo záleželo. Již svatý Jan Zlatoušlý stýská si na to řka: „Když Bůh již v starém zákoně hrubá provinění proti rodičům smrtí trestati káže ¹⁾, jak se můžeme vymlouvatí my, jestliže hříchů dítek svých proti Bohu bez trestu necháváme? Ke každému otci praví Bůh: „Syna, který se proti tobě těžce proviní, peklem potrestám, a ty bys ani slovem nepokáral toho, který moje přskazy nohama šlape? Zasluhuješ-li pak, abych ti to prominul?“ Ty vidíš, jak syn tvůj proti Bohu svému se prohřešuje, a nejevíš proti tomu žádné nevole, nepohrožíš mu, netrestáš ho, ačkoliv víš, že Bůh takové shovívání zakazuje! Považ jen, že kdo tak zpozdivle proti Bohu brojí, i svému otci se někdy protiví, i spasení své duše zanedbá.“ Tím však nemyslím, aby rodičové dítky své metlou a holí nutili k modlitbě, k službám Božím, k počestnému chování se v kostele a k vážnosti svatých věcí; náležitě poučení a laskavé pobídnutí tu obyčejně dostačí, málo kdy bude potřebí i přísného pokárání, poněvadž srdce dítek přirozeně k zbožnosti lne, zvláště vidí-li téže ctnosti na rodičích dobrý příklad.

Nemravý z vnitřní zkaženosti pocházející a *zlomyslně* vyvedené, zasluhují *zvláště citelného* potrestání. Sem náležejí: ošemetná lež, zlomyslná hněvivost, urputná vzdorovitost, nestydatost, drzost, msta, rouhání a p. Vůbec čím zúmyslněji a zlovolněji kterákoliv provina se spáchala, tím přísněji a citelněji buď potrestána. Z toho jde, že ti rodičové velmi chybují, kteří vždy téhož trestu užívají, jak si ho kdy v obyčej vzali. I způsob i citelnost trestu řiď se dle přestupku, který se jím napravití má; těžké provinění trestej se těžce, lehké lehce; levným trestem se počni, aby se mohlo přejítí k přísnějšímu a tužšímu.

Srovnává-li se trest s uvedenými pravidly, jest-li v pravém poměru k provinění, jest *spravedlivým*. Ale ještě jest třeba dvojího ohledu šetrítí, o němž tu ke konci povím. Nikdy se nesmí k trestání přikročiti, leč se provinění úplně dokáže. Nic není tak s to, aby srdce dětská od nás více odvrátilo a je sama více zatvrdilo, jako když bychom je *bez jich viny trestali*. Protož nikdy se nespokojíme s pouhým udáním, nýbrž vyšetřeme úplně, co se stalo a jak se stalo. Zůstává-li při tom sebe menší pochybnosti, raději trestání se zdržme, nežli bychom trestali nevinného. Tu jest dobře, říci tomu, na nějž největší podezření padá: „Jsi-li přec vinen,

¹⁾ II. Mojž. 21, 17.

jak ono ti svědomí nedá pokoje, až se přiznáš;“ nebo: „Pán Bůh vševědoucí zajisté potrestá toho, kdo své rodiče klame.“ Trestal-li kdosi přec nevinného, pak žádá spravedlnost, aby se k tomu přiznal a vysvětlil spolu, jak to přišlo, že někoho za vinníka pokládá, což tím snadněji lze, poněvadž dítě samo neprozřetelným se chováním příčinu k omylu zadržává.

Konečně nebuď nikdy v trestání *stranným*; nešetři svého miláčka, když toho zaslouží, a nepřikládej přísnosti druhému, který se ti méně líbí. To zachovávej zvlášt' přísně, máš-li dítě nevlastní; aniž pak znamenajte dítě tvoje nějakého rozdílu, když by buď proti tobě, nebo proti jiným pochybily, ať jest proti příteli nebo nepříteli, proti vznešenci nebo člověku sprostému. Okážeš-li se tak ve svém trestání spravedlivým a nestranným, pak se nemáš nic obávat, že bys si pro tresty srdce svých dětí odvrátil a odcizil; naopak zkušenost sama to dotvrzuje, že dítě, které dle zasloužení přísněji bývají drženy, zvláštní náklonností přilnou k těm, jichž prozřetelnost Boží používá co nástrojů, jimiž by k napravení a zdokonalení jich působila.

XXIV.

Účel a důvod trestu.

Často jsme již podotkli, že se *nemá trestati* ve zlosti nebo hněvu. Toho důvod nám nejlépe udává svatý Jakub, an dí: „že hněv člověka nečiní, co jest spravedlivé před Bohem“¹⁾. A dle slova sv. Řehoře jest hněv jako „opojení duševní,“ při němž mysl naše jest pomatena, rozum zatemněn, vůle sebe málo mocna, pročež i kdo hněvem roznícen jest, obyčejně také trestá nepředloženě a maním, přílišně, nespravedlivě. Ale těžší příčina, proč se trestání v hněvu zavrhuje, jest, že kdo tak trestá, *pravého důvodu v trestání nemívá*. Kdo v hněvu trestá, činí tak z rozhořčenosti a nisty, cítí se totiž vinníkem uražen; samoláska namlouvá mu, že se vinník opovážil jemu odporovati, jej zarmoutiti, uraziti; to ho hněte a mrzí. Aby mu tedy rovné rovným splatil, tu se mu potupná a hanlivá slova z úst řinou a bije pádně provinilce, kam ruka zasáhne a až se mu uzdá, že se za utrpenou křivdu dosti vymstil.

Avšak, milí rodičové! otcovské trestání nemá býti instou, nýbrž *skutkem milosrdným*; účel trestu buď polepšení trestaného a důvod k němu **láska**. „Chcete-li,“ praví sv. Anselm k rodičům,

¹⁾ Jak. 1, 20.

„syny své a dcery náležitě vychovati, máte trpkou a přísnou kázeň medem otcovské a mateřské lásky oslazovati.“ Dopustí-li se tedy dítě tvé nějakého přestupku, neuvažuj dle své samolásky, jak velmi jsi byl jeho svévolností, lživostí, neposlušností, atd. uražen, nýbrž tvé myšlenky buďte obráceny *k Bohu a k duši vinníkově*; nevole tvá buď proti tomu, že se v domácnosti tvé příkázání Boží přestupuje, a žel toho upřímně, že tvé dítě, syn nebo dcera, Boha urazilo; a potom měj opravdovou bázeň, aby toto dítě tvé, jsouc „částkou srdce tvého,“ na své zlé cestě netrvalo, až by snad časně i věčně zahynulo, z té bázně konečně, není-li jinak, vykonej ten citlivý trest na něm, abys je od zlého a horších téhož následkův uvaroval. Jako vinař révu pořezává, byť i slzela, aby ji k lepšímu zrůstu a hojnějšímu ovoci pomohl; jako lékař nemocnému trpký lék přes moc vnucuje, aby jej uzdravil; jako pravý lidumil tonoucího i za vlasy uchopívá, aby jej od utonutí zachránil: tak máš i ty při bolestném trestání jen k tomu účelu hleděti, abys napravil, polepšil, prospěl. „Dítě se proti bití brání,“ praví svatý Cyprian; „ale toho matka nic nedbá, hledíc k užitku, jenž mu z toho bude, pročež i trestá laskavě, milosrdně.“ —

„Mám-li býti přísnou a trestati, musím se rozhorliti a rozhněvati, sic nedovedu nic,“ říká mnohá citlivá maminka, mluvíc spolu, že tím výborně vylíčila své „*dobré srdce*“. Ale povážíme-li to slovo přísně, není její dobrota nic jiného, leč samoláska; tklivá maminka nemůže dříve trestati, než až se cítí hodně uražena, až se dosti rozhněvá nad tím, že se jejím slovem pohrdlo, její úctě ublížilo; dojde-li na to, nuže! pak se — pomstí. Kdyby měla pravou lásku křesťanskou, nečekala by, až by se plamen hněvu v srdci jejím vzňal, aby si sama za urážku náhradu vzala; nýbrž byl by jí žal toho zlého, co se stalo, a aby se neopětovalo, pomohla by tomu trestem, byť jí to i srdce její tísnilo a svíralo.

„Já jsem chladné mysli, když trestám,“ dí některý otec; „já mohu bít, ani oka nezamhouře. Klukovi nezvedenému vyprášiti, až se svíjí, to mi jde, aniž by to mnou za mák pohnulo.“ To jest též převrácené a k tomu hrubé až nelidské jednání. Neboť i tu jest, jakož u toho, kdo ze zlosti trestá, mstivost pohnutkou, a sice velmi šeredná, poněvadž předložená, zúmyslná. Při trestání nemá býti nijak necitelným, nýbrž zarmouceným pro zpáchaný hřích, máš útrpnost jeviti s hřešícím dítětem, a horlivost osvědčiti, abys je napravil. Šlechtná rozhorlenost, vyjádření své nevole, žal nad zpáchaným přestupkem provázejtež trestání křesťanského vychovatele, a to jest veskrze něco jiného nežli rozmrzelost nad urážkou utrpnou, za kterouž by se uražený mstil. Jest i hněv spravedlivý,

jenž by vlastně ani hněvem slouti neměl, jsa opravdu svatým horlením. Ale to pochází z lásky k Bohu a k chybujiícímu bližnímu a trestá v dobrém úmyslu, „naděje se utěšitelného ovoce spravedlnosti,“ jak dí svaté písmo ¹⁾, t. j. aby svědomitou povinností vykonal, člověka od urážení Boha odvrátil a k časné i věčné blaženosti mu dopomohl. Zbožní předkové naši schovávali metlu obyčejně za svatým křížem; velmi moudře a křesťansky, neboť kdykoliv jí použili, pomněli čím jménem jí vládnou, a že Kristus Pán, útrpně slze, nevěrnému Jerusalemu budoucí trest předpověděl, a že Otec nebeský pro naše spasení *na něho* těžký trest kříže uložil.

Z toho že trest nemá se díti ze msty nýbrž hlavně za účelem napravení trestance, položím tu ještě některé poznámky, na něž zvláště upozorňuji. Cítís-li tedy, že tě nějaký přestupek dítěte rozhorlil, *odlož potrestání*, mlč, aniž kvapně něčím hroziš; odejdi a obírej se nějakou prací, mysle na Boha i pomodle se krátce, až roznícenost pobouřené mysli pomine. Ale potom i pomni: „Co se vleče, neuteče!“ Nabytá znova pokojná mysl nesmí přejíti v lhostejnost, ana se povinnosti trestu odříká, nýbrž má tě schopným učiniti, abys jej moudře, opatrně, mírně vykonal.

Protož nesmíš nikdy *slepě a nepředloženě* trestati, jak ti napadne anebo v obyčeji máš, nýbrž pokaždé sám s sebou se porad, jaký trest by byl v tom a v tom případě nejprůměrnější a k napravení nejprospěšnější. Ale při tom sluší, jak již řečeno, ohled míti netoliko na přečin, jak veliký a zlomyslný jest, nýbrž i jaké povahy, jakého věku a pohlaví dítě jest, jakož i to napřed povážiti, jaký dojem asi na ně trest způsobí. Neboť jeden a týž trest, kterýž u toho a toho dítěte velmi prospěšným se okázal, může jiné zatvrditi navždy; a co jednomu jednou pomohlo, nehodí se témuž po druhé. I to povážiti sluší, má-li se tajně a soukromí či před jinými něco kárati a nějaký trest uložiti. Vůbec láska k bližnímu a úcta k slovu Božímu toho žádá, aby se i u dětí zachoval příkaz Páně o bratrském napomenutí a pokárání, t. j. aby se některý přestupek tehdaž teprva veřejně káral a trestal, když by soukromé napomenutí nic nebylo prospělo. Přirozenou a zkušeností dotvrzenou věcí jest, že útlé a ctimilovné dítky, zvláště pak dívky, soukromým napomenutím tak dojaty bývají, že pak u nich *veřejného* ani pokárání ani trestu nebývá dále potřebí, tím méně, jestliže se jim pohrozilo, že toto při opětném přestupku následovati bude.

¹⁾ Žid. 18, 11.

Dále jest i na zřeteli míti, *jak se asi podrobí dítě trestu, kterýmž se jim drozí*. Hledí-li se které vzdorně vymknouti, odperující tomu, co se mu ukládá, nebo utíkajíc, tuť se mu nepromiň nic, nýbrž buď tím citelněji potrestáno. Nikdy však nevolej za ním hanlivými a zločajícimi slovy, aniž je horempádem stfhej, nýbrž čekej tiše, až přijde. Jest uvyklé chlebu, s hladem se ti dostaví. — Ošemetní chlapani a lstivé dívky dělají se též, jakoby stonali, aby tak trestu ušli; vzdychají usedavě, blednou, padají jako ve mdlobách na zemi, kvlejí, jakoby je na nože bral, a t. d. Dokáže-li se takové šibalství, není jiné pomoci, leč aby se citelným trestem vyhnalo; zkušenost dokazuje, že takový lék mnohdy dobře pomohl.

Ale jak se máme zachovati, když malý trestanec prosbou a pláčem hrozící bol od sebe odvrátiti hledí? Spravedlivý trest docela odpustiti, jest vždy velmi choulostivá věc; tím škodíme své úctě a podobá se, jakobychom libovolně trestali, trestanec pak, proklouzne-li, bývá potom tím lehkomyšlnějším. Uvážíce, čím jsme rozumně pohrozili, dodejme si i srdnatosti, abychom to vykonali. Dle okoličností můžeš trest zmenšiti, zkrátiti; abys pak ho docela prominul, neradím. „Ale já už to více neudělám!“ řekne dítě; ale ty odvěť: „Toť se rozumí! Avšak tento trest není za to, jak se budoucně zachováš, nýbrž za to, co jsi udělal.“ — Někdy tu lze trest změnití a dítěti ponechati, aby si samo nějaké pokání uložilo. „Nemravý mají se trestati;“ tak velí Pán Bůh. „Jak pak ty chceš chybu svou napravití?“ Šťastní rodičové, kteří na takovou otázku od svých dětí zkroušenou odpověď obdrží.

Vůbec jest vzbuzení žalu velmi důležité, a dobře učiní rodičové, nežli první citelný trest vykonají, když dítě krátce o účelu trestu poučí, jako řeknou-li: „Netrestám tě rád, ale musím; neboť tak Pán Bůh přikazuje, aby dívky nebyly čím dále tím horší, a pak časně i věčně nešťastné. Jak často jsem tě již napomínal! Jak mnoho dobrého ti Pán Bůh skrze nás, tvé rodiče, již prokázal, a ty nám děláš takový zármutek! Co jsi dokázal jest velmi ošklivé a zlé; tak zatvrzelé dívky, které nechtějí poslouchati, musí pocítiti. Kéž by to bylo naposled, co jsem přinucen tě potrestati! Kéž by Pán Bůh dal, abys se napravil,“ a t. d. Taková a podobná slova působí, že se dítě s žalem trestu podrobí, což nevyhnutelné jest, aby tento prospěl.

Jak se sluší zachovati *po trestu*? Aby dobrého účinku se docílilo, jest opatrně jednati. Dítě pláče ovšem, to jest věc přirozená; tyto slzy kanou buď z bolesti nebo ze studu, nebo z žalu, a proto jest to nerozum chtítí, aby hned plakati přestalo. Ale jsou i slze vzdornosti, jest i pláč vzpurný, který se jeví zvláštním

vynuceným hlasem a tváříností urputnou i jinými posuňky. To se nesmí trpěti, a nepřestane-li takové dítě plakati, zavři je; tím se zlomyslnému kvílení zajisté učiní konec. Nejlépe pozná opatrná matka, kdy jest čas říci: „Nyní dost! Mlč, sic dostaneš, proč bys plakal.“ — Naproti tomu ponechejte všech úštipků, výsměšků, hanlivých a potupných slov, což platí nejenom rodičům, nýbrž i všem domácím. Věru! žluč se v člověku zdvihá, slyší-li od nerozumných, necitelných matek nebo jiných domácích slova: „Dobře na tebe! Kdyby ti to jen hodně šlo do živého! Okaž; jest to hodně červené! Škoda rány která chybí!“ a p. To jest zlomyslnost, která trest ztrpčuje, to není žádná láska, která by napravila. — Ale na opak nedělejte rodičové, jako byste toho litovali, že jste svého miláčka trestali, lichotivými sladkostmi si jej udobřiti hledíce, aniž pak trpíte, aby to jiní domácí činili. Na potrestaném záleží, aby se opět sebral a zpatoval, uznáváje své provinění, a sám přišel a za odpuštění prosil. Dokavade tak neučiní, na uraženého si zahráváje, chovej se k němu chladně, mlčky. Ale když dá znáti, že chyby své želí, slibuje-li polepšení, a blíží-li se ti opět důvěrně, nezapuzuj ho, nýbrž přijmi jej rád a laskavě, napomínej ho při tom jemně a poučuj pro budoucnost. Konečně tu stůj slovo svatého Jana Zlatoústého, an dí: „Potom teprva budeme s to, abychom jiné napravili, když si vezmeme ku pomoci — modlitbu.“ Obrácení a polepšení *jest milost od Boha.*

XXV.

● d m ě n a.

Na otázku: „Co se má odměňovati?“ odpovídá jeden ve vychovatelství zkušený spisovatel rovněž stručně jako pravdivě, řka: „Jen takoví *dobří činové* zasluhují odměny, jižto pocházejí z dobromyslné svobodné vůle, která ještě povzbuzení potřebuje.“ Rozložme si to pravidlo a poznáme jeho pravý smysl, a budeme si moci některé poučení z něho vzíti.

Jen *dobří činové* mají odměny dosíci. Co jest přirozenějšího nad to, tak že by každý myslil, že se to samo sebou rozumí? A přec se proti tomu chybje častěji nežli bys se od tvůřův rozumných nadál. Jak často bývají děti chváleny, že něco zlého byly udělaly, ku př. že se na někom pomstily, že jiným drze odpověděly, že někoho chytře obelstily aneb ošemetně oklamaly, že sobě lží z nescnáze pomohly! Tak i mravně lhostejné činy nížádné ani

pochvaly ani odměny nezasluhují ku př. zručná zběhlost v něčem, pěkná chůze, lehounké skoky a p. — Zásahu má jediné to, *co vychází ze svobodné vůle*, tudíž ani ostrovtip, ani bystrá a věrná paměť, ani jiné kterékoli pouze zevnější přednosti. Z toho lze souditi, zdali dobře činí rodičové, vychalující své dítky, že jsou tak „milí holoubkové,“ tak „šťšhle rostlé,“ že „tak hezky přednáseti znají.“ — Jako Bůh sám jenom dobré činy odměňuje, které *z dobré vůle pocházejí*, tak si počínejte v odměnách též náměstkové jeho. Co jest zlomyslné, jest a zůstane zlem, byť zevna sebe lepším se býti zdálo. Tím základním pravidlem se křesťanské učení mravů výtečně rozeznává od každého jiného, což ani dosti dětem vstřípiti nelze, mají-li se z nich státi opravdově srdeční a dobří lidé. Nikdy tedy nebudtež chváleny, jsou-li pilné pouze z marné ctižádosti, zbožné z pokrytství, pracovité z lakomství, spořivé z hrabivosti, poslušné z lichometnosti, štedré z chlouby. Kdo však pochybuješ o dobrém jich úmyslu, upozorni je, jak nevyhnutelno jest, aby všecko dobré, co konáme, mělo také vnitřní cenu, tázaje se jich, jako: „Proč pak jsi to a to, tak a tak udělal?“ — „K čemu to má býti?“ — „Co pak s tím dosíci chceš?“ — „Měl-li pak jsi při tom dobrý účel? — „Pomněl-li pak jsi při tom na Pána Boha?“

I to pozorovati a zachovati sluší, že odměn jen tam udělovati se má, kde jest k činění dobrého *ještě povzbuzení potřebí*. Ctnosti, k nimž se dítě přirozenou náklonností nese; činy, k nimž dobré schopnosti od narození má, jež pouze příkladem, poučením, napomenutím vzbuditi lze, k těm není zvláštního povzbuzení odměnami potřebí; naopak má se těmito pomáhati tam, kde buď schopnost duševní, buď jiná vada vychovanci obtíže působí v dosažení nějaké ctnosti. Pročež pošetile a převrácené jest vychloubati a vynášeti se dobrým pokrokem svých schopných dítek; za to však velmi radno a prospěšno slabší dítky pochvalou a odměnami k pilnému používání skromných schopností jejich povzbuzovati. Tak jest některým jakási ohebnost a povolnost již přirozena; takové pro poslušnost a snášelivost chváliti nebo nějak odměňovati byla by chyba, ale prudší a drážlivější povahy mají se pochvalou a odměnou nakloniti k tomu, aby zponenáhla sebe samy přemáhaly.

Že odměna má býti poněkud jenom pobudkou, z toho jde, že se jí nemá dostávati dětem ustavičně, kdykoliv něco dobrého vykonaly neb konají, nýbrž že se jim má jen tak dlouho udíleti, dokavade je to stojí přemáhání a nesnáze; když pak v konání dobrého již nějakou hbitost si byly osvojily, tu přestaň pochvala,

přestaňtež odměny. Nemalou pošetilostí jest dítky, které pracovitosti, snášelivosti, poslušnosti uvykly, neustále chváliti; uvažtež, pečliví rodičové! raději na mysl, zdaliž mimo to ještě něco vašim dítkám schází, co by k jich napravení anebo zdokonalení patřilo, a v tom používejtež chvály a odměny k povzbuzení další jich činnosti.

Konečně neodměňujte skoro *každý dobrý skutek zvláště, nýbrž celé dobré jednání v tom neb onom ohledu*. Neboť stálost v dobrém jest teprva ctností chvály hodnou. Tak nezasluhuje chlapec povahy váhavé, jednou-li se byl pilně učil, žádné pochvaly, může to býti u něho právě tentokrát pouhým rozmarem, při němž se nic nepřemohl; tomu slib raději, že jej nějakou odměnou obmyslíš, překvapíš, jestliže ve škole pokročí a lepší měsíční vysvědčení přinese. Takéž možná, že ta a ta svévolná dívka najednou se okáže velmi ochotnou a úslušnou, má-li totiž nějakou žádost za lubem. Tu se nikdy nepřekvap s chvalou a odměnou, nýbrž počkej asi týden, a pak, setrvá-li v dobrém, řekni: „Nuže, tento týden jsi byla hodná; za to půjdeš dnes s námi k babičce; ale musíš býti ještě hodnější.“ Toto podotknutí není zbytečné, neboť pochvala má býti vždy povzbuzením pro budoucnost a nikoliv pouze odplatou za minulosť.

Již pak odpovězme si na tu důležitou otázku: „*Čím se má odměňovati?*“ — Především nikdy se neděj odměna tím, co u dítek dobře zvedených nemá nižádné ceny míti, tudíž ani pamlsky, ani marnivým šatem, ani zahálkou, ani nebezpečnými radovánkami a p. Tak ku př.: „Budeš-li hodná, nepůjdeš do školy, dostaneš pěkné šaty a půjdeš s námi k muzice.“ — „Budeš-li hodný, dostaneš cukrovinky a půjdeš na posvícení,“ a p. Toť zajisté není nic jiného, nežli dítky vésti a navykati ničemným daremnostem! Neboť čím rodičové odměňují, to musí býti zajisté cosi vzácného; tak soudí i sebe menší dítky.

Mají-li dítky k rodičům pravou úctu a lásku, dostačí jim jejich *pochvala*, když tito jim svou spokojenost projeví. Dobře a mocně působí též k dobrému vychování dítek povzbuzovati jich cit pro česť, stává-li se to moudře a mírně. Přílišnost i tu škodí jako všudy jinde; by pak se marnosť v srdci dětském neživila, jest nejlépe tak chváliti, aby se méně hledělo k tomu, co se již dobrého vykonalo, ale více povzbuzovalo k tomu, co ještě vykonati třeba. Ku př.: „Budeš-li tak pilen, můžeš to daleko přivést;“ — „Jan se může mnohému naučiti, když jen chce;“ — „máš dobrou vůli, milé dítě! jen tak dále, Pán Bůh ti pomůže;“ — „když jsi byl tak dlouho hodným, proč bys nemohl býti i na dále?“ Velmi vhodně lze též k pochvalě připojiti přirozené a nad-

přirozené následky ctnosti; ku př.: „Hleď! nyní jsi rád a vesel, že jsi byl pilen a tu svou lenost přemohl.“ — „Tak! nyní mám z tebe radost.“ — „Jak to potěší otce, až se to dozví!“ — „Dobré, co jsi vykonal, vypravuje tvůj anděl strážný Pánu Bohu.“ — „Poslušné dítky miluje Otec nebeský a dá jim za to všechno dobré.“ —

Jiný způsob prospěšné odměny jest *dovoliti dětem nevinná vyražená*. „Přineseš-li dobré vysvědčení dostaneš záhonek na zahrádku.“ — „Vykonaš-li dobře tu práci, budeš mítí dovoleno si zahrátí.“ — „Když jsi nebyla ten týden svévolná, půjdeš se mnou navštívit dědečka.“ — I procházka do polí, vypravování povídek zábavných a poučlivých těšívá dítky a lze je tím k dobrému povzbuditi. Ve zbožných rodinách lze i dítkám slíbiti, že půjdou do některé zvláštní kaple na pouť, nebo na slavnost, že se jim dá nějaká nová píseň a p. —

Co však se týče *darů*, s těmi buďtež rodičové a vychovatelé opatrní, aby množstvím anebo častým udělováním nezvšedněly. Tu by bylo nejvhodněji darovati nějaký obrázek, modlitební nebo jinou poučlivou knížku, růženceček, křížek, některý nový peníz do spořitelničky, anebo žádanou hračku. Aby se dary neudělovaly často, lze je odložití na zvláštní doby, kdež bez toho jest obyčej, dítky nějakým dárkem překvapiti, jako na jich svátek, na vánoce; nepozbudou tím své ceny, nýbrž pro slavnost se stanou tím dražšími a milejšími; jen se jim vždy řekni, že jsou také za odměnu toho a toho, jak se dříve zachovaly. Takovým podotknutím lze i sjednání nějaké potřebné věci: šatu, knihy a p. za povzbuzující dar považovati; lze k tomu říci: „Na hodné dítky se nikdy nezapomene; ty dostanou vždy co potřebují, a to co možná nejlepší.“

Konečně nebude zbytečno ještě připojiti, že se má hleděti k tomu, aby *odměna předcházela před trestem*. K tomuto se přístup, když se onou ničehož nedocílilo. Tak jest rozuměti obyčejnému pořekadlu: „Co nechce jíti *po dobrém*, musí jíti *po zlém*.“ To však se nikdy nevykládej na to, jako by se rodičové na dítkách poslušnosti doprošovati měli.

XXVI.

● Š k o l e.

Škola jest na pomoc rodině; úkol její jest, aby rodičům pomáhala dítky vyučovati a vychovávatí, působení domácí tak podporující a doplňující. Učitel tedy má jednak žákům potřebné a pro-

spěšné vědomosti vštěpovati, kterým je rodičové buď z nedostatku času, nebo umění nemohou tak vyučiti, jak by toho dítky k svému dalšímu prospěchu v životě potřebu měly; ale jinak má i učitel tu povinnost, aby své žáky spolu s jich rodiči k takovému smýšlení vedl a v takových ctnostech cvičil, kterými by se svědomitými, spravedlivými lidmi, dobrými občany i zbožnými křesťany stali.

Škola tedy není rodině na odpor, nýbrž má s ní jeden a týž účel; škola nesmí působení rodičů mařiti, nýbrž cokoliv oni dobrého žádají a působí, to má podporovati a k dokonalosti přiváděti; tím pak méně smí odporovati náboženskému přesvědčení a z něho vyplývajícím obyčejům, v nichž dítě doma vychováno bývá, nýbrž má tu zvlášť domácímu vedení pomocně po boku státi. Zvláště pak mají *katoličtí rodičové právo a povinnost, žádati škol katolických, v nichž by katoličtí učitelové v duchu katolickém jich dítky vyučovali a vychovávali.* Jest to zajisté hnusné a zlomyslné stenčování svobody svědomí a práva rodinného, když dnes tak řečení „pokrokáři“ o to vši mocí a úskoky se zasazují, aby vlády přiměli k tomu, zřizovati školy takové, v nichž by nevěřící nebo k víře lhostejní učitelové katolické dítky vedli směrem protivným i víře i vůli zbožných jejich rodičů. Pročež přijde-li to někdy mezi řečenou stranou a církví na spor o záležitosti školní, mají otcové svatou povinnost státi k svému biskupovi a jednati tak, jak jim on ve svých pastýřských listech velí a je napomíná. Onť zajisté zastává právo rodičů na katolické vychování dítek. Nedivte pak se, jestliže vás při té příležitosti též napomenu, *abyste se ve volbách do místní i okresní školní rady vždy horlivě zúčastnili, a tu jenom pro takové muže hlasovali, kteří v náboženských otázkách s vámi souhlasí.* Nic nedbejte těch potměšilých svědců lidu, kteří by rádi pod rouškou svobody a volnosti všecko víru, — katolickou pak zvláště, ze světa vyplenili, když vám snad budou chtítí namluviti, že prý „náboženství nenáleží do věcí obecných, že jest příliš vznešené, nežli aby se smělo mísiti s politikou.“ Avšak otevřete jen oči a uši; slyšte a vizte! Což neslyšíte, jak v tom a v tom sněmu, v té a v té zemské radě nevěrcové svými zběsilými řečmi proti katolické církvi bouří? Nevíte nic o zákonech, navrhovaných od lidí, o víře méně rozumějících, nežli záčkové, kteří svému katechismu se dobře naučili? Nevíte-li, jak starostové a radové obcí za beznáboženské školy žádají a hlasují? Nevíte, jak mnohá školní rada katolické ústavy stíhá, týrá a omezuje, aby je odstranila a potlačila? Neslyšíte tu ďábelskou vřavu, která se den co den v novinách t. zv. liberálních rozléhá a do všech koutů rozesílá, špiníc, tupíc, šlapajíc všecko co k náboženství katolickému

náleží? Všecka ta pronásledování vaší církve a víry i vašich dítek přestala by, kdyby mužové přesně katoličtí zasedali ve všech sborech od vesnické obce až do sněmovny panské. Ale to se nikdy nestane, budete-li při volbách si počínati liknavě, ospale, lhotejně. Z toho tedy poznejte, jak důležité jest, abyste se svědomitě účastnili rozličných voleb, a to netoliko ohledem na obecné ale i na náboženské záležitosti a jak veliký vliv mají ty volby i na dobré, zbožné vychování dítek vašich, tudíž i hleďte budoucné takového svého práva občanského věrně a statně používat. K tomu jste tím více povinni, jelikož se vám jiné právní cesty dle novověkého zřízení obecného nedopřává, abyste na křesťanské vychování ve školách působiti směli a mohli. Neboť co může za naší doby pouhý soukromník učiniti proti tomu, když nevěrecká vláda školu na nekřesťanské učiliště přes moc změnití chce? Snad adresy podepisovati? Ale ty platí jenom tehdáž, když se „pánům liberálům“ do krámu hodí; žádá-li si pak lid něčeho *proti* jich hlavě nadají mu „hloupých sprostáků.“ Aby pak vláda nebyla nevěrecká, nýbrž křesťanská, záleží na těch, kdo ji volí.

V městech a městečkách mají rodičové, aspoň bohatší, ještě jinou cestu, aby si zbožné vychování svých dítek ve škole zaručili, mohou je totiž posílati *do školy soukromé*. Avšak při tom jest hlavně hleděti k tomu, aby i řiditel i pomocní učitelové byli muži netoliko bezúhonných mravů a svého úřadu dostojní, nýbrž aby se též opravdu katolickými křesťany osvědčovali. Sám pohanský mudřec Plutarch praví: „Trpkého pokárání zasluhují otcové, kteří své dítky dávají na vychování učitelům, neřku nezkušeným, nýbrž zjevně špatným. Stane-li se to někdy z nevědomosti, není to tak zlé; ale velmi trestuhodno jest, když někteří i přes výstrahu rozumných mužů své dítky dávají učitelům neschopným a nemravným, buď z ohledu na cizince, an jim k tomu radí, nebo na přátele, anebo že jim ten a ten zalichotiti zná. Takový otec podobá se nemocnému, který dobrého lékaře odbude a svým přátelům k vůli si vezme jiného, který ho o život připraví, nebo plujícím přes moře, an zkušeného lodníka doma nechá a na přímluvu známých nejspatnějším se svěří.“ Jak jest to, co tu ten mudřec praví, svatá pravda, pomníme-li těch rodičů, kteří na domlouvání svých osvícených příbuzných a přátel své syny a dcery do cizích ústavů zasílají, kde se i národu a vlasti, i (co více váží) svatému náboženství a Bohu odcizují, ačkoliv se jim od duchovních jejich důtklivé výstrahy dostalo. I neměli by rodičové křesťanští oslyšetí jednu takovou výstrahu, kterouž jim jeden velemoudrý a zbožný biskup dává, řka: „Zkoumejte, rodičové! nežli to, co,

máte nejlepšího, své děti, některému učiteli odevzdáte, zkoumejte před soudnou stolicí své katolické víry učení a mravy toho vychovatele a přesvědčte se, zdali jeho názory se srovnávají s svatým evangeliem, jak je svatá Církev vykládá. Tuto zkoušku nemůžete nikdy dosti přísně vykonati; tu jde o zkázu nebo spásu duše, to jest o život věčný neb o věčnou smrt!“

„*Hloupostí!*“ řekne, jakobych ho slyšel, některý z těch svobodomyšlných svědků a škůdců lidu, „*na tom pranic nezáleží. čemu učitel věří a čemu nevěří, vyučuje děti čtení, počtům, psaní, zeměpisu a t. d., v těchto světských předmětech zajisté žádného rozdílu není mezi katolíky a nekatolíky; co však se náboženství týče, k tomu jest duchovní.*“ Že takové klábosení těch liberálních panáčků není leč holým pokrytstvím, snadno lze dokázati i pochopiti, vždyť oni sami dobře vědí, jak velmi na tom záleží, jakých náboženských názorů učitelstvo jest, sic by nebyli tolik usilovali o to, aby školu s učiteli pod svou mocnou ruku dostali. Jest zajisté na bílé dni, že v každý světský předmět lze mnoho vřaditi, co se katolické víře protivuje, ji zlehčuje, ji tupí. Protikatolické může býti *čtení*; či nelze uvést čítanky, v nichž jsou články, jimiž se víra, obřady, osobnosti naší svaté Círky tupí a v posměchy uvádějí, působení však protivníků a bludařův, ku př. Husovo, Žižkovo, do nebes vynáší? — Protikatolické může býti *psaní*; či nedokazuje zkušenost, že jsou t. ř. pisanky a předpisy s větami hanobícími učení a výkony naší sv. Círky?

Učení mluvnici může býti protikatolické, když učitel dává dětem příklady protivné článkům sv. katolické víry, jako: „Papež prodával odpustky za peníze!“ A tak mohou býti i protikatolické úlohy, protikatolické dějiny a zeměpis, když se k nim dávají úkoly k vypracování, protivné katolickému přesvědčení a všeliké poznámky téhož druhu, jimiž někteří „osvícení“ učitelové rádi své přednášky opeprují. I počtům lze přimísiti mnohý příklad, obsahující ošemetný útok na sv. víru a Církev katolickou. A učil-li v takové škole nevěrecký učitel, co vzpomohou — zkušenost jest důkazem! — výklady duchovního za dvě hodiny týdně? Sotva jest katecheta ze školy přes práh, přijde po něm učitel osvícenec, a vykládá divy biblické přirozeně; jiný v dějinách poučuje, že papež Innocenc III. teprv r. 1215 zповěď zavedl a přikázal; jiný opět při opravě úloh vtipkuje úsměšně proti katolickému žákovi, jenž si křesťanskou myšlenku ve svém vypracování dovolil atd. atd. To vše dotvrzuje zkušenost; a přes to se chce tvrditi, že nic na tom nezáleží, čemu učitel věří a nevěří? Není-li pak takové trvání, jakož jsme řekli, holé — bílé pokrytství?!

Kdo tedy své dítě do nějaké soukromé školy poslati chceš, nejjistěji se zachováš, poradě se s svým duchovním správcem, který ti pak *některý ústav navrhne vedený od řeholníků nebo řeholnic*, jakož sv. Jeroným už poradil v jednom svém listu vdově Létě ohledem dcery její Pauly. A proč? Protože v takovém ústavu nejen v žádném nebezpečí není víra chovancova, an se veskrze v duchu katolickém vyučuje a vzdělává, nýbrž i mravní příklad zbožných učitelův a učitelek mocně naň působí, a to tak, že ho, co viděl a slyšel v takové škole, jako anděl strážce po celý jeho život provází. Na tutou přednost náboženských škol upozorňuje již sv. Jan Zlatoustý, říká: „V klášteře se vede život, podobný nebeskému; obyvatelé jeho žijí jako andělé v společném míru, v společném poklidu, v společné radosti. Proto uvedl Bůh národ židovský na poušť, aby tam jako v klášterní samotě odložil a napravil všechny v Egyptě uvyklé nepravosti.“

Konečně jest ještě jedno slovo, jehož smysl mnozí rodičové krivě si vykládají, při volbě školy pro své děti svedeni bývají; přecasto se totiž ozývá krásné slovo, „vzdělanost“, skoro z úst všech. — Tu vyjme některý otec svého synáčka ze školy farní, či mám říci „národní“, aby v nějakém soukromém ústavu „vyšší vzdělanosti nabyt;“ tu se rozhodne ta a ta maminka pro některý ústav, poněvadž slyšela, „že prý se tam děvčata velmi pěkně vzdělávají.“ Jest to s tímto slovem, jako vůbec se všemi hesly našeho věku; mají tak mnohonásobný jednak dobrý, jinak opět zlý smysl, že člověk ani neví, jak je z úst toho a toho brátí má. Tak v našem případě jest nám rozeznávati na člověku vzdělanost *sevnější* a vzdělanost *vnitřní*, a tu opět vzdělanost *rozumu* a vzdělanost *srdce*. Abychom především o této poslední se prohlásili, pravíme, ta že jest nejdůležitější, záležejíc v tom, aby srdce a mysl člověka věrou a zbožností uslechněny byly. Bez uslechnění srdce jest všeliká jiná vzdělanost, jak sv. Řehoř veleprávně, ale i velepravdivě dí, zhusta „uměním k věčnému ztracení“; vzdělanost zevnější jest dle výroku moudrého Herdera pouze „uhlazenou slabostí;“ rozum pak plný učenosti bývá často velikým neštěstím, jak Viktorin Felterský, znamenitý pedagog (vychovatel) středověký soudí, říká: „Svět má přede vším jiným potřebí lidí, v jejich srdci věční základové toho, co pravé a dobré jest, skalopevně založeni jsou, kteří proudu uchvacujícímu tisíce lidí v hanbu a hřích statně se opřítí dovedou, kteří jsou s to, aby i sebe bolestnější utrpení své povinnosti v oběť přinesli, aniž pak vše za ztracené považovali, dokavade svou ctnost neporušenu zachovají. Byla-li by tedy, dí tčntýž dále, některá škola, podávající jednak vhodné

vědomosti rozumu, ale jinak jsou na zhoubu dobrým mravům, žádal bych, aby škola taková se odstranila, poněvadž menší zlo jest člověk neumělý ale zbožný a rozšafný, nežli muž učený ale při tom nespravedlivý a zlopášný. Nevinná věru nevědomost nikdy nepůsobí tolik zlého na světě, co ho natropí zlé užívání mudrců a vědomostí.“ Varujte se tedy, křesťanští rodičové, ať nikdy nesvěříte své děti ústavům, kde se nedbá náboženského ušlechťení srdce, byť se v nich i jiným vědomostem sebe stkvěleji vyučovalo.

Po těchto poznámkách přikročíme již k další úvaze o tom, co se obvykle rozumívá *vzdělaností*. Mnozí lidé tím slovem myslí pouze *zevnější způsoby v obcování s lidmi*; vzdělanec jest jim, kdo se umí slušně tvářiti a stavěti i mluviti, jak toho okolnosti žádají. Ovšem že takové slušné se chování jest nemalé ceny v životě našem, a to nejenom co do společenského obcování, nýbrž i do mravnosti samé, jak dále ukážeme. Jsouť zajisté na hrubém omylu, kdož si myslí, že by zbožnost tomu dopouštěla, aby si člověk v obcování s jinými neohrabaně, surově, drsně dovoloval všechno, co by chtěl. Vincenc Beauvais-ský (Bovésský) z první polovice třináctého století — tedy ještě za toho pro tmářství vykřičeného středověku, — odporučuje zevnější vzdělanost, nazýváje ji: „poutem rozkoše, hrází zlých žádostí, uzdou bujnosti, jármu pýchy, lékem prechlivosti.“ A sv. Augustin napomíná ve svém zákoně duchovního života: „Ať chodíte, ať stojíte, ať cokoliv děláte, nic nečinite, co by oči kohokolivěk uráželo, nýbrž všechno se shoduj s vnitřní čistotou, o níž se snažíte. Takové vzdělané chování jevte v oděvu, v tvářnosti, v řeči, při jídle.“ Naproti tomu vytýká sv. Řehoř Nazianský císaři Julianovi Odpadlíku: „že šjí přímo a vzdorně vztyčoval, rukama vždy házival, očima neustále a drze semo tamo hledíval, na nohou nikdy pevně nestával, chřípěma opovržen a potupu soptil, nemístnými a vždy stejnými vtipy jiné k smíchu popuzoval, jim pak se sám hlasitě a neslušně chechtával. Jedním téměř dechem přisvědčoval i odpíral; že jeduání jeho bylo beze všeho pořádku, že pomateně se tázával, v odpovědích svých sám sobě odporoval.“ Jesuité, jsouce jakkoliv tupeni, ale přec posud nepřekonanými vychovateli, žádají ve svém učebním plánu zvláště *cvičení svých chovanců ve zdvořilosti*, tak aby se na chovancích jejich nikdy netrpělo nic hrubého, sprostého, neslušného, méně čistého. Z toho všeho jest zřejmě viděti, jak i zbožní a církevně smýšlející mužové si zevnější vzdělanosti vážiti umějí. Avšak při tom varují té pouze zevnější „uhlazenosti“, která se nezakládá na přímé srdečnosti, ponížené mírnosti, upřímné zdvořilosti a tudíž ničím jiným není, leč „strojenou přetvářkou.“

Přísně ale veskrze spravedlivě ji kárá již sv. papež Řehoř, dokládaje: „Taková tedy jest ta vzdělanost světská, kterou se mladí lidé cvičívají, jak zkušenost svědčí, za drahé peníze!“ A takové výčitky by zasluhovali posud mnozí rodičové! Kéžby vždy zdravě rozvážili, než své děti nějakému z vychvalovaných ústavů svěří, zdali se v něm pouze oné „přetvářivé uhlazenosti“ či pravé a čiré poníženosti a pokoře vyučuje. Ostatně není to žádné dobré znamení, okáže-li se toho potřeba, aby se těmto právě řečeným ctovstvem dívky mimo dům otcovský učily. Jenom když matka zemřela anebo když zvláště zámožná rodina z kraje někdy svou dvanácti či čtrnácti-letou dcerušku na rok jeden nebo dva „na cvičenou“ dáti chce do města, může se jim raditi takový ústav, v kterém by se v zevnějších způsobech vycvičila, ale při tom ani ženské skromnosti nepozbyla, ani domácím pracem neodvykla.

Konečně ještě něco o vzdělanosti rozumu *potřebnými* vědomostmi. Pravím *potřebnými* vědomostmi, neboť jest svatá povinnost rodičův v tom opatrnými býti, aby dětem neuškodili více nežli prospěli. Držte se tu přísně toho pravidla, *že tu nesálejší tak velmi na tom, aby člověk o mnohých věcech leccos věděl, nýbrž aby se tomu, čeho nevyhnutelnou potřebu má, důkladně naučil.* Obraťme toto k našim poměrům. Prvních šest-sedm let školních nelze mysliti na nějaký budoucí stav dítěte, pročež tu směřuj vyučování k tomu, aby si žák osvojil až k hbitému používání vědomosti, každému člověku v obecném životě potřebné; tou dobou jde hlavně o to, aby se naučil dobře, t. jistě a hbitě čísti i čtenému dle obsahu i řeči rozuměti, své myšlenky pořádně dle mluvnice a pravopisu napsati, nevyhnutelných v životě počtů bez chyby použití a nejhlavnější věci z místopisu a dějin své vlasti znáti. Dobrá škola národní (elementárka) v tom pádu veskrze postačí. Asi po prvním sv. přijímání bude čas u chlapce pomysliti *na volení stavu.* Tu bude rozumným rodičům, nežli se na nějakém dalším cvičení usnesou, přísně uvážiti, jaká dráha života by synu jejich i podle jich *jmění* i podle jeho *schopností a náklonností* nejvhodnější a nejprospěšnější byla. Bez ohledu na tyto dvě podotknuté věci syna přímo na další učení dáti, snad v tom mínění, „že se člověk nemůže dosti naučiti a že umění nikdy neobtěžuje,“ jest nepředloženost, kterou přesmutné následky v zápětí stíhají. Převráceně jedná, kdo svého chlapce dá do gymnasia (do latinských škol), o němž není naděje, že by dále ve studiích pokročil, nebo dáti hochu do reálky, který má za několik let choditi za pluhem, jedno i druhé snad pouze proto, aby mohl říci, že své děti něčemu učiti dává, jako ten a ten. Praví se ovšem, že

„umění neobtěžuje“, ale přec může i škodlivým býti; když totiž člověku buď času nebo příležitosti, nebo nákladu, anebo chuti schází, aby učení započaté dokonal, zůstává polo-učeným, či jak se hruběji ale i pravdivěji říká, nedoukem, o kterém platí co písmo praví, „kopati neumím a žebrati se stydím“¹⁾). Přechasto nejnešťastnější lidé toho druhu! Jest to jako když někdo něco pro svůj žaludek těžkého pojí, nebo přes míru něčeho pozije, nežli snést může, obtěžuje ho to, kazí životné šťávy jeho a může mu nemoc i smrt způsobiti. Tak si mnohý leccos z dějin, z přírodních věd, z latiny, řečtiny, frančtiny, prosou i veršem do hlavy nabral, ale nic nezažil, poměry rozličnými donucen jsa, s učeností jen tak povrchně a částečně získanou odstoupiti; avšak ten a takový, za učeného se považuje, hývá se svým nižším stavem nespokojen, a jest z něho domyšlivý žvastal, nevěrec, buřič a t. d. Či snad nelze patřiti vůkol tu chásku těch novověkých nedouků, jsoucích sobě břemenem, žalem rodičům, obtíží obcí, zkázou vlasti i Církve? Nechčeš-li k této, Bohužel! dosti četné chásce lidí i svůj díl přidati, považ, nežli se svým synem k vyššímu učení odhodláš, toto dvě přísně u sebe: „*Poslouží-li* pak mu to k jeho budoucímu povolání?“ — „*Bude-li* pak i jemu *možná* k tomu učenému stavu dospěti i *mně* naň potřebný náklad věsti? Dostí ví, kdo ví tolik, co potřebuje.

XXVII.

Rodičové a učitelové.

Posud jsme tuším dokázali, že škola má býti na pomoc rodině, to jest, že učitel má dobré snahy rodičův, najmě náboženské vychování dítek všemožně podporovati. Nyní pak to již také obraťme, řkouce, že rodina má býti na pomoc škole, to jest, že i rodičové jsou povinni všemožně podporovati, co učitel k duchovnímu vzdělání a zdokonalení jich dítek potřebným a prospěšným uzná. Jen tam, kde tato vzájemná pomoc školy a rodiny místo má, lze trvalého prospěchu ve vychování očekávati; ale nikdež nezvrátí, nezmaří nesvornost tolik, jako když se mezi rodiče a učitele jich dítek vetře.

Snad bude mnohému na první pohled divno, řku-li, že toto svorné působení rodičův s učiteli počítí již má, než dítky do školy chodí; vyjádřím se tedy zřejměji řka: „*rodičové mají dítky ke škole připravovati*“, což dokáží, duševní schopnosti jejich záhy vzbuzu-

¹⁾ Luk. 16, 3.

jíce a vhodně zaměstnávající. Pozorujeme-li na počátku roku školního nováčky ty ponejprvé do školy přišlé, nalezneme na první pohled mezi nimi veliký rozdíl. Tu hledí jedno svýma malýma očkoma pod hladkým čelíčkem a mezi růžovými lícema tak přívítivě a rozumně, mluví tak zřetelně a ostražitě, chová se tak srdnatě a čile, že tu s radostí a blahou nadějí s vyučováním započínáme. Vedlé něho sedí chlapeček, jemůž vlasy až do očí visí, tak že sotva lze krhavé očka patřiti, tváří pak blbě uškľbavou mluví — či bručí nesrozumitelně, chová se tak nemotorně, že učiteli jest úzko, pomní-li, co z něho vyslechtiti má. Jest ovšem „rozdíl mezi dětmi a dětmi“; ale u řečených právě není to veskrze přirozeností, čímž se tak značně od sebe liší; nemálo k tomu působí i domácí vychování, kterým se, jak známo, dívky i sbystřítí i otupiti mohou.

Možná-li pak, aby dívky nebyly tupé, jsouce zplezeny rodiči hrubě smyslnými, opilství a jiným vášním oddanými, které potom s klínu matčina nepatřily než v oči mdlé, blbě, hněvem a jinými vášněmi potřhané, které nemluvným a krutým týráním každého člověka se bojí a beze všeho šlechetnějšího povzbuzení odrůstají, doma neslyšíce mluvití leč o hnoji, pluhu, dobytku a hrcích, s nimiž se nemluví o ničemž jiném leč o věcech ničomných a podlých, a ptají-li se z dětské zvědavosti někdy na něco, bývají nevládně, úsměšně, potupně odbyty; které kam se postaví, všude každému překážejí, z kouta do kouta nevrle jsouce postřkávány, a při tom všem také prací nad své síly přeloženy? Jak mnohé dítě duševně otupí, když bývá neopatrně polekáno, když se naň s zastřenou tváří náhle vyběhne, když se mu povídají hloupé bajky o strašidlech, kouzelnících, ohnivých mužích, a p. Jak mnohá skrovná schopnost udusí se docela, když se dítěti nic jinak neřká nežli „hlupáku“, „vole“, „osle“, „špalku“! a j. Zaboletí to musí každého rozumného a citlivého člověka, když mu dívky od nerozumných otcův a matek bývají představeny slovy, jako: „Tento se dobře učí! ale tomuto nic nejde do té jeho dubové palice.“ — „Ten jest vůl a zůstane volem do smrti!“ — O tom se vyjadřuje svrchu schválený Viktorin Feltreský, takto řka: „Veskrze tupé a k učení neschopné hlavy jsou právě výminky; každého člověka lze v něčem vzdělati, jen když druhý, jemůž se svěruje, zná, z které strany by se toho chopiti měl; jest to jako s poli; málokteré jest neúrodné naprosto, byť se i nedařila na každém zlatá pšenička. A tak každodenní zkušenost osvědčuje, že nebývají lidé výtečných schopností právě nejužitečnějšími údy lidské společnosti; nýbrž právě na opak lidé pro-

středních schopností, kteří povážlivým vychováním vedeni byli k přičinlivé pilnosti, ti se pak v životě okáží nejstatanějšími ve svém stavu a povolání. Dítky tedy méně schopnostmi obdařené, nebudtež beznadějně a zoufale odstrkovány a tak otupeny, nýbrž s těmi se zacházej laskavě; ty necht' upozorní moudrý učitel na jejich skutečné schopnosti, povzbuzuje jich pilnost, odměňuje tím více některou zdařilou práci¹⁾. Jak mnohý slabý štípek vzrostl v mohutný, úrodný strom, že jej rozumný štěpař hned nevytrhl a nepohodil, nýbrž šlechetně a bedlivě pěstoval, tak že potom i své z mládí mízně soudruhy předčil! Při té příležitosti buď podotknuto, jak zhusta a šeredně se člověk v těch některých „moudrých“ dětech klame! Co se tu mnohdy nazývá chytrostí, nebývá leč holá všetečná prostořekost a hubařství! „Přečasto,“ tak dí moudrý a zbožný biskup Fenelon, „přečasto se schopné dítky kazívají potěšením, jež se jim za příčinou jich prostolibé žvastavosti na jevo dává; tím se učí, aby všechno, co jim napadne maně mluvíly, byť byly i věci, o nichž nic nerozumějí; a taková navyklost, překvapeně souditi a žvastati o tom, o čem žádného jasného pojmu nemají, roste s nimi a zůstává po celý jich život, a celou jejich povahu ve zlou posune a převrátí.“ Kdo chce, co lidské působení stačí, „*schopné dítky vychovávat*“, varuj se jednak podotknutých omylů, a jinak zachovávej tato pravidla. Jak mile malitký kojeneček věci vůkol sebe ostře pozoruje, ručkou po nich sáhá, na ně se usmívá a k nim poskakuje, — v tom již se jeví první jeho činnost duševní. Tato se musí již z počátku živiti, podporovati. A to se činí tím, když z těch věcí, které se mu líbí, jednotlivé vyberouce, před očima mu je držíme, aby si na ně pokojně a pohodlně pohleděti mohl. Tak se v jeho dušince tvoří první náhledy a pojmy. Tu však bedlivě se zachovej, aby se mu z počátku nepředstavovalo věcí mnoho a rozmanitých; tím by se počal klásti základ k povrchnosti a roztržitosti. Když pak dále dítě mluvíti počíná, otazuje se na všelicos. Tato zvědavost jest přirozená, razíc téměř cestu příštím učeňování a nesmí se opominouti. Zvědavé otázky dětské vesměs odmítati jest chyba, jakož i taktéž chtíti mu všechno, nač se táže, dokona vysvětliti. Má již tehdy věděti, že jsou věci, jež vysvětliti buď naprosto nemožno jest, anebo nečasno; ku př. některé náboženské nebo mravní články; ale má i té zkušenosti nabyti, že touha po vědomosti jest dovolena, a my, vychovatelé, vizme, že tento přirozený člověku

¹⁾ Jak mnoho působiti může moudrý a horlivý vychovatel i u chovance méně schopného, to dokázal náš výtečný p. V. Hlinka. Viz Blahov. r. 1877 str. 146.

puď, vede-li se rozumně, jest lávkou k pravdám přirozeným i nadpřirozeným, položenou Bohem samým, kterouž strhnouti nesmíme. Nemrzí vás tedy maličkým odpovídati, ptají-li se proč a nač to a to, co v domě nebo mimo dům spatřují; ba raději je sami voďte do dvora, do stájů, do sadu, na pole, do kostela, a t. d. poučujte je o všem, co se vám objeví a po čem se vás táží. Opatřete jim též poučlivé hračky: obrazy zvířat, bylin, řemeslníkův i jich náradí a p. Nechejte je, ať si v písku dělají pole, je orají, ať si stavějí z cihel a stěpin stáje, domy; ať si udělají svou kuchyni s nádobím a strojí hostiny svým loutkám. Potom se sotva přihodí, že budou ve škole dřepěti jako špalci, blbě před se hledíce.

V dalších letech má se i pokročiti v takové přípravě dítek pro budoucí školu. Náš slavný *Komenský* mluví o „škole mateřské“, v které se základ položení má ke všemu vychování vůbec a k učení zvlášť; *Pestalozzi* sepsal zvláštní „knihu pro matky“, v které jim naučení dává, jak by dítky v prvním mládí vyučovati měly. Naše časopisy „*Ludmila*“, „*Školník*“, „*Komenský*“, obsahují pozoruhodné, prospěšné poznámky toho druhu, jichž opatrně použití sluší; neboť, jako ve všem, co od lidí pochází, i tu se některé poklesky nalezájí. Zvláště pak se varujte, rodičové, abyste tak nevypěstovali předčasné „*přemoudřelce*“, dítky totiž, které již ve svém desátém — jedenáctém roce jsou „mladí páni“, a „slečny“, jižto všecko znáti se domnívají, o všem mluvíti si drze dovolují. Varujte se, abyste vývoj duševních schopností nepřehánili a přeložením je neseslabili; to by mohlo býti ke škodě duše i těla, i mravnosti samé. Avšak i toto jakkoliv potřebné umírnění, nebuď přeháněno; neboť i to pěti- a šestileté děcko má duši rozumnou, která živena býti má duševním pokrmem dle pokaždé své potřeby a schopnosti, nemá-li zakrněti a zeslábnouti. Tím zajisté neupadne do nemoci, uložíš-li mu, aby spočítalo ku př. okna, židle, kuřátka, husičky, své prstíčky a p., aniž tím, když mu několikrát předřkáš nějakou krátkou průpověď, aby si ji pamatovalo, nebo mu vypravuješ pohádku o beránkovi, o holubičce, pejsku, kočičce a p., jenom o žádných strašidlech a loupežnících, nechceš-li, aby se pak v noci ze spaní děsilo, neb i na rozumu pomátlo; dej mu i tabulku s tužkou, ať si čmárá rovné i nerovné čárky, až i později všeliké nákresy věcí, jakkoliv hrubě; tím vším se dítě učí hravě všelícemus, hlavní však výhoda jest, že duch jeho, vždy čilý, bývá tím prospěšně zaměstnán. Velevhodně připravují rodičové své dítky ke školnímu vyučování, uvykajíce je dobré a řádné výslovnosti v řeči. To již i pohanský proslavený řečník Cicero i svatý Jeronym

podotkli, stýskající si na ty rodiče, kteří své děti nechávají koktati, šiplati, a p. Sv. Jeronym praví: „Jaký jest nesmysl, navykati maličké tomu, čemu později s obtíží odvykati musejí?!“ Pročež netrpte to, aby starší děti, nebo čeládka některé chybné vyslovování písmen maličkým, kteří pro slabost jazyka to ještě rádně říci nedovedou, posměšně vytýkala, aniž to sami číňte, po nich šiplající, koktající a p. Každé slovo, kterému se dítě přiučuje, vyslovte mu písmě po písmeni, pomalu, zřetelně, častěji, až to samo dovede, ku př. p-o-st-e-l, z-a-hr-a-d-a, j-a-bl-k-o; přirozený pud k nápodobování přivede je zponenáhla k tomu, že to pak dovedou. Jako dítě nemá nic neslušného, nemravného slyšeti, tak se ušetř i všelikého nezpůsobu v řeči. Aby pak se přičinily rádně vyslovovati, lze i tohoto použití, když je k tomu máme, aby to, co žádají, i rádně pojmenovaly. — Učíme-li je modlitbám, číňme to opatrně jakožto věc svatou, předřikávající jim i slova i věty jasně, pořádně, aby nepletly páte přes deváté. Avšak ušetřme je častým opakováním, aniž je donucujeme bitím, aby se jim modlitba nezhnusila, nýbrž hleďme k tomu, aby ji vždy uctivě a zbožně jako věc svatou a rozmluvu s Bohem konaly.

Nepochopitelného nerozumu dopouštějí se rodičové „*dítě se školou strašice*,“ hrozíce jim učitelem, duchovním, jakoby jich nepřáteli a biřící byli, a jakoby byla škola nějakou pro ně mučírnu. Kde mají vzítí děti chuti k učení? Tu jest radno, jim říci, že jest tam mnoho jejich soudruhů, že jim pan učitel a pan „*páter*“ lecos hezkého vypravovati bude, jim pěkné obrázky okáže, a budou-li se dobře chovati a pilně učiti, že je Pán Bůh bude míti rád a že něco na odměnu dostanou. Škodlivý nezpůsob jest děti podáváním pamlsků do školy vábiti, jak je jindy pečlivě „*babičky*“ panu učiteli poskytovaly, aby je jich miláčkům dával.

Když jsem já ponejprvé do školy jíti měl, dovedl mne tam otec a pan učitel mne vládně přijal a na místo posadil a od té doby mi byla škola milá. Jak mnohého pokárání i trestu dostane se nevině dětem, jehož by vlastně otec nebo matka zasluhovali, za tak mnohé *pronebání* školy! Tato bývají zhusta rodiči zaviněna a vadí velmi pořádnému vyučování. Pro malitký prospěch, skrovnou, málo nebo nic výdatnou pomoc při práci, pro malitké poselství, zanedbává se škola a tak se podporuje nepořádek a lenost, přímo k otupení mysli a nemravnosti vedouce. *Aniž pak si stěžujete* moudří rodičové *na tu školní povinnost* dětí, na školní plat, na vydání na knihy, papír a p. potřeby, sic se i dětem škola zhnusí. Když pilný Prokop chtěl psáti svou úlohu, osupil se naň lakomý otec a rozkřikl se: „Nyní půjdeš na pole! Nevím jaké to hlou-

posti máte nyní v těch školách, co nikdy nebývalo. Tu jsou úlohy, tu počty, tu písemnosti, tu i výtahy z kázání. Tak to jde z jednoho do druhého, že z vás člověk nic nemá. Což myslí ten učitel, že my nemáme žádné jiné práce? Štěstí, že jsi již 12; ani den mi nepůjdeš déle do té školy; já jim okážu, kdo má s vámi poroučeti!“ — Jiný žák prosil otce, aby mu dal na pisanku řádkovanou, ale tento ve své moudrosti se prohlásil: „Hlouposti! co že? řádkovanou pisanku? — ať ji linuje učitel sám, jako to jindy bývalo; nač pak mu platíme takové hříšné peníze!“

Takové pošetilé, nelaskavé, hrubé, ale ještě nikoliv nejlhubší, řeči vedou mne přímo, abych tu něco řekl o tom, *jak se rodičové vůbec k učitelům chovati mají*. To se dá sebrati v toto: aby byli k němu vlídní, zdvořilí, vděční; aby mu v působení jeho nejenom nepřekáželi ale je seč jsou podporovali. Nikdy neslyštež dítky ani sebe menšího slova *proti* učiteli. Učitel jest člověk a má své chyby, — větší — menší, ale nikdy tak veliké, jako si je mnohý vášnivě rozhorlený otec představuje. Stane-li se, že se s učitelem v něčem nesrovnáváš, myslíš-li, že ti nějak ublížil, že s tvým dítětem dobře nezacházel, že je tuze potrestal a p., domluv se s ním sám a sám do očí, řekni mu svou stížnost mužně, klidně, zdvořile, ale doma mlč, aniž dávej svou nevoli na jevo, abys s vážností učitelovou nepřevrátil i svou vlastní. Čtvrté přikázání velice lásku, úctu, poslušnost k rodičům, týká se v tom i učitelů; sám i sobě prospěješ i svému dítěti, když tuto uctivost, lásku a poslušnost k učiteli živiti a podporovati budeš. Pečuj o to, ať domácí tvoji vážnost mají před působením učitelovým, ty sám pak buď mu za jeho snahu vděčen zdvořilostí, pochvalou před jinými, slušným a statným se ho zastáváním a p. Jsou-li zkoušky veřejné, buď jim přítomen; to jest projevením tvé uznalosti za snahy učitelovy a povzbuzením pro něho v nesnadném povolání jeho. Vystoupí-li dítě tvé ze školy, neopomíň s ním se učiteli za jeho práci poděkovati; jest on i tvého dítěte i tvým největším dobrodincem. Kéž bys nejen tomu přisvědčiti, ale i říci mohl, co Cicero praví: „Kdo jest z nás, anť šlechtně jsa vychován, nepřipomínal by si vděčně své učitele a vůdce, ba i ta nemá místa, kdež duševně živen a vyučen byl?“

Na spolupůsobení rodičů záleží též, *aby všeliké učení ve škole tím prospěšnější a trvalejší bylo*. Tažte se tedy, rodičové, denně dítek, co mají ze školy uloženo, dejte jim kdy, aby své úlohy pracovaly, možná-li též pod vaším dohledem, nedovolujte jim prvé žádné hry, až jsou se svým školním úkolem hotovy. Pomáhejte jim též, jak můžete, ale nikdy jim je nedělejte sami, tím pak

méně kdy dopouštějte, aby je od spolužákův opisovaly. Pomáhati při úlohách nevyklučuje přemýšlení a spolupůsobení žákovy, a jest něco jiného, než bezesmyslné opisování. Můžete-li, dejte jim sami podobné úlohy ku př. z hospodářství, z řemesla a p., tím poznají praktickou stránku a tak prospěšnost toho, co se jim ve škole podává. Tažte se jich častěji, čemu se ve škole učily, nechávejte si to opakovati, pochvalte je, uznáte-li, že pokročily, a pokárejte je na opak, znamená-li na nich nějaké nedbalosti. Byl-li učitel přinucen je potrestati, pohrozte jim, že v opětném případě budou i doma trestány, a stane-li se skutečně, vykonejte přísné pohružku svou. Ale nepřehánějte učení, tak aby dívky vaše nad knihami zakrněly a zmrzačely, nýbrž popřejte jim zotaviti se hrou nebo snadnou prací; tím pak méně je donucujte k učení „bitím“, láním, nadávkami, aby se jim učení nezhnusilo, které dle slov svatého Jeronyma nemá býti „robotou, nýbrž radostí, žádným mušením, nýbrž svobodnou vůlí.“ — I kázeň školní podporujte moudří rodičové, hledíce k tomu, aby dívky vaše v čas do školy přicházely, pokojně a slušně na cestě sem a tam se chovaly, se spolužáky svorny, ve škole pozorlivy, s svými věcmi šetrny byly. Z toho všeho i vy svůj prospěch máte.

Kterým rodičům na blahu jich dítek opravdu záleží, budou o to pečovati, aby tyto i po prošlých školních letech ve vědomostech nabytých se utvrzovaly a zdokonalovaly. K tomu bývaly jindy tak zvané *opakovací hodiny* nebo *škola nedělní*. Byť i ta nebyla měla žádného jiného prospěchu, sloužila aspoň k tomu, že se mládež v neděli něčím užitečným obírala, kdežto nyní, Bohu žel! se cvičí na výletech, v hospodách a t. d. Co by měli nyní rodičové učiniti? Nejlépe by bylo, aby své dívky po službách Božích vůkol domácího stolu sebrali, a si od nich z nějaké poučlivé knihy čísti dali. Velmi zhoubně působí v těch letech, kde síly tělesné se vyvinují, ale rozum pomalu za nimi poklusává, všeliká společnost s tupými kamarády, nemajícími smyslu pro dobré a prospěšné vědomosti, až se i stydí o tom mluvit, čemu se neučili, aby se nevyzradili s svou nevědomostí. Rozumí se samo sebou, že se k takovému nedělnímu čtení nesmějí bráti knihy nepřátelské náboženství a víře¹⁾. Podotknouti sluší, že k čtení *básnických spisů* náleží věk dospělejší, jak sami pohanští mudrcové soudili, zejména Konfutse, Plato, Loke, a ti jistě nebyli žádnými tmáři. Nikdy, ani za doby krvavých pronásledování křesťanů, nebyla nevěra tak mocnými, veřejnými i tajnými šiky proti

¹⁾ Které by se odporučiti daly viz svrchu str. 85.

Církví katolické rozpoutána a poháněna, jako za doby naší; ze všech záloh vypouštějí nyní nepřátelé její své jedem kalené střely; vaše dítky budou jedem takovým otráveny, i když z čistého vědy zřídla se budou chtít obcerstviti, jestliže vy jim otravující přítoky nezatknete.

XXVIII.

Z á v ě r e k.

Nežli se, milí rodičové křestanští, rozloučíme, seberu vám posud vysvětlená *základní pravidla katolického vychování dítek* stručně v několik jako zákonův, a pak vás upozorním, jaké *následky* má za sebou i *dobré* i *zlé* vychování.

Abyste pak snadněji se na svou povinnost upamatovali, postavím ji téměř obsahem celé té knížky *v desatero přikázání*, dle nichž se při vychování svých dítek řídití a před svatou zpovědí svědomitě zpytovatí máte, zdali a jak jste je zachovali. Jest co jsem vám posud pověděl opravdu vůle Boží k vám, ač nástrojem nehodným vám sdělena; pročez i všudy jsem se odvolati hleděl k slovu Božímu ve svatém písmě. Jest pak to *desatero pravidel* či *zákonů katolického vychování* toto:

1. Počnete s vychováním *záhy*, za prvního mládí; šest prvních lét člověka jest dobou k tomu nejprospěšnější.

2. Poněvadž vychování záleží uchovati dítě zlého a vštípiti mu dobré, zkoumejte vůbec *jaké zlé náklonnosti* každé vaše dítě má a hleďte nejvíce k tomu, abyste vykořenili tu *nejhorší*.

3. Zvláště pak vyhladte ze srdce dětského *lásku sobeckou*, zřídlo mnohých hříchů, mějte dítky záhy k tomu, aby se *otušily*, zvykajíce je *zdrželivosti* a *mirnosti* v požívání.

4. Pěstujte bedlivě a pilně *dobré vlohy* svých dítek, hlavně pak ve všem *pravdomluvnost*, *stydlivost*, *zbožnost*.

5. *Poučujte* je sami, jak můžete, ve všem, co k vezdejšímu štěstí i k věčnému blahu potřebí mají, a to činite *nežli* do školy nastoupí, i *když tam chodí*, i *když byly vystoupily*.

6. *Pilně bděte* nad malými i dorostlými, *doma i vně*, aby se vám nezkazily *špatným příkladem*, *zlou společností* a *příležitostí k hříchu*.

7. Ve všem všudy i vždycky tlačte na to, aby *poslouchaly* pro Boha, ale usnadněte jim tu poslušnost *vážně a spolu laskavě s nimi zacházejíce*.

8. *Odměňujte jim, kde ještě povzbuzení potřebují, ale nedají-li na pokárání, trestejte je spravedlivě, mírně, laskavě.*

9. *Jednejte vždy svorně, horlivě, statně, nikdy pak libovolně, váhavě, nestejně, ve všem svědomitě se vespolek dorozumějíce,*

10. *Máte-li úmysl některou zvláštní školu svým dítkám zvoliti, hleďte na víru a zbožnost učitelovu, ale podporujte ho i svou vášností, a vzdávejte mu úctu a vděčnost, aby učení jeho vašim dětem a tudíž i vám bylo ku prospěchu.*

A nyní již vám, křesťanští rodičové, pravím, jako Mojžíš, když byl desatero Božích příkázání lidu israelskému oznámil: „Hle! já předkládám vám dnes *požehnání a kletbu; požehnání, jestliže zachováte, co jsem přikázal vám, kletbu, uchýlíte-li se cesty, již jsem vám okázal*“¹⁾.

A toto buď si *požehnání*, buď si *kletba* jest trojí:

1. *Požehnání* nebo *kletba* nejprve *vaším dětem*. Příkladem toho máte, Bohužel! dosti. Patřte tohoto chlapce, anť jest ďáblíkem svým učitelům, potupou svým spolužákům, pohoršením každému povážlivému člověku; slyšte tam onoho mladíka, anť za tiché noci z hospody do hospody se potácejí nestoudně huláká, jehož jméno při každé prostopášnosti se udává i úřadům dobře známo, kterýž před časem sstárnul, jehož život červ nepravosti užírá, ježž zlé svědomí jako Kaina z místa na místo pohání, jemuž se kdo kde poctivý všude vyhýbají, s nímž neobcují leč rovní jemu zlopášníci; vizte tu toho muže, jenž samou nespravedlností, krádeží a podvod a loupež tropí, jsa mládeži ku posměchu, své obci hanebným břemenem, jenž v nouzi, kterouž sám zavínil, konečně bídně umírá, klna tu hodinu, kdy se narodil; hleďte tamto onu osobu, která se zanedbáním v mladosti stala otrokyní hříchů, z jasného chrámu Ducha svatého temnou peleši nejhnusnějších nepravostí, která na duchu i na těle zmařena předčasně smrti vstříc se vleče, aby pak snad i věčně propadla: to truchliví příkladové lidské skleslosti, tyto ohavy člověčenstva, stali se tím, čím byli a jsou, zhusta *zanedbaným vychováním*²⁾. Hrozná myšlenka těm rodičům, ani přiznati se musí, že sami tělesnou i duševní tu záhubu svých dítek zavínil, k nimž přec mocnou a svatou páskou přirozené lásky vázání byli. — Ale naproti tomu blažený pocit, utěšená radost otci a matce, ani si vychovali syny a dcery, z jichž obličejů ne-

¹⁾ V. Mojž. 11, 26. 28. — ²⁾ Že se tímto truchlivým obrazem nic nepřehání, dalo by se skoro denně jmenovitě dotvrditi. Právě co toto píseme (13. června 1877), působí všeobecný úžas odsouzení *jedenáctiletého* chlapce ve Vídni, jenž se loupežně krádeže byl dopustil. Úředně jest uznáno blavní příčinou toho, že tak záhy na takový zločin dospěl, *zanedbané jeho vychování*.

porušený obraz Boha samého vyzírá, z jichž očí čistá ctnost září, pravá zbožnost plane, kteří rádi s Bohem se obírají a s nimiž obcovati každého blaží; kteří spokojeně žijí pilnou, příčinlivou prací svou, připomínajíce sobě nezkalené doby mladosti své, jež vážnost a láska všech, kdo je znali, po dlouhém blaženém a oblažujícím životě k hrobu doprovázejí, a kteří tamo na věčnosti rozmnoží sbory blažených nebešťanů věčně s nimi Boha velebíce. Ó jaká nevyslovitelná radost bude tam rodičům, ani před trůnem velebnosti Božské budou moci říci: „Hle, Pane! ty které jsi nám dal, neztratili jsme z nich nižádného!“ Nezapomeňme, že to všecko úkol a výsledek jest *dobrého vychování*, vésti člověka k časné i věčné blaženosti.

2. *Požehnání nebo kletba člověčenstvu!* Netoliko časné i věčné blaho jednotlivcův závisí od vychování, nýbrž toto má veliké působení i na celé člověčenstvo. Každý i sebe sprostší člověk jest částkou kvasu, který jsa vmísen k svým vrstevníkům, více méně k ušlechtění jich nebo ke zkáze přispívá, jakož sám buď ušlechtěn buď zkažen jest. „To jest právě,“ dí sv. Jan Zlatoústý, „co celý svět v záhubu uvrhuje, že své dítky nedobře vychováváme, jenom o jmění jim pečujeme, duše pak jejich nic nedbáme.“ — „Nelze lepšího léku ani si pomysleti,“ dí zbožný Ludvík Granadský, „kterýmž bychom zlé neduhy věku našeho vyléčili a tak křesťanské obce k rozkvětu přivedli, leč tím, když by se všickni rodičové přičiňovali a k tomu jednomu všecku svou péčí obrátili, aby své syny a dcery dobře vychovávali.“ A řečený již sv. Jan Zlatoústý to vysvětluje řka: „Vychováš-li syna ctnostného, bude mít i ctnostné dítky, a tak se dobré chování co řetěz dále potáhne a řadou na vše strany rozšíří, od tebe poučnouc blažené ovoce vydávati bude.“ To dotvrzuje i sv. písmo řkouc o zbožném Tobiášovi: „Tobiáš pak viděl syny synův svých do pátého pokolení. Všecko pak příbuzenstvo jeho a veškeren rod jeho v dobrém životě a v svatém obcování trval, tak že jsou byli milí Bohu i lidem, jakož i všechněm obyvatelům země“¹⁾. — Tak to tedy dobře považte, křesťanští rodičové! jak vážnou, důležitou a veleprospěšnou úlohu máte v člověčenstvu, byť jste byli v sebe sprostějším stavu. Má-li Církev svou oblažující mocí působiti, či spoutána a ztročena býti; mají-li království a státy kvěsti, či hynouti; mají-li obce se dařiti či zpustnouti: to vše nezáleží tak na představených a vrchních, na papežích a biskupích, na knížatech a ministřích, na úřadech a soudech, nýbrž více a hlavně na otcích a matkách, od nichž

¹⁾ Tob. 14, 15. 17.

pocházejí státům občané, Církvi veškerí údové, věřící a kněží. A jestli opravdu máme proč si stěžovati na mravní zkaženost svého věku, svého národu, nelze stav ten nížádnou cestou k lepšímu přivést, ani vědeckými a průmyslovými pokroky, ani ústavami a spolky, nýbrž jenom pravým křesťanským vychováním mládeže. Všecko vezdejší dobro, jehož si žádáme a po němž se snažíme, jest jenom tehdáž dobrem, *jest-li v ruce lidí dobrých*; v ruce zlopášnickových bývá i sebe lepší věc kalenou, jedem papuštěnou zbraní k záhubě jeho samého i jiných. Ale na roli rodiny klíčí se, vzrůstají, kvetou lidé i dobří i zlí, jak právě ta role buď dobrá buď zlá jest.

3. *Kletba nebo požehnání konečně vám samým!* „Kdo seje vítr, což může jiného těžiti leč bouří?“ ¹⁾ Pročž neradujte se z dítek, jsou-li bezbožné. Lépe jest umřítí bez synů, nežli zůstaviti syny, nemající bázně Boží. Nesvěřujte sebe životu jejich, aniž se spolehejte na práce jejich ²⁾. „Syn nezdárný jest zármutkem srdce matčina“ ³⁾. Tak se vyjadřuje Duch Svatý částečně o tom, co ze špatného vychování dítek rodičům pochází: zanedbání a opuštěnost, opovržení a kletba, hanba a potupa světská, zármutek v srdci, stáří pomoci a podpory prázdné, smrt bez soustrastí, hrob žádnou slzou lásky neskropený! A což pak tam někdy na věčnosti! Až ti někdy ukáže věčný tvůj soudce pokálené křestní roucho tvého dítěte, tázaje se tě: „Jest toto, někdy bělostkvoucí roucho syna tvého? Proč se nyní nestkví leskem milosti? proč jest pokáleno krví? Co jsi tomu dopustil?“ Ach! jak se zachvěješ až do dna srdce svého! Tehdáž poznáš, že pravdu má sv. Jan Zlatoušlý řka: „Kdo zanedbá vychování, nemá u Boha na odpuštění žádné naděje.“ A potkáš-li se pak v propasti pekelné s svým dítětem, ano tě klně zuby skřípíc: „*non parentes, sed prementores!*“ „nikoliv vy nejste rodiči nýbrž vrahy mými!“ — Jak dvoj- i tisíceronásobně bude pak tě páliť plamen zlého svědomí, a to — *věčně!* Avšak tímto trudným, hrozným obrazem nechci skončiti! Raději vám, křesťanští rodičové, poukáži k tomu blahu a požehnání, které vás někdy očekává, když své otcovské a mateřské povinnosti svědomitě dostojíte a vyplníte povolání, které vám od Boha určeno jest a v němž vás on sám, jako náměstky své, svou sv. milostí podporuje. Poukáži vám k tomu slovy samého vašeho nebeského otce, anť nejlépe ví, jaké odměny zasluhujete, pracující na tom velikém úkolu ušlechťení lidstva a vedení jiných k věčnému blahu. „Kdo v kázni vychovává syna svého, radovati se bude

¹⁾ Ose. 8, 7. — ²⁾ Sir. 16, 1. a d. — ³⁾ Přís. 10, 1.

v poslední svůj čas, aniž bude makati dveří bližních. Budeť chválen pro něho a mezi domácími bude chlubit se s ním. Umře-li, bude jakoby neumřel, nebo podobného sobě pozůstavil po sobě. Za života svého viděl jej a veselil se z něho; při smrti své nebude zarmoucen aniž zahanben před nepřátely, neboť pozůstaví obrance domu svého proti nepřátelům, a přátelům dobrého odměnitele“ ¹⁾. Odměnu pak vaši na věčnosti udává týž Duch svatý řka o matce, že „blažena bude rodící dítky, jestliže setrvá u víře a lásce a v svatosti a střízlivosti“ ²⁾. A oběma platí: „Co jste v bolestech a slzách rozsívali, s plesáním žíti budete; s radostí přijdete, snášejíce snopy své“ ³⁾. A vstříc vám přijde odměnitel všelikého dobrého skutku a přijme vás s utěšitelnými slovy: „Mějte dík, služebníci dobří a věrní, že jste nad málem byli věrní, nad mnohem vás ustanovím; vejďte v radost Pána svého“ ⁴⁾.

¹⁾ Sir. 30, 1. a d. — ²⁾ I. Tim. 2, 15. — ³⁾ Žalm 125, 5. 6. — ⁴⁾ Mat. 25, 21.

DODATEK.

Některé modlitby rodičům.

(Ke konci článku XVII. str. 91. a 97. upozornili jsme rodiče, že se za své děti modlití mají. Nuže nebude od místa, když tuto na závěrek podáme některé modlitby, jimiž by to učiniti mohli ¹⁾).

1. Modlitba manželky, jsoucí v stavu pozeňnaném.

*„Dal mi Hospodin k prosbě mé to, sac
jsem ho žádala.“ (I. Král. 1, 27.)*

Bože dobrotivý a milosrdný, jenž jsi mne stvořiti a od prvního okamžiku života mého v lůně mateřském mou nadějí zůstáváš, Ty jsi dle nezpytatelné a laskavé prozřetelnosti své sňatku našemu pozeňnati ráčil. Sláva a díky Tobě buďtež, Otče všemohoucí, jenž všecko dobře a milostivě řídíš a spravuješ. Dejž mi jenom, abych nesmírné milosrdenství Tvé vždy zřejměji poznávala a Tobě za všecko vděčna byla. Dokonejš, prosím, co jsi tak laskavě ve mně počítí ráčil, a uděl mi té milosti, abych veškeré nesnáze a obtíže nynějšího stavu svého ke cti a chvále Tvé trpělivě snesla a přestála. Račiž mne dle smilování svého chrániti každého přístřachu, bázně a všeliké nehody; posilni mne, abych se netoliko všeho požitku a vyrazení, které by plodu mému škodilo, ráda odřekla a zdržela, nýbrž i bedlivě se varovala vši lehkomyšlné prostopášnosti, zlosti, zármutku a všelikého vášnivého pohnutí mysli a srdce; milost Tvá svatá dopomoz mi, abych po tento čas svůj více nežli jindy se přičinila býti tichou, mírnou, zdrželivou, počestnou, střídmou, nábožnou, v nejsvětější vůli Tvé zcela oddanou. — Až mi pak, ó Bože! čas můj, svrchovanou moudrostí Tvou určený, dojde, rač mi tehďáž dodati síly ku porodu šťastnému; posilni milostivě slabost služebnice své a uleviž bolestem mým. — Dejž mi, Hospodine, Bože můj! dožiti se té radosti, aby dítě života mého zdrávo světla tohoto spatřilo a šťastně ihned svátostí svatého křtu milosti duchovního znovuzrození došlo. — Za to pak Tobě, ó Bože Spasiteli! věnováno budiž po všechny dny života svého, Tobě jedinému, jenž jsi je stvořiti a nejdražší krvi svou na kříži vykoupiti ráčil. Tvým jest, ó *Ježíši!* Tvým budiž věčně! Nyní již Ti je zcela obětují; rač s ním jakož všemohoucí Pán a milostivý otec naložiti dle nesmírné a laskavé prozřetelnosti své; co nejpokorněji je vzdávám a kladu v nejsvětější ránu boku Tvého, aby vždy v srdci Tvém přebývalo a láskou téhož

¹⁾ Viz také „Svatyně Sionská“ str. 552—571 a „Kytice rajská“ 848—865.

Božského srdce všeho těžkého hříchu až do smrti uchováno bylo. — Mám pevný úmysl, ó Bože můj! je vychovati dle nejsvětější vůle Tvé, aby jen k Tvé cti a chvále žilo a rostlo, a přičiním se, abych jednak srdce jeho všech marností varovala a jednak mu lásku k Tobě a snahu po věcech nebeských vštíplila. Sešli mi, nebeský otče můj! někdy paprsek moudrosti své, abych tohoto úmyslu svého pamětliva jsouc, jej věrně zachovala. — Za to tě prosím skrze neskonanou milost a lásku, jížto jsi svého jednorozeného syna pro nás na svět seslati ráčil, by se co maličký zrodil. Žehnej mi, ó Bože, Spasiteli můj! žehnej i plodu pod srdcem mým a zachovej nás ode všeho zlého na těle i na duši, skrze zásluhy nejsvětější Rodičky své, v jejížto životě jsi se sám vtěliti a po devět měsíců pod srdcem jejím dlíti ráčil. Amen.

Svatá *Maria*, matko Boží, oroduj za mne. — „Zdravas *Maria!*“ — (Třikrát.)

2. Modlitba šestinedělky při úvodu.

„*Vesmi toto dítě a vychovej je pro mne; já ti dám odměnu tvou.*“ (II. Mojž. 2, 9.)

Vroucím a vděčným srdcem přicházím dnes do chrámu Tvého, ó Bože! Ty jsi mne vysvobodil z nebezpečí smrti a mně nad to i té milosti udělil, že zdráva s rozeňátkem svým před tvář Tvou předstoupiti mohu. Rozkoší plesá srdce moje! Ale jakými dky Tobě za to povinna jsem! Velebiž Tě z toho celá duše má a srdce moje celé vzplaň vroucí vděčností za tak veliké dary Tvé! — Otče všemohoucí! Ty jsi sám milého, nověnarozeného Syna svého v náručí blahosladené matky jeho obětovati přikázal a jej ústy Simeona starce za světlo světa a spasitele prohlásiti ráčil; aj! já, služebnice Tvá, Tobě se dnes s rozeňátkem svým v chrámě Tvém představuji; Tobě, kterýž jsi je stvořiti a mně svěřiti ráčil, Tobě je v oběť přináším a svatě službě Tvé je věnuji. Račiz milostivě přijmouti tento dar! Račiz laskavě patřiti a požehnati tuto oběť mou. Rač dítě to, na křtu svatém Tobě zasvěcené, naplniti Duchem svým svatým, aby jenom Tobě jsouc živo, cestami přikázání Tvých v životě svém vždy kráčelo a Tobě až do skonání svého věrně zůstalo. *Ježíš Kristus*, věčné světlo světa, budiž mu pravdou, kteréž by se drželo; cestou, kterouž by kráčelo; životem, k němuž by se konečně dostalo. — Otče nebeský! dejž mi pro zásluhy Pána našeho, *Ježíše Krista*, na přímluvu nejsvětější rodičky jeho *Marie Panny* a jmenovce (jmenovkyně) dítěte tohoto, svatého (svaté) N., abych je slovem i příkladem v bázni Tvé vychovala, vši zhouby hříchu a svůdného světa ochránila, v pravé víře a ctnosti udržela a tak

někdy na věčném soudu Tvém neohroženě k Tobě říci směla: „Aj, Pane! klenot, kterýž jsi péci mé mateřské světiti ráčil, věrně zachovavši nyní radostně opět navracuji Tobě. Amen.“

Svatá *Maria*, máti Pána mého! utěšeně si dnes připomínám tu dobu, kdežto jsi ty svého syna, *Ježíše Krista* v chrámě představila. Duch svatý ti ústy zbožného starce Simeona zvěstoval, že se ti s novorozeným synem tvým i radosti i žalosti dostane, že bude světlem k osvětlení národů, ku pádu i ku povstání mnohých, ale i že srdce tvoje meč bolestný pronikne. Ty's se u svatě pokoře vůli Boha svého podrobila. Vyžádej i mně u Boha té milosti, abych i já se vždy svrchovanému řízení nejsvětější jeho vůle podrobila a tak všecko, co mne a toto dítě moje někdy potká, trpělivě snášela, přičinujíc se všemožně vésti je k milování Boha a tím k blaženosti věčné. Amen.

3. Modlitba rodičů za dítky.

„Job vstává na úsvitě obětoval oběti zápalné za jednoho každého z synů svých.“
(Job I. 5.)

Netoliko přirozenou láskou, nýbrž i zřejmým slovem svým, ó Bože! ukládáš nám tu důležitou a těžkou povinnost, abychom své dítky, jimiž jsi manželství našemu požehnati ráčil, k ctnosti a k blaženosti vedli a vychovávali. Neboť tvoje jsou spíše, nežli naše; z rukou našich je někdy přísně požádáš. „*Kdo o své domácí nepečuje*“, tak zní svaté slovo tvé, „*víru zapřel a jest horší nevěřícího.*“ (I. Tim. 5, 8.) Avšak což by jim to prospělo, kdybychom se jenom o jejich tělesné potřeby, o vezdejší blahobyť jejich starali, nic nedbajíc ušlechtnění srdcí a svatosti duší jejich?

Ale abychom to dokázali a je na dobré lidi a pravé křesťany vychovali, k tomu jest nám všemohoucí pomoci tvojí nevyhnutelně třeba. Osvět tedy rozum náš a dejž ať horlivou a vytrvalou snažností a trpělivostí všemožně oba k cíli tomu směřujeme a pracujeme. Řiď v nás přirozenou k dětem svým lásku, aby se nikdy nepřevrátila v lásku zaslepenou, dle které mnozí rodičové chyby, nemravy a zlé náklonnosti dítek svých, jakoby byli oslnuli, nepatříce, buď nerozumně a pošetile prohledají a nebo i vymlouvají. Dejž nám vždy zdravé uznati, kdebychom přísnosti použití měli a kdeby laskavá mírnost dostačila. Račiž nám povždy svou svatou milostí přispěti, abychom jim v chování svém ni slovem ni skutkem nikdy nížádného pohoršení nezavdali, nýbrž jim vždy a ve všem předcházeli příkladem dobrým a chvalitebným. — Dítky pak naše račiž, Otče nebeský, svým svatým Duchem osvětití, aby se záhy učily tebe milovati a tebe se báti; dejž jim ducha poslušnosti,

aby snahy naše, k jich dobrému na ně vynaložené, nemařily vzdornou neposlušností. Nežádáme jim od tebe velikého bohatství, nýbrž rač je toliko opatřiti potřebnými vlohami duševními a silou tělesnou, aby někdy v tom svém povolání, k němuž je vésti ráčíš, pilnou a ochotnou pracovitostí dostatečné výživy dosáhly. Uchovejž, mocný Hospodine! srdce jejich poroby vášní a chraň nevinnost jejich svědnických osidel, tak aby nepravost vždy za největší zlo považující, všeliký hřích v ošklivosti měly a se hrozily i nepravým pomyslením mysl svou poškrvniti. Račíž je svěsti s lidmi dobrými, jenž by je příkladem svým k pilnosti a bohabojnosti a vůbec k mravopočestnosti vedli; dejž ať všech lehkomyšlnků se varující, počestných toliko a mravných lidí se drží. — Předzvidáš-li pak, Bože vševědoucí! že by se některé nezdařilo a stalo se zlým a nešlechetným, ach! pak je raději k sobě za doby jich nevinnosti povolej, nežli by o ni přišly; ale patříš-li vševidoucím okem svým že budou z nich lidé počestní a ctnostní, pak račiž prodloužiti dny života jejich, aby v povolání svém světu prospěly, i nás na živu zachovati, abychom je dochovali a jim k dobrému stavu dopomohli. — Pakli jsi jinak ve své moudrosti usoudil, nebudeme malomyslni: Tobě je odevzdáváme, Tobě, Otci nejlaskavějšímu; Ty rač jich štítem, jich ochráncem býti. Jako jsi o nás péči měl, tak zajisté ani jich neopustíš. Vynasazíme se tedy seč budeme s pomocí Tvou svatou vštěpovati v útlá srdce jejich lásku zbožnou a úctu hlubokou k Tobě a svatým příkázáním Tvým, aby si též oni lásky a milosti Tvé zasloužili, již Ty dušem nábožným zvláště slibuješ. Nuže tedy, ó Bože všemohoucí, račiž jimi rozmnožiti zde na zemi počet dobrých, počestných, prospěšných lidí, tanito pak v nebesích sbor vyvolenců svých a dejž nám i v tomto životě tou blahou nadějí se kojiti, že někdy s radostí je budeme moci představití Tobě a říci: „*Aj, Pane! z těch, které jsi nám dal, nestratili jsme nišádneho.*“ — Amen.

4. Modlitba rodičů za dítky, když ponejprv k svatému přijímání jdou.

„Nechejte maličkých jíti ke mně, aniž jim bráníte, neboť jejich jest království nebeské.“

(Mat. 19, 14. Mar. 10, 14. Luk. 18, 16.)

Božský Spasiteli, *Ježíši Kriste!* Ty jsi za svého na zemi putování maličké laskavě k sobě zval a milostivě přijímal, hlásaje zástupům vůkol stojícím, jakou velikou cenu mají u Tebe duše nevinné, anapomínal jsi přísně, aby nikdo nišádneho pohoršení maličkým nedával; i kohož by tato Tvá milá přívětivost více po-

hnouti měla, nežli srdce rodičů? Komuž přísné napomenutí Tvé více platí, nežli rodičům? — Aj, i my přivádíme dnes milé dítě své k Tobě, abys si je zasvětil a je nejsvětějším tělem svým a krví svou předrahou posilnití ráčil pro všechny dny budoucího nebezpečného života jeho. Důvěříme se, že posud sličný nevinnosti květ srdce jeho zdobí; a mysl jeho svatým učením Tvým již tak dospěla, že dobré a zlé rozeznati umí, a vůle jeho tak jest způsobena, že ono milovati a zvoliti, toto pak nenáviděti a zavrhnouti může. Znáť již převelikou cenu ctnosti, předpisy její chápe a v srdce své pojímá. Ach, Božský Spasiteli náš! hrůzou chvějí se utroby duší našich, pomníme-li, že by snad někdy toto dítě naše svaté víry se spustilo, srdce své proti zákonům tvým zatvrdilo, nepravosti se přidrželo a tak bezbožným se stalo. I nelze si ani pomyslití, že by nás, rodiče jeho, cosi hroznějšího potkati mohlo. Nedopouštějž tomu, milostivý *Ježíši*, Božský příteli dítek, nýbrž račiž to laskavě od něho a od každého z těchto maličkých odvrátiti! Toť jest nejdůležitější prosba naše, když dnes Tobě tuto neporušenou duši obětujeme. Rač k ní zavítati a se v ní ubostiti! Naplň ji svou svatou milostí a zasvěť si ji celou! Řiď náklonnosti její, zahlaď každý zárodek zlého, které co koukol mezi dobrou pšenici rádo se k lepším vlohám přiměšuje; nedopouštěj, aby se v ní ujala kterákoliv nepravost, tím pak méně, aby v obyčej vzrostla! Nic se nebudeme domnívati, že by těmito pobožnostmi, jež toto dítě naše nyní s dospělými věřícími koná, křesťanské jeho vzdělání již na vždy dokonáno bylo; nikoliv! nýbrž nyní nám tím více bude záležeti na tom, abychom základy svaté víry a bohabojného života co nehlouběji v srdce jeho vstúpili. Co posavadní naučení započalo, dokonějš od nynějška horlivé a bedlivé plnění. Dobrým tedy příkladem, pilnou návštěvou služeb Božích, vroucí nábožností a svědomitým konáním všeho, co Ty, ó *Ježíši*, od nás žádáš, předcházeti budeme dítě své, aby co se spasitelného v srdci jeho ujalo, časem se utvrdilo, dorostlo a v hojné ovoce ctnosti a zbožnosti dozrálo. Tak budiž veškerý jeho život Tobě věnován. Nuže tedy žehnejž úmyslu našemu i dítěti, jež Ti dnes znovu věnujeme a zcela Tvé svaté ochraně poroučíme. Amen.

5. Modlitba matky za napravení dítěte nezdárného.

„Zdali vůle má jest smrt bezbožného, praví Pán Bůh, či aby se obrátil od cest svých a živ byl?“ (Ezech. 18, 23)

Všemohoucí věčný Bože, milosrdný Spasiteli náš! aj, já padám k nohám velebnosti Tvé, abych oplakávala nešťastný stav dí-

těte svého a v zármutku svém útěchy nabyta od nesmírné lásky Tvé. Připomínám si, jak jsi se smiloval nad ubohou vdovou, když tělesné úmrtí jediného syna svého oplakávala a jak jsi ho zázračně vzkřísiti a jí opět živého navrátiti ráčil; připomínám si, jak živě jsi v příběhu o synu marnotratném žalost ztrápeného otce a vroucí jeho lásku i k synu nezdárnému vylíčil; připomínám si též, jak jsi na pláč a prosby svaté Moniky zbloudilým srdcem syna jejího Augustina tak pohnul, že se úplně obrátil a vyvolenou nádobou Ducha svatého se stal. To si připomínajíc, utkám se k nesmírnému milosrdenství Tvému, důvěřujíc se pevně, že i mé úzkostlivé volání nezavrheš, nýbrž je milostivě vyslyšeti ráčíš. Otče věčný, jenž nežádáš smrti hříšníka, ale aby se napravil a živ byl, vzhledni okem svého milosrdenství na ubohé, zbloudilé dítě moje, obrať je od zhoubné cesty hříchu a uveď opět na cestu ctnostného života. Božský Spasiteli, *Ježiši Kriste!* jenž jsi sám řekl, že jsi přišel hledat co bylo zahynulo; jenž jsi chybujiícího Petra pouhým pohledem k žalu pohnul, malomocné dotknutím očistil, ano i lotra umírajícího k sobě obrátil a v nebeský ráj pojal: nerač dopustiti, aby Tvá předrahá, všespaná krev na mém zbloudilém dítěti byla zmařena. Račiž mi laskavě odpustiti, jestliže jsem mu sama nějak příčinou k poblouzení byla. Želím toho srdečně a mám pevný úmysl dobrým příkladem to napravit, seč budu. Pakli mne za mé provinění trestati míníš, podrobuji se svaté spravedlnosti Tvé; tresci mně jak chceš, jen račiž zachovati — spasiti dítě mé. Osvět rozum, obměkči srdce, pohni vůlí jeho, ať svůj truchlivý, zhoubný stav pozná, svého provinění želí, a co marnotratný, zbloudilý syn se navrátí opět k Tobě, laskavému Otci svému. — Ó, nejsvětější panno *Maria*, útěcho zarmoucených, útočiště hříšníků, podporuj prosby mé u trůnu Božského Syna Tvého, ať milostivě vyslyší volání moje. — A ty svatý anděle, laskavý strážce dítěte mého, odpusť mu jeho nevděčné jeduání, jímž tě rmoutí, a neopouštěj ho, nýbrž hleď jej dobrým vnuknutím navrátiti na cestu pravou, k Bohu milostivému a k blahu věčnému. Amen.

6. Jak by rodičové dítkám svým žehnatí měli.

*„Požehnání otcovo utvrzuje domy synův,
ale kletba matčina do kořan je vy-
vrací.“*
(Sir. 3, 11.)

(Jest to pradávny a zbožný způsob, že rodičové dítkám svým při důležitých případnostech své požehnání udělují. Příklady toho máme již v starém zákoně; i prvokřesťané tak činili, a ten svatý obyčej dotrval až po naši dobu, a nábožní rodičové neopominou je dítkám svým uděliti. Zvláště pak se to stávej: když dítky poprvé k sv. přijímání přistupují; když se z domova do ciziny na delší čas ubírají; když v nový stav — manželský, kněžský, vojanský

a p. vstupují; když otec nebo matka v nebezpečí smrti jsou. Vždy se sluší, aby děti za to pozhánání ponížené prosily a je klečícce zbožně přijaly; jsouť zajisté rodičové náměstky Boha samého¹⁾. I řekněte pak jim rodičové asi takto):

Synu můj (dcero má) hleď, ať Bůh přebývá v srdci tvém po všechny dny života tvého. Varuj se, ať nikdy v žádný hřích nevolíš. Drž se vždy Boha a zachovávej svědomitě přikázání jeho a dobře ti bude na zemi. Všemohoucí Bůh požehnejž tobě a buď ti milostiv; jemu tě poroučíme a odevzdáváme a udělujeme ti veškeré požehnání, kterého jen rodičové dítěti svému udíleti mohou. Trojjediný Bůh Otec † Syn † a Duch † svatý opatrujž tě, milé dítě, a chraň tě všeho zlého, zvláště největšího ze všech — hříchu totiž, abychom se někdy pospolu v blaženosti nebeské shledali a Jej věčně velebili.

(Jsou-li dva neb i více, jimž se žehná, čiň se řeč počtem množným).

7. Modlitba učitele.

"Pojďte, synové, a slyšte mne; básni Hospodínoré naučím vás." (Zalm. 83, 18.)

Jak důležitý jest stav můj, ó Bože! Mámt totiž slabé duševní mocnosti útlé mládeže buditi a cvičiti, mysl a srdce jich vzdělávati a šlechtiti a tak je křesťansky vychovávat. Posilni mne, Otče všemohoucí, abych toto vznešené povolání své laskavě a horlivě plnil, považuje svěřenou mi mládež za předražený dar, z něhož Ti někdy přísný počet vydám. Rač mi svatou pomocí svou přispěti, abych sebe sám vždy více a více zdokonaluje, na každé i slovo i hnutí své tak bedlivý pozor dal, abych nižádné ze svěřených mi duší nepohorsil, nýbrž všechněm a každému byl příkladem a vzorem všeho dobrého. Chování Tvého Božského syna a laskavého přítele dítek buď mi stále na očích a vzbuzuj mne, abych žákům svým nejenom učením ale i příkladem svým prospíval. Přispěj i jim i mně milostí svatou svou ku pomoci, neboť nic není ani kdo sije ani kdo zalévá, nýbrž jedině Ty, Bože mocný, který sám zdar každému počínání našemu dáváš. Dejž, ať i snaha moje i tuto na zemi i tamo v nebesích s dobrým prospěchem se potká; skrze *Ježíše Krista*, Pána našeho. — Amen.

Ježíši, mistře nejmodřejší! buď mi vzorem, dle něhož bych vždy mírností a trpělivostí vzdělával, nikoliv pak hněvem a prudkostí bořil!

¹⁾ Více viz Goffine: Postilla I. str. 77.

Obsah.

	Strana
I. Úvod	1
II. Kdo jest vinen?	4
III. Má vina! má vina! má největší vina!	9
IV. Počátek	14
V. Kdy se má počítí vyučování o Bohu?	19
VI. Kdo mají býti domácími apoštoly?	26
VII. Odkud mnoho zlého pochází?	32
VIII. Dětská vyrazení	38
IX. Goliáš a Achab	43
X. Jak se má léčiti?	48
XI. Mamonictví	53
XII. Ještě o jednom ze sedmera hlavních hříchův	59
XIII. Jak se má pěstovati cit pro pravdu?	64
XIV. O lži	69
XV. O stydlivosti	74
XVI. I opominutí povinnosti někdy těžkým hříchem bývá	82
XVII. V cizině	89
XVIII. Vychování pro Boha	91
XIX. Svěhlavost a poslušnost	99
XX. Úcta	104
XXI. Láska	109
XXII. Něco o metle	114
XXIII. Mylné svědomí	119
XXIV. Účel a důvod trestu	124
XXV. Odměna	127
XXVI. O škole	130
XXVII. Rodičové a učitelové	137
XXVIII. Závěrek	144
Dodatek. Některé modlitby rodičů	149

D O B A T E K.

Některé písně

na oslavu sv. Jana Nepomuckého

vyňaté z Kancionálu vydaného nákladem Dědictví Svatojanského.

Melodie čili nápěvy nalezájí se v Kancionálu od Svatojanského Dědictví vydaném, jenž ve dvou dílech stojí 3 zl. 40 kr. a nevázaný jenom 3 zl.

Jak se tyto písně mají provázeti hrou na varhanech, obsaženo jest v knize „Hlas Varhan“ od téhož Dědictví vydané.

Dva díly ve foliu stojí nyní 10 zl.

I.

1. Svatý Jene, reku Boží! - nebes dare, nebes zboží, - rajský puku - z Nepomuku, - lilium zkvětlé - v Božím světle! - Kyrie eleison!

2. Rozpomeň se na své plémě, - i zastaň se české země, - s kterou k tobě - v této době - zření máme - a voláme: - Kyrie eleison!

3. Tys truchlivě vždy těšival - a sirotkům otcem býval: - potěš smutné, - co v ukrutné - bídě lkají - a volají: - Kyrie eleison!

4. Neoslychej naše hlasy, - a zažeň ty smutné časy: - rač odvěsti - od nefesti, - chraň od strasti - české vlasti; - Kyrie eleison!

5. Tys nevinné vždycky bránil - a před hanbou ctnostné chránil: - pomoz nyní, - ať nečiní - ústa zlostných - smích si z ctnostných; - Kyrie eleison!

6. Chraň a zastaň české jméno, - by nebylo potupeno: - nechť synové, - jak otcové - chválívali, - Boha chválí; - Kyrie eleison!

7. Přimlouvej se, ať Duch Boží - světlo víry v nás rozmnoží, - a zlé bludy - všechny všudy - pravdou jasnou - ať vyhasnou; - Kyrie eleison!

8. Pros ty za nás, — při poslední - při hodině na nás shlédni: - ať v tom boji - při nás stojí - s svou milostí - Pán s výsosti; - Kyrie eleison!

9. Amen, rač to, Bože! dáti, - i nám slávy své dopřáti: - ať s Tvým Janem - v požehnaném - lid Tvůj nebi - Tě velebí; - Kyrie eleison!

II.

1. Svatý Jan dle svého řádu - pojal jazyk ve svou vládu, - upřímně v čas pravdu mluvil - a v čas mlčel.

II

2. Král chtě týrat svou choť z viny, - žádal zvědět její činy, - kázal Janu zjevit zpověď; - Jan však mlčel.

3. Tož král myslil její chyby - vyzvědět na Janu sliby, - úřad, čest a statky dával; - Jan však mlčel.

4. I dal kněze v kata ruku - a Jan trpěl skřipce muku - a byl pálen pochodněmi; - předce mlčel.

5. Nad tou myslí nepohnutou - rozmrzen král duší krutou - hrobem vlhkým hrozil Janu; - on předce mlčel.

6. Tehdy král v svém prohlém vzteku - káže Jana vrhnout v řeku, - tam do říše němých tvorů, - že byl mlčel.

7. A však kolem jeho hlavy - prokmitají ze Vltavy - hvězdy mučně velebce - že byl mlčel.

8. A když pohrobené tělo - dlouhým věkem zpráchnivělo, - jazyk shledán neporušen, - že Jan mlčel.

9. Tak Jan zvítězil nad králem - a teď chválí v plesu stálém - s andělskými sbory Boha, - že v čas mlčel.

10. Uč nás, Jene! mluvit stále - to, co slouží k Boží chvále, - uč dle vůle Páně mlčet, - jak tys mlčel.

11. Vypros, až Duch vyjde z těla, - by k nám slova Páně zněla: - Že jsi mluvil v čas i mlčel, - zptvej věčně.

III.

1. V Nepomuku zrozenému - Janu, knězi příkladnému, - úctu vzdejme, krajané! - onť je slávou české vlasti, - svítí v štěstí nám i v strasti - jeho obcování ctné.

2. Václav král vši mocí hleděl, - aby zpověď choti zvěděl, - ale stále mlčí kněz; když král vábil úlisností, - i když hrozil ukrutností: - Jan, muž statný, nepokles'.

3. Zlý panovník, hněvem plana, - ctihodného kněze Jana - do žaláře vléci dal; - Jan tam pálen od zlostníků - jako vzor všech zpovědníků - v mlčení svém setrval.

4. Vidá král, že nepřemůže - kněze, rekovného muže, - vyřkl ortel nepravý: - kázalť v ohni hněvu svého - sluhu Páně šlechetného - vrhnout u proud Vltavy.

5. Bohabojný zpovědníku, - stavu svého mučeníku, - tebou stkví se Čechů kmen! - Tvoje slávy hodné jméno - bude po vše věky ctěno, - jako ctí se v tento den.

6. Oslavenče! věnec sličný - dán ti tam, kde ustavičný - blaží sluhu Páně mír: - neopomeň o to dbáti, - ať nás nikdy nezachvátí - hříšný toho světa vír.

7. Pros, ať Bůh nás svou milostí, - vede vždy po dráze ctnosti - ku přístavu spasení; - vzor tvůj v paměti ať máme, - a jak ty se zachováme - v mluvení a v mlčení.

8. Tvá o chudé péče věrná, - dobrota tvá nepřeborná - srdce naše rozpaluj: - od poznané vůle Boží - žádný kříž a žádné zboží - ani smřť nás nevzdaluj!

9. Rač, ó Bože! darů s nebe, - o které Jan žádá Tebe, - hojně poskytnouti nám: - buď náš pomocník a rádce, - až skonáme zdejší práce, - k věčným veď nás lahodám!

IV.

1. Mnoho příčin k bédování - jest u světa kolotání, - mnoho úzkosti a žele; - já však Bohu oddán cele - zármutku se nepoddám, - jáť ochrance mám, - ten je svatý Jan.

2. Vžívám ho za pomoc, radu, - bych stál věrně v svém úřadu - a měl povždy na své péči - víru v mlčení i v řeči; - a na to se spolehám, - že ochrance mám, - ten je svatý Jan.

3. Nechať shlukuje se bouře, - ať jsou živly v divé zpoufe, - ať se země v strachu třese: - můj duch se tu k Bohu vznese; - ničeho se nelekám, - jáť ochrance mám, - ten je svatý Jan.

4. Snad mi otec zemře v krátce, - v příteli snad najdu zrádce, - shledám nevděk, shledám zlobu, - Bohu oddán řku v tu dobu: - ztrátě však odolám, - jáť ochrance mám, - ten je svatý Jan.

5. Stihnou-li mne řeči lživé - aneb podezření křivé, - nevině-li cti pozbudu, - řeknu bez velkého trudu: - jednou jistě mine klam, - jáť ochrance mám, - ten je svatý Jan.

6. A když ztýrán u nemoci - bolem nemohu spát v noci: - vidím Jana, an obnažen, - pálen je a skřipcem tažen: - tu hned trudu výhost dám; - já ochrance mám - ten je svatý Jan.

7. Zlato, to mne neporuší, - já neprodám svoji duši, - byť i král chtěl na mně zradu, - Jan mi dává jinou radu: - dle té zlatem pohrdám. - Já ochrance mám, - ten je svatý Jan.

8. Tak vždy budu s Janem žíti, - následovat ho a ctíti, - on mne střeže od mladosti, - on provodí ku starosti, - a já Bohu slávu dám. - Já ochrance mám, - ten je svatý Jan.

9. Jene! až pak dojdu k cíli, - klekni k trůnu v oné chvíli - a pros, aby smrti doba - věčně spojila nás oba, - ať tam v nebi zaplesám: - já ochrance mám, - ten je svatý Jan.

V.

1. Pobožnou píseň k chvále tvé - rád, svatý Jene! zpívám, - vímť, že můj duch se povznese, - když tebe vroucně vžívám.

2. Nebeská zář zvěstuje nám - tvé narození šťastné, - hlásá, že Bůh tě zvolil sám - za svědka pravdy spasné.

3. Jsa ještě útlý mládenec, - dals výhost v nadám světa, - jak Jan, ten Páně milenec, - chtěls po všecka žít léta.

4. Co dobrý pastýř pěstuješ - své stádo s pečlivostí - a věrně lid vyučuješ - křesťanské povinnosti.

5. Hříšníků srdce kamenné - pobádáš ku pokání - a hledáš ovce ztracené - ochotně bez ustání.

6. Král Václav zbouřen vášní zlou - chce hřích své choti znáti, - tys hotov za povinnost svou - i život v obět dáti.

7. Ach, vlekou tebe k Vltavě, - ty s jasnou tváří kráčíš, - pokorně k Boží oslavě - smrt mučnickou snášíš.

8. Tu hvězdy s nebe stupují - k slavnému pohřbu tvému, - a na hrob tvůj ukazují - národu veškerému.

9. Ze slzavého údolí - přeploul jsi k slávy břehu, - kdež vítězné zní hlaholy, - kdež cíl lidského běhu.

IV

10. Ó shlédni okem přítele - s nebeské této výše - na svoje věrné ctitele - do těžkých bojů říše.

11. Vypros nám srdce laskavé, - jenž bližním ráde slouží, - na nepřátely nezavře, - i je oblažit touží.

12. Vyžádej, svatý krajane! - ať Bůh nás viny zproští, - když za své hříchy zpáchané - se kajem v skroušenosti.

13. Ať příkladem tvým vedeni, - plníme vůli Boží, - ať i nám věnec spasení - na hlavu Kristus vloží.

VI.

1. Odkud, Jene! smutně kráčíš - za večera k městu? - ach, proč, Jene! slzou máčíš - svou k domovu cestu? - Ty z poslední kráčíš pouti, - a náš osud tebe rmoutí, - neopouštěj, svatý Jene! - své dítky ztrápené.

2. Ty se vracíš z Boleslavi, - tam, kde Boží Máti, — - tam jsi Panně věčné slávy - chtěl si stěžovati. - Maria ti dala radu - umřít, jen nespáchat zradu, - vyprosila ti dar síly - v těžké smrti chvíli.

3. „Ó vy pole, ó vy sady - ozdobené klasy, - všudy stkví se květů vnady, - ze všad pělí hlasy: - oslavujte nebes krále - každým jarem neustále! - Jan též Bohu chválu dává, - an se rozžehnává.“

4. „Kde jste posluchači moji, - kde sirotci, vdovy? - neplačtež, — v tom světa boji - jděte k Ježíšovi. - Onť vyhojí každou ránu, - nahradí vám strast a hanu, - Jemu vás Jan odporoučí, - an se s vámi loučí.“

5. „Praho, Čechů město skvostné, - plné krásy, zdoby, - nebuděš-li věrné, ctnostné, - jsi jak bílé hroby. - Já tě volal v spásy sídla, - pod Kristovy lásky křídla; - tam tě, života až zbudu, - z hrobu volat budu.“

6. „A ty věži nade Prahou - u svatého Víta, - jižto nehne žádnou snahou - živlá bouře lítá: - aj, tvá báně — ta mi kyne, - tam, kde bouře každá mine; - ukazuj vždy smutným v nebe — - já víc nežřím tebe.“

7. „Moste, jenž dvě města pojíš - jako k choti chotě, - ty mi přechod slavný strojíš - noční u mrákotě, - pode mnou dva spojíš světy; - kročím nocí do osvěty - a přeplavu z hlubin strasti - k břehu pravé vlasti.“

8. „S Bohem, s Bohem! drahý kraji, - kde jsem Kristu sloužil, - Jemu věren jazyk ztají, - pročže mne král soužil; - kráčím naposledy k hradu, - jako náš Pán u zahradu, - Čechům požehnání dávám, - s Kristem dokonávám.“

9. „Shoď, Vitavo omlzená! - mlhy příkrov temný, - tys mi rakev drahocenná - a hrob tichý, jemný. - Vodou křestní zrozen k spáse, - ve vodě se zrodím zase - ku životu nadzemskému, - věčně blaženému.“

10. Zůstaň s námi, neodcházej, - předrahy nás Jene! - světa poutí doprovázej - dítky opuštěné; - všímej si vždy našich vzdechů - a pros Krista za útěchu, - ať nám žehná jako tobě - a dá spásu v hrobě.

VII°).

1. Probudily se již zpěvné háje, - jarní nastal všeho tvorů ples, - z něžných květů milostného máje - nejvonnější rozvíjí se dnes; - Tys to, svatý Jene z Nepomuku, - vroucích nezamítej chvalozvuků, - jež ti pějí zbožní křesťané, - Čechoslovanskí tví krajané.

2. V české vlasti kolébka tvá stála - ozářená nebes jasnotou, - duše tvoje láskou Boží zplála, - andělskou se skvěla čistotou; - a Pán spatřiv spanilé tvé ctnosti - povolá tě k velké důstojnosti, - budeš knězem Boha živého, - nepromluvíš slova křivého.

3. Jan hle na svícnu již Církve stojí, - chlouba Prahy, světlo otčiny, - duše hříchem poraněné hojí - lékem přezračným s výšiny; - slovo pravdy věčné lidu hlásá, - Kristus jediná že světa spása, - a kdo Jemu srdce zamyká, - v nepravostech bídně zaniká.

4. A co ústy výmluvnými káže, - potvrzuje září života, - když pak svátost jazyk Janu váže, - neleká ho smrti mrákota; - nebojí se hněvu královského - nezradíť on nikdy Boha svého, - nezjeví, co Pán mu zakázal, - Jemuž na věky se zavázal.

5. Darmo Janu hroziš, králi krutý, - darmo hory, doly slibuješ, - darmo nevinného vážeš páty, - marně katy svoje na něj šťveš; - nežádáť on lesku tvého zlata, - přísaha jej váže svatosvatá, - lidé na něm nikdy nezdědí, - královna co řekla v zповědí.

6. Již jej ku Karlovu mostu vlekou, - již jej vrhli v lůno Vltavy, - hvězdy jasné nad hlubokou řekou - ve věčném se běhu zastaví; - na místě, kde tone mučeň svatý, - v zázračný se vinou věnec zlatý, - jímž Bůh Jana věncí na věky, - a kraj divem září daleký.

7. Duši čistou blaží věčná sláva, - tělo svaté v Praze sladce spí, - jazyk neporušen pozůstává - neprozradiv Boží tajemství; - nebe, země Jana mučně slaví; - máj mu na ctnou hlavu věnec staví, - národ otcem svým jej nazývá, - za přimluvou jeho prospívá.

8. Zasněme též jazyk pravdě Boží - za příkladem Jana stařečným - a když Pán prst na ústa nám vloží, - neplýtvějme slovem zbytečným; - mluvm, když Bůh mluvití nám velí - a byť svět nám bráníti chtěl celý, - mlčme však též k Páně rozkazu - nedbajíce žádných úrazů.

9. Slyš, o slyš nás, otče, svatý Jene, - přimlouvej se za nás u Boha, - ať se nade vlastí stále klene - zlatá Církve Páně obloha; - nechť se v národu tvém vezde skvěje - símě Cyrilla a Methoděje, - víra, ona hvězda spanilá, - by nás věčně s tebou spasila.

*) Píseň tuto strojenou k oblíbenému nápěvu Pavla Křížkovského na poutnickou: „Ejhle svatý Velehrad již září“ — složil Jan Soukop.

Zprávy

o Dědictví Svato-Janském.

I. Přehled údů v roce 1877.

Zakladatelů jest	6
Spoluzakladatelů	52
Údů první třídy	25
Údů druhé třídy	132
Údů třetí třídy	25745
Úhrnem	25960

Mezi těmi jest údů stálých:

a sice rodů	5410
škol, obcí, knihoven, bratrstev a spolků	1101
údů duchovního stavu	2709

Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak veškeré údstvo očekává, mezi oktávem sv. Jana Nep. obět mše svaté za živé a za mrtvé údy našeho Dědictví každoročně obětovali. Ostatní údové nekneží s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase přítomni buďtež mši svaté. U hrøbu sv. Jana Nep. v Praze koná též ředitel Svatojanského Dědictví v den po slavnosti Svatojanské v 8 hodin slavné zpívané rekviem za všechny v Pánu zesnulé údy, kteroužto pobožnost založil a nadal v Pánu odpočívající kanovnick kustos Václav Pešina rytíř z Čechorodu, bývalý redaktor Dědictví Svatojanského.

II. Poučení o přístupu nových údů a odbírání knih.

1. Kdo k Dědictví Svatojanskému v Praze přistoupiti hodlá, nechť poštou ve vyplaceném psaní (franko) aneb jinak příležitostně s nápisem: „Ředitelství Svatojanského Dědictví v Praze“ své jméno a příjmení, pak svou osadu farní a biskupství (diecési), ku kterémuž přináleží, udá, zároveň i peníze vloží. Vklad za úda

třetí třídy obnáší jednou a na vždy 11 zlatých rak. měny; za rod, školu, obec, knihovnu platí se jednou na vždy 22 zl.*).

2. Každý nově přistouplý úd nechť si lístek na odbírání knih dobře uschová a následujícího roku, jakož i potom v budoucích letech po Velikonoci si jej od svého veleb. duchovního pastýře podepsati dá. Pak může na tento lístek, žije-li úd v Čechách, knihu v kněhkupectví B. Stýbla v Praze na sv.-Václavském náměstí (býv. koňském trhu) číslo 786—II. vyzdvihnouti, jen že musí připojiti 3 kr. r. č., kterýžto peníz přísluší kněhkupci za práci a obálku. Pro údy v Olomúckém arcibiskupství platí totéž, jen že knihy své vybírají v kněhkupectví Eduarda Hölzla (Helcla) v Olomúci na horním náměstí v č. d. 285; údové pak z Brněnského biskupství nechť se o knihy své hlásí v kněhkupectví Karla Vinikra v Brně v řemenářské ulici. Ostatním údům v jiných diecésích zasílají se knihy přímo z Prahy. Kdožby však žádal, aby mu kněhkupec knihu poštou zaslal, připoj mimo ony 3 krejcarý kněhkupci náležející, ještě 6 krejcarů na kolkovaný list nákladní.

3. Přestěhuje-li se některý úd z Čech na Moravu, aneb odeběře-li se z Brněnského biskupství do Olomúckého aneb naopak, nechť to ve vyplaceném listu (franko) oznámí Ředitelství, kteréž mu nový lístek na odbírání knih pošle, aby mu pak v příslušném kněhkupectví vydány byly.

4. Poněvadž odebírací či podělný lístek může v ztrátu přijíti neb i ukraden býti, každý si číslo jeho pro takový případ na jistém místě, ku příkladu v modlitební knížce zaznamenej; a pakli skutečně ztráta se udála, Ředitelství o nový lístek požádej s připojením 20 krejcarů, co poplatku za vydání listu nového, a 10 kr. na poštovní výlohy, tedy úhrnem 30 kr. Připomínáme však, že kdyby se nápotom pohřešovaný první lístek zase našel, tento již žádné platnosti nemá.

5. Když umřel úd, žádáme snažně pozůstalé přátele, aby, kdož si na tento lístek knihu posledního roku (třebas po smrti úda) vybrali, úmrtí toho úda na lístek ten poznamenali a dotýčnému kněhkupectví vydali, aneb poprosili svého pastýře duchovního, aby lístek ten nejdůstojněji konsistoři Pražské zaslal.

*) Jména nových údů, kteří k Dědictví Sv.-Janskému přistouplí a jiná téhož Dědictví týkající se návštějí ohlašujeme v časopisu „Blahověst“, jenž vychází (letos již 28. rok) třikrát za měsíc, totiž dne 5., 15. a 25. každého měsíce. Redaktorem jest (od r. 1861) p. Frant. Srdínko. Na „Blahověst“ předplácí se v kněhkupectví B. Stýbla v Praze č. 786—II. a sice na celý rok s poštovní zásilkou jenom 3 zl. 50 kr.

6. Rod se bere, pokud jméno se neztratí. Synů-li není, odebírají knihy dcery zakladatele rodu, dokud žijí; dítky pak jejich jiné již jméno nesoucí nemají práva tohoto; rod vymřel.

7. Spojí-li se manžel s manželkou svou v jeden toliko základ (11 zl.), vydávají se knihy jenom do úmrtí prvního z nich. Tolikéž, spojí-li se v jeden základ bratr s bratrem neb sestra se sestrou, neb bratr se sestrou a podobně, vydávají se knihy jen do úmrtí toho, jenž první jest napsán na přijímací listině (diplomu).

Připomínáme, že správa Dědictví Svatojanského rozdělena jest nyní v ten způsob, že ředitel Dědictví přijímá vklady nových údů, žádosti o knihy, o duplikáty diplomu, jež podpisuje, atd.; redaktor pak Dědictví vede péči o vydání knih, pročež se tomuto jen rukopisy podávají, vše ostatní budiž zasíláno: Ředitelství Dědictví Svatojanského v Praze.

III. Seznam

úduv Svatojanského Dědictví v Praze,

kteří během roku 1877 zemřeli, aneb již dříve zemřeli jsouce, ředitelství teprv letos oznámeni byli.

I. V Čechách.

1. V Pražské arcidiecési.

Dyškant Jan v Černém Kostelci.	Svato-Haštalský v Praze, zakladatel Dědictví.
Francová Karolina v Brandýse.	Pašková Markéta v Zásmukách.
Důst. p. P. Havel Jakub, kněz z řádu OO. Redemptoristů na Svaté Hoře.	Uroz. p. Pergen Ladislav hrabě, c. k. komoří v Praze.
Důst. p. Hložek Karel, farář v Kozmicích.	Piša Vojtěch v Škvorci.
Důst. p. Hoffer Antonín, zpovědník u sv. Víta v Praze.	Pišová Marie v Škvorci.
Káňová Anna v Mšeně.	Rejholec Josef v Škramníku z. r.
Kejhová Anna v Stodůlkách.	Důst. p. Rojek Karel, děkan v Budyně, spoluzakladatel Dědictví.
Důst. p. Kodym Josef, farář v Praskolesích.	Růžek Václav v Kožlanech z. r.
Důst. p. Košák Jan, farář v Bříství.	Šalanská Anna v Příbrami.
Koutný Jan v Praze.	Důst. p. Trnka Václav, farář v Uhlíř. Janovicích.
Lerchová Barbora v Praze.	Ullmanová Kateřina v Pohořicích.
Veledůst. p. Lindner Jan, č. kanovník Staroboleslavský a děkan v Nov. Kolíně.	Vacková Magdalena v Kuchanově.
Důst. p. Možíš Josef, farář ve Vranově.	Vidra František v Tittrách.
Veledůst. p. Oliva Antonín, kanovník u Věech Svatých a farář	Vonková Johanna v Praze.
	Důst. p. Zimmermann Josef, děkan v Českém Brodě.
	Žižková Johanna v Brandýse.

V Kladsku.

Beková Josefa v Čermě.
 Ktvarová Františka v Čermě.
 Lachníková Dorota v Jakubovicích.
 Matouš František v Čermě.

Matouš Josef v Čermě.
 Schirlo František v Čermě.
 Schulzová Josefa v Slaném.
 Zeidler František v Jakubovicích.
 Úhrnem 8.

2. V Budějovické diecési.

Balíková Marie v Březnici.
 Bártová Veronika v Loutkově.
 Bečvář Václav ve Vodňanech.
 Brdová Barbora v Rožmitále.
 Brožová Anna v Brloze.
 Bumbalová Alžběta v Diníně.
 Duffková Markéta v Tlumáčově.
 Černých Marie v Domažlicích.
 Česánek Matěj v Kvašovicích.
 Frydl Ondřej v Domažlicích.
 Chuman Pavel v Chvaleticích.
 Janda Matěj v Hornosíně z. r.
 Jiša Jan v Droužeticích.
 Kopicová Kateřina v Starém Po-
 střekově.
 Komusková Anna v Přeborovicích.
 Kořenský Evarist ve Volenicích.
 Kozák Antonín v Čížkově.
 Kromíchalová Josefa v Kruplově.
 Kuthan Matěj v Tršicích.
 Lucek Jan v Nepomuku.
 Mach Jan v Sušici.
 Důst. p. Mottl Šimou, děkan v Čer-
 vené Řečici.

Nováčková Veronika v Selibově z. r.
 Důst. p. Pachta Bartoloměj, farář
 v Rynarci.
 Peer Václav ve Vraném.
 Pešinová Anna, provdaná Černo-
 chová, v Rožmitále z. r.
 Poláková Anna v Javoří.
 Protiva Josef v Milenovicích z. r.
 Důst. p. Rathauský Jan, farář
 v Krasilové.
 Raška František ve Voselci.
 Rohlíček Matěj v Nové vsi.
 Smrčková Rosalie v Podluzí.
 Svatoňová Anna v Hlubní.
 Šámal Václav v Kamenici.
 Šefelín František v Sousedovicích.
 Štola Jan v Březnici.
 Švejda Václav v Malkově z. r.
 Tymichová Marie v Martinovsi.
 Vlas František v Hlubní.
 Votava Matěj v Liběticích.
 Vraný Šimon v Maňovicích.

Úhrnem 41.

3. V Litoměřické diecési.

Důst. p. Čermák Filip, farář v Li-
 běchově.
 Hořinová Anna v Sedlišti z. r.
 Hlubáček Florian, učitel v Želez.
 Brodě z. r.
 Důst. p. Kettner František, farář
 v Bělé.
 Veleďdúst. p. Marek Antonín, č. ka-
 novník, děkan Libuňský na od-

počinku v Praze, spoluzakladatel
 Dědictví.
 Nohynková Anna v Rokytanech.
 Důst. p. Preissler Michal, farář
 v Tatobytech.
 Šimáčková Anna v Brodku.
 Důst. p. Schovánek Josef, farář
 ve Světlé.

Úhrnem 9.

4. V Kralohradecké diecési.

Bednářík Jan a manželka Johanna
 v Kral. Hradci z. r.
 Čacková Magdalena v Korouhvi.
 Důst. p. Částek Václav, osob. děkan
 v Nové Pace.

Čejková Marie v Nové Pace.
 Erbenová Anna v Pecce.
 Frenzl Josef v Hylvátech.
 Fridrichová Anna v Heřman. Městci.
 Gabert Placidus v Pěkově.

Herných Jan v Ústí nad Orlicí.
 Hubáček Jan, učitel v Dlouhé
 Třebové.
 Jansonová Rosalie ve Velké Řetové.
 Důst. p. Janura Václav, farář v Ku-
 klenách.
 Důst. p. Kaulich František, farář
 v Krásné Hoře.
 Kautský Vojtěch v Ústí nad Orlicí.
 Důst. p. Kopecký Josef, farář ve
 Velké Řetové.
 Korál Jan v Ústí nad Orlicí.
 Veledůst. p. Kukla Antonín, kano-
 vník v Král. Hradci.
 Kundrtová Anna v Popovicích.
 Machek Jan v Doubravici.
 Malejovská Kateřina v Ústí nad
 Orlicí.
 Veledůst. p. Marek Jan, kanovník
 v Hradci Král.
 Marek Václav a Kateřina manželka
 v Král. Hradci.
 Naglová Tekla v Ústí nad Orlicí.
 Důst. p. Niederle Ondřej, kaplan ve
 Vrchlabí.
 Obstová Josefa v Dobrušce.
 Osoba Jan v Pěkově.

Pacaltová Anna v Čáslavkách.
 Pejskar Josef v Polici.
 Důst. p. Petera František, farář
 na odpočinku.
 Pokorný Václav v Lhotě.
 Rejnek František v Dlouhých Dlu-
 žinách.
 Důst. p. Seidl Josef, vikar, tajemník
 a farář v Pouchově.
 Smotlach Václav v Rusku z. r.
 Důst. p. P. Solař Jeronym, kněz
 řádu praemonstr. v Želivě.
 Suchomelová Rosalie v Supkovicích.
 Svobodová Anna v Pulicích.
 Stránská Anna v Hořeněvsi.
 Stránská Veronika v Česk. Jabloni
 z. r.
 Veledůst. p. Schoffer František,
 kanovník v Král. Hradci.
 Šourková Marie v Heřman. Městci.
 Taller Frant. v Nov. Bydžově.
 Vaňková Alžběta v Slatinách.
 Vavroušková Anna v Ústí nad Orlicí.
 Vořečovský Jan v Jaroměři.
 Zacharová Helena v Hor. Sloupnici.
 Zajíček Hynek v Ústí nad Orlicí.
 Ůhrnem 48.

II. Na Moravě.

5. V Olomúcké arcidiecési.

Adamíková Viktorie v Starém městě
 z. r.
 Ambrožek Karel a manž. Viktorie
 v Hnojicích z. r.
 Beránek František v Starém městě
 z. r.
 Bernátek Václav a Alžběta manž.
 v Dubravech z. r.
 Bořil Jan v Hranicích.
 Čagala František v Holici z. r.
 Černocho Jan v Klenovicích.
 Černošková Rosalie v Uher. Hradišti.
 Domesová Mariana ve Velk. Újezdě.
 Dvorský Josef a syn Tomáš v Dol.
 Štěpánově z. r.
 Erla Jan v Opatovicích.
 Fešarová Teresie v Drahotoušicích.
 Flašar František ve Zvole.
 Formánková Teresie v Hranicích.

Fryba Ondřej v Sternberku.
 Giblová Rosalie v Hnojicích.
 Hanušová Teresie v Doloplazcích.
 Hastíková Františka v Huštěno-
 vicích.
 Homolář Fabian v Holici z. r.
 Hradilová Františka v Radkově.
 Hýbal Antonín v Starém Ptění.
 Hyblová Eva v Otaslavicích.
 Chalupa Antonín v Lipňanech z. r.
 Chláchula František v Starém městě
 z. r.
 Chmelařová Rosalie ve Vánovicích.
 Chochoháčová Alžběta v Lubné.
 Chodilová Mariana provdaná Rá-
 bová v Nelešovicích.
 Chuda Jan a manželka Barbora
 v Hnojicích z. r.
 Janáčková Anna v Brumově.

Indra Jan ve Zvole z. r.
 Karasčíková Kateřina v Starém městě.
 Kaymová Vincencie v Uher. Hradišti.
 Kelnerová Marie ve Vacenovicích.
 Kociánová Anna v Žakovicích.
 Kopřivová Marie v Bezuchově.
 Klobouková Veronika ve Věrova-
 nech z. r.
 Kračmár Jakub v Hnojicích z. r.
 Králíček Josef v Doln. Nečicích.
 Kučera Josef v Drahoňavě z. r.
 Kvapil František v Holici z. r.
 Lamparová Vincencie na Sv. Ko-
 pečku.
 Lubína František v Lubné.
 Důst. p. Michalský Frant., farář
 v Uh. Hradišti.
 Mikulík Jan v Soběchlebích.
 Mikulíčová Barbora v Olomúci.
 Veledůst. p. Müller František, pro-
 bošt na Sv. Kopečku.
 Němečková Františka v Starém
 městě.
 Neudeková Anna v Bohuňovicích.
 Očková Anna v Hranicích.
 Důst. p. Ochrana Ludvík, farář
 v Stibořicích, spoluzakladatel
 Dědictví, jemuž odkázal 200 zl.
 Ondrová Antonie v Hranicích.
 Polach Filip v Bezuchově.
 Polašková Kateřina v Králicích z. r.
 Polcarová Rosalie v Dřevohosticích.
 Popracha Antonín v Mlači.
 Důst. p. Přehnil František, děkan
 a farář v Tovačově.

Přikrylová Lidmila v Hradisku.
 Reктоříková Františka ve Fryštáku.
 Ryparová Anežka ve Velk. Újezdě
 z. r.
 Sedláčková Kateřina v Droždíně.
 Skácelová Veronika v Smržicích z. r.
 Smetana Jan a manželka Johanna
 v Štípě z. r.
 Spurná Teresie v Holici.
 Šťastný Martin v Miloticích.
 Teglová Teresie v Droždíně.
 Tichý František v Savině.
 Tillich Josef ve Velk. Újezdě z. r.
 Trousilová Juliana v Holici.
 Unzeitig Ignát v Koloredo.
 Vaja František v Kudlově.
 Valenta Filip v Žakovicích.
 Valerian Jan v Káňovicích.
 Vašková Kateřina v Stádle z. r.
 Vavřda Jan v Měrotíně.
 Villová Anna na Sv. Kopečku.
 Vlk Tomáš v Slatinkách.
 Vrtalová Mariana v Bedihošti z. r.
 Vrzalík František v Pršném.
 Důst. p. Vyhnánek Šebestian, farář
 v Citově.
 Vymetalíková Marie v Opatovicích.
 Zabranský František v Zlechově.
 Zaoral Josef v Kožučanech.
 Zdražil Jakub v Holici z. r.
 Zetochová Mariana v Bečvě.
 Zmeškalová Petronila v Dřevoho-
 sticích.

Úhrnem 90.

6. V Brněnské diecési.

Janhubová Marie v Želeticích.
 Janištn Václav v Újezdě.
 Kacelt František v Rosicích.
 Klíma Josef v Rudicích.
 Kohoutová Kateřina v Oslavanech.
 Kvapil Jan ve Velk. Bytišce.
 Nečeschleb Frant. ve Vilémovicích.
 Důst. p. Novotný Jan, farář v Tva-
 rožné.
 Novotný Karel v Lomniče.
 Petingrová Františka v Ivančicích.

Počínková Antonie v Černé Hoře.
 Pokorná Františka v Blánsku.
 Důst. p. Procházka Jakub, farář
 v Urbanově.
 Snášel Josef v Žarošicích.
 Šebelová Marie v Jedovnicích.
 Šťastná Alžběta v Bosonohách.
 Vrzalová Marie v Bošovicích.
 Výchorcová Antonie v Studené.

Úhrnem 18.

III. V Slezsku.

7. Ve Vratislavské diecési.

Klimšová Anna v Bludovicích.	Schudová Magdalena v Lenkách.
Laštůvková Kateřina v Spluchově.	Stolná Marie v Petrovicích.
Němcová Marie v Petrovicích.	Úhrnem 5.

IV. V Rakousích.

Důst. p. Fischer Josef, farář ve Weikersfeldu.	Voštová Anna ve Vídni.
	Úhrnem 2.

V. V Uherských diecésích.

Bachratý Štěpán v Trnavě.	Důst. p. Pelcman Jan, farář v Smolenicích.
Vel. p. P. Beluš Frant., kněz Tovaryšstva Ježíšova.	Plechlo Štefan v Trnavě.
Důst. p. Fodor Josef, farář v Horn. Ořešanech.	Důst. p. Rišák Ondřej, farář v Radošíně.
Veledůst. p. Homoky Josef, opat kanovník v Trnavě.	Svitková Marie v Radočovicích z. r.
Hornáčková Marie v Trnavě.	Šarmírová Anna vdaná Majdanová v Gocnodě z. r.
Důst. p. Hortl Josef, děkan a farář na odpočinku v Boleráze.	Veledůst. p. Schirgl Ondřej, papežský prelát, probošt kanovník v Ostřihomě.
Majkrabová Zuzana v Čachticích.	Vel. p. P. Zachar Chrysostom, kněz řádu sv. Františka.
Martínková Helena v Forkašíně.	Vel. p. P. Zachar Othmar, kněz řádu sv. Františka.
Masarovič Michal a Kateřina dcera v Radočovicích z. r.	Úhrnem 19.
Důst. p. Novotný Josef, farář v Dobré Vodě.	

Všech v Pánu zesnulých údův jest tedy úhrnem letos, pokud ředitelství oznáměni byli, 269, kteřížto nábožným modlitbám živoucích poručeni buďtež!

IV. Knihy Svatojanského Dědictví.

Z kněh Svatojanským Dědictvím vydaných jest posud na skladě:

Bible Česká čili Písmo svaté starého i nového Zákona. Velký oktáv. Stran 1433, dříve za 2 zl., nyní toliko za 1 zl. 5 kr.
Postilla anebo výklady a rozjímání na evangelia nedělní a sváteční od dr. Innocencia Frencla.

Díl. I. dříve za 1 zl. 84 kr., nyní za 60 kr.

Díl. II. " " 2 " 44 " " " 1 zl.

Díl. III. " " 1 " 50 " " " 1 zl.

Díl. IV. obsahující výklady na epistoly celého roku, dříve za 1 zl. 50 kr., nyní za 60 kr.

- Kancionál.** Díl I. a II. dříve za 4 zl. 40 kr., nyní za 3 zl. 40 kr., nevázaný jen za 3 zl.
- Hlas varhan.** Díl I. a II., obsahuje dokonalý průvod varhan ke všem písňům v Kancionálu obsaženým; dříve za 18 zl., nyní za 10 zlatých.
- Život Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista.** Od far. Pant. Neumanna, 2 díly, dříve za 3 zl., nyní oba za 1 zl.
- Duševní zábavy.** Sbírka povídek, dříve za 1 zl., nyní za 50 kr.
- Čermákova rodina,** dříve za 1 zl., nyní za 80 kr.
- Vůdce hříšníků Ludvíka Granadského.** Od Jana N. Frant. Desoldy. Stran 733 dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za 1 zl.
- Příběhy Starého Zákona** a jim připojené nábožné rozjímání pro lid křesťanský; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za 1 zl.
- Příběhy Nového Zákona** a jim připojené atd.; s obrázky; dříve za 2 zl., nyní za 1 zl.
- Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách.** Sepsal kan. Jos. Ehrenberger. Dříve za 1 zl., nyní za 60 kr.
- Drahé kameny z koruny Svatováclavské** čili životy Světců, Blahoslavených a domněním Svatých národa československého; dříve za 1 zl. 40 kr., nyní za 1 zl.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal Tomáš Novák. Díl I., dříve za 1 zl. 36 kr., nyní za 1 zl.
- Dějiny diecése Pražské. Národní dům český v Římě.** Sepsal a vzdělal Dr. Klement Borový; posud za 1 zl. 45 kr., nyní za 1 zlatý.
- Ctih. otce Leonarda Goffine-a: Postilla.** Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl I. obsahuje neděle a svátky Páně. St. XVI. a 530. Cena 2 zl. 40 kr.
- Ctih. otce Leonarda Goffine-a: Postilla.** Přel. Jan N. Fr. Desolda. Díl II. Obsahuje slavnosti a svátky Svatých. Cena 1 zl. 60 kr.
- Obrazy z dějepisu Církve Páně.** Sepsal † Tomáš Novák. Díl II. — **O svatém biřmování.** Cena obou spisů 1 zl. 50 kr.

Těž lze dostati následující výňatky z **Velkého Kancionálu** vydané nákladem **K. Bellmanna**:

Nešpery čili večerní pobožnost církevní o nedělích a slavnostech Páně, též o svátcích Svatých a Světic Božích. — V malém formátě bez not za 25 kr.

Žalmové nešporní a antifony Mariánské za 6 kr.

Školní kancionálek. Z rozkazu Jeho Eminencí nejdůstojnějšího kněžete pána arcibiskupa Pražského Bedřicha sestavil a vydal V. Bradáč. V malém formátu, v tuhé vazbě za 20 kr.

Písně na oslavu svatého Jana Nepomuckého. V Praze 1869. Za 6 kr.
Mešní písně. V této knížce jsou obsaženy všecky v Kancionálu zahrnuté mešní písně kromě prvních třech slavnostních. Dvoje vydání, jedno písmem latinským, druhé frakturou po 8 kr.
Církevní hodinky za mrtvé. Vydal Vinc. Bradáč. S povolením nejdůst. kníž. arcibiskupského Ordinariátu. Za 10 kr.

Poznámka.

Životy, utrpení a skutky Svatých a Světic Božích. Od Hug. Karlíka. I., II. a III. díl lze ještě dostati a sice každý díl po 70 kr.; avšak díl IV. a V. jest již úplně rozebrán.

Z p r á v a

o milodarech věnovaných na důstojnou obnovu chrámu sv. Jana v Nepomuku k oslavení 150tiletého jubilea prohlášení blah. Jana Nepomuckého za Svatého.

Všech milodarů se úhrnem až posud sešlo 4340 zl. 21 kr.

	zl.	kr.
K zbožnému tomu účelu štědře přispěli:		
Jeho c. k. Apoštolské Veličenstvo František Josef I. . .	300	—
Její c. k. Veličenstvo císařovna vdova Maria Anna . .	100	—
Jeho c. Výsost v Pánu zesnulý arcivévoda František Karel . . .	200	—
Jeho Jasnost pan Karel, kníže z Trautmansdorffů . . .	50	—
Vysokorodý pan Karel hrabě Buquoy	100	—
Jeho Excellenci nejdůst. pan biskup dr. Jan Valerian Jirsík . . .	100	—
Jeho Milost nejdůst. pan biskup dr. Karel Prucha . . .	50	—
Nejdůst. kníž. arcib. vždy věrná metropolitní kapitola u sv. Víta na Hradčanech v Praze	500	—
Nejdůst. kníž. arcib. věrná metrop. kapitola v Olomouci	200	—
Nejdůst. biskupská kathedr. kapitola v Budějovicích	50	—
Nejdůst. král. kolegiální kapitola na Vyšehradě	100	—
Vys. důst. pan kanovník kustos Jan. Nep. Bernard na Hradčanech v Praze	100	—
Vys. důst. pan Dr. Jan Nep. Rotter, opat v Broumově	100	—
Vys. důst. pan Jan Nep. Jestržabek, velmistr řádu křížovn. v Praze	100	—
Vys. důst. pan Vojtěch Hron, opat na Strahově	100	—
Vys. důst. pan Leopold Vackář, opat ve Vyšším Brodě	50	—
Vys. důst. pan Maxmilian Liebsch, opat v Teplé	50	—
Vys. důst. pan Berthold Fröschl, probošt v Klosterneuburgu	50	—
Suáška	2300	—

	zl.	kr.
Přenáška	2300	—
Vys. důst. pan Jan Nep. Jarosch, převor řádu maltez. v Praze	30	—
Vys. důst. pan Ignác Krahl, opat v Oseku	25	—
Vys. důst. pan Norbert Sychrava, opat v Želivě	20	—
Vys. důst. pan Emanuel Hrdlička, administrator opatství v Emausích	20	—
Vys. důst. pan Jan Fleischer, děkan kapitoly na Vyšehradě	15	—
Vys. důst. pan Dr. František Laurin, c. k. dvorní kaplan a profesor ve Vídni	30	—
Veledůstojný pan Jan Duben, b. vikář a farář v Nezamyslicích	50	—
Veledůstojný pan Jan Kouba, b. notář a farář v Třebchovicích	15	50
Veledůstojný pan Jan Volf, vik. tajemník a farář ve Žlebích	15	—
Důstojná duchovní správa — a osada Blatenská	47	18
Ctitelové sv. Jana na farní osadě Jaktarské u Opavy ve Slezsku	36	—
Osadníci farnosti „Kuschwarda“	32	—
„ „ „Nové Hrady“ (Gratzen)	25	50
„ „ „Starý Kolín“	20	16
„ „ „Vimberk“	12	54
Z osady Nepomucké složili až posud hotově:		
Matěj Veselý, děkan v Nepomuku	50	—
Josef Janský, kaplan	10	—
František Pehr, zám. kaplan na Zelené hoře	10	—
Ostatní občané města Nepomuku	289	83
Občané ve Dvorci	19	37
„ v Klášteře	26	79
„ v Kozlovicích	40	—
„ v Kramolíně	26	61
„ v Maňovicích	32	05
„ v Nové vsi	25	80
„ v Soběsukách	27	34
„ v Třebčicích	14	72
„ v Záhoří	18	10
„ v Želvici	17	01
„ na Zelené Hoře	8	50
Spolek sv. růžence na osadě Nepomucké	140	87
Ostatní milodary činí	889	34
Úhrn	4340	21

Z těchto milodarů zasláno bylo:

Nejd. b. konsistoři v Budějovicích	530	zl.	44	kr.
Nejd. b. konsistoři v Králové Hradci	177	„	81	„
Ctěnou redakcí „Blahověsta“	122	„	10	„
Ctěnou redakcí „Čecha“	22	„	—	„
Ctěnou redakcí „Školy Bož. srdce Páně“	5	„	—	„

Mezi dárci jsou přemnozí „údobé Dědictví Svatojanského“, kteří prosbou v lonském podílu „Dědictví Svatoj.“ uveřejněnou povzbuzení milodárky své zaslali. Všem spanilomyslným dárcům vřelé díky vzdávám a prosím snažně ostatní údy Dědictví Svatojanského, by k oslavě sv. Jana, svého patrona milodárkem svým laskavě přispěli. Čítal Dědictví sv. Jana 25.960 údů. Kdyby každý úd jen nepatrným dárkem 10 kr. přispěl, doufám, že bych posvátné dílo obnovy „Kolébky“ sv. Jana v Nepomuku k 150tiletému jubileu i vystavěním věží korunovati mohl, aby hlásaly, že posud v národě Českém nevyhynula zbožná úcta k tomuto oslavenému Patronu Českému.

Matěj Veselý,

děkan.

V Nepomuku v den Zvěstování Bl. P. M. 1878.

D o s l o v .

Podávajíce letos údům Dědictví Svatojanského knihu objemem, obsahem i úpravou nad jiné vzácnější za podíl jubilejní, doufáme, že aspoň většině se zavděčíme. Komu by písmo latinské nebylo vhod, tomu dáváme na vůli, aby si ze starších frakturou tištěných podílů některý vybral na místo této letošní knihy. Spisy Dědictví našeho tisknou se od mnohých let vesměs sličnou latinkou a přece nám nedávno čísti bylo v jednom časopise výtku: „Škoda, že Dědictví sv. Jana posud knihy své tiskne švabachem!“ Za posledních let vyšel jedině „Obrazů z dějepisu církve Páně“ díl II. (vloni) frakturou a to proto, že díl I. téhož spisu týž písmem tištěn byl. Z toho sezná soudný čtenář, že nelze zachovati se všechněm. Končíme povzdechem k sv. patronu našemu: „Žehnej Dědictví svému a spravuj je!“

V Praze, dne 6. dubna 1878.

Karel Schwarz,

kanovník metrop. kapitoly
u sv. Víta na hradě Pražském,

F e d i t e l
Dědictví sv.-janského.

František Srdínko,

ředitel kněž.-arcibisk. semináře,
kanovník Staroboleslavský,

r e d a k t o r
Dědictví sv.-janského.